TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

1923

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN
I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

REDAKTION:
POVL DRACHMANN

REDAKTIONSUDVALG:
C. F. JARL, F. H. J. RAMBUSCH, TORBEN ZAHLE

1923

KJØBENHAVN
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

INDHOLDSFORTEGNELSE FOR 1923

Side

Aarsskiftet, Ved 1
Ak, hvor forandret —! 34
Aktiv Handelspolitik — Dobbelt Toldtarif. Af *G. E. H.* 97
Amerika og England 201
Amerikas okonomiske Verdensmagt 91
Arbejds- og Fabriktilsynet gennem 50 Aar. Af Fabriksinspektør *Carl J. Ottesen* 98
Arbejdsgiverforeningens Lovsamling 179

Betingelserne for Industri, Om 18
Biblioteket, Fra.. 8, 20, 28, 36, 44, 56, 68, 76, 84, 92, 100, 112, 120, 128, 136, 148, 168, 180, 188, 196, 204, 212, 220
Boganmeldelse 109
Brasiliansk handelspolitisk Argumentation 6
Brændselsoliekongressen i Paris 32
Bærende Erhverv, Det 211

Cementfabriken »Norden« 201
Chokoladeindustrien; En Henvendelse til Regeringen om Støtte i den herskende Krise 208
Chokolade- og Sukkervareindustri gennem 25 Aar, Den danske 114
Chokolade- og Sukkervareindustriens Historie, Blade af; I. Raavareforsyningen i Krigsaarene, II. Industriens Stilling overfor Told og Beskatning 123, 131

Danmarks Brændsels- og Kraftkilder; En interessant Udstilling i Teknologisk Institut 183
Dansk Læder og Skotøj 43
Danske Galoscher 43
Danske Industrifrembringelser paa Verdensudstillingen i Rio de Janeiro 1922—1923, Bedømmelsen af 126
Diskontoforhøjelsen 88

Elektricitetens Anvendelse i Husholdningen; Foredrag holdt i Tilslutning til Gas- og Elektricitets-Udstillingen i Industriforeningen den 5. December 1922 af Driftsbestyrer *O. Engholm* 2, 14
Elektrisk Kraft fra Norge til Danmark, Overføring af. 142
Elektriske Belysnings historiske og tekniske Udvikling, Den. Af Driftsbestyrer *O. Engholm* 143, 156
Eksport til Jugoslavien, Muligheder for. Af Ingeniør, cand. polyt. *Otto Fischer* 105, 116
Engelske Toldpolitik, Den 209
England forandre sin Industripolitik? Vil; Man vil udvide Krediten til Industrien for at lette Eksporten. 193
Englands Kul og Jern 110
Englands Olie- og Industrimarked 201
Englands Produktion 43
Erhvervene og Havnen; Industri og Handel kræver Broforbindelserne over Havnen forbedret 199

Side

Forbrugernes Overtagelse af Produktion og Varefordeling. Af *E.* 129
Formandsskiftet i Industriforeningen, Ved; Industriforeningens Generalforsamling bringer Direktør Prior Industriens Tak 57
Foss' Industrifond, Alex. 148
Foss Æresmedlem af Industriforeningen, Ingeniør Alex. 58
Frankrigs Eksport til Tyskland 82
Fremgang, I rivende — 74

Generalforsamlingen, Dagsorden for 56
Gram, P. P., Raadmand, Murermester 214
Gummimarkedet, Fra; En stærk og planmæssig Indskrænkning af Produktionen 81, 211

Handelsbalance, Vor 6, 147, 187
Handels- og Industriraad i Rio de Janeiro, Et 127
Handelsomsætningen mellem Norge og Danmark 159
Handelsoverenskomsten med Rusland 93
Handelspolitik i Italien, Aktiv 218
Handelspolitisk Episode, En. Af *E.* 77
Henvendelse til Industriforeningens Medlemmer, En.. 101

Import og Kronekurs 121
Import og Produktion; En statistisk Undersøgelse af Importen og Produktionen i Aarene 1913 og 1922. Af *E.* 169
Importreguleringen i Schweiz; Den af Handelsministeriet nedsatte Kommission afgiver Betænkning. Af *P. D.* .. 21
Indlandsbrændsel — hjemme og ude. Af Direktor *Gunnar Gregersen* 23
Industri og Samfund; De urigtige Paastande om, at Industriens Krisesituation er selvforskyldt. Af Redaktør, cand. polit. *Povl Drachmann* 45
Industriberetning for Aarene 1919 og 1920, Dansk. Af Redaktør *Anders Vigen* 79
Industrien og Toldlovrevisionen 213
Industrifond, Uddeling af Understøttelser fra Alex. Foss' Industrifond og C. F. Jarl's 36
Industriforeningen 1922—23 71
Industriforeningen; Valg af Bestyrelse, Industriraad og faste Udvalg 80
Industriforeningens Bibliotek. Af Magister *O. Thyregod* 149
Industriforeningens ekstraordinære Generalforsamling den 28. Februar 1923 54
Industriforeningens Foredragssæson i Efteraaret 1923. 180
Industriforeningens Ombygning 161, 167
Industriforeningens ordinære Generalforsamling 44
Industriraadet og Cichoriefabrikerne 200
Industriraadet og Valutasituationen 113
Industriraadets Virksomhed i det forløbne Aar 59

Side

Internationale Handelskammers Voldgiftsret, Det. Af Kaptajn *J. Rambusch* 140
»Isbjørn«; Den danske Stats-Isbryder. Af Overingeniør *Aage H. Larsen* 52

Japans Udenrigshandel i 1922 134
Jarl's Industrifond, C. F. 148
Jern- og Staalindustrien, Fra 90

Kabel- og Traadfabriker, Nordiske; Et 25-Aars Jubilæum indenfor vor mekaniske Storindustri 10
Kaution for Indførsel af Vareprøver i Czeko-Slovakiet. 134
Konfektionsindustri, Den danske 42
Kriseværnet for Skotøj, Ophævelsen af 125
Kulskat, Forlængelse af Loven om den tyske 127

Landbruget og de øvrige Erhverv; Nogle Betragtninger over Hr. Pinstrups Opfattelse af Vekselvirkningen mellem vore Erhverv. Af Redaktør *Povl Drachmann* 189
Legater i Industriforeningen, Ledige 8, 44, 84, 220
Legende og Virkelighed 7
Lige for lige 34, 210
Lithauen og Danmark 78
Lukkede Døre, De 5

Margarineindustri, Den danske 146
Motorprøver paa Teknologisk Institut 110
Mussolini og den italienske Storindustri 55
Mærkningsbestemmelser til Støtte for den danske Gummiindustri 166

Nielsen, Kasserer R. 109
Norges Industri og den danske Luksustold 134
Norges Toldlovgivning 217
Notitser 84, 128, 212

Otte-Timers-Dagen; Nogle Betragtninger og Undersøgelser i »Dansk Industriberetning« 69
Organisations- og Forenings-Meddelelser..... 7, 19, 27, 35, 44, 55, 67, 74, 82, 91, 99, 110, 119, 127, 135, 147, 159, 167, 179, 187, 195, 202, 212, 218

Pensionsforsikringsanstalten 119
Platou, Generaldirektør 147
Polens Metaller og Metalindustri. Af *C. U.* 27
Polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi, Den 82
Præmiering af den mindre Industri 76

Ruslands Erhvervsliv, Fra; Den store Afvikling fra Fraser til Arbejde 41
Ruslands Industri, Fra 19
Ruslandsoverenskomsten 108
Russiske Industri efter Revolutionen, Den. Af Ingeniør *Hjalmar Lange* 137
Russiske Industri, Forholdene indenfor den 108
Russiske Stats-Truster og Elektrificering 33

Side

Schweiz, Arbejdsloshed og Udvandring i 201
Schweiz' Industri i 1922 133
Skotøjsindustrien efter Kriseværnets Bortfald 181
Skotøjsindustrien og Krisetolden; En Fremstilling af Fabrikantforeningens Formand 102
Socialiseringen, Bort fra 194
Spaniens Erhvervsliv 35
Stabelafløbning 211
Statsunderstøttet Konkurrence; Nogle Udtalelser af Landbrugsministeren 4
Statsunderstøttet Konkurrence 109
Svensk Industri og Udlandet; Den svenske Eksportforening har udgivet et stateligt Propagandaværk. Af *J. L.* 194
Svenske Malmfelter, De 167
Sveriges Eksport i 1921 18
Sveriges Eksport til Rusland 216

Tal, som taler 6
Tekstilfabrikers Udstilling i Industribygningen 7. til 17. September 1923, Danske 125
Tekstilindustrien 118
»Textilfabrikkers Udstilling, Danske«; Den første industrielle Specialudstilling i Industribygningens nye Lokaler 162
Told- og Handelspolitik i andre Lande; En Oversigt over den øjeblikkelige Stilling i told- og handelspolitisk Henseende i en Række evropæiske Stater 37, 50
Toldloven, Regeringens Forslag til en teknisk Revision af 205
Toldlovgivning, Industriel 94
Toldspørgsmaalet i England; En Række Udtalelser fra den engelske Valgkampagne 214
Tuborgs Jubilæum, Ved. Af Ingeniør *Alex. Foss* 85
Tysk Belysning, I 133
Tyske Industri, Fra den; Ruhr-Problemerne, Arbejdstid, Funktionarisme m. m. 210
Tysklands Handelsbalance 217
Tysklands Kulproduktion 35

U. S. A., Noter fra 179
U. S. A., Økonomiske Forhold i 194
U. S. A.s Erhvervsliv, Fra 43

Valutadumping opstaar, Hvorledes; Et Eksempel fra Skotøjsbranchen 17
Valutakonferencen 159
Valutakonferencens Betænkning; Forslag om Oprettelse af en Valutastabiliseringsfond 197
Verdensproduktionen af Guld 134
Værditoldens Mangler; Administrativ Kritik af det nye System 9
Vølund, Aktieselskabet; Af dansk Jernindustris Saga. Af *G. H.* 29

World Power Conference 201

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 1 1. JANUAR 1923

Ved Aarsskiftet.

SKAL man gøre den danske Industris almene Status op ved Tærsklen til det nye Aar, er det i Sandhed intet lyst Billede, der melder sig. Det Aar, man har bag sig, vil vistnok i lange Tider komme til at staa som et særlig mørkt i dansk industriel Historie. Det indledetes under en Arbejdsløshed saa stor som aldrig før, medens den herskende Afsætningskrise skærpedes ved en stadig stigende Valutadumping udefra og ved næsten total svigtende Afsætningsmuligheder paa Eksportmarkederne. Samtidig havde man svævende over Hovedet Regeringens Toldlovforslag, der for en alt overvejende Del af Industrien vilde betyde en alvorlig Forringelse i de iforvejen stærkt reducerede Arbejdsvilkaar.

Den valutabegunstigede Import udefra gjorde sig i Aarets første Halvdel omsider saa stærkt følelig — der var Fag, indenfor hvilke Importen pr. Maaned naaede samme Omfang som i normale Tider pr. Aar — at de kendte Paastande fra Regeringens Side om, at denne Valutakonkurrence ingen reel Betydning havde, ikke mere lod sig opretholde. Selvfølgelig er i en Krise som den nuværende Forholdene yderst komplicerede, og det er vanskeligt at isolere enkelte Fænomener og derfor ogsaa at træffe Foranstaltninger mod disse. Alligevel stod det klart, at indenfor visse Brancher maatte der nu dæmmes op for denne underminerende Valutadumping, og som en Indrømmelse fra Regeringens Side overfor dette Synspunkt indførtes da ogsaa i Begyndelsen af August Maaned en Importregulering for to særlig truede og vigtige Industrier, nemlig Skotøjs- og Cigarindustrien.

Samtidig var det egentlige Toldlovforslag lagt hen indtil videre, medens kun de saakaldte Luksussatser var blevet ført igennem som Lov paa en Maade, der iøvrigt dog tog noget Hensyn til Industriens Krav, hvormed dog ikke skal være sagt, at denne Lov ikke har slaaet haardt baade til Produktionen og maaske navnlig til Handelen, saaledes at dens praktiske Resultater i høj Grad har understreget Berettigelsen i Erhvervenes skarpe Protest mod selve Værditoldsystemet.

Den Støtte, der af Staten fortsat ydedes Industri og Haandværk gennem Kriselaan, Fragtnedsættelser o. s. v., har ganske vist kun spillet en underordnet Rolle overfor, hvad der kunde være udrettet ved et hensigtsmæssigt Toldværn, og hvad der paa tilsvarende Maade gennem Importregulering kan naas. Men dog vilde det være ubilligt ikke at anerkende Værdien af disse Foranstaltninger.

I Løbet af Sommeren var det virkelig, som om der var ved at skabes en lysere Stemning i vor Industri. Arbejdsløsheden var i stærk Tilbagegang, Forretningerne syntes at ligge noget mere solidt, og ogsaa den psykologiske Opmuntring, som laa i de nævnte Importreguleringers Gennemførelse, spillede en Rolle, som ikke bør undervurderes.

Saa kom det store Banksammenbrud, som baade direkte og indirekte ramte saa haardt indenfor den danske Industri. Det lykkedes som bekendt ikke at begrænse Ulykken hverken i Omfang eller Dybde, og siden har ikke blot vort økonomiske, men desværre ogsaa vort politiske Liv staaet i denne Katastrofes Tegn, og dens Tryk har forplantet sig vidt omkring i vort Samfund og hviler særlig haardt over store Dele af Industrien, der iforvejen var stærkt kapitalsvækket gennem de forudgaaende vanskelige Tider.

Ved Aarsskiftet staar man da uden at have Sik-

kerhed for Importreguleringens videre Skæbne, og med et nyt Toldlovforslag — som desværre kun er identisk med det gamle Toldlovforslag — som en Trusel over Hovedet, mens man finansielt lider under Bankkatastrofens Tryk. Samtidig er hverken den almindelige økonomiske Depression eller den abnorme Valutakonkurrence udefra afsvækket, og de Udsigter, der aabner sig, er derfor alvorligere end nogensinde før for vor industrielle Produktion.

Under disse Forhold ser den danske Industri sig atter draget ind i den splittende og smaatskaarne Diskussion om hjemlig Erhvervspolitik. Atter faar den stemplet Begrebet »unaturlig« og Karakteren »uværdig til Understøttelse« paa sig, samtidig med at den i Samvirken med beslægtede Byerhverv stadig har til Opgave at beskæftige Landets samlede Befolkningsoverskud, til hvis Sysselsættelse beklageligvis det bærende Hovederhvervs Naturlighed ikke strækker sig. Mens Arbejdsløsheden atter tager Fart, kommer Planer om organiseret Udvandring i stor Stil op, og Begrebsforvirringen bliver saa stor, at der paakaldes og forventes Støtte til en saadan national Aareladning, hvor en rimelig Støtte til den hjemlige Produktion kunde overflødiggore hele Problemet og bevare Landets Børn.

Affødende Bitterhed og Modsætninger, hvor Forstaaelse og Sammenhold var paa sin Plads, skal den Slags Drøftelser ikke tjene til Opmuntring for Industrien i de uendelig deprimerende Forhold, hvorunder man nu starter for et nyt Aar imod et Mørke, der synes stadig tættere, og en Usikkerhed, der bliver stadig større.

Men trods alt arbejdes der videre i den danske Industri, og med den svækkede Modstandskraft bydes der Vanskelighederne Trods saa længe som muligt, samtidig med at enhver Chance udnyttes. Trods al Tale om det naturlige og det krigstidsprægede i den danske Industri er denne heldigvis i sin Kerne sund og solid nok. Den har naaet en teknisk Dygtighed, som er anerkendt, og faar ikke unormale Forhold Lov at forrykke enhver fastlagt Linie og enhver Disposition, skal det ogsaa nok vise sig, at dens økonomiske Grundlag er bæredygtigt. Men for at klare sig gennem Krisen, for at bevares for vidtrækkende Sammenbrud og for fuldt ud at kunne løse sine samfundsmæssige Opgaver, maa den danske Industri rigtignok kræve en større Forstaaelse af sine Arbejdsvilkaar, end der hidtil er ydet den.

Nød lærer nøgen Kvinde at spinde, hedder det. Hvis Tidens bitre Alvor kunde bevirke, at det danske Samfund sluttede Kreds om sine samlede økonomiske Interesser ud fra mere solidariske Synspunkter end de vante, vilde Krisen dog have gjort noget godt — og Udsigterne for dens Overvindelse være mindre mørke.

Elektricitetens Anvendelse i Husholdningen.

Foredrag holdt i Tilslutning til Gas- og Elektricitets-Udstillingen i Industriforeningen d. 5. December 1922 af Driftsbestyrer *O. Engholm.*

Elektricitetens Anvendelse i vore Boliger er nu ikke mere nogen Luksus, den elektriske Belysning har i Løbet af kun en Menneskealder trængt sig frem og i første Række blandt Belysningsmidlerne, i Begyndelsen kun i Kraft af sin Bekvemmelighed, idet man gerne betalte det flerdobbelte for den elektriske Belysning fremfor Gassen og Petroleum alene paa Grund af de Goder i Retning af let Betjening og Renlighed, som den frembod; nu er den imidlertid praktisk taget eneraadende som Belysningsmiddel, efter at den ogsaa i Retning af Prisbillighed har vunden Førstepladsen.

Medens altsaa den elektriske Belysning ikke mere behøver nogen Anbefaling, saa er Forholdene anderledes med Hensyn til Elektricitetens Anvendelse til andre Formaal i Husholdningen, og dog frembyder Elektricitetens Anvendelse til Opvarmning, til Kogning og som Drivkraft saa mange Fordele i Retning af Bekvemmelighed og Renlighed og Tidsbesparelse, at den under mange Forhold vil være anbefalelsesværdig, ja endog vil kunne betale sig.

Jeg skal her i korte Træk gennemgaa de Anvendelsesmuligheder, der er for Elektricitet i Husholdningen udover selve Belysningen, men jeg maa maaske forud gore et Par forklarende Bemærkninger med Hensyn til Taksterne for Elektricitet til forskellig Anvendelse.

I Boliger har vi jo sædvanlig kun en Elektricitetsmaaler, og denne registrerer hele vort Elektricitetsforbrug til en Pris, der kaldes Belysningsprisen, da vort hovedsagelige Forbrug er til Belysning; dette Forhold er selvfølgelig ikke tilfredsstillende, dersom man anvender Strom i større Maalestok til andet end Belysning, thi medens Belysningsprisen i Kjøbenhavn i Øjeblikket er 50 Øre pr. KWh, er Prisen for »Teknisk« Strom under det halve eller 20 Øre pr. KWh. For mange af de efterfølgende Forbrug er det derfor nodvendigt eller rettere sagt det eneste naturlige at

have en særlig Motormaaler for disse Forbrug, og Økonomiberegningen kan altsaa baseres paa den billige Pris.

Naar Talen som her er om almindelige Husinstallationer, vil det til Bedommelsen ogsaa være nødvendigt at vide, hvad Installationen af en saadan Ekstramaaler med tilhorende Ledninger omtrent koster, samt hvad Maalerlejen for denne Ekstramaaler udgør.

For selve Installationen og Maaleropsætning maa i Øjeblikket regnes med imellem 60 à 100 Kr., alt efter Afstandene, og Maalerlejen vil for indtil 2 KW Installation være 6 Kr. aarlig. Regner man 10 pCt. Renter og Afskrivning for Installation, bliver den faste aarlige Udgift altsaa imellem 12 og 14 Kr.

Efter disse indledende Bemærkninger skal jeg i det efterfølgende nærmere komme ind paa de enkelte Forbrug, deres Anvendelighed, deres Fordele, samt deres okonomiske Berettigelse i Forhold til andre Energikilder.

Opvarmning af Rum ved elektrisk Energi er vel nok den Anvendelse af Elektriciteten, der i Øjeblikket synes at have mindst Udsigt til at faa praktisk Betydning i større Maalestok, uagtet Ovnene i teknisk og konstruktiv Henseende er fuldt ud tilfredsstillende, og deres Nyttevirkning er ifølge Sagens Natur alle 100 pCt.

Man vil let forstaa det økonomisk ret uholdbare Standpunkt, naar man hører, at medens Kul i Øjeblikket koster ca. 0,70 Øre pr. 1000 Varmeenheder, Koks ca. 1,20 Øre pr. 1000 Varmeenheder, koster Elektriciteten til teknisk Brug ca. 23,3 Øre pr. 1000 Varmeenheder eller ca. 25 Gange saa meget. Denne Ulighed formindskes ganske vist for en stor Del derved, at Storstedelen eller i alle Tilfælde Halvdelen af den i Kul og Koks værende Varme ifølge Sagens Natur gaar bort i Skorstenen til ingen Nytte, medens den i Elektriciteten værende Varme altid udnyttes fuldt ud, men Forskellen er dog saa stor, at der under vore hjemlige Forhold ikke er Tale om en økonomisk Konkurrence for Elektriciteten med Kul og Koks til rene Opvarmningsojemed af Rum i større Maalestok. Alligevel kan der findes Anvendelser, hvor de elektriske Ovne kan have deres Berettigelse, f. Eks. til ganske midlertidig Opvarmning i Foraaret og Efteraaret, til enkelte Kontorlokaler, hvor anden Opvarmning kræver Ekstrapersonale, der ellers er unødvendigt, thi det vil let indses, at dersom man daglig skal holde Hjælp om Morgenen for at fyre op paa en Kakkelovn, eventuelt til at komme igen for at passe den, da vil den elektriske Ovn selv med sit dyre Timeforbrug blot derved, at den ingen Betjening kræver, være fuldt ud konkurrencedygtig. Men ogsaa paa Grund af sin lette Anbringelsesform, der paa en ganske anden Maade egner sig til Lokalopvarmning, vil den elektriske Ovn ofte kunne optage Konkurrencen, man onsker jo ikke altid et helt Rum opvarmet, men Straalevarmen eller Afledningsvarmen til ganske enkelte Steder er i mange Tilfælde nok eller endog fordelagtigere. Ovne til saadan Lokalopvarmning findes jo i mange tiltalende Former, og deres rent suggestible Paavirkning af Øjet i Retning af Hygge og tilsyneladende Varmeafgivelse maa ingenlunde undervurderes.

Som Holdepunkt for Storrelsen af Energiforbruget til Opvarmning skal nedenstaaende Skema tjene, idet det dog maa bemærkes, at saadanne Talopgivelser jo kræver visse lokale Forudsætninger, og her er i nedenstaaende regnet med Forholdene i Byer med høj Bebyggelse, hvor Varmeudstraalingen ikke er saa stor, som den er ved Villabebyggelse.

Wattforbrug pr. Kbm. Rumindhold.

Til Opvarmning i Foraars- og Efteraarsmaanederne.

1. I Begyndelsen .... 30—40 Watt.
2. Til Vedligeholdelse .... 15—30 »

Til Opvarmning i Vintermaanederne.

1. I Begyndelsen .... 40—60 Watt.
2. Til Vedligeholdelse .... 20—40 »

Det mest interessante paa dette Omraade er dog, hvad der med sædvanlig tysk Grundighed er undersøgt under Krigen i Tyskland, nemlig at det slet ikke eller i forholdsvis ringe Grad er Rummets Temperatur, der giver en den behagelige Varmefornemmelse, men at det i langt højere Grad er enkelte Legemsdeles Temperatur, der er udslaggivende.

En berømt engelsk Læge havde ved sin Død efterladt en lukket Kuvert, hvori Kvintessensen af hans lange Livserfaringer var nedskrevne, og som efter hans testamentariske Ønsker skulde sælges ved Auktion til Fordel for et velgørende Øjemed. Brevet blev selvfolgelig højt betalt, men om hvorvidt den lykkelige Køber var glad ved Købet, forlyder intet. Brevet lød som følger: »Hold Hovedet koldt, Fødderne varme og Maven i Orden, saa behøver Du ingen Læge«.

Man ser heraf, hvor vigtig for ens Velbefindende det er at holde Fodderne varme; dette er vel ikke egentlig nyt, men det er maaske dog ikke helt gaaet op for Bevidstheden, at man indenfor visse Grænser kan nøjes med at holde Fødderne varme, dette var Tyskernes Opdagelse, da de tvungen af Nødvendigheden under Krigen kom til at tænke over Tingene. Løsnet er med andre Ord Varmen paa det rette Sted og kun paa det rette Sted, og medens vi længe har vidst, at et Par Sivsko giver Velvære, naar man maa opholde sig længe i et koldt Rum, saa viser det sig paa samme Maade, at en elektrisk Varmeskammel eller et Varmetæppe giver Varmefornemmelser, der vil kræve mere end den tidobbelte Energi, dersom den skulde frembringes ved at opvarme hele det Rum, man opholder sig i.

Slige Indretninger saavel som ogsaa Varmepuder for syge, Kompres o. l. vil altsaa i Praksis paa mange Steder være fuldt ud konkurrencedygtige med andre Opvarmningsmidler, netop fordi det ved Elektricitetens Hjælp er muligt at frembringe Varmen paa det Sted, hvor der er Brug for den, og kun paa dette Sted.

Til Slutning skal bemærkes, at alle elektriske Opvarmningsanordninger af den her omhandlede Art er meget holdbare, fordi der kun forlanges moderate Temperaturer i Modsætning til, hvad der er nodvendigt ved f. Eks. elektriske Strygejern og Kokkenindretninger. Anskaffelsesprisen for elektriske Varmeovne ligger imellem 50 og 200 Kroner.

Jeg er i foranstaaende gaaet noget mere i Enkeltheder end selve Spørgsmaalet om Elektricitetens Anvendelse til rene Opvarmningsøjemed maaske berettiger til, men de fleste af ovennævnte Synspunkter

passer ogsaa for de efterfølgende ulige vigtigere Afsnit, og jeg kan derfor i det efterfølgende nøjes med at henvise til foranstaaende Forklaringer.

Saaledes som det er paavist i ovenstaaende, ligger Elektricitetens Konkurrencemulighed i den Omstændighed, at Varmen kan produceres netop paa det Sted, hvor der er Brug for den; dette er f. Eks. Aarsagen til, at det elektriske Strygejern i alle Maader er konkurrencedygtigt med alle andre Opvarmningsmaader, dette synes nu ogsaa mere og mere at gaa op for det store Publikum, og det skal her fremhæves, at ogsaa med Hensyn til Prisen for selve Strygejernene og Reparationen er der ikke mere nogen Grund til at holde sig tilbage. Prisen er nu nede paa 8 à 15 Kr. for et elektrisk Strygejern til Husholdningsbrug, d. v. s. omtrent hvad de kostede før Krigen, og i min egen Husholdning har vi nu strøget »Elektrisk« i ca. 17 Aar og har ialt haft Reparationsudgifter paa ca. 8 Kr. Prisen for selve Strygningen er med Belysningspris fra 10 til 17 Øre i Timen, og dersom man af Hensyn til andre Forbrug har en Maaler til teknisk Brug, vil Prisen komme ned paa fra 4 til 7 Øre i Timen.

Af lignende Art som Strygejernene kan nævnes elektriske Cigartændere, Brødriste, Barbervandsopvarmere, Krollejernsopvarmere, Haar-Tørringsapparater o. l., der alle uden nævneværdigt Strømforbrug yder en Bekvemmelighed, der ikke kan opnaas med andre Midler.

Et stort og vigtigt Omraade, hvor Elektriciteten til en vis Grad har Mulighed for at erobre sig en Plads, er til Kogning og Madlavning; her gælder det i endnu højere Grad end ved den almindelige Opvarmning, at Konkurrencemuligheden ligger i den bedre Udnyttelse af Varmen, som det er muligt at opnaa, fremfor de andre benyttede Varmemidler, thi medens man ved Kakkelovne dog i de fleste Tilfælde vil kunne regne med ca. 50 pCt. nyttiggjort Varme af Kullene, er man ved Kulkomfurer nede paa under 10 pCt. og ved Gaskomfurer vel omkring de 60 pCt., d. v. s. at henholdsvis over 90 pCt. af Kullene og ca. 40 pCt. af Gassens Brændværdi ikke kan blive udnyttet til det omhandlede Formaal; derimod vil man for et elektrisk Komfur eller ved elektriske Kogeredskaber i de fleste Tilfælde kunne regne med omkring 70 pCt. nyttiggjort Energi og i visse Tilfælde endnu højere.

Ser man rent driftsokonomisk paa Tingene uden at tage Hensyn til medfølgende Behageligheder eller andre Fordele ved de forskellige Systemer, vil den rene Varmepris til Køkkenbrug med de øjeblikkelige Brændselspriser, naar man regner med ovenstaaende Nyttevirkninger, være som følger:

Kul 10 Øre pr. 1000 nyttiggjorte Varmeenheder, Gas 12 Øre, Elektricitet 34 Øre pr. 1000 nyttiggjorte Varmeenheder.

Vi ser heraf, at vi skal ned paa en Pris af 6 Øre pr. KWh for at kunne konkurrere med et almindeligt Kulkomfur, men vi ser ligeledes, at det ingenlunde er nødvendigt at kunne konkurrere med Kullene i Prisbillighed.

Gassen har nu praktisk talt helt fortrængt de almindelige Kulkomfurer, og man kan slutte heraf, at Publikum har Øjnene oppe for, hvad Bekvemmelighed, Renlighed og Tidsbesparelse er værd i Penge, og det behøver vel næppe nogen nærmere Dokumentation, at en eventuel Overgang til elektriske Køkkener er et endnu større Skridt i Retning af Bekvemmelighed, Renlighed og Tidsbesparelse, end det allerede foretagne Skridt til Gaskomfuret, Fordele, som man har Lov til at forvente, at Publikum er villig til at betale noget for.

Man ser yderligere, at en Pris af 7 à 8 Øre pr. KWh allerede er nok til at stille det elektriske Komfur paa lige Fod med Gaskomfuret, en Nedsættelse, der imidlertid ikke skulde være nødvendig for at opnaa den fornødne Interesse for Sagen.

Efter denne korte Sammenligning med andet Brændsel skal jeg i det efterfølgende se nærmere paa de mange forskellige Former, efter hvilke Elektricitet kan anvendes i Køkkenet. Her maa først skelnes imellem Stegning og Kogning, der er i den Grad karakterforskellige, at de slet ikke kan behandles under et, og medens Kogning er lettere overskuelig, fordi de Varmeenheder, der er nødvendige til denne Proces, forud er saa nøje beregnelige og kontrolerbare, stiller Forholdene sig ganske anderledes med Stegning og Bagning, hvor man overhovedet ikke kan tale om nogen bestemt Nyttevirkning af Varmen.

Medens der ved Gasstegeovne, og særlig da for saadanne, hvor Flammen virker direkte i Stegeovnen, kræves en ret kraftig Luftfornyelse i Ovnen for at tilføre den til Forbrændingen nødvendige Ilt, saa er det muligt ved Stegeovne med direkte elektrisk Opvarmning at indskrænke Luftfornyelsen og derved udnytte Varmen paa en meget intensiv Maade, idet der ganske særligt spares en ikke ubetydelig Fordampningsvarme, og dette viser sig at betyde saa meget, at Elektriciteten med den sædvanlige Motorpris paa 20 Øre pr. KWh er Gassen økonomisk overlegen eller i alle Tilfælde ligestillet.

En Gasstegeovn bruger almindeligt maksimalt 1 Kbm. Gas i Timen, medens man kan gennemføre den samme Stegning i en elektrisk Ovn paa maksimalt 1 à 1,5 KW i Timen. De to Ovnes maksimale Forbrug vil altsaa være henholdsvis 30 Øre og 20 à 30 Øre i Timen, men da den elektriske 1 KW Ovn skal staa noget længere Tid paa fuld Ydelse end Gasovnen, viser Praksis, at det i alle Tilfælde ikke er dyrere at stege elektrisk.

(Fortsættes.)

Statsunderstøttet Konkurrence.

Nogle Udtalelser af Landbrugsministeren.

De Betragtninger, vi anstillede i vort forrige Numer angaaende Frugtavlernes Henvendelse til Landbrugsministeren for at opnaa en Importregulering for Frugt og Ministerens Anvisning bl. a. paa at bygge Andelsfabriker, eventuelt med Statslaan, har foranlediget Dagbladet »København« til at henvende sig til Landbrugsministe-

ren med »dette Angreb«, som Ministeren da ogsaa har besvaret udførligt.

Den Del af Landbrugsministerens Udtalelser, der berører selve Frugtavlens Stilling og dennes eventuelle Udvikling, skal vi i denne Forbindelse lade ligge, idet vi dog tvivler om, at Ministerens Anvisninger paa Fremtiden vil tilfredsstille de nødstedte Frugtavlere, og alene holde os til Ministerens Udtalelser om de eventuelle Andelsfabriker. Herom gentager Ministeren sit Løfte om Laan paa rimelige Vilkaar fra Statens Side ved Oprettelsen af Frugtvinfabriker m. m.

Ministeren fortsætter derefter med følgende Udtalelser, som vi tillader os at gengive ordret:

»Det er aabenbart dette sidste, der er faldet »Tidsskrift for Industri« for Brystet. Det er jo ikke første Gang, at den Opfattelse bliver fremsat, at kun de industrielle Virksomheder, der ejes af private eller et Aktieselskab, kan betegnes som Industrier, medens ganske tilsvarende Virksomheder, hvis de oprettes af et Andelsselskab — hvad enten det er Producenter af Raavarer eller Forbrugere af det færdige Produkt, der i Fællesskab slutter sig sammen — ikke tør betegnes som Industri, men tvertimod opfattes som Konkurrence til Industrien. Denne Opfattelse kan dog næppe staa for en nærmere Prøvelse. Om en industriel Virksomhed ejes af et Aktieselskab eller et Andelsselskab, bør ikke være det afgørende, og i et Tilfælde som det foreliggende, hvor Andelssammenslutningen af Producenterne med dertil hørende Leveringspligt utvivlsomt er paakrævet, hvis Opgaven skal kunne løses, synes der ikke i særlig Grad at være Grund til at lægge Vægt paa dette Ejerforhold.«

Vi har gengivet disse Udtalelser, fordi de i mere end en Henseende forekommer os karakteristiske for den øjeblikkelige Diskussion om vor Industris Stilling. Vi kan nemlig ikke se andet end, at Ministeren svarer i Øst, hvor der er spurgt i Vest. Vi har ikke med et eneste Ord rejst Spørgsmaalet om, hvorvidt det er Andelsforetagender eller Aktieforetagender, der er mest værdige til at betegnes som Industri, men derimod, hvad der unægtelig synes os vigtigere, Spørgsmaalet om, *hvorvidt Staten ved at yde Laan til Oprettelsen af nye Fabriker efter Andelssystemet bør paaføre allerede bestaaende Fabriker i en Branche, der iforvejen kæmper med store Afsætningsvanskeligheder, statsautoriseret Konkurrence?* Vi har henvist til Eksemplet fra Fiskenetfabriken i Fredericia, hvor et meget rundeligt Statslaan er blevet benyttet til at paaføre de bestaaende Fiskenetfabriker en ganske urimelig Konkurrence, der tilmed støttes ved den paagældende Andelsfabriks Virksomhed som Agentur for udenlandske Fabrikata, mens de danske Fiskenetfabriker gaar med Tab og maa sætte deres Arbejdere paa Gaden af Mangel paa Afsætning.

Det forekommer os, at dette Spørgsmaal er overordentlig klart og ligetil, og vi gentager endnu en Gang vor Forundring over, at en Sag, der af selve de paagældende Producenter, nemlig Frugtavlerne, er rejst som et Krav om en øjeblikkelig Hjælp i Form af en Importregulering overfor unormal Import udefra, skal drejes hen til, at Staten tilsiger sin finansielle Støtte til Oprettelsen af nye Virksomheder — ganske ligegyldig under hvilken Form — indenfor en Industri, der forud har svært nok ved at klare sig. Og for Tydeligheds Skyld skal vi gerne tilføje et Spørgsmaal om, hvorvidt Skatteyderne, hvis Penge skal anvendes til den Slags Formaal, kan være tjent med Resultaterne, som er forøget Arbejdsløshed og forøget Spild af Kapital og Værdier i vort Samfund? I al Fald maa man ikke fortænke den bestaaende Industri, som baade skal betale Skatter og opfylde sine øvrige Opgaver, i, at den protesterer mod en Politik som den paatænkte.

Saaledes ligger denne Sag. Dersom Landbrugsministeren en anden Gang føler Lyst til at diskutere Problemet privat Industri contra Andelsindustri, skal vi imidlertid ogsaa meget gerne gaa ind herpaa. Det vilde tilmed ikke være uden Interesse at faa forelagt Regnskaberne fra adskillige af de Andelsfabriker, der i de senere Aar er oprettet, ligesom det vilde være interessant nærmere at faa belyst den sørgelige Skæbne, der har ramt Andelsfabrikerne bl. a. for Kartoffelmel, Mælketørring og — Andelsfrugterier.

De lukkede Døre.

Et herværende verdenskendt Firma for Tilvirkning af Tørelementer skriver følgende til os i Anledning af Diskussionen om vor Handelspolitik:

»Vi tillader os at meddele Dem, at De Forenede Stater nu har forhøjet Tolden paa Tørelementer fra 20 pCt. til 45 pCt. efter Værdien, hvilket herefter umuliggør Eksporten af danske Tørelementer til U. S. A. Iøvrigt gør lignende Forhold sig gældende for flere andre Landes Vedkommende, idet f. Eks. Tolden for Tørelementer til Tyskland andrager 60 Guldmark pr. 100 kg, hvilket er 5 Gange saa meget som den danske Told.«

Som Kuriosum anfører iøvrigt det paagældende Firma, at dets Import fra De Forenede Stater af Raamaterialer til dets Fabrikation bl. a. af Grafit og Brunsten i Værdi har oversteget Firmaets tidligere Eksport af Tørelementer til Amerika.

Samtidig skriver et andet Firma, nemlig *Dansk Afvulkaniseringsfabrik* i Køge, til os, at Firmaet i sine iøvrigt udsigtsrige Forsøg paa at komme ind paa det spanske Marked har mødt uoverstigelige Hindringer, fordi vi ikke er mestbegunstigede i vor Eksport til Spanien. Den spanske Stat har nemlig truffet særlig Overenskomst bl. a. med Frankrig, der erlægger betydelig mindre Told f. Eks. for Autogummi, end Danmark maa gøre. Dansk Autogummi erlægger 7,5 Pesetas i Told, medens de mestbegunstigede Lande kun erlægger 5 Pesetas. Foruden Frankrig har ogsaa Amerika og nu nylig England faaet samme Fortrin, og fra det danske Firmas spanske Repræsentant meddeles det, at det vil være haabløst for Danmark at faa Forretninger i Gang uden en saadan begunstiget Stilling overfor den spanske Toldtarif.

Det paagældende Firma tilføjer, at et saadant Forhold sikkert burde kunne ordnes ved de nu indledede Traktatforhandlinger med Spanien. Vi skulde ønske det samme, men forinden maa vor Toldlovgivning og vor Handelspolitik vistnok indstilles efter en noget anden Kurs end den kendte traditionelle.

▫▫▫▫▫▫

Brasiliansk handelspolitisk Argumentation.

I Anledning af, at Tyskland paatænker en ny Forhøjelse af Kaffetolden, har den brasilianske Repræsentation i Berlin rettet en Henvendelse til den tyske Rigsdag, hvori Brasilien gør Rede for sin Stilling til en saadan Toldforhøjelse.

Den brasilianske Betænkning begynder med at paapege, at Kaffe ingenlunde kan betragtes som en ren Luksusartikel, og at Forbruget ved en saa stærk Toldforhøjelse som den planlagte sikkert vil gaa saa stærkt ned, at den tilsigtede forøgede Toldindtægt vil udeblive, ja endog blive erstattet af en Indtægtsnedgang. Det vigtigste Argument fra brasiliansk Side er dog en Paapegning af, at Brasilien for Krigen var en af de bedste Aftagere af tyske Varer, som atter betaltes i første Linie med den Kaffe, Brasilien kunde sende Tyskland. Ved denne gensidige Vareudveksling blev begge Parter, i al Fald Brasilien, mere købedygtig, og paa dette sunde Gensidighedsforhold baseredes da ogsaa en stærkt blomstrende Handelsomsætning mellem de to Lande. Men selv efter Krigen indtager Tyskland allerede nu en fremragende Plads i den brasilianske Import, og alt synes at tyde paa, at Tyskland snart vil kunne genvinde sin tidligere stærke Stilling paa det brasilianske Marked, hvor tyske Varer har haft et godt Ry. Men, fremhæver den brasilianske Betænkning, for at øge den tyske Eksport til Brasilien er det trods alt ikke nok, at tyske Varer nyder godt Ry i Brasilien, men *det afgørende er Brasiliens Evne til at skaffe Betalingsmidler.* Denne afhænger alene af Afsætningen af brasilianske Varer til Tyskland. De Deviser, som de tyske Importører af Kaffe betaler, er altsaa samtidig de brasilianske Importørers Betalingsmidler for disses Ordrer paa det tyske Marked. Brasilien er altsaa kun i Stand til at forøge sine Tilforsler fra Tyskland, naar det ogsaa i Fremtiden med Sikkerhed kan regne Tyskland for Aftager af Raakaffe.

Som man ser, baserer den brasilianske Regering klart og tydeligt sit Syn paa et sundt og ligeligt Gensidighedsforhold, og man har Lov at føre den logiske Slutning videre, saaledes at Brasilien, hvis der lægges Hindringer i Vejen for dette Lands Afsætning til Tyskland, ikke mere vil kunne blive den gode Aftager af tyske Produkter, som det iøvrigt var ønskeligt.

I al sin Enkelthed turde denne Betænkning være typisk for de Hundreder af Meningsudvekslinger, der for Tiden finder Sted i den internationale Handelspolitik, og belysende den Aand af »do ut des«, der hersker andre Steder, gennem hvilken selv de saakaldte mindre og svagere Stater just i Kraft af deres Købeevne, d. v. s. Stilling som Aftager, har et Middel i Hænde, der kan sikre dem mod et vilkaarligt Diktat fra de store Staters Side.

Den brasilianske Betænkning er ogsaa karakteristisk derved, at den som sagt direkte er tilstillet den tyske Rigsdag — det vilde maaske ingen Skade være til, om en Kopi heraf ogsaa naaede den danske Rigsdag for at vise, hvorledes man andre Steder driver aktiv Handelspolitik, naar ens Afsætning er i Fare, medens man herhjemme endnu nøjes med at raabe Hurra for det forhistoriske Fænomen, der hedder Frihandel.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Vor Handelsbalance.

I Oktober Maaned f. A. androg Indførslen til Danmark 143 Mill. Kr., medens Udførslen af indenlandske Varer kun naaede 106 Mill. Kr., hvortil kom Genudførslen af fremmede Varer med 7 Mill. Kr.

Tal, som taler.

Til Belysning af Importreguleringens Virkninger er det interessant at følge Oversigten over Arbejdsløse indenfor Tobaksindustrien. I Begyndelsen af 1922 laa dette Tal omkring 5500, dalede derefter i April til ca. 4000 for i de følgende Maaneder at svinge mellem 3000 og 2500. Denne Nedgang skyldes utvivlsomt den relative Forbedring, der var opnaaet for den indenlandske Cigarfremstilling ved den ændrede Tobaksafgift, men herefter synes Antallet af Arbejdsløse i Sommermaanederne at stabilisere sig omkring 2500. Saa kom Importreguleringen overfor Cigarer i August, og i de paafølgende Maaneder sank Antallet af Arbejdsløse gradvis til 1900 à 1700 Arbejdere, indtil dette Tal ved Udgangen af Aaret var bragt ned til ca. 1400.

Samtidig var Tallene for den maanedlige Import i Januar 1922 ca. 12 Mill. Cigarer, i April 10,7 Mill., i August 9,8 Mill., men derefter i de paafølgende Maaneder ca. 3. Mill.

Legende og Virkelighed.

Under Diskussionen om Importreguleringen hører man Gang paa Gang den Paastand fremsat, at en Industri som Skotøjsindustrien, der har udvidet »saa stærkt« under Krigen, nu ogsaa maa bære Følgerne af denne letsindige Udvidelse og derfor bl. a. ikke kan have Krav paa en fortsat Importregulering. Man hører hyppigt fantastiske Tal nævne, der skal underbygge dette. Vi skal heroverfor med Materiale hentet fra Dansk Industriberetning, der atter støtter sig til Det statistiske Departements Oversigter, meddele de egentlige Skotøjsfabrikers Arbejderantal for 1913 (sidste normale Fredsaar) og for 1918, det Aar, da Skotøjsindustrien havde den største Beskæftigelse baade grundet paa de glimrende Konjunkturer og paa den da ganske minimale Import. Det samlede Antal Fabriksarbejdere udgjorde i 1913 2234 og i 1918 3632, de tilsvarende Tal for Hjemmearbejdere var samtidig 445 og 551. Nogen »unaturlig« Udvidelse synes disse Tal ikke at tyde paa, og det burde snarere anerkendes, at Skotøjsindustrien, trods den seneste Tids fuldkommen fantastiske Import, endnu for 1921 har været i Stand til at beskæftige ca. 3000 Arbejdere.

Ved Sammenligningen mellem disse Tal maa for det første Landets normale Befolkningstilvækst og Genforeningen med Sønderjylland medregnes, dernæst ogsaa 8-Timers-Dagens Virkninger. Tages alt dette i Betragtning, staar den hjemlige Skotøjsfabrikation snarere som en af de mest stabile Produktioner gennem det sidste Tiaar med Hensyn til beskæftigede Arbejdere, og af den letsindige Produktionsudvidelse bliver der følgelig ikke meget tilbage. Men naar dette er Tilfældet, burde Industrien ogsaa have Krav paa at bedømmes objektivt og ikke efter opdigtede Tal, der paa Forhaand skal slaa fast, at den paagældende Industri har udvidet sig udover alle fornuftige Grænser og derfor ikke nu hverken kan eller bør reddes fra det fuldkomne Sammenbrud, der vil true, hvis man atter vil give frit Slag for Udlandets ganske unormale Konkurrence.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Udenlandske Messer.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om nedennævnte Messer og Udstillinger:

Der afholdes i *Barcelona* en international Møbel- og Dekorationsudstilling i Maj 1923 og en international Udstilling og Kongres for Bygningsteknik i Oktober 1923.

Den 8. internationale Messse i *Utrecht* vil blive afholdt i Dagene 13.—22. Marts 1923. I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en Oversigt over de til Raadighed for Deltagerne staaende Udstillingspladser og over Betalingen for Leje af disse.

Den 6. internationale *Wiener-Messe* afholdes i Dagene 18.—24. Marts 1923.

Den nordiske Messe *i Kiel* vil i 1923 blive afholdt saavel om Foraaret som om Efteraaret, henholdsvis i Dagene 18.—22. Marts og 16.—20. September.

Belgiske Toldbestemmelser for Import fra Tyskland.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om et af det belgiske Finansministerium udstedt Cirkulære, hvori det blandt andet indskærpes, at Varer, der sendes til Belgien pr. Jernbane fra tysk Havn, falder ind under de for Tyskland særlig gældende Toldafgifter, medmindre de er af ikke-evropæisk Oprindelse, og denne godtgøres, eller af anden evropæisk Oprindelse end tysk og forsynet med Oprindelsescertifikat og Konnossement, samt i begge Tilfælde, at Omladning i Waggon er sket direkte uden Oplægning. Varer, der indføres til Belgien søværts fra tysk Havn, toldbehandles efter den særlige Tarif.

Afsætningsmuligheder i Schweiz.

Det danske Konsulat i Basel har gennem Udenrigsministeriet indberettet om Afsætningsmulighederne for danske Varer i Schweiz. Konsulatet er af den Opfattelse, at der, selv om Afsætningen f. Eks. af Varer indenfor Tekstil- og Maskinbranchen frembyder store Vanskeligheder, dog er Muligheder til Stede for Indførelse af visse Specialmaskiner, som ikke fremstilles i Schweiz, saaledes Maskiner til Brug i den kemiske og elektriske Industri og muligt forskellige Slags Landbrugsmaskiner, paa det schweiziske Marked. Konsulatet gør dog opmærksom paa, at det for at opnaa et godt Resultat vil være af Betydning, at de danske Eksportører selv paa Stedet undersøger Markedsforholdene og etablerer faste Agenturer.

Fortoldningen i Kanada.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget forskellige kanadiske Toldcirkulærer, der indeholder visse Ændringer angaaende Udstedelse af Konnossementer, Fakturaer etc. samt en Bestemmelse om, at den hidtil forlangte Attest angaaende Værdien af det eksporterende Lands Valuta fremtidig kun vil

blive krævet for Varer, der indføres fra Lande, hvis Valuta er betydelig deprecieret. Som saadanne Lande regnes for Tiden kun Tyskland, Østrig, Jugo-Slavien, Ungarn og Rusland. Ovenomtalte Toldcirkulærer er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, Kontor Nr. 13.

Ny Handelstraktat mellem England og Spanien.

I det af »Federation of British Industries« udgivne Tidsskrift er den mellem England og Spanien fornylig afsluttede Handelstraktat omtalt som værende af største Betydning for Samhandelen mellem de to Lande, idet den ikke alene giver England Mestbegunstigelsesret, men ogsaa særlige Nedsættelser for over 80 Artikler i den spanske Toldtarif.

Ledige Legater i Industriforeningen.

Af Kaptajn og Malermester *C. A. Bruuns og Hustrus Rejselegat* vil der inden 1. Maj 1923 blive uddelt 2 Portioner à 800 Kr. Legatet kan søges af Haandværkere og Industridrivende, der bor paa Kjøbenhavns Grund.

Af *Jacob Pinquez' Legat,* hvis Renter skal uddeles til Haandværkere i Kjøbenhavn til Hjælp til at komme i Vej eller til Fremme af deres Bedrift, vil inden 1. Maj 1923 2 Portioner à 500 Kr. blive uddelt.

Ansogninger om disse Legater skal skrives paa dertil indrettede Ansøgningsblanketter, som kan afhentes i Industriforeningen, Vestre Boulevard 18, 1. Sal th., og vil være at tilbagelevere inden den 15. Januar 1923.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Boglisten giver denne Gang Oversigt over Bibliotekets Bøger om Atomlære, Relativitetsprincip og Radiotelegrafi.

26. Orthner, R. Entwurf einer Theorie der physikalischen Abhängigkeit. Leipz. 1919. 177 S.
26. Planck, M. Physikalische Rundblicke. Leipz. 1922. 168 S.
26. Holst, H. Vort fysiske Verdensbillede i ny Belysning. 1919. 49 S.
26. Holst, Helge. Die kausale Relativitätsforderung und Einsteins Relativitätstheorie. Kjøbenhavn 1919. 64 S.
26. Holst, H. Vort fysiske Verdensbillede og Einsteins Relativitetsteori. 1920. 102 S.
26. Holst, H. Om vor Rum- og Tidsopfattelse og dens Forhold til Einsteins Teorier. 1921. 25 S.
26. Einstein, A. Über die spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie. 1917.
26. Einstein, A. Äther und Relativitätstheorie. Berlin 1920. 15 S.
26. Moszkowski, A. Einstein. Einblicke in seine Gedankenwelt. Berlin 1921. 240 S.
26. Ostwald. Die Grundlagen der Atomtheorie. Leipz. 1899. 30 S.
26. Bohr, N. Abhandlungen über Atombau. Braunschw. 1921. 155 S.
26. Bohr, N. Atomernes Bygning og Stoffernes fysiske og kemiske Egenskaber. Kjøbenhavn 1922. 70 S.
26. Holst, H., & H. A. Kramers. Bohrs Atomteori almenf. fremstillet. Kbh. 1922. 135 S.
119. Schledermann, H. Lærebog i Radiotelegrafi og Radiotelefoni. Kjøbenhavn 1908. 337 S. Tvl.
119. Gottwaldt, B. L. Elementær Radiotelegraphie. Kristiania 1915. 80 S. Tvl.
119. Holmström, J. G. Handbok i radiotelegrafi. Stockholm 1915. 166 S.
119. Lund-Johansen. Lærebog i trådløs Telegrafi. Kjøbenhavn 1918. 224 S.
119. Lund-Johansen. Radiomodtagere. 1920. 48 S.
119. Sørensen, S. P. Traadløs Telegrafi og Telefoni. 1922.
119. Radiotelegrafi og Telefoni med Vejledning til Apparaters Fremstilling. Kbhvn. 1922. 128 S.
119. Wiesent, J. Die Fortschritte der drahtlosen Telegraphie. 1919.
119. Fürst, A. Im Bannkreis von Nauen. 1922.
119. Mazotto, D. Drahtlose Telegraphie u. Telephonie. München 1906. 368 S.
119. Thurn. Die Funkentelegraphie. Leipz. 1915. 111 S.
119. Anderle, Fr. Lehrbuch der drahtlosen Telegraphie und Telephonie. Leipz. 1916. 342 S.
119. Rein, H. Lehrbuch der drahtlosen Telegraphie. Berlin 1917. 406 S.
119. Nesper. Handbuch der drahtlosen Telegraphie und Telephonie. I—II. 1921.
119. Year-book of wireless Telegraphy. 1921.
119. Hawkhead, J. C. Handbook of technical instruction for wireless telegraphists. Lond. 1915. 310 S.
119. Murray, J. E. Wireless Telegraphy. 1918.
119. Stanley. Wireless Telegraphy. I—II. 1919.
119. Sleeper. Wireless design and practise. 1920.
119. Verrill. The home radio. How to make and use it. Lond. 1922. 105 S.
119. Cowrey. The radio experimenters handbook. Lond. 1922. 113 S.
119. Morgan, A. P. Wireless Telegraphy and Telephony. Lond. 1922. 170 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 2 15. JANUAR 1923

Værditoldens Mangler.

Administrativ Kritik af det nye System.

NU da Regeringens Værditoldforslag atter er til Behandling og Drøftelse, vil det have sin Interesse at se, hvorledes den administrative Sagkundskab, d. v. s. Toldetaten, bedømmer Værditoldsystemet. Disse Bedømmelser kan i Øjeblikket hentes baade ude og hjemme, thi foruden Danmark har Norge ogsaa forsøgt sig med en partiel Værditold, idet man ogsaa der har forhøjet visse saakaldte Luksussatser og ført dem over paa Værdiafgift, medens man f. Eks. i Sverige under Brantings Ledelse er gaaet den unægtelig simplere Vej at forhøje de gældende Vægttoldsatser og derved har naaet det samme finansielle Resultat og undgaaet det Kaos, der i Norge og Danmark er fulgt i Værditoldens Kølvand.

Allerede ifjor fik Folketingets Toldudvalg fra Overtoldinspektoratet i Kjøbenhavn tilstillet en Redegørelse for de indvundne Erfaringer paa Basis af den midlertidige Luksustoldlov. Hovedindholdet heraf har nu været omtalt i Folketinget, og det oplyses, at Overtoldinspektoratets Betænkning formede sig som en skarp og detailleret Kritik af det nye System. Den Forenkling af Toldbehandlingen, som skulde opnaas ved Værdifortoldningen i visse Henseender, er ganske udeblevet. Alt er blevet vanskeligere, langsommere og mere usikkert. Fakturaerne omfatter ofte Varer i forskellige Sendinger, og det volder Besvær at kontrolere dette. Det samme er Tilfældet med Undersøgelsen, om de foreliggende Varer er identiske med de i Fakturaerne opførte, samt om den fakturerede Pris er rigtig. Navnlig det sidste er et afgørende Moment. Dernæst anføres det, at de saaledes udkrævede Undersøgelser giver Anledning til for baade Toldembedsmændene og Forretningsfolkene lige ubehagelige Diskussioner, og da baade Lokaliteter og Personale er indstillet efter en langt simplere Forretningsgang, virker alt hen til at gøre Værditoldsystemet lidet heldigt.

Disse Ulemper forøges selvfølgelig ved de nuværende svingende Valutaer, navnlig de ganske abnormt lave, Usikkerhed og Konfliktstof skabes, og det er en offentlig Hemmelighed, at den diplomatiske Assistance mobiliseres uhyggelig hyppigt i Forbindelse med den allerede gennemførte ret begrænsede Værdifortoldning.

Overtoldinspektoratet fastslaar endelig, at det er en kendt Sag, at udenlandske Firmaer er villige til at udstede særlige Fakturaer til Brug overfor Toldvæsenet, og ikke mindst har det været paafaldende, at Værdiansættelsen for Varer, der af udenlandske Firmaer er sendt til deres herværende Filialer, ofte er mærkværdig lav.

Til denne Redegørelse fra dansk Side slutter sig en offentlig Erklæring, som den norske Tolderforening har følt sig foranlediget til at udsende, og hvori den norske Toldadministration advarer indtrængende mod Værditolden. Ulemperne er de samme der som her, og det er navnlig de Forhold, der bygger paa Momentet Hæderlighed, som har gjort sig grelt gældende i Norge, og som foranlediger den norske Tolderforening til at slutte sin Redegørelse med følgende alvorlige Udtalelse:

»Hvor stort Tab, Staten, Industrien og den

ærlige Handelsstand allerede har maattet bære og i Fremtiden i stigende Udstrækning vil komme til at bære, er det umuligt at opgive, og det vil ogsaa blive vanskeligt at beregne med Nøjagtighed. Men at baade Statskassen, Industrien og Handelsstanden maa regne med Milliontab, er indlysende.«

I Anledning af disse Udtalelser har »Dansk Toldtidende«, som er de danske Toldembedsmænds Organ, valgt at træde offentlig frem ogsaa med sit Syn paa Værditolden. »Dansk Toldtidende« gør dette med den ikke uinteressante Motivering, at naar man ikke for længst har omtalt de fra norsk Side paatalte Skavanker, saa er det sket af de samme Grunde, som har afholdt det danske Toldblad fra at omtale de forskellige Opfindelser og Metoder, der er bragt i Anvendelse ved Spritsmuglerierne. »Vi regner nemlig med«, skriver Bladet, »at Størsteparten af Importørerne fremdeles holder sig paa Lovens Grund, og dem bør man ikke friste ved at lære dem de Kneb, som af mere eller mindre driftige Medborgere bringes i Anvendelse for at bjerge sig en Fordel.«

Det maa vistnok indrømmes, at saadanne Betragtninger i et Organ for Toldembedsmænd er særdeles bemærkelsesværdige — til Fordel for Værditoldsystemet synes de i al Fald ikke at tale — naar det altsaa bliver en Slags moralsk Nødvendighed gennem Hemmeligholdelse at sikre et vist Monopol for Bedragerne, hvis Finesser ikke maa komme de mere retfærdige til Kendskab.

Iøvrigt former »Dansk Toldtidende«s Betragtninger sig i Tilslutning til de norske, og Bladet konstaterer »ikke uden visse Betænkeligheder, at indenfor Toldtjenestemændenes Kreds synes Misfornøjelsen med Værditoldloven at brede sig«. Bladet fremhæver, at man oprindelig mødte det nye System med Interesse og Arbejdslyst indenfor Etaten, men at dette nu ganske har ændret sig, efter at det har vist sig, at alle de Krav og Klagepunkter, Personalet har fremsat, er bleven fuldkommen ignorerede. Under saadanne Forhold og uden at forbedre Vilkaarene for Fortoldningen maa Sagerne gaa deres skæve Gang, og vi tror, at enhver Forretningsmand indenfor Industri og Handel, der i Praksis har haft Føling med denne Lovs Virkninger, vil kunne bekræfte dette. »Dansk Toldtidende« slutter da ogsaa med at slaa fast, at de ganske uigennemførlige Regler om Værdiansættelsen maa laves om fra Bunden af. »Endnu har Værditoldloven Tilhængere indenfor Toldetaten«, hedder det, »men vi vil indrømme, at der kræves et Jernhelbred for at bevare Kærligheden usvækket. Der maa inden ret længe ske noget.«

Fra Erhvervslivets Side vil man sikkert modtage disse Udtalelser med Interesse. De dækker saa fuldstændig, hvad der allerede fra første Færd er blevet fremhævet i Retning af Advarsler overfor det nye System fra Industri og Handel. Vi haaber da alvorligt, at den Slags neutrale, sagkyndige Bedømmelser maa medvirke til at skabe en sundere Opfattelse af, hvad Værditolden egentlig er. Thi dette synes unægtelig ikke at have staaet helt klart for dette Princips mange Tilhængere.

❀ ❀ ❀

Nordiske Kabel- og Traadfabriker.

Et 25-Aars Jubilæum indenfor vor mekaniske Storindustri.

Den 1. Januar 1923 kunde »Aktieselskabet Nordiske Kabel- & Traadfabriker« se tilbage paa en 25-Aars Tilværelse, indenfor hvilken der atter afspejler sig en smuk og enestaaende industriel Udvikling[1]). Begyndelsen til vor Kabelindustri var dog gjort allerede før Aktieselskabets Stiftelse i 1898, idet daværende Ingeniør H. P. Prior i 1891 havde begyndt en Virksomhed i Kannikestræde 14, Kjøbenhavn, under Navnet »Nordisk Kabelfabrik«, iøvrigt under meget beskedne Dimensioner, nemlig arbejdende med 6 Arbejdere, 1 Snomaskine, 2 Flettemaskiner og nogle Spindemaskiner. Ingeniør Prior var efter et længere Ophold i Amerika, hvor han bl. a. havde arbejdet ved Edisons Fabriker, vendt tilbage til sit Fædreland, og med et skarpt Blik for de rige Udviklingsmuligheder, som den endnu i Svøb liggende Elektrificering af Industri og Teknik vilde afføde for en Kabelindustri, havde han kastet sig

[1]) »Tidsskrift for Industri« har i sin Aargang 1914 bragt en indgaaende Skildring af den danske Kabel- og Traadindustri, og idet vi henviser til disse Artikler, skal vi paa dette Sted væsentlig give en kort Oversigt over Aktieselskabets Historie og talmæssige Data.

ind i dette Speciale. Netop omkring 1890 havde Elektriciteten holdt sit Indtog i den danske Hovedstad med Bygningen af den første elektriske Kraftstation i Gothersgade.

Smaat begyndtes der i den nye Fabrik, men alligevel holdtes de store Maal stadig for Øje, og den nye Virksomhed skred da ogsaa frem, saaledes at man allerede i 1893 maatte flytte den til større og mere moderne Lokaler i Ryesgade. Her blev blandt de nye Maskiner anskaffet en Maskine til Fremstilling af Hegns- og Pigtraad, og hermed var Begyndelsen gjort til den senere saa betydende Traadforarbejdningsindustri, der skulde tilsluttes vor Kabeltilvirkning.

ført al Traad, Søm, Stifter o. l. fra Udlandet, havde Indførslen af Raamaterialet for disse Produkter, navnlig Valsetraad, været uden Interesse. Nu blev Spørgsmaalet brændende, idet Toldloven af 1863 hidtil havde fortolket Valsetraad som »Traad« med 1 Skilling Told pr. Pund, hvilket udelukkede enhver dansk Fabrikation, som støttede sig til Valsetraad som Raaprodukt. I 1898 lykkedes det imidlertid at faa en administrativ Fortolkning, hvorefter Valsetraad blev betragtet som en første Forarbejdning af Jerntraad og dermed kun betaltes med ¼ Skilling Told pr. Pund. Til denne tilsyneladende uvæsentlige Kendsgerning kan hele den danske Traadforarbejdnings-

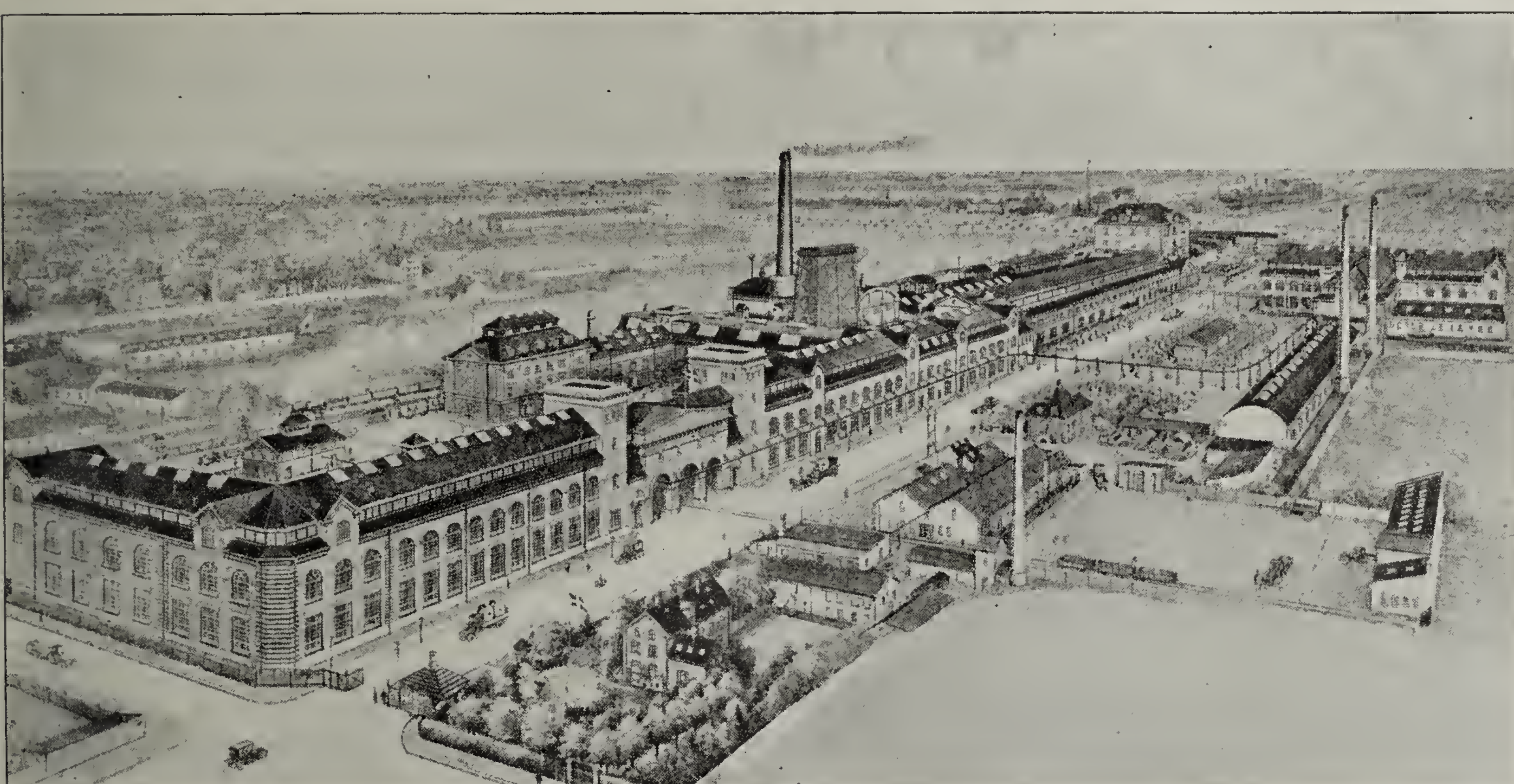

Kabelfabriken paa Frederiksberg.

I Kontakt med Elektricitetens stigende Udbredelse arbejdedes Virksomheden frem. Af stor Betydning blev det, at Ingeniør Prior i 1896 overtog Salget for det verdenskendte engelske Kabelfirma, Henleys Telegraph Works Co. i London, af alle saadanne Kabler, som ikke kunde fabrikeres herhjemme. Denne Forbindelse blev vedligeholdt, indtil den danske Fabrik selv blev i Stand til efterhaanden at kunne fremstille alle Slags Kabler. I 1897 anlagdes Kjøbenhavns anden elektriske Kraftstation, Vestre Elektricitetsværk, hvorved forøget Forbrug af Kabler og Ledninger affødtes. Overfor den Fremtid, man nu turde spaa Kabelfabrikationen, meldte Spørgsmaalet sig om selv at fremstille den nødvendige Traad, hovedsagelig Kobbertraad. Da man hidtil havde ind-

industri føres tilbage, idet det nu blev muligt at tage denne Industri op i naturlig Tilknytning til Kabelfabrikationen. (Ved Toldloven af 1908 blev Valsetraad iøvrigt helt toldfri).

I den Anledning stiftedes 1. Januar 1898 A/S Nordiske Kabel- & Traadfabriker, der overtog Ingeniør Priors hidtidige Virksomhed og samtidig optog Traadforarbejdningen i et nyopført Fabriksanlæg i Middelfart. Aktiekapitalen sattes til ¾ Mill. Kr., som i Aarenes Løb er udvidet til 10 Mill. Kr., medens Ingeniør Prior blev administrerende Direktør.

Virksomhedens Vækst belyses bedst ved at følge de forskellige Afdelingers Udvikling.

Kabelværket i Kjøbenhavn. I 1906—07 anlagdes et nyt Kabelværk paa Fabrikvej, Frederiks-

berg, idet de tidligere Lokaler i Ryesgade ikke længere slog til. Den nye Fabrik bød Mulighed for en Udvidelse af den hidtidige Fabrikation, idet man optog Tilvirkningen af vulkaniserede Gummiledninger og armerede, blyompressede Jord- og Søkabler samt senere tilkommende Anlæg af omfattende elektrotekniske og kemiske Laboratorier, egen Fabrik for Tilvirkning af Gummi og elektriske Isolationsmaterialer, f. Eks. Ebonit og lignende. Kabelfabriken paa Frederiksberg er iøvrigt stadig udvidet, i de seneste Aar endog meget betydeligt, og beskæftiger nu ca. 750 Arbejdere og Funktionærer. I 1920 byggedes en elektrisk Kraftcentral med 2000 HK, til dersøiske Telegrafkabler i Øresund, Limfjorden, Lillebælt, Svendborgsund, Alssund, Langelandsbælt og Smaalandsfarvandene, Færøerne m. fl. Steder. Endvidere Jordkabler for Høj- og Lavspænding for de kjøbenhavnske og saa godt som samtlige indenlandske og en betydelig Række udenlandske Elektricitetsværker, samt underjordiske Telefonkabler for samtlige danske Telefonselskaber og Stastelegrafen, hvortil Nordiske Kabel- & Traadfabriker bl. a. i Løbet af det forløbne Aar har leveret og selv monteret et nyt Interurban-Telefonkabel mellem Kjøbenhavn og Roskilde, som vil komme til at danne Indledningen til almindelig Overgang fra Luftledninger

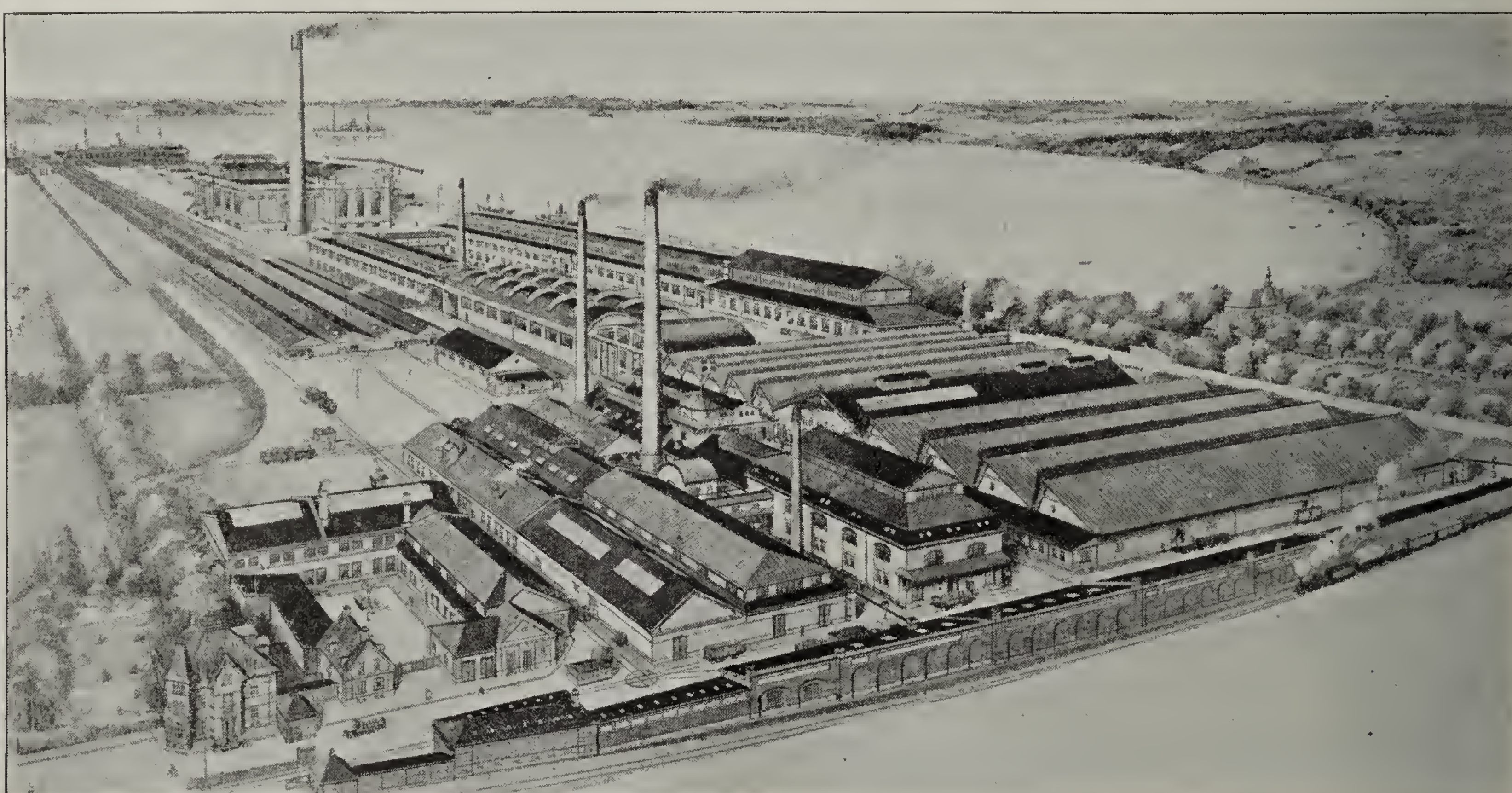

Traadværket i Middelfart.

hvilken bl. a. A/S Atlas leverede den første danske Dampturbine, ligesom der opførtes en ny Fabrik for Tilvirkning af Kobbertraad, som tidligere blev fremstillet paa Traadværket i Middelfart.

Kabelværkets Kunder er elektriske Installatører og Grossister i Elektricitetsbranchen, Fabriker indenfor den elektriske Maskin- og Apparatindustri, Skibsbyggerierne, Elektricitetsværkerne, Sporvejene, Telefonselskaberne, Statstelegrafen, Orlogsværftet, Hærens tekniske Afdelinger, Statsbanerne m. fl., offentlige og private Institutioner i Ind- og Udland.

Bemærkelsesværdige større Anlæg er forskellige Højspændingskabler over Limfjorden, Mariagerfjord, Svendborgsund, Alssund m. fl., un- til Jordkabler for alle de betydende Interurbanliniers Vedkommende.

Traadværket i Middelfart. Denne Afdeling opførtes som nævnt i 1898, og medens Modervirksomheden som omtalt begyndte under yderst primitive Forhold og maatte arbejde sig op fra bar Bund af, kunde Traadværket straks starte med en Arbejdsstyrke paa 200 Mand, idet bl. a. Kabelfabriken sikrede den fornødne Afsætning. Siden er Arbejdertallet bragt op til 7 à 800, og Traadværkets Fabrikationsartikler er udvidet til Traad af Jern, Staal, Kobber (den sidste Tilvirkning dog nu flyttet til Frederiksberg), Hegnstraad, Pigtraad, Søm, Kæder, Møbelfjedre, Hesteskosøm, Baandjern o. s. v. Umiddelbart inden Verdenskrigen, nemlig i 1913, foretoges meget store Ud-

videlser paa Middelfart Anlæget, bl. a. Indretningen af et stort moderne Havneanlæg, og i 1918 fortsattes Udvidelserne bl. a. ved Anlæg af en moderne elektrisk Kraftcentral med ca. 2200 HK. Samme Aar erhvervedes ved Køb A/S Jerntraadsspinderiet i Varde, som nu drives som en Afdeling under Traadværket i Middelfart.

Traadværkets Kundekreds bestaar hovedsagelig af de store indenlandske Grossistfirmaer i Jern- og Metalbranchen samt store direkte Forbrugere. Endvidere er Traadværket Leverandør af Hegnstraad til Statsbanerne samt Telegraf- og Telefontraad til Statstelegrafen, samtlige indenlandske og en Del udenlandske Telefonselskaber. En betydelig Del af Traadværkets Produktion er Genstand for Eksport saavel til evropæiske som til oversøiske Lande.

Valseværket i Sundbyerne. Omtrent samtidig med Kabelfabrikens store Udvidelse o. 1906 overtog Selskabet Frederiksværk Valseværk, som oprindelig var grundlagt ca. 1779, hvorefter denne Virksomhed flyttedes til nye moderne Fabriksanlæg paa Amager og selvfølgelig tilknyttedes Kabelfabrikens øvrige Virksomhed. Fabrikationen omfatter valsede Plader og Stænger af Kobber, Messing o. s. v. samt varmtpressede Stænger og Profiler, Blyplader, hvortil siden er kommet Fabrikation af Blyrør, Aluminiumplader, Kobberrør o. s. v. Ogsaa Valseværket er undergaaet store Udvidelser og beskæftiger nu ca. 160 Mand.

Valseværkets Kundekreds falder for en stor Del, navnlig for de offentlige Institutioners Vedkommende, sammen med Kabelværkets, som selvfølgelig iøvrigt er en Hovedaftager, men desuden er Grossisterne i Metalbranchen samt Metalvarefabrikerne og de større Kobbersmede og Blikkenslagere betydelige Kunder for Valseværket, ligesom dette har nogen Eksport til Udlandet. Foruden til Marine og Hærvæsen er Valseværket Leverandør til Den kgl. Mønt af Materiale til Kobber- og Nikkelmønter m. m.

Hele den store Virksomhed, som saaledes er indbefattet i A/S Nordiske Kabel- & Traadfabriker, skyldes i væsentlig Grad en enkelt Mands Arbejde, Dygtighed og Fremsynethed, nemlig Direktør H. P. Prior, som stadig er Selskabets administrerende Direktør. Men Virksomhedens Vækst har selvfølgelig efterhaanden gjort en Udvidelse af Ledelsen nødvendig, og ved Siden af Direktør Prior er nu Direktør H. P. Lading merkantil Direktør samt H. Pade og O. A. Tuxen tekniske Direktører henholdsvis for Virksomheden i Kjøbenhavn og i Middelfart. Ialt beskæftiger Selskabet ca. 1600 Arbejdere og Funktionærer, og den samlede Aarsproduktion vil med fuld Beskæftigelse for alle Afdelingers Vedkommende have en Værdi af henved 50 Mill. Kr.

Direktør Prior har i den offentlige Diskussion om den danske Industris Vilkaar Gang paa Gang paavist, hvor uholdbar Teorien om den danske Industris »Unaturlighed« er, al den Stund Raastofferne og Hjælpemidlerne til de fleste moderne Industrier sjeldent er samlet paa samme Sted, saaledes at en Vekselvirkning altid maa finde Sted, hvilket atter betyder, at Mulighederne for

Valseværket paa Amager.

industriel Virksomhed aldeles ikke er knyttet til en bestemt geografisk Beliggenhed i produktionsmæssig Henseende, men snarere er afhængig af Dygtighed og Vilje foruden af en gunstig Beliggenhed for Afsætningen. Gennem den Virksomhed, han selv har skabt, den danske Kabel- og Traadindustri, har Direktør Prior selv leveret det bedste Bevis for Rigtigheden i sin Paastand.

Men akcepterer man Kabel- og Traadindustrien som et Led i moderne dansk Storindustri, maa man rigtignok heller ikke gaa til den anden Yderlighed og mene, at det hele er saare selvfølgeligt, thi den Udvikling, der ligger mellem det lille Baggaards-Værksted i Kannikestræde og de nye, storslaaede Fabriksanlæg paa Frederiksberg, i Middelfart og paa Amager, er en Udvikling, der i Sandhed ikke er blevet til af sig selv, men har krævet Arbejde og atter Arbejde og først og fremmest en utrættelig Energi og en ukuelig Tro paa Opgavens Mission. Saaledes er det jubilerende Selskab et godt Bevis paa, at Dygtighed og Vilje ogsaa i Industrien er de afgørende Faktorer — og som saadan iøvrigt et typisk Eksempel paa moderne dansk industriel Udvikling.

Elektricitetens Anvendelse i Husholdningen.

Foredrag holdt i Tilslutning til Gas- og Elektricitets-Udstillingen i Industriforeningen d. 5. December 1922 af Driftsbestyrer *O. Engholm.*

(Sluttet.)

For Kogningens Vedkommende er Økonomien lettere at kontrolere, men der er foruden de rent brugsøkonomiske Forhold andre Forhold, der spiller ind, og som i mange Tilfælde er nok saa vigtige.

Man kan dele Kogeapparater i 3 Hovedgrupper:

1. Kogekar med indbyggede Modstande og altsaa med direkte Bund- eller Sidevarme.
2. Kogeplader med Varmeoverforing ved plane Flader.
3. Kogeapparater med Straalevarmeoverføring.

Man har altid ment og delvis med Rette, at førstnævnte Gruppe var den mest okonomiske og derfor den, der i de fleste Tilfælde burde foretrækkes, hertil maa dog bemærkes, at Kogekar med direkte indlagte Varmelegemer dels er kostbare, dels kræver et særskilt Kogekar til de forskellige Brug og af de forskellige Størrelser, med andre Ord et komplet Kokken baseret paa dette System bliver langt det kostbareste; desuden vil en Gennembrænding af Varmelegemet gøre hele Kogekarret ubrugeligt, saaledes at man maa have Reservekar ud over det ellers nodvendige, hvad der atter fordyrer Anlæget. Endelig maa fremhæves, at saadanne Kogekar er særlig udsatte for at blive defekte ikke alene ved, at Varmelegemet odelægges, men ogsaa ved at selve Kogekarret selvfølgelig lige saa lidt som andre Kogekar kan taale at opvarmes, naar de er tomme, saaledes at en tilfældig Bortkogning, der ikke helt kan undgaas i en Husholdning, straks har hele Apparatets Ødelæggelse til Følge.

Som Hovedsum af foranstaaende fremgaar, at man ved Kogekar med indbygget Modstand faar de største Anskaffelsesudgifter og de største Vedligeholdelsesudgifter, men i de fleste Tilfælde ogsaa den største Økonomi med Strommen.

De enkelte Kogeapparater af denne Art koster fra 10 til 30 Kr. Stykket.

Ved de saakaldte Varmeplader, hvor Kogekarrene henstilles paa Varmepladen, bliver man friere stillet med Hesyn til selve Kogekarrene, og Udgiften til Vedligeholdelsen af disse bliver derfor mindre, ligesom man selvfølgelig behøver et betydelig mindre Antal Varmelegemer end ved første Gruppe. Imidlertid kræver Varmepladerne dog særlige Kogekar med plane Bunde af bestemte Dimensioner, hvilket fordyrer Anlæget noget, og uden disse specielle Kar vil Elektricitetsforbruget blive uforholdsmæssigt stort. Elektricitetsforbruget, der forud, dersom der ingen Varmeisolering af Systemet finder Sted, er noget større end for forste Gruppe, vil, naar Varmepladerne, hvad oftest er Tilfældet, er monterede frit i et almindeligt Komfur, i den praktiske Brug blive yderligere større derved, at man altid vil have at gore med en Række kortere Opvarmningsperioder med mellemliggende Afbrydelse, hvorved det Elektricitetsforbrug, der medgaar til selve Varmepladens Opvarmning, hver Gang gaar tabt, og dette kan beløbe sig til et ikke ganske ringe Forbrug. I økonomisk Henseende og som Hovedbasis for en almindelig Køkkenindretning er denne Ordning i sin simpleste Form derfor ikke egnet. De enkelte Kogeplader af denne Art koster fra 30 til 50 Kr. Stykket.

Som henhorende under denne Gruppe skal nævnes Varmeplader eller Varmekolber, der i Stedet for at anbringes under Kogekarret, anbringes i selve Karret, altsaa neddykket i den Vædske, der skal koges. Disse Varmelegemer, der jo ikke kan bruges til al Slags Madlavning, har mærkelig nok ikke vundet større Udbredelse, uagtet de baade er billige i Anskaffelse og vel nok den mest økonomiske Opvarmningsanordning, idet man med et varmeisoleret Kogekar let kan opnaa indtil 90 pCt. Nyttevirkning; imidlertid er deres Brug nærmest indskrænket til tyndtflydende Vædsker saasom Vand, Mælk og Suppe, men hertil er de som sagt anbefalelsesværdige baade i Retning af Billighed og Økonomi. Varmekolber koster imellem 10 og 20 Kr. pr. Stk.

Som det let vil kunne forstaas, er der ved elektrisk Kogning en Mulighed for forøget Økonomi ved at varmeisolere Kogeredskaberne; dette er bleven udnyttet af flere Firmaer særlig ved Varmeplader i Forbindelse med en Art Damp- eller Hokassekogning, og disse Apparater staar i Retning af Økonomi, Holdbar-

hed og Prisbillighed forrest i Rækken af elektriske Kokkenindretninger. Det saakaldte »Bielerske Sparküche« er et Eksempel paa førstnævnte Art, hvor der delvis koges ved Damp; den saakaldte »Elektro Økonom« er et Eksempel af sidstnævnte Art, hvor Kogningen delvis sker efter Høkasse-Principet, idet Strømmen ganske automatisk afbrydes ved et indbygget Termoelement, naar Temperaturen er kommen op paa en passende Værdi, og Maden koger da færdig ganske uden Brug af Strom. Sidstnævnte har ogsaa Tilbehor, hvorved der saavel kan bages som steges i Apparatet, og dets godt varmeisolerede Konstruktion gor, at det er yderst okonomisk i Retning af Stromforbrug, ligesom ogsaa den indbyggede automatiske Strømafbryder, der synes at virke paalideligt, gør Betjeningen lettere og indskrænker Strømforbruget til det mindst mulige.

Medens jeg for den elektriske Høkassemadlavning ikke har haft Lejlighed til selv at gøre Økonomiforsøg, saa har jeg i sin Tid benyttet en elektrisk Køkkenanordning efter Dampkogningssystemet og kan derfra i nedenstaaende give nogle praktiske Talværdier:

Forsog over Elektricitetsforbrug ved elektrisk Kogning med et Damp-»Sparküche«. Middag paa 2 Retter Mad til 4 Personer.

Forsøg 1:	0,90 KWh	Forsøg 6:	0,66 KWh
— 2:	1,20 —	— 7:	1,00 —
— 3:	1,25 —	— 8:	1,30 —
— 4:	1,40 —	— 9:	1,20 —
— 5:	1,40 —	Middeltal:	1,15 KWh

Efter hvad der er opgivet mig, skal man ved Madlavning efter det elektriske Hokasseprincip komme ned paa ikke saa lidt lavere Tal, og selve Principet synes ogsaa at tale derfor.

Hele Køkkenindretninger efter ovennævnte Systemer koster imellem 100 og 200 Kr. — alt efter Storrelsen.

En anden Form for Varmeoverføring benyttes i de saakaldte varmeakkumulerende Komfurer, hvor den elektriske Energi afgives til et varmeakkumulerende Medie, f. Eks. Vand eller Jern, der er stort nok til at opsamle en større Energimængde, og som er varmeisoleret saaledes, at det kan opmagasinere Varmen, indtil der er Brug for den, herved opnaas, at den elektriske Strom kan benyttes mere jevnt gennem Dognet, og dette vil atter have Indflydelse paa den Pris, som Elektricitetsværket kan sælge Strommen til. Slige Komfurer er altsaa under ingen Omstændigheder strombesparende, men Besparelsen fremkommer kun ved, at Forbrugerne derved kan faa Strømmen til en billigere Pris. Disse Ovne vil altsaa kun kunne tænkes at vinde Udbredelse herhjemme, dersom Elektricitetsværket vil indfore en særlig Tarif for saadanne Forbrugere.

Til Forstaaelse af selve Prissporgsmaalet og Prisens Afhængighed af Benyttelsestiden er det nødvendigt ganske kort at komme ind paa Benyttelsestidens Indflydelse paa Produktionsprisen for Elektriciteten.

Produktionsprisen er for nogle Posters Vedkommende direkte proportional med Produktionens Størrelse, og for denne Del af Udgiftens Vedkommende er det altsaa uden Interesse, om man benytter Strømmen meget eller lidt om Aaret; disse Udgifter som f. Eks. Brændsel, Smoreolie og en Del Udgifter til Vedligeholdelse og Personale er imidlertid ingenlunde de overvejende, de faste Udgifter saasom Forrentning, Afskrivning, Distributionsomkostninger og store Dele af Vedligeholdelses- og Personaleudgifter er ganske ens, om der bruges meget eller lidt Elektricitet, og deres Indflydelse paa den endelige samlede Produktionspris er saa stor, at den Pris, Elektriciteten vil kunne sælges til, i allerhøjeste Grad er afhængig af dens aarlige Udnyttelse; det vil føre for vidt at komme nærmere ind paa Enkelthederne, men et Par Tal vil ogsaa være tilstrækkelige til at klarlægge Forholdene.

Den almindelige Belysningselektricitet har hos os i Gennemsnit en særlig Benyttelsestid af Maksimalbelastning paa ca. 1200 Timer, og dette svarer til en Produktionspris inkl. Forrentning og Afskrivning paa ca. 40 Øre pr. KWh, dersom man tænkte sig Værkerne udelukkende belastede med denne Produktion. Tænkte man sig omvendt Værkerne udelukkende belastede f. Eks. med Sporvejene, viser Praksis, at man der kan regne med en Middelbelastning paa ca. 3800 Timer aarlig af dens Maksimalbelastning. Middelproduktionsprisen for dette Stromforbrug inkl. Forrentning og Afskrivning vil derved komme til at stille sig paa ca. 14 Øre pr. KWh. Tager man endelig Motorforbruget (ekskl. Sporvejene) og tænker sig dette som Værkernes eneste Belastning, faar man, at denne Forbrugsart giver en Middelbelastning paa ca. 3200 Timer aarlig, og den Maksimalbelastning, hvorefter Produktionsprisen i Lighed med foranstaaende, kommer paa ca. 16 Øre pr. KWh.

Som det vil ses, er der som Helhed en virkelig fornuftig Begrundelse for de forskellige Priser, som der tages for Strommen til de forskellige Formaal, selv om den selvfølgelig ikke kan være fuldt retfærdig i hvert enkelt specielle Tilfælde. Kommer man nu til Kogestrommen, vil man straks indse, at nogen særlig gunstig Belastning vil man ikke kunne vente af den, idet dens Benyttelsestid af Maksimalbelastningen ikke vil være særlig stor, men da dens Belastningstidspunkt vel næppe vil falde sammen med Lysmaksimum, bliver det dog en nogenlunde attraaværdig Forbruger, men naar Kogetarifen nu beregnes som Motorstrømmen, saa er dette dog næppe produktionsmæssig set ganske berettiget.

For at forbedre paa disse Forhold, der har ganske særlig Betydning for Vandkraftværker, har der været mange varmeakkumulerende Komfurer fremme paa Markedet, men som det synes hidtil uden større Held. I de sidste Aar har de dog vundet nogen Udbredelse, og særlig i Norge og Sverige er der opstaaet to Typer, nemlig det norske Saxegaardske System og det svenske Severske System, der begge først og fremmest benytter Vand som Varmeakkumulator, hvilket er det naturligste, dels paa Grund af Vandets store Varmefylde, der overgaar alle andre Stoffer, dels fordi varmt Vand er en af Hovedemnerne i en Husholdning; sidstnævnte har imidlertid foruden Vandakkumulatorer desuden en Jernakkumulator, og dennes Berettigelse ligger deri, at man kan opnaa at akkumulere Varmen

ved en langt højere Temperatur, nemlig 500 à 600 ° C. imod ca. 90 ° C. ved Vand.

Hvorvidt disse Komfurer vil faa den Udbredelse, som det forventes, vil i første Række afhænge af, om man i Husholdningen kan forstaa at indrette sig efter den særlige Form og vil forstaa at udnytte den, endelig af Konstruktionens Holdbarhed, hvilket for Vandakkumulatorers Vedkommende sikkert er fuldt ud tilfredsstillende, hvorimod man med Hensyn til Jernakkumulatorers Holdbarhed foreløbig maa stille sig noget reserveret, men alt dette vil Tiden vise. Hvad der imidlertid ingen Tvivl er om, det er, at slige Systemer, dersom de kan vinde Indpas, for Elektricitetsværkerne vil være meget fordelagtige Kunder, idet Køkkenindretningen efter disse Systemer, og af den for den enkelte Husholdning passende Størrelse, ikke alene vil kunne give en meget stor aarlig Benyttelsestid og derfor en meget lav Produktionspris for Strømmen, men desuden en mere fordelagtig Belastning af Ledningsnettet. Det er ingen Utopi, naar man siger, at Strommen til saadanne Anlæg endnu med Fordel vil kunne sælges til ca. 15 Øre pr. KWh eller endog derunder. Prisen paa saadanne Ovne er ca. 500 Kr., hvilket vel nok maa siges at være en høj Pris.

Som 3. Gruppe af Kogeredskaber, der dog i økonomisk Henseende staar tilbage for de foranstaaende to Former, idet deres Elektricitetsforbrug er betydelig større end disses, skal nævnes Kogeredskaber, der benytter Straalevarmen eller Varmeluft som Overføringsmiddel; det siger sig selv, at det ved denne Form for Kogeredskaber ikke er muligt at faa nogen stor Økonomi (30 til 50 pCt. termisk Nyttevirkning imod 65 til 75 pCt. ved Kogekar med indbyggede Varmelegemer), der er imidlertid andre Fordele forbunden med dem, der gør, at de ikke kan forbigaas i Omtalen.

For det forste er de relativt billige i Anskaffelse og Vedligeholdelse, og dernæst kan man benytte ganske almindelige Kogekar til dem, hvad atter betyder en Besparelse og en Bekvemmelighed, ligesom man ogsaa kun behøver et begrænset Antal Apparater. Hertil kommer yderligere, at en tilfældig Tørkogning, der ikke er til at undgaa i en Husholdning, normalt ikke har nogen skadelig Indflydelse paa Apparatet, men kun paa de billigere Kogekar, og at det kan staa med fuld Varme paa uden Kogekar, d. v. s. at det altsaa ogsaa kan benyttes som elektrisk Ovn. Denne Billighed i Anskaffelsen, Holdbarhed i Brugen og flersidige Anvendelighed vil i nogle Tilfælde gøre, at denne Form for elektriske Kogeapparater vil vise sig at være fordelagtige at anvende, særlig i mindre Maalestok til Hurtigkogning.

Prisen ligger omkring 50 Kroner for Enkeltapparater.

Som en særlig egnet Form for Elektricitetens Anvendelse til Kogning skal fremhæves Vandopvarmning; saaledes som det er berørt ved Omtalen af de saxegaardske Komfurer, er Elektricitetens Anvendelse til Vandopvarmning let gennemførlig og særlig holdbar i Konstruktion, fordi Varmelegemerne ikke behover at komme op paa de høje Temperaturer, som ellers er nødvendig, og da det varme Vand er let at opbevare i godt isolerede Beholdere, er det uden Vanskelighed og uden stor Bekostning let at indrette et i alle Maader holdbart og bekvemt Vandopvarmningssystem, hvorved man ved et lille Energiforbrug Døgnet rundt altid kan have det fornødne varme Vand. Et saadant Vandopvarmningsanlæg, selv paa de Steder, hvor man ellers ikke ønsker at benytte elektrisk Køkken, vil derfor ofte svare Regning, og dette i endnu højere Grad, dersom der fra Elektricitetsværkets Side blev indrettet Tarifformer, hvorved disse for Værket ganske særlig gunstige Forbrugere ogsaa fik de efter Forbrugets Art billigst mulige Priser. For en Varmtvandsforsyning med 15 l i Døgnet vil Prisen med den nuværende 20 Øres Tarif blive ca. 150 Kr. om Aaret.

Anskaffelsesprisen for selve Apparatet ligger mellem 250 og 500 Kr. efter Størrelsen.

Spørgsmaalet om Muligheden for Anvendelse af Elektriciteten i det private Køkken er saa indviklet, de forskellige Former, hvorunder det kan anvendes, saa mangfoldige, at ovenstaaende Redegørelse langtfra er udtømmende og maaske endog er blevet meget lidt overskuelig, fordi jeg har forsøgt at belyse det fra saa mange Sider som muligt. Jeg vil slutte dette Afsnit med noget, der maaske er Kvintessensen af det hele, nemlig hvor meget Elektricitet man maa regne med, at der bruges i en almindelig Husholdning ved en fuldstændig elektrisk Køkkenindretning. Som Svar paa dette Spørgsmaal skal jeg kort og godt henvise til nedenstaaende Skema.

Elektrisk Energiforbrug ved en fuldstændig elektrisk Køkkenindretning pr. Dag og Person i Husholdningen:

1.	Sinell, Berlin	0,48 KWh
2.	Ritter, Berlin	0,59 »
3.	Craval, England	0,70 »
4.	Adams, Amerika	0,876 »
5.	James J. Ayer	1,00 »
6.	Elektra, Lindau i B.	0,73 »
7.	Destmar, Berlin	0,84 »

Der er i ovennævnte Talværdier egentlig en forbausende Overensstemmelse, og ser man bort fra de laveste Værdier, ser man, at Forbruget med Sikkerhed vil kunne sættes til imellem $^3/_4$ og 1 KWh pr. Dag pr. Person, d. v. s. imellem 275 og 365 KWh aarlig pr. Person i Husholdningen, hvilket atter med vor nuværende Elektricitetspris 20 Øre pr. KWh svarer til imellem 55 og 73 Kr. aarlig pr. Person.

Saadanne Tal synes ikke afskrækkende, og naar man tager Hensyn til de Behageligheder, det frembyder, og de mulige Besparelser med Hensyn til Hjælp og Tid, vil der ingen Tvivl være om, at man mange Steder vil kunne staa sig ved at slaa ind paa den Vej.

Efter foranstaaende Redegørelse over Mulighederne for elektrisk Opvarmning, Kogning og Stegning skal jeg fremkomme med nedenstaaende almindelige Bemærkninger.

Ved alle ovennævnte Apparater sker Opvarmningen ved, at den elektriske Strøm opvarmer en Metaltraad, et Metalbaand eller et Metallag, der kan være galvanisk udfældet paa et Isolationsstof. Endelig kan som elektrisk Modstand benyttes et ikke metallisk Stof, saasom »Silundum«, der bestaar af særlig præparerede Kulstænger. For alle Modstandslegemernes Vedkommende gælder det, at de er mest holdbare, naar der er anvendt saa tyk Traad som muligt, man bør derfor

ikke spare paa Pladsen, men udnytte et saa stort Rum som muligt til Varmelegemet, smaa Varmelegemer er derfor ikke at anbefale.

For alle ovennævnte Apparater gælder ligeledes, at den største Økonomi kun opnaas, naar der er sørget for, at Varmen er regulerbar indenfor passende Grænser, dette sker enten ved Propper, der kan omskiftes, eller ved en almindelig Drejeomskifter, og man vil i Praksis kunne nøjes med 4 Stillinger, nemlig Stop, Stærk, Middel, Svag.

Efter at have gennemgaaet, hvad der findes af elektriske Husholdningsgenstande, hvor Elektricitetens Varme udnyttes, skal jeg i det efterfølgende i korte Træk nævne nogle Anvendelser af Elektriciteten, hvor denne udnyttes paa en hel anden Maade, nemlig som Drivkraft.

Hvorvidt man vil ofre det, som det koster i Anskaffelse at faa elektrisk dreven Støvsuger, Symaskine, Vaskemaskine, Rulle, Ventilator eller Vandpumpe, er Forhold, der maa overvejes og undersøges i hvert enkelt Tilfælde, for alle saadanne Anvendelser kan kun i al Almindelighed siges, at selve Strømforbruget er ganske ubetydeligt, ingen anden Drivkraft kan blot tilnærmelsesvis konkurrere med Elektriciteten, ja Strømforbruget til saadanne Anlæg i Husholdningen er saa lille, at man i de fleste Tilfælde ikke engang vil kunne staa sig ved af den Grund alene at lade opsætte en særlig Maaler for teknisk Strøm, og selv Strømmen til Lyspris er fuldt ud konkurrencedygtig og økonomisk set betydningsløs, det er derfor for alle saadanne Anlæg Anskaffelsesprisen, der bliver det bestemmende.

Af ovennævnte Anvendelser vil Støvsugning være den, der kommer i første Række, og de sidste 10 Aar har vist en Udvikling paa dette Omraade, der ikke lader Tvivl om, at den elektriske Støvsuger har en stor Fremtid for sig, og vi kan vel uden at være partiske glæde os over, at dansk Industri og Foretagsomhed har skaffet os en førende Stilling paa Verdensmarkedet i denne Branche; vedrørende de særlige Forhold ved Støvsugerne skal fremhæves, at det først og fremmest gælder om at faa en kraftig Sugning, men dette er i de fleste Tilfælde ikke nok, særlig ved svære Gulvtæpper o. lign. maa man i Praksis anvende Børstning eller Bankning i Forbindelse med Sugningen for at bringe Støvet frem til Overfladen, og man har derfor ved flere moderne Systemer for Støvsugere Anordninger af denne Art kombinerede med selve Støvsugeren. For Støvsugernes Vedkommende maa man regne med, at Prisen ikke er ganske ringe, og deres Anvendelse i større Maalestok burde derfor fremtidig gaa i den Retning, at de anskaffedes i Fællesskab f. Eks. for en hel Ejendom. Prisen ligger vel nu imellem 150 og 500 Kroner.

Hvad der her er sagt om Støvsugeren, gælder i samme Grad Vaskemaskiner, Ruller o. l.; selve Anskaffelsesprisen vil i de fleste Tilfælde være en Hindring for, at de kan faa Indpas i den private Husholdning, men de er ogsaa alle af den Art, at de uden Gêne kan anskaffes til Benyttelse i Fællesskab for f. Eks. en hel Ejendoms Beboere, og under disse Forhold vil Anskaffelsesprisen blive overkommelig.

Det vil være uoverkommeligt her at nævne hvert enkelt Firma, der er slaaet ind paa Fabrikation af elektriske Apparater af forannævnte Art, jeg skal derfor nøjes med at bemærke, at Fabrikationen nu er kommen ind under saa stabile Former, at man ikke i samme Grad som tidligere er udsat for at faa ganske værdiløse Ting, men Publikum maa være klar over, at det bedrager sig selv, naar det tror, at man staar sig ved at købe billigt. »Det er dyrt at være fattig« er et Ordsprog, som maaske mere end noget andet Sted passer, naar der er Tale om at købe elektriske Husholdningsartikler; endelig skal bemærkes, at der nu allerede i en Aarrække har arbejdet danske Fabriker i alle disse Brancher, saaledes at disse sidder inde med ganske de samme Erfaringer som de store førende udenlandske Firmaer; at de danske Firmaer ogsaa er konkurrencedygtige, ses maaske bedst, naar det fremføres, at vi i Øjeblikket har en ikke ganske ubetydelig Eksport af disse danske Varer til Udlandet.

□□□□□□

Hvorledes Valutadumping opstaar.

Et Eksempel fra Skotøjsbranchen.

Til Belysning af Begrebet: Valutadumping har vi fra sagkyndig Side faaet tilsendt et interessant Materiale vedrørende tysk og dansk Skotøjsproduktion under de øjeblikkelige Vilkaar.

1. August 1922 — da Kursen paa tyske Mark er 0,76 — køber en tysk Skotøjsfabrikant Materialer til 1000 Par Box-Herrestøvler, nemlig:

3000 Kvdf. Box	à Mk. 180 =	Mk.	540 000
750 kg Underlæder	à » 500 =	»	375 000
samt diverse Artikler, Foer,			
Ringe, Snørebaand etc.	=	»	100 000
		Mk.	1 015 000

Han betaler imidlertid ikke Varerne kontant, men giver sin Leverandør en 3 Mdrs. Veksel pr. 1. November. —

Derefter gaar han igang og fabrikerer 1000 Par Herre Box-Støvler. Til hvert Par Støvler medgaar:

3 Kvdf. Box . à Mk. 180 =	Mk.	540	à 0,76 =	Kr.	4,10
750 g Underl. à » 500 =	»	375	à 0,76 =	»	2,85
Diverse Tilbehør	»	100	à 0,76 =	»	0,76
Arbejdsløn	»	45	à 0,76 =	»	0,34
	Mk.	1060	à 0,76 =	Kr.	8,05
Omkostninger 10 pCt......	»	106	à 0,76 =	»	0,81
	Mk.	1166	à 0,76 =	Kr.	8,86
Avance 10 pCt...........	»	116	à 0,76 =	»	0,89
hvorefter et Par Støvler					
koster ham...........	Mk.	1282	à 0,76 =	Kr.	9,75

Den 15. September bliver Støvlerne færdige, og han anmoder saa sin Repræsentant i Danmark om at sælge dem til Kr. 9,75.

Dette sker ogsaa, de 1000 Par Støvler bliver solgt for 9750 Kr., hvilket Beløb den tyske Skotøjsfabrikant faar i sin Kasse den 1. November, netop samme Dag som han skal betale sine Varer med 1 015 000 Mark.

Imidlertid er Kursen paa Mark den 1. November faldet til 0,13, og for at dække sine 1 015 000 Mark behøver han kun ca. 1300 Kr.

Materialerne til Støvlerne har derefter kun kostet		Kr. 1,30 pr. Par
Arbejdsløn	45 Mk. à 0,76 =	» 0,35 » »
Omkostninger	106 » à 0,76 =	» 0,80 » »
		Kr. 2,45 pr. Par
plus 5 pCt. af 9,75 Kr. Provision i Danmark		» 0,50 » »
saaledes at Støvlerne ialt staar ham i		Kr. 2,95 pr. Par

Hans Avance er altsaa i Virkeligheden 9,75 Kr. minus 2,95 Kr. eller 6,80 Kr. paa et effektivt Udlæg af 2,95 Kr. Eksportafgift maa dog ogsaa fradrages, men den er uden større Betydning.

Til Sammenligning opstilles en Kalkulation paa den samme Støvle fabrikeret i Danmark:

3 Kvdf. Box	à Kr. 1,40 =	Kr. 4,20
Underlæder		» 3,40
Smaa-Artikler		» 2,00
Arbejdsløn		» 3,40
		Kr. 13,00
Omkostninger 15 pCt. (maa i Øjeblikket sættes højere end de tyske)	ca.	» 2,00
		Kr. 15,00
Avance 10 pCt.		» 1,50
		Kr. 16,50

Dette Eksempel, der er hentet fra den praktiske Virkelighed, giver et godt Begreb om den tyske Valutakonkurrences Alvor. Selv om Mark-Kursen skulde stabiliseres, ja, endog gaa noget op, vil man se, at Spillerummet for den tyske Eksportavance er overordentlig stort, og fortsættes Nedgangen, er Sagen endnu mere oplagt. Interessant er det ogsaa at se, hvor ringe den tyske Arbejdsløn bliver baade forholdsvis og omregnet i dansk Valuta.

At opgive Importreguleringen under saadanne Forhold maa nøvendigvis føre de alvorligste Konsekvenser med sig for vor hjemlige Skotøjstilvirkning og hele vort hjemlige Arbejdsmarked.

Mindre Meddelelser.

Om Betingelserne for Industri.

I en Tid, hvor man herhjemme atter er optaget af Drøftelserne om vor Industris »Unaturlighed« — med tilhørende Mangel paa Berettigelse til at nyde Samfundets Støtte — har det sin Interesse at stifte Bekendtskab med nogle Udtalelser, som den schweiziske Gesandt har fremsat til »Berlingske Tidende«. Efter at Gesandten har omtalt den øjeblikkelige vanskelige Situation for Schweiz' Eksport, spørger Bladet:

— Er det væsentlig Industriprodukter, Schweiz udfører?

— Ja, og det uagtet Schweiz egentlig slet ikke har naturlige Betingelser for at være Industriland. Vi har Vandfaldene, men dermed er ogsaa alt sagt. Vi har ikke selv Raastoffer til nogen af vore industrielle Specialiteter. Mælk producerer vi jo i ret betydelig Mængde, og det meste heraf gaar til Fabrikation af Ost og Chokolade, saa at vi ikke har nok til vort eget Smørforbrug. Som De ved, modtager vi netop fra Danmark Størsteparten af det Smør, vi indfører. —

Saaledes slaar altsaa selve Schweiz' diplomatiske Repræsentant fast, at hans Fædreland i og for sig slet ikke har naturlige Betingelser for Industri — og dog er der vel næppe det Menneske i Schweiz, som vilde falde paa at betegne sit Hjemlands Industri som »unaturlig« — ligesom Schweiz yder sin Industri en endog meget kraftig Støtte og Beskyttelse.

Sveriges Eksport i 1921.

»Kommerskollegiet« har fornylig offentliggjort det statistiske Materiale vedrørende Sveriges Eksport til de forskellige Lande i 1921.

Før Krigen var Trævarer den vigtigste Eksportartikel. I 1913 var den 25 pCt. af hele Eksportens Værdi, mens Papirmasse og Papir kun var 17,5 pCt. Under Krigen skiftede dette Forhold, og Forandringen synes at være vedvarende. Aarsagen til, at Sverige nu kan eksportere store Mængder af det forædlede Produkt, Papir, turde navnlig være den Papirmangel, som har vist sig i De Forenede Stater i de sidste Aar. I 1921 var Eksporten af Papirmasse, Pap og Papir 26,2 pCt. af hele Eksporten, medens Trævarer var 17,5 pCt. Hovedimportørerne er England, De Forenede Stater og Holland, medens Tyskland for Tiden hverken kan importere Trævarer eller forædlede Produkter af Træ i større Mængder.

Den tredie vigtigste Eksportgruppe var i 1913 Mineralier, som udgjorde 11,5 pCt. af den samlede Eksport. Ifjor udgjorde den kun 6,5 pCt. Hovedmarkedet er stadig Tyskland, som aftager 75 pCt. af hele Udførslen, som hovedsagelig bestaar af Jernmalm. Gruppen af ikke-forarbejdede eller tildels forarbejdede Metaller er sunket fra 78,6 Mill. Kr. til 58,2 Mill. Kr. i 1921. Her mærkes baade Konkurrencen fra Tyskland samt den almindelige Depression. England har aftaget 50 pCt. af Eksporten i denne Gruppe. Langt bagefter kommer Tyskland, som kun kunde aftage ca. $^1/_8$ af Totaludforslen i 1921. Japan har forøget sin Import fra Sverige af Støbejern i betydelig Grad. Stangjern eksporteredes for Krigen til England, De Forenede Stater og Tyskland, men den tyske Import er nu minimal, og De Forenede Stater aftager kun ubetydelige Kvantiteter.

Af andre Eksportvarer kan nævnes Tændstikker, af hvilke der i 1913 udfortes 34 500 Tons mod 20 000 Tons i 1921. For denne Vare saavel som for andre svenske Eksportvarers Vedkommende kan man iagttage en Fordeling af Varerne paa et større Antal Markeder end hidtil. Dette Fænomen ligger maaske i, at mange Varer, f. Eks. Tændstikker, for er blevet eksporteret til England og derfra reeksporteret til andre Lande, medens Eksporten nu foregaar direkte. Det kan dog ogsaa forklares ved, at Sverige — i Lighed med Danmark — har maattet »sprede« sin Afsætning og finde nye Markeder. Eksporten af Centrifuger er sunket fra 3900 til 2100 Tons, medens den samlede Værdi paa Grund af de nuværende højere

Priser er omtrent uforandret. Australien har været den største Importor af svenske Centrifuger, idet Importens Værdi var ca. 5,7 Mill. Kr. Dernæst kommer Sovjetrusland, der har importeret for 3,9 Mill. Kr. Centrifuger. Endelig maa det nævnes, at Lokomotiveksporten i Henhold til den Kontrakt, der er sluttet med Sovjetrusland, har været særdeles stor, nemlig 11,6 Mill. Kr.

Fra Ruslands Industri.

Ifølge Meddelelser i »Wirtsehaftlicher Nachrichtendienst« arbejder enkelte Dele af den sovjet-russiske Industri sig fremad, omend med Besvær og under store Vanskeligheder. Saaledes oplyses følgende om Tekstiltrusten i Petrograd, at den har sat flere af de Værker i Gang, der var gaaet helt i Staa. Af Petrograds 20 Tekstilfabriker arbejder nu de 13 og med en Produktion for disse, der svarer til 40—50 pCt. af den før Krigen. Derved skal hele Produktionen svare til ca. 30 pCt. af den normale i gamle Dage. Men blandt de mange Vanskeligheder, der er at overvinde, er bl. a. den altfor stærke Opslidning af Driftsmidlerne, især af Spindemaskiner; det hænger vel nok for en stor Del sammen med, at det har været svært at faa fat i tilstrækkelig dueligt og faguddannet Mandskab. Man har da ogsaa Planer for Oprettelse af Fagskoler.

Før Krigen var der beskæftiget 28 600 Arbejdere i Distriktets Tekstilværker, nu er der 9700. Men man opgiver, at disses Ydeevne er i Udvikling, dels ved Øvelse, dels ved at de med deres Løn er gjort interesserede i Driftens Udbytte. Andre Vanskeligheder hidrører imidlertid fra Manglen paa Penge til Indkøb af Raastoffer. Fabrikerne (Trusten) ligger inde med ret store Lagre af forskellige Færdigvarer, men kan ikke let faa dem solgt, da Befolkningens Købeevne er ringe, og ogsaa de forskellige Sovjet-Organisationer og kooperative Selskaber mangler rede Penge til Indkøb. For Juli Maaned 1922 har Tekstiltrusten ganske vist solgt Varer for 62 Millioner Rubler; men dels er dette Beløb jo maalt i Sovjet-Rubler, dels er en stor Del af Varerne solgt paa Kredit og i simpelt Varebytte, Tuskhandel; paa den Maade er efter Regnskaberne de 45 pCt. af Omsætningen gaaet for sig. Det er for en stor Del til Levnedsmidlers Fremskaffelse, at dette Varebytte tjener, idet Arbejderne der, som i saa mange andre Grene af Ruslands Industri, lønnes delvis ved Udlevering af Levnedsmidler. Men nogen let Maade at drive industrielle Virksomheder paa er dette ikke!

Fra Guld-Trusten i Lena-Værkerne lyder Beretningerne noget gunstigere, selv om Produktionen ogsaa der endnu er langt under den tilsvarende før Krigen. Trusten dannedes, ligesom saa mange andre af de russiske Statstruster, i Slutningen af 1921. I 1913 produceredes der med ca. 11 000 Arbejdere 716 Pud Guld. For 1922 var Budgettet, at der med de 4800 Arbejdere, der var i Gang, skulde vindes 260 Pud. Men det opgives, at der i første Halvdel af dette Aar, Trustens første, er indvundet ca. 30 pCt. mere end beregnet.

● ● ●

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Arbejdspengetaksterne paa Kjøbenhavns Toldbod.

Som bekendt havde Toldbodens Arbejdspengetakster i Højkonjunkturernes Tid naaet et meget højt Niveau. Det første Skridt i nedadgaaende Retning fandt Sted den 21. Oktober 1921, da Finansministeriet efter Industriraadets Henstilling lod et særligt 25 pCt. Tillæg bortfalde for Indladningsgodsets Vedkommende.

Fra 1. Januar 1923 bortfalder dette 25 pCt.-Tillæg ogsaa for Klareringsgodsets Vedkommende, men da Industriraadet stadig mener, at Arbejdspengetaksterne paa Toldboden er uforholdsmæssig høje, særlig for Raavarer og grovere bearbejdede Varer, der kun kræver en ganske overfladisk Behandling ved Ind- og Udladning og som meget vanskeligt taaler at blive belastet med alt for høje Ekstraudgifter, har Raadet rettet en fornyet Henvendelse til Finansministeriet, som har erklæret sig villig til gennem et Udvalg snarest muligt at lade undersøge Mulighederne for en fornyet Revision af Arbejdspengetaksterne.

I det paagældende Udvalg, der allerede er nedsat og har paabegyndt sit Arbejde, er Industriraadet repræsenteret ved Sekretær, cand. polit. Har. Cock-Clausen, til hvem Henvendelser fra Firmaer, der maatte være interesserede i det foreliggende Spørgsmaal, snarest mulig bør rettes. Adresse: Industriraadets Sekretariat.

Messe i Helsingfors.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der i Fortsættelse af den i de to sidste Aar afholdte »Finska Mässan« i Dagene 1.—6. Juli 1923 og derefter i hvert af de følgende 4 Aar vil blive afholdt et internationalt Købestævne i Helsingfors.

For Importører til Australien.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget et Eksemplar af australsk Bekendtgørelse af 11. August f. A., hvorved der fastsættes nye Formularer til Fakturaer og til Værdi- og Oprindelsescertifikater for Varer, der indføres til Australien.

Det bemærkes, at de i Bekendtgørelsen givne Regler ikke medfører nogen Ændring med Hensyn til de for alle Varer, der eksporteres til Australien, udstedte

Oprindelsescertificater, der med Industriraadets Paategning som Grundlag viseres af det britiske Konsulat. Bekendtgørelsen, hvis Bestemmelser kræves anvendt ved Fakturering af Varer, der efter 1. Marts 1923 indføres til Australien, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, Kontor Nr. 13.

Ved Eksport til Brasilien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en Indberetning fra Gesandtskabet i Rio de Janeiro, i hvilken Gesandtskabet fremhæver Betydningen af, at de Konsulatsfakturaer, der ledsager Varer, der eksporteres til Brasilien, er omhyggeligt og nøjagtigt udfærdiget. Det bemærkes, at der i Straffetold ved formelle Mangler eller Fejl i Konsulatsfakturaer (manglende Legalisation, formelle Fejl eller Mangler ved Angivelse af Varernes Mærker og Numre, Brutto eller Netto Vægt, Oprindelsesland, Kvantum og Benævnelse) skal betales fra 2—5 pCt. af Varens Værdi. Udførlige Oplysninger angaaende Udfærdigelse af Konsulatsfakturaerne kan faas ved Henvendelse til Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, Bornholmsgade 8, K.

Udenlandsk Virksomhed i Letland.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et gennem Udenrigsministeriet modtaget lettisk Reglement af 29. Novbr. 1922 angaaende udenlandske Selskabers Adgang til at drive Virksomhed i Letland.

Australiens Anti-Dumping Lov.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af australsk Lov af 9. Oktober f. A., der indeholder forskellige Skærpelser af Anti-Dumping Lovens Bestemmelser.

Skærpelserne bestaar bl. a. deri, at Begrebet »reasonable price« nu forstaas som den paagældende Vares Produktionspris (i det eksporterende Land) + 20 pCt. (mod tidligere 5 pCt.).

Hvor det drejer sig om Konsignationsvarer, skal »reasonable selling price« regnes til »fair« Markedsværdi + Fragt, Assurance og andre Omkostninger, hvortil lægges indtil 15 pCt. (mod tidligere 5 pCt.).

Desuden giver Loven, der henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, nye Bestemmelser angaaende Varer fra Lande med stærk depressieret Valuta.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Nyhedslisten giver denne Gang en Oversigt over den nyeste Literatur indenfor Erhvervsgeografi.

285. Pitman, I. Commercial Geography of the World. 324 S.
314. Farlane, J. Economic Geography. 560. S.
314. Heiderich-Sieger. Karl Andres Geographie des Welthandels. I—IV.
319. Govern. Modern Japan. 1920.
320. Johnstone, H. H. The opening up of Africa.
320. Lyne. R. P. Mozambique. 1913.
320. Cros, L. L'Algérie et la Tunisie pour tous. Paris 1921.
321. Koebel, W. H. Central America. 1919.
321. Enock, C. R. Mexico. 1919.
321. Trowbridge, E. D. Mexico to day and to-morrow. New York 1920.
321. Brodley, A. G. Canada.
321. Deckert, E. Nordamerika. Leipz. 1913.
321. Koebel, W. H. Uruguay. London 1915.
321. Koebel, W. H. Paraguay. London 1917.
321. Rodway, J. Guiana. London 1912.
321. Dalton, L. V. Venezuela. London 1916.
321. Enock, C. R. Ecuador. London 1914.
321. Eder, P. J. Colombia. London 1918.
321. Enock, C. R. Peru. London 1916.
321. Walle, P. Bolivia. London 1914.
321. Elliot, S. Chile. London 1920.
321. Hirst, W. A. Argentina. London 1919.
321. Lewandowski, M. The Argentine in the twentieth century. London 1915.
321. Denis, P. Brazil. London 1919.
321. Buley, E. C. South Brazil. 1914.
321. Buley, E. C. North Brazil. 1914.
321. Schüler, H. Brasilien. Ein Land der Zukunft. Berlin 1919.
321. Le Brésil. I—II. Paris 1909.
321. Wettstein. Brasilien und die Deutsch-Brasilianische Kolonie Blumenau. Leipz. 1907.
321. Calderon, F. C. Latin America. London 1918.
321. Enock, C. R. Spanish America. I—II. London 1920.
321. Märtens, P. Süd-Amerika. Berlin 1899.
321. Sievers, W. Süd- und Mittelamerika. Leipzig 1914.
322. Scholefield, C. H. New Zealand in evolution. London 1909.
322. Sievers & Kükenthal. Australien, Ozeanien und Polarländer. Leipz. 1910.
323. Wirth, A. Vorderasien und Ägypten. 1916.
323. Dandouan, A. Géographie de Madagascar. Paris 1922. 347 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 3 | 1. FEBRUAR | 1923

Importreguleringen i Schweiz.

Den af Handelsministeriet nedsatte Kommission afgiver Betænkning.

NOGET sent, men særdeles à propos kommer Betænkningen fra den Kommission, som Handelsministeriet nedsatte for gennem Undersøgelser i Schweiz at fremskaffe en objektiv Redegørelse for Importreguleringssystemets Vilkaar og Virkninger. Kommissionen foretog som bekendt disse Undersøgelser sidste Efteraar, og Resultatet foreligger altsaa nu for Offentligheden, just da vor hjemlige Importregulerings Skæbne atter er aktuel. Det skal straks siges, at en Betænkning som den foreliggende selvfølgelig ikke kan give noget afgørende Svar for eller imod Importreguleringen som saadan. Den er selvfølgelig nødt til at holde sig til Forholdene i Schweiz, og selv indenfor disse Rammer er der selvfølgelig baade pro et contra. Alligevel er saadanne Undersøgelser om fremmede Landes Foranstaltninger af stor Værdi, og sikkert er det, at det vilde være gavnligt, om de i Schweiz indhøstede Resultater maatte blive almindelig kendt herhjemme i den jo desværre ikke helt lidenskabsløse Debat, der allerede er under Udvikling angaaende vore egne beskedne Foranstaltninger paa dette Omraade.

Betænkningen, eller rettere den Betænkning, som har faaet Tilslutning fra Kommissionens alt overvejende Flertal[1]), nemlig fra Repræsentanter for Handelsministeriet, Det statistiske Departement, De samvirkende Fagforbund, Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité, indledes med en Skildring af Erhvervsforholdene m. m. i Schweiz, og det er ingen Skade til, at den danske Offentlighed herved faar et let overskueligt og dog sagligt Materiale til Belysning af den økonomiske Udvikling og de dermed i Forbindelse staaende politiske Forhold i et Land, hvis Omsætningsvilkaar jo i mange Henseender ligner vore. Derefter følger den egentlige Redegørelse for den schweiziske Importregulering og dens Historie. Det er værd at fremhæve, at Schweiz i normale Tider nærmest tenderer mod Frihandel, thi saa meget mere interessant er det at se, hvorledes Valutafaldet i Tyskland og Østrig efterhaanden giver Anledning til, at man i Schweiz tager de nye Problemer op sagligt og uden mindste Fordomme. Under Indtrykket af den voksende Valutadumping med tilsvarende Arbejdsløshed opfordrer Forbundsraadet allerede i Januar 1921 Parlamentet til at give Raadet Bemyndigelse til at træffe Foranstaltninger til Sikring af Landets Produktion. Raadet gør i den Anledning Rede for den hidtil fulgte Frihandelspolitik og de Fordele, denne byder, naar den vel at mærke følges almindeligt af alle betydende

[1]) Mindretallet udgøres af et Medlem, der ganske vist er udpeget af Handelsministeriet, men som dog ifølge hele sin Stilling maa betragtes som repræsenterende Landbruget, der som bekendt ikke ønskede at være officielt repræsenteret i Kommissionen, iøvrigt et noget mærkeligt Forhold, som kun kan tyde paa, at det danske Landbrug i denne Sag havde taget sin Stilling paa Forhaand og ikke ønskede den paavirket af en nok saa objektiv Undersøgelse. Mindretallets Betænkning skal iøvrigt ikke her nærmere omtales; den former sig væsentlig som en særlig stærk Fremdragen af Systemets Skyggesider og indeholder iøvrigt Betragtninger over Importreguleringens forskellige Virkninger og Forudsætninger henholdsvis for Eksport-Industrierne og Hjemmemarked-Industrierne, der er lige saa rigtige, som de er selvfølgelige.

Stater. Da dette imidlertid ikke er Tilfældet mere, hvilket Raadet dokumenterer ved Henvisning til andre Staters Told- og Beskyttelsesforanstaltninger, mener Raadet, at heller ikke Schweiz længere bør følge de gamle Veje, men maa træffe visse foreløbige Foranstaltninger — man understreger stærkt den foreløbige Karakter — der bør falde bort, saa snart Forholdene tillader atter at vende tilbage til den normale Lovgivning.

Det er klare og rene Ord, og navnlig for en dansk Opfattelse virker det uendelig forfriskende, desværre næsten ogsaa rent ud utroligt, at stifte Bekendtskab med den Slags Regeringsudtalelser. Efter forskellige Forhandlinger og nærmere Undersøgelser af de Veje, man kunde gaa, gav Parlamentet den ønskede Bemyndigelse, idet Forslaget gennemførtes i Nationalraadet med 57 Stemmer for og 32 imod og i Stænderraadet med 22 Stemmer for og 2 imod. Loven udstedtes allerede 18. Februar 1921 — ogsaa dette korte Tidsrum mellem Ord Handling maa vække baade Be- og Forundring her til Lands — og den gav Forbundsraadet en meget vidtstrakt Bemyndigelse til at begrænse Indførslen af saadanne Varer, hvis Import havde en ekstraordinær Karakter. Der lagdes saaledes en stor Magt i Raadets og Administrationens Hænder, men samtidig sikrede Folkerepræsentationen sig dog selvfølgelig Kontrol og Medvirken paa forskellig Maade ved de fornødne Foranstaltningers Praktisering.

Den første Lov om Importreguleringen gjaldt til 31. December 1921. Derefter fornyedes den til 30. September 1922 og forlængedes atter i sidste Efteraar til 30. Juni 1923, til hvilket Tidspunkt man iøvrigt tænker sig at kunne gennemføre en ny Toldtarif, der ogsaa skal tage Hensyn til slige ekstraordinære Forhold som dem, Importreguleringen gælder.

Den danske handelsministerielle Kommission fremlægger i sin Betænkning et rigt Materiale, der fuldstændig objektivt gør Rede baade for Betragtninger for og imod Importreguleringen, for dennes Fordele og Ulemper, saaledes som de fremstiller sig og gør sig gældende i Schweiz. Meget interessant og tankevækkende Materiale er her lagt frem, og dog maa det være tilladt at sige, at skal man paa Grundlag af denne Betænkning fælde en Dom over det schweiziske System, kan man i og for sig ikke faa noget bedre at holde sig til end selve den Kendsgerning, at Loven saaledes stadig er bleven fornyet og vel at mærke med stadig stigende Tilslutning for Importreguleringen. Ved den sidste Fornyelse vedtoges Forslaget nemlig i Nationalraadet med 93 Stemmer for og 43 imod og i Stænderraadet med 27 Stemmer for og 4 imod. Disse Afstemninger, der iøvrigt i stort Omfang sprængte de gængse Partirammer, fortjener derfor at fremhæves.

Betænkningens Klarlæggelse af de omtalte Forhold og samtlige de Data, som her har Betydning, skal ikke her gengives nærmere, de bør læses in extenso. Fremhæves skal det blot, at afgørende for den schweiziske Offentlighed og den schweiziske Lovgivningsmagt, der med saa stor Majoritet er traadt ind for Importreguleringen, har det været, at alle traditionelle Frihandelstendenser til Trods har man forstaaet, at de forbigaaende abnorme Valutaforhold og den herpaa baserede abnorme Konkurrence ikke maa have Lov at ødelægge den schweiziske Produktion, og den schweiziske Befolkning har været villig til at betale, hvad det maatte koste at holde sit Erhvervsliv intakt. Tillige har ganske vist ogsaa rent fiskale og beskatningsmæssige Hensyn gjort sig gældende, men det forringer jo ikke det anerkendelsesværdige i, at man altsaa faktisk har kunnet sætte sig ud over tilvante Forhold og traditionelle Teorier og lade opportune Hensyn være de afgørende.

I Redegørelsen for den schweiziske Importregulerings Virkninger udadtil og dens handelspolitiske Konsekvenser fremhæver Betænkningen, at et System som Importreguleringen selvfølgelig maatte vække Mishag i Udlandet, men dog anføres det, og her støtter Betænkningen sig paa Meddelelser fra Embedsmænd i det schweiziske Udenrigsministerium, at Schweiz ikke har haft særlige Besværligheder af udenrigspolitisk Art af denne Grund. Der har været Henvendelser fra forskellige udenlandske Magter, men disse har i intet Tilfælde givet Anledning til virkelige Vanskeligheder endsige til en Opgivelse af Systemet. Forhandlingerne er iøvrigt foregaaet paa den Maade, at Udenrigsministeriet har henvist til direkte Forhandling med Socialøkonomi-Departementet, der administrerer Loven, og hverken almindelige Klager eller Henvisninger til Mestbegunstigelsesprincipet har kunnet føre til afgørende Vanskeligheder, idet man fra Schweiz' Side har henvist til de ganske abnorme Importtal og godtgjort, at Systemet kun har til Hensigt at begrænse Importen fra hvert enkelt Land til det Omfang, den i normale Tider har haft.

Heroverfor har Udlandet altsaa maattet bøje sig. — Det er jo ikke mindst paa denne Konto, at Betænkningen er aktuel, og det maa derfor være tilladt at gøre en kort Bemærkning. Betænkningen slutter nemlig dette Afsnit med at tilføje, at man i denne Forbindelse dog bør erindre, at Schweiz for Tiden ikke er synderlig afhængig af sine Nabolande i handelspolitisk Henseende og derfor staar i en ret stærk Stilling overfor disse. Det kan være rigtigt at fremhæve dette, men ikke hvis det skal udnyttes til at fremstille Sagen som liggende principielt anderledes for Danmarks Vedkommende. Ikke mindst naar man tager Hensyn til Schweiz' trafikmæssige Beliggenhed uden Adgang til Havet for sin Import og — i denne Forbindelse maaske navnlig — for sin Eksport, er det værd at fremhæve, at Danmark næppe er ugunstigere stillet, tvertimod. Men derfor maa ogsaa dette Afsnit af Betænkningen læses med stor Opmærksomhed, og det maa haabes, at det uanset partipolitiske Krav og rodfæstede Teorier, som man jo desværre herhjemme ikke endnu har kunnet gøre sig løs for, maa blive et Folkekrav ogsaa her til Lands, at vi i Hævdelsen af vor handelspolitiske Suverænitet ikke maa staa tilbage for Schweiz.

P. D.

Indlandsbrændsel — hjemme og ude.

Af Direktør *Gunnar Gregersen.*

Den i Slutningen af Aaret 1922 trufne endelige Afgørelse i Spørgsmaalet om Sønderjyllands Elektricitetsforsyning ved Beslutningen om Anlæg af et Højspændingsværk i Aabenraa var, saa tilfredsstillende den nu ellers kan være — en Afgørelse i et Spørgsmaal, der har været svævende i nogen Tid, har jo altid noget tilfredsstillende ved sig — dog en stor Skuffelse i vide Kredse. Industrien har for saa vidt ingen Grund til Klage. Venner af »Dansk Arbejde« kan glæde sig. Leverancerne til Højspændingsværket tilfaldt en Række af de største danske Firmaer. — Men Tilhængere af *Hjemmebrændslet* saa med Sorg denne Lejlighed til Bygning af en Central med dansk Brændsel forskertset. Aabenraa-Centralen er efter sit hele Anlæg en *Kul*central, og de, der haabede, at Slutprofetien i Vildmosekommissionens Beretning skulde gaa i Opfyldelse ved denne Lejlighed, skuffedes dybt.

Men de har fortjent det! De var før sangvinske. Hvor langsomt lader den store Befolkning sig ikke omvende? Det er her som andetsteds; Nøden skal til. Og naar den er forbi, glemmer man ret hurtigt, hvad der skete, i Stedet for at tage Lære. Man vil hertillands *ikke* lade sig belære i Brændselsspørgsmaal, der har en langt farligere Modstander i Befolkningens fuldkomne Uvidenhed og Ligegyldighed overfor de fundamentaleste nationaløkonomiske Spørgsmaal end i den Serie af Teknikere, der endnu til Stadighed modsætter sig Anvendelsen af Tørv og Brunkul efter at have regnet ud, at Kalorierne alt iberegnet maaske vil være nogle Procent billigere præsteret med gode Stenkul fremfor med *jyske* Tørv eller danske Brunkul — alt i sublim Foragt for det Faktum, at det sidste betyder, at Pengene bliver i Familien, medens det første er Penge ud af Huset. Verdenskrigens nationaløkonomiske Anskuelsesundervisning er gaaet ind gennem det ene Øre og ud af det andet. Deres teknisk økonomiske Vurderingsprinciper er forfattet, forlagt og udkommet før 1914 og vil maaske komme paa Moden igen, naar Evropa har overstaaet Rekonvalescensen efter Verdenskrigens Blod- og Værditab. — Men foreløbig trænger disse Principer rigtignok til visse Korrektiver, nemlig at vi for længere Tid bør indrette os som et blokeret Land, blokeret af økonomiske Vanskeligheder, *altsaa saa vidt muligt maa klare os med, hvad der er i Landet,* og det paa alle Omraader — for Kaloriernes Vedkommende derfor om muligt med *Tørv* og Brunkul.

Medens der som bekendt er en Righoldighed af de første hertillands — nok til nogle Menneskealdres Brændselsforbrug — er vore Brunkulforekomster langt beskednere. — Men der *er* nogle! Af de allerbedste er de vel ikke — men at de under de forhaandenværende Forhold ikke er til at kimse af, vil vi kunne se ved at følge Udviklingen sydpaa, nemlig Anvendelsen af de tyske Brunkul — *dér bruges alt, ogsaa Brunkul der i Kvalitet staar under de bedste af de hjemlige.*

Det er maaske ikke alle dette Tidsskrifts Læsere klart, hvilken enorm Rolle de tyske Brunkul har spillet og navnlig spiller for Tysklands Industri. Lad det være et Brændsel af mindre »Lødighed« end Stenkul, saa er Forekomsterne paa den anden Side saa rige og bekvemme, at man her har haft et solidt Grundlag for Hjemmeindustrien. *Og en overordentlig vigtig Reserve efter Krigen,* hvor ikke alene Kulleverancer og Tabet af Kullejer, men tillige forstandig Nationaløkonomi maatte henvise til Forbrug af Indlands-Vare, men hvor tillige Valutaen simpelthen fra Tid til anden gjorde Import af Brændsel umulig.

Det vil maaske erindres, at de engelske Kul før Verdenskrigen — svingende med Konjunkturerne — konkurrerede dybt ind i Tyskland, navnlig dog ved Kysterne og langs Floderne. Under de daværende Forhold var der ikke megen Opfordring til at oparbejde dybere liggende eller mindre anvendelige Brunkul: Sterling var relativt billig og de engelske Kul derfor ligeledes. — Men nu? — Naar vi lige undtager forskellige korte Perioder, hvor mægtige Kulleverancer

til Frankrig tvang en Del tyske Værker (f. Eks. Lübeck) til at købe engelske Kul, der paa et vist Tidspunkt laa langt nede i Pris — saa har den tyske Energiforsyning været helt baseret paa Indlandsenergien: Vand og Indlandsbrændsel — og det maaske mest karakteristiske Træk i Billedet *Oparbejdningen af de slettere Brunkulslejer.*

Som tidligere her i Tidsskriftet berettet[1]) havde man i det ret seperatistiske Bayern slaaet sig paa Vandfaldene, hvor Walchenseeværket blev noget af et nationalt Samlingsmærke. Man havde i Sydtyskland paa et vist Tidspunkt tænkt sig dette Værk som Hovedsogelse og Oparbejdning af saadanne Brunkulslejer, der tidligere ansaas for værdiløse, og man er her bl. a. gaaet den Vej, der er lige saa nærliggende — vi kan næsten sige selvfølgelig — som den er lærerig, nemlig *Centraler byggede op ad saadanne daarlige Lejer, hvis Kul ikke taaler lang Transport,* saaledes at Brunkullenes Energi paa Stedet omdannes til Elektricitet for derpaa gennem Højspændingsværkets Ledninger at forsyne fjerne Egne.

Det store Eksempel — det berømteste af saadanne Værker — er *Golpaværket,* bygget under Krigen af Allgemeine Elektricitäts Gesellschaft.

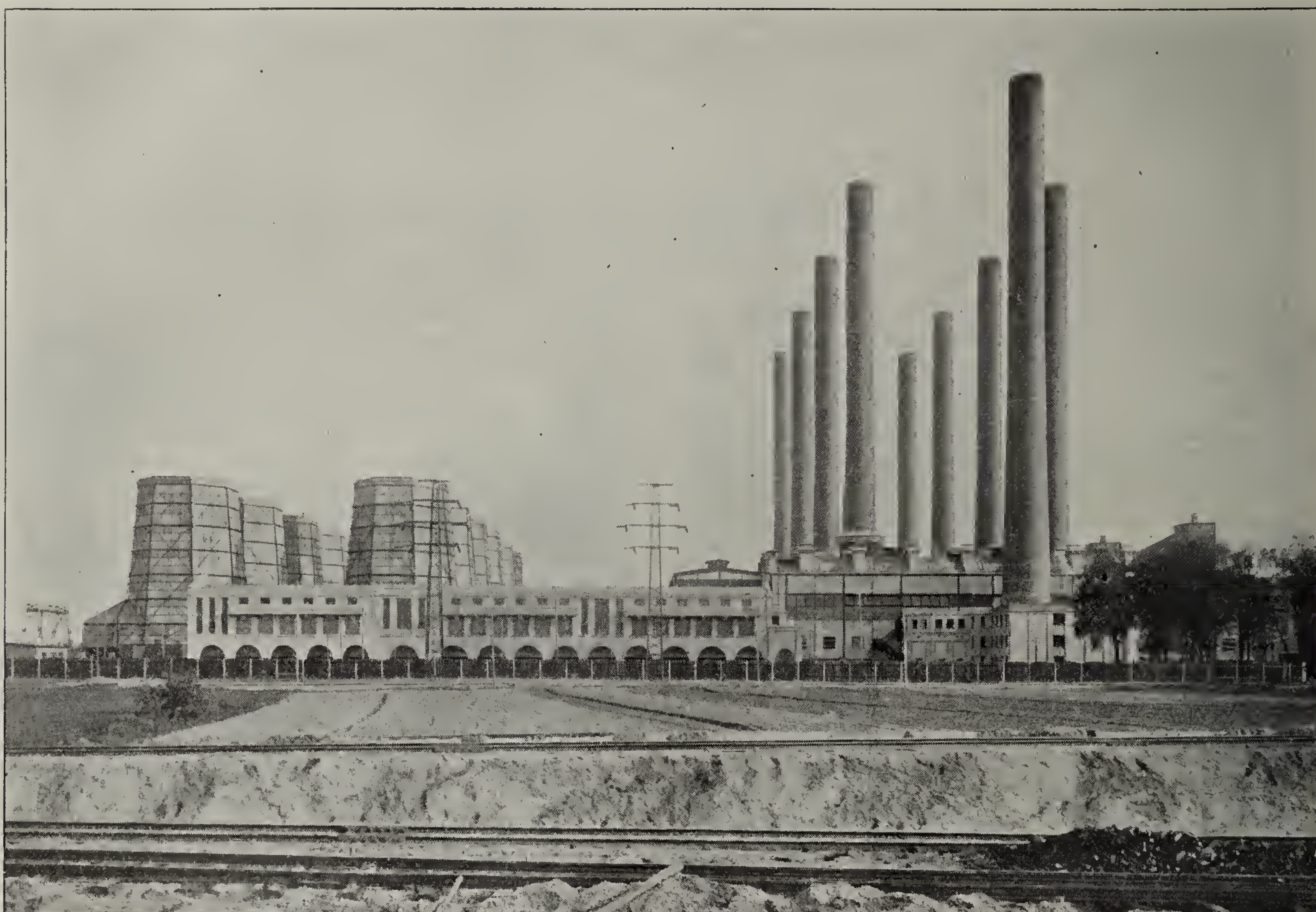

Golpa-Værket.

kraftkilden for de *bayerske* Baner etc. (Nu er det i en Parentes bemærket noget af en Ironi, at dette Værk vedblivende er et nationalt *sær*bayersk Samlingsmærke, forsaavidt som det er *Riget* — ikke Bayern — der lader det bygge). Men det er jo ikke ret mange Steder udenfor Sydtyskland, at man indenfor Riget har Adgang til nye Vandkraftanlæg i større Stil.

I Preussen og Sachsen blev det da *Brunkullene,* man kastede sig over, og Brunkulsagen er for en stor Del af den tyske Industri bleven det samme, som Hedesagen blev for Danmark efter Nederlagets Aar. »Hvad udad tabes, skal indad vindes«. De Kilder, Versailles Traktaten afskar, søges ved voldsomme Kraftanstrængelser erstattet ved systematisk Under-

Golpaværket ligger i Omegnen af Bitterfeld og er i det hele i Tyskland Rekorden paa Omraadet Stor-Kraftværker, saavel hvad samlet Kapacitet som hvad den korte Tid, paa hvilken det blev oprettet, angaar. Det er baseret paa Udnyttelsen af de store, men tarvelige Brunkulsfelter ved Golpa. Det var selve Rathenau, der i sin Tid erhvervede disse med Henblik paa Elektricitetsforsyningen, men Sagen blev henlagt. Saa kom Krigen og dens uhyre Krav til Kraft (bl. a. Salpeter o. s. v.), og man besluttede da at realisere Rathenaus Tanker.

I Marts 1915 paabegyndtes Opførelsen, og i December samme Aar kunde man begynde med at levere Strøm derfra. Altsaa: man var kun ca. 7 Maaneder om at præstere en 64 000 KW Højspændingscentral. Kraftværket Golpa bestaar af et Kulhus, hvortil

[1]) Se nærv. Tidsskr. Nr. 23, 1921.

Brunkullene pr. Kædebane føres fra de 1900 m borte beliggende Lejer, 4 Kedelhuse med 9 100 m høje Skorstene, og et vinkelret paa disse opført over 200 m langt Turbinehus, der ender i Transformatorhuse med Stromfordeling. Foran Turbinehuset staar 11 Køletaarne (Graderværker). I Kedelhuset findes 64 Kedler hver med 500 m² Hedeflade, i Turbinehuset 8 Turbodynamoer hver paa 16 000 KW, der gør Golpaværket til en af Verdens største Dampkraftcentraler. Efter Opstillingen af yderligere et Turboaggregat i 1923 er Præstationsevnen 143 000 KW. Man er endelig naar de anvendes paa Stedet, vil kunne brydes med Fordel. Det maa erindres, at Konkurrencen med andet Brændsel, navnlig bedre Brunkul, er skarp i Tyskland. Ikke saa mange km fra Stationen Schornewitz, hvor Golpa-Distriktet ligger, findes nogle af Tysklands største og bedste Brunkulslejer. Og dog — dog betalte det sig at oparbejde de daarlige Kul, vaade som de er, til Brug paa Stedet!

Hvad Brunkullene er for Midttyskland, er Tørv for Vesttyskland (Friesland, Oldenburg) og Østtyskland (Pommern, hvor der findes umaadelige Tørvearealer)

Transportbane fra Brunkulbrudet til Værket.

i Færd med at lave et tiende Aggregat, der atter vil øge Præstationsevnen til 158 000 KW.

Værkets Opgave under Krigen var at præstere Kalksalpeter til Gødningsbrug samt Salpetersyre til Sprængstoffer og andet Brug. Med Verdenskrigens Afslutning er Værket efterhaanden helt gaaet over til sin oprindelige Bestemmelse, nemlig at forsyne Berlin og Leipzig med Elektricitet, idet betydelige Energimængder under Anvendelse af en Spænding af 110 000 Volt leveres til Rigshovedstaden gennem en 132 km lang Fjernledning.

Golpaværket har nu en snart 7 Aars regelmæssig Drift bag sig. Uden Vanskeligheder har den ikke været. Men alle Vanskeligheder er overvundne — og let overvundne, synes det. Det har altsaa været et rigtigt Ræsonnement dette, at selv slette Brunkul, samt for de Dele af Tyskland, der ligger mod Østersøen.

Baade daarlige Brunkul *og* lette Tørv har Tyskland altsaa med Energi gennemført Oparbejdningen af og en Oparbejdning, der — det dokumenterer de foreliggende Regnskaber gennem Aarene — har været lønnende: Wiesmoor-Centralen med Tørv[1]) og Golpaværket med Brunkul.

Som det vil erindres, blev ogsaa de daarlige danske Brunkulslejer oparbejdede under Krigen, da vi var afskaarne fra tilstrækkelig Tilgang af Brændsel ude fra, men saa snart de engelske Kul faldt i Pris og her kom tilstrækkelige Mængder, ophørte Salget af Brunkul.

[1]) Se nærv. Tidsskr. Nr. 16, 1922.

Og dermed mente man, at Interessen for disse Kul burde ophøre.

Men det er nu et Spørgsmaal. Og givet er det, at den Lære bør Danmark i hvert Tilfælde have draget af Krigen, at man undersøger de hjemlige Brændselsmuligheder, inden man opgiver dem. Det er da ogsaa Grundlag af disse Lejer, saa vil der kunne opføres og drives et mindre, men dog efter danske Forhold ganske anstændigt Elektricitetsværk paa Stedet, der kunde indgaa i den nordjyske Elektrificeringsplan.

Nærværende Linier er imidlertid ikke Indledningen til en saadan Plan. Den er som bekendt allerede foreslaaet (Ing. Faber: Elektroteknikeren Nr. 6, 1921).

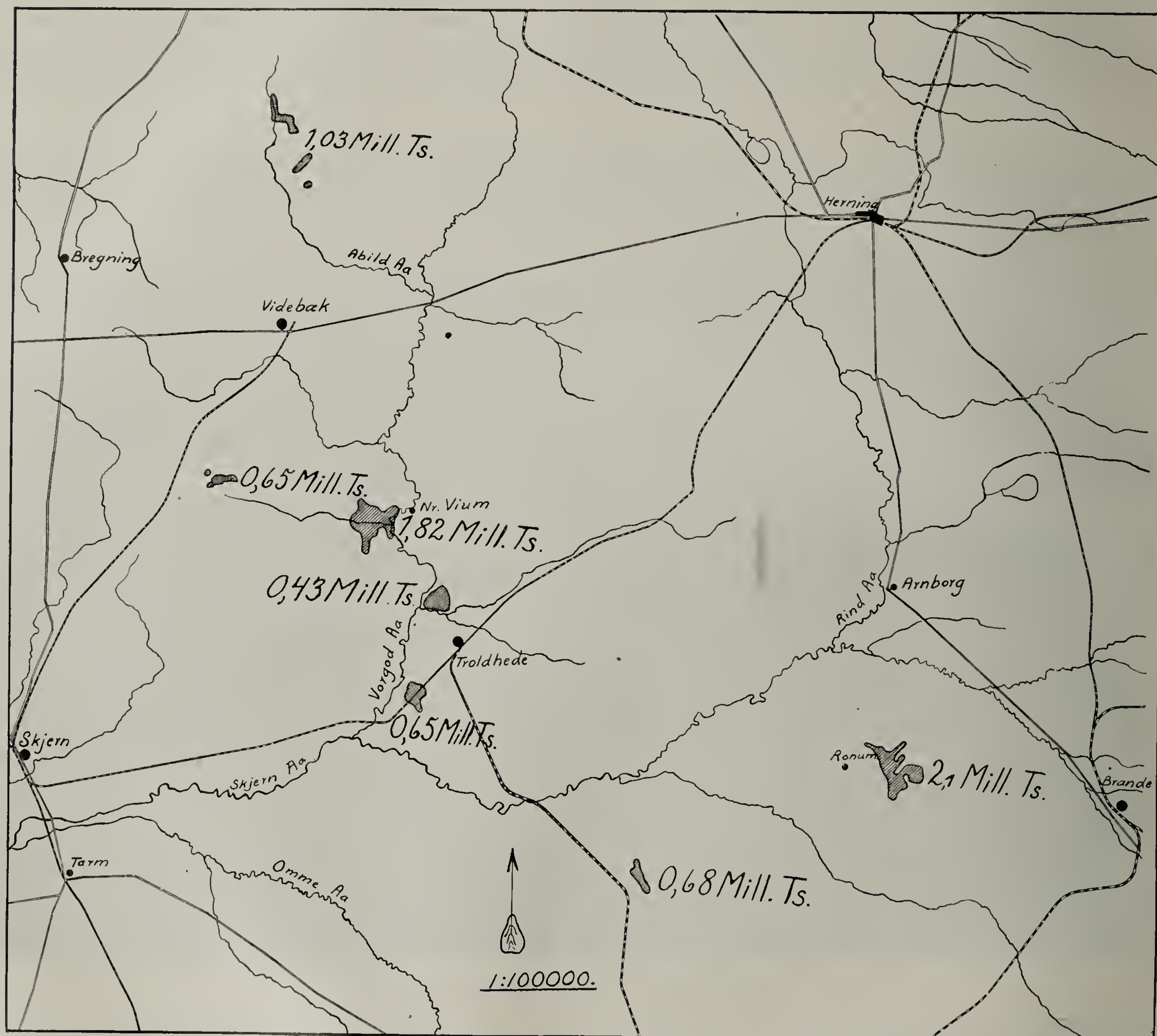

Oversigtskort over de vestjyske Brunkulfelter.

sket sukcessive. Indenrigsministeriets tekniske Udvalg har igennem et langvarigt Borearbejde undersøgt Brunkulforekomsterne og ladet Prøver af disse gaa til duelige Eksperter i Ind- og Udland, navnlig Tyskland, saaledes at man ved saa nogenlunde, *hvad* der findes af Brunkul i de Egne, hvor der kan ventes Forekomst af saadanne. Paa omstaaende Kortskitse er Lejernes Lokalitet angivet. Og saa meget kan der i hvert Tilfælde siges, at kan der ikke laves et Golpaværk paa

Deres Opgave ligger lige for. Det er den at søge Interessen for det hjemlige Brændsel vedligeholdt i Befolkningen. Meget er tabt ved, at man slap Tørve- og Brunkulsagen for let, men dels som Grundlag for en Briketeringsfabrik dels som Basis for en lille Højspændingscentral er der sikkert Muligheder for de midtjyske Brunkul — Muligheder man anstændigvis ikke tør slippe, før de er nøjere prøvede.

Polens Metaller og Metalindustri.

Tiden efter det polske Riges Genopstaaen har været vanskelig saavel for den polske Minedrift som for den polske Industri. Gang paa Gang drog under Verdenskrigen de kæmpende Hære hen over Landet, idet de ødelagde Fabriker og Miner eller bortførte Maskinerne. Paa Trods af, at Landets økonomiske Grundlag saaledes for en stor Del ødelagdes, er nu Udvindingen af Mineraler med stor Energi bragt frem, saa at Produktionen nu er 30 pCt. af Produktionen før Krigen.

Indlemmelsen af Øvre-Schlesien i det polske Rige i 1921 var af stor Betydning for den polske Metalindustri, idet Polen herved kom til at raade over Øvre-Schlesiens store Kul- og Koksproduktion. Herved fik Jernværkerne i det gamle Kongrespolen let Adgang til Brændsel til deres Højovne, medens omvendt Kongrespolen fik Afsætning af sit Overskud af Raajern til Jernværkerne i Øvre-Schlesien, hvor Jernlejerne for en stor Del var udtømte. Med Øvre-Schlesien fulgte følgende store Smelteværker til Polen: Bismarckhütte, Bethlen-Falvahütte, Friedenshütte, Baildonhütte, Hubertushütte, Marthahütte, Laurahütte, Eintrachthütte og Silesiahütte.

De største Jernlejer i Polen forefindes særlig omkring Czestochowa, Bendzin-Olkusz og Kielce-Radom. Følgende Tabel viser Produktionen i 1900, 1913, 1919, 1920 og 1921:

	1900	1913	1919	1920	1921
Jernerts i Tusind Tons . .	484	312	93	120	240
Antal Miner i Virksomhed	125	30	—	—	25
Antal Arbejdere	6565	3237	—	—	4437

Tabellen viser, at Produktionen siden Krigens Slutning er i stadig Stigning, saaledes, at medens den i 1919 var nede under $^1/_4$, allerede i 1921 var naaet op til ca. $^3/_4$ af Produktionen i 1913; for 1922 anslaas den at naa $^9/_{10}$ af Produktionen i 1913.

Den polske Jernindustri i det tidligere Kongrespolen producerer mest mindre Varer f. Eks. Jernrør, Vognakser, Skruer, Nittesøm. Fabrikerne i Starachowice og Ostrowiec har valgt hver sit Speciale, idet førstnævnte Fabriker er under Omdannelse til Vaaben- og Ammunitionsfabriker, medens sidstnævnte har lagt sig efter Fabrikationen af Jernbanevogne.

I Øvre-Schlesien er Jernindustrien betydelig bedre organiseret end i Kongrespolen. Hvert Aktieselskab har ofte flere Fabriker, og Produktionen er meget specialiseret.

Ved Forhandlinger mellem Polen og Tyskland er man blevet enig om, at Tyskland for de første fire Aar delvis skal forsyne de polske Fabriker i dette Omraade med Jernerts.

I 1921 havde man i Polen faaet 22 Højovne af 39 i Arbejde, og disse 22 Ovne producerede 467,84 Tusind Tons Raajern. Samme Aar produceredes der 960,84 Tusind Tons Staalblokke fordelt paa 43 Martinsovne (31 arbejdede ikke), 5 Thomasovne, 5 elektriske Ovne (2 arbejder ikke) og 6 Pudlerovne (22 arbejder ikke).

Valseværkerne solgte i 1921 729,86 Tusind Tons forarbejdede Varer.

Af andre Metaller forefindes i Polen Zink, Bly og Sølv.

Bly og Zink forekommer dels blandet i Mineralet Galmej, dels hver for sig. I det tidligere Kongrespolen arbejder nu 4 Fabriker, disse er kun indrettet til at udvinde Zinken fra Mineralet Galmej; i »Lille Polen« (fhv. Galizien) findes derimod et Zinkværk, som anvender Zinkblende. Den største polske Zinkproduktion findes i det polske Omraade af Øvre-Schlesien. Her er man gaaet over til at anvende Mineralet Zinkblende, efter at Galmejminerne ved den intensive Produktion næsten er tømt.

I 1913 produceredes af 21 Fabriker med 10 378 Arbejdere 191,9 Tusind Tons Raazink og 7,9 Tusind Tons Zinkpulver; i 1919 produceredes af 17 Fabriker med 8186 Arbejdere, 78,7 Tusind Tons Raazink og 2,04 Tusind Tons Zinkpulver. For 1922 anslaas Zinkproduktionen til ca. 200 Tusind Tons.

Polen er nu den næstvigtigste zinkproducerende Stat i Evropa. Foruden at dække sit eget Forbrug vil Landet være i Stand til at eksportere store Mængder til Udlandet.

Samtidig med Zinken udvandtes af de samme Mineraler i 1913 42,6 Tusind Tons Bly og 7,8 Tusind Kilogram Sølv, i 1919 18,41 Tusind Tons Bly og 2,96 Tusind Kilogram Sølv.

Polen er ret fattigt paa Kobber. Dette Metal findes i Bjergene ved Kielce og Sandomierz. I Midten af det 19. Aarhundrede ophørte Udvindingen; først under Krigen i 1915 aabnedes Minerne igen. Saavel Udvindingen af Mineralet som Bearbejdelsen af Metallet er imidlertid under stadig Udvikling.

Anstrengelserne for at faa Arbejdet i Gang igen i Polen skrider godt frem; Højovn efter Højovn, Fabrik efter Fabrik sættes atter i Gang, og det Tidspunkt vil sikkert ikke være fjernt, da Produktionen igen er naaet op paa samme Højde som før Krigen.

C. U.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Udstillinger og Messer.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget nogle Brochurer angaaende en international Møbel- og Dekorationsudstilling samt en international Udstilling og Kongres for Bygningsteknik, der agtes afholdt i Barcelona henholdsvis i Maj og Oktober 1923. Brochurerne henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget et Eksemplar af Reglement for en Udstilling af anvendt Mekanik og Elektricitet i Gent, der agtes afholdt i Maanederne Juni—Oktober d. A. Reglementet, tilligemed en Anmeldelsesblanket etc., henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennem-

syn Brochure og Reglement etc. for den kommende Foraarsmesse i Lyon, der agtes afholdt i Dagene 5—17 Marts d. A.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det 4. nederlandsk-indiske Købestævne vil blive afholdt i Bandoeng, Java, i Tiden 28. Juli til 12. August d. A. Kobestævnet omfatter alle Slags Maskiner, Værktøj og andre Handelsartikler, der kommer i Betragtning som Eksportvarer.

Rumænske Eksportafgifter.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Eksemplar af Fortegnelse over en Række nye rumænske Eksporttakster, der har været bekendtgjort i »Monitorul Official« for 15. December 1922.

Polske Toldafgifter.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelse angaaende en polsk Forordning af 7. December f. A., hvorved bl. a. Toldmultiplikatoren for en Række Varer forhøjes fra 500 til 1000.

Forordningen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Ingen Oprindelsescertifikater for Australien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den australske Regering, i Henhold til telegrafisk Indberetning fra Generalkonsulatet i Melbourne, har opgivet Kravet om, at Varer, der indføres til Australien, skal være ledsaget af Oprindelsescertifikat.

Ved Eksport til Sydafrika.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en gennem Udenrigsministeriet modtaget Bekendtgørelse af 30. Oktober 1922 angaaende de Formaliteter, der vil være at iagttage ved Eksport af Varer til Sydafrika med Hensyn til Affattelsen af Faktura og den i denne angivne Værdi og Oprindelse.

Fra Biblioteket.

Da det i den sidste Tid gentagne Gange er konstateret, at Medlemmer har *laant* enten Tidsskrifthefter fra Hylderne eller Haandbøger fra Reolerne og beholdt det laante nogle Dage for senere at lægge det paa Plads, saa indskærpes det hermed, at den Slags Laan volder meget Besvær baade for andre Medlemmer og for Bibliotekets Personale. Men tillige indskærpes det, at saadanne *Laan* selvfølgelig er ulovlige, saa paagældende let vil paadrage sig meget ubehagelige Følger.

Biblioteket er daglig aabent Kl. 10—10, Søndage Kl. 10—4.

Følgende nye Bøger er indlemmede i Biblioteket.

2. Kall, J. C. Universitetsbibliotekets Organisation og Fremtid. Kbhvn. 1922. 104 S.
25. Einfeldt, H. D. Lærebog i Fysik. Kbhvn. 1922. 282 S.
42. Dahlberg, P. Vor Jords Atmosfære. Kbhvn. 1922. 64 S.
78. Jonas, J., & A. L. Vanggaard. Materiallære. 2. Udgave. Kbhvn. 1922. 388 S.
86c. A manual of the Steam Wagon. London 1918. 103. S.
115. Aspestrand, T. H. Elektriske Sterkstrøms-Anlæg. Kria. 1922. 537 S. + 13 Tvl.
123. Luckiesh, M. Artificial Light. London. 366 S.
165. Die Baltische Papierindustrie. 1922. 104 S. Tvl.
135. Sandmo, J. K. Vejledning i Lokomobilskur. Kristiania 1922. 65 S.
135. Camm, F. J. Screw cutting. London 264 S.
142. Fuchs, O. Schmiedehämmer. Berlin 1922. 158 S.
156. Schmitto, F. Automobilbog. 1. Udg. Kbhvn. 1922. 384 S.
200. Elektroteknikcn i lantbrukets tjänst. Stockh. 1922. 223 S.
234. Masters of water colour painting Studio special number. 1922—23. 8 S. + Tvl.
234. Grevenor, H. Silhouetter. Kria. 1922. 101 S.
239. Vedel, V. Renæssancens Frembrud. Kbhvn. 1922. 235 S.
241. Johansen, P. Fidias. Kbhvn. 1922. 248 S.
255. Heuss, Th. Das Haus der Freundschaft in Konstantinopel. Münch. 1918. 92 S.
272. Cassel, G. Penningväsenet efter 1914. Stockholm. 356 S.
281c. Christiansen, C. Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie. I—II. Kbhvn. 1922. (2. Bd.)
281c. Birck, L. V. Rigets offentlige Formaal og Indtægter i Middelalderen og under Adelsvælden. Kbhvn. 1922. 172 S.
314. Vahl, M., og Gudmund Hatt. Jorden og Menneskelivet. 1. Kbhvn. 1922. 572 S.
321. Peck, A. S. Industrial and commercial South America. London 1922. 509 S.
326. Engelstoft, P., og F. Nørgaard. Hovedtræk af Verdenshistorien fra 1866 til vore Dage. Kbhvn. 1922. 496 S.

Kinesiske Lysthus, Frederiksberg Have. Kbhvn. 1922. 24 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningeu koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 4 | 15. FEBRUAR | 1923

Aktieselskabet Vølund.

Af dansk Jernindustris Saga.

I Anledning af, at Aktieselskabet Vølund den 1. Januar 1923 kunde fejre sit 25 Aars Jubilæum, har Selskabet udsendt et smukt Festskrift, hvori Selskabet Direktør, *Aage Christensen,* paa en klar og nøgtern Maade, uden at fortabe sig i overflødige Betragtninger, har redegjort for Firmaets Tilblivelse og dets Virksomhed gennem Aarene. Med stor Interesse følger man Forfatterens Beretning om, hvorledes Firmaet fra en saare beskeden Begyndelse, saa at sige Trin for Trin, er vokset frem til den betydelige og ansete Stilling, som Aktieselskabet »Vølund« nu indtager indenfor den danske Maskinindustri.

Det gaar her som næsten overalt, naar man vil søge at paavise, hvad det er, der har betinget dette eller hint Foretagendes Fremgang og Blomstring. Inden man naar ret langt ind i Direktør Christensens Beretning, bliver man nemlig klar over, at det, der i det foreliggende Tilfælde har været det afgørende, er den Energi og det Initiativ, som i Tidens Løb er udvist *af nogle faa ledende Mænd* indenfor Virksomheden — i Særdeleshed Firmaets oprindelige Stifter, Direktør F. A. H. Petersen, hans senere Kompagnon, Direktør Ludvig Christensen, og i de sidste Aar af Selskabets nuværende Direktør, Aage Christensen.

Aktieselskabet Vølund oprettedes paa Grund-

Fabrikskomplekset set fra Støberiet.

lag af F. A. H. Petersens og Ludvig Christensens Maskinfabrik og Jernstøberi paa Blegdamsvejen i Kjøbenhavn, og at Firmaet fik det anførte Navn, skyldes den Omstændighed, at Holger Drachmanns »Vølund Smed« netop paa den Tid optog Sindene saa stærkt. Imidlertid har Aktieselskabet »Vølund« sin Rod betydelig længere tilbage i Tiden, idet Maskinarbejder F. A. H. Petersen i 1875 sammen med en Arbejdskammerat paabegyndte et lille Klejnsmedeværksted i Kælderen i Borgergade 39 i Kjøbenhavn.

Det var overmaade beskedne Midler, de to Kammerater til en Begyndelse havde at raade over, ialt 1200 Kroner, og der maatte Flid og Energi til for at faa Virksomheden til at løbe rundt. Efter 3 Aars Forløb blev Kompagniskabet ophævet, da Maskinarbejder Petersens Arbejdstempo var for kraftigt for hans Kammerat. Petersen fortsatte derefter Virksomheden alene, og der maatte hænges i fra tidlig Morgen til langt ud paa Aftenen, men det lykkedes ham lidt efter lidt at udvide Bedriften, saaledes at han af Pladshensyn i 1878 maatte flytte Virksomheden til Krystalgade, hvor han efterhaanden fik anskaffet de nødvendige Arbejdsmaskiner og kunde beskæftige 6 à 8 Mennesker med Fremstilling af Bygningsbeslag, smaa Værktøjsmaskiner til Smede m. v. I 1883 kom Petersen i Forbindelse med Ingeniør F. L. Smidth og Kaptajn A. B. Reck, hvad der medførte, at han siden hen fik overdraget ret omfattende Leverancer af Maskinarbejde, dels til Cementfabriker, Teglværker o. l., dels til Varmeanlæg, Dampkedelanlæg m. v. Disse betydelige Arbejder nødvendiggjorde efterhaanden nye Udvidelser af Værkstedet, som derfor en Overgang flyttedes til Toldbodgade 17 og derfra senere til Nørrebrogade 52. I 1890 var Virksomheden vokset i en saadan Grad, at der nu kunde beskæftiges 60 à 70 Mennesker, og da Udviklingen medførte, at der blev overdraget Petersen Arbejder, hvortil der krævedes teknisk Hjælp, indsaa han, at det vilde gaa ud over den praktiske Ledelse, hvis han vedblev med at passe det hele selv, og da saa Ingeniør Ludvig Christensen i 1891 henvendte sig til ham og foreslog ham Kompagniskab, kom det senere saa lykkelige Samarbejde mellem disse to Mænd hurtigt i Stand, og Firmaet F. A. H. Petersen & Ludvig Christensen oprettedes den 1. Januar 1892.

Fabriken i Fugleperspektiv.

Ingeniør Christensen havde, efter at have studeret nogle Aar ved Den polytekniske Læreanstalt, gjort Tjeneste som Ingeniørassistent ved Jernbaneanlæg og ved forskellige større Anlæg under Hedeselskabet. Fra 1885 til 1892 havde han imidlertid været ansat i Kaptajn A. B. Recks Opvarmningsforretning og var derved kommen ind paa det Felt, som senere i saa høj Grad blev dyrket af Aktieselskabet Vølund.

F. A. H. Petersens Forretning havde i Tidens Løb været meget betydelig Forbruger af Støbegods, og for at blive uafhængig af de forskellige Støberier var et af de første større Spørgsmaal, som man tog op indenfor det nye Firma, dette, at erhverve et eget Støberi enten ved Leje eller Køb. I 1894 lejede man derfor af Jernstøber I. P. Dalls Bo Jernstøberiet paa Blegdamsvej 28 og 32 og overflyttede samtidig hele Virksomheden til den sammesteds værende Fabrik. Efter at man nu havde faaet eget Støberi, blev Firmaet i Stand til at løse større Opgaver paa det støberitekniske Omraade, og man optog derfor bl. a. Fabrikationen af Dampgrydeanlæg til Hospitaler etc.

I de følgende Aar arbejdede Firmaet sig nu støt og roligt fremad, men da den Driftskapital, man havde til Raadighed, i Virkeligheden ikke var fuldt tilstrækkelig, blev Firmaet, som tidligere omtalt, i 1897 omdannet til et Aktieselskab med F. A. H. Petersen, Ludvig Christensen og Evald Fenger som Direktører. Paa Grund af Sygdom og ved en venskabelig Overenskomst udtraadte Direktør Fenger dog allerede af Direktionen i 1901.

Aktieselskabet Vølund, der begyndte med en Aktiekapital paa 325 000 Kr., traadte ud i Livet under betryggende økonomiske Forhold, men der fulgte snart en Række trange Aar for det nye Selskab. Den store Lockout i 1899, under hvilken Direktør Ludvig Christensen som Formand for Jernindustriens Fabrikantforening var en af dem, der stod forrest i de kæmpendes Rækker, var Indledningen til den vanskelige Periode, der yderligere forværredes ved Byggekraket i 1903, som paaførte Selskabet overordentlig betydelige økonomiske Tab. Det, der i de første Aar navnlig beskæftigede Virksomheden, var en Række meget omfattende Centralvarmeanlæg i offentlige og private Bygninger. Desuden udførte man en betydelig Mængde Dampvaskeri- og Dampkøkkenanlæg og udviklede og forbedrede de anvendte Systemer, Skønt A/S Vølund saaledes stadig arbejdede med nye betydelige Opgaver Landet over, var Firmaets økonomiske Forhold dog ret trykkede, og der indtraadte først en virkelig Bedring i Forholdene, efter at Firmaet i 1907 havde faaet overdraget Udførelsen af de meget omfattende Opvarmnings-, Ventilations- og Vaskerianlæg i det nye Rigshospital. Udførelsen af de heromhandlede Arbejder, der løb op til ca. ¾ Million Kroner, strakte sig over Perioden 1907—10, og den fortræffelige Udførelse, som Arbejdet fik, bragte ikke blot »Vølund« dets hidtil savnede økonomiske Rygstød, men bidrog ogsaa i høj Grad til at befæste Positionen udadtil. Senere hen har A/S Vølund optaget og standardiseret Fabrikationen af Raaoliemotorer og overtog saa sent som i 1919 Peter Alminds kendte Specialfabrik for Vaskerimaskiner, altsaa en Fabrikation, der nøje knytter sig til »Vølund«s tidligere Arbejdsfelt. Yderligere skal anføres, at »Vølund« i de senere Aar har udviklet en ret betydelig elektrisk Afdeling, hovedsagelig knyttet til »Vølund«s Entreprenørvirksomhed paa de tek-

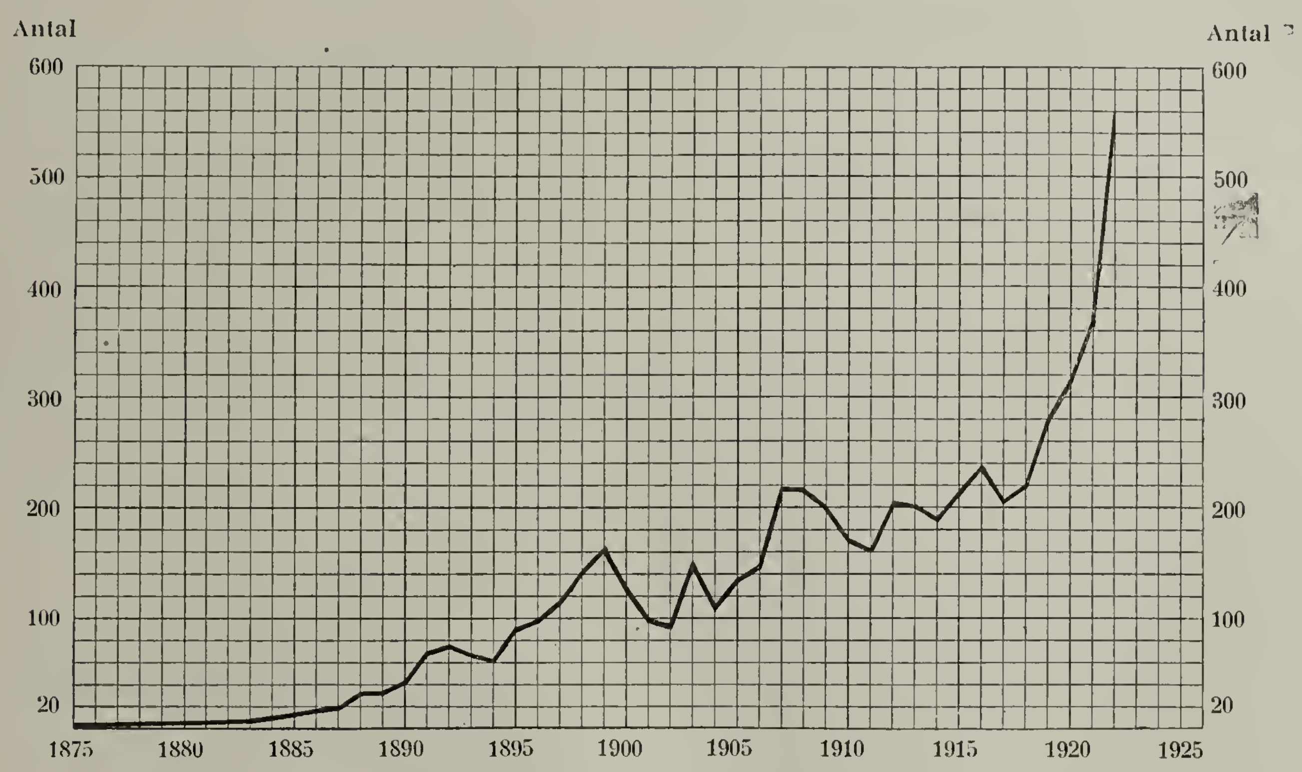

Antal Funktionærer og Arbejdere gennem 48 Aar.

niske Installationers Omraade. Desuden har man i 1921 paabegyndt en Virksomhed med Reparation af Lokomotiver samt har oprettet en Handelsafdeling med Tilknytning til udenlandsk Industri paa Omraader, der ikke konkurrerer med dansk Arbejde.

Allerede i 1916 bevirkede den stærke Stigning i Omsætningen, at Pladsforholdene i Fabriken paa Blegdamsvejen var utilstrækkelige, og man besluttede derfor i Januar 1918 at købe en Fabriksgrund ved Kongens Enghave. Paa Grund af de vanskelige Byggeforhold i Højkonjunkturen umiddelbart efter Krigen opgav man imidlertid selv at bygge og forhandlede i Stedet for med A/S Nielsen & Winther om Overtagelse af dette Selskabs store moderne Fabrikskompleks ved Øresundsvej paa Amager. Resultatet af Forhandlingerne blev, at A/S Vølund den 1. Januar 1921 overtog det meget omfattende og moderne indrettede Fabrikskompleks, hvor det har været muligt at indrette hele Fabrikationen paa fuldt ud tidssvarende Maade.

Hele Udviklingen af A/S Vølund kan som tidligere omtalt sikkert i første Linie sættes i Forbindelse med den Energi og Dygtighed, hvormed den daglige Ledelse gennem Aarene har forestaaet Virksomheden, men ogsaa en Mand som Arbejdsgiverforeningens tidligere Formand, Direktør S. C. Hauberg, der var Formand for Selskabets Bestyrelse fra 1909 indtil sin Død i Marts 1920, maa særlig nævnes i denne Forbindelse.

I Slutningen af 1916 trak Direktør Ludvig Christensen sig paa Grund af Sygdom tilbage fra Selskabets Ledelse og døde kort Tid efter. Direktør F. A. H. Petersen fortsatte derefter som Enedirektør, indtil den nuværende Direktør Aage Christensen i December 1918 indtraadte i Direktionen. Senere er Direktør F. A. H. Petersen udtraadt af Direktionen, men er dog stadig knyttet til »Vølund« som Kommitteret. Af den hosstaaende Kurve, der viser Antallet af Funktionærer og Arbejdere, der gennem 48 Aar har været beskæftiget i A/S Vølund, vil man se, hvilken overordentlig Udvikling dette Selskab navnlig i de senere Aar er gennemgaaet. Direktør Aage Christensen har i Festskriftet paa følgende træffende Maade karakteriseret sit Firma og de Idéer, der i de senere Aar har været bestemmende for Firmaets Udvikling:

»A/S Vølund er et typisk Eksempel paa en jernindustriel Virksomhed i et mindre Land, idet man er indstillet paa at kunne udføre saa at sige ethvert Arbejde, som paa Grund af sin Beskaffenhed ikke egner sig til egentlig Massefabrikation.

Denne Evne til at kunne tilpasse sig efter Efterspørgslen er ganske sikkert Grunden til, at Selskabet — trods de senere Aars vanskelige Tider, som særlig har ramt Specialindustrien — har kunnet opvise en jevn god Beskæftigelse, og foruden denne »Kerne« i Virksomheden, som — ganske naturlig — hovedsagelig er baseret paa Hjemmemarkedet, staar »Vølund« i den nye Fabrik med de gode Fabrikationsbetingelser for Fabrikens Specialtilvirkninger ogsaa rustet til, naar Forholdene bedrer sig, at søge udover Landets Grænser i større Omfang, end det nu er muligt.«

Set paa Baggrund af den Depression, der ellers for Tiden i saa høj Grad behersker store Dele af den danske Industri, kan man kun glæde sig over den Fremgang, som præger A/S Vølund, og man maa lykønske Selskabet til de Resultater, man hidtil har kunnet opvise, og det maa haabes, at det Initativ og den faglige Dygtighed, der hidtil i saa høj Grad har præget dets Ledelse, ogsaa i Fremtiden maa vise sig i Stand til at hævde og udvikle den smukke Position, som A/S Vølund gennem Aarene har tilkæmpet sig indenfor dansk Industri.

G H.

Brændselsoliekongressen i Paris.

Ingeniør A. Hallbäck, som har deltaget i den internationale Kongres for flydende Brændsel som den svenske Stats Repræsentant, har i »Svenska Dagbladet« givet nogle Meddelelser om den nævnte Kongres.

Han var blevet meget imponeret af de energiske Anstrengelser, som Frankrig gør for at sikre sig stadig at kunne faa flydende Brændsel, og han mener, at Sverige med sine rige Muligheder for Sulfitproduktion har al Anledning til at følge de franske Forsøg med at anvende Spriten som Motorbrændsel med største Opmærksomhed.

Næste Aar skal der afholdes en ny lignende Kongres i Cambrigde, som har samme Program, nemlig at bidrage til at løse samtlige de Problemer, som angaar saavel Produktionen som Anvendelsen af flydende Brændselsstoffer. Der blev paa Kongressen i Paris arbejdet med Foredrag og Diskussioner, men nogle Beslutninger blev ikke taget udover, at man vedtog at skabe en ensartet Terminologi angaaende Brændselsolier. Her raader der for Øjeblikket en stor Forvirring, efter at de før Krigen dominerende tyske Benævnelser ikke mere bruges.

Om de franske Forsøg kan følgende meddeles. Man har ved Pechelbronn i Nærheden af Strassburg for-

søgt en ny Metode for Produktion af mineralske Olier. Denne Olie forekommer i Sandlag af 2—3 Meters Tykkelse paa 150 Meters Dybde. Den nye Metode bestaar i, at man gaar ned i Jorden med et Borehul og derefter udgraver et Antal horisontale Tunneler, saaledes at der fremstaar kvadratiske Arealer paa ca. 50 Meters Sidelængde. Olien løber ud i disse Tunneler og ned i Opsamlingsbrønde, hvorfra den pumpes op til Jordens Overflade og til Raffinaderiet. Udbyttet pr. Ton olieførende Sand bliver ved Boringen 20 kg, desuden ved den omtalte Drænering 50 kg. Metoden giver saaledes over 3 Gange saa stort Udbytte som efter den gamle Metode. Den nye Maade er man for Tiden ved at indføre i Texas.

For at blive uafhængig af Udlandet har Frankrig undersøgt de forskellige Muligheder for at fremstille flydende Brændselsstoffer indenfor Landets egne Grænser. Som Resultat af Undersøgelserne har man bestemt sig for Spriten og vil fremme en energisk Roedyrkning for paa den Maade at producere Sprit. Som Biprodukter faar man et Kreaturfoder, som kan forsyne Landet med billigt Kød, og Gødningsstoffer, der atter kan hjælpe til en billig Produktion af Korn. Frankrig kan endnu ikke fremstille saa meget Sprit, at det kan dække Behovet. Resten maa dækkes med importeret Benzin og Petroleum. Den franske Produktion af flydende Brændsel er ca. 20 pCt. af Landets hele Behov. Derfor har man tænkt at foreslaa, at der skulde blandes et mindre Kvantum Sprit i al Motorbenzin. Det er imidlertid kun vandfri Sprit, som kan blandes med Benzin, medens den i Handelen forekommende Sprit altid indeholder ca. 5 pCt. Vand. Man har hidtil ikke ment, at man kunde blande denne Sprit med Benzin. Nu har Franskmændene fundet paa, at man ved at tilsætte nogle Procent af et tredie Stof kan faa en saadan Blanding af Sprit og Benzin, at den er holdbar ogsaa ved Kulde, uden at den vandholdige Blanding udskiller sig. En saadan Blanding med ca. 10 à 15 pCt. af Sprit, Resten Benzin samt det nævnte Stof, kan man anvende i alle Automobilmotorer uden særlige Forandringer, og uden at Brændselsforbruget i Volumen bliver nævneværdig forøget.

En ny Metode til Fremstilling af Sprit af Savspaaner blev iøvrigt demonstreret paa Kongressen af en Schweizer ved Navn Vernet.

Forandringen af vegetabilske Olier til lette Brændselsolier synes at være en Sag, som har Fremtiden for sig. Saalænge der staar Solenergi til Raadighed, vil man altid kunne gøre Regning paa Produktion af vegetabilske Olier. Endnu er disse dog for dyre til, at det er økonomisk forsvarligt at anvende dem som Motorbrændsel. Paa Kongressen holdt Prof. Berthelot et Foredrag om, hvordan Verdenskrigen havde bidraget til alle Landes Forstaaelse af, at det var et Livsspørgsmaal at være uafhængig, navnlig naar det gælder flydende Brændsel, og Spørgsmaalet om et nationalt Brændselsstof til Motorer ikke kan løses generelt for alle Lande, men ethvert Land maa forsøge at løse Opgaven paa sin Maade, hvorved der tages Hensyn til de specielle Forhold i hvert Land.

▫▫▫▫▫▫

Russiske Stats-Truster og Elektrificering.

I Løbet af de sidste tre Fjerdingaar er der indenfor Sovjet-Rusland oprettet en hel Række nye, statslige Truster, hvoraf i hvert Fald enkelte allerede er i ret travl Virksomhed. Trusterne støttes af Staten, er til en vis Grad selvstyrende, naturligvis dog under Sovjets Kontrol. Blandt de større af dem skal saaledes nævnes:

Trætrusterne. Den største af dem er Nord-Skoven, der omfatter 42 Savmøller med ialt 77 000 Arbejdere; herhen hører ogsaa Vestskoven og Dynaskoven. De har sluttet Overenskomst med Letland om at drive en Række Savværker i og ved Riga, og de har selv deres egen Savmølle i Riga for at behandle det Træ, der ad Dynaen flaades dertil. Nordskov-Trustens Omsætning i Marts i 1922 beløb sig til 132 Milliarder Rubler!

Tændstiktrusten, Glawspitchka, indeslutter i sig alle større russiske Tændstikfabriker og har sit Hovedsæde i Moskwa. *Hørtrusten* har 17 Lærredsvæverier med 20 000 Arbejdere; sammen med den skal ogsaa arbejde en hele Rusland omspændende *Bomuldstrust,* der henter sit Materiale (naar Transportforholdene da tillader det) fra de rige Bomuldsegne inde i Turkestan. *Tekstiltrusten,* Gussew, bærer sit Navn efter den ledende Storfabrikant i Tekstilbranchen; den skal efter Opgivelse være en af de største i hele Rusland og være af særlig Betydning, fordi den raader over et stort Forraad af Raastoffer, men ogsaa af forarbejdede Ting. *Korktrusten* omfatter 10 Korkvare- og især Korkisolationsfabriker, men arbejder med importerede Materialer. Endvidere er der *Symaskinetrusten, Anilin- og Farvetrust* (med 8 Fabriker), *Asbesttrust* i Ural (med 2700 Arbejdere), den store *Gummitrust,* og til Slut endnu de store Kraft-, Maskin- og Raastof-Truster:

Kultrusten, der omfatter og leder 87 Gruber og kemiske Fabriker i Sydrusland med op imod 9000 Arbejdere.

Elektricitetstrusten, som rummer en lang Række elektriske Virksomheder.

Maskintrusten, Gornza Trust, der 1. Jan. 1922 beskæftigede 40 000 Arbejdere i Mellemrusland. I den er samlet det meget vigtige Arbejde for Waggon- og Maskinfabrikation i Rusland.

Og endelig *Staaltrusten,* Jugostal, i Sydrusland; den har en Række Jernmalm-Gruber, tre store Jern- og Staalværker og ialt 35 000 Arbejdere. For 1922 ser »Programmet« for den *russiske Blanding af Jernmalme* saaledes ud:

Ural-Distrikterne: . .	930 000	Pud
Central-Rusland: . . .	3 822 000	—
Syd-Rusland	10 000 000	—
	14 752 000	Pud,

hvad der ikke svarer til mere end nogle faa Procent af Indvindingen i 1913!

De største af de til disse Truster knyttede Planer er sikkert dem, der samler sig om *Elektricitetstrusten* og de andre, beslægtede elektriske Værker. Som det allerede ofte er anført i forskellige Meddelelser fra Rusland, har Sovjet-Styret i Rusland sat meget store

Forventninger til *Elektrificeringen* af Rusland, Forventninger, man endnu ikke er kommen ret nær mod Opfyldelsen af. Man havde oprindelig den Plan at grunde en stor Statsbank væsentlig med Elektrificeringen for Øje, men det blev atter opgivet, da man indsaa, at Ruslands egne Midler aldeles ikke strakte dertil. I Tidens Løb har man saa arbejdet med forskellige Planer om udenlandsk Hjælp, baade teknisk-organisatorisk og finansiel, til netop dette Formaal. Og det er sikkert ikke mindst i denne Retning, at Hugo Stinnes' Planer om Samarbejde med Rusland gaar; og Rathenaus gamle Medarbejder, Lederen af A. E. G. i Rusland, *Krassin*, har sin store Andel i Elektricitets-Planerne.

Planerne gaar i Hovedsagen ud paa at bygge 30 nye Kraftstationer rundt om i Rusland, hvoraf 20 skal drives som Dampmaskineanlæg, med en samlet Ydeevne af 1,1 Mill. KW; 10 Anlæg skal være Vandkraftstationer med ialt 640 000 KW. Allerede før Krigen var der en Række mindre Vandkraftanlæg i Gang, ialt 250, med en Ydeevne af ca. 400 000 KW. Og man paatænkte da ogsaa Udbygningen af det store Imatra- Fald i Finland med det for Øje at forsyne Petrograd og dens Omegn derfra med Lys og Kraft. Det forlyder nu, (ifølge »Deutscher Wirtschaftsdienst«) at et belgisk Selskab, Belgique & Imatra Cie skulde være opsat paa at tage disse Planer op igen. Dette Selskab har, i Samarbejde med Finlands Regering, allerede udbygget de finske Fald for en Del. Og da Selskabet iforvejen har betydelige Interesser i Petrograd, anstrenger det sig meget rimeligt for at faa Lov til at føre Elektriciteten dertil; foreløbig har den finske Regering dog ikke villet give Samtykke til Eksport af Elektricitet, men man venter, at naar Kraftanlægene bliver tilstrækkelig store, vil en saadan Eksport aabnes.

Alt ialt rummer Rusland jo uhyre Arbejdsfelter for Organisationerne og for Kapital; det er betegnende for belgisk Effektivitet, at det lille Land ogsaa og allerede gør sig gældende derovre, hvor det vel maa antages, at det i særlig Grad blev tysk og amerikansk Indflydelse, der vilde gøre sig gældende.

Endnu skal nævnes Forholdet til en udenlandsk Koncessionshaver, nemlig til den store svenske Kugleleje-Fabrik (S. K. F.). Denne havde i 1915 faaet bygget en Fabrik i Moskwa, der imidlertid straks efter Revolutionen i 1917 blev beslaglagt og siden ført videre under Sovjets Drift. I en af Moskwas Forstæder byggede S. K. F. sig en ny Fabrik, der ogsaa blev sat i Gang og gik med 400 Mand. Der har nu i nogen Tid været arbejdet i Fællesskab mellem S. K. F. og Sovjet paa Grundlag af en Concession, en Overenskomst, der i det væsentlige gaar ud paa følgende: Svenskerne har Kontrolen med Bygning og Drift og med Maskiner, medens Sovjet leverer Raastoffer og Arbejdere. Svenskerne faar 15 pCt.s Fortjeneste paa alle Varer leverede efter Statens Bestilling, 15 pCt. af Fabrikationen maa sælges til Udland eller Indland til Priser, de selv bestemmer. Hele Ledelsen er svensk; Regeringen har ogsaa, for at skaffe godt Staalmateriale til Kuglerne, ansat svenske Bjergværksfolk i Gruber og Staalværker i Ural, der skal ophjælpe Driften der og oplære Arbejderne. Den svenske Ingeniør, som har Ledelsen af Fabrikerne i Moskwa, meddeler yderligere, at Regeringen har givet fuld Garanti for tilstrækkelig Arbejdsstyrke og Arbejdsro.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Ak hvor forandret — !

Det vil endnu være i frisk Erindring, hvorledes Industriens Overgang til Statsdrift gennem Oprettelsen af Monopoler for faa Aar siden var det eneste saliggørende baade for at løse de sociale Problemer, for at give Penge i Statskassen og for at sikre Forbrugerne billige Priser. Ogsaa herhjemme hærgede Monopol-Bacillen, og fra social-demokratisk Side indbragtes endog i Folketinget et Forslag om Statens Overtagelse af en anselig Række af vore større Industrigrene. Anskuelserne har jo ændret sig noget siden da baade ude og hjemme. De bestaaende Statsvirksomheder har ikke just kunnet opfylde mange af de Missioner, der var tillagt dem, hvilket Skatteyderne kan tale med om. Nu drejer Diskussionen sig nærmest om en Begrænsning af Statsvirksomhederne og om Afvikling.

Saaledes kommer fra Statsmonopolernes klassiske Land, Frankrig, Meddelelser om, at der i Deputeretkammeret er fremsat yderst skarp Kritik af de bestaaende Monopoler for Tobak, Tændstikker og Krudt. Det fremhæves saaledes, at det franske Tobaksmonopol giver langt ringere Indtægter for Statskassen, end man andre Steder opnaar gennem effektiv Beskatning af den frie Industri, medens Tændstikmonopolet nærmest har lammet den franske Produktion. Samtidig rettede Kritiken sig mod de højst mangelfulde Regnskabsoplysninger, der gjorde det umuligt at faa et fast Skøn over Monopolernes virkelige Stilling i økonomisk Henseende — noget der turde være en Skødesynd for alle offentlige Virksomheder! Den parlamentariske Kritik i Frankrig overfor Statsmonopolerne har vundet ualmindelig Tilslutning, og man regner med, at Regeringen, skønt den næppe foreløbig vil ophæve Tobaksmonopolet, snarest muligt vil afskaffe Tændstikmonopolet.

Lige for lige.

Vi oplyste nylig, hvilke Vanskeligheder der møder den danske Industri for dens Afsætning i fremmede Lande, og anførte nogle Eksempler fra vor Tørelementindustri. I Tilslutning hertil kan vi oplyse, at Czeko-Slovakiet har indført en Told paa Tørelementer af 60 cz. Kr. pr. kg, en Told, som er akkurat 40 Gange saa høj som den tilsvarende Told her i Danmark ($7^1/_2$ pCt. af Værdien). Det er under saadanne Forhold selvsagt umuligt for den danske Industri at kunne eksportere til Czeko-Slovakiet, og da dette Eksempel desværre ikke er enestaaende, synes vi, at den proportionale Importbegrænsning, som Importreguleringen af Skotøj har ført med sig overfor den czeko-slovakiske Afsætning hertil, maa bedømmes noget anderledes, end man fra visse Sider er tilbøjelig til. Den danske Industri er i Princippet en mindst lige

saa ærlig Tilhænger af den uhindrede Handelsomsætning som det danske Landbrug, men en afgørende Forudsætning maa rigtignok være den, at man overalt mødes i et: lige for lige. Indtil denne Forudsætning er i Orden, nødsages man til at se opportunt paa Forholdene — og indstille sig derefter.

Tysklands Kulproduktion.

Følgende Tal giver et Billede af disse Forhold (Tallene er Mill. Tons):

	Stenkul	Brunkul	Koks	Briketter
Sept. 1913 (uden Alsace-Lorr. og Saar)	14,87	7,47	2,53	2,41
Sept. 1921 (uden polsk Øvreschlesien)	9,60	10,36	2,18	2,97
August 1922	10,21	12,15	2,57	3,22
Sept. 1922	10,16	11,82	2,47	3,14

Fra Ruhrrevieret meldes, at $^3/_4$ af samtlige Arbejdere i Oktober Maaned deltog i Overarbejdet. Oktobers Produktion er derfor ogsaa i hvert Fald der over Septembers; Antallet af Arbejdere er ogsaa vokset lidt.

Indførslen af engelske Kul var i September (efter engelske Opgørelser) 1,6 Mill. Tons, for Oktober vil den blive ca. 2 Mill. Tons.

Spaniens Erhvervsliv.

Intet Land har selvfølgelig helt undgaaet at blive ramt af Verdenskrisen. Ogsaa Spanien er blevet følelig berørt af den. Men det synes, som om dette har givet Anledning til en Forøgelse og Vækst i det spanske Folks Initiativ eller i hvert Fald i visse Kredse af det. Fra de sidste Maaneder meldes der fra alle Egne af Erhvervslivet om en sundere Udvikling, en rolig Fremgang. Og den spanske Kapital har vovet sig frem og sat store Summmer i Opbygningen af Landets Industri, der ogsaa støttes af betydelige naturlige Rigdomme og Hjælpemidler. Fra det sidste halve Aars Tid meldes om følgende nye Industriforetagender:

Compania generale de Autobures, Barcelona, med en Kapital af 10 Mill. Pesetas, Termo-Electra, Madrid, 12 Mill., Sociedad anónima Moratá, Barcelona, 15 Mill., Rica, Bilbao, 6 Mill., Fosfatos, Madrid, 5 Mill. Pesetas, og en Række andre med ialt 10 Mil. Pesetas' Kapital. En enkelt Storindustriel, *Urgoiti*, staar bag en Række af disse Værker; han og hans Koncern har i den senere Tid anbragt over 100 Mill. Pesetas i industrielle Foretagender. Han har ogsaa grundlagt 2 store Aviser, gennem hvilke han øver betydelig politisk Indflydelse.

▫▫▫▫▫▫

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Statens Medvirken til Ydelse af Eksportkredit.

Som bekendt bevilgedes der af Statskassen i Sommeren 1922 5 Mill. Kroner til at fremme den danske Industris Evne til at yde Kredit i Tilfælde af Eksport for derved enten at fastholde eller genvinde tidligere Markeder eller at vinde nyt Marked for danske Industriprodukter. Denne Sag var et af Handelsminister Rothes i sin Tid meget omtalte 8 Punkter, paa hvilke Regeringen vilde søge at imødekomme Industriens Ønsker under den forhaandenværende kritiske Situation. — Der er allerede givet adskillige Bevillinger til danske Industrivirksomheder, men Beløbet er endnu langtfra opbrugt. — Sagen administreres af Handelsministeriet, hvortil Ansøgning skal indgives, og hvor nærmere Oplysninger kan faas. Ministeriet har nedsat et raadgivende Udvalg, hvis Formand er Industriraadets Repræsentant, Fabrikant C. F. Jarl. Det er lykkedes dette Udvalg ved en rimelig Hensyntagen til de praktiske Forhold at føre Systemet ud i Livet paa en saa effektiv Maade, at Nyttevirkningerne for Industrien utvivlsomt vil vise sig langt større, end man oprindelig havde Grund til at vente efter den Formulering, Reglerne havde faaet.

Ændringer i den finske Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om de Ændringer, der er foretagne for 1923 i den finske Toldtarif. Ifølge disse forhøjes Indforselstolden for bl. a. elektriske Maskiner, Sukker, Korn og Mel, medens Eksporttolden nedsættes for bl. a. Træpap, Papir, og endelig Indførselstolden nedsættes for Porcelæn, Fajance og Lerarbejder.

Desuden er der ved en Lov af 22. December f. A. indført en saakaldt »Tolagsafgift«, der opkræves ved Import af Varer til eller Eksport af Varer fra Finland og udgør højst 3 pCt. af Toldafgiften for den paagældende Vare. »Tolagsafgiften« tilfalder den By, hvortil Varen er indført, respektive hvorfra Varen er udført, og Regeringen er bemyndiget til at fastsætte den for 1923 gældende pCt. for hver enkelt By.

Sagen er fremlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, I. Sal, Kontor Nr. 9.

Australiens Dumping-Værn.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Indberetning vedrørende Australiens Anti-Dumping Lovgivning, hvoraf det fremgaar, at Loven yderligere er blevet bragt i Anvendelse overfor følgende Varer:

Emulsionsmaskiner, Barbermaskiner, Sakse, Tættekamme, Hængelaase fra Tyskland samt Eau de Cologne (Roger & Gallet's) fra Frankrig, Papæsker fra Tyskland og »Portland Cement« fra »United Kingdom«.

Udstilling i Reval.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt Industriraadet, at der i Estland er planlagt en international Handels- og Industriudstilling, som afholdes i Reval i Tiden fra 2. til 11. Juni

d. A. Den estniske Handels- og Industriminister har paataget sig Protektoratet for Udstillingen, der foranstaltes af et særligt for dette Øjemed dannet Aktieselskab.

Udstillingen vil i Lighed med sidste Aars Udstilling i 39 Afdelinger omfatte samtlige under Handel og Industri henhørende Varer.

I Industriraadets Sekretariat foreligger til Gennemsyn Uddrag af en Indberetning fra Konsulatet i Reval angaaende den omhandlede Udstilling, og man haaber i nær Fremtid at kunne fremlægge Blanketter til Anmeldelse af Deltagelse i Udstillingen.

Udstilling i Prag.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt Industriraadet, at der i Dagene fra 16. til 21. Maj d. A. i Prag afholdes en Landbrugsudstilling, hvori Udlændinge har Adgang til at deltage i Udstillingen af Landbrugsredskaber og -maskiner.

Fra Biblioteket.

Der meddeles denne Gang en Oversigt over nyere Bøger om Regning, Regnemaskiner, om grafisk Regning og Nomografi.

287. Brown, W. Vejledning i Handelsregning. Kbhvn. 1895. 256 S.
17. Sillén, O. Genvägar och Kontrollmetoder vid Räkning. Stockh. 1912. 64 S.
17. Winkel, H. Gebrauchsanweisung zur allgemeinen Rechentafel.
17. Dobbeler, C. v. Gebrauchsanweisung für die Kalkulationstafeln.
18. Hafnia's Multiplikationstabeller. Kbhvn. 1897.
18. Bruns, H. Grundlinien des wissenschaftlichen Rechnens. Leipz. 1903. 159 S.
17. Lohse, O. Tafeln für numerisches Rechnen mit Maschinen. Leipz. 1909. 122 S.
17. Gram, J. P., & A. Oppermann. Regnetavler. København 1888. 16 S. Tvl.
17. Santz, A. Rechentafel. Berl. 1920. 212 S.
18. Skov, L. C. J. Vejledning i Anvendelse af Regnestok. Vejle 1914. 28 S.
18. Skov, L. C. Vejledning i Anvendelse af Regnestok. Vejle 1917. 43 S.
18. Thomassen, Fr. Strejflys over nogle Regneapparaters Udviklingshistorie. Kria. 1917. 19 S. Tvl.
18. Jorgensen, H. A. Regnestaven. Kria. 1919. 80 S. Tvl.
18. Rohrberg, A. Theorie und Praxis des Rechenschiebers. Leipz. 1916. 50 S.
18. Lundsgaard, E. Regnestokken. Kbhvn. 1919. 28 S.
18. Lenz, K. Die Rechenmaschinen und das Maschinenrechnen. Leipz. 1915. 120 S.
18. Mayer, J. E. Das mechanische Rechnen des Ingenieurs. Hannover 1908. 118. S. Tvl.
17. Grosse, W. Graphische Papiere. 189 S.
17. Haskell, A. C. How to make and use graphic charts. N. Y. 1920. 539 S.
17. Ocagne, M. d'. Nomogrammes. Paris 1912. 192 S. Tvl.
17. Ocagne, M. d'. Traité de Nomographie. Paris 1899. 489 S.
17. Ocagne, M. d'. Les calculs usuels. Paris 1891. 94 S. Tvl.
17. Ocagne, M. d'. Calcul graphique et Nomographie. Paris 1914. 414 S.
17. Mehmke, R. Leitfaden zum graphischen Rechnen. Leipz. 1917. 160 S.
17. Pirani, M. Graphische Darstellung in Wissenschaft und Technik. Berl. 1919. 126 S.
17. Sorreau, R. Nomographie ou Traité des Abaques I—II. Paris 1921.
17. Schreiber, P. Grundzüge einer Flächen-Nomographie. Braunschw. 1921. 85. S. Tvl.
17. Schreiber, P. Grundzüge einer Flächen-Nomographie. Braunschw. 1922. 113 S.
17. Luckey, P. Einführung in die Nomographie. I—II. Leipz. 1920.
17. Albrecht, Th. Logarithmisch-Trigonometrische Tafeln. Berl.
17. Peters, J. Fünfstellige Logarithmentafel. Berlin 1912. 82 S.
17. Gausz, F. G. Fünfstellige Logarithmische und Trigonometrische Tafeln. Stuttg. 1912. 207 S.
17. Peters, J., und J. Stein. Zweiundfünfzigstellige Logarithmen. Berl. 1919. 29 S.

Uddeling af Understøttelser fra Alex. Foss' Industrifond og C. F. Jarl's Industrifond.

Fra Alex. Foss' Industrifond er der i December Maaned f. A. uddelt Understøttelser til et Beløb af ialt Kr. 21 600, heri indbefattet som Supplement et Beløb af ca. Kr. 4000 fra C. F. Jarl's Industrifond.

Følgende har modtaget Understøttelser:
Foreningen af tekniske Skoler i Danmark.
Kontorchef, cand. polit. P. P. Svejstrup, Kbhvn.
Mekaniker S. Rümenapp, Kbhvn.
Docent, Dr. techn. Jul. Hartmann, Kbhvn.
Smedemester Aage Schøller, Kbhvn.
Korner & Kett, Kbhvn.
Mekaniker Regnar Jensen, Kbhvn.
Fabrikant Oscar Petersen, Kbhvn.
Urmager Anders Jensen, Vesløs.
Keramiker P. Nordstrøm, Husum.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·
Nr. 5 1. MARTS 1923

Told- og Handelspolitik i andre Lande.

En Oversigt over den øjeblikkelige Stilling i told- og handelspolitisk Henseende i en Række evropæiske Stater.

TIL Belysning af de aktuelle toldpolitiske Spørgsmaal har Industriraadet indsamlet en Række officielle Oplysninger om den øjeblikkelige Stilling i forskellige evropæiske Staters Told- og Handelspolitik. Det har ikke været Hensigten at tilvejebringe et tungt Materiale af Love, Tarifer, Betænkninger o. l., men derimod gennem en summarisk Fremstilling af Hovedprinciperne for Told- og Traktatlovgivning, heri indbefattet ekstraordinære Kriseforanstaltninger m. m., at klarlægge Retningslinien i de paagældende Landes økonomiske Politik.

De Hovedspørgsmaal, man har ønsket besvaret, har for *Handels- og Traktatpolitiken* været følgende:

a. Er vedkommende Lands Handelspolitik baseret paa Mestbegunstigelsessystemet.
b. Er Landets Toldpolitik ordnet saaledes, at der ved Handelstraktater er givet eller kan gives Toldnedsættelser i Forholdet overfor enkelte Lande. Er der f. Eks. 2 Tarifer, eller er der givet Regeringen en Bemyndigelse til administrativt at nedsætte Toldsatserne imod Indrømmelser fra andre Lande (Differentialtold m. v.).
c. Har man foretaget Forhøjelser af visse Toldsatser i den Hensigt at slaa af paa disse, naar tilstrækkelige Modydelser fra Udlandet opnaas, og i hvilke Tilfælde er dette sket.
d. Hovedindholdet af de vigtigste Handelstraktater, der ikke hviler paa Mestbegunstigelsessystemet.
e. Hvorledes er Bestemmelsen om Forhøjelser af Toldsatserne i Tilfælde af Toldkrig.

For *Kriseforanstaltningerne* har man særlig søgt belyst:

a. Importreguleringer.
b. Ekstraordinær Forhøjelse af Toldsatserne — generelt eller for visse Varegrupper — gennem Krav om Toldens Betaling i Guldværdi etc., Valutatillæg, Forhøjelse ved Fastsættelse af visse Kvotienter m. v.
c. Andre Foranstaltninger til at beskytte den hjemlige Produktion.

Idet vi iøvrigt skal lade det fremskaffede Materiale tale for sig selv, kan vi ikke undlade at fremhæve det grelle Misforhold mellem vore hjemlige Forhold og den overordentlige Bevægelighed i og opportune Udnyttelse af Toldpolitiken baade i fiskal og beskyttelsesmæssig Henseende i andre Lande.

Belgien.

à jour-Føring. — Straffetold. — Bort fra Værditold.

Belgiens Handels- og Toldpolitik før Krigen hvilede i det store og hele paa Principerne: Frihandel og Mestbegunstigelse. De samme Principer fastholdes ogsaa efter Krigen, men dog med de Modifikationer, som de meget forandrede Forhold har nødvendiggjort.

De Forandringer, Toldtarifen har undergaaet, bestaar paa en enkelt Undtagelse nær — Ophævelsen af Tolden paa Kvæg og Kød i 1919 — i alt væsentlig i Forhøjelser. Efter at Tolden ved specielle Love i 1919 var bleven fordoblet for Øl og Tobak og firdoblet for Alkohol, blev i 1920 de fleste i Tarifen specificerede *Toldsatser forhøjede med Koefficienter* indtil det tredobbelte, i 1921 indtil det seksdobbelte, dog saaledes at de største Kvotienter rammer de dyreste eller Luksusvarer, og at nødvendige Næringsmidler eller

Raastoffer gaar fri. I 1921 indførtes endvidere dels en moderat Told- eller Tarifforhøjelse for visse saakaldte Luksusvarer (navnlig Frugter, Silke, Pelsværk, Musikinstrumenter, Juveler, Møbler, Stentøj og Fajance, Automobiler, Cykler), dels en særlig Tarif overfor Tyskland, der rammer saadanne Varer, som ikke er nødvendige for eller produceres i Belgien (samme System kan anvendes overfor andre valutasvage Lande, hvad dog ikke er sket). Endelig i 1922 kom en mindre Told paa Benzin.

Ved de nævnte Forandringer mener man dog ikke at være kommen bort fra Frihandelsprincipet, idet de enten, som Forhøjelseskoefficienterne, er indført for nogenlunde — ikke helt — at bringe Toldsatserne à jour og i Harmoni med den for visse Varer gældende Værditoldbeskatning, eller, hvor de betegner virkelige Forhøjelser, af fiskale Hensyn. Af protektionistisk Karakter, men ganske midlertidig, er egentlig kun den specielle Tarif overfor Tyskland; man har ment, at de ganske ekstraordinære Valutaforhold nødvendiggør ekstraordinære Foranstaltninger for, at den belgiske Industri ikke skal blive ganske ødelagt i Konkurrencen.

For saa vidt angaar *Straffetoldbestemmelser* hjemler Lov af 19. Maj 1902 Ret til at paalægge Varer kommende fra Lande, der ikke har nogen Handelsordning med Belgien og ikke yder det Behandling som mestbegunstiget Nation, en Tillægsafgift af 50 pCt. til Toldtarifens Satser, og, hvis Varerne ikke falder ind under Tarifen, en Afgift af 15 pCt. af Værdien eller en tilsvarende speciel Afgift; derhos kan der paalægges Varer, som i deres Hjemland nyder Eksportpræmie, en Afgift svarende til Præmiens Størrelse. Disse Bestemmelser har dog aldrig været anvendte.

Forslag til *en ny Toldtarif* er udarbejdet og vil i en nærmere Fremtid blive forelagt Parlamentet. Herved vil alle foran nævnte Bestemmelser bortfalde, og den nye Lov vil indeholde alle fornødne Forskrifter. Forslaget til den nye Tarif vil, bl. a. ved at rette adskillige Anomalier, bringe en Del Forhøjelser og nogle Nedsættelser, men vil fastholde de nugældende Hovedsynspunkter: Toldfrihed for nødvendige Næringsmidler, der ikke produceres eller ikke produceres i tilstrækkelig Mængde i Belgien, samt for Raaprodukter, nødvendige for Industrien; meget moderat Told paa Halvfabrikata, der produceres i Belgien, men omdannes her; en Told af 7—15 pCt. paa færdige Produkter, der konkurrerer med belgiske; samt en Told af i Reglen ikke over 20 pCt. paa Luksusartikler. Det nye Forslag vil komme til at indeholde *en Minimums- og en Maksimumstarif,* og denne sidste vil kunne benyttes overfor valutasvage Lande og som Kampmiddel, men Regeringen vil ikke ad administrativ Vej kunne nedsætte Toldsatserne. Det er en Selvfølge, at Forslaget vil kunne undergaa mange Forandringer under Behandlingen i Parlamentet. Tendensen synes at gaa i Retning af at komme *bort fra Værditolden,* der er »en Præmie paa Uærlighed«.

Endnu skal mindes om, at den meget indbringende *indenlandske Omsætningsafgift* paa 1 pCt. for udenlandske Varers Vedkommende opkræves ved Indførslen.

Der har efter Krigen i længere Tid været Indførsels- og Udførselsforbud for en Mængde Varer, saaledes at Ind- og Udforsel kun kunde finde Sted med Licenser. Hensigten hermed var ikke at hindre Importen af Varer, men at kontrolere Fordelingen. Dette System er nu i Virkeligheden bortfaldet; naar der endnu kræves Licens for Indførsel af Anilin-Farvestoffer og tyske Landbrugsmaskiner samt ved Udførsel af Ildvaaben og Ammunition til visse Lande, skyldes det Bestemmelser i Fredstraktaten o. l. Regeringen søger dog for Tiden Lovgivningsmagtens Bemyndigelse til vedblivende at kunne træffe Foranstaltninger til Regulering af Ind- og Udførslen for om fornødent at hindre Udførsel af uundværlige Levnedsmidler og Materialer (f. Eks. Mursten). Denne Bemyndigelse vil formentlig blive givet.

Der er siden Krigen af Belgien kun afsluttet een *Handelstraktat,* nemlig med Polen; denne er endnu ikke forelagt Kamrene til Godkendelse og endnu ikke offentliggjort, men den vides at hvile paa Mestbegunstigelsesprincipet. Dette Princip ligger ligeledes til Grund for de Forhandlinger, der er indledede med en Række andre Lande angaaende Handelstraktater.

Czeko-Slovakiet.

à jour-Føring. — Importforbud. — Straffetold.

Ved den czeko-slovakiske Republiks Dannelse den 28. Oktober 1918 beholdt man de østrig-ungarske Toldtarifer, der var gældende i Dobbeltmonarkiet i 1914. Af Hensyn til Valutanedgangen forhøjede man med visse Mellemrum Toldsatserne procentvis, altsaa et *Valutatillæg,* som dog ikke fuldt udlignede Differencen mellem Dagskursen og den østrigske Krones Værdi før Krigen. Man inddelte de forskellige Varegrupper i 3 Afdelinger, hvoraf den første særlig indbefattede Luksusvarer, den anden halvfærdige Varer, den tredie Levnedsmidler og Raastoffer, saaledes at det procentvise Valutatillæg var højst for den første Afdeling og lavest for den sidste Afdeling.

Dette System forlod man den 21. Maj 1921 ved at gaa over til de østrig-ungarske Grundsatser i Forbindelse med *Koefficienter.* Den 19. December 1921 fandt der en Regulering Sted af Koefficienterne, og man har for Øjeblikket under Udarbejdelse en Revision af Koefficienterne under Hensyn til den czekiske Krones Stigning siden December 1921.

Overgangen til Koefficientsystemet betød faktisk en hel ny Toldlov, idet de fleste Toldsatser derved forandredes. Koefficienterne varierer fra 1 til 30, Tolden paa nogle Positioner blev derved forhøjet, andre formindsket, og for Raastoffer, enkelte Levnedsmidler som f. Eks. Korn, Mel, Æg, Svinefedt, Fisk samt visse Frøsorter, raa Huder o. s. v. er der Toldfrihed.

De nugældende Toldsatser kan ikke betragtes udelukkende som en à jour-Føring, flere af Forhøjelserne maa siges at være af protektionistisk Natur, og ved Fastsættelsen af Koefficienterne i December 1921 lægger man ikke Skjul paa, at der bl. a. er taget Hensyn til den tyske Konkurrence.

Hvad angaar *særlige Foranstaltninger i Anledning af den efter Krigen herskende økonomiske Krise,* skal bemærkes, at man i saa Henseende har indført et fuldstændigt Kontrolsystem med Ind- og Udførslen.

Efter dette System behandles alle Varer, der soges ind- eller udførte, efter en af de 3 Maader: a. Kontrolfrihed, b. Anmeldelse, c. Bevilling. Den fuldstændige Kontrolfrihed anvendes kun overfor Udforselsvarer, hvoraf de fleste nu frit kan udfores. Undtagelse herfra er f. Eks. Huder, som ikke maa udføres af Hensyn til Læderfabrikationen.

Indførsel mod Anmeldelse betyder i Virkeligheden fri Indforsel, og herunder kommer f. Eks. Korn, Mel, de fleste Levnedsmidler og Raastoffer.

Til Indførsel af andre Varer, og det er langt de fleste, skal der i ethvert Tilfælde en Bevilling, hvorved Administrationen har det i sin Magt for kortere eller længere Tid at forhindre Indforsel.

Endelig skal følgende oplyses angaaende Republikens *Traktatpolitik.*

Denne er, hvad angaar Ind- og Udførsel, baseret paa Mestbegunstigelsesprincipet i Forbindelse med Kontingentaftaler. Der er indtil nu i Handelstraktater ikke givet nogen Nedsættelse i Toldsatserne overfor fremmede Lande.

Der findes kun en Toldtarif, men Regeringen kan i en Handelstraktat nedsætte Toldsatserne imod Indrommelser fra Modpartens Side. Dog kan en saadan Nedsættelse kun betragtes som provisorisk, idet enhver Handelstraktat skal forelægges Rigsdagen til Ratifikation.

Man opgiver, at man ikke har forhojet Toldsatserne i den Hensigt at slaa af paa de paagældende Forhøjelser, men det kan altsaa lade sig gore.

Alle de afsluttede Handelstraktater hviler paa Mestbegunstigelsesprincipet i Forbindelse med Kontingentaftaler og Frilister. Medens Frilister kommer ind under Mestbegunstigelse, er dette ikke Tilfældet med Kontingenter.

Regeringen kan administrativt i Tilfælde af Toldkrig med et andet Land vedtage Straffetoldbestemmelser.

Sverige.

Toldforhøjelser. — Korntold. — Mestbegunstigelse.

Med den 31. Juli 1919 ophørte de under Krigen udstedte provisoriske Forordninger, der omfattede visse Ændringer i tidligere gældende Toldbestemmelser, men forovrigt i denne Sammenhæng ikke frembyder Interesse. Efter ovennævnte Dato har der fundet en Del Forandringer i Indforselstoldsatserne Sted, i overvejende Grad *Toldforhøjelser* af reel Natur uden særlig Hensyntagen til stedfundne Prisstigninger. Motiverne til Forhojelserne er, med Undtagelse af Korntolden, i det allervæsentligste af fiskal Natur. Saaledes er f. Eks. Kaffetolden blevet forhojet for ubrændt Kaffe fra 12 til 50 Øre og for brændt fra 20 til 66 Øre pr. kg.

For Korntoldens Vedkommende forholder Sagen sig saaledes, at der den 21. August 1919 efter Rigsdagens Beslutning udstedtes en Forordning om Indførsel af *Glidetold* paa Hvede, Rug og Byg, formalet og uformalet. Hensigten hermed var at skaffe Landbruget en Toldbeskyttelse af samme Virkning som den, Toldbeskyttelsen havde udovet for Krigen og inden Tolden paa Grund af Krigstidens Virkninger blev suspenderet. Tolden paa det umalede Korn blev beregnet til at modsvare Halvdelen af Forskellen mellem Importprisen og en af Landbrugsministeriet med visse Mellemrum fastsat indenlandsk Normalpris, dog maatte Tolden ikke overskride den før Krigen bestaaende Toldsats: 3 Kr. 70 Øre pr. 100 kg. Denne sidste Begrænsning blev den 20. April 1921 ophævet, og Tolden pr. 100 kg kom derefter op paa omkring 7 Kr. 20 Øre. Den 1. Juni 1922 ophævedes Glidetolden, og den tidligere Toldsats 3 Kr. 70 Øre pr. 100 kg genindfortes.

I det efter Krigen forløbne Tidsrum er der ikke blevet udstedt noget helt eller delvis Forbud mod Indførsel af Industrivarer, ligesom der ikke med Undtagelse af Sukker er haandhævet andre Former for Importregulering.

Paa Grund af den svenske Krones høje Værdi har der ikke været Anledning til at stille noget Krav om Toldens Betaling i Guld. I Foraaret 1922 fremlagde Regeringen i Rigsdagen et Forslag til en Forordning angaaende Foranstaltninger til Beskyttelse mod Valutadumping, hvilket Forslag imidlertid ikke blev vedtaget.

I Aarene 1921 og 1922 udfærdigedes Forordninger, hvorefter der ved Statens Indkøb eller Licitationer som Regel og saavidt muligt skulde gives indenlandske Varer Fortrinsret fremfor udenlandske. Endvidere bevilgede forrige Aars Rigsdag 15 Millioner Kr. til Statsbestillinger hos den svenske Industri, og endelig er der, saavidt det kunde ske uden at støde an mod Handelstraktater, vedtaget Indskrænkninger i Udlændinges Ret til at drive svensk Kystfart.

Sveriges Handels- og Traktatpolitik er, forsaavidt angaar Ind- og Udførslen, baseret paa Mestbegunstigelsesprincipet.

Den svenske Toldtarif er en saakaldt Enkel-Tarif, d. v. s. for hver Toldposition findes kun een Toldsats, som er ens for alle Lande. Regeringen har ikke erholdt Bemyndigelse til adminstrativt at kunne nedsætte Toldsatserne mod Indrommelse fra Modpartens Side.

Der har i Tiden efter Krigen ikke fundet Toldforhøjelser Sted med det Formaal for Øje at slaa af paa de paagældende Forhøjelser, naar der fra Udlandets Side eventuelt kunde opnaas tilstrækkelige Modydelser.

Flertallet af Sveriges nugældende Handelstraktater hviler, hvad Ind- og Udførsel angaar, paa *Mestbegunstigelsesprincipet,* dog er i visse Traktater, som f. Eks. Traktaten med Argentina, Reciprocitetsgrundsætningen kommet til Anvendelse. Det skal tilføjes, at Sverige for nærværende ikke har nogen Traktat med Tarifbestemmelser, med Undtagelse af Traktaten med Frankrig, ifølge hvilken Toldsatsen for lette Vine er bundet.

Ved kgl. Forordning af 16. Juli 1919 er i Overensstemmelse med en af Rigsdagen fattet Beslutning Regeringen bemyndiget til at paalægge fra et vist Land indforte Varer en Tillægstold udover den i Toldtarifen stipulerede Toldafgift, dog hojst til samme Belob som denne sidste, eller, hvis Varen efter Toldtarifen er toldfri, til højst det Belob, der svarer til Varens Værdi. Denne Bemyndigelse er imidlertid indskrænket til kun at gælde under den Tid, Rigsdagen ikke er inde, og

den vedtagne Toldforhøjelse skal til Godkendelse forelægges den første sammentrædende Rigsdag inden 10 Dage efter dennes Aabning. Hvis Rigsdagen derefter ikke giver sit Samtykke til den saaledes indførte Tillægstold i uforandret Skikkelse, ophører den at gælde senest 10 Dage efter Rigsdagens i Sagen trufne Afgørelse.

Gyldigheden af denne Forordning, der indtil Dato endnu ikke er kommet til Anvendelse, udløb oprindelig med Udgangen af 1920, men er siden blevet forlænget til 31. December 1923.

Norge.

Midlertidige Toldtillæg. — Toldtarifkommission.

I hemmeligt Stortingsmøde er i Februar 1923 efter Regeringsforslag vedtaget, at der for alle toldpligtige Varer opkræves et midlertidigt Tillæg til den til enhver Tid pligtige Told af 20 pCt. af det beregnede Toldbeløb undtagen for følgende Varer: De traktatbundne, jfr. den norsk-spanske Handelstraktat, samt Kaffe, Sukker og Brændevin. Endvidere foreligger kgl. Resolution gaaende ud paa, at Værditolden for de i Toldtarifens Tillæg anførte Varer »Luksustolden« skal erlægges med et Beløb, som i hvert Tilfælde skal udgøre mindst den ordinære Vægt- eller Styktold. Denne Bestemmelse er truffet for at rette paa det Misforhold, at Værditoldsystemet i visse Tilfælde har givet formindskede Indtægter for Statskassen. De 20 pCt.s Tillæg gælder ogsaa for Luksustolden, og ligeledes forsaavidt denne efter det foregaaende beregnes efter de ordinære Vægt- eller Styktoldsatser.

Finansdepartementets Forslag gik oprindelig ud paa et Tillæg af 15 pCt. af den nugældende Told for alle Satser undtagen de traktatbundne. Det udtales i Propositionen, at dette Forslag er »begrundet i Hensynet til Statsbudgettets Stilling, idet der til Dækning af Udgifterne maa tilvejebringes øgede Indtægter«. Paa Grundlag af de i de forløbne to Kvartaler af indeværende Termin indgaaede Toldbeløb skulde Toldindtægterne for Terminen 1923—24 med uforandrede Satser antagelig andrage 90 Mill. Kr. I Statsbudgetpropositionen anslaas Toldindtægterne for den kommende Termin til 102 Mill. Kr., og det er for at naa dette Beløb, at Departementet har fremsat Forslag om en almindelig Toldforhøjelse.

Departementet udtaler, at det har ment at burde foreslaa Forhøjelsen i Form af et procentvis Tillæg for alle Toldtarifens Satser — med ganske enkelte Undtagelser — saaledes at der ikke sker nogen Forrykkelse i den nuværende Toldbeskatnings Fordeling over de forskellige Varegrupper. Specielle Ændringer i Tarifens forskellige Satser finder Departementet det ikke heldigt at foreslaa paa nærværende Tidspunkt, da Toldtarifkommissionens Arbejde nu er saa vidt fremskredet, at dens Indstilling antagelig kan forventes i en nogenlunde nær Fremtid.

Finansdepartementets Forslag om Toldforhøjelse blev som hemmelig Proposition oversendt til Toldkomitéen. Efter Propositionens Oversendelse meddelte Departementet — som det vil ses af Toldkomitéens Indstilling — at det fandt Anledning til at foreslaa Kaffe og Sukker undtaget fra Toldpaalæget, men at man samtidig vilde foreslaa, at Toldpaalægene for de øvrige i Propositionen omhandlede Varer forhøjedes fra 15 til 20 pCt.

I Toldkomitéens Indstilling gav Komitéflertallet (Højre og Venstre) Departementets Forslag om Toldforhøjelse sin Tilslutning ud fra den Betragtning, at den finansielle Situation gjorde Forhøjelsen nødvendig. Et Mindretal (Kommunister) erklærede sig principmæssigt uenige i enhver Toldforhøjelse og foreslog Sagen udsat »i Paavente af Toldtarifkommissionens Indstilling«. Højremanden C. Petersen sluttede sig subsidiært til Flertalsindstillingen, men antydede principalt et Forslag om Tillæg af 50 pCt. for alle Satser. Mellbye (Landmandsforbundet) foreslog en ekstra Forhøjelse af Tolden paa Flæsk samt Æbler og Pærer.

Stortingspropositionen indeholdt tillige Forslag om, at der til »Tillæg til Toldtarifen« om de midlertidige Toldsatser gøres den Tilføjelse, at Tolden i hvert Tilfælde skal udgøre mindst den ordinære Vægt- eller Styktold, idet man derved vil forhindre — hvad der i en Række Tilfælde har gjort sig gældende — at den beregnede Værditold bliver mindre end den Vægt- eller Styktold, som efter den ordinære Sats skal svares for Varen. Om Aarsagen til dette Forhold udtaler Propositionen, at det vistnok skyldes, »tildels at der har været Tale om Realisationsvarer af mindre god Kvalitet, som er blevet solgt til usædvanlig lave Priser. Dels og særlig maa Grunden søges i de abnorme Forhold, som endnu er raadende i den internationale Handel og da navnlig den lave Kurs paa tysk Valuta«. Til dette Forslag finder Komitéen intet at bemærke.

Sagen behandledes i Stortinget i et hemmeligt Møde, hvor efter en længere Debat Indstillingens første Punkt: Forhøjelse af Toldsatserne med 20 pCt. bifaldtes mod 33 Stemmer, hvorimod Resten af dette Punkt: Undtagelse for de traktatbundne Satser samt Kaffe og Sukker bifaldtes enstemmigt. Mellbyes Forslag angaaende Flæsketolden blev forkastet med 111 mod 26 Stemmer. Et af Statsministeren under Forhandlingen fremsat Forslag til Anmærkning i Toldtarifen saalydende: »Tolddepartementet bemyndiges til at fritage for Tillæget Fiskeriredskaber og Materialer til disse«, bifaldtes imod 5 Stemmer.

Indstillingens andet Punkt angaaende Værditoldens Minimumsgrænse blev bifaldet enstemmigt.

Frankrig.

à jour-Føring. — Forskelstarif. — Straffetold.

Efter Krigen er den franske Indførselstoldtarif undergaaet nogle Forandringer, fremkaldte ved Ønsket om at tilbagegive Toldsatserne den Grad af Beskyttelse, som de havde før 1914, og som var blevet formindsket, i visse Tilfælde meget betydeligt, paa Grund af den almindelige Prisstigning.

I denne Henseende fastsatte Dekret af 14. Juni 1918 Værditillægsafgifter. Da disse imidlertid viste sig upraktiske, erstattedes de den 8. Juli 1919 ved *Forhøjelseskoefficienter,* som forøgede de særlige Satser fra før Krigen og derved genindførte Ligevægten.

Disse Forholdsregler fuldstændiggjordes ved Om-

formning af nogle særlige Afgifter til Værditakster og ved Erstatning af de under Krigen fastsatte Udforselsforbud med Udførselsafgifter; disse sidste er dog saa godt som ophævede senere. Endelig kan nævnes den ved Dekret af 28. Marts 1921 indførte Forogelse af Generaltarifen.

Under Krigen havde den franske Regering, ifolge den den særlig tilstaaede Bemyndigelse, udstedt talrige Indforselsforbud for Frankrig og Algier, og Dekretet af 22. Marts 1917 udvidede endelig Forbudet til at gælde alle, eller næsten alle Varer.

Men saa snart Krigen var til Ende, maatte Regeringen have sin Opmærksomhed henvendt paa Genoptagelsen af Handelsforbindelserne, og Forbudene blev derfor for en stor Del ophævede i Løbet af Aaret 1919. Endelig lod Dekret af 22. Juli 1920 kun Forbudet bestaa for enkelte Varers Vedkommende (ugæret Vin, Blomster, Likorer, Ure, Vaaben, Patroner etc.).

Som Folge af samme Dekret eller af tidligere Love forblev imidlertid visse Varer underkastet særlige Indskrænkninger (Tobak, Cellulosemasse, syrlig eller fordærvet Vin, Alkohol, Likør, Petroleum, Saccharin, Medicinalvarer, Spillekort, Krudt, Svovlstikker, Farvestoffer etc.).

Der findes i Frankrig for nærværende ingen Tillægsafgift for Toldens Ikke-Betaling i Guld. Udover Afgifterne (eventuelt forøgede ved Koefficienter) og de enkelte ovenfor nævnte Forbud og Indskrænkninger findes der ikke særlige Foranstaltninger til Beskyttelse mod udenlandsk Konkurrence.

Med Hensyn til Frankrigs *Handels- og Traktatpolitik,* da forbyder Loven af 29. Juli 1919 den franske Regering i økonomisk Henseende at indrømme eventuelle Medkontrahenter en almindelig Mestbegunstigelsesklausul. Dog kan de Stater, som før 1919 har afsluttet en Handelstraktat med Frankrig, indeholdende en saadan Klausul, bevare denne ved Traktatens Forlængelse.

Den fordelagtigste Ordning, som Frankrig ser sig i Stand til at indromme i Henhold til Bestemmelserne i Loven af 1919, er følgende:

1) Indrømmelse af den franske Minimumstarif for en vis Mængde Artikler.

2) Indrømmelse af en Mellemtarif mellem General- og Minimumstarifen.

Satserne for denne Mellemtarif fremkommer ved Formindskelse af Generaltarifen, beregnet procentvis af Forskellen mellem General- og Minimumstarifen.

Eksempel:

Det drejer sig f. Eks. om en Sats paa Frcs. 100 efter Generaltarif og Frcs. 50 efter Minimumstarif, det Land, som forhandler med Frankrig, opnaar en Nedsættelse af 25 pCt. Denne Nedsættelse beregnes efter Forskellen mellem 100 og 50:

$$\frac{50 \times 25}{100} = 12{,}5$$

Den Indforselsafgift, som bliver at erlægge, er Generaltarifens formindsket med denne Kvotient:

$$100 - 12{,}5 = 87{,}5.$$

Til Gengæld for en saadan Ordning anmoder Frankrig hos de Lande, med hvilke det forhandler, om den fordelagtigste Behandling, som det er muligt for paagældende Land at indrømme, d. v. s. enten Mestbegunstigelsesklausul, hvis saadan er forenelig med Landets Lovgivning (Czeko-Slovakiet, Polen, Finland, Estland) eller enhver anden Behandling, saaledes som den er fastsat ved Lov, som den gunstigste der kan indrømmes et fremmed Land (Spanien, Canada).

Den fransk-italienske modus vivendi af 13. November 1922 indeholder ganske vist en gensidig Udveksling af Mestbegunstigelsesklausul, men det beror paa, at den kun er en Ændring af den tidligere fransk-italienske Overenskomst af 1898.

Af Hensyn til de ved Krigen skabte særlige Forhold bemyndigedes den franske Regering ved Lov af 6. Maj 1916 til at forandre Toldsatserne ved Dekret. Denne Lovs Bestemmelser var imidlertid kun gældende indtil den 1. Januar 1923, fra hvilken Dag Regeringen ikke kan foretage nogen Forandring i Toldafgifterne uden Parlamentets Medvirkning, undtagen i nogle enkelte nærmere betegnede Tilfælde vedrørende nodvendige Fødemidler.

Man har i Frankrig ikke forhøjet Toldsatserne for visse Varer i den Hensigt at slaa af paa de paagældende Forhøjelser, naar der opnaas tilstrækkelige Modydelser fra Udlandets Side. Da Toldafgifterne i Frankrig ikke erlægges efter Guldværdi, har de Takstforhøjelser, som har fundet Sted, som ovenfor nævnt, kun haft til Hensigt at regulere Satserne som Følge af den under og efter Krigen stedfundne Prisforøgelse.

Angaaende *Straffetoldbestemmelser* da er disse i Frankrig strengere end i Danmark. Den franske Regering kan fastsætte Tillægsafgifter paa indtil det dobbelte af Maksimaltarifsatserne eller lige med Varernes Værdi. De afgiftsfrie Varer kan rammes af en Værdiafgift paa indtil 50 pCt. De tagne Bestemmelsers Varighed er ikke begrænset. Regeringen kan uopholdelig tage alle nødvendige Forholdsregler i Tilfælde af, at Forholdsregler, trufne af andre Lande, kan bevirke Vanskeligheder for den franske Handel, (som f. Eks. mod Spanien i 1921).

Fra Ruslands Erhvervsliv.

Den store Afvikling fra Fraser til Arbejde.

Den tiende alrussiske Sovjet-Kongres, der blev holdt i Aaret 1922's sidste Dage, stod i det allermeste under Økonomiens og Erhvervslivets Tegn. Selv om man selvfolgelig fra de der fremsatte Udtalelser maa trække en Del, saa er de Beretninger, som Folkekommissærerne ved denne Lejlighed afgav overfor den Forsamling, der svarer til Ruslands Parlament, dog Dokumenter af Værdi og Interesse for Forstaaelse af Stillingen i Rusland og af den Udvikling, der, omend ganske langsomt, dog gaar for sig bag det store Folks Grænser.

Folkekommissæren Kamenew indledede med en Skildring af Aaret 1922's almindelige politiske og okonomiske Forlob. Han betonede stærkt Overenskomsterne, Aaret havde bragt i Stand mellem Rusland og Tyskland og Rusland og Tyrkiet. I politisk Henseende er utvivlsomt Ruslands Stilling udadtil i Øje-

blikket ogsaa langt stærkere, end det betinges af Forholdene indadtil. Kamenew vilde ganske vist ogsaa hævde, at Landets Økonomi stærkt havde bedret sig gennem Stigningen i Udenrigshandelen. I 1921 var Udførslen af russiske Varer, og det vilde alene sige af Raastoffer, kun 5 pCt. af Indførslen af fremmede Varer — medens Forholdene i 1922 havde bedret sig saa vidt, at Udførslen nu udgjorde 23 pCt. af Værdien af Indførslen. Fra anden Side ved man, at til Italien blev der i Løbet af 1922 udført Varer for 2,5 Millioner Guldrubler, Petroleum, Antracit, Manganmalme, Raasilke o. l. — der er nu grundet et stort italiensk Koncern til Fremme af Handelen paa Rusland. — Saadan er utvivlsomt nok Kamenews Opgivelser rigtige; noget helt andet er, om det russiske Samfund er naaet saa vidt frem allerede, at det kan bære denne Eksport, og det ikke blot af industrielle Raavarer, men ogsaa af Korn. Paa den ene Side vil Sovjet-Regeringen gerne have Eksporten saa stor som mulig bl. a. for at faa Penge ind, paa den anden Side er baade Industrien og mange andre Kredse betænkelige ved, at disse Ting berøves det russiske Folk og dets Arbejde.

Kamenew gav med følgende Tal et Billede af det russiske *Transportvæsens* Stilling: i 1913 blev daglig læsset 30 000 Godsvogne, i 1918 7500, i 1921 9500, i 1922 11 500. Der var ingen Mangel paa Brændselsstoffer til Jernbanetrafiken; ganske vist var det saadan, at i 1913 fyredes overvejende med Kul og Nafta, kun 19 pCt. af Brændslet var Træ; i 1922 udgjorde dette imidlertid 44 pCt. (i 1919 endda 88 pCt.).

Med Hensyn til *Industrien* opgav han den samlede Stilling som utilfredsstillende. Endnu var Produktionen, omend i Stigning, kun ca. 25 pCt. (ja, efter andre Meddelelser snarere kun 18—20 pCt.) af Fredstidens. Fremgangen blev godtgjort ved følgende Tal (Millioner Pud):

	1921	1922
Kul	472	588
Nafta	233	280
Tin	90	125
Erts	7	10
Jern og Staal	10	20
Forarbejdede Metaller	9	15

Handelen var lige saa stærkt tilbage; medens i 1914 Indenrigshandelen kunde regnes til en Værdi af 4000 Millioner Guldrubler, var den i 1921 kun af en Værdi af 600, nu i 1922 dog steget til 1000 Mill. Guldrubler. 65 pCt. af Varehandelen faldt paa Statsorganer for Handel, 12 pCt. paa kooperative Selskaber, 23 pCt. paa private Handlende. Og den private Handelsvirksomhed var i stadig Vækst.

Efter Kamenews store indledende Beretning — han repræsenterede Lenin — aflagde de enkelte Folkekommissærer deres Beretninger. Derefter fandt en Forhandling Sted. Men dels er Kongressen vist i det store og hele Kommissærernes lydige Redskab, dels er Referatet fra Kongressen sikkert godt renset i de russiske officielle Blade; men, som det anføres af det tyske »Wirtschaftsdienst«, paa hvis Meddelelser det nærværende Referat i det væsentlige er bygget — de vedtagne Resolutioner giver en klar og tydelig Retningspil for Strømmen indenfor Sovjet-Rusland. Blandt mange saadanne Resolutioner — som bl. a. tilsigtede en øget Samhandel imellem Industrien og Landbruget; en Beskyttelse ved Told af forskellige Industrigrene, der er under Udvikling; en nøje Opsigt med hvilke Varer, der indføres og udføres, under strengt Hensyn til, hvad der tjente Erhvervslivets bedste Fremme — blandt disse Resolutioner var ogsaa en, der anbefalede *Afviklingen af de forskellige Statstruster,* da disse i altfor stærk en Grad havde belastet Statens Finansbudget.

Om dette Spørgsmaal havde der staaet ret stærk Kamp imellem Larin, der er Kommissær for Industrien, og Folkekommissariatet for Statens Finanser. Fra Larins Side blev det hævdet, at Finansstyret lagde altfor høje Skatter (Naturalskatter) paa Industrien, ialt ca. 18 pCt. aarlig, medens Landbruget (ogsaa i Varevdelser) var beskattet med kun ca. 10 pCt.; og dertil maatte erindres, at disse Skattebyrder ikke som andetsteds kunde lægges over paa Forbrugerne, idet de store Stats-Truster skal sælge deres Varer til Fremstillingspris, ja i adskillige Tilfælde, for at konkurrere med de private Virksomheder, maa sælge til lavere Priser end Fremstillingsprisen. — Saaledes vilde Larin forklare den Misère, hvori Stats-Trusterne befandt sig. Paa den anden Side hævdede Finanskommissærerne, at Trusternes stadige Krav paa Bidrag fra Statens Side var saa overvældende, at det var umuligt at fortsætte; og ogsaa at Skattebyrden ikke var højere end for andre Virksomheder eller Erhvervsgrupper.

Resultatet af disse Sammenstød blev den førnævnte Resolution, hvorefter Stats-Trusterne skal afvikles; i hvert Fald i det væsentligste. Man udtaler, at Finansernes Bæreevne er blevet stærkt overvurderet, og at det derfor var nødvendigt at afvikle alle saadanne Stats-Industrier (de saakaldte nationaliserede Industrier eller Stats-Truster), som ikke kunde undvære Statens Støtte.

I det officielle Blad »Prawda« skildres Forholdene i Stats-Trusterne saaledes, at det ikke blot er enkelte af disse Truster, der er forfejlede, men deres hele System, idet dette er gjort fuldstændig upersonligt. Arbejder een Fabrik godt, bliver dens Overskud opsuget af det hele System; den enkelte Leders Ansvar og Mulighed er blevet i den Grad begrænset, at han er kun en Funktionær i et stort mekanisk og Bureau-System, uden Mulighed for nogen Art af Udvikling. — De Industrier, der hidtil har kunnet betale sig, skal dog indtil videre blive under Staten. Efter Kongressen blev der i et Møde den 3. Januar 1923 vedtaget følgende i Folkekommissærernes Raad: »Til Raadighed for Stats-Trusterne skal kun de Virksomheder fortsat staa, som ikke har givet under 10 pCt. Nettofortjeneste. Alle andre skal denationaliseres i Løbet af kortest mulig Frist og inden to Maaneder gaa over til ny, privatøkonomisk Driftsmaade.«

R.

Mindre Meddelelser.

Den danske Konfektionsindustri.

Til Belysning af Valutakrisen skal vi hidsætte nogle Tal fra vor Konfektionsindustri, som tydeligt viser,

hvorledes den indenlandske Produktion fuldstændig ødelægges af den abnorme Valutakonkurrence udefra.

Herreklæder.

Uld.	1913	1921
	19 Fabriker	20 Fabriker
Produktion	415 000 Stk.	265 000 Stk.
Hele Indførslen af færdige Herreklæder	90 000 kg	265 000 kg

Altsaa, Produktionen her i Landet er faldet til henimod det halve. Indførslen er steget til det tredobbelte.

Bomuld.	1913	1921
Produktion	435 000 Stk.	215 000 Stk.
Hele Indførslen af færdige Herreklæder	55 000 kg	200 000 kg

Altsaa, Produktionen her i Landet er faldet til under det halve. Indførslen er steget til henimod det firedobbelte.

Dansk Læder og Skotøj.

Den Udstilling, som vor Læder- og Skotøjsindustri havde arrangeret i Industriforeningens Lokaler i København sidste Maaned, afgav det bedst mulige Vidnesbyrd om, hvor smuk en Udvikling denne Industri har naaet her til Lands, og hvor uforsvarligt det vilde være at prisgive en saadan Industri til Fordel for forbigaaende, ganske ekstraordinære Konkurrenceforhold som de, der for Tiden foreligger. Vi skal ikke komme ind paa nærmere Omtale af Udstillingen, som jo heldigvis kunde glæde sig baade ved en udmærket »Presse« og først og fremmest ved en ualmindelig stærk Tilstrømning af Publikum, men blot fremhæve, at hvad der her fremvistes af dansk Fabrikat vistnok virkede overraskende paa de allerfleste af de besøgende. De fikse, fuldt ud moderne og dog solide Varer vilde sikkert af de fleste, naar de blev præsenteret i et Butiksvindue, blive henført til Begrebet »udenlandsk Tilvirkning«, medens man altsaa nu fik haandgribelige Beviser for, hvor godt den danske Industri har fulgt med Tiden. Alt for ofte gaar det jo saaledes, at man af gammel Vane er tilbøjelig til at tro, at vor hjemlige Produktion, selv om den er solid og god, dog ikke i alle andre Henseender kan staa Maal med det fremmede, og navnlig i en Industri som Skotøjsfabrikationen, hvor visse internationale Moder spiller saa stor en Rolle, har dette sikkert været Tilfældet. Derfor har Skotøjudstillingen sikkert ogsaa haft Betydning udover Øjeblikket — hvis politiske Forhold jo desværre ikke er denne Industri gunstige — nemlig ved at give Publikum en Forestilling om, hvad vor egen Industri formaar. Vi tror, at lignende Mønstringer fra andre Industrier vil være paa deres Plads, og efterhaanden som det danske Publikum faar Syn for Sagen, vil ogsaa Forstaaelsen af Vilkaarene for den indenlandske Produktions Opretholdelse vinde stadig større Terræn.

Danske Galoscher.

Tilvejebringelsen af en dansk Galoschefabrikation har jo længe staaet paa Dagsordenen, men først nylig er det lykkedes »Dansk Afvulkaniseringsfabrik« i Køge at omsætte Tanken til Virkelighed. Paa Firmaets Fabrik er der indrettet en særlig Afdeling for Galoschetilvirkning, og fra en saare beskeden Begyndelse er Produktionen nu taget fabriksmæssigt op. Den daglige Tilvirkning er allerede nu oppe paa over 500 Par, og med de gode Egenskaber, man fra alle Sider tillægger det nye, danske Produkt, er der Haab om, at der her er gjort Begyndelsen til en levedygtig og udviklingsrig dansk Industri.

Englands Produktion.

Englands samlede *Kulproduktion* har i de sidste Aar været følgende:

1912:	260 Mill. Tons	1920:	229 Mill. Tons
1913:	287 —	1921:	164 —
1919:	229 —	1922:	252 —

Produktionen af *Raajern* har været i

1913:	10,2 Mill. Tons
1921:	2,6 —
1922:	4,9 —

af *Staal* i de tilsvarende Aar henholdsvis 7,6, 3,7 og 5,8 Mill. Tons.

Af Kullene blev der udskibet i 1922 64,2 Mill. Tons (mod kun 24,7 i 1921). Deraf gik til Frankrig 13,6 M. Tons. til Tyskland 8,4, til Italien 6,3, Holland 6,1 og Belgien 3,5 Millioner Tons.

Fra U. S. A.s Erhvervsliv.

Det store amerikanske *Jernbanenet*, der som bekendt er rent privat, har i de sidste Aar været under Krisens Tegn. To Trediedele af Selskaberne arbejder under uheldige økonomiske Forhold og med Underskud. Der er derfor nu fremsat Planer om en stærk *Koncentration* af Banerne, i nogle faa store Selskaber, man mener ialt 19 Systemer, hvis hele Driftsmaade vil kunne blive langt mere planmæssig og tilfredsstillende til alle Sider end den nuværende meget mere splittede, decentraliserede Drift.

Jernproduktionen i U. S. A. viser følgende Tal (i Millioner Tons):

1913: 30,9	1917: 38,6	1920: 36,4
1914: 23,3	1918: 39,0	1921: 16,5
1915: 29,9	1919: 31,0	1922: 26,8
1916: 39,4		

Automobilindustriens Tal er disse:

I 1922 fremstilledes $2^1/_4$ Millioner Personvogne og 240 000 Lastvogne (ca. 300 000 Vogne ialt mere end i 1921). Salgsværdien (i Storhandel) af Automobilerne var 1588 Mill. Doll., Gennemsnitsprisen for en Personvogn var 770 Doll., 14 pCt. mindre end i 1921, for en Lastvogn var den 1050 Doll., 21 pCt. mindre end det forrige Aar. Motorcyklerne blev fremstillet i et Antal af 36 Mill. U. S. A. har 81 pCt. af samtlige i Verden indregistrerede Auto-Vogne, nemlig ca. $12^3/_4$ Mill. For Aaret 1923 regnes Produktionen at naa op til de 3 Mill. Vogne; Ford alene producerer daglig 6500 Vogne, de øvrige Fabriker tilsammen omtrent det halve heraf.

Fabrikationen af Tørmælk (Kondenseret Mælk) er i meget stærk Fremgang. Deraf gaar det meste til Eksport: til England ca. 30 Mill. kg, til Kuba 13, Frankrig 5, Japan 5, China 3 Mill. kg.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Loven om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse.

Fra Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Anmodning om at fremkomme med Forslag til eventuelle Ændringer i Loven af 6. Maj 1921 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse, da det paahviler Ministeriet at forelægge Forslag til en revideret Lov inden Udgangen af indeværende Aar.

Industriraadet har henvist Sagen til Behandling af det indenfor Raadet nedsatte Udvalg om Konkurrenceklager, bestaaende af d'Herrer Dr. polit. F. Pio (Formand), Direktør Allan Petersen og Fabrikant E. Nobel. Til Brug for Udvalgets Arbejde bedes ethvert Medlem af Industriraadsorganisationen, som maatte have særlige Ønsker eller Forslag at fremkomme med, meddele disse til Industriraadets Sekretariat snarest muligt.

Industriforeningens ordinære Generalforsamling.

Tidspunktet for Industriforeningens ordinære Generalforsamling er fastsat til Mandag den 26. Marts Kl. 3 Eftm.

De Delegerede for de industrielle Organisationer og Enkeltvirksomheder afholder Møde samme Dags Eftermiddag Kl. 2.

Nærmere Oplysninger angaaende Generalforsamlingen vil fremkomme i næste Numer af Tidsskriftet.

Fra Biblioteket.

Der gives denne Gang en Oversigt over nyere Literatur om Arbejdsledelse (Taylorisme) og Kritik af de forskellige Systemer.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

304. Pieschel, E. Die Kalkulation in Maschinen- und Metallwarenfabriken. Berl. 1920. 266 S.
304. Merrick, D. V. Time studies as a basis for rate setting. N. Y. 1919. 384 S.
304. Gilbreth, F. B. Primer of Scientific management. N. Y. 1914. 116 S.
304. Le travail industriel aux Etats-unis. I—II. Brux. 1920.
287. Lauffer, A. Die wirtschaftliche Arbeitsweise. Berl. 1919. 86 S.
287. Grull, W. Die Inventur im Fabrik- und Warenhandelsbetriebe. Berl. 1918. 247 S.
304. Winter, G. Das Taylorsystem. Leipz. 1919. 99. S.
304. Brake, L. Werkzeugsmaschine und Arbeitszerlegung. Berl. 1911. 68 S.
304. Tramm, K. A. Psychotechnik und Taylor-System. Berl. 1921. 139 S.
304. Taylor, F. W. Die Grundsätze wissenschaftlicher Betriebsführung. Berl. 1917. 161 S.
304. Walther, L. Der Schnellbetrieb. Berl. 1919. 102 S.
304. Eilertsen, Th. Moderne amerikansk Værkstedsledelse. Kbhvn. 1913. 12 S.
304. Gilbreth, F. B., & C. Ross. Das A. B. C. der wissenschaftlichen Betriebsführung. Berl. 1917. 78 S.
304. Joteyko, J. La science du travail et son organisation. Paris 1917. 260 S.
304. Taylor, F. W. Shop management. N. Y. 1911. 207 S.
304. Hoxie, R. F. Scientific management and labor. N. Y. 1916. 312 S.
304. Mc. Killop, M. Efficiency methods, an introduction to scientific management. Lond. 1917. 223 S.
304. Gilbreth, F. B. Motion study. Lond. 1921. 139 S.
304. Thompson, C. B. Scientific management. Lond. 1914. 890 S.
304. Taylor, F. W. & A. Wallichs. Die Betriebsleitung in besondere der Werkstätten. Berl. 1917. 158 S.
304. Taylor, F. W. The principles of scientific management. N. Y. 1919. 144 S.
304. Diemer, H. Factory organization and administration. Lond. 1914. 393 S.
304. Kimball, D. S. Principles of industrial organization. Lond. 1913. 286 S.
304. Parkhurst, F. A. Applied methods of scientific management. N. Y. 1917. 344 S. Tvl.
304. Brentano, Lujo. Om Arbejdsydelsens Forhold til Arbejdsløn og Arbejdstid. Kbh. 1894. 129 S.
304. Gilbreth, F. B. Motion study. N. Y. 1911. 139 S.
304. Gilbreth, F. B. Applied motion study. Lond. 1918.
304. Slichter, S. H. The turnover of factory labor. N. Y. 1919. 474. S.
304. Barcock, G. D., & R. Trautschold. The Taylor System in Franklin management. N. Y. 1918. 267 S.

Ledigt Legat i Industriforeningen.

Den 28. April d. A. uddeles af Enkefru I. E. E. Olsens Legat for Haandværkslærlinge, der tilhører Haandværkerforeningen og Industriforeningen i København, 2 Portioner paa hver 100 Kr. aarlig i 2 Aar til Haandværkslærlinge særlig af Maskin- og Byggefagene.

Legatet er bestemt for Uddannelse af Lærlinge i de to sidste Læreaar.

Blanketter til Ansøgninger kan afhentes paa Industriforeningens Kontor (9—4) indtil den 15. Marts d. A.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18. Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·
Nr. 6 15. MARTS 1923

Industri og Samfund.

De urigtige Paastande om, at Industriens Krisesituation er selvforskyldt.

Af Redaktør, cand. polit. *Povl Drachmann.*

DET hedder, som bekendt, at en Usandhed bliver ikke til Sandhed, om den end gentages nok saa ofte. Rigtigheden heraf kan man imidlertid komme til at tvivle om, naar man følger Agitationen mod vor Industri, thi det kan ikke skjules, at i den nuværende vanskelige Krise for Landet — en Krise, der burde paakalde Fællesfølelse, men snarere synes at affode det modsatte — bliver visse økonomiske Principer hævet til Religion og visse økonomiske Paastande, som ikke just er i Industriens Favor, gentaget saa ofte, at de efterhaanden gaar ind i Folks Bevidsthed som Kendsgerninger. Industrien, der for Tiden i mange Retninger arbejder under vanskelige Vilkaar, har heroverfor kun at sætte sit Haab til, at Erkendelsen af de virkelige Forhold dog engang maa trænge igennem. Samtidig vil der være god Grund til ved hver given Lejlighed at imødegaa de urigtige Fremstillinger og sætte haandgribeligt Materiale overfor Paastande og Beskyldninger.

Ved et nylig afholdt Møde i Aalborg har en af Venstres mere fremtrædende Politikere, Folketingsmand *Stengaard-Kirkegaard,* holdt et Foredrag, hvori han indgaaende beskæftigede sig med den industrielle Krise. Vi skal paa dette Sted lade de politiske Momenter ligge, men finder iøvrigt den paagældende Tale saa karakteristisk for det Syn, som navnlig fra Landbrugets Side anlægges overfor vor Industri, at vi foler Trang til baade at fremdrage Talen og at imødegaa den.

Hr. Stengaard-Kirkegaard indledede med at udtale Ønsket om, at det saglige Arbejde maatte trænge mere igennem ogsaa paa Rigsdagen, idet han fremhævede, at det var de økonomiske Opgaver, der var i Forgrunden for Tiden, og at man netop paa disse Omraader trængte til Saglighed. Heri kan man jo kun give Folketingsmanden sin udelte Tilslutning, medens man samtidig med Forbauselse maa konstatere, at den efterfølgende Tale ikke syntes at staa i særlig logisk Forbindelse med denne Indledning.

For efter sædvanlig agrarisk Taktik at isolere Industrien paa Spørgsmaalet om Toldbeskyttelse og saaledes fremstille Frihandelen ikke blot som det eneste saliggørende, men ogsaa som det Princip, der har et overvældende Flertal i Folket bag sig, fremhæver Hr. S.-K., at det jo i Virkeligheden »kun er en meget lille Del selv af Bybefolkningen, der er interesseret i Toldbeskyttelse. *Handelen* er selvfølgelig interesseret i, at Omsætningen bliver saa let og saa stor som muligt, og ganske det samme gælder *Haandværket.*«

Vi tillader os at fremdrage disse Udtalelser, fordi de rummer ikke blot saa megen karakteristisk »Taktik«, men navnlig fordi de præker en nationaløkonomisk Lære, der er lige saa fejlagtig, som den vil blive skæbnesvanger for vort Land, hvis den skal dyrkes i Praksis. Selvfølgelig er det rigtigt, at Handelen, baade den store og mindre, principielt er interesseret i fri Omsætning, men det afgørende Spørgsmaal i denne Forbindelse, hvor Talen jo er om Opretholdelse eller Prisgivelse af Landets industrielle Produktion, maa dog blive dette: — *Kan vi leve alene af at omsætte, og er det ikke en Hovedbetingelse for Handelen at*

kunne faa sine Varer solgt, med andre Ord, at der er Købeevne i Befolkningen? Og er denne Købeevne ikke atter i særlig Grad afhængig af Industriens Blomstring?

Vi ved alle, hvor nøje Danmarks store Omsætning i visse Hovedvarer er knyttet til Landbrugets Arbejde, men vi ved ogsaa, at baade den store og den mindre Handel i størst muligt Omfang er blevet trængt ud af denne Omsætning, som Landbruget har ønsket selv at formidle, hvorved Landbruget tilmed er gaaet langt ind i den selvstændige Handels naturlige Omraader. Vi skal ikke uddybe dette Problem nærmere, men anfører det blot for at vise, at den Deltagelse, der nu mobiliseres fra Landbrugets Side overfor Handelens Ve og Vel, altsaa kun kan indskrænke sig til at gælde de endnu frie Markeder, som denne Handel finder, nemlig hovedsagelig i Byerne. Heroverfor er det, man har Lov at hævde, at den Dag, Danmarks Byer skal henvises alene til Handel, enten det nu er Grossist- eller Butiksvirksomhed, da vil ganske sikkert vore Byers Skæbne være beseglet, men tillige ogsaa vor samlede Nationaløkonomi være fuldkommen undergravet. Intet Land, og navnlig Danmark ikke med sit ringe naturlige Opland, kan leve af Handelsomsætning, og trods den ulyksalige sneversynede Standsegoisme, som er blevet fremmet saa stærkt i de seneste Aar, er der vist heller ikke mange tænkende Elementer indenfor vor Handelsstand, der ikke kan se, hvorledes deres Interesser baade i stort og smaat er afhængige af de producerende Byerhvervs Udvikling. Den ved den industrielle Krise skabte Arbejdsløshed turde her have talt sit tydelige Sprog. Men ogsaa Befolkningsstatistiken godtgør iøvrigt samme Forhold. Thi overfor en beskæftiget Befolkning i Industri og Haandværk af op imod 1 Million Mennesker, staar kun godt ¼ Million beskæftiget ved Handel (herunder tilmed Fag som Gæstgiveri m. m.). Lidet vil det derfor nytte vor Handelsstand, om den lettes nok saa meget gennem fri Omsætning og lignende Velsignelser, naar samtidig dens naturlige Opgave, Fordelingen af Varer til Befolkningen, svigter, fordi Byernes Købeevne lammes ved Industriens Forfald, medens paa Landet Brugsforeninger og Andelsforetagender besørger Resten.

Endelig kan det ud fra et nationaløkonomisk Synspunkt tilføjes, at dog netop de seneste Aars Begivenheder tilfulde har godtgjort, hvad al moderne Økonomi iøvrigt har lært, *at end ikke en storstilet Transithandelsvirksomhed kan bygges op uden en fast og solid Basis i en hjemlig Produktion.* Tidligere Tiders luftige Stabelhandel er og bliver en Saga blot, og den moderne Oplandshandel, der er traadt i Stedet, er uløseligt knyttet til industriel Produktion og denne Produktions store System af økonomisk Vekselvirkning, Import, Forædling og Geneksport. Med andre Ord, kun en kraftig, maalbevidst Udvikling af Landets Industri kan afgive Basis for den Storhandel, vi alle ønsker maa blive til Virkelighed, til Gavn for vort Land, men som rigtignok ikke maa bygges op hverken paa Børsmanipulationers letfærdige Grundlag eller paa Partipolitikens sneversynede Taktik.

Naar saaledes trods alt Handelens og Produktionens Interesser løber parallelt, hvis man da vil følge de store Linier, turde dette være ikke mindre Tilfældet med Hensyn til *Industrien og Haandværket,* hvor gerne man end ud fra de nævnte politisk-taktiske Grunde vil søge ogsaa at sprænge Haandværket ud fra den saakaldte Storindustri, som jo iøvrigt i al Fald her til Lands hovedsagelig er vokset rent organisk ud just af Haandværket. Man behøver blot at følge vore store Virksomheders Historie for at faa tilstrækkelige Vidnesbyrd herom.

Men ifølge den Lære, Folketingsmand Stengaard-Kirkegaard er Profet for, maa altsaa heller ikke Haandværket føle sig solidarisk med Industrien. Om dette Spørgsmaal siger Hr. S.-K.: »Hvis der er nogen Klasse, der for Tiden er inde under en Krise, er det ikke den danske Industri, men Haandværket. Det fremgaar klart af Arbejdsløshedstallene. I Vinteren 1921—22 havde Haandværksfagene procentvis tre Gange saa mange Arbejdsløse som Industrifagene«.

Meningen hermed er, at Haandværket altsaa er langt værre stedt end Industrien, medens det alligevel er denne, der forlanger Beskyttelse, saaledes at Haandværket altsaa skulde staa i direkte Modsætningsforhold til Industrien.

Det er fuldkommen rigtigt, at store Dele af vort Haandværk sidder mindst lige saa haardt i det som Industrien, men at samme Haandværk — fraregnet rent specielle Fag — ikke i Lighed med Industrien skulde kunne hjælpes gennem en fornuftig Toldpolitik, savner man ethvert Bevis for. Det burde ikke være Hr. S.-K. ubekendt, *at Haandværk og Industri nu som før arbejder intimt sammen i Toldspørgsmaalet,* og hvis Hr. S.-K. vilde gennemgaa de Memoranda, som

Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg har tilstillet Regering og Rigsdag, saa vil han blandt de særlig kriseramte Fag finde mange og store Haandværk, saasom Møbelhaandværket, Kurvemagere, Sejlmagere, Skræderfaget og en broget Række Smaahandværk og Smaafabrikationer, i hvilke Fag det med tydelige Tal kan godtgøres, at den udenlandske Konkurrence, særlig takket være Valutaforhold m. m., helt er ved at overvælde vort solide, hjemlige Haandværk. Paastanden om, at Haandværket derfor med Hensyn til Toldpolitik intet har tilfælles med Industrien, ja, tvertimod har direkte modsatte Interesser, turde da være mildest talt uholdbar.

Men foruden den lange og triste Række af Haandværksfag, der er ramt af Valutadumping og udenlandsk Smudskonkurrence, overfor hvilken den herskende Frihandelspolitik efter Evne giver frit Lejde, turde det være en Kendsgerning, at den saa ganske overvejende Del af hele det øvrige Haandværk — i endnu højere Grad end Byernes Handelsvirksomhed — er direkte og indirekte knyttet til Industriens Trivsel. Alene den for anførte Kendsgerning, at vor Industri kun er en organisk Udvikling af vort Haandværk, turde vise dette. *Vekselvirkningen mellem Industri og Haandværk er overhovedet overordentlig stor,* selv om en overfladisk Betragtning maaske kan fremkalde en modsat Opfattelse. Selv mellem et saa specielt Fag som Byggehaandværket og Industriens Blomstring er der en intim Forbindelse, som Medgangs- og Modgangsaar taler lige klart om.

Efter saaledes i ikke særlig nøje Kontakt med Virkeligheden at have isoleret Handel og Haandværk fra Industriens Interesser vender Folketingsmand Stengaard-Kirkegaard sig i sin Tale til Situationens Kernepunkt, nemlig *den egentlige Industri.* Som det i dansk Politik kun er »en lille desperat Fløj«, der kræver Toldbeskyttelse, saaledes er ogsaa den danske Industri indenfor den fælles danske Samfundshusholdning kun en lille desperat Faktor, der kræver Understøttelse paa Bekostning af det øvrige Samfund og tilmed med meget daarlig Begrundelse. Thi Hovedsagen for Hr. S.-K. som for hele den øvrige Landbrugs-Opfattelse er, at den danske Industri selv har været ude om sine egne Ulykker, idet Krisen, naar alt kommer til alt, bunder i, at Industrien i Aarene 1914 til 1920 har udvidet sig efter en hidtil ukendt Maalestok. Med andre Ord, at Industrien faktisk er blevet for stor til Landet, og at den nu maa tage Skade for Hjemgæld og finde sig i den behørige Nedskæring i Stedet for at stille Krav til det øvrige Samfund om kunstigt at opretholde sin unaturlige Standard.

Saaledes er i Korthed Opfattelsen, og saaledes skal den gøres til Sandhed i Befolkningen. Hr. S.-K. supplerer dette yderligere med følgende Udtalelse: »Nordiske Kabel- og Traadfabriker har udvidet sit Arbejdertal med over 200 pCt., flere Virksomheder med over 100 pCt., Cigarindustrien med 71 pCt. og Skotøjsindustrien med 56 pCt. Gennemsnitlig har Industrien i det hele siden 1914 udvidet sit Arbejderantal med mindst 50 pCt., og man kan derfor ogsaa gaa ud fra, at Produktionen er forøget med over 50 pCt.«

Man maa nu ikke lade sig forlede til at tro, at der bag disse Udtalelser skjuler sig en dog ellers ikke unaturlig Glæde over at se sit Lands Arbejde og Foretagsomhed gaa frem, se hjemlige Markeder blive erobret fra Udlandets tidligere Herredømme og se nye Markeder ude i den store Verden blive oparbejdet og sikret — se Velstand og Virksomhed vokse og dermed Landet og Nationen. Nej, det er ikke den Slags Tanker, der er i Højsædet i Øjeblikket! Nu er slige Tal kun Tegn paa noget kunstigt og unaturligt, som bør være dømt til snarlig Afvikling, og som i al Fald ikke har nogensomhelst Ret til at appellere til det øvrige Samfund med det Formaal for Øje at opretholde, hvad der blev vundet.

Vi skal først gøre den Bemærkning, at de anførte Tal i sig selv er misvisende, hvilket vi senere skal komme tilbage til. Men vi vil dernæst tillade os blot ganske kort at tage det principielle i denne Tankegang op til Undersøgelse. Selv om Tallene som nævnt er delvis urigtige, er det selvfølgelig sandt, at dansk Industri har udviklet sig i Aarene 1914—1920. Men denne Udvikling, som nu altsaa staar som en Forbrydelse, som en fræk Anmasselse overfor det øvrige Samfund, hvorledes forholder det sig med den?

Aarene 1914—1920! Har man glemt, hvad dette Tidsrum dækker over, og *har man glemt den store Lære om national Selvhjulpenhed i økonomisk Henseende, de indeholdt ogsaa for vort Land?*

Da Verdenskrigen kom, og da Blokadepolitiken fra alle Sider snart lagde sit kvælende Tag om vor økonomiske Tilværelse, som atter saa nøje betingede vor politiske Neutralitet, kastede det danske Folk prisværdig hurtigt meget økonomisk Fortidsgods overbord, og den danske Industri,

som hidtil kun havde spillet en underordnet Rolle i Folkets Bevidsthed, og som i sin Grundlæggelse og Fremvækst kun alt for ofte var blevet mødt med det evige »unaturlig« og »overflodig«, og folgelig snarere modarbejdet end støttet, akcepteredes med et Slag, nu da man ikke længere havde Udlandets »naturlige« Varestrom at ose af, som noget uhyre selvfølgeligt. Der stilledes store Krav til vor industrielle Produktion for, at den gennem sine Leveringer skulde forhindre det store Samfundsmaskineri i at gaa istaa, Krav, som Industrien heldigvis takket være teknisk Dygtighed og kommerciel Vaagenhed i saa stort Omfang kunde imodekomme.

Fordi vi nu er inde i et deprimerende Opgør om Spekulationer og Spil, burde det ikke glemmes, at Udviklingen af den hjemlige Produktion i Krigens Aar stod som en national Nodvendighed, hvis Forbruget skulde sikres og Opgaverne udadtil og indadtil loses. Lad det blive fremhævet, at der den Gang virkelig var Tilløb til nye og større Synspunkter i vort Folk, og at der faktisk netop gennem det smukke Arbejde i alle Erhverv var ved at oparbejdes en sund, instinktiv national Fællesfølelse af Stolthed over, hvad dansk Arbejde og Foretagsomhed formaaede at yde — en Følelse, som næppe nogen Nation i Længden vil kunne undvære, hvis den skal hævde sig i den store Kappestrid. Saa meget mere nedslaaende er det ganske vist, at alt dette nu synes glemt. For det negative, der trods alt dog kun var og er Bimomenter, er det positive skudt til Side, og en sagligt fuldkommen ubegrundet Miskreditering af egne Evner og egne Idealer er sat i Stedet.

Saaledes er man da kommet dertil, at det nu skal staa som en Forsyndelse, hvis Industrien i de Aar virkelig har udvidet sig. Den har jo tjent saa godt, og nu maa den finde sig i at blive straffet!

Naar man imidlertid vil gaa tilbage til disse Aar, hvorfor vil man da ikke være retfærdig, og hvorfor ikke anstille nogle Beregninger over, *hvad Tilstedeværelsen af den danske Industri og dens eventuelle Udvikling var værd for Landet i sin Helhed?* En Guldgrube af Materiale ligger jo her for den industriinteresserede Politiker eller hvem, der nu ellers sætter sig til Dommer over dansk Industris Ve og Vel. Industri for Industri vil man kunne tage op og belyse i sin Betydning. Lad os blot som et enkelt, ganske vist særlig klart, Eksempel nævne, hvad f. Eks. Tilstedeværelsen af en dansk Sukkerindustri betod for Landets Befolkning i de Aar. Ved at sammenstille Priser hjemme og ude og dernæst tænke sig hele vort Sukkerforbrug dækket udefra, saaledes som f. Eks. det neutrale Norge maatte gøre det, kommer man til en Besparelse for det danske Folk i hine Aar paa op imod 400 Mill. Kr. Det er dog den Slags Tal, der taler, og dog hører man aldrig noget om *dem*. Nu er det nok, at Industrien mindst har udvidet sig med 50 pCt., altsaa er den værdig til at skæres 50 pCt. ned. Det er efter Døgnets Melodi. Ned med den! Punktum!

Vi tror, det er daarlig Gerning baade overfor vor Nutid og Fremtid at gøre Krigens store Lære op paa denne Maade, og trods det simple i Fremgangsmaaden og det fristende ved »at skære ned«, tror vi, det er en daarlig Status at komme til. Men skal den endelig stilles op, og vil man lade Øjeblikkets Morke skygge over det værdifulde og dygtige i de svundne Aar, maa man i al Fald kræve, at der nu ikke regnes med forkerte Tal og posteres falske Værdier.

Og fuldkommen falsk er det at fremstille den nuværende industrielle Krise som affødt af en unaturlig Udvidelse. Hvad der har maattet reguleres i saa Henseende, har Industrien aldrig klaget over, i al Fald aldrig anmodet om Hjælp til. Selvfølgelig har visse specielle krigsprægede Produktioner maattet likvidere, men denne Afvikling har intetsomhelst med den foreliggende Krise at gøre. Thi den Krise, overfor hvilken Industrien har anmodet om Statens Bistand, og den, der har undergravet vor økonomiske Sundhed, er netop præget af det stik modsatte af, hvad Hr. Stengaard-Kirkegaard anfører. Det er ikke vor egen Produktion, der er bleven for stor — det er den udenlandske Import, som er steget til det mangedobbelte af det normale, og som har virket med morderiske Priser.

Vi tager nogle Eksempler fra Hr. S.-K.s egen Fremstilling. Først den meget omtalte Skotojsindustri, hvor det altsaa nu skal slaas fast, at det er de mægtige »Trustdannelser« i denne Industri og den letsindige Udvidelse af Produktionen, der har Hovedskylden i Misèren. Vi ser ganske bort fra, at Forbrugerne under Krigen sikkert havde onsket en endnu større Produktion, ser ogsaa bort fra, at Landbruget selv gennem sine Forbrugsforeningers Fællesforening mente at burde afhjælpe denne Mangel ved at starte en ny, mægtig Skotojsfabrik, og henholder os alene til de fremforte Tal.

Skotojsindustrien har udvidet med 56 pCt., si-

ger Hr. S.-K. Henholder man sig nojagtig til Statistiken, kan Tallene maaske forsvares, thi i den egentlige Skotojsindustri var Antallet af Fabriksarbejdere i 1913 ca. 2400 og i Aarene 1918—1920 ca. 3600, men man maa her ikke glemme, at vi den Gang dels stod ved Kulminationen af Blokadepolitikens Virkninger, dels at 8-Timers-Dagens Indførelse i Industrien ikke mindst i dette Fag maatte forøge Arbejdertallet væsentlig — rent bortset fra Folketallets og Købeevnens Stigning. Hovedsagen er dog, at de anførte Tal er ganske uden Interesse for den Krise, der sætter ind Aaret efter, nemlig i 1921, med det Resultat, at den indenlandske Produktion af Skotøj, der i 1913 var 1,5 Mill. kg, i 1921 slaas ned til 1,1 Mill. kg. Og den Faktor, der er afgørende her, repræsenteres saa sandelig ikke af de af Hr. S.-K. fremdragne Arbejdertal for 1913 og 1920, men afspejler sig i Importtallene og det med en Tydelighed, der skulde synes at maatte udelukke Misforstaaelser. Importen af udenlandsk Skotøj, der i 1913 androg 288 000 kg, var nemlig i 1921 vokset til 538 000 kg for i første Halvaar af 1922 at naa ca. 500 000 kg. Denne Bevægelse skete tilmed efter rapid stigende Skala, indtil Indførslen til sidst i Foraaret 1922, forud for Importreguleringens Gennemførelse, var naaet op paa Tal, *der pr. Maaned repræsenterede ca. Halvdelen af den Skotojsmængde, der importeredes i hele Aaret 1913.*

Naar hertil kommer, at denne lavineagtige Vareimport kom frem til Priser præget af de fuldkommen abnorme Valutaforhold, idet Importen overvejende skete fra Tyskland og Czeko-Slovakiet, vil man forstaa, at overfor en saadan Konkurrence kan ingen Produktion holde Stand.

Det er derfor ikke mærkeligt, at Skotøjsfabrikernes Arbejdertal, som var kulmineret i Aarene 1918 til 1920 med ca. 3600, i de følgende Aar er gaaet ned, medens det snarere burde paaskønnes, at Industrien alligevel for 1921 var i Stand til at holde 2400 Folk i Arbejde, altsaa ca. samme Tal som i 1913 til Trods for, at Importen altsaa var omtrent fordoblet (et Forhold, som iøvrigt i sig selv maa være det bedste Modargument mod Hr. S.-K.s Teori).

Som bekendt skred Rigsdag og Regering da endelig i Sommeren 1922, under Indtrykket af det abnorme i disse Forhold, til den Importregulering, som i al Fald indtil videre frelste vor Skotojsindustri fra det fuldstændige Sammenbrud.

Vi tager endnu et Eksempel, hvor Folketingsmand Stengaard-Kirkegaards Tal viser sig endnu uheldigere. Hr. S.-K. paastaar, at Cigarindustrien har udvidet sit Arbejdertal med 71 pCt. Vi ved ikke, hvor disse Tal stammer fra, mulig er de rigtige, men i al Fald er det ikke rigtigt, at ogsaa Produktionen, som Hr. S.-K. paastaar det, er forøget med over 50 pCt. I 1913 var den indenlandske Produktion af Cigarer, der tilmed hemmedes væsentlig ved en flere Maaneders Strejke, ca. 1,35 Mill. kg. I 1921 var den derimod kun 1,1 Mill. kg, men samtidig var Importen steget fra 127 000 kg, d. v. s. ca. 9 pCt. af den danske Produktion, til ca. 338 000 kg, d. v. s. henved 30 pCt. af den danske Produktion. I 1922 fortsattes ogsaa i denne Industri Bevægelsen i forfærdelig Grad. Medens den maanedlige Import af Cigarer i 1913 gennemsnitlig laa omkring 10 000 kg, var Importen alene for December 1921 ca. 71 000 kg, og i 1922 var den maanedlige Import-Standard ca. 60 000 kg — saa at sige altsammen fra Tyskland. Ogsaa her maatte da Produktionen svigte og Arbejdsløsheden tage til i det Omfang, som bevirkede, at Importreguleringen ogsaa kom til at omfatte Cigarindustrien med de heldige Virkninger, der vil være kendte.

Saaledes ligger Forholdene i disse to Industrier, og de er principielt ikke anderledes end Forholdene i en Række andre Fag og Produktioner. Intet Steds er det vor hjemlige Industris halsløse Udvidelse (med indtil 50 pCt.), der har affødt Misèren, men derimod Udlandets Import, som takket være den abnorme Valutakonkurrence er bragt op til 6—700 pCt. af, hvad den normalt androg inden 1914. Men hertil kommer, hvilket ikke maa glemmes, naar man søger at danne sig et Helhedsbillede af dansk Industris øjeblikkelige Situation, at mangfoldige Produktioner og Virksomheder indtil nu i al Fald har staaet Krisen igennem, uden at dette har sat sig Spor hverken i forøgede Importtal eller Arbejdsløshedsstatistiken, fordi man for det længst mulige at holde sit Marked og bevare sin Organisation er gaaet ned med sine Priser, ofte langt under Fabrikationsomkostningerne, altsaa gaaet med daglige Driftstab, blot for at holde den udenlandske Konkurrence Stangen. Det er den Slags Fænomener, der tjener til Fædrelandets økonomiske Forsvar, men som desværre kræver stor Kapitalkraft og koster mange Penge. At den Slags Afværgekamp derfor maa være stærkt tidsbegrænset, navnlig under vore nuværende finansielle Forhold, siger sig selv.

Saaledes ser altsaa det virkelige Billede af den

kriseramte danske Industri ud, enten den nu er rendt over Ende af Udlandets Masse-Offensiv, som har tappet Landet for kostbare Penge, eller den finansielt har forblødt sig i Kampen for sin Eksistens. Det er muligt, at den herskende Frihandelsreligion synes, at alt dette er saare godt, fordi dog, naar alt kommer til alt, Varernes »Prisbillighed« er det afgørende. Overfor en saadan Betragtning nytter ingen Diskussion, blot maa man have Lov at fremhæve, at den danske Industri, der i disse Aar maa give op, vil, som Forholdene ligger, ikke kunne ventes genopbygget i en overskuelig Fremtid. Dette maa staa klart, naar man iøvrigt vil sætte sit Haab til udenlandske Trusters og Koncerners Velvilje med Hensyn til billige Varer ogsaa for Fremtiden. Men alt dette maa som sagt enhver afgøre med sig selv og efter sine egne Idealer for vort Samfunds nationaløkonomiske Karakter. Tilbage bliver dette afgørende: at i en Stund, der er saa katastrofal og bitter, som Øjeblikket er for den danske industrielle Produktion, maa man kunne forlange, at denne Produktions Interesser ikke modarbejdes paa fuldkommen falsk Grundlag. *Skal* det være en Forbrydelse, hvis den danske Industri faktisk har udvidet sig noget i det sidste Tiaar, vil denne Side af Sagen sikkert hurtigt kunne afgøres, idet de kriseramte Industrier — hvad der for Resten Gang paa Gang er fremhævet og jo ogsaa har fundet Udtryk i selve Importreguleringens Principer — vil være fuldt ud tilfredse med blot at faa sikret tilsvarende relativ Afsætning paa vort eget Hjemmemarked som før Krigen. Overdreven Protektionisme, endsige Prohibitivisme ligger overhovedet den danske Industri fjern. Men at kæmpe paa en Gang mod abnorme Priser udefra og mod en Import, der er indtil 6—7-doblet, det overstiger Industriens egne Kræfter. Kan man overfor slige Problemer ikke skabe den fornødne Følelse af økonomisk Solidaritet for hele Samfundet, for alle Erhverv og alle Borgere, da lader sig ganske vist næppe noget Middel til Krisens Afhjælpning finde, men da turde ogsaa hele vor økonomiske Fremtid tegne sig saare mørk.

❀ ❀ ❀

Told- og Handelspolitik i andre Lande.

En Oversigt over den øjeblikkelige Stilling i told- og handelspolitisk Henseende i en Række evropæiske Stater.

Holland.

Importregulering. — Mestbegunstigelse.

Hvad Hollands Indførselstoldsatser angaar, er disse i den Periode, hvorom der her er Tale, kun for to Varesorters Vedkommende undergaaet Forandringer af Betydning: I Maj Maaned 1921 forelagde Regeringen Generalstaterne et Lovforslag om en generel Forhøjelse af Toldsatserne — for de en 5 pCt.s Værditold underkastede Varers Vedkommende androg den projekterede Forhøjelse 2 pCt. — men allerede i August Maaned samme Aar besluttede Regeringen sig til, antagelig paa Grund af den Modstand Forslaget havde mødt, at trække dette tilbage.

I Løbet af de sidste Maaneder har der rejst sig stærkere og stærkere Stemmer for Udfærdigelsen af Regeringsforanstaltninger til Beskyttelse af visse af Konkurrencen fra de valutasvage Landes Side særlig truede Grene af Nederlandenes Industri. Regeringen har allerede i nogen Tid haft Spørgsmaalet om, under hvilken Form en saadan Beskyttelse — uden derved at fremkalde Ængstelse for Tilstedeværelsen af en Tendens hen imod en mere permanent Fravigen af Frihandelsprincipet — skulde kunne ydes, under Overvejelse. Af de senest modtagne Meddelelser at dømme maa det antages, at Regeringen vil bestemme sig for at fremsætte Forslag om Indførelse af en provisorisk Importregulering (antagelig et Indførselsforbuds- med tilhørende Licenssystem) for en eller to Industrivaregruppers — f. Eks. Skotøjs — Vedkommende, men at den ikke vil gaa med til at foreslaa en Ændring af de gældende Toldsatser for saadanne Varer. (Importreguleringen er nu vedtaget).

De to Varegrupper, for hvilke Toldsatserne i Aarene efter Krigen er blevet ændret, er: Kød og Cigarer. Hvad den førstnævnte Varesort angaar, bestemtes det ved en Lov af 19. Maj f. A., at den hidtil for fersk og afkølet Kød gældende Toldafgift paa Fl. 6 pr. 100 Pd. skulde ændres til en Afgift, udgørende 10 pCt. af Værdien, beregnet i Henhold til en af sagkyndige maanedsvis fastsat Priskurant. Med Hensyn til den anden ovenfor omtalte Artikel, Cigarer, er der siden Krigen ved to forskellige Lejligheder, nemlig i 1921 og i 1922, blevet foretaget Ændringer i den for denne Vare gældende Toldsats. Ved Lov af 6. Maj førstnævnte Aar afløstes saaledes den hidtilværende Vægttoldafgift for Cigarer — Fl. 40 for 100 Pund — af en Værditold paa 30 pCt., en Foranstaltning, der var ensbetydende med en væsentlig Forhøjelse. Samme Toldsats undergik gennem Loven af 30. November f. A. en yderligere Forhøjelse, idet der til Bestemmelsen om den nye 30 pCt.s Værditold føjedes en Passus af følgende Indhold: »dog ikke mindre end Fl. 15 pr. 1000 Stk., beregnet særskilt for hver Sort og Kvalitet«.

For begge de omhandlede Toldændringers Vedkommende pointeres det i Motiverne til de respektive Love,

at Øjemedet med Forhøjelserne har været at holde de indenlandske Producenter af Varer af de omhandlede Arter skadesløse for den ugunstigere Stilling, de ellers vilde komme til at indtage derigennem, at det paahviler dem at betale en Akcise af deres Produktion, med andre Ord, at man har villet gøre de paagældende Toldsatser lige saa store som den Akcise, som hollandske Varer af samme Slags er underkastet. Hvad særlig den ovenfor berørte Minimaltoldsats for Cigarer angaar, udtales det udtrykkelig i Lovens Motiver, at Anledningen til Forslagets Fremkomst maa søges i den Omstændighed, at den i 1921 indførte 30 pCt.s Afgift, paa Grund af den tyske Marks stærke Fald, havde vist sig at være for ringe til at kunne udfylde sit Formaal, at afstedkomme den berørte »Udjevning« (Akcisetold).

Med Hensyn til Nederlandenes Traktatpolitik i den efter Krigen forløbne Periode kan meddeles, at de — forøvrigt ikke talrige — Handelsoverenskomster, som den hollandske Regering i det nævnte Tidsrum har afsluttet, alle er baseret paa Mestbegunstigelsesprincipet, forsaavidt Ind- og Udførslen angaar, og at det er Regeringens Hensigt at søge opnaaet, at de Traktater, om hvis Afsluttelse den for Tiden ligger i Underhandlinger med en Række Lande, bliver bygget paa det samme Princip. Det nederlandske Toldsystem kender kun til een Tarif, og der findes ikke nogen Hjemmel i Lovgivningen, i Henhold til hvilken Regeringen efter Behov skulde kunne nedsætte eller forhøje Toldsatserne, og det hverken til Brug under Traktatforhandlinger eller med hvilkesomhelst andre Formaal for Øje.

De Forenede Stater.

Højprotektionisme. — Aktiv Handelspolitik.

Fra 1913—21 var Det demokratiske Parti under Præsident Wilson ved Magten i De Forenede Stater, og der bestod altsaa i Overensstemmelse med dette Partis Politik en relativ lav Toldtarif med Toldfrihed for mange Nødvendighedsartikler.

Fra 4. Marts 1921 kom Det protektionistiske republikanske Parti atter til Magten og gennemførte derpaa først den saakaldte Emergency Tariff Act af 27. Maj 1921, der navnlig forhøjede Tolden paa Landbrugsprodukter paa Grund af Landbrugets af Krigsforholdenes Afslutning følgende Misère, men forøvrigt ogsaa indeholdt mange andre protektionistiske Bestemmelser. Denne midlertidige Lov er nu ikke mere i Kraft, idet den afløstes af den permanente nye Toldlov af 21. September 1922, der som bekendt betyder en meget stor Forhøjelse af Toldafgifterne og Indskrænkning i, hvad der kan indføres toldfrit. Den forhøjede Tarif skyldes dels Det republikanske Partis protektionistiske Principer, dels Ønsket om at forhindre Dumping af Varer fra Lande med i Værdi stærkt forringet Valuta, dels endelig Ønsket om at tilvejebringe forøgede Indtægter for Staten og at kunne nedsætte de direkte Skatter.

Der er ikke udstedt egentlige Forbud mod Indførsel af Industrivarer eller andre Importreguleringer (undtagen mod Indvandring, altsaa Import af Arbejdskraft). Her afses fra den midlertidige Regulering af Indførsel af Kultjæreprodukter i den ovennævnte Emergency Tariff Act.

Tolden er i det Hele en Værditold beregnet paa Grundlag af den fremmede Markedsværdi, og der er derfor indrømmet Præsidenten Ret til overfor valutasvage Lande at forhøje Tolden eller lade den beregne efter den amerikanske Markedsværdi eller Værdien af den tilsvarende amerikanske Vare.

Af andre Beskyttelsesforanstaltninger kan nævnes Reglerne om de saakaldte »countervailing duties«, hvorefter Tolden paa en Vare fra et fremmed Land, der paalægger den tilsvarende amerikanske Vare en højere Told end den amerikanske Told, kan forhøjes til at være lig med det fremmede Lands Told paa den omtalte Vare.

Traktaterne med mange Lande, deriblandt Danmark, indrømmer Mestbegunstigelse med Hensyn til Toldafgifter, men paa Grund af den ejendommelige amerikanske Opfattelse af Mestbegunstigelsesprincipet er denne Klausul om Mestbegunstigelse ikke af afgørende Betydning. I tidligere Tid afsluttedes direkte Reciprocitetstraktater, men dette er nu opgivet paa Grund af Modstanden derimod, baade i Kongressen og i Folket, og De Forenede Stater insisterer i det Hele kun paa, at fremmede Magter behandler dem lige med andre Lande i Henseende til Toldafgifter, saaledes at der kan paalægges en Tillægstold, hvis en fremmed Magt diskriminerer mod amerikanske Varer. En særlig Aftale om Toldnedsættelser bestaar med Brasilien og Kuba, ligesom der fremdeles bestaar Adgang til og maaske nu er Udsigt til at afslutte en Reciprocitetskonvention med Canada.

Toldloven bestaar kun af een Tarif, men Præsidenten har en meget begrænset Ret til i visse Tilfælde for at ekvalisere Forskellen i Produktionsomkostninger at forhøje eller at nedsætte Toldafgifterne med indtil 50 pCt. foruden sin almindelige Ret til at afslutte Traktater ogsaa om Toldsatser.

Særlige Forhold bestaar bl. a. overfor Brasilien. Dette Land indrømmer ved sine aarlige Budgetlove Adgang for Præsidenten til at nedsætte Tolden paa visse Indførselsartikler ogsaa fra De Forenede Stater. For Aaret 1921 indrømmedes der saaledes en Nedsættelse paa 30 pCt. for Hvedemel og paa 20 pCt. for: kondenseret Mælk, Gummivarer, Ure, Farvestoffer, Fernis, Skrivemaskiner, Isskabe, Pianoer, Vægte, Vindmøller, Cement, Korsetter, tørrede Frugter, Skolemøbler, Skriveborde.

Dette sker, fordi De Forenede Stater er de største Aftagere af brasilianske Produkter, og fordi Staterne ikke lægger Told paa Brasiliens Hovedudførselsartikler, nemlig Kaffe og Gummi.

Med Kuba sluttedes den 11. December 1902 en Traktat, hvorefter alle Artikler fra De Forenede Stater, som dengang var toldfrie i Kuba, og alle Artikler fra Kuba, der dengang var toldfrie i De Forenede Stater, skulde vedblive at være toldfrie. Endvidere skulde alle andre Artikler fra Kuba nyde en Nedsættelse af 20 pCt. i Tolden i De Forenede Stater, og alle andre Artikler fra De Forenede Stater skulde i Kuba nyde en Nedsættelse i Tolden fra 20 til 40 pCt. Disse gensidige Indrømmelser skulde ikke kunne gøres til noget andet Land.

Den nye Toldlov af 21. September 1922 indeholder endelig i Sektionerne 316 og 317 meget vidtgaaende og detaillerede Bestemmelser om Præsidentens Ret til at paalægge Straffetold eller udstede Indførselsforbud overfor Lande, der paa nogen Maade diskriminerer mod De Forenede Staters Handel.

Italien.

Bevægelighed i Tarifen. — Aktiv Traktatpolitik.

Den generelle italienske Toldtarif, som traadte i Kraft den 1. Juli 1921, var ifølge det Dekret, hvorved dens Ikrafttræden blev offentliggjort, udfærdiget under Hensyn til Nødvendigheden af at ændre den tidligere Toldtarif i Overensstemmelse med de forandrede økonomiske Vilkaars Krav. Den tidligere Toldtarif var nemlig efterhaanden blevet meget mangelfuld, idet den indeholdt for faa Poster, saaledes at flere forskellige Varekategorier maatte behandles under samme Rubrik. Den nye Tarif er derimod mere specialiseret; den har endvidere i det store og hele forhøjet Toldsatserne. I det teoretiske Princip er der ikke gjort nogen Forandring. Teoretisk set indeholder den nye generelle Toldtarif ligesom den tidligere kun een Kolonne Toldsatser, men forudsætter faktisk Muligheden af et Flerkolonnesystem, idet den er bestemt at gælde for Varer, der kommer fra Lande, med hvilke Italien ikke har sluttet specielle Overenskomster om anden Toldbehandling.

Ifølge den nævnte generelle Toldtarif af 1921 vil de fleste Toldsatser være at forhøje med et Beløb, som angives ved de udfor samme anførte saakaldte Koefficienter »coefficients de majoration«, som angiver det Tal, hvormed Toldsatsen skal multipliceres for at give Forhøjelsen; den reelle Toldsats bliver saaledes Toldsatsen plus Koefficienten gange Toldsatsen. Regeringen er bemyndiget til administrativt at forandre disse Koefficienter, naar dette maatte vise sig nødvendigt af Hensyn til eventuelle Forandringer i Produktionsforholdene eller af internationale Toldhensyn. De enkelte Toldsatser og de ved Koefficienterne angivne Forhøjelser betragtes altid som et Hele, saaledes at de enkelte Bestanddele i intet Tilfælde kan udskilles.

Ved kgl. Dekret af 10. August 1922 forhøjedes den overvejende Del af Tarifens Toldsatser, baade selve disse og Koefficienterne, temmelig betydeligt for Varer fra Lande, med hvilke Italien ikke har særlige Aftaler, eller som ikke uden nogen egentlig Overenskomst (Gensidighed) indrømmer Italien begunstiget Toldbehandling, hvilket f. Eks. er Tilfældet med Tyskland, der ifølge Versaillestraktaten indrømmer mestbegunstiget Toldbehandling for italienske Varer uden Gensidighed fra Italiens Side. Forhøjelserne andrager mellem 10 og 50 pCt. Dette er utvivlsomt sket for, at den italienske Regering kunde være bedre rustet under de forskellige Handelstraktatforhandlinger med fremmede Lande, af hvilke de fleste endnu ikke er afsluttede. Efter den Opsigelse af Tarifoverenskomsterne (bortset fra den med Brasilien af 1900 og den med Japan af 1912), som fandt Sted fra Italiens Side straks efter Krigen, var det nemlig ellers ikke af Interesse for fremmede Lande at slutte Handelsaftale med Italien om Mestbegunstigelse, idet de selv uden nogen Traktat fik deres Varer behandlede efter den generelle Toldtarif, og nogen Mestbegunstigelsesklausul ikke vilde stille dem gunstigere.

Af ovenstaaende vil det ses, at Italien, selv om Toldtarifen som nævnt kun indeholder en Kolonne Toldsatser, dog har et Toldsystem med 3 Kolonner for visse Varers Vedkommende, nemlig Toldtarifens Satser for Varer fra de Lande, med hvilke Italien ikke har nogen Aftale om lavere Toldsatser, forhøjede Toldsatser for Varer fra Lande, med hvilke Italien slet ingen Overenskomst har, og som ikke til Trods herfor tilstaar Italien Toldlettelser, og endelig lavere Toldsatser for de Varer, der nævnes i særlige Traktater (»tarifs conventionnels«) og for de samme Varer, naar de kommer fra Lande, med hvilke haves Traktater med Mestbegunstigelsesklausul.

For Varer af Luksuskategorien erlægges ved Indførslen til Riget en Luksusskat. Til Brug ved Fastsættelsen af denne Skat kræves det, at disse Varer ledsages af Faktura. Dette er derimod ikke nødvendigt for andre Varers Vedkommende og kræves ikke af Hensyn til den egentlige Told, men kun for Fastsættelsen af Luksusskatten.

Ved Toldtarifen af 1921 er endvidere indført Eksporttold for enkelte Artiklers Vedkommende, saasom Mineralmetaller, Jernkis-Støv, Zink-Støv, Knogler, visse Salte etc., som man ønsker at beholde i Landet, da man ellers maatte importere dem udefra, eller de, som f. Eks. gamle Knogler af Kvæg, bibringer Jorden gode Gødningsstoffer. Eksporttolden er temmelig lav.

Den italienske Traktatpolitik er hovedsagelig baseret paa Mestbegunstigelsesprincipet. Ved Handelstraktater kan der dog som antydet gives Nedsættelse i Toldsatserne overfor fremmede Lande. Toldtarifens Satser (Koefficienter) kan endvidere nedsættes af Regeringen administrativt, men kun i Almindelighed og ikke overfor enkelte Lande, bortset fra at dette kan ske ved Traktat (som dog senere skal ratificeres).

Der findes ingen Regler om Forhøjelse af Toldsatserne i Tilfælde af Toldkrig med et andet Land. Man kan under saadanne Forhold falde tilbage paa den almindelige Forhøjelse af August 1922 og endvidere eventuelt udstede Importforbud eller lignende for Varer fra det paagældende Land.

„Isbjørn".

Den danske Stats-Isbryder.

Den strenge Vinter 1922, hvor Isdannelserne begyndte i Januar Maaned, og hvor alle danske Hovedfarvande i Februar Maaned var isfyldte, paaførte dansk Erhvervsliv ganske enorme Tab, dels forvoldte ved Skibenes Ophold i Isen, dels ved de store Havarier, der paafortes Skibene. Det viste sig hurtigt, at nogen effektiv Hjælp ikke kunde ydes disse Skibe, idet fornødent Isbrydermateriel ikke var for Haanden, og man indsaa derfor, at der maatte træffes Forberedelse til at imødegaa en Gentagelse heraf, og at Isbrydningsarbejde i danske Hovedfarvande, først og fremmest Kattegat, maatte være en Statsopgave.

Den nye Stats-Isbryder.

Medens man indenfor Handelsministeriet udarbejdede Planerne til et saadant Skib, blev der i Rigsdagen fremlagt et Lovforslag om Anskaffelse og Drift heraf, et Forslag, der var baseret paa, at der gennem Indførelse af en saakaldt Isafgift skulde tilvejebringes de fornødne aarlige Midler til Drift, Vedligeholdelse og Forrentning af Skibet, medens Isbryderhjælpen iøvrigt skulde være gratis.

Den 23. Juni 1922 sluttedes Kontrakt med A/S Kjøbenhavns Flydedok & Skibsværft om Bygning af dette Skib, og Skibet skulde, af Hensyn til en kommende Isvinter, leveres klar til Drift den 1. Februar 1923.

Til Skibets Bygning blev der ialt bevilget en Sum af 1 550 000 Kr., for hvilken Sum Skibets Bygning gennemførtes.

Skibets Hoveddimensioner i engelske Maal er:

Længde overalt	170' 0"
Længde i Vandlinien	156' 2"
Bredde	40' 0"
Sidehøjde	21' 0"

Maskineriet bestaar af en Tregangs-Ekspansions-Maskine, der ved ca. 105 Omdr. normalt udvikler 2500 IHK. Maskinens Dimensioner er: Cylindre 24"×39"×65", Slaglængde 42", Damptrykket er 210 lbs. pr. sq." og Dampen udvikles ved 4 Hovedkedler 13' 3" Diam. og 11' $5^{1}/_{2}$" Længde, Kedlerne er forsynet med Howdens Træk, og hele Maskineriet er særlig konstrueret for at kunne modstaa det haarde Arbejde, der bydes det. Saaledes er alle bevægende Dele i Maskinen udført 10 pCt. sværere, end de almindelige Fordringer kræver, Krumtapakslen 15 pCt. og Skrueakslen 30 pCt. over almindelige Fordringer, og Maskinen er saaledes konstrueret, at den ikke er udsat for Havari, selv om den pludselig udsættes for voldsomme Paavirkninger udefra. Skruen er en 4-bladet Skrue med løse Blade af Nikkelstaal, 16 ft. Diameter, og Trykket overføres gennem et Trykleje af Michels patenterede Konstruktion.

I Maskinrummet findes opstillet alle de nødvendige Hjælpemaskiner for Last- og Tanksugninger, Dynamoer, Blæsemaskiner etc.

Skrogets Form er af særlig Type efter de nyeste Erfaringer og konstrueret for at kunne yde den største Modstand mod Isens Tryk. Middelspantets særlige Form vil opløse det tværskibs Tryk i to Composanter, hvoraf den vertikale er af særlig Vigtighed under Skruninger.

Selve Skroget er meget svært bygget og afstivet for at modstaa Paavirkningerne. Spanteafstanden i Forskibet er kun 15", midtskibs og agter 18", forstærket ved svære Stringere, Dæk og Bjælker. Pladerne i Sider og Kimming danner en fuldstændig glat Plade, idet Klædningen her er samlet med indvendige Laskeplader saavel i Sømme som i Støde. Paa denne Maade reduceres Friktionen til et Minimum. Skibet er forsynet med 5 vandtætte Skodder, der sammen med de herhen hørende Tankdæk danner 4 Dybtanke, nemlig 2 for og 2 agter. Af disse Tanke har Tank Nr. 3, der er anbragt umiddelbart agten for Maskinrummet, en særlig Mission, idet denne Tank er indrettet til at tjene som Reservoir for Kondensatorens Kølevand under vanskelige Isforhold.

Af samme Grund er Cirkulationspumpen indrettet til at suge saavel fra Søen som fra Tank 3 og trykke gennem Hovedkondensatoren overbord eller til Tank 3. Oven over Tank 2 er anbragt et Lastrum,

der kan tjene som Reservebunker, og hvorfra en vandtæt Skydedør fører ind til forreste Tværbunker.

Kedelrummet optager hele det midtskibs Parti af Skibet; her er foruden de 4 Hovedkedler en Donkeykedel til Brug ved Skibets Til- og Afrigning. Kullene føres i 2 tværskibs Kulkasser, en til hver Fyrplads, Asken fjernes ved Hjælp af en Ejektor paa hver Fyrplads. Skibets Pumpearrangement er meget kraftigt. Ballastpumpen, der har en Ydeevne af 800 Tons pr. Time, kan suge fra Sø og Tank samt Laster og trykke overbord og til Kondensatoren som Reserve for Cirkulationspumpen, og ved at skifte Vandet fra Agtertank til Fortank eller omvendt kan det i kort Tid forandre Skibets Styrlastighed under Isbrydning. Agtenfor Maskinrummet er anbragt et mindre Lastrum, der betjenes med et 3 Tons Dampspil.

Salon, Officerskamre og Mandskabslukafer er indrettet paa Hoveddæk midtskibs. Her findes en lille Salon med tilhørende Reserve-Kahyt, i S. B. Gang samtlige Officerskamre, Messen og Lodskammer, Bad og W. C., i B. B. Gang Mandskabskamrene med Messe, Soverum, Bad etc.

Kaptajnen er installeret i Dækshus for og Telegrafrum og Telegrafistkammer i Dækshus midtskibs mellem de to Skorstene. Apteringen er arrangeret saaledes, at der overalt er Passage ad indvendige Trapper og Gange og saaledes, at man ikke behøver at komme ud paa aabent Dæk — en Ting af stor Behagelighed i en Isbryder.

Skibet er forsynet med 2 Master, der bærer Antennen til den traadløse Telegrafstation. Redningsmidlerne bestaar af 2 Isbaade, 1 almindelig Redningsbaad og 1 Engelhardt Klapbaad. Agter er anbragt en svær Slæbekrog med tilhørende Bugserpullerter og Wireknibere til at holde Slæberen, og forude 2 ekstra svære Pullerter, der skal anvendes, saafremt man er nødsaget til at trække Skibene fri af Isen ved Bakning. Af samme Grund er Roret indrettet til at kunne laases og beskyttes under Bakning ved en Skærm paa Agterstævnen.

Skibet er udstyret med elektrisk Lys overalt samt paa Fokkemasten med en kraftig Projektør.

Kølen til Skibet blev lagt den 24. August 1922, og ved et stærkt forceret Arbejde naaede man saa vidt, at man den 24. November kunde sætte Skibet i Vandet, og ved en lille Højtidelighed foretog fhv. Handelsminister Rothes Datter Daaben. Glat og smukt gled Skibet i Vandet, og man tog straks fat paa Maskineriets Installation og Skibets Udrustning, saaledes at Skibets Afleveringsprøve kunde tage sin Begyndelse i Slutningen af Januar Maaned.

Disse Afleveringsprøver omfattede en Bugseringsprøve, hvorunder Skibet ved 90 Omdrejninger og 5 Knobs Fart skulde udvikle de fulde 2500 IHK., en Kulforbrugsprøve og en Fuldkraftsprøve. Man opnaaede herunder i frit Vand en Hastighed paa ca. $12^1/_2$ Knob ved 2500 IHK. og maksimalt ydede Maskinen ved Fuldkraftprøve over 3000 IHK. med et Kulforbrug væsentlig under det stipulerede. Bugseringsprøven erstattedes med en Bolværksprøve, der afholdtes i Nordhavnen, og hvor Maskinen ved 0 Knobs Fart udviklede over 2500 IHK. Efter den tilfredsstillende Gennemførelse af Prøverne kunde Skibet den 8. Februar 1923 overtages af Ministeriet, og »Isbjørn« ligger nu klar til, i det Øjeblik, da Isen melder sig, at gaa ud paa Togt og løse sin store Opgave »at bringe Skib og Ladning til sikker Havn«.

Aage H. Larsen.

Industriforeningens ekstraordinære Generalforsamling

den 28. Februar 1923.

Paa den ekstraordinære Generalforsamling vedtoges forskellige Ændringer i Industriforeningens Love. Ændringerne indeholder ikke paa noget Punkt Brud med Traditionen eller med den Form, i hvilken Industriforeningen hidtil er blevet styret. Industriforeningens Repræsentantskab og Bestyrelse bestaar i den hidtidige Form og med samme Myndighed som hidtil. Heller ikke for Industriraadets Vedkommende er der gennemført nye Bestemmelser med Hensyn til dets Kompetence og Virksomhedsomraade. Derimod er der vedtaget forskellige Ændringer med Hensyn til Valgene til Repræsentantskabet og Industriraadet.

De Delegerede for de industrielle Organisationer og Virksomheder skal som hidtil hvert Aar vælge 30 Medlemmer af Repræsentantskabet. En ny Regel er det derimod, at de saaledes valgte 30 samtidig er indvalgte som Medlemmer af Industriraadet. Det samlede Repræsentantskab paa 60 Medlemmer, som hidtil har valgt hele Industriraadet, skal nu kun vælge indtil 20 af Raadets Medlemmer.

Endvidere har man ophævet Bestemmelsen om, at de Delegerede for de industrielle Organisationer og Virksomheder skal være personlige Medlemmer af Foreningen for at kunne afgive Stemme paa Generalforsamlingen.

De nævnte Ændringer er foretaget for at imødekomme Ønsker, som er fremsat bl. a. fra forskellige Organisationer under Industriraadsorganisationen. Disse har ønsket Adgang til at foretage direkte Valg til Industriraadet, og Ønsket herom er ydermere efterkommet ved en ny Bestemmelse om, at der i særlige Tilfælde kan foretages Valg til Repræsentantskabet ved Forholdstal, saaledes at Organisationerne derved faar Mulighed for at sætte deres egne Repræsentanter umiddelbart ind i Industriraadet.

Naar Kravet om, at de Delegerede skal være personlige Medlemmer, er opgivet, skyldes det ligeledes Hensynet til de industrielle Virksomheder og Organisationer, som betaler betydelige Medlemskontingenter til Industriraadet, og som derfor ofte har klaget over det urimelige i, at deres Repræsentanter skulde løse personlige Medlemskort til Industriforeningen for at kunne komme til Stede paa Generalforsamlingen.

Da Spørgsmaalet om Revision af Lovene var rejst, fandt man Anledning til samtidig at foretage forskellige mindre betydningsfulde Forandringer, som var nødvendiggjorte for at tilpasse Lovene til den hastige Udvikling, som Industriforeningen og Industriraadet har gennemgaaet i de senere Aar. Saaledes er bl. a. Foreningens Regnskabsaar lagt om til Kalenderaaret i Stedet for som hidtil at løbe fra Juli til Juli.

Mindre Meddelelser.

Mussolini og den italienske Storindustri.

Ansaldo-Værkerne, som var Italiens største Foretagende i Sværindustrien, kom efter Verdenskrigen i store Vanskeligheder paa Grund af manglende Afsætning. Under Depressionen forøgedes Vanskelighederne, og i Efteraaret blev de bedste af Værkerne overtaget af et nyt Selskab Società per Azioni Ansaldo med 200 Mill. Lires Kapital. Rekonstruktionen er nu kommet et Skridt videre, det gamle Selskab Società Italiana Geo Ansaldo har af den italienske Regering faaet Løfte om Statshjælp for at ophjælpe Selskabets Bjergværksproduktion og Produktion af Krigsmateriel. Der har været afholdt en Række Møder, hvori Mussolini har deltaget, og man bestemte bl. a., at de store Bjergværker i Cogne, i hvilke Ansaldo-Selskabet allerede har anbragt 300 Mill. Lire, skal overgaa i et nyt Selskab, hvor Staten overtager for 75 Mill. Aktier med samme Rettigheder og Pligter som de øvrige Aktionærer. Det er første Gang, at den italienske Stat bliver Aktionær i et Industriforetagende. Desuden har Regeringen erklæret sig villig til at yde aarlige Bidrag til Ansaldo-Selskabets Kanon- og Panserpladefabriker. Staten har ogsaa indrømmet Selskabet store Skattelettelser til et Beløb af 145 Mill. Lire.

Efter at alle disse Spørgsmaal er bevet løst, er det igen blevet muligt at faa Privatkapitalen til at interessere sig for Ansaldo-Værkerne. Det gamle Selskabs Aktiekapital er nedskrevet fra 500 Mill. Lire til 5 Mill. Lire, d. v. s. til 1 pCt. af den oprindelige Værdi.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Tilførslerne fra Ruhr.

I Anledning af den franske Besættelse af Ruhr distriktet er der opstaaet forskellige Vanskeligheder for den danske Industri, fordi vigtige Tilførsler er udeblevet. Navnlig for Skibsværfternes og Jernindustriens Vedkommende synes denne Standsning at kunne faa alvorlige Følger. Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet har derfor anmodet Udenrigsministeriet om at varetage de danske Erhvervs Interesser i denne Sag. Med Ministeriets Billigelse er der til foreløbig Orientering i Sagen udsendt en Erhvervsdelegation til Ruhrdistriktet. Industriraadet er i Delegation repræsenteret ved Direktør Ove Munck og Grosserer-Societetets Komité ved Grosserer Dahl og Sekretær Vestberg.

Efter et kortere Besøg hjemme for nye Informationer er Delegationen atter vendt tilbage til Ruhrdistriktet.

Toldnedsættelser i Schweiz.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Tolden i Schweiz for en Række Varer, bl. a. Handsker, Musikinstrumenter, konserverede Grøntsager og Ost, er blevet nedsat. En Fortegnelse over de paagældende Varer er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Importen til Østrig.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget en Fortegnelse over de Varer, for hvilke der ved Indførsel til Østrig kræves særlig Tilladelse, samt over Varer, der kun kan udføres derfra med særlig Tilladelse.

Fortegnelserne er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat tilligemed en Oversigt over, hvilke østrigske Myndigheder der kan udstede Ind- og Udforselstilladelserne.

Ungarns Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der ved Forordninger af 11. Februar 1923 er fastsat nye Regler for Toldafgifternes Erlæggelse i Ungarn.

Forordningerne skelner mellem tre Varekategorier, nemlig: Kategorierne A. B. og C., for hvilke Toldopgælden er fastsat til henholdsvis 2500 pCt., 10 000 pCt. og 20 000 pCt. For Varer, der ikke omfattes af nogen af fornævnte Kategorier, forhøjes Toldopgælden til 45 000 pCt.

Som Varer af Interesse for dansk Eksport kan under Kategori A. bl. a. nævnes: steriliseret og kondenseret Mælk og Mælkepulver, der tidligere henførtes til Kategori B. Desuden kan en Række Varer fra 11. s. M. kun indføres til Ungarn efter særlig Bevilling, derunder bl. a. Tekstilvarer, Papir, Læder og Skotøj. Blandt de indførselstilladte Varer kan nævnes: Olie, Lædervarer (ogsaa tekniske), Jernvarer og talrige kemiske Produkter.

En Indberetning om Sagen fra Generalkonsulatet i Budapest henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Australiens Anti-Dumping Lov.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den australske Anti-Dumping Lovgivning er bragt i Anvendelse paa: Imiterede Pelsværk-Haler, parfumeret Sprit, Portemonnælaase af forniklet Staal, Brilleglas, Stovleblokke, Marine-, Felt- og Teaterkikkerter, Metal-Armbaand, Legetoj og Skobaand (Bomuld) fremstillet i eller eksporteret fra Tyskland. Portland Cement fremstillet i eller eksporteret fra Norge. Endvidere for Kostumer, Frakker, Kjoler o. l. samt Duntæpper, for hvilke Grupper Loven ikke er angivet at skulle anvendes paa Varer fra noget bestemt Land.

Det internationale Handelskammer.

Det internationale Handelskammer afholder sin 2. Kongres i Rom i Ugen fra 18.—24. Marts. En Række finansielle og merkantile Problemer skal drøftes, ogsaa de internationale Samfærdselsspørgsmaal vil komme til Behandling. Industriraadets Repræsentant paa Kongressen bliver Kaptajn F. H. J. Rambusch. For Grosserer-Societetets Komité rejser Grosserer Harald Kjær, og Provinshandelskammeret har som sin Repræsentant udpeget Grosserer Chr. Andersen, Odense. Desuden møder ogsaa Sekretæren i den danske nationale Komité, Sekretær Raffenberg.

Dagsorden for Generalforsamlingen.

Mandag den 26. Marts 1923 Kl. 3 Efterm. afholder Industriforeningen i Kjøbenhavn ordinær Generalforsamling i Foreningens Udstillingssal, Indgang Vesterbrogade 1.

Dagsorden:

1. Beretning om Foreningens — herunder Industriraadets og Udvalgenes — Virksomhed siden sidste ordentlige Generalforsamling.
2. Fremlæggelse til Efterretning af det reviderede og deciderede Regnskab for det forløbne Regnskabsaar.
3. Valg af Repræsentanter for og blandt de i Henhold til § 4 valgte Delegerede.
4. Valg af Repræsentanter for og blandt de egentlige Medlemmer.
5. Forslag fra Bestyrelsen om at vælge Ing. Alex. Foss til Æresmedlem af Foreningen (jfr. Lovenes § 8).
6. Forslag fra nogle af Foreningens Medlemmer om, at der i Foreningens Lokaler skal være gratis Adgang til Telefon for Medlemmerne.
7. Forslag fra nogle af Foreningens Medlemmer om Nedsættelse af et Udvalg til fremtidig Kontrol af Restaurationsforholdene.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4 (men er som sædvanlig lukket hele Paasken).

88. Dubbel, H. Grossgasmaschinen. Berl. 1910. 167 S. Tvl.
88. Birck, C. V. Varmemotorer til flydende Brændsel. Kbhvn. 1911. 22 S.
88. Michel, Ph. Tabellen und Konstruktionsregeln für den Verbrennungsmotorentechniker. Leipz. 1911. 187 S.
86d. Finne, D. E. Dieselmotoren som Skibsmaskine. Kria. 1912. 48 S.
88. Bergner, H. Die Wirkungsweise und Konstruktion der ortsfesten Verbrennungskraftmaschinen. Leipzig 1912. 178 S.
88. Lieckfeld, G. Die Petroleum- und Benzinmotoren. Berl. 1913. 304 S.
88. Neumann, H. Die Verbrennungskraftmaschinen in der Praxis. Leipz. 1913. 368 S.
88. Güldner, H. Das Entwerfen und Berechnen der Verbrennungskraftmaschinen und Kraftgas-Anlagen. Berl. 1914. 789 S.
78. Neumann, H. Die Motoren für Gas und flüssige Brennstoffe. Leipz. 1914. 78 S.
88. Magg, J. Die Steuerungen der Verbrennungskraftmaschinen. Berl. 1914. 374 S.
86d. Scholz, W. Schiffs-Dieselmotoren. Hamb. 1915. 175 S.
88. Welss, J., & A. J. Wallis-Tayler. The diesel or slow-combustion oil engine. Lond. 1915. 336 S.
88. Seufert, F. Bau und Berechnung der Verbrennungskraftmaschinen. Berl. 1917. 197 S. Tvl.
88. Scholz, W. Schiffs-Ölmaschinen. Berl. 1919. 226 S.
88. Devilliers, R. Le Moteur à explosions. Paris 1920. 916 S. Tvl.
88. Schöttler, R. Skizzen von Gasmaschinen. Berlin 1920. 40 S.
89. Stolze-Charlottenburg, F. Die Heissluftturbine. Rostock 1904. 13 S. Tvl.
89. Wegener-Dallwitz. Die Explosions-Gasturbine als Reaktionsturbine. Rostock 1908. 56 S.
89. Rötscher, F. Versuche an einer 2000 pferdigen Riedler-Stumpf-Dampfturbinen. Berl. 1908. 57 S.
89. Brilling. Verluste in den Schaufeln von Freistrahldampfturbinen. Berl. 1909. 75 S.
89. Jasinsky. Ventilationsverlust in Dampfturbinen. Berl. 1909. 60 S.
89. Baer. Die Regelung von Dampfturbinen. Berlin 1910. 60 S.
88. Zsélyi, A. Die Gas-Turbine. Berl. 1913. 63 S.
89. Kriegbaum, Aug. Turbinen mit Dampfentnahme, Münch. 1913. 130 S.
88. Schulz, B. Kritische Betrachtung der bisherigen Bestrebungen zur Herstellung von Gasturbinen. Berl. 1914. 59 S.
89. Morrow, J. Entwerfen und Berechnen der Dampfturbinen. Berl. 1914. 460 S. Tvl.
86d. Klamroth, Schiffsmaschinenkunde mit besondere Berücksichtigung der Dampfturbinen und Ölmotoren. I—II. Berl. 1916.
89. Eyermann & Schulz. Die Gasturbinen. Berl. 1917. 255. S.
89. Seufert, F. Bau und Berechnung der Dampfturbinen. Berl. 1919. 88 S.
89. Stodola, A. Dampf- und Gas-Turbinen. Berl. 1922. 1111 S. Tvl.
88. Haeder, H. Gasmotoren und Generatoren. I—II. Wiesb. 1914.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 7 | 1. APRIL | 1923

Ved Formandsskiftet i Industriforeningen.

Industriforeningens Generalforsamling bringer Direktør Prior Industriens Tak.

PAA Industriforeningens Generalforsamling den 26. Marts oplæste Næstformanden, Direktør *Benny Dessau,* følgende Skrivelse, som Bestyrelsen den 21. s. M. havde modtaget fra Direktør *H. P. Prior:*

»Som det vil være Bestyrelsen bekendt, har de vanskelige Forhold, hvorunder store Dele af den danske Industri har arbejdet i de sidste Aar, ogsaa i væsentlig Grad berørt det Selskab, for hvilket jeg har den Ære at være administrerende Direktør. Under disse Forhold er der i højeste Grad lagt Beslag paa min Arbejdskraft, og selv om jeg efter bedste Evne vilde bestræbe mig for fremdeles at udfylde mine tvende ansvarsfulde Hverv som Formand i Industriforeningen og som administrerende Direktør for et stort industrielt Selskab, er det min Overbevisning, at der nu bør ske en Forandring. Under Indtrykket af de sidste Tiders Begivenheder og de Angreb, der offentlig er rettet mod mig, er jeg yderligere bleven bestyrket i mit Forsæt om at træde tilbage som Formand for Industriforeningen og dermed for Industriraadet og beder derfor Bestyrelsen om at fritage mig for dette ærefulde Hverv.

Det er med dyb Beklagelse, at jeg har taget denne Beslutning, idet det Arbejde, som det gennem Aarene er forundt mig at udføre for den danske Industri, er blevet mig kært, og jeg haaber derfor ogsaa, at jeg fremdeles skal faa Lejlighed til at arbejde for vort Erhvervs Udvikling og Fremgang.«

Derpaa fik Formanden for Repræsentantskabet, Direktør *R. Helweg,* Ordet for følgende Udtalelser:

»Naar Direktør *Prior* er traadt tilbage fra Industriforeningens og dermed Industriraadets Ledelse, vil der være al Anledning til paa dette Sted at mindes hans store og fortjenstfulde Arbejde for vor Organisation og for dansk Industri.

Direktør Priors Navn vil altid nøje være knyttet til Industriraadet, ikke blot gennem den store Indsats, han siden kom til at præstere indenfor Raadets Rammer, men fordi han jo i Virkeligheden var den egentlige Ophavsmand til Industriraadets Oprettelse ved Industriforeningens Generalforsamling den 29. Oktober 1910. Som Industriforeningens Formand blev Direktør Prior *eo ipso* den første Formand for det nyoprettede Industriraad, der straks efter traadte i Virksomhed.

Direktør Prior naaede at udføre et stort grundlæggende Arbejde for den nye Organisation, indtil han i 1911 paa Grund af svigtende Helbred nedlagde sit Formandshverv.

Kun faa Aar efter kaldtes han, som heldigvis i Mellemtiden var bleven fuldstændig restitueret, tilbage til det store betydningsfulde Arbejde, der snart efter udfoldede sig, da Ingeniør Foss i 1912 var blevet Industriforeningens og Raadets Formand, og som fik saa mægtig forøget Omfang, da Krigen kom. I Krigens Aar stod Direktør Prior som en af Ingeniør Foss' mest betroede Medarbejdere indenfor Industriraadet.

Det var saaledes Direktør Prior, der straks efter det store afgørende Industrimøde den 12. Januar 1915 foretog den første Rejse til London i Industriraadets Anliggender og gennem de Forhandlinger, han førte derovre, lagde det første Grundlag til den senere for Industriens og Landets Vel

saa afgørende Handelsoverenskomst med den engelske Regering. Direktør Prior gennemførte sit Hverv, der paa det Tidspunkt selvfølgelig var forbundet med de største Vanskeligheder, paa udmærket Maade, og han kom tilbage med en Ordning truffet med de engelske Autoriteter, der som sagt blev Forløberen for den senere generelle Overenskomst af 19. November 1915. Det umaadelige og saare ansvarsfulde Arbejde, som Praktiseringen af Handelsoverenskomstsystemet førte med sig, og som medførte den enorme Udvidelse af Industriraadets Virksomhed, lagde ogsaa i høj Grad Beslag paa Direktør Prior, idet han ikke blot til Stadighed deltog i de evindelige Forhandlinger udadtil, men ogsaa som Formand for en stor Række af de saakaldte Rationsudvalg fik tilsvarende Hverv indadtil. Kun takket være det opslidende og uegennyttige Arbejde, der indenfor disse Rammer præsteredes i hine Aar, lykkedes det at holde Overenskomstsystemet vedlige gennem de stadig voksende Vanskeligheder, der skærpedes, efterhaanden som Krigen trak i Langdrag og blev mere og mere bitter.

Da endelig Krigen og Blokadepolitiken gik ind i sin sidste, kritiske Fase ved De Forenede Staters Indtræden i Krigen, blev det atter Direktør Prior, der kom til at udføre Pionerarbejdet, nemlig gennem hans Sendelse i Efteraaret 1917 til Washington til Forhandling med de amerikanske Myndigheder. Paa denne Rejse, der nødvendiggjorde 3 Maaneders Fraværelse, udførte Direktør Prior et stort og besværligt Arbejde, og ogsaa her dannede hans Indsats Forløberen for den Overenskomst, der senere efter saa mange Vanskeligheder omsider blev opnaaet ogsaa med De Forenede Stater, en Ordning, der paa det Tidspunkt blev af aldeles afgørende Betydning for vor Industri, Handel og Landbrug, kort sagt for hele Landets Eksistens; thi det maa huskes, at de Overenskomster, der her var Tale om, ingenlunde var specifike industrielle Anliggender, men i Virkeligheden omfattede eller betingede Landets samlede Tilførsler og Udførsler.

I Aarene umiddelbart efter Krigen, midt i den for vort Erhvervsliv saa alvorlige sociale Krise, indtraf Ingeniør Foss' Sygdomstilfælde, der i Januar 1920 tvang ham bort fra Industriforeningens og Industriraadets Ledelse. I denne vanskelige Situation samledes man enstemmigt om Direktør Prior som Ingeniør Foss' Efterfølger, og skønt det Arbejde, der i den paafølgende Nedgangsperiode har hvilet paa ham som Formand, har været meget vanskeligt, føler jeg mig fuldt ud forvisset om, at alle Medlemmer af Industriforeningen og af Industriraadsorganisationen til Stadighed vil vide Direktør Prior Tak skyldig for det store, opofrende Arbejde, han saaledes gennem næsten fulde 12 Aar har udført i og for Industriraadet, et Arbejde, hvis Værdi ingen udenforstaaende Begivenheder vil kunne forringe.«

Forsamlingen sluttede sig til disse Udtalelser ved at rejse sig, og senere bragte Fabrikant *Theilgaard* under stærkt Bifald den afgaaede Formand en hjertelig Tak fra de menige Medlemmer.

Ingeniør Alex. Foss Æresmedlem af Industriforeningen.

Paa den ordinære Generalforsamling i Industriforeningen fremsatte den fungerende Formand, Direktør *Benny Dessau,* paa Bestyrelsens Vegne Forslag om at vælge Ingeniør Alex. Foss til Æresmedlem af Industriforeningen. Direktør Dessau udtalte herom følgende:

»En nærmere Motivering af det af Bestyrelsen fremsatte Forslag om, at Ingeniør Alex. Foss vælges til Æresmedlem af Industriforeningen, er i og for sig upaakrævet, idet Ingeniør Foss' Virken indenfor Industriforeningen og Industriraadet til Gavn for dansk Industri og dansk Erhvervsliv i det hele er saa velkendt og sikkert i frisk Minde, at en mere indgaaende Omtale heraf er overflødig. Det maa være nok at erindre om, at Ingeniør Foss traadte til som Formand for Industriforeningen kort Tid efter Industriraadets Oprettelse i 1910 og derefter ledede vor Organisation gennem de vanskelige Krigsaar med en overlegen Dygtighed, som har aftvunget os alle den dybeste Beundring og Respekt. Det er derfor kun naturligt, at det af Bestyrelsen fremsatte Forslag om, at man skulde vælge Ingeniør Foss til Æresmedlem, hvorved Industriforeningen viser ham sin højeste Grad af Anerkendelse, har fundet enstemmig Tilslutning indenfor Repræsentantskabet og Industriraadet, og jeg haaber, at Generalforsamlingen vil vise Tanken den samme Tilslutning.«

Forsamlingen vedtog staaende og under Bifaldstilkendegivelser enstemmigt Bestyrelsens Forslag.

Industriraadets Virksomhed i det forløbne Aar.

Paa Industriforeningens ordinære Generalforsamling den 26. Marts 1923 forelaa følgende Oversigt over Industriraadets Virksomhed i det forløbne Aar:

De Opgaver, der i det svundne Aar i første Linie har lagt Beslag paa Industriraadet og i alt overvejende Grad præget Arbejdet indenfor dette, har ligesom det foregaaende Aar været knyttet til Bestræbelserne for, at der gennem et særligt Kriseværn eller Toldforanstaltninger tilvejebringes en Støtte for den hjemlige Produktion.

Importreguleringsspørgsmaalet.

Paa Generalforsamlingen i Marts 1922 fremhævedes det, at vi fra Industriens Side paany maatte fremsætte Krav om Kriseforanstaltninger, hvis de stedfindende Rigsdagsforhandlinger om en Revision af Toldloven ikke førte til et for Industrien gunstigt Resultat, hvilket just ikke var at vente paa Forhaand efter Forslagets Karakter. Hen paa Foraaret kunde vi saa nogenlunde begynde at overse, at Toldforhandlingerne ikke vilde føre til noget Resultat, og da vi i nogen Tid havde haft Opmærksomheden henvendt paa den Form for Kriseforanstaltninger, som man i Begyndelsen af 1921 havde gennemført i Schweiz til Støtte for den hjemlige Produktion, besluttede vi gennem Udsendelsen af en Repræsentant at undersøge, hvorledes det schweiziske Importreguleringssystem havde virket. Denne Opgave blev overdraget til Kontorchef G. E. Hartz, som derefter i Slutningen af April foretog en ca. 14 Dages Studierejse til Schweiz og straks efter sin Tilbagekomst afgav Beretning til Industriraadet, hvilken konkluderede i, at det schweiziske Importreguleringssystem havde virket i Overensstemmelse med sin Hensigt og havde bidraget til i en Krisesituation at beskæftige schweiziske Arbejdere og opretholde sunde og levedygtige Produktionsgrene.

Da de ved Slutningen af sidste Rigsdagssamling udfoldede Bestræbelser i Retning af Gennemførelse af Toldforanstaltninger, der kunde gøre Industrien mere modstandsdygtig i den herskende Krise, ikke syntes at føre til noget Resultat, rettede Industriraadet under 15. Juli f. A. paany Henvendelse til Regeringen om, at der snarest maatte blive truffet midlertidige Beskyttelsesforanstaltninger mod den udenlandske Valutadumping-Konkurrence. Medens man ved tidligere Henvendelser til Regeringen havde anset det for rettest ikke at fremsætte noget positivt Forslag om, hvilke Foranstaltninger man burde bringe til Anvendelse, fremsatte Industriraadet denne Gang Forslag om, at man skulde gennemføre en Importreguleringslov efter schweizisk Mønster, saaledes at der af Rigsdagen blev givet Regeringen en Bemyndigelse til at træffe importregulerende Foranstaltninger, naar Forholdene indenfor en eller anden vanskelig stillet Produktionsgren maatte kræve det; som Eksempel paa Produktionsgrene, som trængte til øjeblikkelig Støtte, fremførte vi samtidig Skotøjsindustrien og Cigarindustrien.

Selv om Resultatet af denne Henvendelse til Regeringen ikke blev en Imødekommelse af Ønsket om en *generel* Bemyndigelse for Regeringen til i givet Fald at kunne gribe ind, opnaaedes der dog denne Gang ved Gennemførelsen af Importreguleringsloven for Fodtøj og Cigarer et Resultat, som siden hen har vist sig at være saare betydningsfuldt for disse vigtige Industrigrene.

Ved den paagældende Lejlighed viste der sig altsaa virkelig for en Gangs Skyld indenfor Regering og Rigsdag en for os glædelig Forstaaelse af Nødvendigheden af at opretholde krisestedte Produktionsgrene. Samtidig blev der fra de paagældende Industrigrenes Side afgivet Garanti for, at man ikke vilde udnytte Situationen til Prisforhøjelser.

I Tilslutning til Loven om Importregulering for Skotøj og Cigarer blev der fra Regeringens Side afgivet Tilsagn om, at man snarest vilde sende en Studiekommission til Schweiz for at undersøge Forudsætningerne for og Virkningerne saavel i produktionsmæssig som i omsætningsmæssig Henseende af de dér gennemførte importregulerende Bestemmelser. I denne Kommission blev Industriraadet repræsenteret ved Direktør Chr. H. Olesen og Kontorchef G. E. Hartz.

Den Beretning, som Studiekommissionen afgav ved Nytaarstid iaar, kunde vi for vort Vedkommende kun opfatte som en Opmuntring til at fortsætte ad den Vej, der var betraadt ved Gennemførelsen af Importreguleringsloven for Skotøj og Cigarer. Det var derfor med den største Forundring og Beklagelse, at Industrien har set, at den Agitation i Retning af at forlade Importreguleringsprincipet, som man allerede nogen Tid iforvejen fra Regeringens Side havde iværksat, rigtig begyndte at tage Fart nu i Begyndelsen af indeværende Aar. Dette saa meget mere som Importreguleringsbestemmelserne i den korte Tid, de havde faaet Lov til at virke, havde svaret til deres Hensigt.

Forhandlingerne paa Rigsdagen har jo nu ført til det Resultat, at Importreguleringen for Skotøj og Cigarer fra 1. April d. A. at regne skal erstattes af særlige Krisetoldforanstaltninger, og vi maa saa haabe, at det i de kommende Maaneder maa lykkes Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor de paagældende Fag at komme til en indbyrdes Forstaaelse, saaledes at de Forudsætninger, hvorunder de nye Toldsatser er givet, bliver opfyldte.

Toldspørgsmaalet.

De Bestræbelser, der i Forsommeren 1922 var i Gang for at formidle en for Produktionen mere afpasset Modifikation af Regeringens Toldlovforslag, førte som allerede fremhævet, ikke til noget Resultat. Regeringen forelagde derpaa i Efteraaret atter sit Toldlovforslag, baseret paa Værditoldprincipet, idet Finansministeren dog samtidig erklærede, at lykkedes det ikke at gennemføre Forslaget i indeværende Rigsdagssamling, vilde Spørgsmaalet ikke blive taget op igen. Derved vilde man jo ganske vist være befriet for en yderligere Anvendelse af Værditoldprincipet, og der vilde for saa vidt »skabes Ro om Sagen«. Imidlertid maa vi for vort Vedkommende forbeholde os, naar vi anser det for paakrævet, paany at rejse Kravet om en rimelig Beskyttelse af hjemlig Industri og Haandværk, idet Beskyttelsen jo saa

væsentlig er blevet forringet, fordi Prisniveauet ikke længere svarer til Forholdene i 1908. Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg protesterede da ogsaa allerede i en Skrivelse af 28. August f. A. mod, at Toldlovforslaget fremlagdes igen i uforandret Skikkelse, og man pegede paa de Erfaringer, der i Mellemtiden var gjort med Hensyn til Værditolden, og som jo fuldt ud har godtgjort, at vore Bekymringer var rigtige. Vi maatte derfor atter fastslaa, at kun en à jour-Foring af Vægttoldsatserne i den gældende Toldlov var den eneste rigtige Vej at gaa.

Den Protest, hvori Haandværk og Industri principielt indtager samme Stilling som Handelen med Hensyn til Fortoldningsprincipet, blev altsaa uden Indvirkning paa Regeringens Stilling, idet Toldlovforslaget som nævnt fremsattes uforandret; men vi har Grund til at haabe, at Erfaringerne fra den saakaldte Luksustoldlov og fra Udlandet, navnlig fra Norge, dog maa have rokket noget ved Dogmet om Værditoldens Fortrinlighed, og kunde man blot komme bort fra dette og faa et mere objektivt og mindre forudfattet Syn frem overfor vore Toldlovgivningsprinciper, vilde sikkert allerede meget være vundet.

Iøvrigt bør det fremhæves, at netop Luksustoldloven, der udløber den 31. Maj 1923, i sin endelige Affattelse dog tog ikke ringe Hensyn til de Protester, der var fremsat fra Haandværkets og Industriens Side. Det lykkedes nemlig dels at undgaa forskellige for Produktionen meget skadelige Forslag, dels at faa Ændringer og Forbedringer i en Række andre Tilfælde, saaledes at Luksustoldloven, omend den overvejende kom til at indeholde Værditoldparagrafer, dog tog praktiske Hensyn. Det har siden vist sig, at dette i høj Grad har været paakrævet, al den Stund det just var Erfaringerne fra den herved gennemførte Værdifortoldning, der viste sig saa uheldige.

Vi haaber da ogsaa at kunne naa videre ad denne Vej og herigennem faa Sikkerhed for, at der ikke ved en hel ny Toldlov, der kunde tænkes gennemført ved en Overrumpling af Erhvervene, indførtes ganske ødelæggende Toldforhold. Derimod synes Udsigterne for at komme til *positive* Forbedringer af den bestaaende Toldlov jo ikke særlig store, men trods det herskende Frihandelssyn har det dog vist sig, at det i enkelte Tilfælde er muligt at opnaa Fordele. Under de afsluttende Forhandlinger i Rigsdagen om Toldspørgsmaalet vil vi da samtidig med at søge Værditolden afværget gøre alt for at faa vore Synspunkter igennem til Værn og Udvikling for det indenlandske Produktionsliv, som i saa høj Grad trænger hertil.

Traktatspørgsmaalet.

Efterhaanden som man rundt om i Verden er kommet ind paa en meget kraftig Beskyttelsespolitik, har Spørgsmaalet om Afslutning af Handelstraktater faaet en meget stor Interesse. Som bekendt hvilede Danmarks Traktatpolitik tidligere paa Mestbegunstigelsessystemet, og disse Mestbegunstigelsesaftaler var i Virkeligheden før Krigen den hævdvundne Form for internationale Handelstraktater.

I dette Forhold er der imidlertid sket en ganske afgørende Ændring, idet store Lande, som f. Eks. Frankrig og Spanien, har erklæret, at de ikke vil afslutte Mestbegunstigelsesaftaler, men kun slutte Særaftaler, hvori der indrømmes særlige Toldnedsættelser m. v., mod at der til Gengæld i paagældende Lande opnaas Begunstigelser af tilsvarende Art.

Til Støtte for denne Traktatpolitik er der i de paagældende Lande indført glidende Toldsatser, saaledes at man har een Toldsats, der gælder for Lande, med hvem man ikke har Traktat, een, der kan indrømmes over for de Lande, med hvem man har en fordelagtig Traktat, og endelig særlig lave Toldsatser, der gælder for Lande, med hvilke man har afsluttet Særaftaler. I Forhandlingerne med Lande, der har indrettet deres Toldpolitik paa dette Grundlag, og dette gælder ikke alene de nævnte evropæiske Stater, men ogsaa de sydamerikanske Stater, hvor vi maa haabe at faa vigtige Eksportinteresser, staar Danmark ganske overordentlig svagt, eftersom de udenlandske Varer toldbehandles paa akkurat samme Maade i Danmark, ligegyldigt paa hvilken Maade det fremmede Land stiller sig overfor danske Varer. Vi kan maaske gøre os Haab om at udveksle vort Mestbegunstigelsestilsagn med de andre Landes Minimaltarifer, men saalænge vi ikke fra vor Side har et virkeligt Forhandlingsgrundlag, er der kun en meget lille Chance for os til at opnaa de særlige Toldnedsættelser udover Minimaltarifen, som i mange Tilfælde vil blive det afgørende for, hvorvidt en fremmed Industrivare kan sælges paa det paagældende Marked.

Hvormeget en saadan Toldpræference i Virkeligheden kan komme til at betyde, lader sig vanskelig afgøre. Jeg skal blot nævne, at der for det danske Cement, der i 1922 er blevet solgt til Brasilien, er blevet betalt omkring $^1/_4$ Mill. Kroner mere i Told end, hvis Cementen var blevet leveret fra Belgien eller U. S. A. Dette Beløb er en Bøde, de danske Eksportører maa betale, fordi Danmark ikke har kunnet sikre sig tilsvarende handelspolitiske Fordele, som de nævnte Lande.

Allerede forlængst har Industriraadet paapeget, at det ikke var tilstrækkeligt, at de danske Delegationer, der skulde forhandle om vore Handelstraktater, mødte udrustede med Oplysningsmateriale fra Traktatkommissionen — hvor fortrinligt dette end maatte være — thi saalænge de danske Underhandlere ikke har noget virkeligt at tilbyde eller at handle paa, vil deres Arbejde let forblive resultatløst. Allerede i April 1922 henledte Industriraadet Statsministerens Opmærksomhed paa dette Forhold og bad om, at det maatte blive undersøgt, om der ikke var Anledning til, at den danske Toldpolitik blev indrettet saaledes, at vi stod bedre udrustede i Forhandlingerne med Udlandet. Industriraadet pegede paa, at Indførelsen af en Dobbelttarif maaske vilde frembyde en Udvej, der kunde tjene til at sikre vore Eksportinteresser uden at berøre Afgørelsen af det vigtige Spørgsmaal om Frihandel eller Toldbeskyttelse. I det svundne Aar er dette Standpunkt gentagende Gange hævdet fra vor Side saavel offentligt som indenfor Traktatkommissionen. Den danske Krones faldende Kurs er i sig selv et kraftigt Memento om at begrænse Importen og forøge Eksporten. Efterhaanden som Udlandet afspærrer sig og ved gensidige Traktataftaler i Realiteten udelukker Import fra Ikke-Traktat-Magter, vil de danske Eksportører kom-

me til at arbejde under vanskeligere og vanskeligere Vilkaar.

Det forekommer os, at Regering og Rigsdag bør tage hele dette Spørgsmaal op, og det skulde synes naturligt, at *alle* Erhverv maa være interesseret i, at vor økonomiske Politik indrettes saaledes, at de danske Eksportvarer faar samme Chancer som andre Landes.

Industriraadet har i Aarets Løb søgt at faa det mest mulige ud af de Tilsagn om *Kriseforanstaltninger* til Støtte for Industrien, som i sin Tid blev givet af Statsminister Neergaard og senere af Handelsminister Rothe, og Resultatet af vore Bestræbelser skal i det følgende ganske kort omtales:

Fragtgodtgørelser og Fragtnedsættelser.

I Statsbanetakstloven af 13. Marts 1922, som traadte i Kraft den 1. April s. A., findes en Overgangsbestemmelse, i Henhold til hvilken der gives en 20 pCt.s Nedsættelse (for Tørv 30 pCt.) i Fragterne for Vognladningsgods fra de Industrivirksomheder, til hvilke der af Indenrigsministeriet inden Udgangen af December 1921 var givet Tilsagn om et Fragttilskud af 30 pCt. af de gamle Takster.

Parallelløbende med denne Ordning har Indenrigsministeriet fornyet sit Tilsagn om Fragttilskud ved Privatbaneforsendelser og i visse Tilfælde ved Søtransporter, men ogsaa her er det oprindelige 30 pCt.s Tilskud reduceret til 20 pCt. (for Tørv gives dog stadig 30 pCt.).

I Aarets Løb er det lykkedes Industriraadet at opnaa Fragtlettelser for enkelte Virksomheder, der tidligere var blevet forbigaaet.

Anvendelsen af dansk Arbejde ved Byggeforetagender, der opføres med Statslaan.

I Anledning af Loven om Laan til Boligforanstaltninger af 23. December 1922 henvendte Industriraadet sig til Indenrigsministeren og dennes Konsulent i Byggesager, Hr. Arkitekt Rolf Schrøder, for at søge gennemført, at der som Betingelse for Ydelse af Statslaan til de paagældende Byggeforetagender skulde kræves anvendt dansk Arbejde i større Udstrækning end efter den tidligere Lov, i Henhold til hvilken der kun blev stillet Forlangende om, at Mursten, Cement og enkelte andre Byggematerialer skulde være af dansk Oprindelse.

Overfor Laansøgere stilles der nu Betingelse om, at danske Byggematerialer skal benyttes i »størst mulig Udstrækning«, hvad der vil medføre, at kun Materialer, som ikke fremstilles her i Landet, vil kunne benyttes i udenlandsk Fabrikat. Denne Nyordning vil faa stor Betydning for mange danske Industrier, og Industrien har kun Grund til at glæde sig over den Forstaaelse, der af Indenrigsministeren er vist i denne Sag.

Under Forhandlingerne har Industriraadet arbejdet i nøje Kontakt med Landsforeningen »Dansk Arbejde«.

Paa Foranledning af et herværende Stenhuggerfirma rettede vi for nogen Tid siden Henvendelse til Ministeriet for offentlige Arbejder med Anmodning om, at man fortrinsvis vil anvende dansk Granit ved saadanne Statsarbejder, som sorterer under Ministeriet, og vi har nu fornylig modtaget Svar fra Ministeriet gaaende ud paa, at Ministeriet i Fremtiden vil kræve indhentet Tilbud saavel med dansk som med udenlandsk Stenmateriale, og at der derefter vil blive taget et rimeligt Hensyn til de Tilbud, for hvis Vedkommende der er regnet med danske Materialer.

Statslaan.

Det Udvalg — bestaaende af d'Herrer Fabrikant C. F. Jarl, Direktør Gunnar Gregersen og Professor Karl Meyer, med cand. jur. Johs. Hansen som Sekretær — der af Industriraadet er nedsat til at foretage Indstillinger til Finansministeriet angaaende Bevillingen af Statens Driftslaan til den nødlidende Industri, har afsluttet sit væsentligste Arbejde i Sommeren 1922, da der disponeredes over den sidste halve Million, der af Ministeriet var stillet til Raadighed. Der er tilsammen uddelt $3^1/_2$ Mill. Kr. til 83 forskellige Virksomheder, og der har ialt været behandlet ca. 170 Laaneandragender. Laanene er bleven bevilgede paa eet Aar. For en stor Dels Vedkommende er de saaledes allerede forfaldne til Indbetaling. Som det var at vente, var det Virksomhederne umuligt at tilbagebetale disse ret betydelige Laan i Løbet af eet Aar, tilmed da Konjunkturerne stadig er saa ugunstige for Industrien, som Tilfældet har været. Imidlertid har Ministeriet efter Indstilling af Industriraadets nævnte Udvalg stillet sig meget imødekommende med Hensyn til en foreløbig Prolongation af Laanene paa eet Aar. Dog er der paa en Del af Laanene betalt betydelige Afdrag, og der vil fremtidig indgaa periodiske Afdrag. Jeg vil gerne her udtale Industriraadets bedste Tak til d'Herrer Fabrikant Jarl, Direktør Gregersen og Professor Meyer for det store og brydsomme Arbejde, som d'Herrer har haft med Behandlingen af de mange Laaneandragender og med en Række andre Sager vedrørende Kriseforanstaltninger til Støtte for Industrien.

Ophævelse af tyngende Toldsatser for Raa- og Hjælpestoffer.

Det af Statsministeren i sin Tid givne Tilsagn forsaavidt angaar Tolden paa Træmasse, der anvendes ved Papirfabrikationen, er fremdeles i Kraft indtil 1. April iaar, og vi haaber, at en Henvendelse, som Industriraadet fornylig har rettet til Finansministeriet om Forlængelse af Ordningen udover den nævnte Dato, maa blive imødekommet, da Papirindustrien stadig arbejder under vanskelige Kaar.

For et Par Aar siden startedes en ny Kartebeslagfabrik i Vejle, en Fabrikation, som den danske Tekstilindustri i høj Grad er interesseret i under Hensyn til, at den er den eneste Fabrik i sin Art her i Landet. Vi imødekom derfor gerne en Henvendelse, som vi for nogen Tid siden fik fra Kartebeslagfabriken om at søge opnaaet, at Fabriken faar godtgjort Tolden paa de Raamaterialer, som medgaar ved den paagældende Fabrikation, idet der paa dette Omraade bestod det Misforhold, at Tolden paa Raamaterialer var større end Tolden paa den færdige Vare. Det lykkedes In-

dustriraadet ved Forhandling med Handelsministeriet at faa gennemført, at Fabriken paa visse nærmere Betingelser faar godtgjort Tolden paa de anvendte Raamaterialer.

Eksportkredit.

I Sommeren 1922 fik Handelsminister Rothe Finansudvalgets Bemyndigelse til til dette Formaal at disponere over 5 Mill. Kr. Der nedsattes et Udvalg, bestaaende af 4 Repræsentanter for henholdsvis Handelsministeriet, Nationalbanken, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet, og Nationalbankens Repræsentant, Grosserer Otto Petersen, valgtes til Formand. Industriraadets Repræsentant i Udvalget er Fabrikant C. F. Jarl, som, efter at Grosserer Otto Petersen har trukket sig tilbage, blev valgt til Formand for Udvalget. Der kan af Staten ydes Støtte dels ved Diskontering af indtil 85 pCt. af Veksler trukne paa udenlandske Købere, saafremt der ved Bankgaranti eller paa anden Maade er stillet tilfredsstillende Sikkerhed for Vekslen, dels ved at Staten overtager en Del af Risikoen ved at udsende danske Industrivarer i Konsignation paa fremmede Markeder. I dette sidste Tilfælde kan der dog kun være Tale om, at Staten kan gaa ind med højst 50 pCt. af Risikoen. Der er allerede givet adskillige Bevillinger til danske Industrivirksomheder, men Beløbet er endnu langt fra opbrugt. Det er lykkedes det af Handelsministeriet nedsatte Udvalg ved en rimelig Hensyntagen til de praktiske Forhold at føre Systemet ud i Livet paa en saa effektiv Maade, at Nyttevirkningerne for Industrien utvivlsomt vil vise sig langt større, end man oprindelig havde Grund til at vente efter den Formulering, Reglerne havde faaet.

For den Imødekommenhed og Forstaaelse, vi har mødt hos Embedsmændene i de forskellige Ministerier, hvor Industriens Anliggender er blevet behandlet, vil jeg gerne ved denne Lejlighed udtale Industriraadets Tak.

Spirituslovene.

Som bekendt forelagdes der i Efteraaret 1921 et Regeringsforslag om Beskatning af Sprit, der anvendes til Fremstilling af Frugtvine, og om Beskatning af Rosin-Cider. Det stod Industriraadet klart, at den foreslaaede Beskatning af Sprit til *Frugtvinfabrikationen* var teknisk uheldig, eftersom der herved vilde fremkomme en kunstig Præmiering af en bestemt Fabrikationsmetode, medens andre Fabriker, der var baseret paa en anden Teknik, vilde blive stillet ugunstigere. Under Hensyn hertil, og med fuld Tilslutning fra den paagældende Industri, foreslog Industriraadet, at Skatten skulde fremtræde som en Afgift paa den færdige Frugtvin, uden Hensyn til hvorledes denne var fremstillet, og det lykkedes at faa Rigsdagens Tilslutning hertil, ligesom der ogsaa blev taget Hensyn til vore Ønsker om en Nedsættelse af Beskatningen, saaledes at Satsen nu blev 32 Øre pr. l. Den foreslaaede Skattesats for *Rosin-Cider* var 1 Kr. pr. l. Eftersom det maatte befrygtes, at en saa høj Beskatning vilde umuliggøre Ciderfabrikationen, lagde Industriraadet den største Vægt paa at faa denne Skattesats nedsat betydelig. Industriraadet foreslog, at Afgiften skulde sættes til 50 Øre pr. l. Det lykkedes ikke at faa denne Nedsættelse gennemført, men man opnaaede dog, at den foreslaaede Afgift af 1 Kr. pr. l blev reduceret til 75 Øre pr. l.

Det social-politiske Udvalg.

Af de Spørgsmaal, der har beskæftiget Det socialpolitiske Udvalg i det forløbne Aar, maa først og fremmest nævnes *Aldersrenteloven.* Det af Regeringen fremsatte Forslag om Aldersrente var, som bekendt, baseret paa Tilskudspolitik og betød i sine Konsekvenser en Underminering af det frivillige Opsparingssystem, der gennem Oprettelsen af Pensionsforsikringsanstalten er indført bl. a. i en Række industrielle Virksomheder. Vi paa vor Side maatte foretrække en Ordning, der var baseret paa Hjælp til Selvhjælp, og som kunde tjene til at fremme Opsparingsbestræbelserne i Stedet for, som det nu er Tilfældet, at tage fra dem, der lægger til Side til deres Alderdom, og give til dem, der lægger Hænderne i Skødet og overlader Betryggelsen af deres Alderdom til Samfundet. Vi opnaaede desværre ikke i første Omgang at faa vore Synspunkter gennemført, idet den i sidste Foraar vedtagne Lov om Aldersrente jo, som bekendt, holdt sig nær til det fremsatte Regeringsforslag. Vi ydede imidlertid vort Bidrag til, at det i vide Kredse af Befolkningen tilstedeværende Ønske om en Forsikringsordning blev fremført med al mulig Vægt, og det er os en Glæde at kunne konstatere, at Regeringen har stillet sig forstaaende overfor dette Ønske og har nedsat en hurtigt arbejdende Kommission, der skal afgive en Indstilling om den praktiske Gennemførlighed af en Folkeforsikringsordning. I denne Kommission har bl. a. d'Herrer Maskinmester Bouët, Direktør Chr. H. Olesen og Direktør Pade faaet Sæde.

I den vedtagne *Invalideforsikringsordning* findes der den urimelige Bestemmelse, at en Virksomhed skal betale Forsikringspræmie for alle sine Funktionærer, ogsaa for dem der har en Indtægt, der ligger over den i Loven fastsatte Grænse, og som derfor i paakommende Tilfælde ikke vil faa den ringeste Understøttelse fra den Invalideforsikring, til hvilken der for deres Vedkommende hvert Aar betales en Præmie. Vi har ved Henvendelse til de respektive Ministerier søgt at faa dette Vildskud paa den sociale Lovgivning bortskaaret, men endnu er dette ikke lykkedes os.

Endvidere skal jeg omtale, at Udvalget har ført indgaaende Forhandlinger om hele *Spørgsmaalet om Funktionærernes Stilling indenfor den sociale Lovgivning,* og at man overfor Handelsministeriet har anbefalet det fra Dansk Principalforening fremsatte Forslag om Nedsættelse af en Kommission til Undersøgelse af dette Problem.

Endelig skal omtales, at der indenfor Det social-politiske Udvalgs Rammer i Slutningen af 1922 blev ført en Række Forhandlinger angaaende de forskellige Erhvervsorganisationers Stilling til *Priskontrolkomitéen,* hvilke resulterede i en Beslutning om at søge Priskontrolkomitéen ophævet fra 1. Januar d. A. at regne, idet man var af den Opfattelse, at Komitéen nu i det

store og hele havde gennemført den Opgave, der i sin Tid var tiltænkt den.

Fællesudvalget om Skattespørgsmaal.

Ved sidste Generalforsamling oplystes det, at Dansk Dampskibsrederiforening, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet gennem et Fællesudvalg havde rettet en Henvendelse til Regering og Rigsdag for særlig med Hensyn til Aktieselskabsbeskatningen at opnaa Lempelser i Loven om Indkomst- og Formueskat til Staten.

Det er meget glædeligt, at denne Henvendelse har baaret Frugt i den nugældende Lov af 10. April 1922, idet der paa adskillige Punkter er opnaaet væsentlige Fordele til Gavn for Erhvervslivet.

Af de vigtigtigste nye Bestemmelser med Hensyn til Aktieselskabsbeskatningen skal nævnes følgende:

1) Ved Beregningen af Indkomstens procentvise Forhold til Aktiekapitalen tages fremtidig ikke blot Hensyn til den indbetalte Aktiekapital, men ogsaa til Beløb, der fra Reservefonden er overført til Aktiekapitalen.

2) Dersom et Selskab i Henhold til sine Statuter henlægger en Indkomst til Reservefond for derved at sikre Selskabets økonomiske Grundlag, nedsættes Skatten for en tilsvarende Del af den beskattede Indkomst med $^{1}/_{4}$. Angribes saadanne henlagte Reserver senere, bliver Halvdelen af de paagældende Beløb at medregne til Selskabets skattepligtige Indkomst i det paagældende Aar.

3) Ved Beregningen af et Aktieselskabs skattepligtige Indtægt fradroges tidligere i den samlede Nettoindtægt et Beløb svarende til 4 pCt. af Aktiekapitalen. Nu er dette skattefri Fradrag forhøjet til 5 pCt.

4) Dersom et dansk Selskab godtgør, at en vis Del af dets Bruttoindtægt hidrører fra Virksomhed i Udlandet, bortfalder Skattepligten for en forholdsvis tilsvarende Del af Nettoindtægten, efter at det skattefri Fradrag paa 5 pCt. er fradraget.

5) Det er lykkedes at faa fjernet den tidligere 3-dobbelte Beskatning, der fremkom derved, at saavel et Moderselskab som dettes Datterselskab og Moderselskabets Aktionærer maatte betale Skat af Datterselskabets Indtægt. Loven bestemmer nu, at Finansministeren kan fritage Moderselskabet for at betale Skat af den Indtægt, som indvindes fra Datterselskabet, naar vel at mærke Moderselskabet i hele Aaret har ejet mindst 50 pCt. af Datterselskabets Aktiekapital.

Fællesudvalget har iøvrigt opnaaet forskellige Ændringer af mere almindelig Art, nemlig:

1) Skatteraadene kan fremtidig, naar en Skatteyder har benyttet Selvangivelse, ikke forhoje Ansættelsen, uden at der forinden er givet Skatteyderen Adgang til at udtale sig, ligesom Forhøjelsen, hvor den foreløbige Ansættelse hviler paa Selvangivelse og specificeret Regnskab, maa begrundes.

2) Fremtidig gives der en Skatteyder 5 pCt. Rente p. a. for for meget erlagte Skattebeløb.

3) Det er lykkedes at faa Landsoverskatteraadet udvidet saaledes, at Handel, Søfart og Industri nu kan blive repræsenteret. I Henhold til denne Lovændring er Ingeniør P. Korsgaard bleven udpeget som Industriens Repræsentant i nævnte Raad.

I Erkendelse af den Betydning, det vil have — ikke mindst for Industrien — til enhver Tid at holde sig orienteret om Administrationens Fortolkning af Indkomst- og Formueskatteloven og i Erkendelse af det gavnlige i til enhver Tid at være à jour med Rigsdagens Forhandlinger om fremtidige Skattelove, har Industriraadet besluttet at opretholde som fast Udvalg Industriraadets Skatteudvalg, der bestaar af: Direktør Chr. H. Olesen (Formand), Fabrikant H. Sebbelov og Direktor Torben Zahle, med cand. polit. Harald Cock-Clausen som Sekretær. Skatteudvalget vil i Fremtiden samarbejde med tilsvarende Udvalg, nedsatte af Dansk Dampskibsrederiforening og Grosserer-Societetets Komité. Medlemmerne af vor Organisation vil sikkert vide at paaskønne de paa dette Omraade opnaaede gode Resultater, og jeg benytter Lejligheden til at udtale en Tak til Skatteudvalgets Medlemmer og til Overretssagfører Fr. Pio, der paa fortræffelig Maade har bistaaet Udvalget.

Rioudstillingen.

Den danske Afdeling paa Verdensudstillingen i *Rio de Janeiro* er i væsentlig Grad en Industriudstilling, og Arbejdet med Tilrettelæggelsen af Udstillingen er derfor sket i nøje Samarbejde med Industriraadet.

Som bekendt fremkom Indbydelsen til at deltage i Udstillingen i Sommeren 1921, og Industriraadet undersøgte da paa Udenrigsministeriets Foranledning, hvilken Tilsutning der kunde forventes indenfor Industrien, og indkaldte Anmeldelser fra de Virksomheder, der onskede at deltage. Arbejdet gik derefter over til et for Udstillingen nedsat særligt Kommissariat, for hvilket Industriraadets Næstformand, Direktør Benny Dessau, blev Formand. Kommissariatet fik Kontor i Industribygningen, og som Sekretær fungerede cand. polit. Ivar Egebjerg.

Ved et dygtigt Arbejde, ikke mindst af Generalkommissær Fr. Riise, lykkedes det at faa den danske Udstilling færdig, saaledes at den kunde aabnes paa den programmæssige Aabningsdag. Foruden Danmark var der kun ganske enkelte andre Lande, der var færdige med deres Udstillinger paa Aabningsdagen, og med det Forløb, Udstillingen har faaet, tør man vistnok sige, at det var dobbelt heldigt for os, at vi var færdige i rette Tid. Selve Aabningsfestlighederne foraarsagede nemlig en meget stærk Tilstrømning af Besøgende ikke alene fra Sydamerika, men ogsaa fra andre Lande, og Interessen koncentrerede sig naturligvis i ganske særlig Grad om de Udstillinger, der var færdige. Dette bidrog meget til at skabe den smukke Sukces, som den danske Udstilling har faaet, og vi har saaledes, endskønt Verdensudstillingen i sin Helhed ikke har svaret til de stillede Forventninger, faaet det ud af vor Deltagelse, som vi kunde gøre os Haab om.

Industriberetningen.

Som omtalt i forrige Aarsberetning er Redaktionen af »Dansk Industriberetning« overtaget af Fuldmægtig

i Industriraadet, cand. polit. Ivar Egebjerg. Skønt der i det forløbne Aar har paahvilet Fuldmægtig Egebjerg en betydelig Række Opgaver indenfor Industriraadet, specielt vedrørende Toldspørgsmaalet, er det dog lykkedes ham at faa Industriberetningen for 1919 og 1920 færdig, og denne er, som det maaske vil være bekendt, netop udkommet i disse Dage. Det er vort Haab, at vi i det kommende Aar kan indvinde den indtraadte Forsinkelse, saaledes at vi i 1923 atter kan blive à jour med Beretningen.

Konsulatudvalget.

Konsulatudvalget har i det forløbne Aar afgivet Udtalelser om Besættelsen af en Række honorære Konsulatposter rundt om i Udlandet. Ialt har Udvalget behandlet 53 Sager.

Oprindelsescertifikater.

I Aaret 1922 er der udstedt ca. 400 engelske og australske Oprindelsescertifikater, af hvilke langt den overvejende Del for Varer til Australien.

I Januar d. A. blev Kravet om Oprindelsescertifikater for Varer til Australien opgivet og erstattedes med en Fakturaerklæring, der imidlertid ikke skal viseres i Konsulatet og derfor heller ikke paategnes af Industriraadet.

Industriraadets Paategning af Oprindelsescertifikater kræves herefter kun for Varer, der falder ind under den engelske »Safeguarding of Industries Act«, samt for alle Varer, der eksporteres til Spanien.

Vi har endvidere i en Række Tilfælde maattet sige god for Firmaer, der ønskede at eksportere til Belgien, forinden det herværende Konsulat udstedte de fornødne Certifikater. Der er til en Række Eksportfirmaer udstedt Attester til Brug ved Eksport til bl. a. Spanien, Portugal, Bulgarien, Grækenland, Tyrkiet og Japan.

Der er i Aarets Løb klaget fra en Del Eksportfirmaer over de urimelig høje Gebyrer, der maa betales for Udstedelsen af Oprindelsescertifikater til Frankrig og Portugal.

Industriraadet rejste i Februar 1922 overfor Udenrigsministeriet Spørgsmaalet om at søge udvirket en Nedsættelse af Gebyrerne for de franske Certifikater, men det har endnu ikke været Ministeriet muligt at opnaa noget Resultat. I Februar 1923 rejste Industriraadet Spørgsmaalet om en Nedsættelse af Gebyrerne for de portugisiske Certifikater.

Som Industriraadets Eksperter ved Udstedelsen af Oprindelsescertifikater har atter iaar fungeret d'Herrer Professor Karl Meyer og Professor E. Thaulow, Kjøbenhavn, Stadsingeniør H. V. Rygner, Odense, og Forstander G. Høeg-Guldberg, Aarhus.

Erhvervenes Pressesekretariat har udsendt Beretning for sit 3. Virksomhedsaar, hvori meddeles, at Sekretariatet ligesom ifjor har udsendt ca. 120 Fællesartikler til danske, norske og svenske Blade, i hvilke man har gjort Rede for industrielle, økonomiske og sociale Forhold dels her i Landet og dels i Udlandet. Desuden har Sekretariatet udsendt Artikler og Nyhedsstof til saavel Hovedstads- som Provinsblade.

Den 1. Juli nedsatte Pressesekretariatets Bestyrelse et Forretningsudvalg bestaaende af Direktør Folmer Preisler, Formand, Redaktør Povl Drachmann og Fabrikant Hans Holten. Efter Forretningsudvalgets Ønske har Pressesekretariatet gentagne Gange sendt Rundskrivelser til Industriraadets Underorganisationer for at erindre disse om altid i Pressesager at henvende sig til Erhvervenes Pressesekretariat. Det fremgaar af Beretningen, at disse Rundskrivelser har baaret god Frugt, idet Erhvervenes Pressesekretariat i en lang Række Tilfælde har kunnet understøtte de forskellige Industriers Krav og Ønsker.

Pressesekretariatet har i det forløbne Aar udvidet sit Virksomhedsomraade til ogsaa at omfatte økonomiske Ugeoversigter, der vederlagsfrit sendes til 30 af de største Provinsblade, nemlig 15 Venstreblade og 15 konservative Blade. Disse Oversigter har slaaet ganske udmærket an; de giver ikke blot et økonomisk Rundskue, men lægger naturligvis særlig Vægt paa det danske Erhvervslivs øjeblikkelige Stilling.

Da Erhvervenes Pressesekretariat har intimt Samarbejde med tilsvarende Bureauer i Sverige og Norge, er Industrien altid i Stand til i den skandinaviske Presse at faa bragt sine Synsmaader frem til Publikum, og det anbefales derfor paany saavel vore Underorganisationer som de enkelte Virksomheder at benytte Erhvervenes Pressesekretariat saa ofte, de ønsker gennem Pressen at komme i Kontakt med Publikum.

Erhvervenes Ruslandsudvalg.

Efter Afbrydelsen af de officielle dansk-russiske Forhandlinger i Stockholm i Efteraaret 1921 fortsatte Erhvervenes Ruslandsudvalg i Løbet af 1922 sit Arbejde med at indsamle Informationsmateriale angaaende Handelen paa Rusland og det økonomiske Livs Udvikling i selve Rusland. Dette Materiale er blevet benyttet dels ved oplysende Artikler i Pressen, dels til Meddelelser til interesserede Firmaer. Udvalgets Sekretær, Ingeniør Lange, foretog i Aarets Løb en Række Orienteringsrejser til Stockholm og Berlin for, at vore Erhverv yderligere kunde blive holdt à jour med Situationen i Rusland.

Bestræbelserne for at genoprette Handelssamkvemmet mellem Danmark og Rusland er nu indtraadt i en ny Fase, efter at Udenrigsministeriet fornylig har udsendt en særlig Delegation, bestaaende af Kammerherre Clan, Direktør Hjerl Hansen og Ingeniør Eigil Leth, til Moskwa for at forhandle om en Overenskomst mellem de to Lande. Som bekendt er Direktør Hjerl Hansen Formand for Erhvervenes Ruslandsudvalg og er tillige Formand for Foreningen til Varetagelse af danske Fordringshaveres Interesser i Rusland.

For Erhvervene, specielt Industrien, knytter sig jo stor Interesse til de forestaaende Forhandlinger i Moskwa, og selv om vi næppe tør regne med, at en Overenskomst vil medføre, at der for danske Firmaer øjeblikkelig kommer store Forretninger i Stand paa Rusland, er det af Vigtighed, at vi snarest kan paabegynde et Orienteringsarbejde med Hensyn til vore Fremtidsmuligheder i Rusland.

Samarbejdet med Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene.

I Maj Maaned 1922 gik Dansk Eksportforening op i Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, og samtidig blev det af nævnte Forening hidtil udgivne Tidsskrift »The Danish Export Review« slaaet sammen med »Danish Foreign Office Journal«, med hvilket Organ vi gennem Ingeniør Lange har et nøje Samarbejde.

Iøvrigt har vi baade officielt og sekretariatmæssigt et godt og intimt Samarbejde med dette Bureau. Til Eksempel skal anføres, at det store og omfattende Kartotek, som Oplysningsbureauet i Løbet af det svundne Aar har tilvejebragt for danske Firmaer, der er interesserede i Eksport, er blevet til efter nærmere Aftale mellem Oplysningsbureauet og Industriraadet, forsaavidt angaar alle de industrielle Firmaer, og vi maa nu haabe, at dette Kartotek maa blive til Gavn for alle de Firmaer, der har ønsket sig optaget i dette.

Af *Alex. Foss'* Industrifond er der i December 1922 uddelt Understøttelser til et Beløb af ialt Kr. 21 600 heri indbefattet som Supplement et Beløb af ca. Kr. 4000 fra C. F. Jarl's Industrifond.

Følgende har modtaget Understøttelser:
Foreningen af tekniske Skoler i Danmark.
Kontorchef, cand. polit. P. P. Svejstrup, Kbhvn.
Mekaniker S. Rümenapp, Kbhvn.
Docent, Dr. techn. Jul. Hartmann, Kbhvn.
Smedemester Aage Schøller, Kbhvn.
Korner & Kett, Kbhvn.
Mekaniker Regnar Jensen, Kbhvn.
Fabrikant Oscar Petersen, Kbhvn.
Urmager Anders Jensen, Veslos.
Keramiker P. Nordstrøm, Husum.

Præmieringen af den mindre Industri.

Til Præmieringen var anmeldt 75 Deltagere, af disse blev de 34 opfordret til at indsende Prøver til Bedømmelse. Der blev uddelt 3000 Kroner, fordelt paa 11 Præmietagere, hvis Navne tidligere har været offentliggjort i »Tidsskrift for Industri«.

Husmoderforeningen.

Det paa forrige Generalforsamling omtalte Samarbejde med Husmoderforeningerne, som var etableret i Anledning af disse Foreningers Ønske om at oprette en Forsøgsstation til Prøvning af Husholdningsvarernes Værdi, fortsattes en Tid med Hensyn til Produktionen og en dermed følgende Kontrol af de saakaldte D. H.-Sæber. Imidlertid opsagde Husmoderforeningerne Overenskomsten herom, fordi det viste sig, at D. H.-Sæberne havde meget ringe praktisk Betydning. Der førtes ogsaa langvarige Forhandlinger med Husmoderforeningerne om Fremstillingen af en paa særlig Maade kontroleret Kvalitet af dansk Hvedemel, men Forhandlingerne førte ikke til noget Resultat, fordi Møllerorganisationerne ansaa Planerne for uigennemførlige i Praksis. Samarbejdet med Husmoderforeningerne ophørte derefter helt, fordi Foreningerne ikke kunde akceptere Raadets to almindelige Forudsætninger for Samarbejdet, nemlig dels at Kontrolen kun omhandlede danske Varer, dels at Raadets Medvirken gjordes afhængig af, at den for paagældende Branche eksisterende Organisation deltog i Ordningen, saaledes at ikke en enkelt Virksomhed af mange fik Adgang til at nyde Fordel af Husmoderforeningernes Godkendelsesstempel.

Efter at saaledes Samarbejdet med Husmoderforeningerne engang var bragt til Ophør, har disse Foreninger dog paany anmodet om en Forhandling. Raadet har erklæret sig villig til at foretage en saadan og har udpeget d'Herrer Fabrikant Jarl, Professor Karl Meyer, Direktør H. Schmidt og Fabrikant L. Larsen til at føre Forhandlingerne.

Det dansk-australske Handelskammer.

I Foraaret 1921 startede en Kreds af danskfødte Mænd, bosat i Australien, et dansk-australsk Handelskammer. Kammeret, der fra den australske Regerings Side har vundet lydhør Forstaaelse i Bestræbelserne for at knytte et intimt handelsøkonomisk Samarbejde med Danmark, henvendte sig i 1922 til Udenrigsministeriet med Anmodning om, at bl. a. Industriraadet maatte blive gjort bekendt med Handelskammerets Start og opfordret til at formaa danske Virksomheder, der har Interesser paa det australske Marked, til at indtræde som Medlemmer af Handelskammeret.

Raadet tog denne Opgave op, og det lykkedes at formaa en Del Firmaer, som man paa Forhaand vidste havde Handel paa Australien, til at følge Henstillingen. Industriraadet har iøvrigt vist sin Sympati for Sagen ved selv at lade sig optage som Medlem af Kammeret, og da man kan formode, at en større Kreds af industrielle Virksomheder maatte ønske at være med i Arbejdet for et intimere Handelssamkvem med Australien, har Raadet erklæret sig beredt til paa Handelskammerets Vegne at modtage Nyindmeldelser.

Industriraadet har henstillet til Regeringen, at der paa enhver Maade ydes Handelskammeret Støtte.

Posttaksterne.

Til Ministeriet for offentlige Arbejder har Industriraadet den 15. December 1922 afgivet en Skrivelse, hvori det henstilles, at der snarest gørligt iværksættes en betydelig Nedsættelse i de nugældende Posttakster, der ikke under Hensyntagen til Prisniveauet staar i noget rimeligt Forhold til Taksterne før Krigen.

Det er maaske tvivlsomt, om der i Øjeblikket kan opnaas noget positivt Resultat paa dette Omraade, men den stedfundne Henvendelse maa ses som et Led i Bestræbelserne for at faa nedsat de forskellige af Stat og Kommune fastsatte Takster, der paa mange Omraader virker urimelig generende for Erhvervslivet.

Vandafgiften i Kjøbenhavn og paa Frederiksberg.

Et andet Omraade, hvor Industriraadet beskæftiger sig med Takstspørgsmaal, er de kommunale Vandafgifter, som opkræves i Kjøbenhavn og paa Frederiksberg. Der er foretaget en indgaaende Undersøgelse, som viser, at Kommunernes stigende Udgifter ved Fremskaffelse af Drikkevand hidtil næsten udelukkende er blevet paalagt Erhvervene og da først og

fremmest Industrien. Vi har rettet Henvendelse til Kommunalbestyrelserne om, at der maa blive gennemført i hvert Tilfælde en Omlægning af Vandafgiften, saaledes at Byrderne fordeles mere retfærdigt.

Arbejdspengetaksterne paa Kjøbenhavns Toldbod.

Toldbodens Arbejdspengetakster havde i Hojkonjunkturernes Tid naaet et meget højt Niveau. Det første Skridt i nedadgaaende Retning fandt Sted den 21. Oktober 1921, da Finansministeriet efter Industriraadets Henstilling lod et særligt 25 pCt. Tillæg bortfalde for Indladningsgodsets Vedkommende.

Fra 1. Januar 1923 skulde dette 25 pCt. Tillæg ogsaa bortfalde for Klareringsgodsets Vedkommende, men da Industriraadet stadig mente, at Arbejdspengetaksterne paa Toldboden var uforholdsmæssig høje, særlig for Raavarer og grovere bearbejdede Varer, der kun kræver en ganske overfladisk Behandling ved Ind- og Udladning og som meget vanskeligt taaler at blive belastet med alt for høje Ekstraudgifter, rettede Raadet i Oktober Maaned 1922 en Henvendelse herom til Finansministeriet, som erklærede sig villig til gennem et Udvalg at lade undersoge Mulighederne for en fornyet Revision af Arbejdspengetaksterne. I det paagældende Udvalg, der har paabegyndt sit Arbejde, er Industriraadet repræsenteret ved Sekretær, cand. polit. Har. Cock-Clausen.

Jeg tror at kunne sige, at det vil blive muligt at faa gennemført en ny væsentlig Nedsættelse i Arbejdspengetaksterne til Gavn for mange Industrier.

Konkurrenceklager.

Konkurrenceklage-Udvalget, der ligesom de foregaaende Aar bestaar af d'Herrer Fabrikant Nobel, Direktør Allan Petersen og Overretssagforer, Dr. polit. F. Pio, har behandlet i alt 14 Sager, i hvilke Industriraadet enten selvstændig har rejst Tiltale eller har tiltraadt den private Tiltalebegæring i Anledning af Overtrædelser af Lov af 6. Maj 1921 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse. Fra Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Anmodning om at fremkomme med eventuelle Forslag til Ændringer i den nævnte Lov, hvis Gyldighed udløber med Udgangen af indeværende Aar. Industriraadet har anmodet Konkurrenceklage-Udvalget om at optage denne Sag til Behandling, og Raadet har dels i »Tidsskrift for Industri«, dels ved direkte Meddelelse til de industrielle Organisationer anmodet de interesserede Industrier om at fremkomme med eventuelle Forslag og Ønsker.

Stemplingsspørgsmaalet.

Som meddelt paa forrige Generalforsamling havde Industriraadet nedsat et Udvalg til at overveje Spørgsmaalet om, hvorvidt og i hvilket Omfang det vil være nyttigt at søge gennemført Regler om tvungen Stempling og Mærkning af udenlandske Varer. Udvalget afgav en Indstilling, som ikke i al Almindelighed tilraadede at søge saadanne Forholdsregler gennemført, men derimod henledte Opmærksomheden paa den Adgang, der ved § 14 i Loven af 6. Maj 1921 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse er givet Handelsministeren til ad administrativ Vej at faa gennemført Paabud om, at bestemte Varer i Detailsalg kun maa sælges eller udbydes til Salg med Angivelse af Varens Frembringelses- eller Oprindelsessted. Denne Adgang burde saa benyttes i de individuelle Tilfælde, hvor en Stempling ansaas for nyttig for paagældende Industri.

Fem forskellige Industrier, deriblandt f. Eks. Tagpapindustrien og Tørelementindustrien, har benyttet sig af denne Mulighed til at indgive Andragende til Handelsministeriet om saadanne Sager, og Industriraadet nærer det bestemte Haab, at disse Andragender vil blive imødekommet fra Ministeriets Side. Paa Industriraadets Vegne er disse Sager blevet behandlet i et Udvalg, hvis Formand er Direktør Benny Dessau og hvis Medlemmer iøvrigt er Direktør Allan Bock, Fabrikant Engel, Direktør L. Larsen og Fabrikant Nobel.

Industriens Forhold til Arbejds- og Fabrikstilsynet.

Paa Foranledning af en Henvendelse fra en Arkitekt, som havde udarbejdet Tegninger og Planer for et industrielt Anlæg, men havde faaet disse delvis refuserede fra Arbejds- og Fabrikstilsynet, nedsatte Industriraadet et Udvalg til at behandle de Klager, der fra Tid til anden bringes til Industriraadets Kundskab angaaende Arbejds- og Fabrikstilsynets ofte urimelige Krav overfor Industrien. Udvalget, der bestaar af d'Herrer Direktør R. Helweg, Fabrikant Jonn Jacobsen og Direktor Hans L. Larsen, har allerede behandlet tre Sager, derunder ogsaa Spørgsmaalet om Erhvervenes og specielt Industriens Stilling til de af Indenrigsministeren i Rigsdagen fremsatte Ændringsforslag angaaende nye Regler for Betalingen af Tilsyn med visse Maskiner i Henhold til Fabrikloven og om forøgede Gebyrer for Kedelsyn i Henhold til Loven om Tilsyn med Dampkedler paa Landjorden. Denne sidste Sag er behandlet i Forening med et af Arbejdsgiverforeningen nedsat Udvalg, og de to Udvalg er enedes om en Indstilling, som er videresendt til det Folketingsudvalg, der behandler paagældende Sag. Industrien har hermed ønsket at lægge sin Indflydelse i Vægtskaalen for at fastholde det Princip, at naar Staten kræver visse Forholdsregler iagttagne og overvaagede — af Samfundshensyn, maa Udgifterne til det nødvendige Tilsyn afholdes af Staten. Ministerens Forslag indeholder derimod den Tendens, at Byrderne skal væltes over paa de private Erhverv i saa vidt Omfang som muligt, saaledes at der i Virkeligheden slet ikke bliver Tale om en *Nedskæring,* men en *Overvæltning* af visse sociale Udgifter fra Staten til Erhvervene.

Ifjor Sommer gæstede *The Ceramic Society* fra England Kjøbenhavn, og i Forbindelse med Dansk Ingeniørforening og nogle særlig interesserede Firmaer forestod Industriraadet Tilrettelæggelsen af Programmet for Besøget her, der strakte sig over flere Dage. De engelske Gæster var under deres Ophold her i Byen blandt andet indbudte til Frokost i Industriraadet, og vi fik det Indtryk, som senere er blevet bekræftet, at de var meget tilfredse med deres Ophold her i Kjøbenhavn, hvor de bl. a. havde Lej-

lighed til at aflægge Besøg paa nogle af de største Fabriker indenfor den højt ansete danske keramiske Industri.

I 1922 er der bl. a. fra Industriraadets Side blevet fremført en Kritik over den efterhaanden stærkt industrialiserede Fabriksdrift, der lidt efter lidt er blevet gennemfort indenfor *Fængselsvæsenet,* og det er fra vor Side blevet gjort gældende, at den heromhandlede Fremgangsmaade er egnet til yderligere at skabe Vanskeligheder for Industrien, navnlig under Hensyn til de særlige Forhold, der gør sig gældende indenfor Fængselsvæsenet, lave Lønninger m. v. Justitsministeriet har derfor fornylig nedsat et Udvalg til nærmere Undersøgelse af hele dette Forhold. Ved en Imødekommenhed fra Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk er vi blevet repræsenteret i Udvalget ved Fabrikant Holger Sebbelov.

For nogen Tid siden har vi til Justitsministeriet rettet Henvendelse, om Tiden ikke maatte være inde til at gennemføre Lempelser med Hensyn til de gældende *Pasbestemmelser,* i første Linie med Hensyn til Afskaffelsen af Pastvangen i det indbyrdes Forhold mellem de skandinaviske Lande. Desværre har det endnu ikke været muligt at imødekomme vort Ønske, men et Skridt i den rigtige Retning er man kommen derved, at Passene ikke længere skal viseres ved Rejser mellem de skandinaviske Lande.

Sø- og Handelsretten.

Da Ingeniør Holger Neergaards Funktionstid som Medlem af Sø- og Handelsretten for nogen Tid siden udløb, og Ingeniøren, der var det eneste tekniske Medlem af Sø- og Handelsretten, ikke ønskede at modtage Genvalg, viste Grosserer-Societetets Komité Industriraadet den Imødekommenhed at forespørge, hvilken Tekniker vi gerne saa indvalgt i Sø- og Handelsretten i Ingeniør Neergaards Sted, idet Komitéen da vilde indstille vedkommende. Vi bragte Direktør R. Helweg i Forslag, og Direktøren er senere valgt til Medlem af nævnte Ret.

Besættelsen af Ruhromraadet og de tilgrænsende Distrikter.

Fornylig har Industriraadet i Forbindelse med Grosserer-Societetets Komité behandlet Spørgsmaalet om de Skridt, der fra Erhvervene burde foretages for at opnaa Udførselstilladelse for Jern og andre for vor Industri vigtige Varer, som før den franske Besættelse af Ruhrdistriktet var indkøbt af danske Firmaer. Vi blev meget hurtig klar over, at der her stod vigtige Interesser paa Spil, navnlig for vore Skibsværfter under Hensyn til, at der i Besættelsesomraadet henlaa store Partier Jern, for hvis Udførsel der paa Grund af Besættelsen var opstaaet store Vanskeligheder. Resultatet af vore Overvejelser blev, at de to Erhvervsorganisationer i Forening besluttede sig til at udsende en særlig Delegation til det besatte Omraade for at undersøge Forholdene paa Stedet. Industriraadet blev i den paagældende Delegation repræsenteret ved Direktør Ove Munck. Delegationens første Rejse til Ruhrdistriktet, der var af rent orienterende Natur, blev hurtig efterfulgt af en ny Rejse dertil for at forhandle med de derværende franske og tyske Myndigheder samt en Række af de store tyske Firmaer. Der foreligger endnu ikke noget endeligt Resultat af de stedfundne Forhandlinger, men vi nærer Haab om, at der trods alt ved Forstaaelse baade fra tysk og fransk Side vil kunne opnaas en for danske Interesser relativ god Løsning af dette vanskelige Spørgsmaal. De Herrer, der har deltaget i disse besværlige Rejser og vanskelige Forhandlinger, fortjener vor bedste Tak.

Der kunde nævnes endnu en lang Række af Spørgsmaal, som vi Aarets Løb har behandlet, men det, der her er anført, giver formentlig et tilstrækkelig klart Billede af den Virksomhed, vi har udfoldet.

At give en Oversigt over det Utal af Konferencer, der i Aarets Løb har fundet Sted, er ifølge Sagens Natur umuligt, og selv om Antallet af de afholdte Møder og de ekspederede Skrivelsers Antal ikke er nogen absolut Maalestok for Omfanget af det Arbejde, der er udført, giver nedenanførte Tal dog et Indtryk af den Virksomhed, der er udfoldet i Aarets Løb. Antallet af Møder indenfor Industriforeningens Bestyrelse, Repræsentantskab samt Industriraadet og dettes Staaende Udvalg og de øvrige mange Udvalg indenfor Foreningen og Raadet beløber sig til ca. 190. Antallet af indgaaede Breve har i Aarets Løb andraget ca. 6 500, medens Antallet af udgaaede Breve i den samme Periode beløber sig til ca. 17 700, herunder 3 Cirkulærer til Industriraadsorganisationens Medlemmer, omfattende ca. 4 500 Breve.

Det er mit Haab, at det med denne Beretning er lykkedes at give et Indtryk af, at vi i Beretningsaaret har opnaaet adskillige Resultater for Industrien, men samtidig vil det sikkert staa klart, at der fremdeles ligger store industripolitiske Opgaver, der venter paa deres Løsning. Naar jeg nu slutter denne Beretning, skal det derfor være med en Tak til Kolleger og Medarbejdere for det store Arbejde, som de i det svundne Aar har udført indenfor vor Organisation til Gavn for det industrielle Erhverv, og samtidig ønsker jeg at udtale Haabet om, at Industriens Mænd ogsaa i det kommende Aar vil stille Tid og Kræfter til Raadighed for vor fælles Sag.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Tilførslerne fra Ruhr.

Som tidligere meddelt, har der været udsendt en dansk Erhvervsdelegation til Ruhr for at skaffe Frigivelse af Varepartier beordrede af danske Firmaer i de Distrikter, der nu er okkuperet af Franskmændene. Delegationen er hjemvendt; men der er endnu ikke fremskaffet nogen endelig Ordning af Sagen. Dog haaber man, at en saadan vil komme til at foreligge.

Der er af Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet den 20. Marts udsendt følgende foreløbige Meddelelse til Pressen:

I Anledning af de for Tiden stedfindende Forhandlinger om Udførsel af Varer fra de besatte tyske Di-

strikter skal Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet herved opfordre de Medlemmer af Organisationerne, som *inden 1. Februar* d. A. maatte have beordret Varer fra nævnte Distrikter, til i egen Interese snarest at skaffe sig de nedenanførte Oplysninger om de paagældende Varer:

a) Er de paagældende Varer helt eller delvis færdige? Er de paagældende Varer kun delvis færdige, indhentes Oplysning om, i hvilket Omfang og hvor naar de kan ventes at blive færdige.

b) Hvor befinder de beordrede *færdige* Varer sig i Øjeblikket:

Paa Værk / I Pakhus / Paa Kaj } nøjagtig Angivelse af Adresse

I Jernbanevogn (Vognens Direktions-Bezirk og Nr. samt Opgivelse af den Station, hvorved Vognen for Tiden befinder sig).

I Lægter (Lægterens Navn og Hjemsted samt Oplysning om, hvor Lægteren i Øjeblikket befinder sig).

Yderligere Meddelelser vil snarest blive bekendtgjort.

Dansk Industriberetning.

»Dansk Industriberetning for Aarene 1919 og 1920« foreligger nu. Det interessante Værk, der er udkommet i Kommission paa G. E. C. Gads Forlag, faas i Boghandelen til en Pris af 6 Kr. Vi skal senere bringe en nærmere Omtale af Bogen.

Fra Biblioteket.

Denne Gang bringes en Oversigt over Bibliotekets Beholdning af Festskrifter ang. de forskellige danske Industrivirksomheders Udvikling.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Malmgren, N. Danmarks industrielle Etablissementer i Billeder og Tekst. Serie 1—3. Kbh. 1888—89. (3 Bd.) (udlaanes ikke).

Nyrop, C. Strandmøllen. Aktstykker til Oplysning om den danske Papirfabrikation. Kbh. 1878. (34) 316 S.

Brødrene Cloëtta's Chocolade-Fabriker i København og Malmø 1862—87. Kbh. 1887. 3 S. (3 Tvl.)

Tutein, W. A. De danske Sukkerfabriker 1872—88. Kbh. 1888. 102 S. (Tvl.)

Gamle Carlsberg. Kbh. 1888. 55 S.

Det forenede Dampskibs Selskab 1866—91. Kbh. 1891. 109 (56) S.

Aktieselskabet De forenede Malermestres Farvemølle. Tilbageblik paa Selskabets Virksomhed 1845—1895. Ved C. F. Stegemann. Kbh. 1895. 98 S.

Nyrop, C. 1846—1896. 1871—1896. Ny Carlsberg. Et Jubilæumsskrift. Kbh. 1896. 154 S.

Fraenkel, A. Gamle Carlsberg. Et Bidrag til dansk Industrihistorie og industriel Udviklingshistorie. Kbh. 1897. 601 S. (Tvl).

Sørensen, R. Kjærs Mølle 1851—1901. Et Festskrift. Aalborg 1901. 97 S.

Bing, H. Porcellænsfabriken Bing & Grøndahl 1853—1903. Kbh. 1903. 92 S.

Nyrop, C. Om danske Sæbesyderier og Oliemøller. Ved Odense Sæbesyderis 150-aarige Bestaaen. Odense 1903. 133 S.

Jubilæumsskrift 1855—1905. De forenede danske Tændstikfabriker. Teksten ved Bering Liisberg. [Kbh. 1905.] 54 S.

Nyrop, C. Fredens Mølle. Et Stykke Industrihistorie. Kbh. 1905. 224 S. (Tvl.)

Aktieselskabet Burmeister & Wain's Maskin- og Skibsbyggeri, København. Dets Tilblivelse og Historie. Kbh. 1906. 101 S.

Mindeskrift paa 50-Aarsdagen for Grundlæggelsen af den kongelig privilegerede Mineralvandsfabrik Sødring & Co., Kbh. 1906. 13 S.

Schovelin, J. Det forenede Dampskibs Selskab. 40 Aars Udvikling. Kbh. 1906. 133 S.

Carlsberg Bryggerierne 1847—1907. (Tr. s. Manuskr.) Kbh. 1907 14 S.

Jarl, C. F. Fabriken Øresund 1859—1909. Kryolitindustriens Historie og Udvikling. Kbh. 1909. 85 S.

Fajancefabriken Aluminia. Københavns Fajancefabrik. 1863—1913. [Kbh. 1913.] 50 S.

Drachmann, P. Aktieselskabet Aalborg Portland-Cement-Fabrik. 1889—1914. Et Festskrift. Kbh. 1915. 160 S. (Tvl.)

Ved Camillus Nyrops Etablissements 75-Aars Jubilæum. Nogle Mindeblade ved Louis Nyrop. Kbh. 1915. 31 S.

Meyer, Karl. De forenede Bryggerier 1891—1916. Kbh. 1916. 233 S.

Drachmann, P. A/S Nielsen & Winther. En dansk industriel Virksomheds Udvikling. 1867—1917. Kbh. 1917. 117 S.

Andrup, O. Firmaet Baadh & Winther gennem to Hundrede Aar. Kbh. 1917. 222 S.

Bratli, C. Brødrene Dahl. 1867—1917. Et Jubilæumsskrift. Kbh. 1917. 90 S. (Tvl.)

Magasin du Nord. 14. April 1868—1918. Kbh. 1918. 136 S.

Drachmann, P. A/S Sadolin og Holmblad. Bidrag til den danske Farveindustris Historie. 1819—1919. Kbh. 1919. 58 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 8 15. APRIL 1923

8-Timers-Dagen.

Nogle Betragtninger og Undersøgelser i »Dansk Industriberetning«.

DE almindelige Forhold paa Arbejdsmarkedet i Forbindelse med de særlige Bestemmelser, der knytter sig til Loven om Kriseværnstolden for Skotøj, har atter gjort Spørgsmaalet om 8-Timers-Dagen aktuelt. Vi gengiver derfor nogle Betragtninger herom hentet fra det nylig udkomne Dobbelthefte af »Dansk Industriberetning for Aarene 1919 og 1920«.

»Efterhaanden som Spørgsmaalet om en Nedsættelse i Arbejdstiden trængte sig frem, og efterhaanden som Arbejdstiden blev kortere, maatte der ganske naturligt fremkomme en Trang til at faa klaret Forholdet mellem Arbejdstidens Længde og Arbejdsydelsens Størrelse. Det oprindelige Arbejdsgiverstandpunkt, at den længste Arbejdstid gav den største samlede Arbejdsydelse, var forlængst opgivet, men paa den anden Side hævede der sig ogsaa Røster for, at Arbejdernes Paastand om, at Nedsættelserne i Arbejdstiden altid opvejes af en Forøgelse i Produktiviteten, var lige saa forkert. Det var klart, at der maatte være et Punkt, fra hvilket Forøgelserne i Produktiviteten ikke længere kunde opveje Nedsættelsen i Arbejdstiden, og det var givet, at det maatte være af den største Betydning at faa oplyst, hvorledes Forholdene i saa Henseende stillede sig. Her ud fra kunde nemlig beregnes, hvormeget en Forkortelse i Arbejdstiden kostede i Retning af en formindsket Produktion, og naar man kendte det — og først da — kunde man tage Stilling til, om de sociale Fordele og individuelle Behageligheder, der følger med en forkortet Arbejdstid, var det økonomiske Offer værd, og om dette overhovedet kunde bæres under de givne Forhold.

Medens der af den danske Arbejdstidskommission end ikke er gjort Forsøg paa at belyse dette Problem, er der i andre Lande arbejet energisk paa at fremskaffe et Materiale dette Spørgsmaal vedrørende. Af særlig Interesse er de af »Medical Research Committee and Department of Scientific and Industrial Research« foretagne Undersøgelser, dels fordi Undersøgelserne her synes at være udmærket planlagte, og dels fordi man bl. a. i den engelske Regerings Ammunitionsfabriker under Krigen har haft en udmærket Lejlighed til at gøre sig bekendt med de produktionsmæssige Virkninger af Forandringer i Arbejdstiden. Noget egentlig Sammendrag vedrørende samtlige Undersøgelser af Arbejdstiden foreligger der ikke, men af de forskellige Redegørelser kan der dog uddrages visse mere almengyldige Resultater. Det viser sig saaledes, at en Nedsættelse i Arbejdstiden næsten altid vil indeholde en Tilskyndelse til en Forøgelse i Arbejdstempoet, medens en Forlængelse i Arbejdstiden — alt andet lige — vil virke i modsat Retning. Der gaar imidlertid nogen Tid, inden Arbejderen kan vænne sig til det nye Tempo, og vil man se Virkningerne af en Arbejdstidsforkortelse, kan man ikke gøre dette før 3—6 Maaneder efter dens Ikrafttræden. Først fra dette Tidspunkt vil Arbejdstempoet nemlig være fuldt indstillet paa den nye Arbejdstid. Som man kunde vente, gaar det noget langsommere for Arbejderne at forcere Arbejdet med den nedsatte Arbejdstid end at gøre Tempoet langsommere, naar Arbejdstiden forlænges. I første Tilfælde kræves der nemlig noget af en Træning for at kunne udføre de forskellige Bevægelser hurtigere, medens Træthedsfølelsen i sidste Fald gan-

ske naturligt vil føre til, at det oprindelige Tempo ikke holdes. Følgen heraf viser sig paa en særlig Maade, hvis man i en Virksomhed i længere Tid arbejder med en vekslende Arbejdstid, f. Eks. 8-Timers-Arbejdsdag med 1 Times Overarbejde de 3 Dage om Ugen. Paa en saadan Virksomhed vil Arbejdstempoet ret hurtigt indrette sig efter *den længste Arbejdstid,* ogsaa i den Tid, hvor den korte Arbejdstid gælder. Samme Virkning vil vise sig, hvis en Virksomhed i længere Tid har Overarbejde. Arbejdstempoet vil tendere henimod en Afpasning efter den længere Arbejdstid, og naar man atter vender tilbage til den oprindelige Arbejdsdag, vil der i den første Tid blive bestilt mindre end normalt, fordi Tempoet er indrettet efter en Time længere Arbejdstid. Den iforvejen særlig betalte Overarbejdstime tager sig saaledes betalt ogsaa paa anden Maade.

Ved de foretagne Undersøgelser blev det konstateret, at en Nedsættelse i Arbejdstiden regelmæssig førte til en forhøjet Produktionsydelse pr. Arbejdstime. I enkelte Tilfælde, saaledes f. Eks. for nogle kvindelige Ammunitionsarbejdere, er det endog blevet paavist, at den samlede Dagsproduktion voksede, da Arbejdstiden, der i Forhold til det strenge Arbejde var meget lang, blev forkortet.

Den Mening, at en Nedsættelse i Arbejdstiden kan medføre en Forøgelse i den samlede Produktion, kan altsaa vise sig at være rigtigt. At dette kun indtræffer i enkelte outrerede Tilfælde, hvor Arbejdstiden faktisk er for lang for Arbejdernes Fysik, er ikke mere, end hvad man ved en forstandig Prøvelse af de forskellige Momenter vilde naa til paa Forhaand. Det maa jo nemlig erindres, at det forøgede Arbejdstempo — som skulde følge med Arbejdstidsforkortelsen — ved Forholdenes Natur indskrænkes i sine Virkninger. Det skal saaledes blot paapeges, at det Tidsrum, der gaar om Morgenen, inden Arbejdet kommer rigtig i Gang, er det samme, enten Arbejdstiden er noget kortere eller længere, og paa samme Maade virker mange andre — om man saa maa sige — konstante Afbrydelser i Arbejdet. Ved Arbejdstidsnedsættelsen er det derfor den fuldt effektive Arbejdstid, der reduceres, og derved bliver Muligheden for at forringe Tabet ved øget Flid væsentlig formindsket. I samme Retning virker de rent tekniske Forhold. I den maskinelle Produktion — og det er kun herom Talen er — er væsentlige Led i Arbejdsprocessen rent mekanisk afpassede ved den paagældende Maskines Hurtighed. Selve Udboringsprocessen ved en Metalboremaskine tager en vis bestemt Tid, hvorover Arbejderen ikke er Herre. I de omtalte engelske Undersøgelser har man haft Opmærksomheden henvendt paa dette Forhold. Ved en bestemt Fabrikation har man paavist, hvor stor en Del af Arbejdsprocessen der var mekanisk bestemt, og hvor stor en Del der var paavirket af Arbejdstempoet.

For denne sidste Del af Produktionsprocessen kunde det paavises, at der blev ydet mere pr. Arbejdstime, naar den daglige Arbejdstid blev formindsket, men da Merydelsen kun virkede paa en vis Del af hele Arbejdet, blev Resultatet, at den absolute Produktion pr. Arbejdstime ikke steg nær i samme Forhold, som Arbejdernes Hurtighed forøgedes.

Omend det selvfølgelig har sin store Interesse at kunne følge Aarsagsforholdet mellem Arbejdstidsforkortelse og Produktionsforøgelse for de enkelte Fag, vil det dog under Hensyn til det praktiske Formaal være det egentlig afgørende, at man kan fastslaa Undergrænsen i dette Forhold, idet man her ud fra vil kunne hente det fornødne Materiale til en Bedømmelse af, hvor langt man kan gaa og hvad et yderligere Skridt eventuelt vil koste.

En ganske særlig Betydning maa man derfor tillægge de af den førnævnte Kommission foretagne Undersøgelser af Virkningen af Nedsættelsen af Arbejdstiden fra 8 til 6 Timer daglig i et Valseværk, hvor der udvalsedes »tinplates«. Ved den undersøgte Produktionsproces bestod Arbejdet bl. a. i, at Arbejderen maatte løfte og flytte tunge Plader, og da der arbejdedes med glødende Metal, herskede der en meget høj Temperatur paa Arbejdsstedet. Det var følgelig et ganske overordentlig trættende Arbejde, som krævede en meget stærk fysisk Anspændelse af dets Udøvere. Alt maatte saaledes tale for, at en Nedsættelse af Arbejdstiden her maatte bringe en betydelig Forøgelse i den relative Produktivitet.

Det viste sig imidlertid, at Forøgelsen i Produktionen pr. Arbejdstime var meget lille og kun udgjorde omkring 10 pCt. Ved en Arbejdsdag paa 8 Timer ydede en Arbejder saaledes et Arbejde, svarende til 800 Produktionsenheder, medens han i den nedsatte Arbejdstid kun præsterede 660 Produktionsenheder. Produktionstabet ved Nedsættelsen af Arbejdstiden var saaledes overordentlig stort. Som et Kuriosum kan det iøvrigt anføres, at en Forøgelse i Arbejdsydelsen pr. Arbejds-

time med 10 pCt. ogsaa kunde opnaas under den for Fabriken oprindelig gældende 8-Timers-Dag, naar man foretog visse Forbedringer i de iøvrigt paa ingen Maade daarlige Ventilationsforhold.

Ud fra denne Undersøgelse kan det med stor Sikkerhed fastslaas, at selv for strengt legemligt Arbejde indenfor Industrien opnaas Maksimum for en Mands Arbejdspræstation pr. Arbejdsdag kun ved en Arbejdstid, der ligger over 8 Timer daglig. For det lettere Arbejde vil Maksimum naas ved en endnu længere Arbejdstid, og det kan med stor Sandsynlighed antages, at for det meste industrielle Arbejde vil Arbejdsydelsens Maksimum fremkomme ved en Arbejdstid paa 9 à $9^1/_2$ Time. Nedsættes Arbejdstiden herunder, synker den samlede Produktion uvægerligt, og de Tab, der fremkommer herved, er den Pris, Samfundet, Arbejdsgiveren eller Arbejderen *maa* betale for den forkortede Arbejdstid. Hvor stort dette Tab er, lader sig kun fastslaa efter meget indgaaende Undersøgelser, men en ikke uvæsentlig Vejledning til Bedømmelsen heraf faar man, hvis man overfører de ved ovennævnte Undersøgelser fremkomne Resultater paa Industrien i sin Helhed. Gaar man ud fra, at en Nedsættelse i Arbejdstiden fra $9^1/_2$ Time til 8 Timer daglig vil medføre en Stigning i Arbejdstimens Produktion med 10 pCt., vil man i hvert Fald ikke være ubillig mod 8-Timers-Dagens Forkæmpere, idet man sikkert tør antage — jfr. herom de i Arbejdstidskommissionen gentagne Gange fremsatte Bemærkninger desangaaende — at man i mangfoldige Tilfælde, særlig ved akkordlønnet Arbejde, allerede havde naaet den størst mulige Arbejdsydelse pr. Arbejdstime under den da gældende Arbejdsdag paa $9^1/_2$ Time. Følger man imidlertid den nævnte Antagelse, vil det ses, at det Arbejde, der under en Arbejdsdag paa $9^1/_2$ Time kan udføres af 100 Arbejdere, vil kræve 108 Arbejdere, naar Arbejdstiden nedsættes til 8 Timer daglig.«

Industriberetningen anfører endnu adskillige andre interessante Eksempler, bl. a. fra Teglværksindustrien, for paa Basis heraf sluttelig at fastslaa, at Dogmet om den ideelle 8-Timers-Dag er fuldkommen uholdbart, idet den nævnte Arbejdstid selvfølgelig er aldeles vilkaarlig valgt. I nogle Fag vil en saadan normal Arbejdstid maaske være berettiget, i andre absolut ikke. Det eneste sikre er, at den kritikløse Gennemførelse af 8-Timers-Dogmet betyder et saa afgjort nationaløkonomisk Værditab, at den nuværende økonomiske Verdenskrise ikke kan ventes afhjulpet paa holdbar Maade, uden at Reglerne for Arbejdstiden og dermed Arbejdsydelsen løftes ud af de tvangsmæssige Former, som indførtes i Ly af Paniktiden efter Krigen og de da herskende Højkonjunkturer.

Industriforeningen 1922—23.

Mandag den 26. Marts Kl. 3 Em. afholdt Industriforeningen sin aarlige Generalforsamling under Ledelse af Overretssagforer, Dr. polit. *F. Pio.* Til Behandling forelaa følgende Dagsorden:

1. Beretning om Foreningens — herunder Industriraadets og Udvalgenes — Virksomhed siden sidste ordentlige Generalforsamling.
2. Fremlæggelse til Efterretning af det reviderede og deciderede Regnskab for det forløbne Regnskabsaar.
3. Valg af Repræsentanter for og blandt de i Henhold til § 4 valgte Delegerede.
4. Valg af Repræsentanter for og blandt de egentlige Medlemmer.
5. Forslag fra Bestyrelsen om at vælge Ing. Alex. Foss til Æresmedlem af Foreningen (jfr. Lovenes § 8).
6. Forslag fra nogle af Foreningens Medlemmer om, at der i Foreningens Lokaler skal være gratis Adgang til Telefon for Medlemmerne.
7. Forslag fra nogle af Foreningens Medlemmer om Nedsættelse af et Udvalg til fremtidig Kontrol af Restaurationsforholdene.

ad 1. Foreningens Næstformand, Direktør *Benny Dessau,* aflagde Beretning og udtalte herunder:

Den næsten haabløse Stilstand, der i 1921 prægede Forholdene, og som rundt om lammede Produktionsevnen, er i nogen Grad aftaget i det nu svundne Aar. Aarsagen hertil maa tilskrives den Omstændighed, at den store Konjunkturnedgang blev overstaaet i 1921, og de yderst alvorlige Vanskeligheder, som en Række Produktionsgrene har kæmpet med i 1922, har nærmest haft sin Rod i den internationale Valutamisère.

Selv om Forholdene i det svundne Aar har stillet sig nogenlunde taaleligt for en Del Fag, maa man ikke heraf slutte, at den økonomiske Krise er overstaaet, idet en varig Bedring af Forholdene i afgørende Grad knytter sig til Gennemførelsen af ordnede Forhold i det hærgede Centralevropa. Jeg behøver i saa Henseende kun at henpege paa de store Vanskeligheder, som den sidste Tids Begivenheder i Ruhr har medført for omfattende danske Industrier med Hensyn til Forsyningen med vigtige Raamaterialer som Staal og Jern, og som i Løbet af kort Tid har givet Anledning til

meget betydelige Stigninger i Priserne paa disse Varer samt paa Kul.

Under de givne Forhold er der derfor siden Industriforeningens sidste ordinære Generalforsamling i meget høj Grad lagt Beslag paa Industriens Mænd indenfor vor Organisation, og det omfattende Arbejde, der er udført, har været koncentreret *dels* i Bestræbelser udadtil i Retning af en Hævdelse af Industriens Synspunkter overfor Regering og Rigsdag, *dels* i Bestræbelser indadtil med Hensyn til en Styrkelse af vor Organisation. Det Arbejde, der i førstnævnte Henseende er udført, skal jeg senere komme tilbage til under Omtalen af Industriraadets Virksomhed, specielt med Hensyn til Arbejdet for Gennemførelse af Kriseforanstaltninger til Støtte for Industrien. Arbejdet indadtil har navnlig givet sig Udslag i de paa den fornylig afholdte ekstraordinære Generalforsamling gennemførte *Lovændringer,* der ved at skabe en Adgang for de industrielle Organisationer og Virksomheder til at foretage Valg af Repræsentanter direkte til Industriraadet tilsigter at hidføre en mere intim Forbindelse mellem Industriraadet og de industrielle Organisationer og Virksomheder. Yderligere skal i denne Forbindelse fremhæves de efter vore Forhold ret *omfattende Byggearbejder,* der tilsigter at skaffe Industrien tidssvarende Udstillings- og Mødelokaler.

Siden sidste ordentlige Generalforsamling den 29. Marts 1922 har Industriforeningen mistet det ene af sine Æresmedlemmer, nemlig Konferensraad Philip Schou, der var Industriforeningens Formand fra 1883—1890 og blev valgt til Æresmedlem i 1913. Det er ikke her Tid og Sted at komme med en nærmere Omtale af den Indsats, som Konferensraad Schou i sin Tid har ydet indenfor Industriforeningen til Gavn for dansk Industri og for vort Samfund. De ældste af os sætter uvilkaarligt Konferensraad Schous Navn i Forbindelse med Udstillingen i 1888, idet hans Arbejde for denne Udstilling utvivlsomt har været af afgørende Betydning for selve Udstillingens Forløb og for den Betydning, som Udstillingen i flere Henseender fik for vort Land. Som praktisk Industrimand hørte Konferensraad Schou til sin Tids mest betydende, og den kgl. Porcelainsfabrik afgiver Vidnesbyrd om hans Dygtighed og Energi. Konferensraad Schou vil her i Industriforeningen blive erindret som en af den danske Industris mest fremragende Mænd.

Paa det konstituerende Møde i Industriforeningens Repræsentantskab umiddelbart efter Generalforsamlingen ifjor indvalgtes følgende Herrer til Medlemmer af Industriraadet:

Direktør *G. A. Horneman.*
Direktør *Herm. Jørgensen.*
Direktør *Hans L. Larsen.*
Direktør *Olaf Seligmann.*
Fabrikant *C. J. Sørensen.*
Direktør *Georg Waidtløw.*

I Aarets Løb har Etatsraad Emil Glückstadt fremsat Ønske om at udtræde af Repræsentantskabet og Industriraadet.

Industriforeningens Medlemstal var den 1. Marts 1922 4400 og den 1. Marts 1923 4078, altsaa en Tilbagegang paa 322 Medlemmer. Utvivlsomt hænger den fortsatte Tilbagegang i Medlemsantallet i høj Grad sammen med de daarlige Tider.

Ogsaa med Hensyn til Antallet af Industriraadsorganisationens Medlemmer har den økonomiske Krise gjort sig gældende, idet der omkring 1. Marts ifjor var indmeldt ca. 1580 Medlemmer, medens Antallet nu er ca. 1500. Denne Tilbagegang, der iøvrigt omtrent er som det foregaaende Aar, hidrører i det væsentligste fra, at Gørtlerlauget i Kjøbenhavn, der omfatter ca. 60 Virksomheder, den 1. Juli 1922 til vor store Beklagelse udtraadte af Industriraadsorganisationen. Iøvrigt har Tilgangen af nye Medlemmer i Aarets Løb omtrent været normal.

Af Forandringer med Hensyn til Industriraadsorganisationens Medlemmer skal anføres, at en Del af Medlemmerne af Foreningen af større Handelsmøller i Danmark er udtraadt af denne Forening og har dannet en særlig Organisation, Foreningen af danske Handelsmøller, der som saadan har indmeldt sig i Industriraadsorganisationen.

Udstillingsudvalget har i det forløbne Aar foruden Udlejning af Salene beskæftiget sig med Spørgsmaalet om en Vandreudstilling. Udlejningen af Salene er med Undtagelse af Læder- og Skotøjsudstillingen og Belysningsudstillingen væsentligst foregaaet til forskellige Formaal uden direkte Tilknytning til Industrien. Udstillingssalene har, naar undtages Maanederne Juni og Juli, været udlejet saa godt som uafbrudt.

Spørgsmaalet om en *industriel Vandreudstilling* er blevet behandlet paa et Møde i Udstillingsudvalget, der imidlertid ikke mente, at en saadan Udstilling var praktisk gennemførlig. For det første fordi det maaske ikke havde Interesse at udstille de samme Varer i forskellige Lande, og der vilde saa kun kunne blive Tale om en Række Enkeltudstillinger, et Projekt, der vilde blive økonomisk uoverkommeligt, selv om et Samarbejde med Landbruget vilde finde Sted. Desuden fandt Udvalget, at de økonomiske Forhold i Udlandet ikke egnede sig til Oprettelse af særlige danske Udstillinger, men at Industrien burde følge de specielle Udstillinger rundt om og om muligt deltage deri.

Naar de økonomiske Forhold ændrede sig til det bedre, vilde det være muligt — og nødvendigt — for den danske Industri ved samlede danske Udstillinger i de større Byer at vise Udlandet, hvad den formaar.

Udvalgets Indstilling om Spørgsmaalet blev senere tiltraadt af det samlede Industriraad.

Biblioteksudvalget har i det forløbne Aar foretaget større Udvidelser. Som sædvanlig er Boganskaffelserne gaaet i teknisk Retning, men der er dog ogsaa anskaffet industripolitisk og socialøkonomisk Literatur, og i Tidsskriftsholdet er der sket den Ændring, at nogle almenoplysende Tidsskrifter er afløst af rent tekniske.

En værdifuld Forøgelse er foretaget ved Anskaffelse af engelske Patentbeskrivelser, og de tyske Patentbeskrivelser vil blive anskaffet, saasnart det er muligt, fordi Biblioteket derved faar et Materiale (parallelt med Tidsskrifter og Bøger), som er til Nytte ikke blot for Patentinteresserede, men for alle, som søger Nyheder indenfor Tekniken.

Det forløbne Aar har tillige været optaget af Opstil-

ling af Bogerne efter det internationale System, som angives i det Katalog, der nu er under Trykning; da Biblioteket i den Anledning ikke har været lukket, har Omordningen nok i det daglige kunnet genere Brugerne en Del, men paa selve Benyttelsen har det dog ikke virket hemmende. Besøg og Laan har de sidste Aaringer været i jevn, stadig Stigning; der har i 1922 været 29 696 Ekspeditioner imod 28 510 i 1921 og 28 396 i 1920.

Legatudvalget har i det forløbne Aar uddelt følgende Legater:

Af Kaptajn og Malermester C. A. Bruun og Hustrus Rejselegat er der uddelt 1 Portion paa 800 Kr. til Typograf Valdemar Th. Hansen. Af Læge Jacob Pinquez' Legat er uddelt 2 Portioner à 500 Kr. til Gørtler J. Chr. Jensen og Snedker R. J. Møller. Af Handskefabrikant W. T. Danielsens og Hustrus Rejselegat er uddelt 1 Portion af 160 Kr. til Handskemager Emanuel Christensen. H. C. Ørsteds Legat uddeltes ikke, da der ikke fandtes kvalificerede Ansøgere.

Foredragsudvalget. I Efteraars- og Foraarssæsonen har Foredragsudvalget ladet afholde Foredrag hver 14. Dag. I Lighed med sidste Aar har Udvalget bestræbt sig for, foruden de rent underholdende og almene Foredrag, at faa afholdt Foredrag om industrielle, økonomiske og sociale Spørgsmaal. Saaledes f. Eks. om: Lærlingelovgivning, Handelspolitik, Importregulering og Dansk Arbejde-Problemet.

Ved denne Kursændring er det lykkedes i større Udstrækning end hidtil at faa de egentlige Industridrivende i Tale ved Lejligheder, hvor Industriens vitale Spørgsmaal drøftes.

I Stedet for Tømrermester H. J. Kornerup Koch, der ved sidste Generalforsamling udtraadte af Foredragsudvalget, blev Direktør, Kaptajn F. H. J. Rambusch valgt til Medlem af Udvalget. Direktør Gunnar Gregersen har fungeret som Udvalgets Formand.

Bygningsudvalget har ialt afholdt 9 Møder til Behandling af de for Tiden stedfindende Om- og Tilbygningsarbejder, der tog deres Begyndelse 1. Juli 1922.

Jordarbejdet, Murerarbejdet og Tømrerarbejdet har været udbudt til offentlig Licitation, de øvrige Arbejder er udført dels efter udbudt Licitation, dels efter indhentede Tilbud.

Det for Tiden stedfindende Arbejde omfatter i Hovedsagen: 1) Opførelse i østre Gaard af en Forbindelsesbygning mellem Midterfløj og østre Fløj, 2) Indretning af Toiletter og Garderober under Hovedindgangen ved Vesterbrogade samt 3) Ombygning og Udvidelse af Kedelrum og Varmeanlæg.

Arbejdet har været fortsat uafbrudt indtil den med Februar Maaned indtraadte Frostperiode, siden hvilken dette til Trods for midlertidig indlagt Varme er blevet sinket temmelig betydeligt navnlig for Puds- og Stukarbejdets Vedkommende, hvorfor den nye Sal i østre Gaard næppe vil kunne være færdig til at tages i Brug før om et Par Maaneder.

Herefter vil Arbejdet blive fortsat med Ombygningen af den nuværende store Udstillingssal, Bagsal og Foredragssal og derefter med Opførelsen af Nybygningen i vestre Gaard.

I Sommerens Løb vil der tillige finde Ombygning Sted af nogle Lokaler og Trapper i Bagfløjen til Indretning af en ny Foredragssal i Stedet for den nuværende, der ved Ombygningen indgaar i Udvidelsen af den store Udstillingssal i Midterfløjen.

Til de for Tiden stedfindende Om- og Nybygningsarbejder er hidtil medgaaet ca. 215 000 Kr.

Med Hensyn til *Lejeforholdene* skal bemærkes, at Officersforeningen efter venskabelig Overenskomst er indgaaet paa at fraflytte de hidtil beboede Lokaler i Industribygningen fra April Flyttedag n. A. at regne. Bestyrelsen har derefter indledet Forhandlinger med Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening om eventuel Udleje af en Del af disse Lokaler til denne Forening fra nævnte Tidspunkt at regne.

Tidsskrift for Industri har i det forløbne Aar arbejdet under stedse stigende Vanskeligheder, idet Nedgangen i Fremstillingsomkostningerne desværre langtfra har fulgt Trop med Nedgangen i Annonceindtægterne. For ikke at paavirke det økonomiske Resultat for meget har det derfor atter været nødvendigt at indskrænke Tidsskriftets Sideantal, hvilket selvfølgelig er beklageligt netop i disse Tider, hvor saa mange og store Spørgsmaal af Betydning for Industrien er fremme. Til Trods for, at det maa anerkendes, at Industriens øjeblikkelige Forhold opfordrer stærkt til Sparsommelighed, maa vi dog rette en indtrængende Opfordring til vore Medlemmer om i videst muligt Omfang at støtte Tidsskriftet gennem Annoncering.

Det finansielle Resultat for Regnskabsaaret, som jo først slutter 30. Juni, kan endnu ikke helt gøres op, men takket være de nævnte Indskrænkninger og en gennemført Økonomi i Tidsskriftets Drift er der Grund til at tro, at man vil kunne holde sig indenfor det budgetterede Underskud, men Udsigterne er unægtelig ikke lyse for Fremtiden.

Den fungerende Formand sluttede med den i forrige Hefte gengivne Beretning om de specielle Kontorer og Virksomheder under Industriraadet m. m. og udtalte til sidst Haabet om, at Industriens Mænd ligeledes i det kommende Aar vilde stille Tid og Kræfter til Raadighed for Industriens Sag.

ad 2. Repræsentantskabets Formand, Direktør *R. Helweg,* forelagde derefter det reviderede og deciderede Regnskab for det forløbne Regnskabsaar. Regnskabet toges uden Diskussion til Efterretning.

ad 3. Til Efterretning forelaa Meddelelse om de stedfundne Valg til Repræsentantskabet og Industriraadet blandt de i Henhold til § 4 valgte Delegerede, nemlig for industrielle Organisationer og Virksomheder. Dette Valg havde i Henhold til Lovenes § 21 a fundet Sted paa et Delegeretmøde umiddelbart forinden Generalforsamlingen.

Følgende Herrer var blevet valgt:

Direktør Harald Bing.
Direktør H. Blache.
Direktør P. Dorph Broager.
Direktør Benny Dessau.
Fabrikant Axel Engel.
Ingeniør Alex. Foss.
Direktør Valdemar Hansen.
Direktør R. Helweg.
Direktør G. A. Horneman.
Direktør E. F. Jacob.

Fabrikant John Jacobsen.
Fabrikant C. F. Jarl.
Direktør Herm. Jørgensen.
Direktør F. A. Kjær.
Fabrikant L. Larsen.
Direktør Hans L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Direktør Fr. Lausen.
Direktør Chr. H. Olesen.
Direktør A. C. Owen.
Direktør Allan Petersen.
Direktør Wilh. Petersen.
Direktør Poul C. Poulsen.
Direktør F. Preisler.
Direktør H. P. Prior.
Fabrikant Holger Sebbelov.
Direktør Olaf Seligmann.
Fabrikant C. J. Sørensen.
Direktør H. Vestesen.
Direktør Torben Zahle,

blandt hvilke Direktør *G. A. Horneman* og Direktør *Wilh. Petersen* var nyvalgte.

Disse 30 Repræsentanter var i Henhold til de nye Lovbestemmelser samtidig valgt som Medlemmer af Industriraadet.

ad 4. Derefter fulgte *Valg af Repræsentanter* for de personlige Medlemmer.

I Henhold til Lovenes § 46 maatte der iaar undtagelsesvis foretages Valg af alle 30 blandt de personlige Medlemmer valgte Repræsentanter til Industriforeningens Repræsentantskab, medens der fremtidig ligesom tidligere hvert Aar skal afgaa 10 af disse Repræsentanter.

Følgende Herrer blev valgt:

Fabrikejer Alfred Benzon.
Konsul K. C. Bloch.
Driftsbestyrer O. Engholm.
Raadmand P. Gram.
Direktør Gunnar Gregersen.
Direktør A. B. C. Hansen.
Kontorchef Victor Henriksen.
Fabrikejer C. M. Hess.
Konsul F. L. Hey.
Bogtrykker Ivar Jantzen.
Kobbersmedemester Charles W. Jensen.
Arkitekt Emil Jørgensen.
Tømrermester O. V. Kayser.
Direktør A. Knudsen.
Fabrikant M. Kragelund.
Bogbindermester Anker Kyster.
Bogtrykker H. Langkjær.
Ingeniør Jul. Madsen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Professor Karl Meyer.
Etatsraad N. C. Monberg.
Fabrikant Axel R. Møller.
Borgmester H. C. V. Møller.
Fabrikant Rud. Nielsen.
Oldermand P. O. Olsen.
Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Hof-Metalstøber Carl Rasmussen.
Oldermand Rud. Rasmussen.
Generalkommissær Fred. Riise.
Kammerherre I. C. Tuxen.

ad 5. Det af Bestyrelsen stillede Forslag om at vælge Ingeniør *Alex. Foss* til Æresmedlem af Foreningen blev vedtaget med Akklamation.

ad 6 og 7. *Dirigenten* stillede begge disse Punkter til Drøftelse under eet. Efter nogen Diskussion blev dog begge disse Forslag forkastede.

Næstformanden bragte en Tak til Dirigenten for hans Ledelse af Forhandlingerne, hvorefter Generalforsamlingen hævedes.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

I rivende Fremgang —.

Den herværende portugisiske Gesandt har til et kjøbenhavnsk Dagblad udtalt sig om de økonomiske Forhold i sit Fædreland og herunder anført, at »der er rivende Fremgang i Portugals Afsætning af Vine, ikke mindst til dette Land«, d. v. s. Danmark. Endvidere fremhævede Gesandten, at Portugal i Ly af sin meget lave Valuta i det sidste Aars Tid havde vundet stærk Indpas paa det danske Marked, naturligvis mest med Portvine og Madeira, men ogsaa med Rødvine. Gesandten udtalte sluttelig Ønsket om en gensidig stærkere Interesse mellem de to Lande og en derpaa baseret Handelsforbindelse.

Dette Ønske kan man selvfølgelig kun fuldt ud dele fra dansk Side, ligesom det er overordentlig forstaaeligt, at den portugisiske Gesandt udtaler sin Glæde over den rivende Fremgang i Afsætningen af portugisiske Vine her til Lands. Men ser man samtidig hen til vor hjemlige Restriktionspolitik, der anbringer den danske Spritindustri i en Spændetrøje og tvinger Ølindustrien til en uholdbar »Udvanding« af sin Produktion, og ser man paa disse Forholdsreglers nationaløkonomiske Betydning, maa Glæden fra dansk Side blive noget blandet. Thi at det er over den indenlandske Sprit- og Ølproduktions Nedskæring, at den rivende Fremgang af udenlandske, billige hede Vine finder Sted, er hævet over enhver Tvivl. Saaledes kan det anføres, at Forbruget af Øl (Skatteklasse I) i 1921 androg ca. 1 500 000 hl og i 1922 1 250 000 hl, hvilken Tilbagegang stadig fortsættes, hvorved Ølskatten da ogsaa alene for det sidste Aar har givet en Mindreindtægt for Staten af 4,4 Mill. Kr. Samtidig er Tallet paa de til Ølindustrien knyttede Arbejdere dalet fra 6650 i 1921 til 5400 i Januar 1923. Den samlede Industri havde i førstnævnte Aar 100 Arbejdsløse, nu derimod 1000. Altsammen Konsekvenser af, at den danske Stat forbyder vor hjemlige, teknisk fremragende, Ølindustri at brygge det Produkt, Publikum ønsker, medens der derimod intet er til Hinder for, at den udenlandske Import, der i Stedet erobrer det danske Forbrug, er i rivende Fremgang.

▫▫▫▫▫▫

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Mærkning af Tørelementer.

Under 12. Marts d. A. har Handelsministeriet udstedt følgende Bekendtgørelse:

I Henhold til § 14 i Lov Nr. 290 af 6. Maj 1921 om

Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse og efter Samraad med Hovedorganisationer for dansk Erhvervsliv fastsættes herved, at elektriske Torelementer i Detailsalget kun maa sælges eller falbydes, naar de i Overensstemmelse med nedenstaaende Forskrifter er forsynede med Angivelse af Frembringelsesstedet.

Ved Frembringelsesstedet forstaas:

For *Indlandet* den By, og for *Udlandet* det Land, hvor Forarbejdningen og Sammensætningen af det elektriske Torelement har fundet Sted.

Saafremt de fornævnte Arbejder er foregaaede i forskellige Lande, bestemmer Handelsministeriet, hvilket Sted der er at anse som Frembringelsesstedet.

Angivelsen af Frembringelsesstedet skal paa iojnefaldende Maade og med mindst 3 mm hoje Bogstaver i det danske Sprog være trykt paa den Etiket, som angiver Varens Egenskab, Firmanavn o. desl.

Angivelsen skal for Torelementer, fremstillede i Udlandet, være saalydende:

»Fabrikeret i .... (Landets Navn)«.

For Torelementer, fremstillede her i Landet, skal alene angives Navnet paa vedkommende By.

Overtrædelse af nærværende Bekendtgorelse paatales af det offentlige og straffes med Bøder indtil 600 Kroner.

Denne Bekendtgørelse træder i Kraft den 1. Juni 1923.

Den omtalte Foranstaltning er gennemført efter den paagældende Industris Ønske paa Foranledning af Industriraadet.

Ophævede spanske Udførselsafgifter.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at de spanske Udforselsrestriktioner og -afgifter er ophævet fra den 14. Marts d. A. for nedennævnte Varer:

Raabomuld (Algondon en rama), Hør, uforarbejdet og Affald (hilazas y estopa), Gasolin, Makulatur, Petroleum, Papiraffald, uforarbejdet Jute (Yute en rama), Jordnødder, Fodtoj, Trækul og alm. Sæbe, garvede Skind, Cement og ugarvet Oksehud (pieles vacunas).

Udstilling i Hull.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget et Program for en Udstilling (2. International Domestic Economy and Trades Exhibition), der agtes afholdt i Hull i Dagene fra 20. April til 5. Maj d. A. Udstillingen vil, ligesom den i Edinburgh i Dagene fra 15.—24. f. M. afholdte 1. International Domestic Economy and Trades Exhibition, bl. a. komme til at omfatte Komfurer, Ovne, Glas, Porcelæn, Cigarer, Tobak, Motorvogne etc. etc.

Programmet er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Lettisk Udførselstoldtarif.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Oversættelse af en lettisk Lov af 13. Marts d. A. indeholdende Letlands reviderede Udførselstoldtarif. Tarifen, der er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, stemmer i det store og hele overens med den hidtidige, idet Satserne vel er fordoblede, men nu beregnes til Kurs 50 (1 Guldfranc = 50 Rubler), medens de tidligere beregnedes til Kurs 100.

Polske Udførselsforbud.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Underretning om, at den polske Regering ved en Forordning af 1. Marts har forbudt Udførsel fra Polen af nedennævnte Metaller fra den 21. Marts d. A. at regne:

Kobber, Nikkel, Kadmium i Høvle- og File-Spaaner og i Klumper.

Messing, Tombak, Argentan (Nysolv), Britanniametal og andre Metallegeringer i Hovle- og File-Spaaner og i Klumper.

Bly i Klumper.

Ved Eksport til Argentina.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den argentinske Regering har autoriseret de argentinske Konsulater til at legalisere Konnossementer og andre Afskibningsdokumenter for Varer, der er bestemt til Argentina, paa følgende Betingelser:

Konsulen paa Oprindelsesstedet viserer mod Betaling af Gebyr Konnossementerne og Varernes Oprindelsescertifikater, uden at det dog vil være paakrævet, at der i disse Dokumenter anføres, med hvilken Damper Varerne skal befordres, det vil i saa Henseende være tilstrækkeligt at anføre, til hvilken Linie eller hvilket Rederi Skibet hører, som skal transportere Varerne.

To Eksemplarer af de viserede Dokumenter sendes ad officiel Vej til Konsulatet i Afskibningshavnen, og dette fuldstændiggør dem ved at indføre Navnet paa Skibet, som skal befordre Varerne, uden at opkræve nyt Gebyr. Et af disse Eksemplarer sender Konsulen til det argentinske Toldvæsen paa Bestemmelsesstedet, og det andet overgives til Skibets Kaptajn for, at han kan fremlægge det ved Indklareringen sammen med

Dokumenter for den øvrige Ladning og Hovedmanifestet. Det argentinske Toldvæsen vil tillade, at Varernes Modtager fremlægger Konnossementer uden Skibs Nævnelse, og vil udfylde dem svarende til det Sæt Konnossementer, der er viseret af Konsulatet paa Oprindelsesstedet.

Præmieringen af den mindre Industri.

Udvalget angaaende Præmiering af den mindre Industri har iaar uddelt 10 Præmier. Præmietagere er følgende:

Metalvarefabriken »Swift«, H. Nordheim, Woltersgade 11 — Cyklelygten »Nefa« — Præmie 450 Kr.

Edv. B. Simonsen, Bruunsgade 35, Aarhus — Sølvfingerbøl — Præmie 450 Kr.

Hans Petersen, Mariendalsvej 35 — Kædeskærme til Cykler — Præmie 350 Kr.

Ingeniør E. Ebbe, Krügersvej 23, Odense — Transformatorer — Præmie 300 Kr.

S. P. Hansen, Øresundsvej 51 — Pudseskiver — Præmie 300 Kr.

Regnar Jensen, Valby Langgade 126 — Vindskærme til Automobiler — Præmie 300 Kr.

Frederik Jørgensen, Hørsholm — Varekurve og Transportkasser — Præmie 250 Kr.

Metalvarefabriken »Gefion«, Oehlenschlægersgade 46 — Barnevognsstyr — Præmie 200 Kr.

Jørgen Jørgensen, Sofievej 17 — Murstensforme — Præmie 200 Kr.

I. K. Nordlings Hjulfabrik, Amerikavej 12 og 18 — Barnevognshjul og Dukkevognshjul — Medarbejderpræmie til Værkfører Th. Damgaard — 200 Kr.

Fra Biblioteket.

Dette Numer fortsætter Oversigten over Industrivirksomheder, tillige gives Oversigt over Bibliotekets Bøger om større Haandværkervirksomheder samt om de enkelte Lavs Historie.

Biblioteket er aabent daglig Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Vigen, A. A/S Sodafabrikerne. 1896—1921. Kbh. 1921. 61 S.
Estrup, L. A/S De danske Spritfabriker 1881—1921 Kbh. 1921. 39 S.
Bauer, A. C. B. Hansens Etablissement 1830—1880. Kbh. 1880. 48 S.
Flyge, J. L. J. L. Flyge's Bogbinderi 1880—1905. Kbh. 1905. 32 S.
[Benzon, O.] Firmaet Alfred Benzon. Grundlæggeren og Virksomheden 1849—1884—1909. Kbh. 1909. 55 S.
Engelhardt, K. V. Bernh. Schrøder, Nielsen & Hansen 1858—1908. Kbh. 1908. 58 S.
Budtz Møllers Efterfølgere. 1885—1910. Kbh. 1910. 14 S.
Hjort, V. F. W. Doberck & Søns Eftf. 1821—1921. Jubilæumsskrift. Kbh. 1921. 32 S.
Johansen, M. Den Warburgske Forretning gennem 175 Aar. Kbh. 1921. 83 S.
Holm, C. Peltzner og Handskemagernes Laugsartikler 1460—1684 samt Uddrag af Laugsprotokollen fra 1745. Kbh. 1884. 57 S.
Both, L. Om Bogbinderlavets tohundredaarige Jubilæum. Kbh. 1885. 22 S.
Meddelelser om Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet 1651—1861 samt Manufakturhandlerforeningen 1862—1886. Kbh. 1887. 443 S. (Tvl.).
Bauer, A. 1742—1892. Stolemagerlavet i Kjøbenhavn. Kbh. 1892. 75 S.
Nielsen, O. Medd. om Vintapperlavet i Kjøbenhavn 1694—1861 samt Vinhandlerforeningen 1862—94. Kbh. 1894. 227 S. (Tvl.).
Lauritsen, J. Odense Smedelav igjennem 400 Aar. Odense 1896. 65 S. (Tvl.).
Nyrop, C. Kjøbenhavns Tømrerlav. Industrihistoriske Meddelelser. Kbh. 1887. 358 S.
— Register. Kbh. 1896. 22 S.
Meddelelser om Urte- og Isenkræmmer- samt Sukkerbagerlavet 1693—1861 samt Urtekræmmerforeningen 1862—93. Kbh. 1893. 277 S.
Billedskærerlavet 1874—1899. Kbh. 1899. 14 S.
Berg, R. Kjobenhavns Slagterlav 1451—1901. Kbh. 1901. 38 S.
Berg, R. Malerlavet 1622—1902. Kbh. 1902. 173 S.
Just-Nielsen, L. Drejerlauget i Kjobenhavn. 250 Aars Laugshistorie. 1652—1902. Kbh. 1902. 117 S. (Bilag).
Beretning om Skomagerlaugets Stiftelses Virksomhed. 1853—1903. Kbh. 1903. 15 S.
Porst, J. F. Malerlauget i Odense. Udg. i Anl. af Laugets 200 Aars Jubilæum. Odense 1904. 55 S.
Berg, R. Snedkerlavet 1554—1904. Kbh. 1904. 356 S.
Pedersen, L. Det ærbare og velagtede Snedkerlav i Helsingor 1581—1906. Fredensborg 1906. 48 S.
Wulff, F. Det kjøbenhavnske Barberlavs Historie samt Barber- og Frisorforeningen af 25. Febr. 1861. Kbh. 1906. 334 S. (Tvl.).
Nyrop, C. Kjøbenhavns Murer- og Stenhuggerlav. Kbh. 1907. 457 S.
1678. Bodkerlavets Festskrift i Anledning af Lavets 230 Aars Stiftelsesdag den 2. Maj 1908.
Nyrop, C. Kjøbenhavns Skomagerlav. 1509—1909. 180 S.
Berg, R. Sadelmagerlavet i København. Udg. af S. Penther. Kbh. 1910. 124 S.
Berg, R. 1512—1912. Smedelauget i Kjobenhavn. Haandværkerhistoriske Meddelelser. Kbh. 1912. 133 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 9 1. MAJ 1923

En handelspolitisk Episode.

SOM det var at forudse, maatte den passive Handelspolitik, Danmark følger, før eller senere have til Resultat, at vi kom til kort overfor Lande, hvis økonomiske Politik er anlagt efter mere aktivistiske Linier. Foreløbig er dette da ogsaa indtruffet med Hensyn til Eksporten af Klipfisk fra Færøerne, og for nogle Dage siden maatte Justitsministeren henvende sig til Finansudvalget for at bede om en ekstraordinær Bevilling til Støtte for den færøske Fiskerbefolkning, der som Følge af den danske Handelspolitik pludselig saa sig afskaaret fra sit Hovedafsætningsmarked, Spanien, fordi andre Lande paa dette Marked har skaffet sig toldmæssige Begunstigelser, som Danmark i hvert Tilfælde hidtil ikke har kunnet faa. Den direkte Anledning hertil er den islandske Forbudspolitik. Importrestriktionerne for Vin generede i allerhøjeste Grad den spanske Vineksport. Spaniens Svar herpaa var meget drastiske Forholdsregler mod Importen af islandsk Klipfisk, og Resultatet af denne begyndende Handelskrig er nu altsaa blevet, at de to Lande ud fra Forstaaelsen af de fælles Interesser har fundet hinanden i en Overenskomst, der nøje følger Principet om den gensidige Afsætning. Island har givet efter i Forbudsspørgsmaalet, saaledes at spanske Vine nu igen kan sælges deroppe, og til Gengæld er den spanske Udførselstold, hvis laveste Sats for Klipfisk ellers er 32 Pesetas pr. 100 kg, blevet nedsat til 24 Pesetas pr. 100 kg for Klipfisk, der kommer fra Island.

Nogen Tid iforvejen havde England opnaaet en Overenskomst med Spanien, hvorefter der er Mestbegunstigelse for saa at sige alle engelske Eksportvarer, saaledes at ogsaa Klipfisk, der afsendes fra England, kommer ind under den ekstraordinære lave Toldsats. Følgen er, at de Fisk, der fanges i Nordsøen, bliver 6—7 Øre dyrere pr. kg, naar de forsendes via Færøerne, end naar de kommer fra Island eller f. Eks. fra Shetlandsøerne. At det under disse Forhold er en temmelig haabløs Forretning at være Klipfiskeeksportør paa Færøerne, turde være ret indlysende, og det er forstaaeligt, at den færøske Befolkning ikke nærer de allerblideste Følelser overfor det Land, hvis Handelspolitik er saaledes indrettet, at det færøske Hovederhverv lægges øde. Foreløbig har den danske Regering altsaa valgt den Udvej at betale, hvad dette koster, og det kan man vel ogsaa gøre i nogen Tid. Selv om Landets Skatteydere maaske nok kan bære de økonomiske Konsekvenser heraf, maa det imidlertid fastholdes, at dette er en for alle Parter lidet tilfredsstillende Ordning, eftersom selv det mest rundelige Statstilskud aldrig vil kunne erstatte et blomstrende Erhvervsliv.

Mellem Spanien og Danmark føres der nu Forhandling om en ny Handelsoverenskomst til Erstatning for den af Spanien opsagte, gamle Handelstraktat. Det maa haabes, at det vil lykkes vore Forhandlere at opnaa et gunstigt Resultat, men i Sandhedens Interesse maa det erkendes, at det Forhandlingsgrundlag, vi herhjemmefra har udrustet dem med, ikke giver dem de allerbedste Forudsætninger herfor. Spanien har som bekendt indrettet sin Toldpolitik efter det Synspunkt, at der skal være noget at handle om. Først er der den almindelige Toldtarif, den saakaldte Maksimaltarif, der kommer til Anvendelse overfor alle Lande, med hvem Spanien ikke har Traktat. Dernæst er der Minimaltarifen, hvis Satser iøvrigt paa mange Omraader er af næsten

prohibitiv Karakter, hvilken Tarif gælder for de Lande, der giver Spanien tilstrækkelige Indrømmelser til Gengæld, og endelig kan den spanske Regering indrømme Nedsættelser fra Minimaltarifen, naar der til Betaling herfor opnaas særlige Fordele i Udlandet. Heroverfor staar det danske Toldsystem med lave, ensartede Toldsatser, der ikke forhøjes eller nedsættes i Forhold til, hvorledes danske Varer bliver behandlet af vedkommende fremmede Land.

En økonomisk overlegen Stormagt som England kan tiltvinge sig visse Fordele, selv om dens Handelspolitik hviler paa en ligelig Begunstigelse til alle, og alligevel har selv England overfor Spanien maattet købe sin Handelstraktat ved at give Tilsagn om, at den nuværende Toldbeskatning af vigtige spanske Eksportvarer ikke maatte forhøjes i en Aarrække. I et lille Land vil en tilsvarende Handelspolitik ikke have de samme Chancer for at give en god Udgang. Det, vi herhjemme under det nugældende Toldsystem kan tilbyde Spanien, er et Tilsagn om almindelig Mestbegunstigelse. Det er imidlertid tvivlsomt, hvor stor Værdi et saadant Mestbegunstigelsestilsagn vil have for Spanien, og om det i Virkeligheden vil blive betragtet som andet end Betaling for en Nedgang fra Maksimal- til Minimaltarifen. Det maa jo nemlig erindres, at spanske Varer, saa længe der ikke er ligefrem Toldkrig, vil blive indfortoldet til ganske de samme Satser, hvad enten Spanien har Mestbegunstigelsesret eller ikke.

Den lille handelspolitiske Episode, der har fundet sin foreløbige Afslutning ved Aftalen mellem Spanien og Island, burde være en Lære for, hvilken Handelspolitik, der nu er sat i Højsædet. Island, der krænkede en af Spaniens vigtigste Eksportinteresser, opnaaede netop herigennem en afgørende Fordel paa det spanske Klipfiskemarked, medens Danmark, der har forholdt sig ganske passiv og stadig behandlet spanske Varer med samme ufravigelige Velvilje, ved denne Lejlighed blev sat udenfor. Denne Udvikling viser ganske tydeligt, at hvis den danske Regering vil gøre noget for de færøske Fiskere, saa er Vejen ikke et indenlandsk Skattepaalæg, der skaber Midler til en Arbejdsløshedsunderstøttelse, men langt snarere en Toldbeskatning af Produkterne fra det Land, der ikke uden en saadan Fremgangsmaade vil se sin Fordel i at købe vore Varer paa samme Vilkaar som Varer fra vore Naboer.

E.

Lithauen og Danmark.

Efter at Verdenskrigen og den russiske Revolution havde skabt Betingelserne for Finlands, Estlands, Letlands og Lithauens Selvstændighed, er der i disse Lande foregaaet en Udvikling, der mere og mere har tiltrukket sig Evropas og Amerikas Opmærksomhed. Det Land, der først formaaede at konsolidere sig, var Finland, hvis økonomiske Liv nu har naaet en Blomstring, som er forbausende, naar den ses paa Baggrund af de Ødelæggelser, som Revolutionen og Krigen med Rusland havde foraarsaget.

I de andre Østersøstater er Udviklingen foregaaet noget langsommere, idet disse Lande ikke — som Tilfældet har været i Finland — før har nydt godt af den delvise politiske og økonomiske Selvstændighed, som Finland inden Revolutionen var i Besiddelse af. De nye Stater maatte skabe administrative og økonomiske Organer, inden det virkelige Konsolideringsarbejde kunde begynde, og da det derfor tog lang Tid, inden Produktionen kunde sættes i System, maatte de nævnte Stater kæmpe med store finansielle Vanskeligheder. En medvirkende Aarsag til, at Udviklingen ikke kunde foregaa i det Tempo, som var paatænkt, var den store Verdensdepression, der næsten umuliggjorde Placering af udenlandsk Kapital i de smaa baltiske Lande. For Lithauens Vedkommende er der kommet flere Omstændigheder til, som hindrede den økonomiske Udvikling, nemlig politiske Uoverensstemmelser med Polen, Usikkerheden angaaende Memelomraadet og Valutaforhold, idet nemlig Lithauen havde Møntfod til fælles med Tyskland. Den tyske Marks katastrofale Sammenbrud maatte derfor ogsaa virke i højeste Grad hemmende paa det lithauske Finansvæsens Konsolidering. Nu har Landet imidlertid indført en ny Møntfod, en Lit, som er lig med $^1/_{10}$ Dollars. En af Aarsagerne til, at man har valgt en Møntfod, som stod i et vist Forhold til Dollaren, var den, at der lever ca. 1 Million Lithauere i De Forenede Stater, og disse gode Patrioter viser deres Glæde over deres Fædre-

lands Selvstændighed og deres Iver efter at støtte det materielt ved at placere deres opsparede Dollars i Lithauen.

Efter at Lithauen for kort Tid siden har faaet Memelomraadet, er der tilvejebragt bedre Muligheder for direkte Vareudveksling med det vestlige Udland, og det økonomiske Liv i Lithauen har følt sig stimuleret af de nye Handelsmuligheder, hvilket bl. a. har givet sig Udslag i Planer om Bygning af nye Jernbanelinier og Modernisering af Landets Hovedstad, Kovno.

Man har endvidere udsendt en officiel Delegation, bestaaende af følgende Herrer: J. Dobkevicius, tidligere Finansminister, nu Direktør i Handels- og Industribanken i Kovno, St. Liutkus, Direktør for Handelsdepartementet i Handels- og Finansministeriet, J. Vileischis, Borgmester i Byen Kovno, J. Tubelis, tidl. Landbrugsminister, Formand for Landbrugsforeningen i Kovno, L. Ziryckis, Direktør for nydannet engelsk-lithausk Trust Co., Ltd., Kovno, for at studere de kommunale Institutioner i de skandinaviske Landes Hovedstæder samt for at bese Landbruget og industrielle Virksomheder i Danmark, Norge og Sverige.

Delegationen har fornylig aflagt Besøg her i Danmark og besaa under Industriraadets Ledelse flere af vore største Industrivirksomheder. Efter hvad Delegationens Medlemmer ytrede, var de blevet meget overraskede ved at se, paa hvilket højt Standpunkt den danske Industri staar, og man ytrede Ønsket om at se dansk Industris Produkter indarbejdede i Lithauen. Man havde troet, at Danmark hovedsagelig producerede Smør, Flæsk og Æg, og var ligefrem forbløffet over at se, hvilken stor Rolle Industrien spillede i Danmarks økonomiske Liv.

Den lithauske Delegation har efter endt Besøg her i Landet givet et Resumé af dens Indtryk herfra i et Telegram, stilet til Industriraadets Formand, af følgende Ordlyd:

»Paa den lithauske Handels og Industris Delegations Vegne udtrykker jeg min dybeste Taknemlighed overfor Dem og Industriraadet for den elskværdige Modtagelse og Imødekommenhed, som gav Mulighed for at kende den fremragende danske Industri — Dobkevicius.«

Delegationen er nu rejst videre til Sverige og Norge og vil snart være hjemme igen, og det maa haabes, at den danske Industri nu vil arbejde videre paa det gode Indtryk, som de lithauske Herrer har faaet herhjemme.

Det er ikke alene paakrævet, at man bearbejder Markedet ved dygtige Agenter, men Tryksager maa være affattet paa Tysk eller Russisk og indeholde saadanne Oplysninger, at en Læser, der hidtil ikke har haft nogen Forstaaelse af, at vi i Danmark har en højt udviklet Industri, gennem Tryksagerne kan blive overbevist herom.

▫▫▫▫▫▫

Dansk Industriberetning
for Aarene 1919 og 1920.

Industriberetningen for Aarene 1919 og 1920, et omfangsrigt Bind, som foruden en almindelig Del indeholder særlige Beretninger om henved 60 danske Industriers Virksomhed og Oplevelser i hine to Aar og endelig en Række tabellariske Oversigter, har efter Sagens Natur ikke sin Mission i det brede Publikum. Som den ellevte i Rækken af Industriforeningens Beretninger er den et Led i en fortløbende Haandbog i de industrielle Erhvervs Udviklingshistorie, og dens Mængder af Detailler er alt for specielle til at kunne opfanges af den offentlige Interesses stormaskede Net. De, der har Brug for særlige Oplysninger om de enkelte Industrier, vil imidlertid med Udbytte kunne søge dem i Beretningen, der som de foregaaende er Resultatet af et meget omhyggeligt Arbejde. Fuldmægtig *Ivar Egebjerg* i Industriraadet har Ansvaret for og Æren af det foreliggende Bind.

Som Forfatter ogsaa af den *almindelige* Del har Fuldmægtig Egebjerg imidlertid med afgjort Held bestræbt sig for at skaffe Industriberetningen en større Læsekreds — med afgjort Held, for saa vidt som denne almindelige Del paa en meget anskuelig Maade sammenfatter Hovedlinien i Billedet af hine to Aar »mellem Krigen og Krisen«. Synspunktet er naturligvis Industriens, men Betragtningsmaaden er i udpræget Grad Forfatterens, og ud af hans Behandling af et mangesidet Stof er der kommet baade en god Oversigt over Kendsgerningerne og en særdeles læseværdig Studie over Tidsrummets økonomiske, sociale og politiske Forhold.

Det behøves nu ikke at fremhæves, at den Krise, som indtraadte sidst paa Aaret 1920, og om hvis Afslutning Haabet endnu har mere at sige end Virkeligheden, har haft en for Industrien ret ugunstig Virkning paa den offentlige Mening. Industrien maatte straks staa for Skud, da Konjunkturkraket gav fri Bane for alle

Ulykker; dens Modstandskraft var paa forskellig Maade svækket ved Dispositioner med en bedre Fremtid for Øje og blev nu udsat for en ødelæggende Dumping fra Industrilande med lav og faldende Valuta. Det gik da hurtigt i Glemme, at Industrien i 1919 og 1920 havde lagt stor Produktionskraft for Dagen, og at Udførslen af danske Industrivarer i 1919 beløb sig til 198, i 1920 endog til 354 Mill. Kr., eller henholdsvis 27 pCt. og 22 pCt. af den samlede Udførsel, idet Landbruget endnu kæmpede med Krigens Eftervirkninger og langt fra kunde præstere en normal Produktion. Som sagt, fra disse Højder faldt Industrien pludseligt og haardt, og med faldne Storheder har hverken Publikum eller Politikere synderlig Medlidenhed. Egebjerg lægger heller ikke Skjul paa, at Industrien havde sine braadne Kar, men han bestrider, at den førte an i det almindelige Jobberi. Spekulationsfeberen rasede i store Befolkningskredse, paa Landet som i Byen, og forøvrigt var Industriraadet et af de faa faste Punkter i Modstanden mod den økonomiske Letsindighed. Det vil til syvende og sidst ogsaa vise sig, at flere industrielle Virksomheder, end man tror, har ført en forsigtig Politik og vil komme til at høste Frugterne deraf.

Den overvældende Rolle, som *Forbrugersynspunktet* spillede for Landets økonomiske Politik under Krigen, og som blandt andet fik Udtryk i de mangfoldige »overordentlige Foranstaltninger«, maatte nødvendigvis fremkalde Reaktioner fra Erhvervslivets Side, som Tilbageslaget fik en langt mere omfattende Tilslutning, fordi *Administrationen* af alle disse overordentlige Foranstaltninger, hvor dygtig og retsindig den end iøvrigt kunde være, skabte en Atmosfære af almindelig Uvilje mod det Offentliges Formynderi. Derfor brød Kravet om Frihed for de økonomiske Kræfter saa voldsomt igennem, da Krigen var afsluttet, det vil sige netop i de Aar, Beretningen omhandler. Og derfor blev det, til Beklagelse for Industriraadet og til Skade for Landet, umuligt at gennemføre en forsigtig Overgangspolitik og begrænse Virkningen af Højkonjunkturens vilde Optimisme. Lige saa umuligt var det, da Konjunkturen pludselig brød sammen, at afværge den saakaldte Købestrejke, der i høj Grad bidrog til at forværre Erhvervskrisen. Og Egebjerg understreger i det hele taget atter og atter, at de psykologiske Strømninger i Befolkningen er et Moment, som fortjener den største Opmærksomhed, naar man vil danne sig rigtige Forestillinger om økonomiske Forhold og Sandsynligheder.

Forfatterens koldsindige Saglighed lægger sig ikke mindst for Dagen i hans Behandling af 8-Timers-Dagen, Udbyttedeling, Bedriftsraad og Socialisering, Spørgsmaal som Samfundet og Erhvervslivet har arvet fra de bevægede Tider omkring Krigens Afslutning. 8-Timers-Dagen var som bekendt gennemført i Haandværk og Industri ved Nytaar 1920; de andre Spørgsmaal pressedes frem af en stærk Bevægelse blandt Arbejderne, men fører nu en mere afsides Tilværelse, medens 8-Timers-Dagen endnu fastholdes af Arbejderne. Egebjergs lille Afhandling om Arbejdstiden er et dygtigt, tildels paa nyt Materiale bygget, Indlæg imod det dogmatiske Ottetalleri, som Arbejderne har gjort til deres Standpunkt, skønt en friere Opfattelse vilde kunne blive Produktionen og dem selv til Nytte.

Overhovedet frembyder Industriberetningens almindelige Del meget af almindelig Interesse og er vel nok, som samlet Fremstilling, et af de vægtigste Bidrag til den omhandlede urolige Periodes Historie, der endnu har foreligget for Publikum. Forfatteren skriver klart og med Glimt af Humor; man faar noget at vide ved at læse ham og ogsaa en hel Del at tænke over.

Anders Vigen.

Industriforeningen.

Valg af Bestyrelse, Industriraad og faste Udvalg.

Det paa Generalforsamlingen den 26. Marts nyvalgte Repræsentantskab afholdt Torsdag den 5. April sit første Møde for at foretage Valg til Industriforeningens Bestyrelse, indtil 20 Medlemmer af Industriraadet samt til de faste Udvalg og endvidere af Formand og Næstformand for Repræsentantskabet.

Mødet lededes af Forsamlingens Alderspræsident, Fabrikant *John Messerschmidt.* Man foretog først Valg af *Bestyrelsen.* Samtlige afgaaende Medlemmer genvalgtes. Bestyrelsen, der straks efter Repræsentantskabsmødet konstituerede sig, har følgende Sammensætning:

Bestyrelsen:

Direktør Benny Dessau, fung. Formand.
Fabrikant C. F. Jarl, fung. Næstformand.
Ingeniør Alex. Foss.
Kontorchef Victor Henriksen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Møller.
Direktør H. P. Prior.

Derpaa fulgte Valg af Medlemmer til *Industriraadet*. Som nyt Medlem valgtes Ingeniør Jul. Madsen. Herefter har Industriraadet følgende Sammensætning:

Industriraadet:

Direktør Benny Dessau, fung. Formand.
Fabrikant C. F. Jarl, fung. Næstformand.
Ingeniør M. A. Abrahamson.
Direktør Harald Bing.
Direktør H. Blache.
Direktør Allan Bock.
Direktør P. Dorph Broager.
Fabrikant Axel Engel.
Ingeniør Alex. Foss.
Direktør Gunnar Gregersen.
Direktør Valdemar Hansen.
Direktør R. Helweg.
Direktør G. A. Horneman.
Direktør E. F. Jacob.
Fabrikant John Jacobsen.
Direktør Herm. Jørgensen.
Direktør F. A. Kjær.
Bogtrykker H. Langkjær.
Direktør Hans L. Larsen.
Fabrikant L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Direktør Fr. Lausen.
Ingeniør Jul. Madsen.
Professor Karl Meyer.
Direktør Ove Munck.
Hof-Pianofabrikant Knud Møller.
Fabrikant E. Nobel.
Direktør Chr. H. Olesen.
Direktør A. C. Owen.
Direktør Allan Petersen.
Direktør Wilh. Petersen.
Dr. polit., Overretssagfører Frantz E. Pio.
Direktør Poul C. Poulsen.
Direktør F. Preisler.
Direktør H. P. Prior.
Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Direktør Holger Schmidt.
Fabrikant Holger Sebbelov.
Direktør Olaf Seligmann.
Fabrikant C. J. Sørensen.
Direktør H. Vestesen.
Direktør Georg Waidtløw.
Direktør Torben Zahle.

Til de faste Udvalg foretoges derefter Valg, hvorefter Udvalgene har følgende Sammensætning:

Udstillingsudvalget:

Direktør Benny Dessau.
Direktør Gunnar Gregersen.
Kontorchef Victor Henriksen.
Kgl. Hof-Pianofabrikant Axel R. Møller.
Fabrikant Rudolph Nielsen.
Hof-Metalstøber Carl Rasmussen.
Fabrikant Holger Sebbelov.

Biblioteksudvalget:

Kontorchef Victor Henriksen.
Bogtrykker Ivar Jantzen.
Arkitekt Emil Jørgensen.

Legatudvalget:

Bogbindermester Anker Kyster.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Møller.
Oldermand Rud. Rasmussen.
Fabrikant C. J. Sørensen.

Foredragsudvalget:

Driftsbestyrer O. Engholm.
Direktør Gunnar Gregersen.
Kontorchef Victor Henriksen.
Bogbindermester Anker Kyster.
Bogtrykker H. Langkjær.
Fabrikant John Messerschmidt.
Kaptajn F. H. J. Rambusch.

Bygningsudvalget:

Foreningens Formand.
Murermester, Raadmand P. Gram.
Tømrermester, cand. polyt. O. V. Kayser.

Endelig foretoges Valg af *Formand og Næstformand for Repræsentantskabet.* Direktør R. Helweg blev valgt til Formand og Oldermand Kayser til Næstformand.

▫▫▫▫▫▫

Fra Gummimarkedet.

En stærk og planmæssig Indskrænkning af Produktionen.

En af de ganske faa Varer i Verden, hvis Pris nu er faldet til adskilligt under Før-Krigsperiodens Pris, er Kautchuk (Raagummi). I 1910 var dette Stof oppe i en saa fantastisk Prishøjde som 12 s. 6 d. pr. lb., men faldt saa indtil Krigens Udbrud ned til 2. s. 5 d.; nu er det nede i en Pris omkring 1 s. 6 d. Og allerede i længere Tid har dette Prisfald varet, saaledes at Kautchuk-Industrien fra Slutningen af Aaret 1921 har været ude i alvorlige Kriser. Industrien er paa mange Hænder, især ud over Omraadet omkring de indiske Have: Indien, Ceylon, Federatet Malay States (Malakka), Holl. Ostindien. Fra en Del af de industrielle Organisationer blev stillet Forslag om Formindskelse af Produktionen, men disse Forslag havde ingen videre Følger; Krisen fortsatte, Priserne sank, store Foretagender maatte indskrænke og afskedige, en Række Falliter kom. Tilsidst var Prisen faldet til 7 d. Imidlertid blev Situationen ogsaa følelig for det britiske Statssamfund paa Malakka, Federatet Malay States; der ligger den betydeligste Del af Kautchuk Plantagerne, og Industrien der giver Staten en væsentlig Del af dens Indtægter. Myndighederne nedsatte da sidste Aar en Kommission, der skulde undersøge Stillingen og foreslaa Midler imod den; og da den frivillige Nedskæring ikke var lykkedes, stillede nu denne Kommission Forslag om en almindelig Nedsættelse af Produktionen for at faa Prisniveauet fæstnet, samtidig med at der blev truffet Foranstaltninger imod en unaturlig Prisforhøjelse. Alle de britiske Plantageejere, ogsaa indenfor Ceylon og Malakka, sluttede sig med Glæde til Planerne, der bringes til Udførelse fra 1. Novbr. 1922. Der maa indtil videre

ikke udføres mere Raagummi fra Plantage-Egnene end, hvad der svarer til aarlig 60 pCt. af Produktionen i Aaret fra 1. Novbr. 1919 til 31. Okt. 1920. Ved Begyndelsen af hvert Kvartal skal indtil videre Produktionen reguleres saaledes, at hvis Prisen har været over 1 s. 3 d., men under 1 s. 6 d. skal Udbyttet i det følgende Kvartal kunne øges med 5 pCt.; har Prisen været 1 s. 6 d. eller derover, skal Produktionen i næste Kvartal sættes 10 pCt. op. En saadan Forhøjelse af 10 pCt. vil svare til ca. 31 000 Tons. Der regnes overalt med, at 1 s. 6 d. er en god Pris; og hele Planen vinder, som nævnt, Støtte og Bifald fra de fleste Producenters Side, især de engelske. Men selv om man ved Planerne har søgt at undgaa en unaturlig Prisforhøjelse — idet man lader Produktionen stige automatisk med Prishøjden — saa har dog Forbrugerne af Raagummi Verden over, og forstaaeligt fra deres Synspunkt, ikke hilst disse Foranstaltninger med Glæde, især ikke Amerikanerne. Imidlertid synes der foreløbig intet at kunne gøres imod Planen, som har baaade Myndighedernes og den producerende Industris Støtte.

Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi.

Denne Fond er oprettet med Støtte af den danske kemiske Industri og Kemikerstand.

Fondens Midler skal tjene:

1. Til Fremme af teknisk videnskabeligt Forskningsarbejde paa den tekniske Kemis Omraade til Gavn for dansk Industri, hvilket bl. a. skal søges naaet ved at støtte teknisk og videnskabeligt uddannede Kemikere med Stipendier eller hjælpe dem til paa Læreanstaltens eller andre Laboratorier at foretage systematiske Undersøgelser over teknisk kemiske Emner, bl. a. med det for Øje, at de kan faa Lejlighed til at arbejde for den tekniske Doktorgrad.

2. Til Fremme af videregaaende teoretisk og praktisk Undervisning og iøvrigt til Støtte for den videnskabelige tekniske Kemis Kaar her i Landet.

Ansøgninger med Redegørelse for Formaal og om muligt Overslag over Bekostninger maa indsendes til Fondens Bestyrelse inden den 15. Maj 1923 under Adresse: Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi, Den polytekniske Læreanstalt, Sølvgade 83, Kjøbenhavn K.

Mindre Meddelelser.

Frankrigs Eksport til Tyskland.

Efter hvad »Frankfurter Zeitung« meddeler, vil den tyske Boycott af franske Varer sikkert ikke være uden Betydning, thi medens Frankrig gennem Beskyttelsestold har holdt Indførslen af tyske Varer nede, er den franske Udførsel til Tyskland vokset i betydelig Grad. Efter den officielle Statistik har Frankrig i de første 11 Maaneder af 1922 eksporteret for ca. 1600 Mill. Frcs. Varer til Tyskland, men kun importeret for ca. 1100 Mill. Frcs. tyske Raastoffer og Industriprodukter. Heraf kommer der paa den tyske Reparationskonto ca. 700 Mill. Frcs., saaledes at ikke engang Halvdelen af den tyske Eksport til Frankrig kan opføres som Aktiv paa den tyske Handelsbalance.

Den paafølgende Tabel giver en Oversigt over de Varer, som Tyskland i Maanederne Januar-November 1922 importerede fra Frankrig, og de vedføjede Procenttal viser Tysklands Andel i hele den franske Eksport:

	Fransk Eksport til Tyskland		Tysklands Andel af den samlede franske Eksport
	i 100 t.	i Mill. Frcs.	i pCt.
Jern og Staal	4 802	197,3	28,5
Raajern	1 873	58,5	30,3
Kul, Koks	4 344	54,6	17,6
Erts	18 555,9	45,2	21,2
Kobber	101,4	19,0	19,6
Bomuldsvarer	116,9	204,2	21
Uldvarer	32,2	153,3	20
Bomuldsgarn	102,2	89,1	65,7
Uldgarn	27,7	64,0	21
Uld- og Uldaffald	71,6	85,7	14,6
Raabomuld	51,1	26,1	24,4
Raahuder og Skind	138,1	90,5	27,4
Tilberedte Huder	12,4	19,9	10,2
Kemikalier	1 896	44,4	12,5
Æteriske Olier, Parfumer o. l.	0,5	25,1	11,2
Værktøjer og Metalvarer	99,2	31,3	7
Vine	104,0	19,9	8,5
Brændevin	15,4	9,5	13,6
Likører	2,9	2,9	11,6
Vegetabilsk Voks, Harpiks o. l.	111,2	11,5	16
Kødkonserves	33,3	10,4	18,5

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Overenskomsten mellem Danmark og Rusland.

Industriraadet har i disse Dage tilstillet en Række af de Medlemmer af Industriraadsorganisationen, som maa antages i første Linie at være interesseret i Genoptagelsen af Handelssamkvemmet mellem Danmark og Rusland, en Skrivelse af følgende Ordlyd:

»Efter at Handelsoverenskomsten mellem Danmark og Rusland er blevet afsluttet, har Industriraadet taget under Overvejelse snarest at sende Ingeniør Hjalmar Lange til Moskwa og Petrograd for at undersøge Afsætningsmulighederne for danske Industrivarer i Rusland samt Spørgsmaal, der staar i Forbindelse hermed, f. Eks. Undersøgelse af den russiske Industris Produktion, Transportmuligheder, Toldforhold, Betingelser for Samarbejde mellem russiske og danske Industrivirksomheder, Betydningen af og Betingelserne for den danske Industris eventuelle Deltagelse i den i

Løbet af Eftersommeren forestaaende Landbrugsudstilling i Moskwa m. m.

Saafremt De maatte være interesseret i denne Sag, anmoder man Dem om *snarest* at meddele Ingeniør Hjalmar Lange (Adr. Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjbhvn. B.), hvilke Forhold i Rusland der særlig har Deres Interesse, for at han under sit Ophold derovre kan have sin Opmærksomhed henvendt herpaa.

Da der eventuelt kan blive Spørgsmaal om, at de i denne Sag interesserede maa deltage i de med Rejsen forbundne Omkostninger, beder man Dem samtidig meddele, om De maatte være villig til for Deres Vedkommende eventuelt at afholde en Del af Omkostningerne, idet bemærkes, at man i bekræftende Fald forud vil forhandle nærmere med de paagældende Firmaer angaaende Omfanget af de enkeltes økonomiske Forpligtelser«.

De Medlemmer af Industriraadsorganisationen, som ikke har modtaget ovenstaaende Henvendelse, og som maatte være interesseret i denne Sag, anmodes om snarest at sætte sig i Forbindelse med Ingeniør Hjalmar Lange, Adresse Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjbhvn. B.

Industriraadets Staaende Udvalg.

Onsdag den 11. April afholdt Industriraadet konstituerende Møde, paa hvilket foretoges Valg til Industriraadets Staaende Udvalg.

Følgende Herrer blev valgt:

Direktør Benny Dessau, fung. *Formand.*
Ingeniør Alex. Foss.
Fabrikant C. F. Jarl.
Direktør Ove Munck.
Direktør Chr. H. Olesen.
Direktør H. P. Prior.
Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Fabrikant H. Sebbelov.
Direktør Torben Zahle.
Suppleant: Direktør Herm. Jørgensen.

Toldtarifering af franske Varer.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Bekendtgørelse fra det franske Generaltolddirektorat om Tariferingen af en Række Varer, der ikke er nævnt i Toldtarifen.

Bekendtgørelsen er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Varer fra de besatte Distrikter i Tyskland.

Da der i visse Tilfælde er Mulighed for at faa udført fra de besatte Distrikter i Tyskland dér beroende Varer, for hvilke der er opnaaet Udførelsestilladelse, og hvis Afsendelse er paabegyndt inden 21. Februar fra de tidligere besatte Distrikter (herunder Düsseldorf og Duisburg-Ruhrort) eller inden 21. Januar fra det øvrige Ruhrdistrikt, eller Varer fra det ubesatte Tyskland transiterende de besatte Distrikter mellem 21. Januar og 1. Februar, anmodes de interesserede Firmaer om at henvende sig til Industriraadet, eller Grosserer-Societetets Komité, hvor nærmere Oplysninger og Tryksager vil kunne erholdes.

Ogsaa de Firmaer, der har afgivet Ordrer i ovenanførte Distrikter inden 1. Februar, men som endnu ikke har opnaaet tysk Udførselstilladelse, anmodes om under Hensyn til de Skridt, som Organisationerne maatte beslutte sig til at foretage, at sætte sig i Forbindelse med disse.

Henvendelsen skal ske fra den virkelige Importør.

Oprindelsescertifikater for Varer til Spanien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Indberetning angaaende et spansk Dekret af 22. Marts d. A. angaaende Oprindelsescertifikater for Varer til Spanien.

Dekretet, der indeholder en Suppleringsliste over Varer, for hvilke der fra 1. Maj d. A. skal præsteres Oprindelsescertifikat, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Tobaksudstilling i Amsterdam.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Katalog for en Udstilling af Tobaksfabrikata samt Artikler for Fabrikanter og Forhandlere af Tobaksvarer, der agtes afholdt i Tiden fra 11. Maj til 10. Juni d. A. i Amsterdam.

Kataloget henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

International Prøvemesse i Bordeaux.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der i Lighed med de foregaaende Aar vil blive afholdt en international Prøvemesse i Bordeaux i Tiden fra 15.—30. Juni d. A.

International Fiskeriudstilling i Boulogne.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt Industriraadet, at der i Tiden fra 9. til 15. September d. A. under den franske Præsidents Protektorat vil blive afholdt en »Fiskeuge« i Boulogne-sur-Mer. I Forbindelse hermed afholdes der en international Udstilling af Fiskerimotorer samt af Maskiner og Redskaber til Brug i Fiskeindustrien, herunder ogsaa Maskiner til Fremstilling af Fiskekonserves.

Industri- og Landbrugsudstilling i Riga.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Program og nærmere Oplysninger vedrørende den 3. internationale Industri- og Landbrugsudstilling i Riga, der finder Sted i Tiden fra 22. Juli til 5. Aug. d. A. Det danske Konsulat i Riga har paapeget Ønskeligheden af, at Danmark bliver saa fyldig repræsenteret paa Udstillingen som muligt, navnlig for saa vidt angaar Landbrugsmaskiner og -redskaber (herunder Mejerimaskiner og -inventar samt Vindmotorer), desuden ogsaa Træbearbejdningsmaskiner. Ved Henvendelse til Industriraadets Sekretariat vil enhver yderligere Oplysning være til Disposition for interesserede industrielle Virksomheder, ligesom Industriraadet gerne modtager Henvendelser angaaende Sagen.

Fra Biblioteket.

Biblioteket bringer denne Gang Afslutning paa Meddelelsen om, hvad det ejer af Værker om større Instrivirksomheder samt af moderne Bøger om Organisation i Værksteder og Fabriker. (Sammenlign Heftet for 1. Marts, hvor flere har været meddelt).

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Riisager, Knudåge. F. L. Smidth & Co. 1882—1922. Kbh. 1921. 268 S. (Tvl.)
[Blache, H. H.] A/S Burmeister & Wain's Maskin- og Skibsbyggeri. 1872—1922. Kbh. 1922. 172 S.
Schovelin, Jul. og Holger R. Angelo. A/S Det danske Kulkompagni 1897—1922. Kbh. 1921. 171 S.
Vigen, A. A/S Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft. Et Rids af 25 Aars Udvikling. Kbh. 1922. 97 S.
Drachmann, P. og L. Estrup. A/S De danske Sukkerfabriker 1872—1922. Kbh. 1922. 190 S.
Koefoed, Hauberg, Marstrand og Helweg. Aktieselskabet Titan. 1897—1922. 177 S.
Christensen, A. A/S »Vølund« 1898—1923. Kbh. 1922. 75 S.
Borberg, P. Kemp & Lauritzen. 1882—1922. Kbh. 1922. 40 S.
A/S Det Østasiatiske Kompagni 1897—1922. Kbh. 1922. 80 S.
Frederiksson, N. Verkstadsorganisation vid blandad Tillverkning. Stockh. 1911. 55 S.
Kent, W. Warum arbeitet die Fabrik mit Verlust. Berl. 1921. 95 S.
Michel, E. Wie macht man Zeitstudien. Berl. 1920. 185 S.
Grimshaw, R. Werkstatt-Betrieb und -Organisation. Hann. 1908. 518 S.
Standardisering inom svensk Industri. Upsala 1919. 88 S.
Hur man arbeter i utlandet. Stockh. 1911. 94 S.
Sillén, O. Industriell självkostnadsberäkning. Stockh. 1913. 60 S.
Kastendieck, H. Die Wertveränderung durch Abschreibung, Tilgung und Zinseszinsen. Berl. 1914. 32 S.
Calmes, A. Fabriksorganisation. 151 S.
Weyrauch, R. Wirtschaftlichkeit technischer Entwürfe. Stuttg. 1916. 124 S.
Jantzen, I. Lidt om Stykpriser for Masseartikler. Kjbh. 1916. 16 S.
100 Plans for reducing factory costs. Lond. 136 S.
Lilienthal, J. Fabriksorganisation, Fabrikbuchführung. Berl. 1918. 254 S.
Peiser, H. Grundlagen der Betriebsrechnung in Maschinenbauanstalten. Berl. 1919. 106 S. Tvl.
Rohrbach, J. F. D. Cost accounting. N. Y. 1919. 597 S.
Eipel, H. Bestimmung der Arbeitszeiten für die Vorkalkulation im Maschinenbau. Berl. 1920 12 S. Tvl.
Le travail industriel aux Etats-unis. I—II. Brux. 1920.
Ridgway, A. C. Cost accounts in principle and practice. Lond. 120 S.
Grull. W. Fabriksorganisation. Upsala 1920. 182 S.
Sieben. Die Wirtschaftlichkeit einer Grosskraftverwertung der Kohlenenergie in Deutschland. Düsseldorf. 1921. 81 S.
Grull, W. Die Kontrolle in gewerblichen Unternehmungen. Berl. 1921. 236 S.

Ledigt Legat.

Af *H. C. Ørsteds Legat* vil 12. Juli d. A. 200 Kroner være at tildele en Industridrivende eller Haandværker, som i det forløbne Aar har frembragt noget nyt og godt i sit Fag.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden 15. Maj d. A. indsende Andragende med fornødne Oplysninger til Industriforeningen, Kjbhvn. B.

Notitser.

Flytninger. For at undgaa Forstyrrelser i Forsendelsen af Tidsskriftet bedes Flytninger meddelt Bladets Ekspedition, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B, Telf. 8100, Lokal 10.

Manglende Hefter af »Tidsskrift for Industri« maa kræves erstattet af Postvæsenet, hvis dette har forsømt at aflevere Tidsskriftet. Dettes Omdeling har Industriforeningen intet direkte Ansvar for. Reklamationer bør altid ske snarest muligt. Enkelte Hefter kan evtl. købes i Ekspeditionen à 50 Øre.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18. Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 10 | 15. MAJ | 1923

Ved Tuborgs Jubilæum.

TUBORGS Fabrikker kunde Søndag den 13. Maj fejre sit 50 Aars Jubilæum under de bedste Varsler for Fremtiden, idet Rigsdagen fornylig har ophævet de Restriktioner, som hvilede tyngende paa dansk Bryggerivirksomhed. Det kan ganske vist ikke nægtes, at den betydelige Skat, der samtidig blev lagt paa Lagerol og Porter, maa virke hemmende paa en Industri, der kun ønsker gennem fortsat rolig Virksomhed at oparbejde og forædle sit Produkts Kvalitet, men samtidig maa man erkende, at netop Tuborgs Fabrikker ved sin tekniske og maskinelle Dygtighed i Øjeblikket staar paa et saadant Standpunkt, at det netop i særlig Grad er rustet til de kommende Tider.

Ved De Forenede Bryggeriers 25 Aars Jubilæum bragte »Tidsskrift for Industri« (Hefte 2, Februar 1916) en udforlig, illustreret Oversigt over Tuborgs Fabrikkers Arbejde og gennemgik deres Historie. Men Fabrikerne er ikke standset ved de Udvidelser, som indtil da var foretaget. Tvertimod har Tuborgs Fabrikker efter Krigens Ophør med stor Kraft og med betydelig Indsats af Kapital udvidet sin Virksomhed. Der er bygget to store Siloer, den ene af Staal, den anden af armeret Beton, hvilke rummer henholdsvis 20 000 Td. og 28 000 Td. Korn, og en ny 7-Etagers Mineralvandsfabrik er for Tiden under Opførelse.

I sin første Udvidelsesperiode fra 1873—1900 foretog Tuborgs Fabrikker Nybygninger for 5 Mill. Kr., hvilket efter Datidens Forhold var meget betydeligt. Fra 1900—1923 er Udviklingen gaaet endnu stærkere frem, og i disse Aar anvendtes 15 Mill. Kr. til Nybygninger, medens der til Anskaffelser, Fornyelser og Vedligeholdelse medgik 7 Mill. Kr. Det er værd at oplyse, at disse Beløb næsten udelukkende er kommen dansk Industri og Haandværk til gode, og at Tuborgs Anlæg kan karakteriseres som de smukkeste, mest harmoniske og moderne.

Fabrikernes Udvidelser har naturligvis staaet i Forhold til Ølproduktionens Fremgang. I det første Aar, Tuborg arbejdede, solgtes 6467 hl, i 1880 var man oppe paa 36 529 hl, i 1900 141 483 hl, og i sidste Regnskabsaar paa 425 695 hl. Det burde ogsaa interessere vore Landbrugere at erfare, at Tuborg til sin Brygning har anvendt over 200 Mill. kg Byg, og Virksomhedens Omfang illustreres ogsaa derigennem, at der i Lønninger til Arbejdere og Funktionærer er betalt $52^1/_2$ Mill. Kr. og i Ølskat til Staten 70 Mill. Kr.

Ved Siden af Ølbrygningen paabegyndte Tuborgs Fabrikker for over 30 Aar siden Fremstilling af Mineralvand, Tuborg Apollinaris og Citron Sodavand, og i det første Aar kunde man sælge 1 Mill. Flasker, medens man i sidste Regnskabsaar er naaet op til et Salg af 20 Mill. Flasker. Den oprindelige Mineralvandsfabrik er som Følge deraf flere Gange blevet udvidet, men viser sig stadig for lille, og som nævnt er man derfor begyndt at opføre en ny, fuldt ud moderne Mineralvandsfabrik, som det er Meningen at tage i Brug i Løbet af faa Maaneder.

Tuborgs Fabrikker, der grundlagdes ved *Philip W. Heymans* Initiativ, og som han oparbejdede sammen med sin Brygmester *Bekkevold,* er under Direktør *Benny Dessaus* Ledelse fort frem til en fremragende Stilling indenfor dansk Industri. Produktets høje Kvalitet er Beviset for, hvor langt dansk Industri kan naa under dygtig Ledelse og ved Samvirken mellem Teknik og Videnskab, og Virksomheden faar gennem sin Stor-

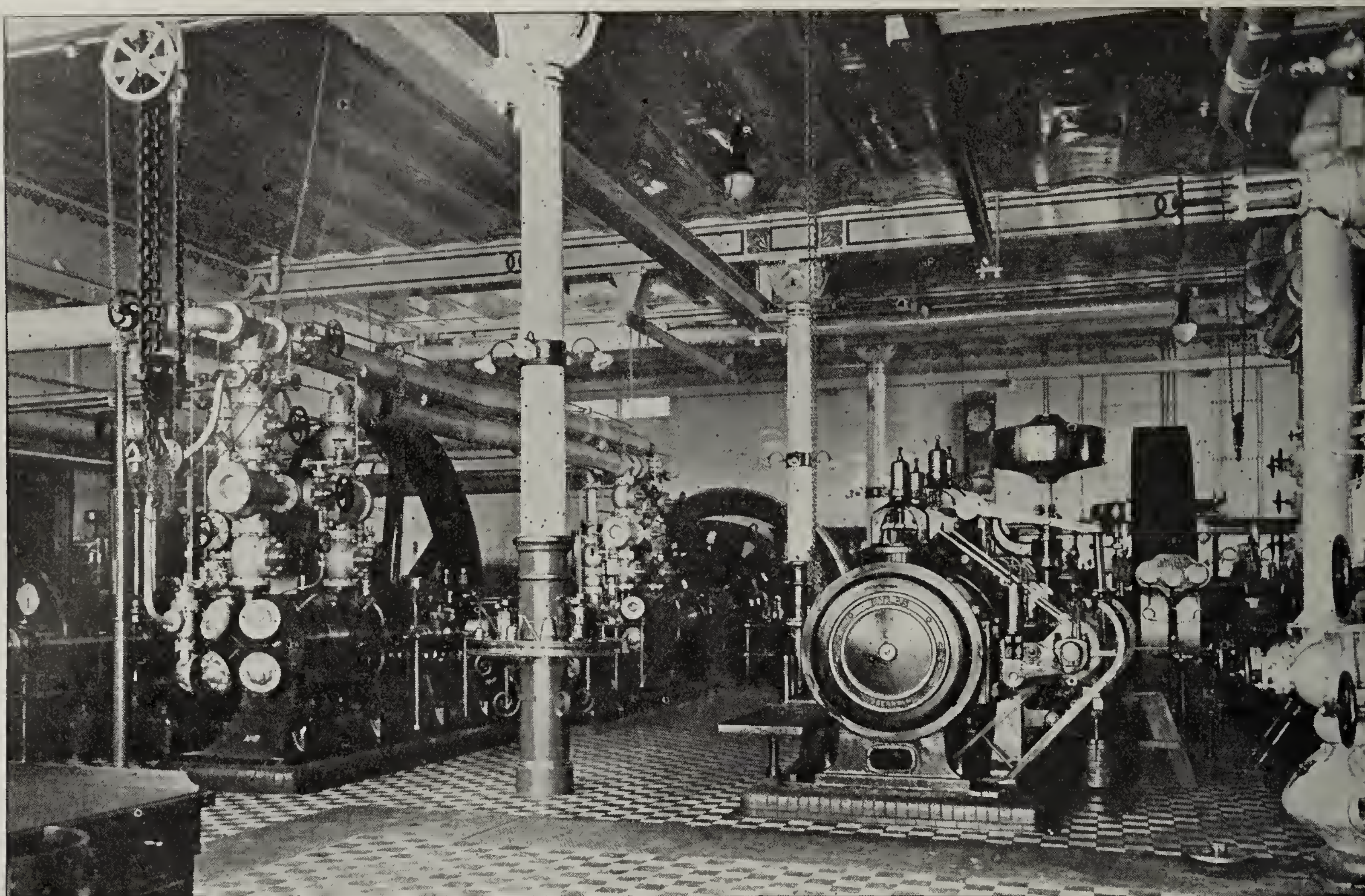

To af Fabrikernes Ammoniak-Kompressorer til Køleanlæg.

relse Betydning for vort Land derved, at den giver Arbejde til Tusinder af Mænd og Kvinder.

En Udtalelse af Ingeniør Alex. Foss.

I Anledning af Jubilæet har Ingeniør Foss velvilligst tilstillet Tidsskriftet følgende Udtalelse:

»I 1873 blev Grundstenen lagt til Tuborgs Fabrikker. De 50 Aar, som er gaaet siden da, betegner en økonomisk Periode af stor Interesse for Danmarks Historie. I denne Tid forvandledes det danske Landbrug fra et kornproducerende Erhverv, som udførte sin Overskudsproduktion, til et Landbrug af en helt anden Art. Nu er det Dyr og dyriske Produkter, der danner Hovedstammen. Før 1873 var Danmark i høj Grad selvforsynende, særlig gjaldt dette Landet. En Gaard paa Landet kunde den Gang selv fremstille det allervigtigste, eller Landsbyens Haandværkere kunde tilvirke det. Naturligvis spillede Købmændene i Købstaden en stor Rolle. Der var ogsaa den Gang en Række Varer, som vi indførte, men kvantitativt var det dog ikke store Sager. Nu er det helt anderledes. Landbruget indfører en stor Mængde af sine egne Raastoffer for at forøge Jordens Produktion; der maa i stort Omfang købes Majs og Kager, Jorden maa forbedres ved Hjælp af indførte Gødningsstoffer. Men ogsaa i Hjemmene er Forandringen stor. Tidligere kunde man selv tilvirke sin Belysning af Talg, sine Klæder af Faarets Uld og sit Fodtøj af Skovens Træ. Man bryggede selv sit Øl hjemme, ja, gaar man længere tilbage, var man paa Landet endog i Stand til selv at tilvirke sit Jern, hvorom gamle Lensregnskaber bærer Vidne. Helt anderledes er det nu, da Landbruget er et i høj Grad specialiseret Erhverv, som ikke gerne indlader sig paa selv at lave sine Redskaber og sit Tøj, og som køber sin Petroleum, sit Øl og meget andet.

I disse 50 Aar har ikke alene det danske Landbrug i høj Grad forandret sig. Det samme gælder ogsaa andre Erhverv. For 50 Aar siden havde Danmark omtrent 2 Millioner Indbyggere. Nu har det omtrent 3 Millioner. Den ene Million, som er tilkommet, har kun i ringe Grad kunnet finde Beskæftigelse ved Jordbruget, og trods alle Anstrengelser for at forøge den agerdyrkende Stand, opvejes dog meget af Maskinernes overhaandtagende Arbejde. Det vilde heller ikke være fordelagtigt og derfor heller ikke sundt at tænke sig den Tilvækst i Form af en Million beskæftiget ved Jorden. Med Rette ligger Fremskridtet i en Specialisering, og meget af det, som tidligere tilvirkedes hjemme, fremstilles nu i større eller mindre Virksomheder fra det mindste

Haandværk til den største Fabrik, baade paa Land og i By. Man kan ganske vist købe alt dette fra Udlandet, men det vil sige, at det er andre Folks Sønner end vore egne, som skal udføre det, og endnu værre er det, at derved ødelægges Landets Økonomi, saa meget mere som Folk med Rette ikke vil ligge ledige, og hvis Landet ikke kan skaffe dem Arbejde, maa de enten udvandre eller kræve Samfundets Hjælp. Begge Dele tyder paa en Svækkelse af Nationen, en Byrde for Landbruget, og tyder paa, at det lille Land maaske ikke formaar at afbalancere de store Vanskeligheder ved tilstrækkelig Forstaaelse og Dygtighed. Hvorledes det er gaaet, kan alle Erhverv vidne om. Som et Eksempel er det interessant at følge Tuborgs Fabrikkers Historie.

For 50 Aar siden var Hovedkonsumen af Øl i Danmark Hvidtøl og hjemmebrygget Øl. Det er først ved en systematisk og videnskabelig Behandling af Øllet, at man har opnaaet at lave et holdbart, rent og velsmagende Produkt. Paa den tysk-franske Krigs Tid var undergæret Øl meget lidt kendt i Danmark. Jeg mindes, at jeg som stor Dreng første Gang paa den tysk-franske Krigs Tid overhovedet har set undergæret Øl. Skønt hjemmehørende i et, om ikke just velha-

Staal- og Jernbeton-Siloer til Byg og Malt.

vende, dog velstillet Embedsmandshjem havde jeg aldrig for set dette paa Bordet. Jeg saa det første Gang i en Sommerferie i Aaret 1871. Undergæret Øl var altsaa den Gang en forholdsvis Sjældenhed. Kom man ud paa Landet, fik man hjemmebrygget, tyndt Øl, der var af yderst forskellig Beskaffenhed. I mit Hjem saa man en Flaske Hvidtøl, om hvilket det samme gjaldt, aabenbart fordi Gæringen var tilfældig og afhængig af Gæringens Art. Det var heller ikke uden Grund, at man ansaa Øl som en jevnlig Aarsag til Mavepine.

I 1873 var der omtrent ca. 190 000 Mennesker i Kjøbenhavn, nu er der mere end $3^1/_2$ Gange saa mange. Naar man i vore Dage færdes i Byens Omegn og ser de utallige Kolonihaver og de mange Boliger, maa man atter og atter spørge: »Hvad er egentlig alle disse Menneskers Erhverv?« Naturligvis kræves der et ikke ringe Antal Mennesker til Opdragelse, Husholdning, Købmandshandel, Lægekunst, Administration af alle Slags o. s. v. Men alt dette vil ikke være nok, hvis der ikke var andre Virksomheder, der kunde beskæftige Befolkningen i Haandværk og Industri.

En Virksomhed som Tuborgs Fabrikker, der for 50 Aar siden beskæftigede 90 Mennesker og nu ca. 1600 Mennesker, har direkte og indirekte sin store Betydning. De, der direkte fortjener deres Brød ved Tilvirkning af Tuborg Øl, beskæftiger ogsaa en Mængde andre, Skrædere, Skomagere, Lærere o. s. v. o. s. v. Resultatet af saaledes selv at tilvirke sine Varer i Stedet for at købe dem fra Udlandet er derfor meget stort, og stort er det Antal Mennesker, der paa denne Maade har Arbejde og Erhverv. Men hertil kommer, at en Virksomhed som Tuborgs Fabrikker ogsaa beskæftiger en hel Række andre Industrier og saaledes ogsaa ad denne Vej er et Led i hele Samfundsvirksomheden. C. F. Tietgen saa med Rette, at Danmarks Fremgang beroede paa, at alle Faktorer, Landbrug og Skibsfart, Haandværk og Industri, gik fremad. Hvad der siden da er sket i Danmark af industriel Udvikling, er meget stort. Man havde i 1873 kun faa og ikke ret store industrielle Virksomheder. Vi har nu en hel Række, og selv om mange i Begyndelsen har haft store Vanskeligheder, som f. Eks. Sukkerfabrikerne, er det en Ære for Nationen og Landet, at de nu trives blandt de første. Det er en hel Række Virksomheder, hvis Tilværelse beror paa, at de tilvirker første Klasses Produkter og dertil bruger første Klasses Midler.

Man kan ikke sige, at den danske Industri har haft Statens Velvilje eller Støtte. Som Forholdene nu ligger her i Landet, er det meget mere Landbruget som Landets Hovederhverv, der har vakt Befolkningens Interesse, og som ogsaa politisk har spillet en betydelig Rolle. Dansk Industri har ikke haft Medvind, men maaske er dette godt. Maaske er det netop ad den Vej, at dansk Industri har hævet sig til det Standpunkt, som den nu indtager. Hvorvidt dette ogsaa vil blive Tilfældet i Fremtiden, beror paa mangt og meget. Ingen kan sige, hvad de næste 50 Aar vil bringe. Et er givet, at Medvind er der ingen Udsigt til, og det kan let hænde, at Poul Møllers Ord igen bliver til Virkelighed. Den Periode, i hvilken Danmark har været noget andet end et lidet, fattigt Land, har ikke været lang, men blandt de Virksomheder, hvis Fortid varsler godt ogsaa for Fremtiden, hører Tuborgs Fabrikker. Med Rette besøges de af mange Udlændinge, som vil se, hvorledes et godt indrettet og vel ledet Bryggeri tager sig ud. Navnene *Tietgen* og *P. W. Heyman* samt *B. Dessau* taler om den storartede Udvikling, som denne Virksomhed har gennemgaaet.«

Alex. Foss.

Diskontoforhøjelsen.

Fra den Dag, Raavaren indkøbes, til den Dag, Fabrikationsprocessen er afsluttet, maa den industrielle Virksomhed staa i Forskud for Produktionsudgifterne, og selv om Varen straks sælges, kan der endda hengaa en rum Tid, inden Købesummen bliver betalt, og Pengene virkelig indgaar. De fleste industrielle Virksomheder maa derfor anvende en ret betydelig flydende Driftskapital, og det vil sikkert ikke være urigtigt at antage, at denne i Reglen udgør et Beløb, der i det mindste svarer til Værdien af et Aars Produktion. En Forhøjelse af Diskontoen vil derfor betyde en ikke ringe Stigning paa Omkostningskontoen, og naar en saadan Forhøjelse indtræder i daarlige Tider som de nuværende, vil Merudgiften blive saa meget større, fordi der, naar Salget gaar trevent, vil være en Tilbøjelighed til yderligere at udvide Kreditgivningen for

paa denne Maade at bevare Kunderne og holde Omsætningen oppe. En Diskontoforhøjelse lægger ydermere et Tryk paa hele Forretningslivet; den hemmer Lysten til at begynde paa noget nyt og maner til Indskrænkninger paa alle Punkter, hvor saadanne kan finde Sted. Dyrere Penge og indskrænket Afsætning er derfor for Industrien den direkte Følge af en Diskontoforhojelse.

Heroverfor staar de Fordele, som man venter, Landet i sin Helhed vil opnaa ved denne Ændring i Rentefoden, derved at den danske Krones hastige Værdiforringelse standses og muligt erstattes af en Opgang. Det kan ikke skjules, at Forholdenes Udvikling var begyndt at faa en faretruende Karakter. Efterhaanden som Kronekursen falder, maa Prisen paa de importerede Raavarer nødvendigvis stige, og dette i Forbindelse med det stigende Kronebeløb, Eksporten hjembringer, maa ganske naturligt fore til en almindelig Højnelse af Prisniveauet her i Landet. Heraf folger igen Kravet om forøgede Lønninger, og hvis dette imødekommes, er den skæbnesvangre Kredsgang: foroget Dyrtid—stigende Lønninger, stigende Lønninger—forøget Dyrtid, igen sluttet. Ganske vist vil et Fald i den danske Kronekurs betyde en øjeblikkelig Stimulans for den indenlandske Produktion, fordi Eksportmulighederne forøges, medens det samtidig bliver vanskeligere for Udlandets Industrier at finde Afsætning her i Danmark. Industrien kender imidlertid af Erfaring, hvor kort denne Blomstring er, og hvor vanskeligt det bliver at gennemleve den Depressionstid, der uvægerlig vil indtræffe, naar Kronekursen igen skal bringes til at stige, naar Prisniveauet begynder at falde, og Stridighederne om en nødvendig Nedsættelse af Arbejdslønninger foraarsager Uro og Arbejdsstridigheder. Indenfor Industrien er der derfor vist kun Enighed om, at den Valutabobbel, Landet oplevede i 1920, ikke bor gentages, og at de Midler, der kan tjene til, at den danske Kronekurs kommer til at ligge fast, ogsaa anvendes. I samme Grad som en Forhøjelse af Diskontoen kan medvirke hertil, vil Industrien hilse denne Foranstaltning med Tilfredshed, selv om man er klar over de ubehagelige Følger, der uvægerlig er knyttet hertil.

Naar man skal bedømme Udsigterne til, at Diskontoforhøjelsen kan hidfore det ønskede Resultat, maa man vistnok være opmærksom paa, at Diskontoforhøjelsen ikke alene paavirker den danske Kronekurs ved en almindelig Indskrænkning af Importen og derved, at udenlandske Firmaer lader deres Tilgodehavender henstaa her i Landet, fordi der i saa Fald opnaas en højere Rente, men ogsaa derved, at den højere Kapitalrente formindsker Kapitalforbruget og forøger den indenlandske Kapitalopsparing. Naar Talen er om at skabe en varig Forbedring i den danske Krones Stilling, turde dette sidste være af ikke mindst Vigtighed. Den Tillid der næres til, at Diskontoforhøjelsen er det rette Middel, vil derfor blive i nogen Grad afsvækket, naar Diskontoforhøjelsens kapitaldannende Virkninger bliver ganske skudt til Side, derigennem at Bankerne ikke forhøjer Indlaansrenten i tilsvarende Grad. At en saadan Forhøjelse vil føre til et Fald i Obligationskurserne og saaledes tjene til at fordyre Byggeriet, hvad der igen vil være til Skade for de mange Industrier, der arbejder i nær Tilknytning til Byggevirksomheden, er ikke urigtigt, men forsaavidt man virkelig vil opnaa et Resultat ved at forhøje Kapitalrenten, maa man ogsaa tage den deraf flydende Konsekvens, nemlig at Kapitalen bliver dyrere.

Efter Udtalelser, der er fremkommet andet Steds, synes det endda, som om de nævnte uheldige Indvirkninger paa det Byggeri, der af sociale Hensyn tiltrækker sig saa stor Interesse, vil blive ret betydningsløse, fordi Financieringen af Sommerens Byggeri allerede nu skulde være fastlagt. En faldende Obligationskurs vil derfor maaske næppe formindske Byggeriet, men kun fordyre det indenfor visse Grænser.

I samme Grad som det, der nu er sket, maa betragtes som en Fordyrelse af Pengeomsætningen, uden en tilsvarende Forøgelse af Kapitalopsparingen, vil Udsigten til, at den danske Krones Fald nu er standset, blive formindsket. En Udskydelse af Betalingen af visse udenlandske Tilgodehavender kan nemlig ikke i det lange Løb medføre nogen Ændring af den danske Betalingsbalance, men kun skabe en mere øjeblikkelig Bedring. Bortset fra den øjeblikkelige Reaktion vil der formentlig kun opnaas et Resultat, der varer ret kort, maaske i nogle Maaneder, og naar denne Tid er gaaet, vil man — forsaavidt ikke andre Begivenheder griber ind i Udviklingen — mulig atter staa overfor Nødvendigheden af at forhøje Diskontoen, hvis man ikke vil se den danske Kronekurs gaa ned ad Bakke.

Selv om Diskontoforhøjelsen imidlertid føres ud i sin fulde — og nødvendige — Konsekvens, vil det dog være urigtigt at antage, at man her

har et Middel, der selvstændigt kan fremkalde den onskede Ændring i Valutakurserne. Mellem Valutakursernes Bevægelse og Landets Betalingsbalance er der en umiskendelig Sammenhæng, og det naturlige og varige Grundlag for en fast Kronekurs vil derfor næppe være tilstede, før det stadige Underskud paa Handelsbalancen er blevet indskrænket saa stærkt, at vor Gæld til Udlandet ikke forøges fra Maaned til Maaned.

For Øjeblikket er Forholdet det, at Danmark indfører for meget og udforer for lidt, eller maaske rettere vi faar for lidt for vore Eksportvarer til, at vi kan betale den Import, der nu engang svarer til Befolkningens Levestandard. Diskontoforhojelsen vil antagelig medfore en vis Begrænsning af Importen og saaledes navnlig, hvis den suppleres med en formaalstjenlig Toldpolitik, tjene til at skabe den tilsigtede Balance. Dette bor imidlertid ikke benyttes som en Undskyldning for, at Spørgsmaalet om at skabe bedre Afsætningsvilkaar for vore Eksportvarer bliver skudt til Side. Det i sine Virkninger saa uheldige Misforhold mellem Import og Eksport burde tvertimod føles som indtrængende Opfordring til at føre en maalbevidst Traktat- og Toldpolitik, der var tilrettelagt saaledes, at de danske Eksportører kan faa samme Begunstigelse som andre Landes Eksportorer og saaledes at de Lande, hvorfra vi indfører for Millionbeløb, ikke ganske afspærrer sig for ethvert Salg af danske Varer.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Fra Jern- og Staalindustrien.

En af de Erhvervsgrene, som Depressionen efter Krigen haardest har ramt, og hvor Bedringens Tegn endnu er svagest, er Jern- og Staalindustrien i dens mange Forgreninger. I og for sig er det jo heller ikke underligt under Hensyn til den særlige Karakter af Jernindustriens Produkter, som jo i Modsætning til Dagligdagens Brugsvarer finder deres Anvendelse til Udvidelser og Nyanlæg af andre produktive Arbejder, i Byggeforetagender, i Jernbane- og Dampskibsanlæg, til Maskiner o. l. Og under en Nedgangsperiode, hvor forstaaeligt den Slags nye eller udvidede Foretagender ikke kommer i Gang før til sidst, naar Opgangen for Alvor har vist sig, bliver derfor ogsaa Jern- og Staalindustrien et af de Erhvervsfelter, der senest mærker Bedringen.

Verdensproduktionens Tal er disse for en Række af de sidste Aar (i Millioner Tons):

	1913	1920	1921	1922
Raajern	76,7	60,6	35,9	49,8
Staal	74,6	67,1	41,9	61,0

Opgangen fra 1921 til 1922 er saaledes umiskendelig, om der end er langt igen til normale Forhold, d. v. s. Forholdene før Krigen. Men ser man nærmere paa Tallene, der viser de enkelte Landes Produktioner, vil det straks ses, at Fremgangen i særlig Grad skyldes U. S. A. og er betinget af den hele Opgangslinie, dette Land allerede kan fremvise.

Produktionen i de forskellige Lande er atter angivet i Mill. Tons; for Tysklands og Frankrigs Vedkommende er de i Parentes ved 1913 angivne Tal Produktionscifrene for Elsass-Lothringen.

	1913	1921	1922
Storbritannien:			
Raajern	10,3	2,6	4,9
Staal	7,7	3,6	5,8
U. S. A.:			
Raajern	30,6	16,5	26,5
Staal	31,3	19,7	29,1
Tyskland:			
Raajern	19,0	6,1	6,5
Staal	18,6	8,7	9,0
Frankrig:			
Raajern	5,1	3,3	4,9
Staal	4,6	3,0	4,3
Elsass-Lothringen:			
Raajern	(9,1)		
Staal	(7,4)		
Belgien:			
Raajern	2,4	0,9	1,6
Staal	2,4	0,8	1,5

Trods Fremgangen fra 1921 til 1922 viser disse Tal, at Evropas Jernproduktion endnu er langt tilbage. Dertil kommer, at f. Eks. Englands Staalværker er steget ca. 50 pCt. i Ydeevne i Forhold til 1913. Derimod nærmer U. S. A. sig stærkt Produktionen før Krigen, et stærkt Tegn paa Forholdenes Bedring derovre. Det er dels Jern og Staal til Byggeforetagender og til Jernbanemateriel, dels til Automobilfabrikationen, som sætter Jernarbejdet i Gang.

En stærk Forskydning er under Krigsaarene foregaaet, især i U. S. A., i Retning af Overgang til *Elektrostaal*. Krigens stærke Forbrug af Kvalitetsstaal, til Granater o. l. Ammunitionsmateriel, har fremmet Studiet af og Kendskabet til Elektrostaalprocesserne overordentligt. Der er anlagt meget store Værker, alene til Fremstilling af Staal ad elektrisk Vej, rundt i U. S. A., nogle af dem hører til de største, Jorden kender — i det hele er Elektrostaalproduktionen i U. S. A. i de sidste 8 Aar tidoblet. En stor Del af de der fremstillede Sorter gaar nu til Automobilfabrikerne, men ogsaa til Værktøjsstaal o. a. Staalsorter, der er blevet stærke Konkurrenter til svensk og Sheffield-Staal.

Det amerikanske Markeds Bedring viser sig ogsaa i den Prisstigning, der har fundet Sted derovre, og hvorved det amerikanske Jern er blevet dyrere end de øvrige Landes. Men, som det ogsaa vil ses af de følgende Tal, er de tyske Priser paa dette Felt som paa mange andre ogsaa i Nærheden af »Verdensmarkedets«. (Tallene angiver Priserne pr. Ton Stoberi-Raajern III, og er anførte i Guldmark (efter Wirtschaft u. Statistik):

	England	U. S. A.	Tyskland	Frankrig
1913	59,0	61,75	74,50	70,72
1922, Jan.	80,05	89,88	71,48	74,72
Juli	82,24	115,20	67,58	73,04
Debr.	87,19	118,86	90,55	76,02
1923, Jan.	89,67	122,98	93,37	74,38

De høje amerikanske Priser skyldes naturligvis ogsaa, foruden de bedrede Forhold derovre, den stærke Toldmur, U. S. A. har bygget sig.

Amerikas økonomiske Verdensmagt.

Et lille Glimt af, hvad U. S. A. betyder i Øjeblikket Verden over, viser de her anførte Tal. De angiver, hvor megen ny Kapital der i en Aarrække er anbragt i fremmede Lande og i forskellige Foretagender fra engelsk og fra amerikansk Side. Tallene er angivne i Millioner Dollars og efter Omregningen 1 £ = 5 Doll.

Aar	Fra England	Fra U. S. A.
1911	503	31
1912	465	71
1913	422	78
1920	40	464
1921	111	596
1922	276	652

Tabellen viser, at før Krigen var det højst ubetydelige Kapitaler, U. S. A. var i Stand til at anbringe eller overhovedet anbragte i Udlandet, medens England derimod i Kraft af sin Kapitalrigdom var en betydelig Laangiver. Hvorledes Forholdene efter Krigen har ændret sig, fremgaar tydeligt, og det er betegnende, at selv om England atter er paa Vejen fremad som Laangiver, har U. S. A. ikke blot hævdet sin Plads, men ogsaa stadig arbejdet den stærkere ind.

Det sidste Aars Kapital, 652 Mill. Doll., er blevet anbragt af U. S. A. i Hovedtrækkene ved Udlaan til følgende Verdensdele og til følgende Formaal:

I Lande og Verdensdele	Til Stater og Kommuner	Til private Selskaber	Ialt
Evropa	132	79	211
Sydamerika	134	39	173
Canada	106	50	156
Østasien	111	1	112
	483	169	652

Det vil bl. a. ses, at et Land som det britiske Canada i 1922 har faaet sin Kapital fra U. S. A. i et Beløb saa stort, at det udgør nær 60 pCt. af hele den Kapital, England har anbragt udenlands.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

International Messe i Luxembourg.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Programmet for en international Messe, der agtes afholdt i Luxembourg fra 12.—22. August d. A.

Anmeldelse af Deltagelse maa være Komitéen (Adresse: Foire Commerciale Officielle, Rue des Bains 19, Luxembourg) i Hænde inden 15. Juni og maa være ledsaget af Halvdelen af det Beløb, der efter den i Programmet fastsatte Takst vil være at erlægge i Lejeafgift for Stadeplads.

Programmet henligger til Disposition for interesserede Firmaer i Industriraadets Sekretariat.

Tyske Retsafgørelser angaaende Køb og Salg.

Paa Grundlag af en i »Hamburger Fremdenblatt« for den 20. April fremkommet Artikel har Gesandtskabet i Berlin til Udenrigsministeriet meddelt følgende Oplysninger angaaende nogle af den tyske Rigsret i den seneste Tid trufne Afgørelser i Retssager angaaende Retshandler om Køb og Salg, forsaavidt angaar Klausulerne »rebus sic stantibus«, »Preise freibleibend« og »Freibleibend, Lieferungsmöglichkeit vorbehalten«.

1) Klausulen »rebus sic stantibus«.

Der er ikke Pligt til Levering, naar de økonomiske Forhold i Tiden mellem Kontraktafslutning og Levering har ændret sig i den Grad, at Sælgeren for sin Ydelse vilde erholde en Modydelse, der ikke engang tilnærmelsesvis kan betragtes som et saadant Ækvivalent for Ydelsen, som forudsattes i Kontrakten. Ogsaa Pengeværdiforringelsen berettiger til Tilbagetræden fra en Kontrakt paa langt Sigt, saafremt det ved Kontraktens Afslutning har været en Forudsætning, at Ydelse og Modydelse skulde ækvivalere hinanden, og Køberen ikke vil gaa ind paa en Forhøjelse. Derimod kommer ovennævnte Klausul ikke til Anvendelse, naar der er købt under Formlen »fest und ohne Widerruf, also nicht freibleibend«, i hvilket Tilfælde Leveringspligten bestaar. En Ret til at nægte Levering bestaar ved store Leveringskontrakter, saafremt Debitor kan bevise, at Opfyldelsen af Kontrakten ifølge de ændrede økonomiske Forhold vilde føre til hans Ruin. Forudseelige Ændringer i den økonomiske Situation og Pengeværdien berettiger ikke til Tilbagetræden fra Kontrakten.

2) Klausulen »Preise freibleibend«.

I Tilbud gælder denne Klausul kun til Kontraktens Indgaaelse. Bliver Klausulen Bestanddel af Kontrakten, er Køberen bundet ved samme og maa betale en passende højere Pris. Klausulen berettiger imidlertid ikke Sælgeren til, saa ofte han ønsker det, at for-

lange højere Pris i Tiden mellem Købet og Leveringen. Forlanger han en højere Pris paa et Tidspunkt, hvor Leveringen er nær forestaaende, saa er han bundet ved denne Pris, saafremt han ikke særlig tydeligt har tilkendegivet, at han paa Grund af den mulig stadig herskende Usikkerhed ikke vil være bundet ved Prisen.

3) Klausulen »Freibleibend, Lieferungsmöglichkeit vorbehalten«.

Denne Klausul giver Ret til at forlange den til enhver Tid gældende Dagspris, saafremt dermed ikke er forbunden en Forfordeling med Hensyn til Leveringstidspunkt af Køberen i Forhold til andre Købere.

Overenskomst om *glidende Priser* er anerkendt, saafremt der ikke deri involveres en Spekulation paa den anden Parts Bekostning.

International Efteraarsmesse i Prag.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt Industriraadet, at den internationale Efteraarsmesse i Prag iaar vil blive afholdt i Dagene fra 2.—9. September, samt at den herværende czekoslovakiske Gesandt paa Messe-Komitéens Vegne har udtalt Ønske om, at Danmark officielt vil deltage i Messen.

Det formenes, at en meget betydelig Deltagelse i Messen vil finde Sted iaar, og Messe-Komitéen har under denne Forudsætning stillet i Udsigt, at de stipulerede Afgifter for Deltagelse muligvis vil kunne nedsættes.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et Eksempler af Anmeldelsesblanket og Regler for Deltagelse i Messen.

Ind- og Udførselsforbud i New Zealand.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget en af Toldautoriteterne i Wellington udarbejdet Fortegnelse over de i New Zealand gældende Ind- og Udførselsforbud.

Fortegnelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Havnen i Murmansk.

Ekon. Schnisn. meddeler, at man i Murmansk er ved at opføre en Kaj, ved hvilken Oceandampere skal kunne lægge til. Samtidig bygges i Murmansk et Værft til Fremstilling af Fiskefartøjer.

Handels- og Industriudstillingen i Reval.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget nogle Eksemplarer af en af Komitéen for den Handels- og Industriudstilling, der afholdes i Reval fra 2.—11. Juni d. A. (se Tidsskriftets Hefte 4 d. A.), udgiven Vejledning indeholdende Oplysninger vedrørende Leje af Stadeplads og Toldformaliteter, der vil være at iagttage for Varer, der udstilles, Pasformaliteter, etc.

De paagældende Tryksager henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er daglig aabent Kl. 10—10, Søndage 10—4. (I *Juni* Maaned er Biblioteket aabent 10—8, Søndage 10—12).

I Stedet for at give denne Rubriks interesserede Læsere en Liste over Bibliotekets Nyerhvervelser eller særlige Emner ønsker man gerne at henvende sig til dem med en Anmodning fra Biblioteket eller rettere egentlig med to. De fleste af vore Laanere og af Foreningens og Industriraadets Medlemmer har blandt deres Subskriptioner enkelte Tidsskrifter, som Tid efter anden gaar til Papirmøllen, men et halvt eller kvart Aar efter opdager de, at der i et af Hefterne stod en Artikel, som pludselig er aktuel — men desværre ikke til at opdrive igen. Vedkommende henvender sig andre Steder og her, men forgæves.

Havde han været blandt de Firmaer, som samler Hefterne for at overlade dem til Biblioteket, vilde han kunne finde Heftet; men det tænkte han desværre ikke paa den Gang. Maaske tør det haabes, at disse Linier leder til, at flere betænker Biblioteket med Tidsskrifterne regelmæssigt, saa det virkelig kan faa Betydning for alle, som senere har Brug derfor.

Den anden Anmodning, som ogsaa er i paagældendes egen Interesse, gaar ud paa at udvide vor Katalogsamling. Skønt den de sidste Aar kun har modtaget ganske faa nye Kataloger, benyttes den meget; men for at den skal give det fulde Udbytte og give virkeligt Begreb om inden- og udenlandske Firmaers Standard vil det være nødvendigt, at de forskellige Firmaer viser den fornyet Interesse.

I Løbet af Sommeren vil der ske direkte Henvendelse til Firmaerne, men det vilde være nemmest baade for Firma og Bibliotek, om Forbindelsen kunde ske straks ved, at den Chef, som læser denne Anmodning, paa staaende Fod giver Ordren: Send Industriforeningens Bibliotek de sidste Kataloger!

Han vil nok erindre, at Adressen er:

Vesterbrogade 1, 2. Sal, Kjøbenhavn B.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 11 1. JUNI 1923

Handelsoverenskomsten med Rusland.

INDEN længe vil den danske Rigsdag være stillet overfor Afgørelsen af det vigtige Spørgsmaal, om Danmark nu skal indtræde i Rækken af de Lande, der har sluttet Handelsoverenskomst med Rusland. Det er givet, at den Afgørelse, der træffes, vil kunne faa vidtrækkende Følger saavel for det danske Erhvervslivs Udvikling som for Danmarks hele Stilling overfor den økonomiske Verdenspolitik, og det er derfor i lige saa høj Grad forstaaeligt som heldigt, at Lovgivningsmagten har gjort dette Spørgsmaal til Genstand for indgaaende Overvejelser, og at den offentlige Mening har interesseret sig for denne Sag.

Industriens Stilling overfor Spørgsmaalet om en Handelsoverenskomst med Rusland har under hele Sagens Udvikling været ganske klar. Der er ikke lagt Skjul paa, at Industrien vil anse det for heldigt, om en saadan Overenskomst sluttes, og det er en Kendsgerning, at mange industrielle Virksomheder tillægger Genaabningen af det russiske Marked stor Betydning, fordi de anser det for sandsynligt, at der i Rusland vil kunne genskabes et Marked for Afsætning af danske Industriprodukter. Industriraadet har derfor under 5. Maj d. A. i Forbindelse med Grosserer-Societetets Komité tilstillet Det udenrigspolitiske Nævn, der har haft Traktatforslaget til Behandling, en Skrivelse af følgende Indhold:

»I Anledning af de nu stedfindende Forhandlinger om den for nogen Tid siden mellem Repræsentanter for den danske Regering og den russiske Sovjetregering indgaaede Overenskomst tillader underskrevne Organisationer, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet, sig overfor Det udenrigspolitiske Nævn indtrængende at understrege den Betydning, som det efter vor Formening vil have, at en Ratificering af den nævnte Overenskomst snarest finder Sted.

Det vil ganske vist ikke være muligt i Enkeltheder at paavise de Fordele, som en Ikrafttræden af Overenskomsten straks vil kunne faa for dansk Erhvervsliv, men det maa paa den anden Side fastholdes, at saaledes som Sagen nu ligger, vil en Forkastelse af Overenskomsten i hvert Fald stille det danske Erhvervsliv i en meget daarlig Stilling overfor Rusland og sikkert ganske afskære danske Firmaer fra at udnytte de Muligheder for en lønnende Samhandel, der maatte være til Stede.

Under Hensyn hertil maa dansk Handel og Industri meget anbefale, at Overenskomsten mellem Danmark og Rusland godkendes af den høje Rigsdag, og Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet tillader sig at haabe, at Det udenrigspolitiske Nævn vil yde sin betydningsfulde Medvirken hertil.«

Som anført i denne Skrivelse er det ifølge Sagens Natur ikke muligt for dansk Handel og Industri i Enkelthederne at paavise de Fordele, en Overenskomst med Rusland i Øjeblikket vil medføre for det danske Erhvervsliv — bl. a. fordi Udtalelsen i denne Henseende maa baseres paa Erfaringer, byggede paa en alsidig Prøvelse af de erhvervsmæssige Muligheder, som Forholdene nu frembyder i Rusland. Et staar imidlertid klart, nemlig at der ved en Ratifikation af Overenskomsten bliver givet danske Forretningsmænd Adgang til at rejse i Rusland og dér undersøge disse Muligheder. At dette er af den største Betydning, navnlig for Firmaer, der tidligere har gjort Forretning paa Rusland, er selvindlysende. Iøvrigt burde den Omstændighed, at Rusland her

i Landet forefinder et betydeligt Afsætningsmarked for adskillige af sine Frembringelser, have til Følge, at man til Gengæld vil foretage Indkøb af danske Industriprodukter, af hvilke mange er fuldt ud konkurrencedygtige paa det russiske Marked, hvor dansk Initiativ iovrigt altid har forstaaet at gøre sig gældende.

Det er paa den anden Side lige saa vigtigt, at man i denne Sag gor sig klart, *hvilken Skade Overenskomstens Forkastelse vil tilføje dansk Erhvervsliv.* Vil ikke danske Forretningsmænd med megen Styrke kunne spørge, hvorledes deres Chancer i Fremtiden vil blive for at udnytte opdukkende Muligheder for en lonnende Samhandel med Rusland, hvis ogsaa den nu foreliggende Situation forpasses? Vil en Forkastelse af Overenskomsten ikke være ensbetydende med, at danske Firmaer i kortere eller længere Tid udelukkes fra det russiske Marked og derved stilles ugunstigere end Firmaer i andre Lande? Vil et saadant Skridt ikke endelig medføre, at vore Muligheder for i Fremtiden at faa tilvejebragt en Ordning af Handelssamkvemmet med Rusland vanskeliggøres i allerhøjeste Grad?

Alle Forhold taget i Betragtning bør da denne Sag kun have een Udgang, nemlig *Ratifikationen af Overenskomsten.*

❁ ❁ ❁

Industriel Toldlovgivning.

Efter de af Statsministeren i den afsluttede Rigsdagssamling fremsatte Udtalelser maa den store Toldreform vel forelobig betragtes som opgivet, og det Toldlovforslag, Regeringen har fremlagt for Rigsdagen i de to sidste Samlinger, vil følgelig næppe blive fremsat paany.

Samtidig med at man indenfor Produktion og Omsætning vil glæde sig over, at den vedvarende Usikkerhed, der har været en Folge af den stadige Diskussion om en Nedsættelse af Toldbeskyttelsen og en Overgang til Værditoldsystemet, nu i hvert Fald for nogen Tid er bragt til Ophør, vil der formentlig være Anledning til at dvæle lidt ved de Resultater, to Aars urovækkende Toldkampagne har ført til.

Det forste og storste Resultat, der er opnaaet, er forsaavidt af negativ Karakter, som det ikke drejer sig om en Forandring af Toldlovgivningen, men netop om en Bevarelse af den gamle Toldlov, idet det Forsog, der blev gjort paa at forringe Toldloven, lykkeligt blev afværget. Toldloven af 1908 har sine store Mangler, og tilmed er de Forudsætninger, hvorunder den i sin Tid blev udarbejdet, bristet, fordi Prisniveauet er fordoblet, saa at baade Beskyttelse og Beskatning er blevet halveret. For Industrien og Handelen byder Toldloven af 1908 imidlertid paa den ubestridelige Fordel, at man kender deres Virkninger fuldt ud: Produktionen har indrettet sig efter den, og Handelen ved, hvilke Toldbelob der maa medtages i Kalkulationen. Selv om Haandværk og Industri bestemt maa fastholde Nødvendigheden af, at Toldloven føres à jour, saa maa disse Erhverv dog lige saa bestemt afvise den i Værditoldlovforslaget tilbudte »à jour-Foring«, der i alt for mange Tilfælde betød en direkte Nedsættelse af Beskyttelsen, samtidig med at Indførelsen af Værditoldsystemet gjorde hele Toldbeskyttelsen svingende og ganske uberegnelig. Denne Protest fik en kraftig Tilslutning fra Handelsstanden, der i Værdifortoldningens Indforelse saa en f. Eks. for Reeksportforretningen næsten odelæggende Foranstaltning. Situationen formede sig i Virkeligheden som en Konflikt mellem paa den ene Side gamle — og derfor hævdvundne — Principer, der i storre eller mindre Grad havde direkte Tilslutning af de 3 af de 4 store politiske Partier, og paa den anden Side det praktiske Erhvervsliv, der maatte bekæmpe disse Frihandels- og Værditoldprinciper som skadelige og uretfærdige. I den Udgang, denne Konflikt fik, tør man maaske se ikke alene et Bevis paa, at den praktiske Indsigt gik af med Sejren, men tillige en Anerkendelse fra den danske Rigsdags Side af, at en *Toldlov ikke bør gennemføres mod Industriens, Haandværkets og Handelens enstemmige Protest.*

Foruden denne i sig selv saare vigtige Afværgelse af det dogmebundne Regeringsforslag er der imidlertid ogsaa opnaaet positive Fremskridt, idet det paa forskellige Punkter er lykkedes at opnaa vigtige Indrømmelser. Dette gælder saaledes Statsministerens Tilsagn vedrørende en *teknisk Revision af Toldloven,* hvorved de Meningsløsheder og Uretfærdigheder, der bl. a. maa være Følgen af den gennemgribende tekniske Udvikling siden 1908, søges bortfjernet. En saadan Modernisering af Toldloven vil have sin store Betydning og vil indenfor Erhvervene blive imode-

set med berettiget Forventning. Et andet Punkt, hvor der kan peges paa en afgjort Hensyntagen til Produktionens Ønsker, er *Krisevœrnet* for de to Industrier, *Skotøjsfabrikationen* og *Cigarfabrikationen.* Omend den Støtte, der i sidste Instans blev ydet her, hverken er rundelig eller ubetinget, saa betyder den dog, at to særlig haardt ramte Industrier har faaet et Pusterum i en ellers næsten haablos Kamp mod den valutabegunstigede Import. Fra den fuldkomne Afvisning i Slutningen af 1921 af Industriens Krav om en Krisebeskyttelse og til Rigsdagens Vedtagelse af Importreguleringsloven i Sommeren 1922 og den derefter vedtagne Afløsningslov med særlige Krisetoldsatser rummes et Fremskridt, som en nøgtern Betragtning af alle foreliggende Forhold i 1921 ikke turde have anset for sandsynligt. Ogsaa her har de teoretiske Principer, der i saa høj Grad har præget vort politiske Liv, maattet vige Pladsen for Øjeblikkets praktiske Krav, og at dette har været heldigt for Samfundet som Helhed, fremgaar med utvetydig Klarhed af de offentliggjorte Meddelelser om Arbejdsløshedens Aftagen indenfor Cigar- og Skotøjsindustrien. Desværre ser det for Øjeblikket ud, som om en lignende Forstaaelse af, hvornaar de gamle Dogmers Tid er forbi, ikke kan ventes hos Skotøjsindustriens Arbejdere, saa at det for Skotøjsfabrikationen opnaaede Resultat maaske for en Del forspildes. Naar man ser, hvorledes selv de i Industriens Trivsel direkte interesserede Arbejdere føler sig bundet til at følge de engang hyldede Vedtagelser fremfor at indrette sig efter de ændrede Forhold, vil det bedre forstaas, hvor vanskeligt det har været at faa den danske Rigsdag og den offentlige Mening til at forlade de gamle Doktriner, og det vil herudfra kunne ses, hvorfor det har været umuligt at faa en effektiv Hjælp til de andre Fag som f. Eks. Kurvemagerfaget, der i saa høj Grad trænger hertil.

Straks efter Forelæggelsen af Regeringens Toldlovforslag blev der gennemført en Lov, hvorefter en Del af de forestaaende *Toldforhøjelser for Luksusvarer* straks blev sat i Kraft. Denne Luksustoldlov, der i sin første Skikkelse kun havde Gyldighed i nogle Maaneder, er siden blevet forlænget, og efter den sidste Vedtagelse gælder Luksustoldloven til Udgangen af indeværende Aar. I dens oprindelige Form indeholdt Luksustoldloven mange Bestemmelser, der var direkte stridende mod Haandværkets og Industriens Interesser, og *Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg* optog derfor straks et Arbejde for at faa disse Ting rettet og i det hele taget faa indført Ændringer, der kunde gavne den indenlandske Produktion. Desuden søgte det fælles Toldudvalg af al Magt at støtte Handelen i dens Bestræbelser for at faa de gennemførte Værditoldsatser ændret til Vægttoldsatser.

Af de Forbedringer, det ved de forskellige Revisioner af Luksustoldloven lykkedes at faa gennemført, skal fremhæves:

For *Hatte* med Silkefoer, Silkebaand m. v. var der med de nye Toldsatser for Silke negativ Toldbeskyttelse. Det lykkedes at udvirke en Forhøjelse i Tolden for disse Hatte, saaledes at den negative Beskyttelse bortfaldt. Selve det System at have en høj Værditold paa Raavaren og en Styktold for den færdige Vare vil imidlertid let føre til Urimeligheder, fordi en Forskydning i Prisniveauet kan have til Følge, at Raavaretolden kommer til at overstige Toldafgiften for den færdige Vare. Hatteindustriens Toldforhold trænger derfor sikkert — trods den opnaaede Bedring — til en Revision.

Porcelænsindustrien fik i den første Luksustoldlov en Værdifortoldning. Da det viste sig, at den paagældende Sats i Virkeligheden betød en Nedgang i Toldbeskatningen, blev den ophævet og erstattet med den gamle Vægttoldsats. Ved den sidste Revision af Luksustoldloven blev Industriens aargamle Ønske om ændret Inddeling af Toldloven imødekommet, saaledes at mønstret Porcelæn med én Farve nu er henført under den højeste Sats, hvorunder det efter sin Værdi og hele Karakter naturligt hørte hjemme.

Luksustolden paa *Silkegarn* virkede til megen Gêne, og efter at der først var gennemført forskellige Dispensationer, saaledes at f. Eks. de Virksomheder, der anvender Silkegarn til Vævning, Strikning m. v., gik fri for Luksustolden, er Silkegarn nu taget helt ud af Luksustoldloven.

Silkeflor, der anvendes i Mølleindustrien og Chokoladeindustrien, er ligeledes blevet fritaget for Luksustolden.

Det samme gælder *Tagalfletninger,* knyttet med Silke, hvilket har Betydning for Straahattefabrikationen.

Tolden paa *Plader og Stænger af Guld og Sølv* er i Overensstemmelse med Sølvvareindustriens Ønske nedsat fra 15 pCt. af Værdien til 250 Øre pr. kg, og samtidig er Toldsatsen 15 pCt. af Værdien bevaret for de færdige Varer. Tidligere var Tolden 70 Øre pr. kg baade paa Pladerne og de

færdige Varer, saa at den gennemførte Ændring betyder en væsentlig Bedring af Fabrikationens Toldvilkaar.

For *Elektropletvarer* er, efter et derom fra Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg fremsat Forslag, Tolden forhøjet til 15 pCt. af Værdien.

Tapeter, der tidligere fortoldedes efter henholdsvis 20 og 30 Øre pr. kg, er henført under kombinerede Toldsatser, nemlig 15 Øre plus 5 pCt. af Værdien, og 25 Øre plus 5 pCt. af Værdien. For de finere Tapeter vil de nye Satser give en noget højere Toldbeskatning.

Toldafgiften paa *Skind- og Buntmagerarbejder* blev sidste Foraar nedsat fra 25 til 20 pCt. af Værdien; et nu fremsat Forslag om en fuldstændig Overgang til Vægttold lod sig desværre ikke gennemføre.

Linned i Forbindelse med Kniplinger og Festons har faaet en Toldforhøjelse.

Tolden for *Konfekturer og Bonbons indeholdende Vin og Spiritus* er forhøjet til 1 Kr. pr. kg.

Møbler og Dele til Møbler samt Rammer og Rammelister af eller i Forbindelse med finere Træsorter eller Forgyldning og Forsolvning, samt Montrer er blevet forhøjet fra 30 Øre til 50 Øre pr. kg. Som bekendt er der en overordentlig stor Import af udenlandske Møbler, samtidig med at en Mængde danske Møbelsnedkere gaar ledige. Selv om den gennemførte Toldforhøjelse i første Række har fiskale Formaal, tør det dog vistnok antages, at den Omstændighed, at Tolden omtrent er blevet fordoblet, i nogen Grad vil bedre Møbelindustriens Stilling.

For *Automobildæk og Automobilslanger* er der indført en Forhøjelse af Toldbeskatningen, idet den hidtidige Sats — 50 Øre pr. kg — er blevet omændret til 40 Øre pr. kg plus 6 pCt. af Værdien, og for Massivringe fra 16 Øre pr. kg til 12 Øre plus 6 pCt. af Værdien. Efter de nye Satser vil Beskyttelse for Fabrikation af Autodæk og -slanger formentlig være ca. 10 pCt. af Værdien. Efter Toldloven af 1908 var Toldsatserne for de nævnte Varer saa lave, at Industrien i Virkeligheden stod uden nogensomhelst Beskyttelse, hvorfor det danske Marked ogsaa i stor Udstrækning blev brugt som Losseplads for den udenlandske Industris Overproduktion. Selv om den nu gennemførte Toldforhøjelse paa langt nær svarer til det, der vil være nødvendigt for at stille den danske Industri paa lige Fod med den fremmede Dumping, saa betyder denne Toldforhøjelse dog en god Støtte for Industrien.

Tolden paa *Pianoer* er forhøjet fra 10 pCt. af Værdien til 12 pCt. af Værdien.

Bestræbelserne for i al Almindelighed at faa Luksustolden overført til Vægttold er endnu ikke lykkedes; en vigtig Forbedring er imidlertid opnaaet derved, at Tolden for Pyntefjer samt Blomster af Manufakturstof er blevet forandret fra Værditold til Vægttold. Dette er af ikke ringe Betydning for Modevareindustrien. Naar Spørgsmaalet om en teknisk Revision af Tolden og en Fornyelse af Luksustolden kommer til at ligge for, vil Forslagene om at erstatte Værditolden paa Silke med Vægttoldsatser sikkert blive bragt frem igen, og under Hensyn til de Erfaringer, man har gjort med Værdifortoldningens mange uheldige Sider, tør det maaske haabes, at Produktionens og Handelens Forslag i saa Henseende vil blive mødt med større Forstaaelse end hidtil.

Chokoladeindustrien fik en oget Toldbyrde ved den store Forhøjelse af Tolden paa Vanille. Dels for at udligne dette og dels for i nogen Grad at afbøde de betydelige Omkostninger, der ved de af Chokolade- og Sukkervarebeskatningen nødvendiggjorte Kontrolbestemmelser m. v. blev paalagt Chokolade- og Sukkervareindustrien, er der opnaaet, at Toldafgiften paa Kakaobønner nedsættes fra 12 Øre til 6 Øre pr. kg.

Foruden Ændringer i Fortoldningen af Varer, der kan siges at høre ind under det efterhaanden meget omfattende Luksusbegreb, blev der ogsaa ved den sidste Revision af Luksustoldloven taget Hensyn til Produktionens Ønsker om Ændringer i Toldloven, hvor de gældende Bestemmelser virker urimeligt.

For *Skibsværfterne* har Forholdet hidtil været det, at de fik en Godtgørelse for anvendte toldpligtige Materialer, indtil 2 pCt. af Nybygningernes Salgssum. I visse Tilfælde kunde denne Toldgodtgørelse imidlertid ikke dække Toldudgifterne, saaledes at Skibsværfterne kom til at arbejde med negativ Toldbeskyttelse. Det er nu lykkedes at faa Godtgørelsesprocenten sat op fra 2 til 3 pCt., hvorved det nævnte Misforhold formentlig vil være bortfjernet.

Ifølge Toldloven af 1908 indgik saavel *Aluminiumsvarer* som *Aluminiumsplader* til 30 Øre pr. kg. Da der ved Fabrikationen fremkom Svind, var der paa dette Omraade negativ Beskyttelse; dette er nu blevet rettet, idet Tolden for færdige

Aluminiumsvarer er blevet forhøjet fra 30 til 45 Øre pr. kg.

Ogsaa for Fremstillingen af *lysfølsomt Fotografpapir* var der negativ Toldbeskyttelse. Nu er Toldsatserne paa saadant lysfølsomt Fotografpapir og -karton forhøjet fra 30 Øre til 1 Kr. pr. kg.

I Toldloven af 1908 var Toldsatserne for *elektriske Maskiner* fastsat til $7^1/_2$ pCt. af Værdien. Naar Maskinerne indførtes i Dele, kunde de imidlertid indklareres under andre Toldsatser, saaledes at man i Virkeligheden kunde omgaa Toldlovens Bestemmelser ved at adskille Maskinerne forinden Indførslen. Dette Forhold er nu blevet rettet, idet de vigtigste Maskindele herefter indgaar til den samme Toldsats — $7^1/_2$ pCt. af Værdien — som den fuldt færdige elektriske Maskine.

Naar *Automobildæk og -slanger* blev indført paamonteret Hjulene, kom de ind til en endnu lavere Toldsats end ellers. Dette er nu ogsaa blevet rettet, saaledes at Automobilhjul med paasiddende Dæk eller Ringe indfortoldes under de nu indførte nye Toldsatser for saadanne Gummivarer.

Aktiv Handelspolitik — Dobbelt Toldtarif.

Ved den livlige Debat, der i det sidste Aars Tid har været ført angaaende den Handelspolitik, som Danmark bør følge for at sikre sine Frembringelser de bedst mulige Afsætningsbetingelser paa Verdensmarkedet, har der ifølge Sagens Natur fra alle Sider været Enighed om, at nævnte Maal ubetinget bør tilstræbes. Derimod har der i omfattende Grad hersket Uenighed om, hvilke Midler man skulde benytte for at opnaa dette Maal. Medens man navnlig fra den Kreds, der repræsenterer Landbruget, har forfægtet den Opfattelse, at vi burde føre en liberal Toldpolitik og ved Forhandlingerne med de Lande, hvormed der skal afsluttes Handelstraktater, stadig henvise til dette Forhold, har man fra Industriens Side hævdet, at nævnte Fremgangsmaade uden al Tvivl nu ikke vil føre til Maalet, fordi der efter Krigen er sket en afgørende Ændring i de forskellige Landes Told- og Traktatpolitik. Man har fra Industriens Side krævet, at der skulde føres en *aktiv Handelspolitik,* og da at vi i første Linie skulde benytte det Kort, som vi har paa Haanden, nemlig *vor Købeevne.* Man har fremholdt det urimelige i, at Lande, der her i Danmark finder et stort og godt Afsætningsmarked for deres Frembringelser, ikke indenfor deres Omraader giver danske Varer rimelige Afsætningsmuligheder, ja endda ofte ugunstigere Betingelser end andre Lande, der i Kraft af politiske, økonomiske og andre Forhold har forstaaet at opnaa særlige Fordele. Fra Industriens Side har man paapeget Muligheden af at udnytte vor Købeevne gennem Anvendelsen af en *dobbelt Toldtarif.*

Modstanderne af den aktive Handelspolitik har i og for sig ikke benægtet, at en saadan Politik i Principet kunde være formaalstjenlig, men man har stadig henvist til, at et saa lille Land som Danmark ikke kunde følge denne Politik — dette maatte man overlade til de store Nationer, der i Kraft af deres politiske og økonomiske Indflydelse havde den fornødne Baggrund for at gennemføre noget saadant.

Det er i denne Forbindelse højst interessant at se, at man rundt omkring i andre Lande, hvis Størrelse omtrent er som Danmarks, ikke har vist den samme Forsagthed og manglende Tro paa sin egen Indflydelse. I Udenrigsministeriets Tidsskrift for den 1. Maj d. A. omtales det saaledes, at den *belgiske Regering* i Marts Maaned har fremsat Forslag til en ny Toldlov, ved hvis Forelæggelse Finansministeren fremhævede, at Regeringen ikke har haft til Hensigt at forlade Belgiens traditionelle Frihandelspolitik. Iøvrigt hedder det i den paagældende Artikel:

»Karakteristisk for Forslaget er Indførelsen af en Dobbelttarif: en Minimaltarif, der er fastsat efter fiskale Hensyn, men iøvrigt kan reduceres ved specielle Handelsoverenskomster, og en Maksimaltarif, der skal opfattes som en Forsvarstarif, som kun tænkes bragt i Anvendelse overfor Lande, med hvilke Belgien ikke har kunnet opnaa nogen Handelstraktat, og som i Spørgsmaal vedrørende Handel, Skibsfart og Told ikke tilstaar Belgien Mestbegunstigelse, eller hvis Indførsels- og Udførselsafgifter og andre Bestemmelser er af en saadan Natur, at de i en betydelig Grad skader den belgiske Handel og Skibsfart. Endvidere vil den i visse Tilfælde være at bringe i Anvendelse overfor valutasvage Lande.«

Heraf fremgaar altsaa, at man nu i Belgien staar overfor at gennemføre det System, som den danske Industri stadig har gjort sig til Talsmand for. Endvidere fremgaar det heraf med al ønskelig Klarhed, at der ikke er Tale om en yderliggaa-

ende Protektionisme og i det hele taget en agressiv Politik, idet *Maksimaltarifen er at betragte som et Skridt til Forsvar* overfor Lande, der træder belgiske Interesser for nær.

Fra det danske Gesandtskab i Helsingfors er der fornylig indløbet Meddelelse om, at den finske Komité, der for nogle Maaneder siden blev nedsat for at udarbejde Forslag til en ny Toldtarif, med alle Stemmer mod een har vedtaget, at Toldforholdene i Finland bør ordnes efter Principet om Minimal- og Maksimaltarif, saaledes at Maksimaltold skal oppebæres ved Import af Varer fra Lande, med hvilke *Finland* ikke har indgaaet nogen særlig Handelsoverenskomst. Minimaltarifen er derimod at opfatte som den laveste Toldgrænse, hvortil Finland kan gaa ved Forhandling om Handelsaftaler med andre Lande.

Fra Konsulatet i Riga er der ligeledes fornylig indløbet Meddelelse om, at der i Løbet af Sommeren i *Letland* kan ventes gennemført en ny Toldlov, der for visse Varekategoriers Vedkommende vil komme til at indeholde to Tarifer — en Minimaltarif, der vil blive anvendt overfor Stater, der har afsluttet Handelsoverenskomster med Letland, og en Maksimaltarif, gældende overfor alle andre Lande. Dobbelttarifen vil i det væsentlige kun komme til at omfatte Varer af Luksuskarakter, hvorved det understreges, at der ikke tilsigtes Protektionisme.

At man i *Schweiz* tager sin Toldtarif til Hjælp, naar man rundt omkring i Verden vil søge at opnaa de bedst mulige Afsætningsbetingelser for schweiziske Varer, er en kendt Sag. Dette kommer overordentlig tydeligt til Orde i en Beretning, som den schweiziske Regering ved Nytaarstid iaar afgav til Forbundsforsamlingen. Heri udtales det bl. a.:

»Vor Produktions Interesser er flersidig. Nogle Grene af vort nationale Arbejde producerer i Særdeleshed for det indenlandske Forbrug, og det indenlandske Marked er af afgørende eller i hvert Fald af overvejende Betydning herfor. Andre Grene som Urindustrien, Broderi- og Silkeindustrien arbejder hovedsagelig for Eksport, og en tredie stor Gruppe af vor nationale Produktion er i vidt Omfang interesseret baade i den indenlandske Afsætning og i Eksporten. Toldtarifen maa derfor opfylde et dobbelt Formaal: Den skal yde den eksistensberettigede indenlandske Produktion en vis Beskyttelse, forsaavidt dette er nødvendigt, og *den skal paa den anden Side virke hen til, at Udlandet — under Hensyn til de Toldafgifter, som dette har at betale ved Indførslen til Schweiz, naar der ikke er afsluttet særlige Overenskomster — indgaar paa at yde vor Eksport Fordele i Henhold til Handelsoverenskomster.*«

De her anførte Eksempler turde være tilstrækkelige til at fastslaa, at andre smaa Lande mener, at det er formaalstjenligt og nødvendigt for dem at føre det, som man har betegnet som en »aktiv Handelspolitik«, og som i Virkeligheden er en »effektiv økonomisk Forsvarspolitik«.

G. E. H.

Arbejds- og Fabriktilsynet gennem 50 Aar.

Den 23. Maj var det 50 Aar siden, den første danske Fabriklov blev stadfæstet, og det nuværende Arbejds- og Fabriktilsyn kunde saaledes den 23. Maj fejre sit 50 Aars Jubilæum.

Alvorlig som Arbejds- og Fabriktilsynets Gerning er, og under Hensyn til Verdenskrigens meget forstyrrende Indflydelse paa Institutionens Arbejde og Udvikling, markeredes Dagen kun ved, at Direktoratets aarlige Møde med alle Institutionens Tjenestemænd var henlagt til selve Dagen.

Trods Dagens, saaledes udadtil, stille Forløb, kunde der dog, ogsaa for dette Tidsskrifts Læsere, være Anledning til at kaste et Blik tilbage paa det svundne halve Aarhundrede. Det var, som ovenfor nævnt, den 23. Maj 1873, at vor første Fabriklov: »Lov om Børns og unge Menneskers Arbejde i Fabriker og fabrikmæssig drevne Værksteder samt det offentliges Tilsyn dermed«, stadfæstedes. Af Lovens Titel fremgik dens Begrænsning. Det offentliges Tilsyn kom kun der, hvor der var Børn og unge Mennesker, og Arbejdsstedernes Antal var saa ringe, at Gerningen kunde passes af 2 Arbejdsinspektører, der begge boede i Kjøbenhavn.

Den tiltagende Brug af Maskineri og det voksende Antal af Ulykkestilfælde ved dette Maskineri, navnlig hvor Arbejdsinspektørerne ikke kom, fremkaldte Lov af 12. April 1889: Om Foranstaltninger til Forebyggelse af Ulykkestilfælde ved Brug af Maskiner m. m. Denne Udvidelse af Arbejdsinspektørernes Gerning krævede ganske naturligt større Tilsynspersonale. Arbejdsinspektørerne fik Navn af Fabrikinspektører, men vedblev at være sideordnede og bo i Kjøbenhavn, og der ansattes Assistenter og kommunalt valgte Tilsynsmænd. Samtidig overførtes Tilsyn med Dampkedler fra Politimestrene til Fabrikinspektoraterne. Dette Tilsyn med Dampkedler var allerede dengang af gammel Dato. De første danske Bestemmelser angaaende Dampkedler daterede sig fra: Lov angaaende Beskaffenheden af samt Tilsynet med Dampkedler, Dampmaskiner og Dampskibe af 12. April 1851. Disse Bestemmelser revideredes ved Lov om Tilsyn med Dampkedler paa Landjorden af 24. Marts 1875, og i 1889 overgik altsaa Tilsynet med Bestemmelsernes Gennemførelse fra Politiet til Fabrikinspektoraterne. Lov af 24. Marts 1875 er senere revideret ved Lov af 4. Oktober 1919.

Den 11. April 1901 stadfæstedes den anden danske Fabriklov: Lov om Arbejde i Fabriker og dermed ligestillede Virksomheder samt det offentliges Tilsyn dermed. Ved Siden af det i 1889 etablerede Maskintilsyn i alle de Virksomheder, hvor der anvendtes mekanisk Maskineri, indførtes der nu Tilsyn med selve Arbejdsstedernes Indretning, uanset om der anvendtes mekanisk Maskineri, naar der blot beskæftigedes flere Arbejdere. Tilsynet centraliseredes under en Direktør, og Landet inddeltes i Fabriktilsynskredse. Samtidig fik Tilsynet sit nuværende Navn: Arbejds- og Fabriktilsynet. Ved Lovens Revision, altsaa ved den tredie danske Fabriklovs Stadfæstelse den 29. April 1913, oprettedes yderligere Embeder som Tilsynsassistenter.

Saaledes er i store og korte Træk Arbejds- og Fabriktilsynets Udvikling.

I Tidens Løb er Fabriktilsynet bleven flittig benyttet ved andre Loves Gennemførelse. En Overgang førte det Tilsyn med Pasteuriseringslovens Gennemførelse i Mejerier. Senere overtog Fabriktilsynet Kontrolen med udenlandske Arbejdere. I 1906 blev Gennemførelsen af Bageriloven, der senere er revideret i 1912 og 1920, overdraget Fabriktilsynet, og fra 1913 er den effektive Gennemførelse af Helligdagslovens Bestemmelser for de under Fabrikloven hørende Virksomheder ogsaa overdraget Fabriktilsynet. Selvfølgelig er ogsaa Tilsynet med Gennemførelsen af de sig til Fabrikloven sluttende Love: Døgndriftsloven af 1919 og Natarbejdsloven af 1922, henlagt under Fabriktilsynet; og endelig fører Fabriktilsynet Kontrol med Gennemførelsen af visse Paragrafer af Lærlingeloven af 1921.

Allerede ved den første Industritælling den 25. Maj 1897 benyttede man Fabriktilsynets Assistance, og ved senere statistiske Undersøgelser og Industritællinger har man ogsaa benyttet Fabriktilsynets Arbejdskraft. Sidst og ikke mindst har man under Verdenskrigen og dens Efterdønninger lagt ganske overdentlig stort Beslag paa hele Arbejds- og Fabriktilsynets Personale.

Under almindelige Forhold fører Arbejds- og Fabriktilsynet udadtil en ret ubemærket Tilværelse. Indadtil har det imidlertid stadig Føling med Industrien gennem det ifølge Fabrikloven oprettede Arbejdsraad, hvor Industrien ligesom Fagorganisationerne har selvvalgte Repræsentanter. Industriens Repræsentanter i Arbejdsraadet er: Direktør *C. Weitemeyer*, Direktør *H. Vestesen*, Folketingsmand *J. Pitzner* og Snedkermester *Chr. Christensen*. Ogsaa udenfor Arbejdsraadet har Arbejds- og Fabriktilsynet Føling med Industrien, og ved vigtigere Afgørelser og Vejledninger udnytter Fabriktilsynet ved direkte Konferencer baade Handelens og Industriens praktiske Erfaringer.

Det er en Selvfølge, at der mellem to Parter, der begge er besjælede af Interesse for de Opgaver, som de arbejder med, af og til kan opstaa Uoverensstemmelser. Disse har imidlertid altid ladet sig udjevne. Naar Industrien af og til maaske har været den eftergivende, er det sikkert ud fra den smukke Tankegang, at vel er Arbejds- og Fabriktilsynet først og fremmest en Institution til Værn for Arbejderne, men Gennemførelsen af humane, ensartede Arbejdsforhold har ogsaa for Industrien den allerstørste Betydning baade ved sin Bekæmpelse af usund Konkurrence med Hensyn til Arbejdsstedernes Indretning, og fordi man tror paa, at gode Arbejdsforhold giver gode, stadige og tilfredse Arbejdere.

Carl J. Ottesen.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Arbejdspengetaksterne paa Kjøbenhavns Toldbod.

Som tidligere meddelt blev der sidste Efteraar af Finansministeren paa Initiativ af Industriraadet nedsat et Udvalg til Overvejelse af en Revision af Arbejdspengetaksterne paa Kjøbenhavns Toldbod. Dette Udvalg, hvori Toldvæsenet, Dansk Dampskibsrederiforening, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet blev repræsenteret, har nu afgivet et eenstemmigt Forslag om nye Arbejdspengetakster, og Finansministeren har derefter den 14. Maj stadfæstet dette Forslag, saaledes at de nye Takster træder i Kraft fra 1. Juni d. A. og foreløbig vil være gældende indtil Aarets Udgang.

De nye Takster betyder paa adskillige Omraader væsentlige Nedsættelser i Arbejdspengene, særlig for Raastoffer og grovere bearbejdede Varer som passerer Toldboden, hvad der fra Industriens Side maa hilses med Tilfredshed.

Sammen med Dansk Dampskibsrederiforening og Grosserer-Societetets Komité overvejer Industriraadet nu at foreslaa Finansministeren, at det nævnte Udvalg kommer til at bestaa som en fast Institution, der til enhver Tid kan behandle og indsende fremtidige Forslag om Ændringer i Arbejdspengetaksterne.

Tilførslerne fra Ruhr.

I Fortsættelse af Arbejdet for at fremskaffe Udførselstilladelse for Varer, der af danske Firmaer er købt i de besatte tyske Omraader inden 1. Februar d. A., har Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet i Fællesskab udsendt en Repræsentant til Ruhrdistriktet for paa Stedet at varetage de danske Firmaers Interesser med Hensyn til Ordningen af de endelige Udførselsformaliteter m. m. Denne Repræsentant, Sekretær i Industriraadet, cand. jur. Johs. Hansen, vil saaledes blandt andet have til Opgave at bistaa de danske Firmaer med Indbetaling af de Udførsels- og Administrationsudgifter, der alt efter Varens Art og Ordrens Dato vil blive krævet af de franske Myndigheder som Betingelse for Meddelelse af Udførselsbevilling.

Ved en Forordning af 26. April er der af de tyske Myndigheder givet Tilladelse til Udførsel af Varer fra

Ruhrdistriktet, naar den paagældende Ordre er afsluttet inden 20. Februar. Der er imidlertid endnu ikke fremkommet en tilsvarende Forordning fra de franske Myndigheders Side, der tillader, at Varer, købt i Ruhrdistriktet efter 1. Februar d. A., kan udføres.

Forskellige Messer og Udstillinger.

I Tilslutning til tidligere Meddelelse angaaende en international Prøvemesse i San Sebastian i Dagene 15.—31. Juli d. A. er nogle Eksemplarer af Plan og og Prospekt for Udstillingen fremsendt til Industriraadets Sekretariat.

I Tilslutning til tidligere Meddelelse angaaende en Prøvemesse, der agtes afholdt i Bordeaux i Tiden fra den 15.—30. Juni d. A. er et Eksemplar af Udstillingens Katalog og Anmeldelsesblanket m. m. fremsendt til Industriraadets Sekretariat.

Industriudstilling i Moravská Ostrava.

Fra den herværende czeko-slovakiske Legation har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der i Tiden fra 16. Juni til 31. Juli d. A. vil blive arrangeret en Industri- og Næringsmiddeludstilling i Moravská Ostrava (Mährisch-Ostrau).

Moravská Ostrava er Centrumet for Bjergværks- og Jernindustri, hvorfor disse Industrier særlig vil blive repræsenteret paa Udstillingen.

Brandforsikringsstatistik 1922.

Som det vil være bekendt, udsendte Industriraadet den 18. April til samtlige Medlemmer af Industriraadsorganisationen et Skema for Brandforsikringsstatistik med Anmodning om, at de deri stillede Spørgsmaal maatte blive besvaret saavidt muligt inden Maanedens Udgang. Da Sekretariatet endnu ikke har modtaget alle Besvarelser, bringes Sagen herved i Erindring overfor de Medlemmer, som endnu ikke har besvaret Forespørgslen.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er i Juni Maaned aabent Hverdage Kl. 10—8, Søndage Kl. 10—12.

Denne Gang bringes en Oversigt over enkelte af de Bøger, Biblioteket har om Fotografi og Fotografiens Anvendelse.

Parzer-Mühlbacher, A. Photogr. Unterhaltungsbuch. 3. Aufl. Berl. 1910. 312 S.

Schmidt, F. Was die meisten Amateur- u. manche Fachphotographen nicht wissen. 2. Aufl. Leipz. 1916. 219 S.

Schmidt, F. Kompendium der praktischen Photographie. 10. Aufl. Leipz. 1906. 396 S. (Tvl.)

Schmidt, F. Kompendium der praktischen Photographie. 13. Aufl. Leipz. 1916. 420 S.

Miethe, A., u. O. Mente. Lehrbuch der praktischen Photographie. 3. Aufl. Halle 1919. 404 S.

David, L. Photographisches Praktikum. 3. Aufl. 693 S. (Tvl.)

Pezzighelli, G. Leitfaden der prakt. Photographie. 14. Aufl. bei P. Hanneke. Halle 1919. 456 S. (Tvl.)

Miethe, A. Künstlerische Landschaftsphotographie. 4. Aufl. Halle 1921. 144 S.

Kortfattet Lærebog i Fotografi. Udg. af Fagskolen. 1—3. Kbh. 1921. 235 S.

Foto-Haandbogen. Kjbhvn. 1923. 210 S.

Hübl, A. v. Der Platindruck. Halle a. S. 1895. 140 S.

Behrens, F. Der Gummidruck. Anleitung vermittelst Wasserfarben photographische Bilder herzustellen. 2. Aufl. Berl. 1903. 110 S.

Mebes, A. Der Bromöldruck. Berl. 206 S.

Mayer, E. Das Bromöldruckverfahren. 4. Aufl. Halle 1917. 147 S.

Fritz, G. Die Photolithographie. Halle 1894. 160 S. (Tvl.)

Hübl, A. v. Die Theorie und Praxis der Farbenphotographie mit Autochromplatten. Halle 1908. 57 S.

Colour photography and other recent developments of the art of the camera. Lond. 1908. 18 S. (112 Tvl.)

Weiner, O. Über Farbenphotographie. Leipz. 1909. 88 S.

Riise, F. & C. Winther. Farvefotografiske Metoder. Kjbhvn. 1910. 17 S.

Traube, A., u. H. Auerbach. Photographie u. Farbenphotographie. Geschichte und Entwicklung. Berlin [u. A.] 92 S.

Hübl, A. Die Theorie u. Praxis der Farbenphotographie mit Autochrom- und anderen Rasterfarbenplatten. 4. Aufl. Halle 1916.

Neuhauss, R. Lehrbuch der Projektion. 2. Aufl. Halle 1908. 141 S.

Fischer, J. Projektionsapparatet og dets Anvendelse i Skolen. Kbh. 1913. 95 S.

Andersen, H. Fremstilling af Lysbilleder. Vejledning for Begyndere. Kjbhvn. 1914. 80 S.

Malmberg, G. Skioptikonbilder. 2. uppl. Stockh. 1917. 63 S.

Schrott, P. R. v. Leitfaden für Kinooperateure und Kinobesitzer. 2. Aufl. Wien 1916. (15) 252 S.

The cinema, its present position and future possibilities. Lond. 1917. (93) 374 S.

Liesegang, P. Handbuch der praktischen Kinematographie. 5. Aufl. Düsseld. 1918. 600 S.

Lemke, H. Die Kinematographie der Gegenwart. Leipz. [1918] 56 S.

Friis, F. R. Om Lystryk. Kjbhvn. 1893. 26 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 12 15. JUNI 1923

En Henvendelse til Industriforeningens Medlemmer.

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI er af Industriforeningens to Æresmedlemmer, Direktør *Harald Bing* og Ingeniør *Alex. Foss,* anmodet om Offentliggørelse af følgende Udtalelse:

Om faa Dage vil en af Industriens bedste Mænd, *H. P. Prior,* staa for Rettens Skranke, anklaget for med Forsæt at have tilvendt sig uretmæssig Vinding.

Det kan ikke være andet end, at denne Anklage har gjort et dybt og smerteligt Indtryk paa alle, som i en Aarrække har kunnet følge hans Færd — den offentlige som den private — og lært ham at kende som en Hædersmand, retsindig, aaben og loyal i sin Handlemaade baade i Forretningslivet og som Leder af vor Standsorganisation.

Det er til dennes Medlemmer, vi retter vor Udtalelse.

Vi har følt en forstaaelig Trang til lige overfor vore Standsfæller, som har hædret os ved at udnævne os til Æresmedlemmer indenfor deres Kreds, at give Udtryk for vor Opfattelse af, hvad der er foregaaet, en Opfattelse, som støtter sig paa de offentlige Forhør.

Fra ingen Side er det bestridt, at naar Direktør *Prior* i 1918 sammen med to af Landmandsbankens Direktører dannede et Konsortium til Indkøb af Aktier i Nordisk Kabelfabrik, skete dette ikke i Spekulationsøjemed, men udelukkende i det Selskabs Interesse, for hvilket han var Leder. Den paagældende Virksomheds rolige Udvikling truedes dengang af en Gruppe Aktionærer, overfor hvilken det maatte anses for betydningsfuldt at samle en Aktiemajoritet paa faste Hænder. I denne Periode var jo forøvrigt en Række af vore mest ansete Selskaber Genstand for lignende Spekulantangreb.

Har der saaledes ikke kunnet rejses Tvivl om, at Direktør *Priors* Motiver til at indtræde i dette Konsortium har været ganske uegennyttige og kun skyldtes Hensynet til det af ham ledede Selskab, er Spørgsmaalet dernæst, om der da kan rettes nogen Bebrejdelse imod ham i Anledning af den Maade, paa hvilken der i Tidens Løb er disponeret over de Konsortiet tilhørende Aktier. Af disse afhændedes en betydelig Post til et fransk Selskab, som man af fuldgyldige Grunde ønskede interesseret i Nordisk Kabelfabrik, til en Pris, som fastsloges paa Basis af de franske Køberes egen, selvstændige Vurdering af Aktiernes Værdi, efter en af dem selv foretagen omhyggelig Undersøgelse af Værkernes Kalkulationer, tekniske Indretninger og produktive Evne. Den bankmæssige Ordning mellem det franske Konsortium og Landmandsbanken (Forholdet mellem Franc- og Kronekurs) har *Prior* med Føje overladt til den daværende Direktør for denne Bank, og det er os umuligt at se, at der er nogetsomhelst at bebrejde Direktør *Prior* i den Anledning.

Paa Basis af den samme Vurdering til samme Kurs afhændedes der samtidig to betydelige Poster Aktier til Landmandsbanken og til Nordisk Kabelfabrik selv. Da saavel Banken som Nordisk Kabelfabrik var interesseret i, at Aktierne kom til at ligge fast, forekommer denne Transaktion os rimelig og velbegrundet. Resten af de Konsortiet tilhørende Aktier fandt Anvendelse, da Nordisk Kabelfabrik ved Landmandsbankens Mellemkomst købte en med Firmaet konkurrerende Fabrik: Dansk Kabelfabrik. Her er rejst det Spørgsmaal, om Direktør *Prior* paa sit Selskabs Vegne indvilligede i at betale den Købesum, der forlangtes, under Paavirkning af, at det ved denne

Lejlighed lykkedes at placere Konsortiets Aktier paa en gunstig Maade. Dette er imidlertid ikke Tilfældet; de af Nordisk Kabelfabrik overtagne Konsortialandele raadede Landmandsbanken paa dette Tidspunkt over, og *Prior* var ubekendt med — det er oplyst gennem Forhørene — at et Beløb paa 600 000 Kr. Aktier, som endnu tilhorte Konsortiet, realiseredes ved denne Lejlighed.

Der er et Punkt i denne Sags Forløb, som særlig er lagt Hr. *Prior* til Last: Han har i sin Tid faaet Meddelelse fra Konsortiets Leder, afd. Direktør Ringberg, om, at der var foretaget en Opskrivning af de Konsortiet tilhorende Aktier, og at Priors Andel i denne — ca. 200 000 Kr. — var krediteret hans Konto.

Nu er Spørgsmaalet dette: har Direktor *Prior* været berettiget til for egen Regning at disponere over dette Beløb — der er dem, der vil svare Ja hertil, i Betragtning af den overordentlig store Risiko han har løbet ved at deltage i et Aktieindkøb i sit Selskabs Interesse paa over 11 Millioner Kroner. Andre vil mene, at han burde have fradraget den ham godskrevne Overkurs i den Sum, til hvilken Konsortiet overdrog sine Aktier. Hr. *Prior* har, saa snart han blev gjort opmærksom paa Forholdet, straks truffet en Ordning med sit Selskab om at refundere det Beløbet. Kyndige Forretningsmænd vil undres over, at *Prior* ikke straks fik Øje herpaa, da han foretog Overdragelsen af Aktierne, men Forklaringen er den, at Direktør *Prior* vel er en paa sit Omraade fremragende Industridrivende, en dygtig Tekniker, en talentfuld Organisator, han har den skabende Evne, der fører til de store Resultater, men Regnskabs- og Bogholderisager har for ham maattet træde i anden Række. Her har han været vant til at støtte sig til andre, ikke mindst til Mændene i den Bank, ved hvis Hjælp han grundlagde sin Virksomhed, og som var ham en trofast Støtte under dens store Udvikling. Det kan ejheller efter vort Skøn — og vi tør dog antages at have nogen Ret til at udtale os om et saadant forretningsmæssigt Forhold — siges, at Banken ikke ogsaa ved denne Lejlighed har ordnet Sagen paa en for alle Parter rimelig Maade.

Vi har, saa godt vi formaar, søgt at give vore Kolleger en objektiv Fremstilling af Hovedpunkterne i den Sag, der er rejst mod *H. P. Prior.*

Saaledes som den fremstiller sig for os, sidder der i dette Tilfælde paa de Anklagedes Bænk en redelig og ærlig Mand, der aldrig bevidst vilde begaa en urigtig Handling, og som fortjener vor fulde Sympati.

Kjøbenhavn, Juni 1923.

Harald Bing. *Alex. Foss.*

Skotøjsindustrien og Krisetolden.

En Fremstilling af Fabrikantforeningens Formand.

Ved Lov af 28. Marts 1923 om midlertidigt Kriseværn for Produktion af Cigarer, Cigarillos og Fodtøj indførtes der en betydelig Forhøjelse af den hidtil gældende Skotøjstold. Denne har hidtil været 60 Øre pr. kg plus $7^1/_2$ pCt. af Værdien, men er nu til 30. Juni 1923 forhøjet saaledes, at den udgør 4 Kr. pr. kg plus $7^1/_2$ pCt. af Værdien, paa Betingelse af, at samtlige Virksomheder skal forpligte sig til, saa længe den forhøjede Told gælder, ikke at forhoje Priserne paa deres Varer, med mindre Forhøjelsen kan begrundes med en paaviselig Stigning i Raamaterialernes Pris, i Arbejdslon eller i Virksomhedens øvrige Driftsudgifter. Denne Betingelse har Skotøjsfabrikerne forlængst opfyldt, og den forhøjede Told er fra 1. April traadt i Kraft.

For at Tolden kan blive ved at virke udover 30. Juni, opstilles der Betingelser baade for Fabrikerne og for Arbejderne. For Fabrikernes Vedkommende gaar disse Betingelser ud paa, at Aktieselskaber ikke maa udbetale Tantième, ikke give større Udbytte end 2 pCt. under Nationalbankens laveste Diskonto og anvende det øvrige Overskud til Virksomhedens Konsolidering paa en af Ministeriet godkendt Maade. Af Arbejderne forlanges det, at de enten skal gaa med til at arbejde lige saa mange Timer daglig som i 1915 for den samme Dagløn som nu eller gaa med til en Nedsættelse af Lønningerne, saaledes at disse kommer til at svare til Lønningerne pr. 1. August 1914 foroget i samme Forhold som Pristallet, eller en Kombination af disse to Alternativer. Hvis disse Betingelser opfyldes, vedbliver den fornævnte Told at gælde til 1. November 1923, hvorefter den nedsættes til Kr. 1,50 pr. kg plus $7^1/_2$ pCt. af Værdien indtil 30. Juni 1925.

De Betingelser, der her er stillet til Arbejdsgiverne, har disse erklæret sig villige til at opfylde. Derimod stiller Forholdet sig anderledes med Hensyn til de Betingelser, der er stillet til Arbejderne, idet disse har protesteret voldsomt imod at opgive 8-Timers-Arbejdsdagen, der jo fra Arbejdernes Side betragtes som hellig og uangribelig, og lige saa voldsomt protesteret imod at gaa ned med Lønningerne, saaledes at de kommer til at staa i Forhold til Lønningerne i 1914.

Mellem Skotojsfabrikantforeningerne og Dansk Skotøjsarbejderforbund har der været ført Forhandlinger for at naa til en Overenskomst, som opfylder Lovens Betingelser for Forlængelse, men disse Forhandlinger har desværre ikke ført til noget positivt Resultat, udover at man enedes om at indgaa til Ministeriet med følgende Fælleshenvendelse:

Til Indenrigsministeriet.

»I Henhold til Lov af 28. Marts d. A. om midlertidigt Kriseværn for Produktion af Cigarer, Cigarillos og Fodtøj har der været afholdt Møde mellem undertegnede Organisationers Repræsentanter til Drøftelse af de Betingelser med Hensyn til Nedgang i Arbejdslønningerne, der stilles, for at Loven kan have Gyldighed udover 30. Juni.

Det konstateredes, at Lovens Fordring om en Forlængelse af Arbejdstiden til den samme, som den var i 1914, for den samme Dagfortjeneste som nu, vilde medføre en Nedgang i Timelønningerne og Akkordsatser paa 14 à 15 pCt., idet Arbejdstiden i 1914 og 1915 var ca. $9^1/_3$ Time. Det andet Alternativ, der nævnes i Loven, nemlig at Timelønninger og Akkordpriser skulde nedsættes saaledes, at Dagfortjenesten bliver den samme som i 1914 med et Tillæg i Forhold til Pristallet, vilde medføre en Nedgang af lignende Størrelse. Timefortjenesten var i 1914 ca. 57 Øre for Mænd og ca. 33 Øre for Kvinder, Dagfortjenesten beregnet efter en Arbejdstid af $9^1/_3$ Time, følgelig henholdsvis Kr. 5,32 og 3,08, forøget i Forhold til Pristallet, altsaa med 98 pCt., bliver disse Tal henholdsvis Kr. 10,54 og 6,10. Den nuværende Timefortjeneste er ca. 1,59 Øre for Mænd og ca. 90 Øre for Kvinder, og Dagfortjenesten beregnet efter en daglig Arbejdstid af 8 Timer henholdsvis Kr. 12,72 og 7,20 og Nedgangen i Timelønninger og Akkordpriser skulde herefter andrage 16 à 17 pCt., hvorved den gennemsnitlige Timefortjeneste kommer ned paa 1,32 Øre for Mænd og 76 Øre for Kvinder.

Forbundets Repræsentanter fastslog herefter, at de mandlige Arbejderes Lønninger vilde komme til at ligge 48 Øre under Gennemsnittet for faglærte Arbejdere og 14 Øre under Gennemsnittet for Arbejdsmænd, medens de kvindelige Arbejderes Løn vilde komme til at ligge 13 Øre under kvindelige Arbejderes Gennemsnit.

Fabrikantforeningens Repræsentanter hævdede heroverfor, at skønt man erkendte, at Skotøjsarbejderne nærmest burde sammenlignes med de faglærte Arbejdere, kunde man dog ikke uden videre benytte Gennemsnitsfortjenesten for faglærte Arbejdere som Sammenligningsgrundlag, idet det for en stor Del var udprægede Sæsonfag, der bragte Gennemsnitsfortjenesten op paa den Højde, og at en Sammenligning med Lønforholdene i tilsvarende Fabrikarbejderfag ikke vilde give et slet saa grelt Resultat, omend det maatte erkendes, at Forbundet havde Ret, naar de hævdede, at bortset fra et af de allermindste Fag, nemlig Rebslagerierne, var der ikke et eneste Fag, hvor Fortjenesten for faglærte Arbejdere og Kvinder kom lavere ned, og at der kun var yderst faa Arbejdsmandsfag, hvor Fortjenesten laa lavere.

Forbundets Repræsentanter maatte derfor allerede af denne Grund finde, at det Krav, der var stillet til Arbejderne, var ubilligt.

Fra Forbundets Side anførtes endvidere, at Stigningen i Fortjenesten for en stor Del skyldtes forceret Arbejde, idet Akkordpriserne, efter hvilke det allermeste Arbejde udførtes, og som benyttes stærkere nu end i 1914, ikke var forøget med mere end gennemsnitlig 60 pCt., medens Fortjenesten var steget med ca. 180 pCt., og at det, man antog for Lovens Formaal, nemlig at sikre sig, at Arbejdslønnen paa et Par Støvler ikke maatte være forøget mere, end Stigningen i Pristallet berettigede til, allerede var Tilfældet, idet man antog, at Arbejdslønnen paa et Par almindelige Brugsstøvler i Øjeblikket var ca. det dobbelte af, hvad den var i 1914. En stor Del af Stigningen i Lønnen skyldtes efter Forbundets Mening ogsaa, dels at Akkord bruges mere nu end i 1914, og dels at der nu fabrikeredes Luksusfodtøj i langt større Udstrækning end i 1914, og at Arbejdslønnen paa dette var forholdsvis højere end paa det almindelige Brugsfodtøj, saaledes at det vilde vise sig, at Gennemsnitsfortjenesten vilde gaa betydeligt ned, hvis man kunde udskille Betalingen for Luksusarbejdet.

Fabrikanterne bemærkede heroverfor, at vel var Grundpriserne paa Akkordlisterne kun for-

oget med ca. 60 pCt., men der var desuden indført en Række Ekstrabetalinger for Arbejder, som ogsaa var bleven udført før uden Ekstrabetaling, og at den virkelige Stigning i Akkorderne derfor var langt mere end 60 pCt. Endvidere var der paa adskillige Punkter indført forbedrede Maskiner, og Arbejdet var bedre tilrettelagt, hvilket altsammen bidrog til at forhøje Fortjenesten, selv om man ogsaa maatte indrømme, at noget af Stigningen i Fortjenesten, omend ikke nær saa meget, som Førbundet vilde hævde, skyldtes en forøget Arbejdsydelse.

Arbejdslonnen for et Par almindelige Brugsstøvler laa i 1914 paa ca. 160 Øre og er paa det nuværende Tidspunkt ca. 325 Øre, altsaa en Stigning af ca. 100 pCt., eller kun ubetydeligt mere end Pristallet.

Der stilledes under Forhandlingerne forskellige Forslag fra Fabrikanternes Side til Nedsættelse i Arbejdslønningerne, idet man hævdede, at det dog vilde være bedre for Arbejderne at arbejde for en lidt lavere Betaling og saa have Arbejde, end det vilde være at fastholde de nuværende Lønninger og derved foraarsage, at Tolden bortfaldt, hvilket vilde medføre Arbejdsloshed for den største Del af Fagets Arbejdere. Men Forbundets Repræsentanter kunde ikke indgaa paa disse Forslag, idet de hævdede, at det, de fik til Gengæld, jo kun var en Forlængelse af den høje Told i 4 Maaneder, hvorefter der indtraadte en Told, der ganske vist var højere end den hidtil gældende, men dog ikke paa langt nær tilstrækkelig til at beskytte den danske Industri, og for at opnaa et saadant Resultat kunde man ikke gaa med til en varig Nedsættelse af Lonningerne, og selv om Forbundets Ledelse havde kunnet tænke sig at gaa med hertil — hvad de iøvrigt ikke kunde — var de ganske overbevist om, at det vilde være aldeles umuligt at faa Medlemmernes Flertal til at gaa med hertil.

Efter at Spørgsmaalet var uddebatteret, enedes man om i Fællesskab at tilstille det høje Ministerium nærværende Referat af, hvorledes Forhandlingerne forløb, idet man fra begge Sider anmoder det høje Ministerium om at tage op til Overvejelse, om der alligevel ikke findes en Udvej til at bevare et forsvarligt Værn for Industrien, idet Forholdene siden Lovens Vedtagelse har forværret sig yderligere, derved at Tyskland har givet Udførslen af Skotøj fuldkommen fri, og at Holland har spærret af for Indførsel, saaledes at Danmark nu saa at sige er det eneste Land, hvor Tyskland kan afsætte sin Overproduktion, og det til Priser, der paa Grund af den stærkt vigende Markkurs vil blive endnu mere ødelæggende for os end tidligere.«

Ærbødigst
For Foreningen af Skotøjsfabrikanter i Kjøbenhavn og Provinsen:
C. J. Sørensen.
For Dansk Skotøjsarbejderforbund:
N. I. Larsen.

A. Ovesen.

Efter Modtagelsen af denne Henvendelse har Indenrigsministeren tilbudt at ville medvirke ved Forhandlingernes Fortsættelse, men til dette Tilbud har Skotøjsarbejdernes Forbund svaret, at de ikke ønsker at fortsætte Forhandlingerne, da de finder det ørkesløst og meningsløst at ulejlige Ministeren og Organisationerne med Møder, som de paa Forhaand ved maa give et negativt Resultat.

Da Forbundets Standpunkt om ikke at indlade sig paa Ændringer i Løn- og Arbejdsforhold støttes af de ovrige Arbejderorganisationer og De samvirkende Fagforbund, der ganske særlig ikke vil tillade, at Skotøjsarbejderne opgiver 8-Timers-Arbejdsdagen, synes Udsigterne til Opretholdelse af den forhøjede Told efter 1. Juli derfor ikke at være store, men Skotøjsfabrikanterne nærer dog vedvarende det Haab, at det paa en eller anden Maade maa kunne lykkes at finde en Løsning, hvorefter man kan blive ved at nyde Beskyttelse, da Beskyttelsens Bortfald uvægerlig vil betyde en fuldkommen Katastrofe for Industrien. Man kan paa den anden Side ikke nægte, at det er et betydeligt Offer, der kræves af Skotøjsarbejderne, det betyder, hvis de ikke vil opgive 8-Timers-Arbejdsdagen, en Nedsættelse af deres Lønninger med 10 à 15 pCt., saaledes at Ugefortjenesten derefter vil blive gennemsnitlig ca. 65 Kr., og den Omstændighed, at Kravet om Nedsættelse i Løn og Arbejdsvilkaar kun er stillet overfor dem og ikke overfor det andet Fag — Tobaksarbejderne — som omfattes af Loven, har sikkert været medvirkende Aarsag til Skotøjsarbejdernes afvisende Holdning. Trods dette skulde man dog mene, at det var bedre for Skotojsarbejderne at gaa med til de stillede Betingelser, fremfor ved den Holdning, de indtager, at bevirke den danske Skotøjsindustris Ruin, thi dette vil uvægerligt blive Tilfældet. Tyskland har bogstavelig talt ingen andre Steder at afsætte sin Overskudsproduktion end netop Danmark, efter at der nu ogsaa i Holland er vedtaget en Lov om Beskyttelse af Skotøjsindu-

strien. Czeko-Slovakiet og alle de øvrige til Tyskland grænsende Lande har forlængst truffet Beskyttelsesforanstaltninger, og ydermere har Tyskland nu, foreløbig i 3 Maaneder, givet Eksporten af Skotøj helt fri, hvilket vil sige, at de tyske Skotøjsfabrikanter, som sidste Aar leverede de 4/5 af vor Import af Skotøj, nu kan eksportere saa meget de vil, i Modsætning til hidtil, hvor kun 7 pCt. af Produktionen maatte eksporteres, ligesom de fritages for den hidtil betalte Eksportafgift, hvilket yderligere vil forhøje deres Konkurrencemuligheder.

Den forhøjede Told har virket over al Forventning godt, idet den foreløbige Opgørelse for April Maaned, den første Maaned, hvori den har været gældende, udviser en Import af Skotøj paa kun 5400 kg i Modsætning til Marts Maaneds Import, som udgjorde 74 400 kg, og April Maaneds s. A., som udgjorde 95 200 kg, og da det gennemsnitlige Importtal for April Maaned før Krigen laa omkring 30 000 kg, er de 5400 kg jo for intet at regne.

En medvirkende Aarsag til, at Krisetoldlovens første Maaned viser en saa ringe Import, er selvfølgelig den Omstændighed, at Importørerne maa regne med, at Krisetolden eventuelt kan bortfalde den 30. Juni, hvorfor man har indskrænket sig til kun at indklarere de Varer, som allerede var solgt.

Saafremt Loven fortsætter udover 1. Juli, og Importørerne saaledes tvinges til at regne med Loven som en varig Foranstaltning, vil Indførslen sikkert gaa en Del op, men dog antagelig holde sig indenfor nogenlunde rimelige Grænser indtil 1. November, da Tolden gaar ned til $1^1/_2$ Kr. plus $7^1/_2$ pCt. af Værdien, fra hvilket Tidspunkt den ikke længere vil virke som nogen særlig effektiv Beskyttelse for Indførsel fra valutasvage Lande.

Der har fra forskellig Side været fremsat den Anskuelse, at Loven vil medføre en Fordyrelse af Fodtøjet for Publikum. Dette vil imidlertid næppe blive Tilfældet. Som ovenfor nævnt har de danske Fabriker forpligtet sig til ikke at forhøje deres Priser, med mindre Fremstillingsomkostningerne stiger, og der kan da kun være Tale om, at de smaa Kvantiteter udenlandsk Fodtøj, der indføres, vil blive dyrere, men den Pris, som særlig de tyske Fabriker sælger deres Fodtøj til her i Landet, har tidligere givet Plads for en saa rigelig Fortjeneste, at den tyske Fabrikant vil kunne bære i alt Fald en Del af Tolden, saaledes at heller ikke det indførte Fodtøj vil blive fordyret med hele Toldbeløbet.

Beviset for, at Skotøjsindustrien under de nuværende Valutaforhold umuligt uden Hjælp vil kunne modstaa Konkurrencen fra de valutasvage Lande, indeholdes i den Kendsgerning, at alle andre Lande har truffet forebyggende Foranstaltninger mod Import af Fodtøj, hvilket selvfølgelig forøger Faren betydeligt for et ubeskyttet Danmark. Derfor kan Skotøjsindustrien ikke opgive Haabet om, at der trods Arbejdernes Nægtelse af at opfylde Krisetoldens Bestemmelser, fremdeles maa blive opretholdt et ekstraordinært Værn for Skotøjsindustrien, som ellers uhjælpeligt vil gaa til Grunde, til Skade ikke alene for dens Udøvere og de tilknyttede Industrier, men ogsaa i det lange Løb for Forbrugerne, som nok skal komme til at betale Fodtøjet, naar den indenlandske Konkurrence er kvalt — og kun til Gavn for et Faatal af Importører og Agenter for udenlandske Virksomheder.

Kjøbenhavn, den 9. Juni 1923.

C. J. Sørensen.

● ● ●

Muligheder for Eksport til Jugoslavien.

Af Ingeniør, cand. polyt. *Otto Fischer.*

Den nuværende Situation i Jugoslavien præges af en meget stærk øjeblikkelig Pengekrise som Følge af Landets altfor voldsomme Udvikling. For Pengeplaceringer er Tiderne glimrende, men Handel og Industri lider naturligvis under Trykket deraf. Ikke desto mindre er det efter alt at dømme netop nu det rette Øjeblik at vække Opmærksomheden for dette Lands store Fremtidsmuligheder.

Den Fejl, som man lettest løber Fare for at begaa, er nemlig, ikke at være paa Pladsen i det rette Øjeblik. Situationerne udvikler sig med rivende Fart i dette Land. Allerede til Efteraaret eller næste Foraar, naar Indtægterne for den kommende Høst kommer ind, eller nogle af de nye udenlandske Laaneforhandlinger gaar i Orden, kan Højkonjunkturen komme tilbage, hurtigere end man aner. Og overfor den fremmedartede Psykologi og den orientalske Paavirkning paa Forretningsforholdene fordres et meget større forberedende Arbejde, end man er vant til. Ikke alene gælder dette de almindelige tekniske Forberedelser, men navnlig Arbejdet paa at vinde den Tillid, som først maa erhverves, inden man kan tænke paa at

afsætte Varer, som kun kan konkurrere med de valutasvage Landes billigere Priser i Kraft af højere Kvalitet. Naar det gælder Salg af Maskiner, tager dette Forarbejde naturligvis særlig lang Tid, foruden at man i disse Lande ikke kan sælge efter Katalog, men maa vise Varerne in natura, d. v. s. have en Udstilling, hvorved de vanskelige Transportforhold maa tages i Betragtning. Det gælder derfor her mere end nogensinde, at naar først Højkonjunkturen er der, kan man være ret sikker paa, at det allerede er for sent. Det er nu, under Lavkonjunktur, at man energisk maa benytte Vaabenstilstanden, Stilheden for Stormen, som dette Aar ventes at være, til at træffe sine Forberedelser i god Tid for at være parat, naar de øjeblikkelige Vanskeligheder er overvundne, og Forretningslivet tager Fart igen.

At der er saa meget at forberede, skyldes ogsaa det forbausende ringe Kendskab til Forholdene, som raader her, og som man maa begynde med at afhjælpe. For at bidrage til dette første Arbejde, bøde paa denne første Vanskelighed, skal her gives nogle Meddelelser om Forholdene i Jugoslavien paa Grundlag af Materiale, som er indsamlet ved to Studierejser, en i Efteraaret for svenske og en i Foraaret for danske Industriers Interesser, den sidste med Understøttelse fra Industriraadet og Skrikes Legat.

Valutaens Stilling.

Paa Grund af Landets relativt stærke og sunde Struktur — ubetinget den sundeste i det sydøstlige Evropa — har Valutaens Stilling aldrig været helt daarlig. Siden den, da Depressionsbølgen naaede frem, fik et Stød nedad som de fleste andre Valutaer i de nyopstaaede Lande, har Dinaren med nogle Svingninger holdt sig temmelig nær ved 6—7 danske Øre i Gennemsnit. Den steg noget ved Afsluttelsen af Kontrakt med den amerikanske Finansgruppe, The Blayr Co., om et Laan paa 100 Millioner Dollars for Jernbanebygninger m. m., og sank noget, da denne Gruppe viste sig at være svagere end ventet, og da visse Rygter om Troppekoncentrationer og politisk Uro opstod i Vinter. Men Landets militære Styrke og den sunde Deflationspolitik, som føres af den nye Finansminister, Dr. Stoyadinavetch, beroligede snart igen Gemytterne, og Dinaren er allerede nu gaaet op igen til mellem 6 og 7 Øre og er i stadig Stigning.

Svingningerne i Dinarens Værdi er naturligvis ikke heldige for Forretningsforbindelserne. De har deres Grund i for smaa Reserver, en vis Uerfarenhed hos Finansmændene og frem for alt i Udlandets utilstrækkelige Kendskab til Landet, som gør Bedømmelsen alt for nervøs og usikker hos mange.

Men hvor meget bedre er Jugoslaviens Valuta alligevel ikke end de fleste andre nye Landes, som vi har meget mere Forbindelse med. Og det maa ikke glemmes, at Hovedaarsagen til Manglen paa Reserver netop er et ualmindeligt Opsving i Produktionen.

Inflationen.

I Forbindelse med Valutaspørgsmaalet skal nævnes, at Inflationen i Virkeligheden er forbausende ringe. Faa Lande har været saa tilbageholdende med at trykke Penge, og Seddelmængdens Forøgelse staar slet ikke i sædvanlig Proportion til Prisniveauets. For at belyse dette med nogle Tal skal nævnes, at Seddelmængden i Jugoslavien kun er ca. 5 Milliarder Dinarer eller omtrent Femtedelen af Seddelmængden i Czeko-Slovakiet (ca. 9,5 Milliarder czekiske Kroner) til Trods for, at Befolkningens Størrelse omtrent er den samme (ca. 13 Millioner) og Landet meget større. I Schweiz, med sine 4 Millioner Indbyggere, er Seddelmængden næsten 3 Gange saa stor. Hertil kommer, at Jugoslavien med sine mere primitive Forhold mangler den udstrakte Anvendelse af Pengesurrogater, Checks, Veksler o. s. v., som i det praktiske Liv mangfoldiggør Seddelmængdens Evne til at virke som smørende Olie i det økonomiske Maskineri. Derved bliver Knapheden paa Seddelpenge endnu mere accentueret, og i Forbindelse med den Deflationspolitik, som efter manges Mening med for haard Haand føres af Dr. Stoyadinavetch for at øge Dinarens Værdi, udgør dette i Virkeligheden en af Hovedaarsagerne til, at Pengeknapheden i Øjeblikket føles saa stærkt.

Statsgælden er ca. 5 Milliarder Dinarer indenlandsk og noget over 3 Milliarder franske Frcs. udenlandsk foruden det nævnte amerikanske Laan, altsaa langt mindre end f. Eks. i Czeko-Slovakiet og Polen. Hvor gode Sikkerheder, Landet har at byde, skal senere omtales.

Det aarlige Budget opgøres til ca. 6 Milliarder Dinarer, som har kunnet dækkes uden større Vanskelighed af Indtægterne indenfor Landet selv, og man har aldrig hørt Klage over manglende Præcisioner ved Betaling af Renterne til Udlandet.

At Landet har haft Vanskeligheder at kæmpe med er klart, saavel som at mange Fejlbedømmelser er sket i Kampens første Hede. Men at en kraftig Vilje til Sanering lægges for Dagen, er lige saa utvivlsomt. Betegnende er de Ord, som Bankdirektør Clark i The British Trade Corporation sagde til mig, da jeg bekymret over Pengekrisens Vanskeligheder spurgte ham til Raads: »I de tre Aar, jeg har arbejdet her, siden dette Land blev til, har jeg aldrig været saa optimistisk som netop nu ved at se den sunde Finanspolitik, som nu arbejder sig frem.«

Landets Importbehov.

Den store Tiltrækningskraft ved Jugoslavien for udenlandske Eksportører er, at her er et Land, som i Virkeligheden har haardt Brug for alt. Ikke blot har det lidt meget under Krigen, men det brænder af Begærlighed, saavel efter at befæste sin militære Styrke med nødvendige Udrustninger og ordne Administrationen og Kommunikationsmidlerne, som efter at ophjælpe sine Næringsveje og udvikle sine rige naturlige Ressourcer, efter at Adgangen til disse nu er blevet frigjort. Man rives med af at være Vidne til den ualmindelige Enthusiasme og Tro paa de nye Muligheder, som findes overalt, selv om man under den livlige Udvikling naturligvis ikke kan undgaa, at ogsaa Parasiter faar Lejlighed til at vokse op, fra hvilke en Korruption udgaar, som man tidligere har været forskaanet for. Jugoslavien er i det store og hele et sundt og livskraftigt Barn, som Evropa har

sat i Verden og skal udruste til Kampen for Tilværelsen. Hvis blot Barnet havde arvet nogen Kapital, eller man vilde give liberal Kredit, var der næppe mange danske Frembringelser, som ikke kunde afsættes der. Men som det nu er, er det ikke Behovet, men Købeevnen og Betalingsbetingelserne, som er afgørende for Afsætningsmulighederne. Og da de store Lande, som har været mere vaagne end vi for de opvoksende Muligheder i dette Land, allerede har faaet et langt Forspring og ofte giver meget stor Kredit, er det nødvendigt at foretage en nøje Undersøgelse for at finde de Artikler, hvor vi kan have Haab om at gøre os gældende i Konkurrencen.

Hvor stærkt Landets Konsumtion har udviklet sig, fremgaar af følgende Tal for Importen i Jugoslavien:

	kg	m^3	Værdi	
1919:	154 308 921		2 982 067 276	Dinarer
1920:	418 673 054	29 846	3 465 819 272	—
1921:	(665 000 000)	(84 500)	(4 100 000 000)	—

For 1921 har jeg kun Tallene for de 9 første Maaneder tilgængelige, men i Parentes er angivet disse Tal multiplicerede med $^4/_3$.

Glædeligt nok for Handelsbalancen er Eksporten fra Jugoslavien steget endnu stærkere, nemlig:

	kg	m^3	Værdi	
1919:	263 846 987		686 845 040	Dinarer
1920:	716 605 339	379 789	1 320 606 055	—
1921:	1 490 466 721	39 576	2 460 737 562	—

Disse Tal viser tydeligt, hvor stærkt Landets Trang til Varer er, og at Forbruget er i stadig Stigning. Men de viser ogsaa Landets endnu hurtigere voksende Produktionsevne, og at det bliver bedre og bedre i Stand til at bære den stærke Konsumtion ved, at Landet som omtalt saneres mere og mere. Morsomt nok kan man ogsaa aflæse et Tegn til den stærke Højkonjunktur paa Byggeomraadet. Antallet eksporterede m^3 angiver nemlig Bygningstømmer fra Landets store Skove, og man ser, at dette i 1921 hovedsagelig er blevet i Landet (en tilsvarende Import er steget stærkt).

Den vigtigste Leverandør har tidligere været Italien (36,59 pCt. af Importen i 1920, ca. 22 pCt. i 1921), men blev i 1921 Østrig-Ungarn (henholdsvis 20,6 og 26,6 pCt.) og er nu rimeligvis Czeko-Slovakiet (som steg fra 9,28 til 20,54 pCt. i Løbet af de samme to Aar). Dernæst kommer Grækenland, England, Frankrig, Tyskland, De Forenede Stater, Rumænien, Schweiz og Holland.

Langt den overvejende Del af Importen er Tekstilvarer. I de første 9 Maaneder af 1921 importeredes f. Eks. 20 259 472 kg Bomuld (Tøjer, Traad m. m.), 2 684 984 kg Uld (Tøjer, Garn, Strømper etc). Den næstvigtigste Post er Jern (93 079 355 kg) og Maskiner (21 223 088 kg). Udtrykt i Dinarer beløb de nævnte Tekstilvarer sig til ca. 1227 Millioner, Jernet til 303 og Maskinerne til 130 Millioner. Desuden importeres raffineret Sukker, Petroleum, Benzin og Raaolie, Sæbe og Vokspræparater, Sprængstoffer, Skind, Skosaaler, Ris og Kaffe, elektriske Apparater, noget Stenkul, Papir, og diverse andre ikke specificerede Artikler (som løb op til 654 Millioner Dinarer).

De skandinaviske Produkter falder jo nærmest under Rubriken »Maskiner, Jern og Diverse«. For at gøre sig et Begreb mere om, hvad dette kan være, maa man noget nærmere betragte den Virksomhed, som gaar for sig i Landet.

Virksomheder og Konsumentgrupper i Landet.

Jugoslavien er først og fremmest et Landbrugsland. Ca. 80 pCt. af Befolkningen er Bønder, som dyrker ca. 7 Millioner Hektarer, hvoraf en Del (det tidligere Sydungarn) hører til det frugtbareste Land i Mellemevropa. Navnlig Produktionen af Majs, Hvede, Byg og Kartofler spiller en stor Rolle. Trods Krigens Ødelæggelser har Jugoslavien en betydelig Kvægbestand tilbage (1,4 Mill. Heste, 5,5 Mill. Okser, 4,84 Mill. Svin, 3,35 Mill. Geder og 11,8 Mill. Faar).

Bønderne, som er velhavende og har forbausende ringe Gæld, er nøjsomme og tilvirker selv deres Klæder m. m. Ikke desto mindre er de de mest betydningsfulde Kunder, man kan faa. Hovedsagelig køber de almindeligere Landbrugsmaskiner, men der er Konkurrencen saa skarp fra Ungarn, Czeko-Slovakiet, Østrig og Tyskland, at Chancerne for Skandinavien kun er smaa. Bedre stiller det sig med Motorer, navnlig for Raaolie, Trækul eller Brunkul. Paa det sidste Brændsel er Landet rigest. Men bedst kan Skandinavien naturligvis gøre sig gældende med Specialmaskiner, som andre Lande ikke laver saa gode. Herved kommer man imidlertid mere ind paa Forædlingsindustrien for Landbrugsprodukter end paa direkte Leverancer til Bønderne, og Forhandlingerne sker bedre med Sammenslutningerne (»Zadrugas«).

Særlig gode Muligheder kan aabne sig, hvis man er i Stand til at vinde disse Organisationers Tillid til dansk Sagkundskab og Dygtighed. Men derved maa man ikke begrænse Synskredsen til de Salgsmuligheder, som ligger lige for, men søge at sætte sig ind i Organisationens egne Planer og søge at hjælpe og understøtte disse. Og kan dansk Industri med Hjælp af nogen Kapital selv tage Initiativ ved Anlæg af Slagterier, Kornmagasiner, Frørenserier, Frugtbehandlingsanstalter m. m., vil Arbejdet kunne faa en overmaade fast Underbygning. At forædle de primitive Produkter, som allerede findes, og derved forøge Værdien meget stærkt med forholdsvis ringe Arbejde, er en af de bedste Forretninger, som kan tænkes i dette Land.

Omtrent et lige saa stort Areal som Landbrugsjordene optager Skovene. I Dalene vokser Eg, paa Bjergene Fyr og Gran. Den dermed forenede Virksomhed kræver først og fremmest Træbearbejdningsmaskiner, hvor Tyskerne er haarde Konkurrenter. Kun i mindre Grad købes finere Specialmaskiner, men Forbruget stiger dog, bl. a. for Møbelfabriker. Efterhaanden udvikler sig ogsaa her flere og flere Forædlingsindustrier: Cellulose, Papir, Trætjære, Tændstikfabriker o. s. v. Men det gaar langsomt.

Ogsaa de udstrakte Brunkulslejer, Jerngruberne og de andre Grubeindustrier i det paa Mineraler meget rige Land er endnu kun forholdsvis lidet udnyttede. Men efterhaanden som Foretagsomheden muliggøres, stiger Behovet af Maskiner til Dampcentraler, Jern-

værker o. s. v., og selv en lille Del af den rige Vandkraft begynder man at faa Raad til at udbygge.

Denne Gruppe af Konsumenter indtager et Mellemstadium. De er endnu ikke saa vel befæstede som Bonderne, men i stigende Betydning, har ganske store Fornødenheder og er forholdsvis uafhængige af Konjunkturerne. Noget lignende gælder vel ogsaa de opvoksende Tekstilfabriker og delvis Læderindustrien.

Dernæst er alt, hvad der kommer ind under Begrebet Reparationer, mekaniske Værksteder, Skibsværfter, Waggonfabriker o. s. v. betydningsfulde Konsumenter i livlig Udvikling. Blot gælder her det samme, at Konkurrencen er stor ved Leverancer af almindelige Værktojsmaskiner, hvoraf jo Konsumtionen er størst.

De største Konsumartikler er mere underkastede Konjunkturernes Omskiftelser og derfor farligst at basere Beregninger paa. Dette gælder naturligvis personlige Forbrugsartikler, navnlig Luksus. Men ogsaa i høj Grad den med Bygningsindustrien sammenhængende Konsumtion, ikke blot Bygningsmaterialer og Maskiner, samt Elevatorer o. lign., men ogsaa f. Eks. Snedkerimaskiner, Teglværker, Cementfabriker etc. Meget store Forretninger har været gjort, men med stærke Svingninger i Markedet. Paa Transportindustriens Omraade indtræder dog vanskeligt Lavkonjunktur.

Selv om det ligger uden for vort Omraade, kan det være betegnende, at der bl. a. findes en livlig Efterspørgsel efter Stenkul af høj Kvalitet, Jernbaneskinner og Telegraftraade.

Elektriske Artikler har endnu ikke normale Forudsætninger, bl. a. da Kraftstationerne helt maa revideres og udvikles efter nye Planer (som man iovrigt allerede er i fuld Gang med at udarbejde), men har sikkert en udmærket Fremtid.

Endelig findes en særlig Klasse af Leverancer, nemlig til Regeringen. Her kan de allerstørste, men ogsaa allervanskeligste Forretninger gøres. Den største Konsumtion har Krigsministeriet, ikke blot Kanoner, Geværer, Ammunition o. s. v., men ogsaa f. Eks. Tekstilvarer, Gummiringe til Automobiler, Vogne m. m.

Ruslandsoverenskomsten.

Efter at Handelsoverenskomsten mellem Danmark og Rusland er vedtaget af den danske Rigsdag, er Ingeniør *Hjalmar Lange* fra Industriraadet Mandag den 11. Juni afrejst til Rusland for, i Overensstemmelse med den tidligere trufne Bestemmelse, dér at undersøge alle saadanne Spørgsmaal, der med Henblik paa Genoptagelsen af Handelssamkvemmet med Rusland er af Interesse for den danske Industri.

Under Forhandlingerne i Rigsdagen og senere i enkelte Blades Omtale af Ruslandsspørgsmaalet er der fra forskellig Side fremsat Bemærkninger om, at den Undersøgelse, som Ingeniør Lange nu skal foretage, rettelig burde have været tilendebragt, forinden Overenskomsten blev ratificeret, saaledes at man ved Forhandlingerne herom kunde have haft de indsamlede Oplysninger at støtte sig til. I den Anledning vil Industriraadet gerne gøre opmærksom paa, at Raadet allerede for lang Tid siden har ønsket at sende Ingeniør Lange til Rusland i den nævnte Hensigt, men forskellige Hensyn har medført, at Rejsen har maattet udsættes indtil nu.

Forholdene indenfor den russiske Industri.

Lederen af Handelsafdelingen ved den russiske Delegation i Stockholm, *S. F. Gardenin*, har fornylig angaaende den russiske Industri fremsat følgende Udtalelser:

Set i Forhold til Produktionen før Krigen er de nedennævnte russiske Industrier nu oppe paa følgende Produktionstal:

Tobaksindustrien ca. 100 pCt., Tekstilindustrien ca. 60 pCt., Landbrugsmaskinindustrien ca. 100 pCt., Papirindustrien ca. 80 pCt., Kabelindustrien ca. 100 pCt., Glødelampeindustrien over 100 pCt., Jern- og Staalindustrien 5 til 10 pCt., Tændstikindustrien og Læderindustrien er i fuldt Arbejde, naar undtages Skotøjsfabrikerne.

I Baku blev der i April Maaned produceret 18 Mill. Pud (à 16,4 kg) Raanafta, og pr. 1. Maj var Lagerbeholdningerne oppe paa 80 Mill. Pud. Den russiske Kulproduktion udgjorde i Marts Maaned 65 Mill. Pud.

Jernbanernes Transportkrise er nu overstaaet. Der er fra Tyskland leveret 700 Lokomotiver og fra Sverige 300. Vognmanglen kendes ikke mere, hvad der dog staar i Forbindelse med den Omstændighed, at Vareomsætningen i Rusland nu kun er halvt saa stor som før Krigen. Til Transport af Naftaproduktionen er der indkøbt og allerede leveret 500 Cisternevogne fra Canada.

Det russiske Flodtransportvæsen virker endnu ikke tilfredsstillende.

Korneksporten er ved at komme i god Gænge, og den russiske Regering garanterer som Maksimum af Urenheder 3 pCt. i det eksporterede Korn. De store Kornelevatorer i Petrograd og Odessa er i fuld Virksomhed, og i Reval har Bolshevikregeringen lejet et Kornelevatoranlæg til Brug for den russiske Eksport.

Træeksporten anslaas for 1923 til ca. 250 000 Standard. Der er paabegyndt Cementeksport til Tyrkiet og Italien fra Cementfabrikerne i Novorussisk.

Med Henblik paa Mulighederne for dansk Eksport til Rusland har Gardenin nævnt, at der i Rusland er Interesse for Landbrugsmaskiner, Mejerimaskiner, Drittelmateriale, Raaoliemotorer m. v. samt Frø (af Grøntsager og Græs).

I Rusland har man sin Opmærksomhed henvendt paa Kjøbenhavns Frihavns Muligheder som Transit-

plads for Ruslands Handel vestpaa og er iøvrigt interesseret i Dannelsen af saakaldte »blandede Selskaber« for Industri og Handel, som kan faa Ret til at eksportere og importere visse Arter Varer under Kontrol af den russiske Regering.

▫▫▫▫▫▫

Statsunderstøttet Konkurrence.

I Anledning af den Konkurrence, »Samfundet og Hjemmet for Vanføre« paafører de private Erhvervsdrivende, har Industriraadet under 28. f. M. tilskrevet Undervisningsministeriet saaledes:

»Paa given Foranledning tillader Industriraadet sig herved at rette Henvendelse til det høje Ministerium angaaende den Konkurrence, som den af »Samfundet og Hjemmet for Vanføre« drevne Bandagistforretning paa vedkommende Omraade paafører de private Erhvervsdrivende.

»Samfundet og Hjemmet for Vanføre«, hvis Virksomhed ikke nok kan paaskønnes, har som bekendt til Hovedformaal gennem en Klinik at yde de vanføre Patienter Lægehjælp, forsyne dem med passende Bandager og i en Haandværksskole at uddanne vanføre Elever i forskellige Fag for derved at hjælpe dem til Selverhverv.

Paa dette Grundlag har Foreningen i en Aarrække udført et samfundsnyttig Arbejde, *som Staten har anerkendt ved f. Eks. i Regnskabsaaret 1921—22 at yde et Tilskud paa ca. 3/4 Mill. Kroner.*

Af Aarsberetningen fremgaar, at der til Hjemmet for Vanføre er knyttet et Bandageri, der omfatter Bandagesystue, Formestue, Sadelmager-, Smede-, Drejer- og Skomagerværksted. I dette Bandageri var sidste Aar beskæftiget 43 lønnede Arbejdere. Deriblandt var 10 Vanføre, medens de 33 var almindelige Arbejdere udefra.

Disse Arbejdere udfører ikke blot Arbejde for Institutionens egen Klinik, men ogsaa til andre Kliniker, Hospitaler og private Patienter, hvorved der skaffes en ikke ubetydelig Indtægt. Af Regnskabet 1921—22 fremgaar, at der er leveret Bandager og Fodtøj til Klinikens egne ubemidlede Patienter for 292 000 Kr., medens derudover er solgt for 204 000 Kr.

Med Hensyn til dette sidste Salg paa op imod 1/4 Mill. Kroner forekommer det Industriraadet, at »Samfundet og Hjemmet for Vanføre« gaar udenfor sit iøvrigt saa prisværdige Formaal. Hvis det her kun drejede sig om de Vanføres eget Arbejde, laa Sagen ganske anderledes, men der beskæftiges som ovenfor anført 33 normale Arbejdere. Herved opstaar det efter Raadets Opfattelse meget uheldige Forhold, at Staten gennem sin Understøttelse af 3/4 Mill. Kroner til et rent socialt Arbejde medvirker til at støtte en Konkurrence overfor de private Erhvervsdrivende. Denne Konkurrence er tiltaget i meget følelig Grad i de senere Aar, idet Samfundet nu i vidt Omfang leverer Bandager til Hospitaler, private Kliniker og det bemidlede private Publikum — *altsaa en Virksomhed, der utvivlsomt maa siges at falde ganske udenfor Samfundets naturlige Virksomhedsomraade,* tilmed da de Patienter, der her forsynes med Bandager o. lign., i mange Tilfælde kun lider af mindre legemlige Fejl og derfor overhovedet ikke kan henregnes til de Vanføres Tal. Idet Industriraadet tillader sig at gaa ud fra, at man fra Statsmagtens Side ikke gennem det ydede Statstilskud har ønsket at medvirke til at paaføre de private Erhvervsdrivende en ganske unaturlig Konkurrence, særlig under Hensyn til at der netop paa det heromhandlede Omraade findes danske Virksomheder, der i Kraft af deres højt udviklede Teknik er i Stand til at opfylde ethvert rimeligt Krav fra Lægers og Patienters Side, tillader man sig indtrængende at henstille, at Ydelse af fremtidige Statstilskud til »Samfundet og Hjemmet for Vanføre« maa blive gjort afhængig af, at Samfundets Bandagistvirksomhed i Overensstemmelse med foranstaaende begrænses til dens naturlige Omraade. Om den Beslutning, som Undervisningsministeriet maatte træffe i Sagen, vilde man sætte Pris paa til sin Tid at modtage Underretning.

P. R. V.
C. F. Jarl.
G. E. Hartz.

▫▫▫▫▫▫

Kasserer R. Nielsen.

Efter 15 Aars dygtigt og samvittighedsfuldt Arbejde forlod Kasserer Nielsen paa Grund af tiltagende Svagelighed Industriforeningens Tjeneste med Udgangen af Maj Maaned iaar.

Foruden Kassererstillingen i Industriforeningen har Hr. Nielsen varetaget Kassererhvervet i Industriraadet, i hvilken Stilling der særlig under Verdenskrigen har paahvilet ham et meget omfattende Arbejde.

Den 31. Maj fandt der i Industriforeningens Mødesal en lille Højtidelighed Sted, ved hvilken Lejlighed bl. a. Bestyrelsens fungerende Formand, Direktør Benny Dessau, og Repræsentantskabets Formand, Direktør R. Helweg, var tilstede, Direktør Dessau overrakte paa Foreningens Vegne Kasserer Nielsen et Guldur med Inskription som Anerkendelse for Hr. Nielsens udmærkede Arbejde i Industriforeningen.

Ved samme Lejlighed modtog den gamle, afholdte Kollega gennem Kontorchef G. E. Hartz en Guldkæde fra Funktionærerne i Industriforeningen og Industriraadet.

▫▫▫▫▫▫

Boganmeldelse.

Regnskabsfører K. Nielsen ved A/S Silvan har udgivet en lille Bog med Titlen: Træberegningsbogen, der indeholder en Række praktiske Tabeller for Prisudregning af Træ.

Det er en nyttig lille Bog for enhver Snedker, Tømrer, Bygmester og enhver, der har med Træindkøb og Kalkulation af Træ at gøre, og den kan saa meget mere anbefales, som den er overordentlig praktisk indrettet, saaledes at man med største Lethed kan finde de til hver Trædimension svarende Priser.

Dog er der en enkelt Indvending at gøre. I Tabellerne for Kvdr. Maal er Prisen pr. Kubikfod anbragt

i samme Linie for ru og for høvlet og pløjet Træ. Derved faar man let den Opfattelse, at det er samme Kvalitet, der er tænkt paa. Hvis man f. Eks. giver 3 Kr. pr. Kbf. ru Træ, og Høvlingen og Pløjningen koster f. Eks 50 Øre pr. Kbf., skal man gaa 5 Linier længere ned i Tabellen for at finde den til det ru Træ svarende Kvalitet høvlet og pløjet Træ.

Naar man ved det, er der selvfølgelig ingen Vanskeligheder heri, men den rent typografiske Sammenstilling af de to Tabeller rummer Fare for Fejltagelser, som kunde være undgaaet enten ved at skille Tabellerne skarpere ad eller ved en Fremhævelse af Forholdet.

Disse Bemærkninger udspringer kun af Ønsket om at gøre opmærksom paa dette Forhold, thi Bogen kan kun paa det allervarmeste anbefales til alle interesserede.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Motorprøver paa Teknologisk Institut.

I Betragtning af den store Betydning det vil have for Anvendelsen af Forbrændingsmotorer, at det ved en offentlig Prøve godtgøres, hvilke Fortrin de forskellige Fabrikater maatte have, og da der gentagne Gange fra interesserede Forbrugere har været Ønsker fremme, der gik i nævnte Retning, har et Udvalg af Repræsentanter for Dansk Fiskeriforening, Statens Redskabsudvalg og Teknologisk Institut udsendt Indbydelse til danske Fabrikanter og Forhandlere af Forbrændingsmotorer om at deltage i en af nævnte Udvalg arrangeret Prøve, der agtes afholdt i Løbet af indeværende Sommer paa Teknologisk Institut.

Indmeldelsen maa ske inden 27. Juni. Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Institutet, G. A. Hagemannsgade 2, Kjøbenhavn B.

Englands Kul og Jern.

I det første Kvartal for iaar stiller de engelske Produktionstal sig saaledes, sammenlignet med Tallene for de tilsvarende Tidsrum i 1921 og 1922:

	Kul (Mill. Tons) Produktion	Eksport
1921	53,7	5,3
1922	62,2	13,2
1923	71,0	18,6

	Raajern og Staal (i 1000 Tons) Produktion		Eksport	
	Raajern	Staal	Raajern	Staal o. l.
1921	1491	1336	43	505
1922	977	1295	118	654
1923	1744	2143	273	767

(alt altsaa for første Kvartal i vedkommende Aar).

□□□□□□

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Eksportmuligheder i Jugoslavien.

Tidsskriftet bringer i dette Hefte første Halvdel af en Artikel angaaende ovenstaaende Spørgsmaal af Ingeniør, cand. polyt. *Otto Fischer*, der fornylig med Støtte fra Industriraadet har foretaget en Studierejse i Jugoslavien for der at undersøge, hvilke Muligheder der eventuelt maatte frembyde sig for dansk Erhvervsliv. Ingeniør Fischer agter i Løbet af næste Maaned igen at rejse til Jugoslavien, men opholder sig i den sidste Uge af Juni her i Byen og vil da gerne med Oplysninger og Raad bistaa saadanne danske Firmaer, som maatte være interesseret i at gøre Forretninger i Jugoslavien. De paagældende Firmaer bedes rette Henvendelse til Industriraadets Sekretariat for at træffe Aftale angaaende en eventuel Konference med Ingeniør Fischer.

Skotøjsindustriens Krisetold.

Under 1. ds. har Industriraadet tilskrevet Indenrigsminister Kragh saaledes angaaende ovennævnte Spørgsmaal:

»Da det i høj Grad maa befrygtes, at en Bortfalden af den for Tiden gældende Krisetold for Fodtøj vil medføre, at Skotøjsindustrien — og dermed ogsaa for en stor Del Læderindustrien — bringes i en overordentlig kritisk Situation, tillader Industriraadet sig heved indtrængende at anmode Deres Ekscellence om at ville tage op til Overvejelse, om der ikke maatte kunne findes en Udvej til at opretholde et forsvarligt Værn for Skotøjsindustrien mod den udenlandske Valutadumping-Konkurrence, selv om det, som det desværre i Øjeblikket ser ud til, ikke maatte lykkes at tilvejebringe en Overenskomst mellem de paagældende Arbejdsgivere og Arbejdere med Hensyn til Opfyldelsen af Betingelserne for, at den i Henhold til Lov af 28. Marts d. A. fastsatte Krisetold for Fodtøj fremdeles opretholdes.«

Responsum.

Koutume vedrørende Opfindelser tilsigtende Driftsforbedringer o. lign.

Fra en herværende Højesteretssagfører har Industriraadet fornylig modtaget en Forespørgsel angaaende ovenstaaende Spørgsmaal og har som Svar herpaa udtalt følgende:

»I Anledning af Deres Skrivelse af 14. April, i hvilken De udbeder Dem en Udtalelse om følgende Spørgsmaal:

»Findes der nogen Koutume for, hvorvidt Opfindelser tilsigtende Driftsforbedringer og lignende indenfor en Fabrik, foretaget af en i Fabriken ansat Funktionær, tilfalder vedkommende Fabrikant, saaledes at den paagældende Funktionær ikke har nogen egentlig selvstændig Ret til Opfindelsen. Der tænkes paa saadanne Tilfælde, hvor den paagældende Funktionær er kontraktlig forpligtet til at

anvende hele sin Arbejdskraft i Principalens Interesse.«

har Industriraadet rettet Henvendelse til ialt 11 af vore største industrielle Virksomheder og skal paa Grundlag af disses Svar udtale, at det i saadanne Tilfælde, hvor paagældende Funktionær har indgaaet den i Forespørgslen nævnte ubetingede kontraktlige Forpligtelse, er den almindelige Opfattelse indenfor Industrien, *at Opfindelser tilsigtende Driftsforbedringer o. lign. indenfor en Fabrik, foretaget af en i Fabriken ansat Funktionær, tilfalder vedkommende Fabrikant,* men det er ofte indenfor adskillige Virksomheder Koutume, at man i et saadant Tilfælde giver vedkommende Funktionær et særligt Honorar. Saafremt vedkommende Opfindelse falder udenfor Funktionærens egentlige Arbejdsfelt, maa det dog formentlig i hvert enkelt Tilfælde bero paa et Skøn, om Funktionæren kan have nogen Ret til Opfindelsen. Det vil i saa Fald være i høj Grad medbestemmende, om Erfaringer, indhøstede i den paagældende Virksomhed, har bidraget til den gjorte Opfindelse.«

Lov af 1. Maj 1923 om Boligforhold.

Medens Loven af 1. Maj 1923 vedrørende Boligforholdene endnu var til Behandling i Rigsdagen, henledte Industriraadet det paagældende Folketingsudvalgs Opmærksomhed paa, at Lovforslagets Bestemmelser om

at Varsel for Opsigelser fra Ejerens Side forlænges til 6 Maaneder eller derover, uanset om den kontraktmæssige Opsigelsesfrist maatte være kortere og

at Lejligheder i en Kommune ikke uden Kommunalbestyrelsens Samtykke maa udlejes til Personer bosiddende i andre Kommuner,

vilde virke meget generende for industrielle Virksomheder, der i Tilknytning til Fabriksanlægene har særlige Arbejderboliger.

Rigsdagen tog Hensyn til denne Henvendelse ved i Loven at indføje en Bemærkning om, at de to nævnte Bestemmelser ikke skal gælde for Personer, hvis Adgang til den paagældende Bolig er betinget af Arbejdet ved en bestemt Virksomhed eller Institution.

Opnaaelse af Kreditoplag.

Paa Foranledning af en Henvendelse fra Foreningen af danske Chokolade- og Sukkervarefabrikanter angaaende Lettelser i Bestemmelserne for Opnaaelse af Kreditoplag for industrielle Firmaer har Industriraadet den 11. Maj tilskrevet Finansministeriet saalydende:

»Industriraadet tillader sig herved at anmode det høje Ministerium om, at der indføres en Ændring i de for Opnaaelsen af Kreditoplag stillede Betingelser, saaledes at der ikke længere udkræves Grossererborgerskab for at kunne faa Kreditoplagsret, men at Fabrikantborgerskab giver samme Ret i denne Henseende.

Blandt andet fordi adskillige industrielle Raavarer er toldpligtige og kreditoplagsberettigede, er det for industrielle Virksomheder i Produktionsøjemed af Interesse af have Kreditoplagsret, og det føles derfor som uhensigtsmæssigt, at disse Virksomheder, for at opnaa denne Ret, skal være nødt til at søge Grossererborgerskab, ogsaa fordi der herved paaføres dem en aarlig Udgift.

Industriraadet kan ikke se rettere end, at Adgangen til at faa Kreditoplag i saa vidt Omfang som muligt bør staa aaben for alle Virksomheder, saavel indenfor Handelen som indenfor Industrien, der ifølge Forholdenes Natur har Fordel af at benytte Kreditoplag, og udfra dette Synspunkt vil Raadet derfor tillade sig at anbefale, at Fabrikantborgerskab giver samme Ret til Kreditoplag, som Grossererborgerskab. Industriraadet er ikke klar over, hvorvidt en saadan Reform vil kunne gennemføres ad administrativ Vej; er dette imidlertid ikke Tilfældet, vil Raadet gerne tillade sig at forespørge, om det høje Ministerium vil være sindet ved den til Efteraaret bebudede tekniske Revision af Toldloven at stille Forslag om en eventuel Ændring i den paagældende Lovgivning.«

Udenrigsministerielle Meddelelser til Gennemsyn i Industriraadet.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nedennævnte Bilag, der er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat:

Udklip af Journal Officiel af 13. Maj, hvori findes et Dekret af 6. Maj, der fastsætter, hvilke Mængder af Varer, fabrikerede i Saardistriktet af Raaprodukter eller Halvfabrikata af tysk Oprindelse, der aarligt kan indføres toldfrit i Frankrig.

En fra Gesandtskabet i Warschau modtaget polsk Forordning af 9. Maj, der forhøjer de bestaaende Toldmultiplikatorer 4000 og 6000 til henholdsvis 6000 og 9000, samt en Forordning, hvorefter den normale Toldmultiplikator 6000 fremtidig kommer til Anvendelse paa en Række nærmere angivne Varer, bl. a. Cigarer, Cigaretter, Kaffe, Kakao, visse Glasvarer etc.

Nogle fra Gesandtskabet i Konstantinopel modtagne Avisudklip, omhandlende en af den derværende britiske Domstol afsagt Kendelse i en Sag mod det russiske Selskab »Centrosojus«.

Udskrift af en fra Konsulatet i Riga indsendt Indberetning, omhandlende Forslag til en ny lettisk Importtarif, der menes at ville blive vedtaget i Seimen, saaledes at den kan træde i Kraft i August Maaned.

Samhandelen mellem Danmark og Finland.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Genpart af en fra Gesandtskabet i Helsingfors modtaget Indberetning af 17. Maj d. A., omhandlende Finlands Samhandel med Danmark i 1922. Indberetningen, der er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, indeholder en specificeret Varefortegnelse, der bl. a. viser, at medens Samhandel mellem Danmark og Finland i de tidligere Aar har givet Udtryk for Danmarks store Rolle som Transitland indenfor næsten alle Importens Varegrupper, viser Cifrene for 1922, at Samhandelen paa Importens Omraade nu begynder at koncentrere sig om mere bestemte Varesorter. Finlands Bestræbelser for at komme i Forbindelse med de oversøiske Leverandører synes saaledes til en vis Grad at være lykkedes, og Importen fra Danmark i 1922 viser da ogsaa nedadgaaende Cifre næsten for alle Varer. Dette er særlig Tilfældet indenfor følgende Varegrupper: Madvarer af Dyr, Kolonialvarer, vævede Varer, Tekstilvarer og Maskiner og Apparater, hvis Importværdi kun udgør ca. Halvdelen af de tilsvarende Værdier for 1921. Derimod er Importen af Spindestoffer, Huder og Skind og Transportmidler steget ret betydeligt. Det fremgaar endvidere af Indberetningen, at Eksporten fra Danmark til Finland i indeværende Aar synes at udvikle sig betydelig mere tilfredsstillende, og navnlig Grupperne: Spindestoffer, vævede Varer, Tekstilvarer, Huder og Skind, Transportmidler og Olier viser Fremgang.

Australsk Toldmemorandum.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af australsk Toldmemorandum indeholdende Definitioner paa de i de nu anvendte Fakturaformler benyttede Udtryk. Det paagældende Memorandum, der endvidere indeholder Formlen til de Erklæringer, som Departementet vil afkræve Eksportører i Tilfælde af, at det ønsker yderligere Bevis for Rigtigheden af de i en Fakturaformel angivne Værdier, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Messe i Leipzig.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt Industriraadet, at Efteraarsmessen i Leipzig d. A. vil finde Sted i Tiden fra 26. August til 1. September.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er i Juni aabent Hverdage Kl. 10—8, Søndage Kl. 10—12.

I *Juli* Maaned er Biblioteket aabent *Hverdage* Kl. *3—8*. Medlemmerne bedes navnlig lægge Mærke til, at der iaar er aabent alle Hverdage og 5 Timer daglig. (Tidligere var det kun 2 Timer 3 Gange ugentlig).

Bibliotekets 14-Dages-Fortegnelse begynder denne Gang en Oversigt over de Emner, hvorom der findes Tidsskrifter fremlagt i Læsesalen. Denne Fortegnelse meddeler kun Emnet, Faget samt Numre; disse angiver de Hyldepladser, hvorpaa de enkelte Tidsskrifters sidste Numre er fremlagt. Saaledes angiver: Arkitektur 203—209, at Tidsskrifterne: The builder; Glasers Annalen; Moderne Bauformen; Zeitschrift für Bauwesen; Svensk Arkitektur; Architekten samt Bygmesteren er at finde paa de nævnte Hylder.

Der er ofte fremsat Ønske om her i Bladet at meddele Navnene paa alle Bibliotekets Tidsskrifter, men det vil tage alt for stor Plads at aftrykke Titlerne paa vore halvtredie Hundrede Numre, hvorimod den her paabegyndte Fortegnelse over Emnerne eller Fagene, som vil optage tre Spalter, sikkert vil være tilstrækkelig fyldig til at give Brugerne en klar Oversigt over Bibliotekets Tidsskrifthold.

Acetylen .... Hylde Nr. 156, 157.
Apotekervæsen .... — - 62, 64, 65.
Arbejde (herunder findes Organisation, Ledelse, Drift, Arbejdsgiver- og Arbejderforening) Hylde Nr. 9—16.
Arkitektur .... Hylde Nr. 203—209.
Asfalt .... — - 168.
Autogensvejsning .... — - 141, 156, 157.
Automobil .... — - 121—124.
Beton (Jern-) .... — - 178—179.
Biblioteksvæsen .... — - 227.
Bjergværksdrift .... — - 175.
Blikkenslager .... — - 181.
Bogtryk .... — - 131, 257.
Bryggeri .... — - 147, 150.
Bygningsvæsen ...... Hylde Nr. 73, 178, 179, 203—209.
Celluloid .... Hylde Nr. 167.
Cement .... — - 163.
Dekorativ Kunst .... — - 211—216.
Drivkraft (se ogsaa Arbejde) .. — - 76, 98, 99.
Eksport (se ogsaa Handel).... — - 30.
Elektroteknik .... — - 88—97.
Fabrikdrift .... — - 77, 104.
Farveindustri .... — - 165.
Farmaci .... — - 62, 64, 65.
Flyvning .... — - 120, 123.
Fotografi .... — - 218, 219. 220.
Fysik .... — - 41.
Gartneri .... — - 254.
Garveri .... — - 191, 192.
Geografi .... — - 222.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 13 1. JULI 1923

Industriraadet og Valutasituationen.

DEN gradvise Nedgang i den danske Krones Værdi, som man gennem længere Tid har været Vidne til, tog som bekendt i den forløbne Maaned en saa forøget Fart, at man omsider atter for Alvor begyndte at beskæftige sig med det indviklede Problem, der hedder vor Valutasituation. Baade fra offentlig og privat Side er der fremkommet en Række Udtalelser, der alle munder ud i Opfattelsen af, at den indtrufne Forværring absolut maa afbødes, men som desværre ellers er lige saa afvigende, naar der er Tale om Midlerne for at naa dette Maal, som Tilfældet var, da det samme Spørgsmaal for et Par Aar siden var brændende. Alligevel er der næppe Tvivl om, at der i den store Offentlighed er en stadig voksende Erkendelse af, at Hovedaarsagen til Vanskelighederne er at søge i vor *Handelsbalances* uheldige Udvikling.

Fra Nationalbankens Side har man erklæret sig villig til at tage Initiativet til Indkaldelse af en Valutakonference, og herved har Diskussionen selvfølgelig faaet en mere reel Værdi. For Industriens Vedkommende har Industriraadet paa et Møde den 16. Juni behandlet Sagen og enstemmigt vedtaget følgende Udtalelse:

Kun ved en gennemgribende Bedring i Handelsbalancen kan der skabes en sund Økonomi og dermed et varigt Grundlag for en Genrejsning og Stabilisering af den danske Krones Værdi. Formindsket Indførsel og forøget Udførsel er derfor det Maal, der bør stræbes henimod.

Allerede i Slutningen af 1919 pegede Industriraadet paa det nødvendige i, at de gældende Toldsatser blev ført à jour, og det turde nu være hævet over enhver Tvivl, at en saadan Foranstaltning i ganske afgørende Grad vilde have tjent til at hemme den urimeligt opsvulmede Import, som er Hovedaarsagen til Valutamisèren. En Forhøjelse af Vægttoldsatserne i Overensstemmelse med Kronens reducerede Købeevne er et af de virksomste og mest enkle Midler til Bortskæring af den overflødige Indførsel og til Opretholdelse af den nationale Produktion; denne Foranstaltning bør derfor iværksættes saa snart som muligt, og der bør, som tidligere af Industriraadet fremhævet, samtidig gives Regeringen den fornødne Bemyndigelse til at gribe regulerende ind, naar Forholdenes Udvikling truer med at give vigtige Produktionsgrene til Pris for en ødelæggende Dumpingkonkurrence.

Samtidig bør Arbejdet for en Nedbringelse af Omkostningerne saavel indenfor Produktion og Omsætning som ved Statens og Kommunernes Administration fortsættes med den størst mulige Kraft, og det bør for det offentlige som for den private være en Pligt at anvende dansk Arbejde i videste Udstrækning.

Med Hensyn til Eksporten maa Staten med alle til Raadighed staaende Midler medvirke til, at danske Produkter ikke behandles ugunstigere paa Eksportmarkederne end Varer fra andre Lande. Ved en aktiv Handelspolitik bør Danmarks endnu relativt gode Købeevne søges udnyttet til at bortrydde de Hindringer, der vanskeliggør Salget af danske Varer i Lande, hvor der ellers vilde være naturlige Afsætningsmuligheder. Overfor de Lande, hvorfra Danmark indfører for meget store Beløb, og som ikke destomindre ved særlige Toldforanstaltninger og lignende søger at udelukke Indførslen af danske Varer, maa den danske Toldlovgivning og Traktatpolitik indrettes efter Gensidighedens Princip,

og saafremt Danmark fra de paagældende Lande indfører Varer, der er uundværlige, eller som af Produktionshensyn ikke taaler en Prisforhøjelse, bør Staten af al Magt støtte Bestræbelser for at fremskaffe tilsvarende Varer fra Lande, der paa en mere ligelig Basis ønsker at træde i Samhandel med Danmark.

Industriraadet maa paa det varmeste anbefale den andetsteds fra fremsatte Tanke om, at Valutaproblemet gøres til Genstand for en saglig Drøftelse, og Raadet understreger Nødvendigheden af, at en saadan Konference finder Sted snarest, og at dens Arbejde fremmes med størst mulig Kraft.

* * *

Den danske Chokolade- og Sukkervareindustri gennem 25 Aar.

Som for saa mange andre danske Industrier gælder det ogsaa for Chokolade- og Sukkervareindustrien, at den ikke er mere end et Par Menneskealdre gammel. Enkelte af de nu eksisterende Virksomheder kan ganske vist føres noget længere tilbage, saaledes A/S Elisabethsminde, hvor det oprindelige Firma blev grundlagt i 1825, og A/S Chr. F. Kehlet, der ligeledes kan datere sin Oprindelse fra nævnte Aar, men om Fabriksdrift i Ordets nuværende Betydning har der dog næppe været Tale paa dette Tidspunkt. Først i 1840 synes der at være begyndt en egentlig fabrikmæssig Fremstilling af Chokolade. I den officielle Statistik fra disse Tider omtales saaledes Urtekræmmer P. C. Deichmann, hvis Værk blev drevet ved Dampkraft, og som fremstillede 40 000 Pund Chokolade i et Aar. Af andre Virksomheder fremhæves Kehlet samt Sukkerraffinadør Fabricius, hvilken sidste navnlig berømmes, fordi hans Fabrik var den »nyeste og fuldkomnest indrettede« af dem her i Landet.

Gennem Statistiken over Indførsel af Kakaobønner er det iøvrigt muligt fra Aar til Aar at følge den spæde Industris Trivsel og Udvikling. Omkring 1840 synes den aarlige Import af Kakaobønner at have været ca. 35 000 kg, ved Begyndelsen af Treserne er den vokset til det dobbelte heraf, og først i 1875 naar Importen op til at udgøre mere end 200 000 kg. I længere Tid svinger nu Indførselstallene mellem 200 000 og 250 000 kg, indtil der fra 1885 indtræffer en meget betydelig Stigning, saaledes at man i Løbet af faa Aar kommer op over 1/2 Million kg. Denne Fremgang fortsættes i rask Tempo, og og ved Aarhundredets Udgang udgør den aarlige Indførsel af Kakaobønner omtrent 1 Mill. kg. Industrien gaar i de følgende Aar stærkt frem, og i Aarene inden Verdenskrigen er Danmarks aarlige Forbrug af Kakaobønner ca. 2 Mill. kg. I Krigsaarene svinger Importtallene op og ned, men efter at den ekstraordinære Import i 1919 har fyldt de tomme Lagre, syntes Importen at skulle fæstne sig omkring 3 Millioner kg. Det er derfor meget bemærkelsesværdigt, at Importen af Kakaobønner i 1922 gaar ned under 2 Millioner kg. Den direkte Aarsag hertil maa utvivlsomt søges i den ved Skattelovgivningen stærkt forcerede Import af færdig Chokolade.

I 1872 fandtes der her i Landet 12 Chokoladefabriker, der tilsammen beskæftigede 75 Arbejdere. Antallet af Sukkervarefabriker er samtidig opgjort til 14 med tilsammen 70 Arbejdere.

Den egentlige Sukkervareindustri synes at have udviklet sig omtrent ligeløbende med Chokoladeindustrien, og hvor ny Sukkervareindustrien er vil fremgaa deraf, at de tre Fjerdedele af det nævnte Arbejderantal var beskæftiget ved Fabriksvirksomheder, som var anlagt efter 1864.

I de følgende statistiske Opgørelser over Industrien er Sukkervare- og Chokoladefabriker opført under eet, hvilket er en naturlig Følge af, at mange Chokoladefabriker tillige er Sukkervarefabriker. Af de forskellige Industritællinger fremgaar det, at Antallet af Fabriker er vokset fra 83 i 1896 til 111 i 1914. Samtidig er Industriens samlede Personel steget fra 859 til 1892.

Om Produktionen foreligger der for de tidligere Aars Vedkommende kun meget sparsomme Oplysninger. For de sidste Aar stiller Tallene sig saaledes (angivet i Mill. kg):

	Chokolade	Sukkervarer
1906	2,5	4,1
1913	3,9	5,6
1916	4,9	7,8
1917	4,8	7,9
1918	3,4	6,1
1919	6,1	8,0
1920	5,5	7,7
1921	6,2	7,5

For 1922's Vedkommende er Produktionen endnu ikke endelig opgjort, men den har formentlig været en Del mindre end i 1921.

Foruden de egentlige Fabriksvirksomheder findes der en Mængde mindre Virksomheder, der fremstiller Konfekt og Sukkervarer. I 1921 opgøres Antallet af disse smaa Virksomheder til ca. 300, og deres samlede Sukkerforbrug anslaas til knapt 2 Mill. kg. Paa Grundlag af Sukkerforbruget kan deres Produktion tilnærmelsesvis beregnes, og naar denne Produktion medregnes, er der i 1921 her i Landet fremstillet omkring 11 Mill. kg Sukkervarer.

I Chokolade- og Sukkervareindustrien er der tilsammen beskæftiget 2500 Mennesker, og den samlede Produktionsværdi udgør noget over 50 Millioner kg.

De anførte Tal viser, hvilken enorm Udvikling Chokolade- og Sukkervareindustrien er undergaaet, og samtidig med den enorme Vækst i Produktionen er der sket en paa sin Vis tilsvarende Udvikling i Produktionsteknikken. Fra det efter nuværende Forhold beskedne Dampanlæg paa 4 HK, der drev den største Fabrik i 1845, til en moderne Chokoladefabrik er der et Spring, som i sig selv kendetegner hele det tekniske Fremskridt, de sidste Menneskealdre har været Vidne til. Den danske Chokolade- og Sukkervareindustri indtager nu en fremskudt Stilling indenfor den danske Industri, og med dens højt udviklede Teknik er den i Stand til at fremstille Varer, der staar fuldt ud paa Højde med de udenlandske. Selv om det er gaaet her som i saa mange andre Tilfælde, at de gamle Fordomme mod danske Industrivarer er blevet bevaret paa Trods af den virkelige Udvikling, saa har Industrien dog den Glæde, at det i stedse videre Kredse bliver erkendt, at det ikke alene er et Ord, men ogsaa en Realitet, at den danske Chokolade- og Sukkervareindustri kan fremstille saavel den billige og gode som den allerfineste Vare.

Naar Foreningen af danske Chokolade- og Sukkervarefabrikanter nu har fejret 25-Aarsdagen for Foreningens Oprettelse, har dette derfor kunnet ske i Fortrøstning til, at denne Industri, der har haft en saa glimrende Udvikling, ogsaa vil være i Stand til at overvinde Nutidens og og Fremtidens Vanskeligheder. Foreningen, der omfatter alle større Virksomheder indenfor de to Industrier, blev oprettet den 22. Juni 1898, og paa sin Jubilæumsdag kunde den se tilbage paa et meget virksomt Arbejde. Foreningens Hovedformaal var Ordningen af Forholdet overfor Arbejderne.

Da Foreningen blev stiftet, var Ugelønnen for faglærte Arbejdere ca. 16 Kr. med en Arbejdsdag af omtrent 10 Timer. Timelønnen har saaledes været mellem 20 og 30 Øre. For ikke faglærte Arbejdere laa Lønningerne lidt lavere, og for kvindelige Arbejdere var den ikke engang halvt saa stor som det nævnte Tal. I August 1914 var Timelønningerne 56 Øre, 47 Øre, og 25 Øre. I Krigsaarene deltog Industrien i den almindelige Lønstigning, og i 1920 kulminerede Lønningerne med 195, 183 og 110 Øre i Timen eller 3—4 Gange saa meget som i 1914. Derefter er Timelønnen faldet og er nu nede paa et Niveau, der ligger 150 pCt. over Lønningerne før Krigen. Samtidig er Arbejdstiden blevet forkortet og er nu her som andre Steder 8 Timer daglig.

Disse Ændringer i Løn- og Arbejdsvilkaar er naturligvis ikke gennemført uden Strid mellem de modstaaende Interesser. Det fortjener imidlertid at fremhæves, at Forhandlingens Vej altid har været den, man helst fulgte, og igennem den lange Aarrække har der da ogsaa kun en Gang været en større Konflikt indenfor Faget, nemlig ifjor, da Chokolade- og Sukkervareindustrien var inddraget under den almindelige Arbejdsstandsning.

Foreningens første Formand var Fabrikant *A. Winkel*, der stod i Spidsen i de første vanskelige Aar. Derefter blev Fabrikant *Th. Ramsing* Formand, og han efterfulgtes igen af Fabrikant *Adolph Møller*. Den nuværende Formand er Fabrikant *Axel Engel*, der valgtes hertil i 1912. Fabrikant Engel, der er Medlem af Industriraadet, har i de forløbne Aar udført et meget betydeligt Arbejde for Varetagelsen af Chokolade- og Sukkervareindustriens Interesser og nyder med Rette den største Tillid blandt sine Fagfæller. Det samme gælder om Foreningens Næstformand, Direktør *Helms*, der navnlig paa de merkantile Omraader har udført et stort Arbejde. Bestyrelsens øvrige Medlemmer er Direktør *V. Christensen*, Fabrikant *K. K. Enevoldsen*, og Direktør *Hans P. Nielsen*. Foreningens Sekretær er Kaptajn *Gustav Fog*, der sammen med cand. polit. *Ivar Egebjerg* har udarbejdet et Festskrift om Foreningens Virksomhed i de nu svundne 25 Aar.

Om det betydningsfulde Arbejde, der gennem

Oprettelsen af Chokoladefabrikanternes Fællesindkøb blev gjort under Krigen for at sikre Tilførslerne af Raavarer, og om Industriens Bestræbelser for at undgaa den tyngende Omsætningsskat vil vi med det nævnte Festskrift som Kilde i et senere Numer bringe en særlig Artikel.

* * *

Muligheder for Eksport til Jugoslavien.

Af Ingeniør, cand. polyt. *Otto Fischer.*

(Sluttet.)

Betalingsvilkaar.

Af det foregaaende fremgaar, hvor forskellige Grupper af Konsumenter der findes, og med den større eller mindre Stabilitet i Virksomhedernes Art kan mere eller mindre Kredit gives. Naturligvis findes ogsaa Kunder, som er moralsk upaalidelige, men med nogenlunde Forsigtighed og Lokalkendskab er den Art Risiko dog meget mindre, end man heroppe almindeligvis er tilbøjelig til at tro. En Mængde Banker findes. Denne Art Virksomhed bliver let misbrugt, da Lovgivningen tillader saa megen Frihed, at de fleste i større eller mindre Grad driver Handel og Industri samtidig, hos nogle i meget høj Grad, saa at Forskellen fra almindelig Handelsvirksomhed bliver altfor lille. Blandt de større, velkendte Banker findes dog mange, som er udmærkede at arbejde med og kan være bedre end mangen skandinavisk Bank.

Men en ikke mindre vigtig Faktor end Soliditeten ved Bestemmelsen af Betalingsvilkaarene er Konkurrencen. Det er blevet sagt, at hvis der bliver givet tilstrækkelig Kredit, kan de fleste af Skandinaviens Produkter finde Afsætning i Jugoslavien. Men hvis man omvendt er alt for stejl og afvisende i den Retning, kan store Chancer let sættes for hastigt paa Spil overfor andre Landes Konkurrence. De valutastærke Lande, som ikke kan konkurrere med lave Priser, har nemlig ofte benyttet sig af dette Middel, hvormed de bedst kan overvinde disse Konkurrencevanskeligheder. Og er det haabløst for os at konkurrere med de valutasvage Lande, maa vi i det mindste søge at lære af de valutastærke Landes Metoder for ikke at blive helt distancerede paa Verdensmarkedet. Dette Emne er saa vigtigt, at det skal gøres til Genstand for særlig Behandling i næste Kapitel, til Trods for at dette Forhold jo ikke blot gælder Jugoslavien, men ogsaa en Mængde andre Lande.

I samme Grad som vor Evne eller Vilje er for kortrækkende paa dette Punkt, maa vi koncentrere os paa den sidste Mulighed, at søge at vinde Markedet ved Sagkundskab og Propaganda for Varernes høje Kvalitet. Det er den trangeste og besværligste Vej, og ogsaa den koster mange Penge. Men da det sandsynligvis er den, vi væsentligst bliver henvist til at følge, skal den nærværende Behandling slutte med at koncentrere sig herom. Paa dette Sted skal endnu understreges, at Landets Konsumtionsmuligheder er saa store, at vi ikke har Lov til at lade dem ligge upaaagtet hen, selv om Vejen frem til dem er meget trang og besværlig. Har vi nu først brudt os igennem og vundet Markedets Tillid, behøver man ikke at forurolige sig med forventede Krav til større eller mindre Kredit under en eller anden Form, hvorved Fantasien kan foregøgle al Slags Usikkerhedsfølelse og Forskrækkelse overfor det ukendte. Selv de største Fordringer til Betalingsvilkaarene kan tilfredsstilles under saadanne Omstændigheder. Eksempelvis er ovenfor omtalt, hvorledes Bønderne kan vindes ved Tillid til dansk Sagkundskab. Det er næsten rørende, saa lidt vante de er til Kredit, Veksler o. s. v. De vil vide, hvad de køber, men har man gjort en Begyndelse med Konsignationslager og Betaling ved Leverance, er det ikke svært at faa Betaling mod Konnossement, mod Rembours, eller hvad man vil. I Virkeligheden har de Penge nok. Det samme gælder mange andre Konsumenter. Men det er Begyndelsen, som det kommer an paa.

Udenlandsk Kredit.

Medens jeg var i Belgrad, kom der en virkelig Chance for en stor Leverance til Staten, i Anledning af hvilken jeg straks satte mig telegrafisk i Forbindelse med Skandinavien. Den Pris, jeg fik, laa meget nær ved den laveste, som indkom ved Licitationen. Men efter alt at dømme bliver et betydelig højere Tilbud antaget. Man laa nemlig netop i Underhandlinger med Frankrig om et Statslaan paa 300 Millioner Francs, som muligvis nu er gaaet i Orden. Men Meningen med dette var ikke at give noget kontant Laan, men Varer for alle Pengene. Ogsaa den omtalte Leverance vilde man derfor lade indgaa heri.

Dette er et meget karakteristisk Eksempel paa, hvad det er for Konkurrence Skandinavien møder fra de Lande, som vi i Prisen kan konkurrere med. Navnlig en denne Form for Kredit naturligvis af Betydning ved Statsleverancer. Ogsaa Bygningsentreprenader har man underhandlet om paa denne Maade (med Czeko-Slovakiet).

Heraf fremgaar, hvor overordentlig vigtigt det er, at vore Kreditmuligheder udvides til det yderste, for at vi ikke skal ligge under i Kampen. Danmark har jo en Statsgaranti for Eksport, som i mange Retninger er smidig og praktisk. Men dels behøver den at udvides, og dels bør et Forsøg gøres paa, om det ikke er muligt at nærme Formerne mere til de her af Udlandet benyttede.

Til Forrentning og Amortisation af de udenlandske Laan i Jugoslavien gik i 1922—23 294,27 Mill. Dinarer, og i Budgettet for 1923—24 har man regnet 472 711 Millioner med Marginal for eventuelle Kursfluktuationer.

Følgende Garantier er givne:

	Mill. Dinarer Netto
1. Monopolindtægter, som i 1922—23 gik op til	615 228
2. Toldafgifter — — —	1 457 310
3. Indtægter af Statsb. — — —	1 239 907

Ialt altsaa 3,55 Milliarder eller ca. 12 Gange det virkelige Forbrug i 1922—23. Det ser jo saaledes ud, som om der findes Marginal nok for at kunne optage endnu flere Laan. Det amerikanske private 100 Millioner Dollars Laan tillader dog ikke nye Laan ud over en vis Grænse.

Told- og Transportforhold.

Toldsatserne er ikke stabile, men varierede navnlig tidligere meget, da Finansministeren havde Ret til selv at foretage Ændringer i disse. Dette skete navnlig under den første Forsøgstids uerfarne Forhaabninger om at kunne forøge Dinarens Værdi med Kunstgreb. I Hovedsagen kan man dog sige, at dansk Eksport i hvert Fald er uafhængig heraf, da kun Luksusvarer og visse Forbrugsartikler, Tekstilvarer m. m. er belagt med højere Told. Principet er, at Landets egne Fabrikater skal benyttes. Derimod er der i Almindelighed Toldfrihed for alle Maskiner og andre Produkter, som tjener til at ophjælpe Landbrug og Industri, hvis de ikke tilvirkes i Landet. Da Jugoslaviens Industri er meget lidt udviklet, er dette kun sjeldent Tilfældet.

Transportmidlerne har fra Begyndelsen kæmpet med store Vanskeligheder, som dog bliver mindre Dag for Dag, takket være en vis Kraft, som lægges for Dagen i Organisationsarbejdet. Endnu er det maaske den største praktiske Bekymring. Men for den, som kender Lokaliteterne, er det dog ikke svært at finde Udveje. Til Belgrad har man jo udmærket Nytte af Donauforbindelserne med Regensburg og Tyskland, foruden at Banerne til den ungarske Grænse har stor Kapacitet. Værre er det mellem Belgrad og Triest. Men Søforbindelsen til Ragusa og Transporterne med Jernbane derfra videre ind i Landet er godt organiseret af Englænderne (The Yougoslawian Express Company) og Forbindelserne til Saloniki af Franskmændene.

Muligheder for at vinde Markedet ved Sagkundskab og Propaganda for Varer af høj Kvalitet.

At vinde Resultat blot ved at søge Forbindelse pr. Korrespondance, gennem Kataloger eller paa anden Maade med jugoslaviske Forretningsfolk og søge at faa dem til Repræsentanter, tror jeg er ret haabløst. Det er saa meget lettere at sælge valutasvage Landes Varer end danske, som fordrer et meget stort Forarbejde for at overbevise om de i Almindelighed eneste Fordele: den høje Kvalitets Egenskaber. Besværlighederne hermed paatager en jugoslavisk Forretningsmand sig næppe. Han kan tjene meget bedre paa anden Maade. Han lover maaske at forsøge i Optimisme eller for Reklamens Skyld, men gør sandsynligvis aldrig noget ved det.

Derimod kan en enkelt kapitalstærk Industri sende sin Repræsentant ned til Landet for at søge Forbindelser. I mange Tilfælde vilde dette være udmærket. Hvis det drejer sig om en Specialindustri, og Repræsentanten er en Fagmand, som ikke blot kan belyse alle Varers tekniske Fordele, men ogsaa gaa lidt videre, se paa den større Sammenhæng og være mulige Interessenter behjælpelige allerede med de forberedende Planers tekniske og økonomiske Udformning, som skal gøre Jordbunden moden for Afsætning, kan Begyndelsen overhovedet vanskeligt være bedre. Jeg tænker derved paa Mænd, som f. Eks. ikke blot sælger Kølemaskiner, men som ogsaa kan udarbejde Planer for hele Slagterier, ja hjælpe til at give Idéer angaaende deres Financiering, som ikke blot sælger Teglværksmaskiner, men ogsaa kan samle nogle Interessenter om et nyt Teglværk paa en bestemt Plads, maaske fordi man har været i Stand til at fremlægge et detailleret Projekt, underbygget af indgaaende Kalkuler. Det er dette, jeg har kaldt det indirekte Salg, Kombinationen af gode Forretningsmænd med Fagfolks tekniske Forarbejde og Organisation som banebrydende Kraft. Man kunde maaske have startet med ren konsulterende Ingeniørvirksomhed, hvis man kendte til at anvende saadan i disse Lande. Min personlige Tro er, at denne Metode egner sig særlig godt for Balkan, hvis Priserne er for høje og Evnen til at give Kredit for ringe.

Men Mænd af denne høje Kvalitet har ikke engang store Firmaer mange af, og de er meget højt lønnede. Dertil kommer, at de daarligt kan undværes længe ad Gangen, medens Forarbejdet kan kræve meget lang Tid. Dette leder til Tanken om at danne lokale Kontorer med billigere Arbejdskraft, som besøges med visse Mellemrum. Paalidelige Mænd kan udmærket godt findes blandt Jugoslaverne selv, naar man kender dem ret, og kan maaske engageres for 5—8000 Dinarer pr. Maaned med 2—5000 for en Maskinskriverske. Men de maa naturligvis indarbejdes, og at finde skandinaviske Korrespondenter kan man ikke regne med. Jeg tror ikke, at der findes mere end en halv Snes Skandinaver i hele Jugoslavien — meget færre end f. Eks. i Rumænien.

Huslejen er som tidligere nævnt meget høj, ca. 1000 Dinarer pr. Værelse pr. Maaned for Kontor eller Bolig, 8—16 000 Dinarer for en moderne (1 Fags) Butik med Lagerkælder i Belgrad. Og at vise Varerne i Udstilling er som sagt en Forudsætning for at kunne vinde Tillid til højere Kvalitet.

Alt i alt kommer et saadant Kontor med Udstillingslokale i Belgrad let til at koste noget lignende som i Danmark, f. Eks. 20—40 000 Kr.

Betydelig billigere vilde det naturligvis være, om Udgifterne kunde fordeles paa flere Hænder. Meget af det forberedende Arbejde kunde lige saa godt — ja, maaske til og med med større Vægt — udføres i Fællesskab af flere Industrier, navnlig i Begyndelsen. Og man kunde dele Udgifterne til Husleje, Lys, Brændsel, Telefon, Maskinskrivning og diverse anden Hjælp, samt maaske til juridisk Assistance, Propaganda m. m. Kun de ledende Specialister behøvede at være forskellige.

Paa den Maade opstaar efterhaanden Tanken om,

hvorvidt den mest praktiske Begyndelse til at indlede en Forbindelse mellem Landene og bekæmpe de store Begyndelsesvanskeligheder ikke vilde være at forsøge at aabne en dansk Central i Belgrad i Form af et teknisk-kommercielt Propagandakontor med et godt Udstillingslokale og virkelig sagkyndige Folk.

Hvis flere slog sig sammen, kunde man faa Raad til at engagere en Forretningsleder af første Rang og en god teknisk Afdeling med 2—3 Specialister. Senere kunde disses Antal eventuelt udvides, en Jurist engageres og maaske en særlig Specialist for en Slags Bankierafdeling, hvis Forholdene skulde gøre det ønskeligt (Valutavanskeligheder, Clearing ved Vareudvekslinger, Kreditspørgsmaal etc.).

En saadan Central kunde organiseres efter et Aktieselskabs eller — om man vilde — et Andelsselskabs Principer.

Men er det muligt at realisere noget saadant?

Det er jo ikke første Gang, at Forsøg er gjort paa at forene Industrier til Foretagender af denne Art uden heldigt Resultat. Interesserne er saa forskellige. Naar der er mange Brancher, maa nogle lykkes før end andre, men hvis alle betaler lige meget, føler Resten sig let forurettede.

Hertil vil jeg svare, at hvis virkelig de danske Industrier føler den fælles Interesse for at erhverve nye Markeder tilstrækkelig stærkt til at ville gøre noget for dette, vil ogsaa disse Vanskeligheder kunne overvindes. Hovedsagen er jo dog at faa gjort en *Begyndelse*, at faa et Vindue dernede, hvorigennem Produkterne kan forevises, og en Informationscentral. Om ikke andet, kan paa en enkelt Mands Initiativ en Slags permanent Udstilling aabnes paa sædvanlige Udstillingsvilkaar: Leje efter Pladsens Størrelse og Provision af Salg. Desuden kan det være en Slags Hotel eller Tilholdssted for Industriernes egne Specialister paa deres Forretningsrejser og et Organ, som kan fortsætte de Forhandlinger, som disse indleder, tage imod Besked og udføre løbende Ærinder o. s. v., indtil vedkommende Specialindustri faar Raad til at aabne egen Filial.

Udgifterne vilde næppe blive meget større for en almindelig Central, end om kun en enkelt Specialitet skulde repræsenteres. For en 30—40 000 Kroner om Aaret kunde en meget pæn Begyndelse gøres (naturligvis eksklusive Udstillernes Omkostninger for Montrer, Konsignationslager etc.).

Men for at noget Initiativ skal vækkes overhovedet, maa naturligvis først og fremmest de enkelte Industrier tilkendegive, at de ønsker det, og dernæst et Samarbejde med Organisationer og Autoriteter etableres.

Resumé.

Det har været mig om at gøre ikke at beskrive Forholdene i det hidtil alt for lidet paaagtede Jugoslavien for optimistisk, men stadig omtale de nøgterne Vanskeligheder i Trit med de store Muligheder. Det er jo ikke altid saa let at afveje begge Sider saa nøje imod hinanden, og jeg tror, at jeg ved denne Lejlighed snarest har faaet for megen Vægt i Vægtskaalen paa Vanskelighedernes Side.

Men i hvert Fald kan det ikke fragaas, at her er et stort, nyt Land med et rigt og for Danmark saa godt som ubekendt Marked, som man ikke kan lade ligge, selv om en mere kompliceret Organisation er nødvendig for at kunne kæmpe med Propaganda for høj Kvalitet som eneste Vaaben i Konkurrencen mod valutasvage Landes Dumping og valutastærke Landes Kraft til Kreditgivning. Kampen herude ved Fronten vil være sund og lærerig og sikkert gøre megen Nytte i alle Retninger. Og jeg vil ende med at sige, hvad jeg begyndte med: Tidspunktet netop nu, hvor den voldsomme Udvikling et Øjeblik ligesom trækker Vejret, maa ikke forsømmes.

Under alle Omstændigheder er der næppe nogen, som vil nægte, at Danmark i høj Grad tiltrænger en Forpost her, som holder Øje med, hvad der gaar for sig. Og ikke mindst maa naturligvis den officielle Repræsentation være i Orden.

Jeg har her behandlet Spørgsmaalet særlig med Eksporten for Øje. Maaske møder denne den allerstørste Modstand. At industriel Virksomhed i Jugoslavien selv i Forbindelse med skandinavisk Kapital skulde lykkes langt hurtigere, er der i hvert Fald næppe nogen Tvivl om.

Men paa den anden Side er det min Overbevisning, at faar man paa den her omtalte Maade først gjort en sund Begyndelse og slaar an, saa vil stadig nye Perspektiver aabne sig til den ene Mulighed rigere end den anden for at kunne udvide og befæste det Greb, man har faaet.

▫▫▫▫▫▫

Tekstilindustrien.

»Textilfabrikantforeningen«, der repræsenterer samtlige Landets Tekstilfabriker, afholdt nylig sin ordinære Generalforsamling. Foruden den i Dagspressen offentliggjorte Resolution om Toldspørgsmaalet, der enstemmigt vedtoges, og som vil blive overbragt Regering og Rigsdag, vedtog Generalforsamlingen en Resolution om Fabrikantforeningens Tiltrædelse af et fælles Hjælpefond for Industrifagene til gensidig Støtte under Arbejdsstandsninger. Til Behandling forelaa endvidere Spørgsmaalet om Tiltrædelse af Standardoverenskomsten mellem Arbejdsgiverforeningen og Fællesrepræsentationen for danske Funktionærforeninger, men det vedtoges at overlade til de enkelte Fabriker, hvorvidt de ønsker at tiltræde denne Overenskomst, idet Generalforsamlingen dog udtalte sin Anbefaling heraf. Derimod vedtoges det at fortsætte med en Fællesoptræden i Ordningen af den lovpligtige Ulykkesforsikring for Foreningens Medlemmer.

De afgaaende Bestyrelsesmedlemmer genvalgtes med Undtagelse af Konsul *A. Mengel*, Odense, der var forhindret i at modtage Genvalg, og i hvis Sted indvalgtes Direktør *Wm. Hansen* (A/S J. C. Modeweg & Son, Brede). Som Formand genvalgtes derefter Fabrikant *Holger Sebbelov*, Kjøbenhavn, og til Næstformænd valgtes Bomuldsfabrikant *Chr. Madsen* og Trikotagefabrikant *Anton Nielsen*.

▫▫▫▫▫▫

Pensionsforsikringsanstalten.

Pensionsforsikringsanstalten har afholdt ordinær Generalforsamling og Repræsentantskabsmøde, ved hvilke Aarsberetning og Regnskab fremlagdes.

I Aaret 1922 var der tegnet ialt 1095 Forsikringer til et samlet aarligt Aldersrentebeløb af Kr. 878 052,31, hvortil var knyttet Invaliderenter til et aarligt Maksimumsbeløb af Kr. 879 052,39 og Enkepensioner til et aarligt Maksimumsbeløb af Kr. 271 274,88 samt endelig Børnerenter til et aarligt Beløb af Kr. 4627,66 i Tilfælde af Faderens Invaliditet og Kr. 9510,05 i Tilfælde af Faderens Død. Desuden var der antaget til Forsikring 58 Livrenter til et aarligt Rentebeløb af Kr. 63 689,96.

Den løbende Aarspræmie for de pr. 31. December 1922 ikraftværende Forsikringer havde andraget ialt Kr. 2 355 743,94, og Aarets Præmieindtægt inklusive Indskud havde andraget ialt Kr. 2 577 815,96.

Efter at de i Henhold til Livsforsikringsloven fornødne Henlæggelser havde fundet Sted, og der paa Ejendommen var afskrevet 8000 Kr. og paa Inventaret Kr. 5773,12, sluttede Regnskabsaaret med et Driftsoverskud paa Kr. 196 330,27.

Heraf var der henlagt til Sikkerhedsfondet 69 000 Kr., medens der til Bonusfondet var henlagt 15 000 Kr. Til Reserve- og Kursreguleringsfondet var henlagt Kr. 19 615,28, til Udbytte til Aktionærer var afsat 40 000 Kr. (4 pCt. af Aktiekapitalen), til ekstraordinær Afskrivning paa Ejendommen var benyttet 32 000 Kr., og Restoverskudet, Kr. 20 714,99, var overført i ny Regning.

De efter Tur afgaaende Medlemmer af Repræsentantskabet og Bestyrelsen saavel som Revisorerne genvalgtes.

Til Bestyrelsen nyvalgtes Maskinmester *K. A. Rasmussen* i Stedet for Maskinmester *O. Bouet*, som havde ønsket at fratræde.

□□□□□□

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Industriraadet og Valutasituationen.

Den paa sidste Industriraadsmøde vedtagne Udtalelse angaaende Industriens Stilling til Valutaspørgsmaalet, som findes omtalt andet Steds i Tidsskriftet, er under 18. f. M. tilstillet Statsministeren, samtidig med at den er blevet offentliggjort i Dagspressen.

Moratorium i Rumænien.

Udenrigsministeriet har i en Skrivelse af 9. Juni meddelt Industriraadet, at der fornylig i Rumænien er blevet vedtaget en Lov om Moratorium for Betalingsforpligtelser til Udlandet.

Skrivelsen, der henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, er bilagt med en Indberetning fra det danske Konsulat i Bukarest, som nærmere gør Rede for Lovens Bestemmelser.

Fransk Handelsregistrering.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en fransk Lov af 1. Juni d. A., hvorefter franske eller *udenlandske* Handlende og Handelsselskaber, der er forpligtet til at lade sig indregistrere i Handelsregistret ved en fransk Handelsret, skal angive paa Fakturaer, Skrivelser, Ordrer, Prislister, Annoncer eller Prospekter, ved hvilken Handelsret de er blevet indregistreret samt Registreringens Numer.

Forskellige Messer og Udstillinger.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelse om, at der vil blive afholdt en international Udstilling af Automobiler, Cykler og Sportsgenstande i Paris i Dagene 1. Oktober til 5. November 1923.

Ifølge Dekret af 24. April d. A. vil Varer, der er bestemte til at udstilles paa ovennævnte Udstilling, toldfrit kunne indføres til Frankrig.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget et Katalog vedrørende en af »Rigaer Commerzbank« foranstaltet permanent Prøveudstilling i Riga.

Det danske Konsulat i Riga har paa nævnte Udstilling lejet et Stade, paa hvilket danske Firmaer ved Henvendelse til Konsulatet vil kunne faa fremlagt Kataloger og Cirkulærer.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene meddeler:

Der vil blive afholdt en Prøveudstilling i Neapel i Dagene 16.—30. September d. A. Udstillingen vil blive afholdt paa en stor Plads i Byens Centrum, og foruden de lokale Industridrivende vil antagelig mange saavel nord-italienske som udenlandske Handelshuse deltage.

I Industriraadets Sekretariat henligger i begrænset Omfang Tryksager og Prospekter for Udstillingen til Disposition for interesserede Firmaer.

Den 9. internationale Utrechter-Messe vil blive afholdt i Dagene 12.—25. September d. A.

Oprindelsescertifikater til Polen.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det polske Generalkommissariat i Danzig har udstedt en Forordning, i Henhold til hvilken det for at lette den frie Gennemgang af udenlandske Varer er nødvendigt at forsyne disse med Oprindelsescertifikat.

De paagældende Certifikater skal legaliseres af Republiken Polens Generalkommissær i Danzig, Neugarten 27, Værelse No. 25.

Udførselsafgift paa Varer fra Luxembourg.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt Industriraadet, at den luxembourgske Regering i Henhold til en Lov af 14. Maj 1923 er blevet bemyndiget til at opkræve en Udførselsafgift paa luxembourgske Varer af indtil 5 eller 6 pCt. af Værdien.

Ved særlig ministeriel Bekendtgørelse vil det blive bestemt, overfor hvilke Varer Loven vil blive bragt til Anvendelse.

Patent- og Varemærkebeskyttelse i Kina.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Underretning om, at det danske Generalkonsulat i Shanghai, har indberettet til Udenrigsministeriet, at det i Kina fra og med den 1. Juli d. A. kræves, at Ansøgninger om Registrering af Varemærker eller Patenter ved Indsendelsen skal være ledsaget af en Oversættelse til Kinesisk in duplo af Ansøgningen og af Beskrivelsen af Varemærket eller Patentet.

Ansøgninger, der efter nævnte Dato indsendes uden Iagttagelse af denne Bestemmelse, vil ikke blive anerkendt.

Eksportmuligheder til Forindien.

Fra en dansk Forretningsmand i Bombay, Hr. A. G. Jung, Søn af Boghandler Emil Jung i Skive, har Industriforeningens fung. Formand modtaget en Henvendelse angaaende Hr. Jungs Syn paa danske Eksportmuligheder. Hr. Jung, der mener, at Tidspunktet for at indføre danske Artikler i Forindien nu er gunstigt, tilbyder at være danske Firmaer, der kunde ønske at gøre et Forsøg med Eksport til Forindien, behjælpelig med at komme i Forbindelse med Firmaer dér, samt give Oplysninger om, hvilke Varer der antagelig kan eksporteres til Forindien med Held. Hr. Jung bemærker, at han ikke selv kan paatage sig Salget af Varerne. Den ovennævnte Henvendelse angaaende Danmarks Eksporthandel henligger til Disposition i Industriraadets Sekretariat for de Firmaer, der eventuelt maatte ønske at gøre Brug af Hr. Jungs beredvillige Assistance. Hr. Jungs Adresse er: Messrs. Louis Dreyfus & Co., Postbox 703, Bombay.

Mejerimaskiner til Brasilien.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget en Skrivelse af 1. Juni vedrørende Tolden paa Maskiner og Redskaber, der indføres til Brasilien til Mejeribrug.

Nævnte Skrivelse henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Ind- og Udførselsforbud i Australien.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget en af »Department of Trade & Customs« i Melbourne udarbejdet Fortegnelse over de i Australien gældende Ind- og Udførselsforbud.

Fortegnelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er i Juli aabent Hverdage Kl. 3—8.

Dette Numer fortsætter med Listen over de Fag, hvori Biblioteket har Tidsskrifter. Tallene angiver Hyldenumrene for de nyeste Hefter, som er fremlagt i Læsesalen.

Gas og Vand	Hylde Nr. 154, 155.
Glas	— - 158, 159.
Grafisk Kunst	— - 131, 132.
Gummi	— - 167.
Gæring (se Bryggeri).	
Handel	— - 29, 31, 32, 46.
Handelsregister	— - 240.
Historie	— - 221, 222.
Industrimeddelelser	— - 18—23.
Ingeniørvæsen	— - 66—73.
Instrument- og Urmageri	— - 188—189.
Jern og Jernstøberi	— - 170—175.
Jernbanevæsen	— - 98, 107.
Jernbeton	— - 178, 179.
Jura	— - 24.
Kakao	— - 151.
Kemi	— - 64, 134—140.
Komprim. Luftarter etc.	— - 102, 141, 142.
Konsulater etc.	— - 31.
Kulindustri	— - 145.
Kommunale Bekendtgørelser	— - 243.
Kulsyreindustri	— - 142.
Kunst	— - 198, 199.
Kunsthaandværk	— - 211, 215.
Kjøbenhavn	— - 222, 249, 250.
Lak	— - 165.
Landvæsen	— - 126, 128.
Lerindustri	— - 158—162.
Love	— - 238—239.
Literært o. l.	— - 228—232.
Læder	— - 191—192.
Matrikulsvæsen	— - 40.
Magasiner (Literatur, Kunst, Samfundsforhold, Politik)	— - 228—232.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18. Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 14 15. JULI 1923

Import og Kronekurs.

DEN Vareudveksling, der finder Sted mellem Nationerne, spiller en saa stor Rolle i den samlede Økonomi, at det til Trods for de mange — i Relation til Handelsstatistiken — usynlige Indtægts- og Udgiftsposter, der findes Landene imellem, vil være berettiget at drage ret vidtgaaende Slutninger ud fra de Forskydninger, Handelsstatistiken udviser. Det er derfor naturligt, at en Undersogelse af Aarsagerne til den danske Krones fortsatte Værdiforringelse først og fremmest hefter sig ved det stadige Misforhold, der er mellem Danmarks Import og Eksport, og at Forklaringen til det i 1923 skete Fald i Kronens Værdi søges i det forogede Importoverskud, der i Aarets første Maaneder er fremkommet, i Sammenligning med de tilsvarende Maaneder i 1922.

Ved en Sammenligning med Importen i den Del af indeværende Aar, for hvilket der foreligger Statistik, d. v. s. de første 5 Maaneder, og den tilsvarende Periode i 1922, er det nemlig umiddelbart iøjnefaldende, at Importen i 1923 har været langt større end i 1922, og at den voksende Underbalance derfor snarere skyldes en Forøgelse i Importen end en svigtende Eksport; denne er tvertimod vokset en Del, men ikke nok til at udligne den forøgede Import. Indenfor Importen er det igen den stærke Stigning i Indførslen af Raavarer og Hjælpestoffer, saavel til Landbruget som til Industrien, der paakalder sig Opmærksomheden. Dette har givet Anledning til forskelligartede Betragtninger, som paa een Gang leder til en noget for optimistisk Bedømmelse af den foreliggende industrielle Situation og samtidig i sine videre Konsekvenser fører til afgjort Pessimisme med Hensyn til Vurderingen af det erhvervsmæssige Grundlag for hele Landets Økonomi. I den Omstændighed, at Importen af Raajern f. Eks. er vokset fra 3500 Tons til 17 000 Tons, Facon- og Stangjern fra 15 000 Tons til 23 000 Tons, sorte Plader fra 5300 Tons til 16 000 Tons o. s. fr., har man nemlig villet se et Bevis for en kraftig Opblomstring af den industrielle Produktion, og det bl. a. ved denne Import foraarsagede Importoverskud med deraf følgende Valutafald er af enkelte blevet betragtet som Tegn paa, at Landets Økonomi var forkert tilrettelagt, eftersom det saaledes var umuligt at bære det forøgede Forbrug, der var nødvendigt for, at alle Hjul kunde snurre rundt. En saadan Opfattelse, der i sin egentlige Konsekvens jo maa gaa ud paa, at Industriens Opgang og Kronens Nedgang er nøje forbundet, er imidlertid ganske urigtig og kan paa ingen Maade begrundes ved de vedrørende Handelsomsætningen foreliggende Tal. For det første maa det nemlig haves i Erindring, at Importen af Raavarer og Hjælpestoffer var usædvanlig lille i de første Maaneder af 1922, dels fordi Isen spærrede for Skibenes Fremkomst og dels fordi den store Arbejdsstandsning virkede som en Hemsko for alle saadanne Indkøb. Den Stigning, en Sammenligning mellem 1. Januar til 31. Maj 1922 og 1923 udviser, er saaledes ikke ensbetydende med tilsvarende Forogelse i Produktionen, og det virkelige Forhold er da ogsaa det, at Importen af de nævnte industrielle Raavarer nu ikke er større end i 1913, skønt Befolkningsforøgelsen burde betinge en ret betydelig Fremgang. Det afgorende Fejlsyn ved en Betragtning som den fremdragne er imidlertid den altfor dominerende Betydning, der tillægges Raavareimporten. Det er ganske rigtigt, at af de omtrent 800 Millioner Kroner Varer, der indfortes i de forste 5 Maane-

der iaar, er en meget stor Del — heldigvis — Raavarer og Hjælpestoffer, men en nøjere Gennemgang af Handelsstatistiken vil tillige vise, at der er indført udenlandske Industrivarer for saa betydelige Beløb, at det med fuld Ret kan hævdes, at vel danner Raavareimporten Grundstammen indenfor Importmængden, men den udslaggivende Del af Importen er de mange Industrivarer, der indføres udefra, skønt de kunde have været fremstillet herhjemme.

Hvor store Beløb det drejer sig om, lader sig ikke opgøre ud fra de foreliggende statistiske Oplysninger, men en Undersøgelse af enkelte Varegrupper vil vise, hvilken overordentlig Størrelse denne Import har.

Under Varegruppen *Formalet Korn* er der i de første 5 Maaneder af 1923 indført for smaa 10 Millioner Kroner. Den største Post er Hvedemel, hvoraf der er importeret 23 000 Tons. For blot 2 Aar siden var Importen ikke en Tiendedel heraf, idet de danske Møller den Gang malede praktisk talt alt det Hvedemel, der brugtes her i Landet. Uagtet Mølleriindustriens Kapacitet er stor nok til at dække Landets Forbrug, indføres der nu igen som før Krigen en Trediedel af den Mængde Hvedemel, der bruges, og naar man ser hen til de Oplysninger, som er fremkommet med Hensyn til f. Eks. den svenske Mølleriindustris Eksportpræmier, forstaas det, ved hvilke Midler den danske Industri er trængt tilbage.

Ogsaa paa et andet Omraade er det paa beklagelig Maade lykkedes at udslette den industrielle Landvinding, der er indvundet under Krigen. Som bekendt var der trods mange Forsøg ikke nogen Kartoffelmelsindustri her i Landet før Krigen. I Krigsaarene, da Tilførslerne udefra svigtede, fremvoksede der en kraftig Industri paa dette Omraade, og endnu saa sent som i 1922 var der et Eksportoverskud i de første 5 Maaneder paa over 1200 Tons. I indeværende Aar er Forholdet vendt om, og der har nu været en Import af Kartoffelmel og -stivelse paa ialt 3400 Tons eller omtrent lige saa meget som i det tilsvarende Tidsrum i 1913, da der ingen Kartoffelmelsfabriker fandtes her i Landet.

Af *Manufakturvarer* (bortset fra Silkevarer) er der i 1923 indført for *74 Mill. Kroner.* Af denne Indførsel er en meget stor Del Varer, som man lige saa godt kunde have faaet fra de danske Fabriker, og det viser sig, at der for disse Varers Vedkommende er en meget betydelig Stigning. Ialt er der af saadanne Manufakturvarer nemlig indført 4700 Tons, medens Importen i det tilsvarende Tidsrum i 1922 kun androg 3400 Tons og i 1913 kun 3200 Tons. En ikke ringe Del af de 74 Millioner Kroner, der nu er sendt til Udlandet, vilde være blevet forvandlet til Arbejdsløn for danske Arbejdere, hvis Importen blot var holdt nede paa den før Krigen normale Størrelse.

Af *Chokolade* er der i 1923 indført 760 000 kg, hvilket er 6 Gange saa meget som i samme Tidsrum i 1913. Naar det tages i Betragtning, at den udefra indførte Raavare, Kakaobønnen, kun udgør en ret ringe Procentdel af den færdige Spisechokolades Salgsværdi, vil det forstaas, at der ogsaa her er vandret betydelige Værdier ud af Landet, som udmærket godt kunde have været forbeholdt det danske Samfund.

Indførslen af *forarbejdede Trævarer* har i 1923 udgjort 9 Mill. Kroner. En væsentlig Post indenfor denne Gruppe er Møbler, hvoraf der er indført 500 000 kg. Hvor stor en Værdi denne Import repræsenterer, er ikke opgjort, men den store Importmængde viser, at det ikke er noget helt ringe Tal; og naar man vil sammenligne med Handelsstatistiken for de tidligere Aar, ses det, at det ogsaa her drejer sig om en Import, der ikke tidligere har været Brug for. I 1913 indførtes der ikke en Trediedel af det nævnte Kvantum, og siden den Tid er den danske Møbelindustri dog undergaaet en meget betydelig Udvidelse, saa at en Møbelimport nu skulde synes fuldkommen overflødig.

Det er ofte blevet fremhævet, at den urimelig lave Told for *Dæk til Automobiler* har gjort det danske Marked til et naturligt Afsætningssted for de store udenlandske Fabrikers Overproduktion. De foreliggende Importtal kan kun bekræfte Rigtigheden heraf, eftersom der alene af Motordæk indføres gennemsnitlig 100 000 kg om Maaneden. Det tør vel næppe forventes, at den fornylig gennemførte meget beskedne Forhøjelse af Tolden paa Autodæk straks vil medføre nogen Ændring i dette Forhold, men forhaabentlig vil Beskyttelsen være tilstrækkelig stor til, at de danske Fabriker kan opretholde deres Produktion til Trods for den udenlandske Storindustris Konkurrence.

Af *Papir og Arbejder heraf* indførtes der fra Januar til Juni Maaned 1923 for omtrent 11 Mill. Kroner. Ogsaa indenfor denne Varegruppe viser de betydende Poster en stærk Stigning. Af almindeligt Papir — uden paalagt Farve — er der saaledes indført over 7000 Tons, medens Importen i 1913 for samme Tidsrum kun har været 3000

Tons. For andre Varers Vedkommende er Stigningen endnu storre. Om Tagpap gælder det saaledes, at der i 1913 kun indførtes et meget beskedent Kvantum, nemlig ca. 80 Tons. I 1923 har Importen været over 8 Gange saa stor.

Den store Varegruppe: *Ler-, Sten-, Porcelæn-, Fajance- og Glasvarer* viser for de forste 5 Maaneder i indeværende Aar en Importværdi af over 13 Mill. Kroner. Ogsaa her vil det ved en Gennemgang af de enkelte Vareposter vise sig, at Importen i mange Tilfælde er langt større end i 1913. Af Flasker er der indført omtrent 1500 Tons mod 250 Tons i 1913, af Glasservicevarer er Importen vokset fra 270 Tons til 780 Tons, altsammen Tal, der tydeligt viser, hvorledes det voksende Forbrug er kommen Udlandet til gode. For andre Vareposters Vedkommende er Importen ganske vist ikke vokset i samme Grad, men under Hensyn til de udmærkede Industrier, der paa disse Omraader findes her i Landet, er Importen dog stadig oppe paa et altfor stort Tal. Dette gælder f. Eks. for Fajancevarer, hvor der har været Trang til at købe over 1 200 000 kg udenlandske Varer, samtidig med at de danske Fajancefabriker har opnaaet den hojeste Udmærkelse paa den store internationale Udstilling i Brasilien.

Indenfor *Jernvaregruppen* findes der ligeledes Importtal af overraskende Storrelse. Af Radiatorer og Ribberør er der saaledes indført omtrent 2000 Tons, medens der i 1913 saa godt som slet ikke blev indført saadanne Varer fra Udlandet, idet den indenlandske Industri fuldt ud dækkede Markedets Forbrug.

I den sidste halve Snes Aar er de Virksomheder, der fremstiller Skruer, Møttriker m. v., undergaaet betydelige Udvidelser, alligevel er Importen større nu end i 1913, nemlig 1128 Tons mod 1021 Tons.

Af Blikvarer til Husholdningsbrug indførtes der før Krigen kun ret smaa Partier. I de første 5 Maaneder af indeværende Aar er der af disse Varer indført 439 000 kg, eller lige saa meget som der i 1913 indførtes i hele Aaret.

Der kunde nævnes andre lignende Eksempler, og der er ingen Tvivl om, at en meget stor Del af den Varegruppe, der i Handelsstatistiken benævnes »mere forarbejdede Jernvarer«, og som repræsenterer en Importværdi af 25 Mill. Kroner, bestaar af Ting, den danske Industri kunde fremstille med de forhaandenværende Anlæg og den tilstedeværende Arbejdskraft. Det samme gælder for en Del af den store Import af Automobiler og Maskiner, hvilken Import i de første 5 Maaneder har kostet Landet tæt op imod 40 Mill. Kroner.

Som allerede fremhævet, er det desværre ikke muligt at opgøre, hvor stor en samlet Værdi Indførslen af udenlandske Industriprodukter repræsenterer. De omtalte Eksempler vil imidlertid tilstrækkelig tydeligt godtgøre, at det drejer sig om ganske overordentlig betydelige Summer, og der er ingen Tvivl om, at Handelsbalancen — og dermed Kronekursen — vilde stille sig langt gunstigere, hvis man af Importmængden havde kunnet udskyde alle Varer, som nu er indført udefra, men som lige saa godt kunde være hentede fra de danske Fabriker. Det skæbnesvangre Importoverskud vilde i saa Fald aldrig være fremkommet, og den Lære, der direkte kan udledes af Handelsbalancens Tal, er derfor den Kendsgerning, at Købet af danske Varer er den sikreste Vej til at bevare den danske Krones Kobeevne.

* * *

Blade af Chokolade- og Sukkervareindustriens Historie.

I.

Raavareforsyningen i Krigsaarene.

Efter at det i de første Krigsaar trods alle Genvordigheder og Besværligheder var lykkedes at fremskaffe de tilstrækkelige Tilførsler af Kakaobønner, opstod der ved den uindskrænkede Undervandsbaadskrigs Begyndelse en meget kritisk Situation, idet man nu stod overfor den Kendsgerning, at Importen var standset, saaledes at Fabrikerne i det store og hele maatte være henvist til de her i Landet tilstedeværende Lagre. Nu laa der paa dette Tidspunkt ret store Partier Kakaobønner her i Danmark, men de største Partier var beslaglagt af den engelske Regering og kunde ikke bringes paa Markedet uden dens Tilladelse. Chokoladefabrikanterne, der saa deres Beholdninger af Kakaobønner mindskes for hver Dag, var naturligvis ivrige efter at sikre sig alle forhaandenværende Lagre, og der var følgelig stærk Efterspørgsel ikke alene efter de forholdsvis smaa frie Partier, men ogsaa efter de nævnte beslaglagte Lagre. Da disse sidste ikke

kunde leveres, begyndte der en Omsætning med Ejendomspapirerne, idet det saa haabedes, at Varerne senere skulde blive frigivet.

Det var klart, at denne Udvikling var meget uheldig for Chokoladefabrikanterne, eftersom de med denne Fremgangsmaade kun opnaaede at drive Priserne op for hverandre og paadrage sig en ganske unodig Risiko. Ud fra saadanne Betragtninger tog Direktør *Holger Helms* Initiativet til en Fællesoptræden fra Chokoladeindustriens Side, og paa hans Forslag besluttedes det paa et Møde den 8. Marts 1917 at danne et Fællesindkøb, saaledes at de forskellige Fabriker forpligtede sig til at lade alle Køb af Loco-Partier ske gennem Direktør Helms. Fællesindkøbets første store Opgave var Indkøbet af 400 Tons Kakaobønner, der laa beslaglagte i Frihavnen, og som det efter lange Forhandlinger endelig lykkedes at faa frigivet i Slutningen af Aaret. Den samlede Købesum var omtrent 2,5 Mill. Kr. eller ca. 6 Kr. pr. kg. Af Købesummen blev 1 359 897 Kr. deponeret i den engelske Legation for senere at blive Genstand for Priserettens Bedømmelse, og kun en ganske ringe Del af dette Depositum vendte senere tilbage til Danmark. Samtidig med, at der førtes Forhandlinger om Købet af disse meget dyre Bønner, fremkom der imidlertid Tilbud om Kakaobønner fra Lissabon til en Pris af ca. 1 Kr. pr. kg; dette Tilbud vakte megen Interesse, og det besluttedes i denne Anledning at udvide Fællesindkøbet til ogsaa at omfatte enhver Import af Kakaobønner. Fællesindkøbet købte derfor ca. 8000 Sække af Lissabon-Bønnerne og paabegyndte Arbejdet med at opnaa de fornødne Licenser. Bønnerne blev indladede i to Sejlskibe, »Ørnen« og »Garibaldi«, men det trak stadig ud med den engelske Importtilladelse. Det eneste, man efter gentagne Forhandlinger havde opnaaet, var et Afslag paa Ansøgningen om at maatte lade de to Skibe gaa til engelsk Inspektion i Gibraltar, og det besluttedes derefter at give Afsejlingsordre, saaledes at Skibene gik til Inspektion i engelsk Havn.

Nu vilde imidlertid Skæbnen, at »Garibaldi« paa sin Vej over de vilde Vover mødtes af kraftige og kontrære Storme, der i Forbindelse med tætte Taagemasser forhindrede Skibet i at naa den tilsigtede engelske Havn. Drevet frem af Uvejr og Storm laa Skibet derfor en skønne Dag fortøjet ved Bolværket i Kjøbenhavns Havn uden paa sin Vej at være blevet antastet af noget engelsk Skib. Denne gæve Thurøsejler, der mod sin Vilje var bleven Blokadebryder og saaledes havde trodset De Forenede Kongerigers samlede Krigsmagt til Søs, foraarsagede ved sin Tilstedeværelse i Kjøbenhavns Havn en ikke ringe Ravage, og en Tid saa det ud til, at denne lykkelige Rejse gennem Taage og Uvejr skulde ende med et ulykkeligt Skibbrud paa diplomatiske Skær. Da det jo var ganske forkert, at Skibet saaledes var kommet til Kjøbenhavn, kunde der endog være Tale om, at »Garibaldi« skulde gøre sin Fejltagelse god igen ved ufortøvet at sejle tilbage til en engelsk Inspektionshavn, hvor man maaske saa vilde lade, som om Ankomsten til det egentlige Bestemmelsessted slet ikke havde fundet Sted. Ved venlig Imødekommenhed fra den herværende engelske Legation sejrede imidlertid den sunde Fornuft, der sagde, at naar Kakaobønnerne endelig var ankommet til det Land, hvor de skulde bruges, var der ingen Anledning til at sende dem ud af Landet igen. »Garibaldi«s 3600 Sække Kakaobønner kunde derfor fordeles til de hungrende Fabriker.

Samtidig med, at man saaledes kunde glæde sig over »Garibaldi«s lykkelige Hjemkomst, svævede man ganske i Uvished med Hensyn til Sejlskibet »Ørnen«s Skæbne, og der var jo Anledning til at tro, at det samme Uvejr, som havde skyllet de førstnævnte Kakaobønner op paa den danske Kyst, fuldstændig havde tilintetgjort »Ørnen«s Ladning. Det viste sig heldigvis, at disse Ængstelser var ganske ubegrundede, og en Dag kom der Meddelelse om, at »Ørnen« efter en — sømandsmæssigt set — heldigere Rejse var naaet frem til den engelske Inspektionshavn, hvor Skibet alt i nogen Tid havde ventet paa Tilladelse til at gaa videre til Danmark. Da »Garibaldi«s Ladning allerede var frigivet, og da der ikke var nogensomhelst Anledning til at gøre Forskel paa disse to Sejlere, der paa lige Vilkaar var afsejlet fra samme Havn med hver sin Del af samme Parti Kakaobønner, blev »Ørnen«s Ladning nu ogsaa frigivet.

Ved denne heldige Import og ved Købet af de 400 Tons beslaglagte Bønner fik den danske Chokoladeindustri opimod 1000 Tons Kakaobønner. I Resten af 1918 kunde der ikke indføres Kakaobønner, *og det skyldtes saaledes udelukkende Fællesindkøbets heldbringende Arbejde, at de danske Chokoladefabriker havde faaet Raavarer nok til at holde Virksomhederne i Gang i hele 1918.*

I den vanskelige Overgangsperiode, efter at den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst var afsluttet, da Importen saa smaat begyndte igen og hvor Tilførsler var af den allerstørste Værdi, viste det sig atter, hvor megen Nytte Chokoladeindustrien havde af det af Fabrikant *Engel*, Direktør *Helms* og Direktør *Jessen* udmærket ledede Fællesindkøb.

En af Hovedvanskelighederne laa i at overvinde Tonnagemanglen, og det gjaldt derfor navnlig om, at man kunde benytte de nu og da opdukkende Chancer for Skibslejlighed. Dette førte igen til, at man maatte foretage Indkøb rundt om paa de forskellige Afskibningssteder, uden at man paa Forhaand vidste, naar de paagældende Partier kunde komme frem. Under de ganske uoverskuelige Forhold var dette forbundet med en meget stor Risiko. Det kunde ikke undgaas, at dyrt betalte Partier, der var indkøbt i Tillid til Underretning om sikker Afskibning, maatte afhændes igen med Tab, fordi Afskibningsmuligheden alligevel glippede, og paa den anden Side kunde det ogsaa hænde, at billige Varer, som man slet ikke havde ventet at se hjemme foreløbig, pludselig tonede frem.

Saaledes som Indkøbet var organiseret ved Fabrikernes Fællesoptræden, kunde man imidlertid lade Tab og Gevinst opveje hinanden og alligevel stadig udnytte alle Chancer for at faa Varer hjem. Hvis de enkelte Fabriker havde disponeret hver for sig, vilde Forholdet have ligget ganske anderledes. Enkelte Firmaer vilde da muligvis have tjent store Penge ved at faa billigt indkøbte Partier hurtigt hjem, medens

andre maaske vilde være blevet ruinerede, fordi deres Kapital var bundet i dyre Varer, der ikke kunde afskibes. Det vilde i Virkeligheden have været ganske umuligt for den enkelte Virksomhed at indlade sig paa en saadan Risiko, og hvis hver Fabrik var optraadt paa egen Haand, vilde det have været umuligt at disponere saaledes, som det skete.

Den utvivlsomme Følge heraf vilde have været, at Tilførslen af Kakaobønner var blevet forsinket ikke mindre end et halvt Aar, og at Industrien havde maattet standse Driften paa et Tidspunkt, da dens Fabrikater var saa efterspurgte som ingensinde før eller siden.

Da mere normale Forhold igen indtraadte, bortfaldt Fællesindkøbets Berettigelse, og det blev derfor ophævet. I den Tid, det havde virket, havde Fællesindkøbet til de danske Fabriker indkøbt og fordelt Raavarer til en Værdi af 15 Mill. Kroner. Det Sammenhold, der havde skabt Fællesindkøbet, og den Fællesfølelse, der havde dikteret de enkelte Dispositioner, havde saaledes haft sin overmaade store Betydning for den danske Chokoladeindustri og væsentlig bidraget til, at de store Vanskeligheder i en kritisk Tid kunde overvindes.

Ophævelsen af Kriseværnet for Skotøj.

Som omtalt i Dagspressen er den Mulighed, der gennem Krisetoldloven var til Stede for, at der stadig kunde ydes Skotøjsindustrien et Værn mod den stærke udenlandske Konkurrence, ikke blevet udnyttet, idet de i Loven stillede Betingelser ikke er blevet opfyldt. De særlige Vilkaar, der i saa Henseende var fastsat, vendte sig baade mod Arbejdsgiver og Arbejder. For de førstes Vedkommende forlangtes der en Begrænsning af Udbyttet og Forbud mod Udbetaling af Tantièmer, og disse Betingelser erklærede Virksomhederne sig hurtigt rede til at opfylde. For Arbejdernes Vedkommende stillede Forholdene sig ulige vanskeligere. Man ansaa fra den Side de gennemførte Bestemmelser om Forlængelse af Arbejdstiden eller en Nedsættelse af Arbejdslønnen for saa urimelige, at man endog var tilbøjelig til at nægte enhver Forhandling herom, eftersom det paa Forhaand maatte anses for umuligt at opnaa et Resultat. Først i allersidste Øjeblik, da Forhandlingerne kom i Gang ved Initiativ udefra, syntes Arbejderne at have været villige til at opgive deres mere principielle Indvendinger mod en Ordning som den paakrævede, og Forhandlingerne kunde derfor resultere i en Ordning, der omfattede Lønforholdene og til en vis Grad Arbejdstiden og for saa vidt fulgte den i Loven angivne Udvej om en Kombination af de to Alternativer, en Nedsættelse af Arbejdslønnen og en Forlængelse af Arbejdstiden. Imidlertid var de i Loven fastsatte Tidsfrister for en saadan Overenskomst forlængst overskredet, og da Ministeren paa Maanedens sidste Dag fik forelagt Overenskomsten, kunde han dels under Hensyn hertil og dels fordi der ikke var levnet Tid til at paase, hvorvidt og i hvilket Omfang den trufne Ordning opfyldte de i Loven stillede Krav, ikke anerkende, at Loven var sket Fyldest, hvorfor Krisetoldsatsen bortfaldt fra 1. Juli. Fra denne Dato er altsaa den danske Skotøjsindustri igen udsat for den udenlandske Dumping-Konkurrence, mod hvilken der først gennem Importreguleringsloven og senere gennem Kriseværnsloven har været skabt et dog nogenlunde effektivt Værn i det sidste Aar. De Virkninger, Importreguleringsloven og Krisetoldloven har haft med Hensyn til forøget Produktion og stigende Beskæftigelse, har været saa aabenbare, at en Fortsættelse og Udvidelse af Værnet for Skotøjsindustrien burde have været en Selvfølge. Dette er nu imidlertid ikke sket, og nøjagtig fra samme Dato, som Holland indfører et Importforbud mod tysk Fodtøj, aabner Danmark igen for fri Indførsel udefra. Dette Sammentræf er formentlig ikke ukærkomment for de tyske Fabrikanter, og de vil sikkert vide at benytte sig heraf. Om det, Forbrugerne eventuelt kan spare gennem en ny Masseimport af billigt indkøbt udenlandsk Fodtøj, vil opveje de Tab, som Arbejderne, Virksomhederne, Statskassen og hele Samfundet lider gennem en ny Arbejdsløshed, turde være mere end tvivlsomt.

Danske Tekstilfabrikers Udstilling i Industribygningen 7. til 17. September 1923.

I Løbet af August Maaned bliver Ombygningen og Udvidelsen af Industriforeningens Udstillingssale tilendebragt, og de nye Udstillingslokaler aabnes med en stor Udstilling fra den danske Tekstilindustri. Det er første Gang, Tekstilindustrien giver en samlet Opvisning af, hvad den kan præstere, og en smukkere og mere interessant Aabningsudstilling end denne Udstilling fra en af Landets største og mest vidtforgrenede Industrier kunde Industriforeningen næppe ønske sig. Trods det, at Tekstilindustrien nu har udviklet sig saa stærkt, at den beskæftiger omtrent 15 000 Arbejdere, raader der dog i vide Kredse et fuldkomment Ukendskab til, hvilke ypperlige Ting den danske Industri er i Stand til at fremstille. Mange gamle Fordomme er endnu tilbage, og den Anskuelse, at det for at være velklædt er nødvendigt at gaa med

engelsk Klæde, behersker endnu mange. Det vil derfor være af den største Betydning, at den store Offentlighed nu faar Lejlighed til ved Selvsyn at overbevise sig om, hvor urigtig en saadan Betragtning er, og hvor overflødigt det er at gaa til Udlandet for at købe Varer, naar disse fremstilles lige saa smukt, godt og billigt her i Landet af vore egne Fabriker.

Tekstiludstillingen arrangeres af »Textilfabrikantforeningen«, der indenfor sine Rammer tæller praktisk talt alle Fabriker af nogen Betydning, og det store Arbejde med at tilrettelægge Udstillingen er overdraget et Udvalg, bestaaende af Fabrikant *Holger Sebbelov*, Konsul *K. C. Bloch*, Direktør *A. E. Schou*, og Fabrikant *Anton Nielsen*.

Bedømmelsen af danske Industrifrembringelser paa Verdensudstillingen i Rio de Janeiro 1922—1923.

Efter den officielle Regeringskundgorelse gengiver vi de Udmærkelser, der er tildelt danske Virksomheder paa Verdensudstillingen i Rio de Janeiro.

Chr. Cato, Litografiske Arbejder. Guldmedaille.
Gyldendal, Boghandel og Forlag, Diverse Udgaver af Bøger. Grand Prix.
Dansk Turistforening, Propagandaskrifter og Brochurer. Grand Prix.
A/S Tuxham, Oliemotorer og Kværnen: Diamant. Grand Prix.
A/S Holeby Dieselmotorfabrik, Motorer. Diplom d'honneur.
T. H. Mahler, Hydraulisk Turbine. Guldmedaille.
Ladegaard & Co., Benzinmotorer til Baade. Diplom d'honneur.
F. L. Smidth & Co., Automatisk Maskine til at veje og emballere Materialer i Pulverform. Grand Prix.
Tegninger og Fotografier af Fremstillingen af Portland Cement. Grand Prix.
Teglværksmaskiner. Grand Prix.
Dansk Pressefabrik, Diverse Presser. Guldmedaille.
A/S Nielsen & Winther, Værktøjsmaskiner. Grand Prix.
A/S M. Seest, Boremaskinen »Jutlandia«. Guldmedaille.
A/S Perfection, Elektriske Slibemaskiner. Sølvmedaille.
Hera Motorworks ltd., Tegninger og Fotografier af Motorer. Sølvmedaille.
Jydsk Elektro, Vekselstrøms-Motorer. Grand Prix.
Porcelænsfabriken »Norden« A/S, Elektriske Isolatorer. Grand Prix.
Isolatorer til høj og lav Spænding. Grand Prix.
The Industrial Trading Co. ltd., Smaa elektriske Motorer. Grand Prix.
Elektriske Traade og Kabler. Grand Prix.
Klokker og Numertavler. Grand Prix.
Mejerimaskiner. Guldmedaille.
Thomas B. Thrige, Motorer af forskellige Typer. Grand Prix.
Hellesens Enke & V. Ludvigsen ltd., Elektriske Tørelementer. Grand Prix.
Fisker & Nielsen, Støvsugere. Grand Prix.
Nordisk Simplex ltd., Rør og Fittings til elektrisk Installation. Sølvmedaille.
Aalborg Portland Cementfabrik ltd., Portland Cement. Grand Prix.
Cementfabriken »Dania« ltd., Portland Cement. Grand Prix.
Cementfabriken »Danmark« ltd., Portland Cement. Grand Prix.
Cementfabriken »Kongsdal«, Portland Cement. Grand Prix.
»Cimbria« ltd., Portland Cement. Grand Prix.
Portlandcementfabriken »Norden«, Portland Cement. Grand Prix.
»Sano« ltd., »Espanko« til Isolation og Gulvbeklædning. Guldmedaille.
Kjøbenhavns Frihavn A/S, Model, Kort og Fotografier af Kjobenhavns Frihavn. Grand Prix.
Christiani & Nielsen, Model og Tegninger af Broer og Viadukter, Havnekonstruktioner, Fyrtaarne etc. Grand Prix.
De Forenede Automobilfabriker, Automobil-Chassis. Diplom d'honneur.
Theilgaard Pneumatic ltd., Dæk og Slanger. Guldmedaille.
Hjalmar Hartmann & Co., Fro. Grand Prix.
A/S »Atlas«, Frysemaskiner. Diplom d'honneur.
A/S »Strømmen«, Bagerimaskine. Guldmedaille.
A/S »Titan«, Mejerimaskine. Grand Prix.
Chr. Hansens Laboratorium A/S, Osteløbe, Smør- og Ostefarve. Grand Prix.
Danish Dairies Milk Export Co., Kondenseret Mælk. Guldmedaille.
Dansk Gærcentral, Tørgær. Diplom d'honneur.
Frederiksberg Metalvarefabrik, Mejerimaskiner. Grand Prix.
Mælketransportspande. Grand Prix.
G. C. Starup, Osteløbe. Broncemedaille.
Haderslev Maskinfabrik, Malkemaskinen »Dana«. Sølvmedaille.
N. Kjærgaard Jensen, Ostelobe, flydende og i Pulver. Udenfor Bedømmelsen, Jurymedlem.
Paasch & Larsen, Petersen, Mejerimaskiner og Mælkespande. Diplom d'honneur.
Staal- og Aluminiums-Mælkespande. Diplom d'honneur.
Reymann & Løvengreen, Osteløbe, Smør- og Ostefarve. Guldmedaille.
Silkeborg Maskinfabrik, Mejerimaskiner. Grand Prix.
The Triangel Ice Machine Co., Ismaskinen »Triangel«. Solvmedaille.
Thomas Ths. Sabroe & Co. ltd., Is- og Frysemaskiner. Grand Prix.
W. E. Jensen & Son, Installation til Gærkultur. Guldmedaille.
Sterilisationsapparater til Hospitaler. Grand Prix.
Reinh. van Hauen, Rugkiks. Grand Prix.
Dansk Skinkekogeri A/S, henkogt Skinke i Daaser. Guldmedaille.
Dansk Sprit Central, Aalborg Taffel Akvavit og Cloc Likør. Grand Prix.
Odense Vinkompagni, Cherry Brandy. Guldmedaille.
Skarrehage Molerworks, Moler-Arbejder. Grand Prix.

I. W. Unmack, Konstruktions-Materialer. Guldmedaille.
A/S Nordiske mekaniske Værksteder, Ovn til Hærdning af Staal. Guldmedaille.
Benedict Møller, Elektroplet. Guldmedaille.
Dansk Staalindustri, Diverse Staalvarer. Guldmedaille.
Dansk Staalbeholderfabrik, Aluminiums Mælke-Transportspande. Diplom d'honneur.
Firmaet »Proper«, Malkestolspanden »Proper«. Diplom d'honneur.
Tapetfabriken »Danmark«, Tapeter. Diplom d'honneur.
A/S Bing & Grøndahl, kunstnerisk udført Porcelæn. Grand Prix.
A/S Københavns Fajancefabrik, Fajance. Grand Prix.
Den kgl. Porcelainsfabrik, kunstnerisk udført Porcelæn. Grand Prix.
Hermann Kähler, Kunst-Keramik. Grand Prix.
Karen Hannover, kunstnerisk udført Fajance. Diplom d'honneur.
Maskin Kompagniet A/S, Maskiner til Fodtøjsfabrikation. Guldmedaille.
Mme. Cecilia Werner, kunstnerisk udførte Haandarbejder. Sølvmedaille.
Mme. Johanne Brandt, Broderier. Udenfor Bedømmelse. Jurymedlem.
Vævestuen, Kniplinger og Haandarbejder. Grand Prix.
Mlle. Wanda Bartholdy, kunstnerisk udførte Batikarbejder. Guldmedaille.
Peter Sørensen, Fodtøj til Damer, Herrer og Børn. Guldmedaille.
A/S Sadolin & Holmblad, Farver, Lak og Fernis. Diplom d'honneur.
A. Michelsen, Kunst-Guldsmedearbejder. Grand Prix.
Evald Nielsen, Kunst- Guld- og Sølvsmedearbejder. Diplom d'honneur.
Georg Jensen, kunstnerisk udførte Sølvsmedearbejder. Grand Prix.
Peter Hertz, kunstnerisk udførte Arbejder i Guld, Sølv og Emaille. Grand Prix.
Just Andersen, kunstnerisk udførte Tingenstande. Diplom d'honneur.
Lauritz Rasmussen, kunstnerisk udførte Broncearbejder. Grand Prix.
Niels Larsen, Gymnastikapparater. Grand Prix.

Mindre Meddelelser.

Forlængelse af Loven om den tyske Kulskat.

I Betragtning af Rigets overordentlig store Finansnød har den tyske Rigsregering foreslaaet en Forlængelse af Loven om Kulskatten. Ifølge Indberetning fra det danske Gesandtskab i Berlin anslaas denne Skat til at ville indbringe 150 Milliarder Mark for 1922 og mindst 270 Milliarder Mark for 1923. Der vil ikke blive Tale om Skattelettelser med Hensyn til private Husholdningers Kulforsyning, men Regeringen har i denne Henseende henvist til en Hjælp, der ydes de nødlidende Befolkningskredse gennem den sociale Forsorg, hvorunder indgaar Brændselshjælp. Kulskatten er som hidtil 40 pCt. og opkræves med en efter Kullenes Kvalitet varierende Procentsats. Skatten paahviler saavel Kul, som udvindes indenfor Lovens Virkekreds, som Kul, der indføres til dette Omraade. Kul i Transit er derimod skattefri.

Et Handels- og Industriraad i Rio de Janeiro.

Ifølge Indberetning fra den danske Gesandt i Rio de Janeiro har den brasilianske Regering oprettet et Handels- og Industriraad, som skal være raadgivende i Handels-, Industri- og andre Erhvervsforhold. Grunden til Raadets Oprettelse var Erhvervslivets Anker over, at Love og Regeringsbestemmelser af erhvervsmæssig Karakter blev udstedt, uden at Sagkundskaben, der formentes at være utilstrækkelig repræsenteret i Kongressen, havde Lejlighed til at gøre sin Indflydelse gældende. Raadet, hvis Formand er Handelsministeren, bestaar af 12 højere Embedsmænd samt 15 Delegerede fra Handel, Industri og Landbrugsorganisationer. Endvidere udnævnes der af Handelsministeren forskellige Eksperter, saaledes at det samlede Medlemsantal bliver 35.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Udstillinger og Messer.

I Industriraadets Sekretariat er henlagt til Gennemsyn Anmeldelsesblanket og Program for en Udstilling i Lyon, der agtes afholdt fra 6. til 21. Oktober d. A. — Udstillingen vil komme til at omfatte Træindustrifrembringelser og Træbearbejdningsmaskiner etc.

Endvidere er henlagt til Gennemsyn et fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Program for den 9. internationale Utrechter-Messe.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har meddelt, at der i Lighed med tidligere Aar vil blive afholdt en Landbrugs- og Industriudstilling i Dorpat i Dagene fra 31. August til 4. September d. A.

Varemesse i Königsberg.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene meddeler, at der i Dagene fra den 12. til 17. August d. A. vil blive afholdt en Varemesse i Königsberg. Ved tysk Bekendtgørelse af 7. Juni d. A. er der givet Toldstederne Bemyndigelse til at lade Varer, bestemt for den nævnte Messe, passere uden Ind- og Udførselstilladelse.

Australsk Anti-dumping Lov.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den australske Handels- og Toldminister har udstedt en Række Bekendtgørelser, hvorefter den australske Anti-dumping Lovs Bestemmelser er blevet bragt til Anvendelse for følgende Varer fra Tyskland: Elektriske Svejsningsmaskiner, elektriske Strygejern, Emaillevarer, Vandhaner af Træ,

Ammoniumklorid, Cigarmavebælter, Lægeinstrumenter og Cigarer, Kloroformer, visse Apotekervarer, Kokkenting af Aluminium, »Abbe« Lysbrydningsmaaler, Separatorer, Metalkapsler, Ammoniumbromid Pulvere, Aspirin Pulvere, Sodiumbromid, Hypodermatiske Sprojter, Glassprøjter og kliniske Termometre.

Endvidere er Søm, fabrikeret i eller eksporteret fra U. S. A., inddraget under Loven.

Formueafgift i Polen.

Ifølge Indberetning fra Gesandtskabet i Warschau er der i Dagspressen fremkommet Meddelelse om, at Regeringen i nær Fremtid vil fremsætte Forslag om en Formueafgift. Denne Afgift, der skal paalægges juridiske og fysiske Personer i Polen, som har en Formue af over 2000 Zloty, vil udgøre fra 2 til 10 pCt. af Formuen.

En international Landbrugs- og Industriudstilling i Kovno.

Fra den herværende litauiske Legation har vi modtaget Meddelelse om en Landbrugs- og Industriudstilling, der agtes afholdt i Kovno fra den 26. August til 3. September, hvori ogsaa udenlandske Firmaer kan deltage. Udstillerne har Ret til at afslutte Forretninger paa Grundlag af de udstillede Prover. For de udenlandske Udstillere giver den litauiske Legation gratis Visum. For Udstillingsgenstandene er de litauiske Jernbanetakster nedsat med 75 pCt. baade frem og tilbage, ligesom der indrømmes Toldfrihed for de Udstillingsvarer, som efter Udstillingens Slutning maatte blive returneret. For eventuelle danske Deltagere vil navnlig alle Slags Landbrugsmaskiner og -redskaber, d. v. s. Mejeriartikler, Kvæg, Byggematerialer, Kemikalier og alle Slags Maskiner kunne have Interesse som Udstillingsobjekter.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket er i Juli aabent Hverdage Kl. 3—8. I *August* er Biblioteket aabent Hverdage Kl. 10—8. Søndage Kl. 10—12.

I dette Numer afsluttes Listen over Bibliotekets Tidsskriftfag. Tallene henviser til Læsesalens Hylder. De ældre Aargange findes indbundne og kan faas til Hjemlaan.

Maskinvæsen	Hylde Nr.	74—85.
Matematik	— -	39.
Mekanik	— -	188, 189.
Metal	Hylde Nr.	171, 172, 175.
Mineralvand	— -	141, 142, 150.
Ministerialtidende	— -	244—246.
Mosekultur	— -	128.
Motorindustri	— -	121—123.
Mønsterbeskyttelse	— -	55—61.
Naturvidenskab (Astronomi, Fysik, Geologi, Matematik)	— -	33—43.
Nationaløkonomi	— -	7—8.
Oliehandel og Industri	— -	152—153.
Opmaaling	— -	40.
Opvarmning	— -	143.
Organisation	— -	9—16.
Oversigt over tekn. o. a. Nyt	— -	1, 2, 45.
Patentvæsen	— -	55—61.
Personalhistorie	— -	224.
Populær Videnskab og Teknik	— -	42—49.
Pottemageri	— -	158—160.
Retsvæsen	— -	24.
Rigsdagstidende	— -	233—237.
Skibsbygning	— -	193—197.
Skotøj	— -	192.
Skovbrug	— -	128.
Sløjd	— -	216.
Social Forsorg	— -	26, 27.
Spinderi (se Tekstil)		
Sukker	— -	151.
Sæbeindustri	— -	153.
Statistik	— -	4—6.
Sofart	— -	248, 258.
Taylorisme (se Organisation).		
Teknik	— -	42—54.
Teknisk Undervisning	— -	54.
Telegrafi, Telefoni	— -	129, 130.
Tekstil	— -	184, 186.
Tidsskrifters Indh. (Overs. over)	— -	1, 2.
Teglindustri	— -	160—162.
Tjæreindustri	— -	168.
Transport	— -	105.
Trykluft	— -	102.
Træindustri	— -	183.
Tørringsanlæg	— -	146.
Uldindustri (se Tekstil).		
Ur- og Instrumentmagere	— -	188, 189.
Underholdende Magasiner	— -	228—232.
Vand- og Vejbygning	— -	108, 119
Vandmesterfaget	— -	154.
Værkstedspraksis	— -	81, 83.
Væveri (se Tekstil).		

□□□□□□

Notitser.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •
Nr. 15 1. AUGUST 1923

Forbrugernes Overtagelse af Produktion og Varefordeling.

DE Synspunkter, der har været de afgørende for det store Arbejde, der af mange Mænd baade herhjemme og i Udlandet er udført for at føre Brugsforeningstanken til Sejr, har ikke alene været Ønsket om at skaffe Forbrugerne den direkte økonomiske Besparelse, som kan fremkomme ved, at de selv overtager Varefordelingen, men det, der har gjort denne Sag til en egentlig Livssag, har sikkert i nok saa høj Grad været Overbevisningen om, at Forbrugernes Overtagelse af Produktion og Omsætning i sig selv indeholder den simpleste og mest naturlige Løsning af det sociale Problem. Samtidig med at man værdsætter Brugsforeningsbevægelsen som en økonomisk Faktor, vil det derfor være rigtigt tillige at vurdere den som den samfundsreformerende Nydannelse, den i større eller mindre Grad menes allerede at være eller at ville blive under sin videre Udvikling.

Ud fra denne Betragtning faar det en særlig Interesse at følge Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, fordi man af dens Historie maa kunne erfare, i hvilken Grad det, der her skabes, virkelig nærmer sig en Opfyldelse af det høje Formaal, der — for mange — maa siges at være Bevægelsens Kongstanke.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger er, som Navnet siger det, en Sammenslutning af de enkelte Brugsforeninger. Dens Virksomhed bestaar i at forsyne de enkelte Brugsforeninger med Varer, som saa af Brugsforeningen sælges til dennes Medlemmer. Fællesforeningen har med andre Ord overtaget Grossistens og Fabrikantens Rolle i Varefordelingen og Vareproduktionen, og da Fællesforeningen længe har haft en betydelig Størrelse, vil de herigennem opnaaede Resultater formentlig kunne danne Grundlaget for ret vidtgaaende Slutninger.

Det første Spørgsmaal, der maa ønskes besvaret, er, om selve Produktionen indenfor Fællesforeningen er tilrettelagt paa en saadan Maade, at man har undgaaet det, der betragtes som en af Hovedfejlene ved den paa det private Initiativ hvilende Ordning, nemlig Uligevægten mellem Produktion og Forbrug og den heraf følgende ujevne Beskæftigelse med stigende Produktion i een Periode og derefter følgende voldsom Tilbagegang med Arbejdsløshed for den enkelte og Krise for hele Samfundet. De fra Fællesforeningen afgivne Aarsberetninger viser imidlertid, at Fællesforeningens Fabriker i denne Henseende ganske deler Kaar med Landets andre Industrivirksomheder.

Vedrørende Cigarfabrikens Forhold i 1921 udtales det saaledes: »Vi har kun kunnet beskæftige vore Arbejdere i den halve Tid af Aaret«, og Grunden hertil anføres at være »den enorme Import, der grundet paa den lave Valutakurs har været af Cigarer fra Tyskland«. Om det nyoprettede Garveris Virksomhed i samme Aar hedder det: »De vanskelige Forhold, hvorunder den danske Læderindustri gennem hele Aaret har arbejdet, har selvsagt ogsaa haft Indflydelse paa Garveriets Produktion og Afsætning. Henimod Aarets Slutning forværredes Salgsbetingelserne endog ganske betydeligt, idet Landet begyndte at svømme over af importerede Varer fra de valutasvage Lande mod Syd«. Angaaende Rebfabriken oplyses det, at man i 1920 gik med 2 Holdsdrift »for at raade Bod paa den store Rebmangel«, men at man, da Aaret sluttede med store Beholdninger, i 1921 gik over til almindelig Dag-

drift. Med Hensyn til Konfektionsfabriken beklages det, at 1922 var et daarligt og meget vanskeligt Aar. »Landet oversvømmedes af billig og daarlig tysk Konfektion, som det var os en Umulighed at konkurrere med«. Trikotagefabriken arbejdede derimod i samme Aar under udmærkede Vilkaar, saa at man »hele Aaret kunde have holdt Fabriken gaaende for fuld Kraft«. Desværre maatte man imidlertid ligge stille i et Par Maaneder paa Grund af Lock-out'en. For Chokoladefabriken bevirkede Chokoladeskatten, at Brugsforeningerne inddækkede sig saa stærkt før 1. Juli, »at der ikke blev meget at bestille i de første Maaneder efter Skattens Ikrafttræden«.

Det Billede, man møder fra Fællesforeningens mange Fabriker, er saaledes nøjagtig det samme som det, en Betragtning af den almindelige Industri vil fremkalde. Det er den samme Forcering af Produktionen i de gode Aar, den samme Nedgang, naar Købelysten aftager, og de samme Klager over det umulige i at tage Kampen op med de valutasvage Lande. Produktionskurven bugter sig begge Steder op og ned efter de vekslende Konjunkturstrømninger og de skiftende Markedsvilkaar, kun er der den Forskel, at Forbrugerne, naar det er deres egne Fabriker, der tvinges i Staa af Valutakonkurrencen, noget mere direkte faar et Indtryk af, hvad de »billige« Varer egentlig koster Landet.

Et andet Forhold, der bebrejdes den nuværende Produktionsordning, er den Omstændighed, at Udvidelse og Nyanlæg foretages i delvis Spekulationsøjemed uden at svare til Forbrugets Krav, og at der følgelig paa saadanne overflødige Fabrikanlæg ofres betydelige Kapitaler, som for Samfundet i sin Helhed maa betragtes som tabte, fordi disse Fabriker kun kan eksistere, hvis de kan tvinge allerede tilstedeværende Fabriker til at indskrænke Driften eller til helt at lukke. Heller ikke paa dette Omraade har Fællesforeningen indtaget nogen Særstilling, hvad Anlæget af det store Garveri og den store Skotøjsfabrik er et tydeligt Vidnesbyrd om. Disse Fabriker blev anlagt i den dyreste Tid. »De blev uforholdsmæssigt dyre i Anskaffelse, og den mægtige Anlægssum vilde blive en uhyre Klods at slæbe med. For at klare det maatte alle Hjul snurre rundt og de to Fabrikers fulde Fremstillingsevne tages i Brug«. Dette er ikke sket, og Resultatet er en nødvendig Afskrivning af meget store Beløb.

Vender man sig endelig til Forholdet overfor Arbejderne, er det heller ikke her muligt at opdage nogen Forskel. Arbejdernes og Virksomhedernes Stilling overfor hinanden er den samme som i den private Virksomhed, og indtil iaar har selve Fællesforeningen da ogsaa paa fuldt ud loyal Maade draget den naturlige Konsekvens heraf, at den maatte bære sin Del af Byrderne ved Kampen for at faa Omkostningerne ned. Som bekendt er det ikke alle Andelsforetagender, der har vist en lignende Loyalitet.

For en teoretisk Bedømmelse af Omsætningsforholdene er det umiddelbart indlysende, at Samfundet er bebyrdet med meget store Omkostninger til Reklame, Handelsagenter m. v., hvilke Omkostninger i mange Tilfælde er ganske overflødige, eftersom de fra de forskellige konkurrerende Firmaer i saa Henseende udfoldede Bestræbelser vil opveje hinanden. Nu vilde det ganske vist være urigtigt at paastaa, at det, der hidtil har præget den danske Brugsforeningsbevægelse, er Reklamekunst og Vinduespyntning, men ret beset viser det sig alligevel, at den Besparelse, en Centralisering synes at skulle give, ikke altid er til Stede. Et Forhold, der særlig falder i Øjnene, er de mange Handelsrejsende, der gennemrejser Landet paa Kryds og tværs, og man skulde tro, at her var et Punkt, hvor en Organisation som Fællesforeningen netop vilde betyde en afgjort Simplificering. Dette synes imidlertid ingenlunde at være Tilfældet. Fællesforeningen maa som andre store Grossistforretninger have sine Handelsrejsende, der med korte Mellemrum besøger de enkelte Brugsforeninger, og der er heller ikke Tale om, at Fællesforeningen kan nøjes med en Rejsende i hvert Distrikt, fordi hver Agent kan handle med alle de Varer, Fællesforeningen fører. Af Aarsberetningen fremgaar det tvertimod, at man anser det for nødvendigt at have særlige Agenter i enkelte Brancher; saaledes nævnes det, at der er flere Rejsende, der har til Opgave alene at rejse for Fællesforeningens Læderfabrik.

I samme Grad, som det viser sig, at de mange mere samfundsmæssige Fordele svigter, samles Hovedopmærksomheden om det økonomiske Resultat, denne store Sammenslutning kan byde sine Medlemmer, idet dette da vil blive Maalestokken for den Samfundsindsats, der ydes. Det viser sig da, at Fællesforeningen i 1922, der for den vist var et ganske godt Aar, paa en samlet Salgsomsætning af ca. 120 Mill. Kr. og en Fabriks- eller Produktionsomsætning paa ca. 30 Mill. Kr. har haft et Overskud paa 6 Mill. Kr. Den i Foreningen ved Opsparing og Indskud indestaaende

Kapital udgør op imod 30 Mill. Kr., og Forrentningen heraf maa fradrages det nævnte Overskud. Som Udbytte til Meldemmerne blev fordelt 5 pCt. af det dividendeberettigede Varekøb, ialt 5 Mill. Kr. Den samlede Gevinst, Forbrugerne har opnaaet ved at inddrage Grossistens Avance og Fabrikantens Avance, indskrænker sig altsaa til ialt 5 pCt. af Varekøbet. Dette Tal viser bedre end noget andet, i hvor ringe Grad Forbrugernes Overtagelse af Produktion og Omsætning i økonomisk Henseende kan hidføre nogen mærkbar Ændring i deres Stilling. Det er tilmed et Spørgsmaal, om de 5 pCt. samfundsmæssigt set virkelig opvejer det Tab, der lides ved, at en Mængde selvstændige Handels- og Industrimænd forvandles til Funktionærer, og om ikke den Skatteydelse og den Kapitalopsparing, disse selvstændige Erhvervsdrivende vilde have præsteret, løber op til langt større Beløb. Gnidningsmodstanden i en saa omfattende Virksomhed som Fællesforeningen maa nemlig opgøres til en formentlig ikke helt ringe Sum.

Fællesforeningen er en meget stor Forretning, maaske heller ikke nogen daarlig Forretning, men andet og mere er den heller ikke. Den er særlig ikke nogen Samfundsreform. Naar dette haves for Øje, bliver Spørgsmaalet om denne Organisations Skatteprivilegium af særlig Interesse. Det maa nemlig erkendes, at det er dette Skattefrihedens Privilegium, der til syvende og sidst danner Grundlaget for den landsomspændende Virksomhed. Uden dette vilde en Opsparing af de 20—30 Millioner, der er anbragt i Fabriker, Bygninger og Lagre, formentlig næppe have ladet sig foretage, og det kan sikkert ikke tænkes, at de 5 pCt. Rabat, Fællesforeningen kan yde, vilde være nok til overfor Kunderne at opveje den Risiko, de maatte indlade sig paa ved en saadan Handel, hvorved de paatager sig et Medansvar for over 50 Mill. Kr. anbragt i Varer, Fabriker og udestaaende Fordringer. Man forstaar derfor meget vel, at Formanden for Fællesforeningen har ment det rigtigt at henstille, »at man fra Brugsforeningerne spørger sin Kreds' Rigsdagskandidater om deres Stilling til dette Beskatningsspørgsmaal, der jo langt fra er os Brugsforeningsfolk en ligegyldig Sag, og da især ikke i disse Tider, hvor Skattebyrden er meget haard«.

E.

* * *

Blade af Chokolade- og Sukkervareindustriens Historie.

II.

Industriens Stilling overfor Told og Beskatning.

(Sluttet.)

Ved Toldlovrevisionen i 1908 forelaa der fra Regeringens Side Forslag, hvorefter den hidtidige Told paa Kakaobønner — 4 Skilling pr. Pund — skulde forhøjes til 20 Øre pr. kg. Herimod protesterede Chokolade- og Sukkervareindustrien, der fremhævede, at Chokolade ikke var en Luksusvare, men et godt og billigt Næringsmiddel, der ikke burde fordyres ved en høj Beskatning af Raavaren. I sine Bestræbelser for at gøre Kakao saa billig som mulig, fik Industrien Tilslutning fra mange Sider, bl. a. fra Den almindelige Lægeforening, der i et Andragende til Regeringen foreslog en Nedsættelse af Tolden paa Kakaobønner, samt fra en Række Afholdsforeninger, der i en Fælleshenvendelse til Rigsdagen meget stærkt udtalte sig for, at Tolden paa Kakaobønner blev fuldstændig ophævet: »Det er af stor Betydning«, hedder det i dette Andragende, »for samtlige Afholdsforeninger, at vi kunne henvise Medlemmerne til en Drik, der forener de to Ting, at være et Nydelsesmiddel samtidig med at være virkelig nærende og styrkende, og vi kunne ikke finde noget bedre i den Retning end netop de Drikke, der fremstilles af Kakao«.

Disse og andre lignende Henvendelser undlod ikke at gøre Indtryk paa Rigsdagen, og den Betragtning, at Kakao og Chokolade er vigtige Næringsmidler, som ikke burde fordyres, vandt Tilslutning fra mange Sider. I Overensstemmelse hermed maa man saaledes forstaa de Udtalelser, Ordføreren i Folketinget — N. Neergaard — fremsatte under Toldlovens Behandling:

> »Vi har ikke ønsket at forhøje Tolden paa et sundt og godt Næringsmiddel som Kakao, og vi har heller ikke ønsket at forhøje den paa Chokolade — d. v. s. almindelig Konsumchokolade, Kogechokolade, hvorimod vi ikke har noget imod at forhøje den paa fine Dessertchokolader, som er en ren og skær Luksus, og hvoraf der forresten kun fabrikeres meget lidt her i Landet«.

Disse Udtalelser er saa meget mere bemærkelsesværdige, som det senere faldt i den samme Talers Lod at gennemføre en Skattelovgivning, der hvilede paa det fuldkommen modsatte Synspunkt.

I 1908 sejrede imidlertid Industriens Standpunkt, og Tolden paa Kakaobønner blev nedsat til 12 Øre pr. kg.

I de følgende Aar voksede Forbruget af Chokolade stærkt, og i Aarene for Krigen var man oppe paa et Forbrug af ca. 3,6 Mill. kg, hvoraf den indenlandske Industri leverede de ni Tiendedele. Dette store Tal viser, i hvor høj Grad Chokolade nu var trængt igen-

nem som en almindelig Forbrugsvare, og da der under Krigen blev Fare for en unaturlig Opskruning af Varepriserne, kunde det da heller ikke overraske, at Den overordentlige Kommission bl. a. beskæftigede sig med Prisen for Kakaobønner, fordi Prisberegningen for et saa vigtigt Næringsmiddel som Kakao og Chokolade under de daværende Forhold ganske naturligt maatte være et Spørgsmaal, der tildrog sig Samfundets Opmærksomhed. Først da Sukkermanglen begyndte at vise sig, skiftede Synspunkterne noget, og som den særlige Afgift paa det Sukker, der anvendtes til industrielt Brug, viser det, var der nu nogen Tilbøjelighed til at betragte bl. a. Sukkervarer og Chokolade som værende Luksus. Dette indeholdt i sig selv dog ingenlunde en ændret Bedømmelse af disse Varers Plads i Samfundsøkonomien, men var blot en Følge af, at det i Sukkeret indeholdte Næringsstof blev for dyrt, og en udvidet Anvendelse af Sukker, der maatte betales efter denne Maalestok, derfor ikke kunde være hensigtsmæssig.

Som paa saa mange andre Omraader viste det sig imidlertid, at en Lovgivning, der fra første Færd var dikteret af de ekstraordinære Forsyningsforhold, satte sig blivende Spor, ogsaa efter at Krigstidens Vanskeligheder forlængst var bortfaldet. Gamle Skatter er som bekendt altid gode Skatter, og der er i hvert Tilfælde hos de fleste Finansministre en afgjort Utilbøjelighed til at give Slip paa et engang inddraget Skatteobjekt. Efter at Staten nu i flere Aar havde ladet sig Sukkerordningen betale med de efterhaanden meget høje Afgifter paa Sukker til industrielt Brug, bundfældede der sig lidt efter lidt den Opfattelse, at Staten her havde en Skattekilde, som stadig burde udnyttes. Overgangen til at betragte Chokolade- og Sukkervarer som en Luksusvare, der burde beskattes, lod sig derfor let foretage, og da Finansminister N. Neergaard i Efteraaret 1921 forelagde sit Forslag om en Omsætningsskat af 30 pCt. af Værdien paa Chokolade- og Sukkervarer, var det paa Forhaand givet, at denne Skattelov vilde blive gennemført under en eller anden Form.

Industrien kunde derfor ikke indskrænke sig til blot at nedlægge Protest mod en saadan Skattelov, men maatte tillige søge at arbejde for, at det Forslag, der blev ophøjet til Lov, fik en saadan Affattelse, at den Skade, der forvoldtes, ikke blev større end højst nødvendig. Det foreliggende Forslag var nemlig, set fra Industriens Standpunkt, ganske uantageligt. I en fuldkommen misforstaaet Demokratisme var det saaledes foreslaaet, at Kakaopulver skulde være fritaget for Skatten. Nu er Forholdet imidlertid det, at Kakaopulver ikke herhjemme spiller nogen nævneværdig Rolle i Forbruget, idet Anvendelsen af Kogechokolade er langt større. Saafremt Kakaopulver blev fritaget for Skat, var det imidlertid givet, at Forbruget vilde blive lagt om, og de danske Fabriker, der gennem en Menneskealders Arbejde var indrettet paa at fremstille en udmærket Kogechokolade, vilde i saa Tilfælde komme til at staa delvis tomme, fordi de mistede et Salg, der hidtil havde repræsenteret de tre Femtedele af deres Produktion.

Ganske bortset fra, at Kakaopulver — som Verdensartikel betragtet — mere og mere faar Karakter af et Biprodukt fra Fabrikationen af Spisechokolade og derfor næppe i særlig stor Udstrækning kan fremstilles paa de danske Fabriker, der ikke har det store Verdenssalg af Spisechokolade, vilde en saadan Omlægning af Produktionen i alle Tilfælde give Anledning til en stor Arbejdsløshed, fordi Fremstillingen af Kakaopulver kun giver Beskæftigelse for et meget ringe Arbejderantal. Industrien maatte derfor bestemt fastholde, at Kogechokolade og Kakaopulver blev underlagt de samme Bestemmelser, og en videre Følge af dette Krav maatte blive, at Kakaopulver blev inddraget under Skattelovgivningen. En Adskillelse, saaledes at Spisechokolade var skattepligtig, men Kogechokolade og Kakaopulver skattefrit, lader sig nemlig ikke foretage, fordi den reelle Forskel mellem Spise- og Kogechokolade er saa lille, at det i Virkeligheden er ganske umuligt at drage en bestemt Grænse.

Ogsaa i anden Henseende var Lovforslaget opbygget paa Forudsætninger, der ikke kunde holde Stik. Ved Beregningerne over Forbruget af Chokolade- og Sukkervarer, havde man nemlig ikke taget Hensyn til de sidste Aars betydelige Import, og man havde ganske set bort fra de mange mindre Sukkervarefabrikers Produktion. Industrien kunde derfor paavise, at det ønskede finansielle Udbytte kunde opnaas ved en langt mindre Skatteprocent end den, der var foreslaaet.

Paa begge disse Omraader lykkedes det Industrien at vinde Forstaaelse hos Lovgivningsmagten, idet Skatteloven i sin endelige Form kom til at omfatte saavel Kakaopulver som Chokolade, og Skatteprocenten blev nedsat fra 30 til 25 pCt.

For den danske Industri betød Skatteloven et nedadgaaende Forbrug, fordi Varen blev fordyret, en stigende Produktionspris, baade fordi Produktionen blev nedsat og fordi der paalagdes Fabrikerne en Række meget vidtgaaende Kontrolbestemmelser, som krævede et yderligere Folkehold, og en stærkt stigende Konkurrence fra de udenlandske Industrier, der ikke var udsat for et aftagende Salg paa deres Hovedafsætningsmarked og ikke hemmet i deres Bevægelsesfrihed ved snærende Kontrolbestemmelser.

Disse Forhold maatte føre til, at den udenlandske Industri fik lettere ved at konkurrere, og det direkte Resultat af Skattelovgivningen har da ogsaa foreløbig vist sig i en meget stor Import af udenlandske Varer. Skønt der i Tiden umiddelbart forinden Lovens Ikrafttræden havde været en ganske overvældende Import, saaledes at man skulde tro, at Markedet havde været overfyldt for lange Tider, har Indførslen dog efter 1. Juli stadig været meget betydelig.

Import af Spise-, Koge- og Overtrækchokolade:

Juli	Maaned	1922	111 000 kg
August	—	1922	161 000 »
September	—	1922	157 000 »
Oktober	—	1922	169 000 »
November	—	1922	201 000 »
December	—	1922	120 000 »
Januar	—	1923	100 000 »
Februar	—	1923	132 000 »
Marts	—	1923	185 000 »
April	—	1923	177 000 »

Til Sammenligning kan anføres, at den gennemsnitlige maanedlige Import i 1921 udgjorde 100 000 kg. Uagtet disse Importtal tydeligt viser, hvorledes den udenlandske Industri erobrer en meget stor Del af det danske Marked, var det dog ved den i indeværende Aar stedfundne Revision af Chokolade- og Sukkervareskatten ikke muligt at opnaa saadanne Ændringer, at den danske Industri bliver stillet paa lige Fod med den udenlandske. I sin Angst for at komme til at give den udenlandske Produktion en beskeden Beskyttelse er Lovgivningsmagten nemlig tilbøjelig til hellere at gaa til den modsatte Side og give den udenlandske Industri en faktisk Begunstigelse.

De Forbedringer, der opnaaedes — en Nedsættelse af Tolden paa Kakaobonner fra 12 til 6 Øre og en Simplificering af de Kontrolregler, i hvis Effektivitet iovrigt Statskassen og den legitime Industri i lige høj Grad er interesseret — er vel paa ingen Maade betydningslose, men er dog paa den anden Side ikke saa gennemgribende, at man derved har kunnet udligne de alvorlige Ulemper, Beskatningen har paaført den danske Industri.

Schweiz' Industri i 1922.

Aaret 1922 har ikke været noget godt Aar for de Industrilande, hvis Eksport ikke har været begunstiget af en lav Valuta. Det er ikke alene Konkurrencen med Tyskland og Czeko-Slovakiet m. m., men de svingende Valutakurser, den almindelige politiske Usikkerhed og den Toldpolitik, som mange Lande har indført for at beskytte deres egen Industri, der har bevirket, at saadanne Lande som Holland, Schweiz, Sverige, Norge og Danmark har haft Vanskeligheder med at beskæftige deres Industri, navnlig naar man husker paa, at de fleste af de nævnte Lande under Krigens Højkonjunktur udvidede de bestaaende industrielle Virksomheder og i stort Omfang grundlagde nye Fabriker.

Efter hvad Schweizer Banks Gesellschafts Organ »Soc. B. S.« meddeler, var 1922 meget vanskelig for Schweiz' Industri. Store Industriforetagender maatte indstille Produktionen; nogle af Firmaerne flyttede deres Virksomheder udenfor Landets Grænser. Denne industrielle Udvandring er blevet en Fare for flere schweiziske Eksportindustriers Fremtid. Andre Verdensfirmaer, saasom Brown, Boveri & Co., Sulzer m. m., maatte for anden Gang afslutte Aarsregnskabet uden Dividende, og andre ligesaa bekendte Foretagender, som f. Eks. Nestlé, Adolf Saurer m. m. var kun i Stand til at sanere Virksomheden ved at angribe Reservekapitalen og nedskrive Aktiekapitalen. En Række Firmaer maatte helt ophøre, medens andre Firmaer opretholdt Driften og arbejdede paa Lager i det Haab at kunne afsætte Varerne engang i Fremtiden.

Det var navnlig de Firmaer, der arbejdede paa Eksport, som havde Vanskeligheder, medens de Firmaer, som arbejdede paa det hjemlige Marked, ikke blev saa haardt truffet af Krisen, selv om den formindskede Købekraft ikke undlod at gøre sig gældende. Der har dog været Antydning til, at Forholdene forandrer sig til det bedre. Enkelte Industrigrene, f. Eks. den kemiske Industri, Skotøjsindustrien, Silke- og Bomuldsspinderier samt Urindustrien, kunde i Slutningen af Aaret konstatere forøgede Bestillinger fra Udlandet. Urindustrien lader til at have overvundet den værste Kriseperiode. Statens Eksportpræmie for Salg til Lande med lav Valuta har gjort det muligt for Fabrikanterne delvis at udsælge deres Lagre og derved skaffe Beskæftigelse for deres Arbejdere.

Selv om Maskinindustrien har kunnet eksportere en Del Specialmaskiner og Værktøjsmaskiner, har Stillingen dog i det hele taget været slet. Den elektriske Industri har lidt stærkt under de daarlige Konjunkturer. Der har næsten ingen Muligheder været for Eksport, fordi man ikke kunde staa sig mod den ødelæggende Konkurrence fra de valutasvage Lande; man maatte arbejde paa det indenlandske Marked. Den fortsatte Elektrificering af de schweiziske Baner har dog hjulpet den elektriske Industri ud over det værste. Papirindustrien har arbejdet under de ugunstigste Forhold og ligesaadan den kemisk-farmaceutiske Industri.

Den Beskyttelsestold, som de fleste Lande har indført mod Chokolade, har formindsket Chokoladeindustriens Eksport meget stærkt. I 1919 udførtes der for 115 Mill. Frcs., og i 1922 for knapt 30 Mill. Frcs. Fabrikerne maatte falde tilbage paa det indenlandske Marked, som selvfølgelig ikke kunde beskæftige Industrien.

Skotøjsindustrien maatte ogsaa kæmpe med store Vanskeligheder. Dog var Afsætningsmulighederne paa det hjemlige Marked, navnlig i Slutningen af Aaret, ganske tilfredsstillende. Det viste sig dog snart, at de dyre Raavarer havde en hemmende Indflydelse paa Afsætningen paa Hjemmemarkedet, som dog begunstigedes af Importindskrænkninger.

Den schweiziske Trikotage- og Knipleindustri har arbejdet under særlig vanskelige Forhold. Ganske vist har man kunnet bibeholde det engelske Marked, men Eksporten til Amerika har været i stærk Aftagende paa Grund af den amerikanske Beskyttelsestold.

Osteeksporten er endnu ikke kommet paa Højde med Tallene fra før Krigen.

Man haaber dog paa, at Handelen paa Udlandet vil gaa bedre Tider imøde, naar bare Fabrikationsomkostningerne kunde reduceres noget. Denne Vanskelighed er dog svær at komme over, da Priserne paa Livsfornødenheder næppe tillader nogen Forringelse af Arbejdslønnen, som sammen med de høje Post- og Jernbanetarifer ikke gør det muligt at reducere Produktionsomkostningerne.

I tysk Belysning.

Vi har fra et herværende stort industrielt Firma modtaget følgende:

En af vore unge Ingeniører søgte nylig Stilling hos et tysk Firma. Som Svar paa sin Ansøgning modtog han et Brev af følgende Indhold: »Ich erhielt Ihr Bewerbungsschreiben vom 15 ers. und teile Ihnen mit, dass unsere Firma es ablehnt einen Ausländer

zu beschäftigen, dessen Heimatland alles getan hat, um uns Deutschen die Existenz zu erschweren. Hochachtungsvoll (Navn.)«

Vi finder, skriver det danske Firma, at en saadan Skrivelse bør kendes af den danske Industri og af vore unge Teknikere, idet vi synes, at det er lige haardt nok, at danske Ingeniører skal behandles paa denne Maade paa et Tidspunkt, da Tyskland nu snart i Aarevis saa godt som uhindret har kunnet vælte sine Dumping-Varer ind over vort Land til den danske Industris, ja hele den danske Økonomis ubodelige Skade, samtidig med at mange Tyskere er beskæftiget i Danmark, medens Sværme af tyske Handelsrejsende og Agenter gennemtrawler Landet ofte tilmed uden at være i Besiddelse af de udkrævede Papirer, for slet ikke at tale om hvad der fra dansk Side er udført af saakaldt humant Hjælpearbejde for den nødlidende tyske Befolkning. Vi selv, slutter Firmaet, har som sikkert mange andre danske Forretninger været faste Bidragydere til dette Arbejde, men slige Breve som det her gengivne animerer ikke til Fortsættelse. Hvorfor kan vi her til Lands aldrig hævde det sunde Gensidighedsprincip?

Vi lader gerne dette Spørgsmaal gaa videre, det er jo snart ved at blive Kernepunktet i al vor økonomiske Politik. Til selve den mærkværdige tyske Skrivelse har vi kun at tilføje, at der øjensynlig endnu er et meget stort Arbejde at gøre for bl. a. at faa danske industrielle Vilkaar objektivt bedømt i Udlandet. Vi vilde tro, at Udenrigsministeriet gennem sit Pressebureau m. m. maatte kunne sætte mere ind paa denne Sag; i al Fald er vor Industri ikke tjent med, at man fra dansk Side stiller sig passiv overfor den øjensynlig vidt udbredte Tankegang i et stort Naboland, som faar et saa karakteristisk Udtryk i dette Brev, hvis ufrivillige Ironi jo raaber mod Himlen.

Mindre Meddelelser.

Norges Industri og den danske Luksustold.

Det norske Industriforbunds Medlemsblad, »Norges Industri«, bringer i sit sidste Numer en Meddelelse om den danske Luksustold og dennes Ikrafttræden. I Meddelelsen hedder det: »Interesserte medlemmer vil paa henvendelse til Industriforbundets kontor bli gjort bekjendt med de forandringer som er foretat. Ingen av forandringerne synes at maatte spille nogen væsentlig rolle for den norske Industri.«

Efter de mange og stærke Ord, der i den norske Dagspresse har været anvendt mod vore Luksussatsers Forhøjelse, og som bl. a. stærkt har fremhævet den Skade, der var paaført den norske Hermetikindustri, er det af Interesse at læse det officielle norske Industriblads nøgterne Bedømmelse af denne Sag.

Kaution for Indførsel af Vareprøver i Czeko-Slovakiet.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet kan Indførsel til Czeko-Slovakiet af Vareprøver til Brug for Handelsrejsende kun finde Sted i Henhold til en Bevilling fra det czeko-slovakiske Handelsministerium. En af Betingelserne for denne Bevillings Udstedelse er, at der stilles en Kaution, hvis Størrelse andrager fra 20 til 100 pCt. af Vareprøvernes Værdi, og som tilbagebetales ved Prøvernes Genudførsel fra Czeko-Slovakiet.

Verdensproduktionen af Guld.

Denne er, som bekendt, en af de mange Faktorer, der griber ind i Spørgsmaalet om Varernes Pris, i Pristallene Jorden over. For 1922 har dets foreløbige Opgørelse vist, at der er produceret 14,8 Mill. Unzer (til en Værdi af ca. 307 Mill. Doll.) — hvad der vil sige en yderligere Nedgang: i 1915 var Tallet det højeste, 22,5 Mill. Unzer, i 1920 16,5 Mill., i 1921 15,5. Af Produktionen i 1922 kom de 53 pCt. fra Afrika (Transvaal o. a.), 29 pCt. fra Nordamerika, kun $6^1/_2$ pCt. fra Australien.

Japans Udenrigshandel i 1922.

Som det japanske Erhvervsliv var det første, der tydeligt fik Nedgangen at mærke, da den for Alvor satte ind i sidste Del af Aaret 1920, er det ogsaa gaaet saadan, at Japan ret tidligt har faaet Opgangen at mærke. Tallene for Japans udenrigske Handel, Summen af Eksport- og Importværdien, viste i 1921 en betydelig Nedgang fra 1920's Tal; 1922's Tal er endnu ikke oppe paa Højde med 1920's, men ikke mindre end 660 Millioner Yen større end 1921.

Den største Omsætning med andre Egne falder selvfølgelig nok paa *Nordamerika.* Næsten de 40 pCt. af hele den japanske Udenrigshandel er med Landene der, og da i overvejende Grad med U. S. A. Eksporten til U. S. A. er større end Importen. For Handelen med Nordamerika gælder følgende Tal (i Mill. Yen):

	1920	1921	1922
Eksport	565	496	732
Import	873	574	596
Ialt	1438	1070	1328

Omsætningen med *Sydamerika* har derimod været Japan en Skuffelse. Man havde regnet med, at disse store Egne vilde danne gode Markeder for de japanske Varer; under Krigen var de det ogsaa; men efter den viste det sig der, som i adskillige andre Forhold, at de japanske Varer i Kvalitet ikke kunde konkurrere, hverken med de engelske eller de amerikanske. Tallene taler her tydeligt:

	1920	1921	1922
Eksport	39	5	10
Import	32	5	8

Og det samme gør sig gældende overfor *Australien*; ogsaa her var de japanske Forventninger store og føltes ogsaa hjemme i Evropas Lande farlige — den gule Fare, der truede det hvide Verdensherredømme økonomisk. Naar der her har vist sig saa stærk en Tilbagegang, og da især i Australiens Indkøb hos Japan, skyldes det vel ikke alene Skuffelse over de japanske Varers mindre gode Kvalitet, men ogsaa og ikke mindst den nationale eller Racespændingen. Tallene viser, at Australiens Køb i Japan steg fra 22 Mil-

lioner i 1921 til 37 i 1922 — medens Japan, der aabenbart har mere Brug for Australiens Varer, øgede sin Import derfra fra 36 Mill. i 1921 til 82 Mill. i det sidste Aar.

Langt mere betyder dog Japans Handel med det øvrige *Asien*. Herfor gælder de følgende Tal, der alene viser Eksportens Størrelse:

	1920	1921	1922
Egentlige Kina	410	287	334
Manchuriet	114	78	72
Honkong	74	59	65
Sibirien	23	14	11

Naar Sibiriens Tal her er saa smaa, skyldes det selvfølgelig Spændingen med Sovjet-Rusland; der vil, om der kommer en Handelsaftale i Orden imellem de to Lande, sikkert komme et stærkt Opsving i Samhandelen imellem dem.

Hvad Forbindelsen med *Evropa* angaar, da er øjensynlig Samhandelen med en Række evropæiske Lande i stærk Fremgang. Betydeligt er *Englands* Tal steget; medens der i 1913 indførtes til Japan for 123 Mill. Yen Varer fra dette Land, er Tallet for 1922 naaet 232 Mill. Forholdsvis endnu stærkere er Indførslen af *Belgiens* Varer steget: fra ca. 4 Mill. før Krigen til 15 Mill. i 1922. Ogsaa *Tyskland* er kommet godt med. Importen af tyske Varer havde i 1913 en Værdi af 68 Mill., i 1922 af 111 Mill. Yen. Derimod indførte Tyskland kun Varer fra Japan for 3,7 Mill., hvorimod England indførte omtrent en Fjerdedel af sin Eksports Værdi til Japan. Det omvendte gælder *Frankrig*, der udfører til Japan kun for ca. 19 Mill., men indfører for 79 Mill. Med *Rusland* er Samhandelen saa godt som ophørt.

De Varer, som Japans Eksportstigning især hviler paa, er disse fem: *Raasilke* (med Stigning af 253 Mill.), *Bomuldsgarn* (134), *Bomuldstøjer* (19), *Silketøjer* (18) og *Te* (10). Udførslen af Raasilke har været saa stor som aldrig før og falder især paa U. S. A. — det er vistnok karakteristisk, at den store økonomiske Opgang, som U. S. A. ogsaa oplever i den sidste Tid, især gør sig gældende ved en uhyre Stigning i Fabrikationen af Automobiler og i Importen af Silke, mindre egentlig i Villighed til at sætte Penge i det forarmede Evropa! Til U. S. A. eksporteredes af *Raasilke:*

	efter Vægt, i Pikuls	efter Værdi, i Mill. Yen
1919	275 000	600
1920	147 000	342
1921	248 000	395
1922	312 000	611

Af Silketøjer gik forholdsvis mindre til U. S. A., kun for ca. 27 Mill., hvorimod England, Canada, Australien, New-Zealand fik for 56 Mill.

Af *Bomuld* og Bomuldsvarer gik det meste til Kina, ogsaa betydelige Mængder gik til Indien.

Derimod er den japanske *Uldindustri*, som under Krigen tog saa stærkt et Opsving, gaaet stærkt tilbage og synes ikke foreløbig at komme op igen. Dens Eksporttal var (i Mill. Yen): 1919 11, 1920 7,4, 1921 2,3 og 1922 1,8. I Opgang er derimod *Glasindustrien* paany (1913 3,3 Mill. Eksport, 1922 over 10); ligesaa *Porcelænsindustrien* — ganske vist faldt dens Eksportværdi fra 31 Mill. i 1920 til 21 Mill. i 1922, men den er dog nu godt 4 Gange saa stor som før Krigen. Ligeledes er Fabrikationen af *Knapper* steget stærkt, med stigende Eksport til England.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Industrien og Ruslandsoverenskomsten.

Som omtalt rejste Ingeniør Hjalmar Lange umiddelbart efter Rigsdagens Vedtagelse af Ruslandsoverenskomsten til Rusland for paa Industriraadets og en Række særlig interesserede Industrivirksomheders Vegne at foretage en forelobig Undersøgelse af de Muligheder, det russiske Marked maatte frembyde for Afsætningen af danske Industriprodukter, og for at søge oplyst, paa hvilken Maade og under hvilke Former Industriens Eksporthandel til Rusland lod sig genrejse. Ingeniør Lange har i den forløbne Tid navnlig opholdt sig i Moskwa, hvor han har sat sig ind i den russiske Industris og det russiske Markeds nuværende Stilling, og hvor han har ført indgaaende Forhandlinger med de forskellige Regeringskontorer og de store økonomiske Organisationer. Om sit hidtidige Arbejde har Ingeniør Lange hjemsendt udførlige Rapporter, der til Dels er videregivet til de direkte interesserede Firmaer, og som indeholder udmærket Materiale til Bedømmelse af de Forhold, han skulde undersøge.

Ingeniør Lange er midt i Maaneden rejst fra Moskwa til Petrograd og vil være hjemme igen ca. 1. August. Han vil da snarest aflægge en samlet Rapport om de Erfaringer, han har indhøstet, og iøvrigt staa til Raadighed for de industrielle Virksomheder, der har særlige Interesser i Rusland. Naar det ved Hr. Langes Rejse tilvejebragte Oplysningsmateriale vedrørende Industriens Afsætningschancer i Rusland er færdigbearbejdet, vil man indenfor Industrien antagelig tage Stilling til, under hvilke Former det nu heldigt indledede Arbejde for at knytte Forbindelsen mellem den danske Industri og det store russiske Marked skal fortsættes.

Handelsforbindelsen med U. S. A.

Gennem Staten New Yorks Handelskammer har Industriraadet faaet Meddelelse om, at man meget gerne vil have opgivet Firmaer, der ønsker nye Forbindelser i U. S. A. Interesserede Firmaer vil kunne faa nærmere Underretning ved Henvendelse i Industriraadets Sekretariat.

Automobiludstillinger i London.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at »The Society of Motor Manufacturers and Traders ltd.« vil arrangere to Udstillinger i London, nemlig: Seventeenth International Motor Exhibition, der afholdes i Olympia i Dagene 1.—10. November d. A. og omfatter private Motorvogne, Karosserier, Tilbehør og Gummiringe m. v., samt International Commercial Motor Transport and Roads Development Exhibition, der afholdes sammesteds i Dagene 22. November til 1. December d. A. og omfatter Lastvogne, Omnibusser og andre Nyttevogne tillige med Tilbehør og Ringe for saadanne Vogne samt Maskiner og Materialer til Bygning og Vedligeholdelse af Veje.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et Eksemplar af Prospektet for de nævnte Udstillinger.

Udstilling i Middlesborough.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene meddeler, at den anden aarlige »International Domestic Economy and Trades Exhibition« vil blive afholdt i Middlesborough i Dagene fra den 19.—29. September d. A. Udstillingen vil omfatte Komfurer, Ovne, Kogeapparater og Køkkenmaskiner samt en Række andre Artikler.

Program for Udstillingen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er i August Maaned aabent Hverdage Kl. 10—8, Søndage 10—12.

Mod Sædvane bringer Biblioteket denne Gang en Oversigt over ældre Bøger. Det er Møbelkunsten, der er Genstand for disses Indhold, og man vil her finde Bøger dels om Hjemmets Udsmykning dels om enkelte Møbler, det sidste Emne er i nogle af Værkerne behandlet fagmæssigt, i andre mere almenfatteligt.

Persier, C. & P. F. L. Fontaine. Recueil de décorations intérieures. Paris 1812. 62 S. (72 Tvl.)
— Ny Udg. Paris 1827. 62 S. (72 Tvl.)
Adams, L. Décorations intérieures et meubles des epoques Louis 13. & Louis 14. Paris 1865. (100 Tvl.)
Royer, E. Les appartements privés de S. M. l'Impératrice au Palais des Tuilleries décorés par M. Lefuel. Paris 1867. 10 S. (20 Tvl.)
Cojen der Berliner Gewerbe-Ausstellung im Jahre 1879. Berl. 1880. (22 Tvl.)
Havard, H. L'art dans la maison. 4. éd. Paris [u. A.] (1. éd. 1883.) 411 S. (50 Tvl.)
Pfnor, R. Architecture & décoration des époques Louis 14., Louis 15. & Louis 16. au palais de Fontainebleau. Paris 1885. 20 S. (49 Tvl.)
Hirth, G. Das deutsche Zimmer der Gothik und Renaissance, des Barock-, Rococo- und Zopfstil. 3. Aufl. Münch. 1886. 448 S.
Prignot, E. L'architecture, la décoration et l'ameublement. Paris [u. A.] (60 Tvl.)
Viollet-le-Duc, E. E. Dictionnaire raisonné du mobilier français de l'époque Carlovingienne à la renaissance. Tome 1—6. Paris 1872—75. (6 Bd.)
Asselineau. Armes et armures, meubles et autres objects du moyen-âge et de la Renaissance. Paris 1842. (2 Bd.)
Schinkel, C. F. Möbel-Entwürfe, welche bei Einrichtung prinzlicher Wohnungen in den letzten 10 Jahren ausgeführt wurden. Herausg. von L. Lohde. Berl. 1835—37.
Guilmard, G. Le garde-meuble riche. Collection de meubles anciens. 1.—5. livr. Paris 1841. (24 Tvl.)
(Ameublemens Parisiens). Paris [u. A.] (66 Tvl.)
Tegninger for Møbel- og Pianosnedkere. (32 Tvl.)
Tegninger for Stolemagere. (12 Tvl.)
Guilmard, D. Le garde-meuble. Recueils des plus beaux ameublemens. Anciens et modernes. Paris [u. A.] (4 Bd.)
Champeaux, A. de. Le meuble 1—2. 1. Nouv. éd. Paris 1885. (2 Bd.)
Gothische Möbel. Berl. 1889.
Champier, V. Les industries d'arts à l'exposition universelle de 1889. [Mobilier, instruments de musique etc.] Paris 1889. (33 Tvl.)
Stühle (16.—19. Jahrh.). Berl. 1889, 1905.
Lostalot, A. de. Dessins et modèles. Les arts du bois. Sculpture sur bois; meubles. 2. èd. Paris 1890. 144 S.
Ital. Möbel. 15.—16. Jahrh. Berl. 1891—93.
Möbel XVII. Jahrh. & Louis XVI. Berl. 1894—97.
Falke, J. v. Mittelalterliches Holzmobiliar. Wien 1894. 11 S. (40 Tvl.)
Rémon, G. Moderne Möbel im Empire u. eng. Stil. Berl. 1894—95. (2 Bd.)
Meisterwerke der französischen Kunsttischlerei. Berl. [u. A.] (56 Tvl.)
Roeper, A. Möbel aller Stilarten. 2. Aufl. Leipz. [u. A.] (50 Tvl.)
Gregory, E. W. The furniture collector. Lond. [u. A.] 312 S.
Lockwood, L. V. Amerikanische Möbel der Kolonialzeit. Stuttg. [u. A.] 206 S.
Lux, J. A. Von der Empire- zur Biedermeierzeit. 4. Aufl. Stuttg. [u. A.] 64 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •
Nr. 16 15. AUGUST 1923

Den russiske Industri efter Revolutionen.

Af Ingeniør *Hjalmar Lange.*

DEN russiske Industri begyndte først at spille en betydende Rolle i Ruslands økonomiske Liv de sidste Aartier før Verdenskrigen. Den havde sit Udspring i Haandværket og Hjemmeindustrien paa den ene Side og i den af udenlandsk Kapital skabte Storindustri paa den anden Side. Det russiske Haandværk og Hjemmeindustrien allierede sig hurtigt med den indenlandske Kapital, hurtigere end i Vestevropa. Grunden hertil er, at den vestevropæiske Haandværker og Hjemmeindustrielle kun arbejder for en meget begrænset Kundekreds i det nærmeste Opland, medens saadanne Næringsdrivende i Rusland har maattet arbejde med en Kundekreds, der har været spredt over vidtstrakte Territorier. Derfor steg Omsætningen meget stærkt, og de smaa Foretagender maatte financieres, og saaledes opstod en egenartet, russisk Industri, som paa enkelte Omraader siden organiserede sig som Storindustri, f. Eks. Midtruslands Tekstilindustri. — Paa de andre Omraader af den russiske Storindustri er Udviklingen foregaaet i omvendt Retning. Flere af de vigtigste russiske Baner blev financieret fra Udlandet, navnlig fra Frankrig, og for at forsyne Banerne med det nødvendige Materiel besluttede Franskmændene at skabe en Staalindustri i Rusland, og efter at have fremskaffet den nødvendige Kapital byggede man de store Jern- og Staalværker og financierede en rationel Udnyttelse af Kuldistrikterne i Sydrusland.

Paa samme Maade skabtes Guldindustrien i Sibirien med engelsk Kapital, og Petroleumsindustrien i Kaukasus med engelsk, fransk og amerikansk Kapital. Endvidere grundlagdes store Virksomheder i Tekstilindustrien med engelsk Kapital, medens den elektriske Industri i Rusland blev grundlagt med tysk Kapital.

Alle disse industrielle Foretagender blev grundlagt efter fuldt moderne Principer og med en stor Produktion for Øje og stod ikke paa nogen Maade tilbage for de mest moderne Anlæg i det øvrige Evropa. For flere Industrigruppers Vedkommende organiserede man ogsaa Afsætningen efter vestevropæiske Forbilleder, saaledes var hele Jern- og Staalindustrien organiseret i et Syndikat »Prodameta«, som havde Eneret paa Salget, og noget lignende fandt Sted for andre Industrigruppers Vedkommende.

Da Verdenskrigen udbrød, blev Storindustrien og den mindre Industri straks lagt om til Produktion for Militærvæsenet. Det var imidlertid ikke muligt at organisere Produktionen rationelt, navnlig da Transportvæsenet paa et tidligt Stadium af Krigen allerede begyndte at vise Tegn til Sammenbrud, og i selve Industrien begyndte Mangel paa skolet Arbejdskraft og Mangel paa Raamaterialer at bevirke en Nedgang, som ikke kunde standses ved de mest rigoristiske Foranstaltninger fra Myndighedernes Side.

Industriens begyndende Sammenbrud mærkedes først i de Foretagender, som Tyskerne havde financieret, og som holdtes i Gang ved tysk, teknisk Ledelse, men Vanskelighederne bredte sig snart over alle Industridistrikterne, og da den revolutionære Bevægelse i 1917 tog Fart, gik dette først ud over Industrien, som foruden Transportvanskeligheder ogsaa fik Vanskeligheder med Arbejderne, som stillede saadanne Fordringer med

Hensyn til Arbejdstid og Betaling, at Virksomhederne ikke kunde holdes i Gang.

Efter Oktober-Revolutionen, da Magten gik over til Sovjet, var den russiske Industris Produktionsevne ubetydelig, og værre blev det, da Industriens Ledere paa Grund af Revolutionen forlod deres Virksomheder, som alle blev nationaliserede. Sovjetregeringen stod overfor en overordentlig vanskelig Opgave. Transportvæsenet var brudt sammen, Industrien kunde derfor ikke forsynes med Brændsel og Raastoffer, og de nye Ledere var ikke Opgaven voksen, mens den politiske Udvikling forhindrede Arbejderne i at genoptage det regelmæssige Arbejde. Vanskelighederne blev forøget ved Borgerkrige, som lagde store Dele af Rusland øde. Hvor det var muligt, ødelagde man de industrielle Anlæg, for at de ikke skulde falde i Modstandernes Hænder, og da Borgerkrigen endelig var forbi, stod Sovjetmagten overfor den næsten haabløse Opgave at genopbygge den ødelagte Industri, hvortil det indledende Skridt maatte være en Genopbyggelse af det ødelagte Transportvæsen.

En af de største Hindringer herfor var Vestmagternes Blokade, som forhindrede Indkøb af Jernbanemateriel fra Udlandet, og de store Epidemier, som herskede i selve Rusland. I 1920 blev Blokaden brudt, og den første russiske Handelsdelegation, som en Tid opholdt sig her i Landet, satte sig straks i Bevægelse for at bestille Lokomotiver og andet Jernbanemateriel.

I 1921 ansaa Sovjetregeringen det for nødvendigt at indføre en ny økonomisk Politik — Nep — for at faa de forskellige Erhverv til at blomstre op igen, og det viste sig ogsaa, at Indførelsen af den frie Handel indenfor selve Rusland havde en betydelig Virkning, navnlig paa Haandværket og Hjemmeindustrien, som under »Nep« udvidede sine Rammer til ogsaa at omfatte mindre industrielle Virksomheder.

Regeringen beholdt Storindustrien i sine Hænder og forsøgte paa at organisere den i Truster og Syndikater. Under det øverste Folkehusholdningsraad, W S N Ch, sorterer 134 Sammenslutninger og 349 lokale Truster, omfattende ialt 4482 Industriforetagender, hvor 88 pCt. af den samlede Industris Arbejdere er beskæftigede. Desuden omfatter 17 Syndikater 176 Truster, d. v. s. ca. 40 pCt. af de »fortrustede« Virksomheder og 53 pCt. af det samlede Arbejderantal beskæftigede i Industritrusterne. Man regulerede igen Arbejdstiden og Arbejdslønnen og indførte Akkordarbejde og gjorde sig store Anstrengelser for at skabe ordnede Arbejdsforhold. Resultatet blev, at der mærkedes en Fremgang i den russiske Industri, men Hungersnøden i 1921 bragte den største Forstyrrelse ind i det allerede paabegyndte Arbejde. De Penge, som Sovjetregeringen vilde have brugt til Financiering og Ophjælpning af Industrien, maatte anvendes til Indkøb af Levnedsmidler til Hungerdistrikterne, og da endelig i Sommeren 1922 Hungersnøden var i Aftagende, stod man overfor andre Vanskeligheder, som igen skød Industriens Udvikling frem i det uvisse.

Det var navnlig Vanskeligheden med at faa afsat de færdige Produkter. Under Hungersnøden var den russiske Bonde blevet forarmet og havde ikke i hele 1922 Raad til at gøre nogle Indkøb. Alligevel sporede man en Bedring i Industrien, men efter Afsætningskrisen fulgte en Raavarekrisis, som dels havde sin Grund i Mangel paa Driftskapital for udenlandske og indenlandske Indkøb, dels beroede paa Sværindustriens Vanskelighed med at fremskaffe de forskellige industrielle Raaprodukter og Halvfabrikata, som de øvrige Industrier er afhængige af.

I Løbet af 1922 sporedes der trods de nævnte store Vanskeligheder alligevel en Bedring i den russiske Industris Produktion, og de forløbne Maaneder af 1923 lader formode, at denne Bedring er varig. Det er navnlig den saakaldte lette Industri, som har arbejdet med Fortjeneste, medens Sværindustrien endnu ikke er kommet udover det Stadium at forlange store Subsidier af Regeringen for i det hele at kunne eksistere. At der endnu er en stor Mangel paa administrativt og teknisk Personale i Statsindustrien er let at forstaa, og dette har ogsaa sat sine dybe Spor. Der mærkedes endvidere en Bedring i Produkternes Fordeling, navnlig efter at Salgs- og Indkøbssyndikaterne har fundet den rette Maade for Samarbejde med Trusterne.

I Detailhandelen har Storindustrien endnu ikke haft nogen videre Indflydelse, idet Brugsforeninger og den private Købmand har næsten hele Detailhandelen i deres Hænder. For Haandværkets og den mindre Industris Vedkommende ligger Sagerne anderledes, idet man meget hurtigt har formaaet at organisere et Samarbejde med den private Handel og Detailhandelen.

Den af Staten drevne Storindustri har som ovenfor antydet hidtil arbejdet med Tab, medens det private Haandværk og den lille Industri har haft gode økonomiske Resultater. Ganske

vist har den russiske Industri i 1922 produceret 43 pCt. mere end i 1921, men naar Storindustrien har arbejdet med Tab, er dette en uheldig Side af den med Glæde hilste forøgede Produktion.

Følgende Tal giver et Billede af Forholdet mellem Statens, Industriens og den lille Industris Produktion:

I 1913 producerede Storindustrien for 3721 Mill. Guldrubler, medens den lille Industri producerede for 730 Mill. Rubler. I 1921 producerede Storindustrien for 669 Mill. Guldrubler, og i 1922 for 954 Mill. Guldrubler, medens den lille Industri i 1921 producerede for 260 Mill. Guldrubler, og i 1922 for 415 Mill. Guldrubler.

I 1913 producerede Landbruget for 6714 Mill. Guldrubler, i 1921 for 3535 Mill. Guldrubler og i 1922 for 4005 Mill. Guldrubler.

Af de enkelte Industrigrene under Statsindustrien havde Produktionen i 1921 og 1922 følgende Værdier i Guldrubler:

	1921	1922
Cement	1,1	1,4
Jerngruberne	1,6	1,4
Guld	1,7	7,3
Platin	0,4	1,9
Salt	4,3	5,5
Stenkul	51,4	60,9
Mineralske Olier	51,9	62,3
Tørv	16,2	14,4
Metalindustrien	85,8	84,2
Den elektriske Industri	8,2	17,4
Gummiindustrien	17,8	38,5
Tændstikindustrien	4,8	4,6
Tobaksindustrien	49,1	30,3
Læderindustrien	69,9	53,6
Bomuldsindustrien	85,9	191,1
Uldindustrien	71,7	137,4
Linnedindustrien	17,0	42,6
Silkeindustrien	1,7	10,5
Hampeindustrien	6,9	8,3
Trikotageindustrien	4,0	5,5
	550,3	778,8

Det vil altsaa ses, at Statsindustrien har forøget sin Produktion fra 550,3 Mill. Guldrubler til 778,8 Mill. Guldrubler, hvilket Tal paa langt nær ikke kommer op til Storindustriens og den mellemstore Industris Produktion i 1913, der var 3721 Mill. Guldrubler.

Afsætningskrisen, som har haft en saa stor Betydning for den russiske Industri i 1922, har delvis sin Grund i, at Prisen for Industrivarer har været i stadig Stigen, samtidig med at Prisen for Landbrugsprodukter har vist den modsatte Tendens. Den russiske Bonde maatte i Slutningen af 1922 betale 167 pCt. mere for de nødvendigste Industriprodukter, d. v. s. i Stedet for et Pund Korn for de tilsvarende Produkter i 1913 maa han nu betale 2,67 Pund, og samtidig har Regeringen ved Indførselsforbud og Beskyttelsestold frataget Bønderne Muligheden for at faa billige Industrivarer fra Udlandet. Regeringen følger her aabenbart en bevidst Politik, nemlig at fremelske den industrielle Produktion i selve Landet, og den søger at opnaa dette ikke alene ved Importforbud og Toldbeskyttelse, men ogsaa ved forceret Eksport af Levnedsmidler og Raastoffer til Fremskaffelse af Pengemidler til Financiering af Industrien, ved at skabe et Pengesystem, som Befolkningen har Tillid til m. m.

Naar Høsten realiseres, faar Regeringen en stor Del udenlandsk Valuta til Raadighed, og en Del af disse Midler gaar direkte til Bønderne som Betaling for Kornet, medens en stor Del af de øvrige Beløb tænkes anvendt til en fortsat Subsidiering af Statsindustrien, hvis videre Bestaaen til syvende og sidst er et Budgetspørgsmaal, som igen er afhængig af Landbrugsproduktionen. Først og fremmest maa Sværindustrien og Landbrugs-Maskinindustrien understøttes for at forøge Landbrugets Produktion, og derefter vil man gaa til de andre Grene af Statsindustrien. For at hjælpe paa denne Industriens Genrejsning, som den russiske Regering lægger overordentlig megen Vægt paa, er man kommet ind paa et Skattesystem, som baade ved direkte og indirekte Skatter har paalagt Befolkningen Byrder, som kun under de allerstørste Savn kan bæres. Man har allerede i de ledende Kredse i Rusland indset, at Skatterne har været for høje, og man overvejer nu at indføre nogle Lempelser, for at ikke en Mængde mindre Virksomheder baade i Handelen, Industrien og ved Haandværket skal gaa til Grunde. Følgerne af denne Skattepolitik, de høje Toldsatser og et Par Aars eventuelt god Høst vil efter alt at dømme gøre det muligt for den russiske Regering at skaffe Storindustrien Grundkapital og Driftskapital, medens den mindre Industri og Haandværket bæres oppe af Privatkapitalen, og der skulde saaledes, forudsat at Høsten i det førstkommende Aar bliver god, være en Mulighed for, at Rusland kan genrejse sin Industri, saa at den maaske i Løbet af 5—10 Aar staar paa samme Højde som før Krigen.

Man er i Rusland klar over, at denne Proces's Varighed kan forkortes betydeligt, hvis man kan faa udenlandsk Kapital til Hjælp, og Regeringen har derfor slaaet ind paa en Koncessionspolitik, der skulde være i Stand til at interessere den udenlandske Kapital i Rusland. Der er allerede givet 28 Koncessioner, af hvilke de fleste allerede er traadt i Virksomhed. Imidlertid virker det endnu aabne Erstatningsspørgsmaal som en Hemsko paa den udenlandske Kapitals Interesse for Rusland. Genua- og Haagkonferencerne formaaede ikke at løse Spørgsmaalet. Det ser dog ud til, at man i de forskellige Industrilande drøfter Mulighederne for at anbringe Kapital i Rusland, og de første Forsøg er allerede gjort, men det vil vare nogen Tid, inden Anbringelsen af udenlandsk Kapital vil faa nogen *stor* Betydning i den russiske Industris Genrejsning, hvilket de ledende Kredse i Rusland er paa det rene med.

Naar man imidlertid tager Hensyn til Landets umaadelige Rigdomskilder og Befolkningens Mangel paa Industrivarer og den høje Beskyttelsestold, maa Ruslands Industri staa overfor en vældig Udvikling, hvis Tempo, vi endnu ikke kan dømme om. At det øvrige Evropas og ikke mindst Danmarks Industri maa følge denne Udvikling med den største Agtpaagivenhed, tør vel anses for at være udenfor enhver Tvivl.

* * *

Det internationale Handelskammers Voldgiftsret.

Et af de første store Spørgsmaal, Det internationale Handelskammer, der blev oprettet i Paris den 24. Juni 1920 og holdt sit første Plenarmøde i London i Slutningen af Juni 1921, beskæftigede sig med, var *international Voldgift i Handelssager*. Den Komité, der blev nedsat til Behandling af dette Spørgsmaal, har holdt adskillige Møder til Drøftelse af Sagen.

Paa et stort Møde i Paris den 19. Januar d. A. blev under Ledelse af Det internationale Handelskammers daværende Præsident, Monsieur *Etienne Clementel*, »*The Court of commercial Arbitration of the International Chamber of Commerce*« stiftet og Reglerne for Mægling og Voldgift endelig vedtaget; de falder i 3 Afdelinger — A, B og C — og findes paa engelsk og fransk i »Brochure Nr. 21«, hvoraf der findes Eksemplarer tilgængelige i Industriraadets Sekretariat.

A. Regler for Mægling, forskellig fra Voldgift.

B. Regler, der gælder for de Tilfælde, hvor i det mindste en af Parterne tilhører et Land, i hvilket der ikke er Lovhjemmel for retslig Eksekution af Voldgiftskendelser.

C. Regler, der anvendes i de Tilfælde, hvor alle Parterne tilhører Lande, i hvilke Voldgiftskendelser har lovhjemlet Eksekutivkraft.

Den nævnte Voldgiftsret er rede til at afgøre saa hurtigt som muligt enhver Disput hidrørende fra Handelsforhold mellem Forretningsfolk i forskellige Lande, saaledes at Processer, der i fremmede Lande ofte er baade langvarige, kostbare og vanskelige, saavidt muligt kan undgaas, og Sagerne kan blive afgjort af specielt Sagkyndige. Det er af den største Vigtighed og maa derfor meget anbefales, at Det internationale Handelskammers Voldgiftsklausul er trykt paa vedkommende Firmaers Kontrakter, Fakturaer, Salgsbetingelser og andre Forretningspapirer; den lyder saaledes:

> »The contracting parties agree to submit to arbitration in accordance with the Arbitration Rules of the International Chamber of Commerce, the settlement of all disputes in connection with the interpretation or the execution of this contract.«

Det internationale Handelskammer har indtil nu nationale Komitéer i følgende 18 Lande: De Forenede Stater, Frankrig, Storbritannien, Italien, Spanien, Danmark, Sverige, Norge, Holland, Belgien, Schweiz, Østrig, Ungarn, Polen, Czeko-Slovakiet, Luxembourg, Japan og Indokina.

I 16 andre Stater findes der betydende økonomiske Organisationer, der er knyttet til Det internationale Handelskammer.

I ethvert af de nævnte 18 Lande har vedkommende nationale Komité valgt Medlemmer af Den internationale Voldgiftsret, dog saaledes, at det ikke er disse, der skal fungere som Dommere, men deres Hverv er at udnævne de Voldgiftsmænd, som maa anses for særlig egnede til at fungere i hver enkelt foreliggende Sag.

For Danmarks Vedkommende er det følgende Medlemmer:

Ernst Meyer, Formand for Grosserer-Societetet,
Christian Cloos, Formand for Provinshandelskamret,
Benny Dessau, Formand for Industriraadet,

C. Ussing, Direktør i Nationalbanken,
Christian Andersen, Medlem af Provinshandelskamret,
F. H. J. Rambusch, Medlem af Industriraadet.

Voldgiftsrettens Hovedkontor er i Paris, Rue Jean Goujon 33 (Telegramadresse »Incomerc«); men deraf følger ingenlunde, at Sagerne skal behandles der; Voldgiftsstedet bestemmes nemlig for hvert enkelt Tilfælde til som Regel at blive der, hvor de omdisputerede Varer befinder sig.

Er der f. Eks opstaaet en Disput mellem en svensk og en polsk Statsborger angaaende Varer, der for Tiden er oplagret i Danzig, vil Sagen formentlig blive paadømt der af en eller flere Voldgiftsdommere, som kan være Polakker, Ester, Svenskere eller Danskere o. s. v., for at undgaa unødvendig lange Rejser.

Paa Det internationale Handelskammers andet Plenarmøde, der fandt Sted i Rom den 18.—25. Marts d. A., blev der af Medlemmerne af Den internationale Voldgiftsret ført indgaaende Forhandlinger om de Resolutioner, der skulde forelægges, og som senere blev vedtaget af Plenarmødet; de gaar i Hovedsagen ud paa følgende.

Det internationale Handelskammer anser det for at være af den allerstørste Betydning for Verdenshandelen, at dets Voldgift i Handelssager faar den størst mulige Udstrækning og Lettelse, og at Gyldigheden af Voldgifts-Klausuler i internationale Kontrakter bliver almindelig og fuldt ud respekteret, saaledes som Folkenes Forbund for nylig indtrængende har anmodet de Stater, der er Medlemmer af det, om, og at Staterne vil drage Omsorg for, at naar de kontraherende Parter har underkastet sig de nævnte Voldgiftskendelser, disse da ogsaa faar lovhjemlet Eksekutivkraft.

(Dette er som bekendt endnu ikke Tilfældet i flere Lande, blandt andet i Danmark.)

Det maa anses for meget ønskeligt, at der tilvejebringes den størst mulige Ensartethed i de forskellige Landes Love med Hensyn til frivillig Voldgift i Handelstrætter, og Generalsekretariatet opfordres til gennem de forskellige nationale Komitéer at forskaffe sig de i vedkommende Lande gældende Love desangaaende, saaledes at Spørgsmaalet af Hensyn til dets store Betydning kan blive fuldstændig belyst og dets Løsning tilrettelagt.

I Forbindelse hermed skal det nævnes, at Folkenes Forbunds økonomiske Udvalg i Slutningen af Maj d. A. i Samraad med en Redaktionskomité af juridiske Eksperter har udarbejdet og tilstillet de forskellige Stater et Protokoludkast med det Formaal at gøre de tidligere fremsatte Forslag angaaende Voldgiftsklausul i Handelskontrakter effektiv.

Efter Reglerne for »Conciliation and Arbitration of the International Chamber of Commerce« har der allerede været behandlet 33 Sager.

2 blev afgjort i Overensstemmelse med Reglerne (se nærmere nedenfor).

4 blev ordnet i Mindelighed ved Mellemkomst af Præsidenten for Det internationale Handelskammer eller af andre Personligheder indenfor Institutionen, forinden nogen egentlig Procedure havde fundet Sted.

15 Sager kom ikke til egentlig Behandling enten paa Grund af, at Parterne venskabeligt kom overens efter at have henvendt sig til Handelskammeret, eller ogsaa og hyppigst paa Grund af, at kun den ene Part havde henvendt sig til Kammeret, medens den anden Part, som ikke var bundet ved en Arbitrage-Klausul, nægtede at underkaste sig Voldgift.

For Tiden er til Behandling 12 Sager vedrørende 23 Handlende, Fabrikanter eller Banker, af hvilke 5 er Amerikanere, 3 Belgiere, 1 Czeko-Slovak, 2 Hollændere, 1 Englænder, 8 Franskmænd, 1 Luxembourger, 1 Portugiser og 1 Siameser.

De paagældende Sager har drejet sig om meget forskellige Forhold og Ting, og de omspurgte Beløb har varieret fra 2000 Frcs. til 100 000 Frcs. og derover.

For at illustrere, at man *hurtigt* og *uden større Omkostninger* kan naa til en Afgørelse af *kyndige* Folk, skal der kortelig omtales:

1) et Tilfælde, der har været Genstand for egentlig Voldgiftsbehandling, og

2) et Tilfælde, der har været Genstand for Mægling.

ad 1. Denne Sag vedrørte et Kvalitetsspørgsmaal med Hensyn til et vist Antal Maskiner leveret af en engelsk til en fransk Fabrikant. Det paagældende Beløb var ca. ½ Mill. Frcs. Parterne ønskede at blive dømt af 2 Voldgiftsmænd og en Opmand. Med Hensyntagen til den særlige Viden og Sagkundskab, der var nødvendig i det foreliggende specielle Tilfælde, blev der af Det internationale Handelskammers Afdelinger i de respektive Lande — de saakaldte »National Committees« — valgt til Voldgiftsmænd en Englænder og en Franskmand, medens en Belgier blev Op-

mand; og som Følge af Det internationale Handelskammers hele Organisationsform vil der altid være den bedste Mulighed for til enhver Sags Paadømmelse at finde de bedst egnede Folk.

I September 1922 blev Voldgiftsmændene udnævnt. Den 6. og 7. Oktober fandt der to Møder Sted paa den Fabrik, hvor Maskinerne befandt sig, og den 22. November faldt Kendelsen.

Samtlige Omkostninger ved Sagens Behandling udgjorde knapt 5000 Frcs.

ad 2. Et af Det internationale Handelskammers Administrationsorganer, den saakaldte »Administrative Commission«, mæglede i en Sag mellem et engelsk og et hollandsk Firma vedrørende Spørgsmaalet om eventuel Ophævelse af en Kontrakt, for hvis Opfyldelse der var opstaaet Vanskeligheder som Følge af et pludseligt Fald i Priserne.

Sagen drejede sig om et Beløb paa £ 10 000.

Efter 3 Timers Diskussion blev der undertegnet en »Conciliation agreement«, hvorved Sagen var afgjort.

Som det blev udtalt af en af Parterne i Sagen, havde man gennem Det internationale Handelskammers Mellemkomst i Løbet af 3 Timer opnaaet en Afgørelse, som i Tilfælde af, at man var gaaet Rettens Vej, vilde have taget i det mindste lige saa mange Aar!

Det vil utvivlsomt være af stor Betydning, at Voldgiftens Berettigelse dokumenteres i Praksis gennem »Det internationale Handelskammers Voldgiftsret«.

J. Rambusch.

❁ ❁ ❁

Overføring af elektrisk Kraft fra Norge til Danmark.

I Sommeren 1918 gæstede tre fremragende norske Sagkyndige, Generaldirektør *Sam Eyde*, Vasdragdirektør *Ingvar Kristensen* og Direktør for Kristiania Elektricitetsværk *Norberg Schultz*, Kjøbenhavn for efter Indbydelse af Industriraadets daværende Formand, Ingeniør *Alex. Foss*, at drøfte Muligheden for en Overføring af elektrisk Kraft fra Norge til Danmark. Foruden Ingeniør *Foss* deltog fra dansk Side Direktør *A. R. Angelo* og Direktør *H. P. Prior* i disse Drøftelser, der resulterede i fuld Enighed mellem Deltagerne om at anse en saadan Opgaves Løsning for mulig, hvorfor man anbefalede, at Spørgsmaalet optoges til nærmere sagkyndig Prøvelse.

Sagen udviklede sig derefter saaledes, at der blev nedsat en dansk og en norsk og senere hen ogsaa en svensk Kommission til Drøftelse af Sagen. Ved disse tre Kommissioners første Fællesmøde i Kristiania i August 1921 nedsattes et elektroteknisk Udvalg, bestaaende af to Ingeniører fra hvert Land, nemlig: fra Danmark: Direktør *A. R. Angelo* og Professor *William Rung*, fra Norge: Ingeniør *Eivind Hanssen* og Ingeniør *Jacob Prebensen Nissen*, fra Sverige: Overdirektør *W. Borgquist* og Overingeniør *Sten Velander*, med den Opgave nærmere at undersøge de forskellige Muligheder for elektrisk Kraftoverføring fra Norge til Danmark og Bekostningen derved paa Grundlag af det Forbrug, som fremtidig kan ventes i Danmark.

Dette Udvalg, der konstituerede sig med Direktør *Angelo* som Formand, har afholdt en Række Møder til Drøftelse af Sagen, og Resultatet af Udvalgets Overvejelser foreligger nu i Form af en omfattende Redegørelse paa 135 Sider, der bygger paa en Række indgaaende tekniske og økonomiske Undersøgelser.

Det første Led i Udvalgets Opgave har været en Undersøgelse af Størrelsen af det fremtidige Elektricitetsforbrug i Danmark, saaledes som det maa antages at ville udvikle sig i Løbet af de første 10 à 15 Aar. Man er her kommen til det Resultat, at Aarsforbruget i Løbet af denne Periode vil stige til ca. 500 Mill. kWh, heri ikke indbefattet eventuelt elektrisk drevne Baner.

Dernæst har Udvalget undersøgt de forskellige Muligheder for Kraftoverføringsanlægets Udførelse og er kommet til det Resultat, at der foreligger følgende 4 nærmere specificerede Alternativer:

A. Jevnstrømsanlæg med Kabel under Skagerak.
B. Jevnstrømsanlæg med Luftledning gennem Sverige.
C. Vekselstrømsanlæg med Luftledning gennem Sverige og Kabel under Øresund.
D. Vekselstrømsanlæg med Luftledning gennem Sverige og Luftledning over Øresund.

Hvert enkelt af disse Alternativer er gjort til Genstand for indgaaende Behandling af Underudvalg, idet der til selve Redegørelsen slutter sig 7

Bilag, hvori en Række særlige Spørgsmaal er gjort til Genstand for nærmere Undersøgelse. Beregningerne vedrørende de enkelte Projekter er baseret paa en Overføring af 63 000 kW fra Norge til Danmark, svarende til en Benyttelsestid af ca. 6500 Timer pr. Aar.

Udvalget slutter sin Betænkning med at udtale, at de Momenter, som kan anføres for og imod disse Alternativer, er af den Art, at Udvalget ikke paa det nuværende Tidspunkt anser det for hensigtsmæssigt — trods Prisforskellen — at udtale sig om, hvilket der bør foretrækkes.

Som Maal for, hvad Elektriciteten efter de opstillede Beregninger med runde Tal maa antages at ville koste, kan angives 225—250 danske Kr. pr. kW-Aar for ca. 42 000 kW, leveret ved 5 Forbrugscentrer i Danmark, hvilke Priser reduceres til 180—210 danske Kr. pr. kW-Aar ved en Forøgelse til godt 100 000 kW.

Udvalget gør endvidere opmærksom paa, at af de totale Omkostninger er — ligeledes rundt regnet — omtrent den ene Halvdel Betaling for selve Elektriciteten i Norge, medens de til Forrentning og Afdrag af Kapitalen samt til Vedligeholdelse og Drift af Overføringsanlægene nødvendige Udgifter, som tilsammen er ansat til 10 pCt. af Anlægskapitalen, udgør den anden Halvdel.

Omkostningerne ved Overføringsanlægene er beregnet efter det Prisniveau, som var gældende i Foraaret 1922, hvilke for Anlæg af den Art, der her er Tale om, formentlig omtrent ligger ved det dobbelte af, hvad tilsvarende Anlæg kostede i danske Kroner før Krigen. Der vil derfor formentlig være Mulighed for ad Aare at komme lavere med disse Priser end her nævnt, idet det vel tør formodes, at alle Anlægsomkostninger vil synke, inden det Tidspunkt naas, da en eventuel Kraftoverføring fra Norge kan komme til Udførelse.

Den foreliggende Betænkning, der er fremkommen gennem intimt Samarbejde mellem fremstaaende Teknikere indenfor de tre skandinaviske Lande, og hvori den teknisk-økonomiske Side af denne vigtige Sag er blevet belyst paa en saa indgaaende Maade, er af Udvalgets Formand, Direktør *A. R. Angelo*, blevet forelagt paa det nordiske Elektroteknikermøde i Gøteborg den 9. August d. A.

Den fuldstændige Udbygning af de Anlæg, hvorom der er Tale i Beretningen, er af saa omfattende Beskaffenhed, at de dermed forbundne Udgifter andrager Beløb paa omkring 50 Mill. Kr. eller endda betydeligt derover, saa allerede under Hensyn til de vanskelige økonomiske Forhold for Tiden kan det jo ikke ventes, at saa omfattende Projekter vil blive gennemført i en nærmere Fremtid, men et stort og grundlæggende Arbejde er gjort, som i vidt Omfang ud i Fremtiden vil faa Betydning for Fastlæggelsen af Retningslinierne for Produktion og Fordeling af den elektriske Energi indenfor de skandinaviske Lande. Dette Arbejde fortjener derfor i allerhøjeste Grad at paaskønnes ikke mindst af den danske Industri, der saa stærkt er interesseret i alle Bestræbelser, der tager Sigte paa at sikre og billiggøre Tilførslen af elektrisk Energi her til Landet, og man kan kun glæde sig over, at saa fremragende Teknikere fra Danmark, Norge og Sverige har fundet hinanden i det intime Samarbejde, som den foreliggende Betænkning i allerhøjeste Grad afgiver Vidnesbyrd om.

Af de tre Kommissioner er der foruden ovennævnte elektrotekniske Udvalg, hvis Redegørelse her foreligger, nedsat et andet Fællesudvalg, der for Tiden beskæftiger sig med de juridiske og administrative Spørgsmaal, der for de tre Lande indbyrdes vil være at løse, forinden Overføring af elektrisk Kraft fra Norge til Danmark kan føres ud i Livet.

Den elektriske Belysnings historiske og tekniske Udvikling.

Af Driftsbestyrer *O. Engholm.*

Gaar man tre Aarhundreder tilbage i Tiden, og alle systematiske Forsøg paa det praktiske elektriske Omraade er forsvundne.

To Aarhundreder tilbage i Tiden, og de første famlende Forsøg med Gnistelektriciteten, Elektricermaskinen og Leidnerflasken var i sin Vorden.

Hundrede Aar tilbage i Tiden, og vi er naaet frem til Galvanis og Voltas Eksperimenter med Voltasøjlen og Frølaaret, og først herved er man naaet til Erkendelse af den galvaniske Strøm, der indirekte bærer Spiren i sig til den Udvikling, som hurtig viser sig at følge efter.

Det blev en dansk Mands Lod ved sin Indsigt og Snilde at løfte Sløret for den rige Udvikling; som Nutiden ser tilbage paa med Forundring. Hans Christian Ørsteds Opdagelse af Elektromagnetismen i 1820

blev det første Grundlag for hele den moderne Elektroteknik. Den Egenskab, at den elektriske Strøm paavirker en Magnetnaal, der synes os saa naturlig og nærliggende, var i Virkeligheden dengang en hel ny Verden, og Forstaaelsen af dens Rækkevidde blev kun langsomt opfattet; først i 1825, altsaa 5 Aar efter Ørsteds Opdagelse, blev den første Elektromagnet konstrueret af Sturgeon; og Faradays Opdagelse af den elektriske Induction, der med Nutids Øjne synes at være en nødvendig Konsekvens af Ørsteds Opdagelse, kom først i 1831, altsaa hele 11 Aar senere — et tydeligt Bevis paa, hvilke Vanskeligheder i Retning af Forstaaelse af Aarsager og Virkninger man dengang havde at kæmpe med. Faraday fandt, at en elektrisk Strøm ved at afbrydes eller sluttes inducerede tilsvarende Strømme, men med modsat Retning og i en anden nærliggende lukket Leder. Med disse Opdagelser var Grundlaget for den magneto elektriske Maskine givet, og de første Forsøg i denne Retning blev saavidt vides udførte af Hippolyte Pixi i 1832, og ham menes det ogsaa at kunne tilskrives Opfindelsen af Kommutatoren (Strømvenderen). Uden at komme nærmere ind paa Enkelthederne skal det her bemærkes, at de Strømme, der induceres ved at bevæge en Ledning i et magnetisk Felt, nødvendigt maatte blive afvekslende positive og negative, eftersom Ledningen skiftevis føres forbi en magnetisk Nordpol eller en Sydpol; den Strøm, som man dengang ønskede, skulde imidlertid særlig benyttes til Elektromagneter og maatte derfor ikke skifte, og man kom derfor, som nævnt, straks ind paa at lave Strømvender, altsaa i Principet netop vore moderne Jevnstrømsmaskiner.

I de næste 30 à 40 Aar opstod stadig nye og genialt udtænkte Former for magneto elektriske Maskiner, men det skulde atter blive en dansk Mand, der gav Stødet til det næste og sidste principale Fremskridt paa den elektriske Maskines Omraade. Søren Hjorth, der bl. a. en Faderen til Kjøbenhavns første Jernbane, og som var Formand i Industriforeningen i en Aarrække i Fyrrerne, havde allerede i 1849—50 udført en med særlig Skarpsindighed konstrueret magneto elektrisk Maskine, men i 1854 fremkom han med Forslag til og tog Patent paa en Maskine, udført efter et helt nyt Princip, idet han tænkte sig benyttet selve Maskinens Strøm til at frembringe Magnetismen i Magneterne og udtrykkelig gør opmærksom paa, at de Støbejernsmagneter, som hans Maskine er forsynet med, har Remanens nok (d. v. s. svag varig Magnetisme) til at frembringe saa megen Strøm, som der er nødvendig til at begynde med. Hermed er altsaa det elektrodynamiske Princip for første Gang klart udtalt; til Trods derfor fik han aldrig noget ud af sit System, og da E. Werner von Siemens i 1867 for anden Gang opfandt det elektrodynamiske Princip, stod han længe som dets egentlige Opfinder, indtil Sørens Hjorths Paternitet senere ved at fremdrage de ældre Patentskrifter blev fastslaaet.

E. Werner von Siemens havde ligeledes i mange Aar beskæftiget sig med den magneto elektriske Maskine og havde i 1857 forbedret denne betydeligt ved at indføre en Form for Ankeret, den saakaldte T Form, der danner Grundlaget for det senere Tromleanker. Pacinotti, født 1841, død 1912, gjorde i 1861 den anden betydningsfulde konstruktive Forbedring, idet han opfandt Ringankeret, der i en lang Aarrække sideordnet med Tromleankeret har været benyttet i Dynamobygninger. Det gik Pacinotti, som det gik Søren Hjorth, det blev ikke ham, men Gramme, der kom til at føre hans Tanker ud i Livet. Pacinotti paaviste ligeledes i 1861, hvad der mærkelig nok heller ikke tidligere havde været klart, at den elektriske Maskine, der ved at drejes frembragte Elektricitet, ogsaa kunde bruges som Motor, d. v. s. som Drivkraft, naar man sendte Strøm ind i den. Denne Opdagelse skulde dog ligeledes hvile nogle Aar, for den af E. Werner von Siemens i 1867 atter blev taget op og praktisk gennemført. Fra dette Tidspunkt er alle Led, der er nødvendige for den paafølgende Udvikling, tilstede, og det efterfølgende halve Aarhundrede har kun uddybet Problemet saaledes, at de dengang famlende Forsøg nu kan føres ud i Livet paa den mest fuldkomne Maade, en Fuldkommenhed, som ikke kendes ved nogen anden Naturkraft i Menneskets Tjeneste.

Som vi har set, er det først fra Halvfjerdserne, at den elektriske Maskine har været udviklet til en saadan Form, at den kan betragtes som praktisk anvendelig, men det skulde vare endnu 10 Aar, før vi paa de andre for den elektriske Belysning nødvendige Omraader var saa vidt, at Elektriciteten som Belysning kan begynde at udvikle sig i en praktisk Retning, først med Hefner Alteneck Konstruktion af en praktisk brugbar Differentialbuelampe i 1879, og med Edisons Opfindelse af den første elektriske Kultraadsglødelampe i 1881 begynder den raske Udvikling, som er fortsat lige til vore Dage: men vi maa gaa tilbage igen i Tiden for at følge Udviklingen paa disse andre Omraader.

Naar man ser bort fra de elektriske Fænomener i Naturen, møder man vistnok for første Gang de bevidst fremkaldte elektriske Lysfænomener ved Otto von Guerickes Eksperimenter med den bekendte Svovlkugle, som kunde bringes til at lyse ved at gnides; dette var omkring Midten af det 17. Aarhundrede. Otto von Guericke, der var Borgmester i Magdeburg, levede fra 1602 til 1686.

Denne saakaldte Gnidningselektricitet var altsaa den Form, hvorunder de første Erfaringer over Elektricitetens Væsen indhøstedes. Problemet vakte megen Interesse og udvikledes ret hurtigt; saaledes offentliggjorde Robert Boyle og Leibniz i Slutningen af det 17. Aarhundrede Forsøgsrækker, hvorefter de ved Gnidning havde frembragt elektriske Gnister. De elektriske Fænomener i lufttomt Rum blev første Gang eksperimentelt paavist af Picard og Hawksbee omkring Aar 1700. Det saakaldte Geisslerrør, hvor de elektriske Lysfænomeners særlige Egenskaber i fortyndede Luftarter undersøgtes, blev opfunden af Grove og senere forbedret af Geissler.

Men hverken Lyset, der opstod ved elektrisk Udstrømning eller Udladning, saalidt som Udladnings-Lysfænomener i fortyndede Luftarter, er de Veje, ad hvilke den praktiske Anvendelse af det elektriske Lys skulde gaa; først med den kontinuerlige Strøm, som

Galvani og Volta i Slutningen af det 18. Aarhundrede eksperimentelt paaviste, var Grundlaget for den fortsatte Udvikling tilstede. Galvanis Frolaars-Forsog er almenbekendt, og Voltas praktiske Udnyttelse af Galvanis Opdagelse, der resulterede i Voltasøjlen, var jo det forste Forsog paa at bygge det saakaldte galvaniske Element. Galvani levede fra 1737 til 1798, og Volta fra 1748 til 1826. I 1810 lykkedes det Humphry Davy (1778 til 1829) ved at bygge en stor Voltasøjle paa 2000 Elementer for forste Gang at fremstille den kontinuerlige Lysbue i Modsætning til de Rækker af Gnister, som Udladningerne fra Elektricermaskinen eller fra Leidnerflasken kunde frembringe. Endnu gaar en Række Aar og forst i 1844 lykkedes det Foucault at udfore den første praktisk brugbare Buelampe med Haandregulering, idet han ombyttede de af Davy og andre benyttede Trækulstænger med de langt varigere Retortkul. Retortkullet afsætter sig paa Gasretortens Vægge og er af meget tæt Konsistens og forbrænder kun i Luften ved meget hoj Temperatur. Som Strømkilde anvendte han de i 1842 opfundne Bunsen-Elementer, der jo var en praktisk Udformning af Voltasojlen. Foucaults Lampe blev samme Aar benyttet ved Provebelysning i det fri paa »Place de la concorde« i Paris og vakte megen Opsigt. Thomas Wright og W. C. Staite opfandt 1845—1846 de forste Apparater til automatisk Bevægelse af Kullene, og i de folgende Aar blev Systemet yderligere forbedret i Retning af at benytte selve Strommen til den automatiske Regulering. Derimod var det endnu ikke lykkedes at faa Lamperne, saaledes som nutildags, til at brænde flere i Serie.

Først Jablochkoff lykkedes det i 1876 ad en Omvej foreløbig at løse dette Problem ved sine saakaldte »Jablochkoffs Lys«, hvor hele Mekanismen faldt bort, idet Kullene ordnedes ved Siden af hinanden i passende Afstand, saaledes at Lysbuen, der dannedes foroven, langsomt brændte Kullene ned samtidig med, at det Kalklegeme, der holdt Kullene fra hinanden, forvitrede. Disse Lamper fik straks en stor Udbredelse, og i 1881 var der over 4000 saadanne Lys i Brug; saaledes var Operaen i Paris oplyst hermed. Disse Lys kunde brænde i Serie, hvilket som nævnt indtil da kun daarligt var lykkedes med Regulatorlamper; den forste brugbare Konstruktion i denne Retning er fra 1877, men forst i 1879 lykkedes det Hefner Alteneck at konstruere en Differentiallampe med koniske Jernkerner, der er bleven Forbilledet for den moderne Buelampe. Jablochkoffs Lys forsvandt hurtigt, efter at Buelamperne var bleven forbedret, og har nu kun historisk Betydning.

En anden Form for elektrisk Lysfrembringelse, der nu kun har historisk Interesse, er de saakaldte Kontaktglodelamper, hvor Lyset frembringes ikke ved en Lysbue, med ved Overgangsmodstanden ved Berøring af to strømførende Dele. Forsøg i denne Retning falder i Halvfjerdserne og helt ind i Firserne, men det lykkedes aldrig at konstruere noget holdbart efter dette System.

Den nu vigtigste Form for elektrisk Lys er Glodelampen, hvor en tynd Ledning bringes til at glode ved Strommen. Forsøg i denne Retning gaar ligesom Buelamper ca. 100 Aar tilbage i Tiden, men alle Forsøg strandede paa, at det ikke var muligt at finde noget Materiale, der kunde holde for Glødning i Luften. Jobart og F. Møleyns Forsog i 1838—41 blev derfor ogsaa forelobig uden Betydning. I 1845—46 angav Starr som Middel at anbringe Lederen i Vacum, men det blev først i 1877—80, at det lykkedes Edison, Swan, Maxim, Lane Fox og Siemens at fuldføre det i Praksis, og det blev Edisons Fortjeneste paa Pariserudstillingen i 1881 at fremvise den første helt praktiske Kultraadsglodelampe, hvor han efter mange Forsøg med forskellige Metaller o. l. fastslog Kultraaden, lavet af Bambusfiber, som den forelobig bedste Løsning paa Glodelampen. Alle de efterfolgende Former gik derfor ogsaa ud paa praktisk konstruktiv Udformning af Edisons Lampe, og denne har haft blivende Værdi lige til vore Dage.

Vi har nu fulgt Udviklingen Skridt for Skridt fra de forste famlende Forsøg og indtil 1880. Vi har set, hvorledes den elektriske Maskine opstod, og at to danske Mænd ubestridelig har indtaget forende Stillinger i Udviklingen paa dette Omraade, indtil den i Halvfjerdserne var naaet at blive praktisk brugbar. Vi har ligeledes set, hvorledes Buelampen og Glodelampen igennem det 19. Aarhundrede udvikler sig jevnsides, saaledes at de begge omkring 1880 havde opnaaet praktisk anvendelige Former, det var da intet Under, at Elektricitetens Optagelse i det praktiske Livs Tjeneste skriver sig fra dette Tidspunkt.

Ser vi nu paa Tiden efter 1880, da maa vi forst folge de elektriske Maskiner i deres Udvikling, uden at jeg dog her skal komme ind paa Enkeltheder. Vekselstrom og Jevnstrøm var de to Former for elektrisk Energi, som man allerede kendte; men medens Jevnstrommen fra først af var lettere at forstaa paa Grund af dens Lighed med den dengang fra de galvaniske Elementer anvendte Strøm, var Vekselstrommen, da man kom ind paa Belysning som Hovedanvendelse af Elektricitet, i mange Retninger lige saa anvendelig og maskinelt lettere at fremstille. Først efter at Plantes Opfindelse af den elektriske Akkumulator var bleven saa meget forbedret, at den kunde udnyttes i Praksis, saaledes at den elektriske Energi ved en simpel kemisk Proces kunde omdannes til potentil Energi og opbevares for atter at udløses, naar der var Brug for den, fik Jevnstrommen en forelobig Overvægt, der senere, efterhaanden som Maskinberegningerne gjorde Fremskridt og dermed Kommuteringsspørgsmaalet ikke voldte samme Vanskeligheder som i den første Tid, blev til en varig Overlegenhed under alle Forhold, hvor ikke Omstændighederne paatvang andet.

Gaston Plantes Polarisolationsbatteri eller Akkumulator, saaledes som han allerede i 1859 for første Gang paaviste den, var ikke virkelig praktisk anvendelig, men den efterfulgtes snart af andre og bedre Former, dels af ham selv i 1872, dels af andre, saaledes Faure 1880, Volkmar 1881, Tudor 1888 og Lucas; forst omkring Aar 1890 kan det siges, at Blyakkumulatorerne er naaet til et praktisk tilfredsstillende Standpunkt, selv om der ikke var saa lidt tilbage at onske endnu.

Der er i de senere Aar forsogt at lave Akkumulatorer ogsaa af andet Materiale end Bly, men hidtil

uden større Held, særlig paa Grund af den daarlige Nyttevirkning. Af Navne skal blot nævnes Emile Reynier, Edison og Yungner. Jevnstrømsdynamoen undergik gennem Aarene mange konstruktive Forbedringer og Forandringer af mere eller mindre varig Betydning; som dansk Mand, der har haft Betydning paa dette Omraade, skal kun i forbigaaende nævnes den i 1912 afdøde Professor C. P. Jürgensen. Omtrent fra Aar 1892 tog ogsaa Vekselstrømsanlægene Fart, og særlig efter at man kom ind paa at bygge tre- eller flerfasede Vekselstrømsmaskiner, skete der en rask Udvikling paa dette Omraade. Det var selvfølgelig først de store Vandkræfters Udnyttelse, der befordrede Vekselstrømsanlægene, idet man ad denne Vej, ved at gaa til højere Spændinger, havde Mulighed for at transportere Elektriciteten over lange Distancer. Det første Forsøg i større Maalestok med elektrisk Transmission er Anlæget Laufen—Frankfurt a. Main, der udførtes til Udstillingen i denne By i Aar 1890, men Vekselstrøm fik ogsaa Anvendelse ved Bystationer, efterhaanden som disse voksede og derved krævede stadig flere Stationer eller Forsyninger paa større og større Afstande; endelig er der opstaaet en særlig Art Elektricitetsværker med Vekselstrømsdrift baade med Vandkraft og med Damp som Primærdrift, nemlig de saakaldte Oplandscentraler; man har stadig ventet sig meget af denne Form for Energidistribution, der sikkert er af stor kulturel Betydning, men, hvor særlige Forhold ikke har været tilstede (Industriegne), eller hvor der ikke samtidig er meget store driftsøkonomiske Fordele ved selve Centralisationen, er det hidtil bleven en Skuffelse i pekuniær Henseende.

I de sidste Aar er der ved Siden af Udnyttelse af Vandkraft, Damp og Gas som Drivkraft fremkommen en ny Kraftmaskine, nemlig Raaoliemotoren, mest kendt under Navnet Dieselmotoren. Denne Maskine har sikkert en stor Fremtid for sig, og den er i økonomisk Henseende under normale Prisforhold konkurrencedygtig selv med store Dampanlæg. Den har derfor ogsaa i de sidste 10 à 15 Aar vundet stor Udbredelse herhjemme saavel som andre Steder, og det er glædeligt at kunne bemærke, at et dansk Firma, nemlig Burmeister & Wain, paa dette Omraade indtager en smuk Stilling i den internationale Kappestrid. Saaledes skal henvises til den smukke Udvikling paa Motorskibenes Omraade, der blev indledet ved Dieselmotorskibet »Selandia«, og som vakte stor Opmærksomhed ogsaa i Udlandet.

Men Udviklingen er ikke til Ende, hvad man vil kunne forstaa, naar man ser, at selv de bedste Elektricitetsværker med Dampdrift ikke arbejder med mere end ca. 15 pCt. total Nyttevirkning af Brændslet, og at man ved Dieselmotoranlæg ikke er højere end ca. 30 pCt. I Horisonten øjnes andre Muligheder, og hvor glædeligt dette end er, er det ikke altid med Glæde, at Nutiden ser paa Fremtidens Muligheder, thi de Kapitalværdier, der ofres, kan let blive værdiløse, dersom nogle af de endnu uløste Problemer en skønne Dag skulde vise sig at blive til Virkelighed; af saadanne Muligheder skal nævnes den højspændte Damp og Gasturbinen, men man skal vogte sig for at være Spaamand.

(Sluttes.)

Den danske Margarineindustri.

Foreningen af danske Margarinefabriker kunde den 9. August fejre sit 25-Aars Jubilæum, idet den blev oprettet paa denne Dato i 1898. Der var den Gang ialt her i Landet 17 Margarinefabriker, og dette Tal holdt sig nogenlunde konstant indtil 1912, da der var 29 Fabriker, hvorefter disses Antal voksede stærkt, saaledes at der i 1922 fandtes 81 Fabriker her i Landet. Denne stærke Tilvækst sker, efter at Fabrikationen af Plantemargarine, der ikke kræver saa store Fabriksanlæg som animalsk Margarine, er kommet frem, og de fleste af de i de senere Aar oprettede Fabriker er derfor ogsaa smaa og nærmest kun beregnet paa lokalt Salg direkte til Forbrugerne.

De Opgaver, Foreningen særlig skulde beskæftige sig med var:

1) Bekæmpelse af den udenlandske Konkurrence.

2) Regulering af de indenlandske Afsætningsforhold.

Ved Foreningens Stiftelse i 1898 var den danske Produktion af Margarine 14 Mill. kg aarlig og Indførslen 2 Mill. kg, altsaa $12^1/_2$ pCt. af Forbruget. I Aarenes Løb er Produktionen steget jevnt undtagen under Krigsaaret 1918, da den paa Grund af de svigtende Tilførsler af Raavarer sank ned til 1,1 Mill. kg. I Aarene 1921 og 1922 er Produktionen 55,7 Mill. kg, og Forbruget af udenlandsk Margarine er nu gaaet ned til 2 pCt. Det har saaledes vist sig muligt for Foreningen paa virksom Maade at gennemføre det vigtigste Punkt af sin Opgave, skønt de udenlandske Fabriker har haft en Præferencestilling overfor de danske derved, at der her i Landet betales Told af flere af de til Margarineproduktionen anvendte Raastoffer, medens udenlandsk Margarine gaar toldfrit ind. I 10 Aar førte derfor Foreningen et energisk Oplysningsarbejde for at faa Toldsatserne forandret, og endelig ved Toldloven af 1908 blev der taget noget Hensyn til Foreningens Henstillinger, idet Margarinefabrikerne faar tilbagebetalt Tolden for den anvendte Bomuldstræolie og Kokosfedt, hvorimod Fabrikerne stadig maa betale Told for flere Raaprodukter, saaledes at der dog altsaa endnu er nogle Skridt tilbage, inden dansk Margarine i fiskal Henseende bliver ligestillet med udenlandsk Margarine, der vedblivende gaar toldfrit ind.

Foreningen har ydet et meget stort Arbejde ved Forhandlingerne med Landbrugsministeriet og den under dette Ministerium sorterende Smør- og Margarinekontrol, og mange af dens Ønsker er blevet opfyldt, kun ét staar endnu tilbage at faa forandret: Forbudet mod Farvning af Margarine, et Forbud, der nu kun har faa Tilhængere indenfor Landbrugernes Kredse, og som ellers bekæmpes ikke blot fra Industriens Side, men ogsaa i høj Grad fra Forhandlernes og Forbrugernes, der har et naturligt Ønske om at faa Margarinen leveret med et tiltalende Udseende. Da Landbrugsminister Madsen-Mygdal i forrige Rigsdagssamling har fremsat Lovforslag om Farvning af Margarine, er der dog nu en Mulighed for, at Foreningen af danske Margarinefabriker i sit Jubilæumsaar kan se den retfærdige Sag, den saa længe har kæmpet for, endelig gennemført.

Mærkeligt er det at se, at skønt Foreningen i alle de Aar, den har bestaaet, Gang paa Gang har henvendt sig til de danske Statsbaner for at faa Margarinen transporteret lige saa hurtigt som Smør, Kartofler, Fisk, røgede Sild o. s. v., saa har man stadig modtaget Afslag paa Henvendelserne, og Følgen har derfor været, at alle større danske Margarinefabriker befordrer Margarinen pr. Automobil hurtigere og bedre, end Statsbanerne altsaa har ønsket at være i Stand til.

Under Krigen repræsenterede Foreningen Margarineindustrien overfor Indenrigsministeriet og Den overordentlige Kommission, og Industrien foranledigede selv, at der blev udstedt Udførselsforbud for Margarine, og gennem »Fælleskontoret for Rationering af Margarine«, der ledede af Direktør *A. Holmer*, fordeltes fra 1. Maj til 1. November 1918 845 000 kg Margarine til en Værdi af 2,4 Mill. Kr. Interessant er det at høre, at flere Margarinefabriker ved Produktionens Ophør i 1918 midlertidigt slaar ind paa andre Fabrikationsomraader; nogle fabrikerede Marmelade, andre Kartoffelvalsemel, Papirsreb og Papirsbindegarn, Gær og Tællelys.

Foreningen af danske Margarinefabrikers oprindelige Bestyrelse var: Direktør *Asgar Holmer* (Formand), Konsul *Hans Rasmussen*, Korsør og Fabrikant *Hans Steensen*, Vejle. Den nuværende Bestyrelse bestaar af Direktør *G. A. Horneman* (Formand), Direktør *Asgar Holmer* og Direktør *Hans Steensen* junr. Under disse Bestyrelsers Ledelse er Foreningen trivedes og gaaet fremad i Betydning ligesom selve Margarineindustrien, idet Forbruget af Margarine nu pr. Indbygger er naaet op til 17 kg aarlig, medens det for 25 Aar siden ikke engang var halvt saa stort, nemlig 7,8 kg.

I denne Tid, da det af Hensyn til den danske Valuta er saa absolut nødvendigt, at Befolkningen dækker sit Forbrug gennem Køb af danske Varer, er det et uvurderligt Gode ikke blot, at vor Margarineindustri staar saa højt og er saa vel organiseret, men at det tillige netop gennem den frie Konkurrence, der hersker indenfor Organisationens Medlemmer, stadig er lykkedes at faa Margarinens Pris saa langt ned, at dette gode danske Produkt er trængt ind i alle Kredse af Befolkningen. Foreningen af danske Margarinefabriker kan derfor med Tilfredshed se tilbage paa de svundne 25 Aar; med det gode Forhold, hvori den staar baade til sine direkte Aftagere, Købmænd, Smør- og Margarinehandlere, samt ikke mindst gennem den Tillid, den danske Befolkning nærer til den danske Margarine, er der ingen Tvivl om, at Foreningen ogsaa i de kommende Aar vil faa Held til at føre Margarineindustrien fremad. Naar saa ogsaa Farvningsforbudet bortfalder, og det derved bliver muliggjort for vor Margarineindustri at optage Eksporten, vil den danske Margarine være med til at bringe Bud ud over Verden om dansk Evne og dansk Dygtighed.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Vor Handelsbalance.

Vor Handelsomsætning med Udlandet, der i April kulminerede med en Merindførsel til Værdi af 53 Mill. Kr., har for de siden forløbne Maaneder kunnet udvise en glædelig Udvikling. For Maj var Merindførslen 20 Mill. Kr., og for Juni viser de nylig offentliggjorte Tal en Merindførsel af kun 5 Mill. Kr., idet Importværdien var 141 Mill. Kr., medens den samlede Udførsel 136 Mill. Kr., hvoraf dog transiterede Varer 6 Mill. Kr.

Generaldirektør Platou.

»Norges Industriforbund« har lidt et smerteligt Tab, idet dets Formand, Generaldirektør *Chr. Platou*, pludselig er afgaaet ved Døden under et Ferieophold. Den afdøde, som kun i en kortere Aarrække, men med fremragende Dygtighed har ledet »Norges Industriforbund«, var tidligere knyttet til de norske Statsbaner og var en i Norge ualmindelig anset og afholdt offentlig Personlighed. Hans stærke industrielle og tekniske Interesser førte ham ind i den Stilling, som han saa uventet er kaldt bort fra.

Det danske Industriraad, som bl. a. ved de store Industrimøder har haft den Glæde at se Generaldirektør Platou som sin Gæst, og som har lært hans varme Interesse for det praktiske nordiske Samarbejde at kende, har overfor »Norges Industriforbund« givet Udtryk for sin oprigtige Deltagelse i Anledning af Dødsfaldet.

▫▫▫▫▫▫

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Leipziger-Messen.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene meddeler, at Rejsende, der godtgør, at de vil besøge Leipziger-Messen, kan faa udstedt tysk Visum for halv Pris, naar Rejsen er tidsbegrænset og kun gælder Leipzig. Tilsvarende Bestemmelser gælder for Udlændinge, der agter at besøge den 7. tyske Østmesse i Königsberg.

Norges Varemesse.

Det herværende norske Generalkonsulat har anmodet Industriraadet om at henlede Organisationernes Medlemmers Opmærksomhed paa, at Norges Varemesse i Lighed med de 3 foregaaende Aar afholdes i Kristiania i Ugen 2.—9. September. Alle Henvendelser angaaende Messen kan rettes til dennes Hovedkontor, Adr. Norges Varemesse, Tordenskjolds Plads 3, Kristiania.

Til Gennemsyn.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn:

Et fra Udenrigsministeriet modtaget Eksemplar af Lithauens Indførselstoldtarif med de indtil 1. Juli d. A. gjorte Tilføjelser.

En fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Fortegnelse over de i Lithauen pr. 30. Juli d. A. gældende Ind- og Udførselsforbud.

Alex. Foss' Industrifond.

I Begyndelsen af Aaret 1924 vil der af Alex Foss' Industrifond blive uddelt et Beløb paa ca. Kr. 20 000, hvortil kommer et Rentebeløb af ca. Kr. 550, hidrørende fra det af Foreningen af danske Smøreolieimportører oprettede Fond. Industrifondets Opgave er at fremme dansk Industri og Haandværk ved

1. Uddannelse, Undervisning og Biblioteker.
2. Propaganda, derunder Films og Literatur.
3. Studier i Udlandet.
4. Understøttelse til bestemte Opgavers Løsning, f. Eks. i Form af Præmier, Bevillinger til Forarbejder og Forsøg.
5. Understøttelse til at begynde eller fortsætte en Virksomhed af industriel eller haandværksmæssig Karakter.

Det bemærkes, at de under 4 og 5 anførte Formaal fortrinsvis vil komme i Betragtning, medens der først i anden Linie og i den angivne Rækkefølge vil blive taget Hensyn til de i Punkt 1, 2 og 3 omhandlede Formaal.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden 10. Septbr. d. A. indsende Andragende med fornødne Oplysninger til Fondets Bestyrelse: Adr. Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, København B.

C. F. Jarl's Industrifond.

I Begyndelsen af Aaret 1924 vil der af C. F. Jarl's Industrifond blive uddelt et Beløb af ca. Kr. 4200. Dette Beløb hvis Uddeling forestaas af den samme Bestyrelse som for Alex. Foss' Industrifond, vil blive anvendt som et Supplement til de ovenomhandlede Beløb, der uddeles af Alex. Foss' Industrifond, og Foreningen af danske Smøreolieimportørers Industrifond.

Fra Biblioteket.

Der gives denne Gang en Oversigt over nyere Literatur om Dampmaskiner samt om Maskintegning.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—8, Søndage Kl. 10—12.

Haeder, H. Die Dampfmaschinen unter Berücks. completer Dampfanlagen. 7. Aufl. 1—4. Bd. Duisb. 1903. (4 Bd.)

Haeder, H. Konstruiren und Rechnen. 2. Aufl. Duisb. 1903. (16) 552 S. (Tvl.)

Lineham, W. J. A text-book of mechanical engineering. Part 1—2. 6. ed. Lond. 1903. (21) 1042 S.

Haeder, H. Zeichnungen und Bilder von Dampfmaschinen. II. Band zu Dampfmaschinen neueste Aufl. [u. A.] (Tvl.)

Freytag, F. Hilfsbuch für den Maschinenbau. Berlin. 1904. 1008 S.

Hrabàk, J. Hilfsbuch für Dampfmaschinen-Techniker. 4. Aufl. 1—3. Berl. 1906. (3 Bd.)

Haeder, H. Maschinenbaupraxis. Teil 1: Werkstattwinke. Wiesb. 1910. 230 S.

Pott, H. H. Handbuch für Techn. und Kaufmän. Leiter vor Fabrikbetrieben. 2. Aufl. Hamb. 1911. 517 S.

Lehrbuch des Maschinenbaues, herausg. v. Karl Esselborn. Leipz. 1911—13. (2 Bd.)

Kahle, C. Die Dampfmaschine in Frage und Antwort. 1—12. Berl. 1913—14. (12 Bd.)

Schröder, P. Lærebog i Maskinlære til Brug for det tekniske Selskabs Dagskoler. I—III. Kbhvn. 1914. (3. Bd.)

Hirshfeld, C. F. & T. C. Ulbricht. Steam power. N. Y. 1916. 420 S.

Tillæg til P. Schröder: Lærebog i Maskinlære. I. Odense tekniske Skole 1917. 39 S.

Hammel, L. Werkstattwinke für den praktischen Maschinenbau und verwandte Gebiete. Frankf. a. M. 1917. 117 S.

Haeder, H. Konstruiren und Rechnen. I—III. Wiesb. 1917—19. (3 Bd.)

Mechanical equipment of buildings by L. A. Harding & A. C. Willard. II. Power plants and refrigeration N. Y. 1918. 759 S.

Weyde, F. og Weickert A. Die Anfertigung der Zeichnungen für Maschinenfabriken. 3. Aufl. Berl. 1900. 139 S. (Tvl.)

Unwin, W. C. The elements of machine design. 1—2. New ed. Lond. 1901—02. (2 Bd.)

Haeder, O. Schnell-Perspektive und Einführung in das techn. Zeichnen. 2. Aufl. Wiesb. [u. A.] 80 S. (Tvl.)

Unwin, W. C. & A. L. Mellanby. The elements of design. Lond. 1912. I—II. (2 Bd.)

Langlet, P. Handledning i krokering särskild maskin- och byggnadskrokering. Stockh. 1913. 31 S.

Riedler, A. Das Maschinenzeichnen. 2. Aufl. Berl. 1913. 234. S.

Spooner, H. J. Machine design, construction and drawing. Lond. 1913. (24) 746 S.

Spooner, H. J. & Edw. G. Daway. Elements of machine construction and drawing. 5 ed. Lond. 1914. 50 S. (Folio.)

Howe, C. B. Mechanical drafting. N. Y. 1916. 157 S.

Imelmann, N. A. Praktische Anleitungen zum Maschinenzeichnen. Frankf. 1918. 78 S. (Tvl.)

zur Megede, A. Wie fertigt man technische Zeichnungen? 7. Aufl. Berl. 1920. 120 S. (Tvl.)

Michenfelder, C. Einführung in das Maschinenzeichnen. Leipz. 1920. 76 S.

Frangenheim, H. Anreissen. Berl. 1921. 56 S.

Apel, W. und A. Fröhlich. Der praktische Maschinenzeichner. Berl. 1921. 43 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 17 1. SEPTEMBER 1923

Udlaanet og Patentafdelingen.

Industriforeningens Bibliotek.

Om et Par Maaneder kan Biblioteket fejre sin 85-aarige Fødselsdag. Det var unægtelig en underlig Bogsamling til at begynde med, fordi den maatte laane sig frem hos »Selskabet for Konstnere og Haandværkere«; kun i fire Aftentimer var Læsesalen tilgængelig for Medlemmerne, men Udgiften beløb sig ogsaa kun til 12 Rigsdaler det første Aar.

Allerede 1841 maatte der dog budgetteres 150 Rigsdaler til Indkøb, og næste Aar maatte der trykkes Reglement for Benyttelsen. Men da var Biblioteket blevet selvejende i den Forstand, at det selv købte Bøger og Tidsskrifter, og da det første Katalog udkom (1847), ejede Biblioteket 462 Værker, medens Statistiken viste, at ca. 800 Bind udlaantes hvert Aar.

Af de Bøger, der købtes for de smaa Midler, besidder Biblioteket endnu adskillige; men navnlig ejer det fra den Tid en Række af værdifulde Tidsskrifter, som det nu vilde være umuligt at skaffe. Og at Biblioteket i de følgende Aar stadig forøgedes med gode Værker og Tidsskrifter, som man spørger efter den Dag idag, skyldtes den Omstændighed, at der fra 1849 nedsattes et Bogudvalg til at varetage Indkøb og Ordning.

Trods den Fart, der derved kom i Biblioteket, blev det alligevel først saa sent som 1871 bestemt, at Tegninger og større Værker lukkedes inde og kun var tilgængelige, naar Foreningens Forvalter var til Stede.

Den, der kender Biblioteket, som det var indtil for faa Aar siden, eller besøger det, som det

nu er installeret i den stilfulde Ovenlyssal med de mange Glasdøre, der spærrer for de 30 000 Bind, har svært ved at forstaa de gammeldags Forhold med fire Timers Aabningstid og Udlaan kun, hvis Forvalteren var tilstede. Og dog ligger den Tid temmelig nær op ad vor egen. Industribygningens Arkitekt V. Klein var Bogudvalgets Formand, og et af Udvalgets mest virksomme Mænd var Camillus Nyrop, der som oftest førte Protokollen over Møderne og som forøvrigt fra 1896 var Udvalgets Formand.

Nyrop fik den Opgave ved Boganskaffelsen at bekæmpe sin personlige Interesse for kunstindustriel Literatur til Fordel for rent tekniske Anskaffelser. Heri havde han en god Støtte i de to Medlemmer Prof. E. P. Bonnesen og cand. polyt. I. Gottlob, der udgav to Kataloger over Samlingen og forøvrigt senere afløstes af Prof. H. I. Hannover.

Der var en anden Opgave, Udvalget ønskede at udføre, nemlig at ansætte en kyndig Mand, der kunde være til Vejledning for de Besøgende; men man frygtede for den store Udgift med at ansætte en Bibliotekar, ansaa det heller ikke for en *Pligt* for Industriforeningen.

Prof. Hannover blev Udvalgsformand, da Camillus Nyrop trak sig tilbage, og under hans Ledelse foregik Udviklingen endnu fastere, saaledes at Teknik nu i betydelig Grad samledes i Biblioteket. Overensstemmende med et Princip, som Hannover har, ønskede han kun at sidde syv Aar ogsaa i dette Tillidshverv; men han kunde trække sig tilbage med Bevidstheden om, at Industrimænd, Ingeniører og Teknikere i Industriforeningens Bibliotek havde en Bogsamling, hvor de sjeldent gik forgæves, naar de ønskede at udvide de Kundskaber, Læreanstalten havde givet dem.

Fr. Riise var indvalgt i Udvalget i Nyrops Sted, og da Hannover gik, blev han Udvalgets Formand, og han havde Held til at føre flere Ting igennem, som ikke tidligere var lykkedes. Hans Tanke var, at Bibliotek uden Bibliotekar og uden biblioteksmæssig Ordning passede ikke til 1907; og som Bibliotekar ansattes Ryberg-Hansen, der fik den Opgave at udarbejde Katalog over Samlingen; dette udkom 1910 og suppleredes i Aarenes Løb med ialt 6 Tillæg.

Naar man kaster Blikket ind i den Sal, som Biblioteket under Riises Formandsskab rykkede ind i, forstaar man, hvad han tænkte sig, at Biblioteket skulde blive, nemlig en Læsehal, hvor Teknikere og læge Medlemmer kunde samles, læse og studere sig til Viden paa Teknikens, Kulturens, Kunstens, Religionshistoriens, ja alle Omraader.

Da Bibliotekar var ansat, Katalog udgivet, var der adskillige indre Forhold, som stod tilbage, og Ingeniør Alex. Foss viste som Industriforeningens Formand straks Biblioteket sin Interesse ved at virke med dertil, og hans Interesse virkede paa Bestyrelse og Repræsentantskab. Budgettet forhøjedes, Kontor og Bibliotek adskiltes, og dette fik sit eget Personale, som helt virker i Bibliotekets Tjeneste. Men der skete to Ting, som ændrede Planen om en Industriforeningens Læsehal. Riise selv kaldtes som Generalkommissær til den baltiske Udstilling, og selve Bibliotekssagen fik herhjemme et mægtigt Opsving, idet Stat og Kommune tog sig deraf, og Kjøbenhavn fik sine kommunale Biblioteker og Læsestuer.

Driftsbestyrer Engholm, der blev Formand, og Udvalgsmedlemmerne Emil Jørgensen og Victor Henriksen fik den Opgave at skulle føre Biblioteket frem, skyde det kunstindustrielle og almendannende til Side for at købe Teknik og atter Teknik. Det blev en herlig Tid for Biblioteket; mange vil erindre dets Hjælp under Krigen. Endnu taler adskillige om, at Industribiblioteket, som det populært kom til at hedde, den Gang paa mærkelige Maader var i Besiddelse af nye Værker, som ingen andre ejede eller kunde faa her til Landet.

I de Aar, der fulgte, skete der en forholdsmæssig stor Udvidelse af Biblioteket Indhold. Der anskaffedes nye Bøger, og ældre Værker blev suppleret; der dannedes et helt moderne Haandbibliotek, som man skal *søge* Mage til, selv i udenlandske tekniske Bogsamlinger, og halvtredje Hundrede Tidsskrifter fremlagdes i Hylderne. Disse Udvidelser bevirkede, at Biblioteket trak Folk til Foreningen, for skønt Bøgerne nu *kan* faas for Penge, er det godt at se dem først; det er nødvendigt at følge med i Tidsskrifterne, og desuden har Biblioteket andre Kilder at øse af end just de reglementært udgivne Bøger.

Engholm blev ganske vist ligesom Riise lidt over det Hannover'ske Syvaar; men andre Hverv lagde mere og mere Beslag paa ham, og iaar indtraadte Ingeniør, Bogtrykker Ivar Jantzen i Udvalget og blev valgt til Formand i hans Sted. Under hans Formandsskab staar Biblioteket i det næste Syvaar — forhaabentlig længere.

Læsesalen.

Bibliotekets Historie er dog ikke blot betegnet ved Udvalgenes Bestræbelser for at udvide det, men ogsaa ved den Gavn, det gør Besøgende, Firmaer og Institutioner. Efterhaanden som Rejsebeskrivelser og det underholdende Stof blev slidt op, og der kun anskaffedes tekniske Værker, er de Besøgende blevet andre end tidligere. Nu er det polyteknisk studerende, Haandværkere og Ingeniører, eller det er Fabrikanter og Industridrivende, som af en eller anden Grund skal overtage nye Bedrifter eller har Følelsen af, at der er noget nyt at gøre paa visse Felter, det er kort sagt Folk, som hurtigt skal sætte sig ind i noget nyt og derfor ønsker Oplysninger af ny Dato om de specielle Emner.

Her i Tidsskriftet stod for nogle Aar siden en Statistik, som viste Benyttelsen fra Aar til Aar og Maaned til Maaned, saa det vil være tilstrækkeligt at tage Tallene fra 1847: ca. 800 Bind pr. Aar, Tallene fra 1907: 4394 og fra 1917: 21 879 og dertil blot føje, at de første 7 Maaneder af dette Aar opviser Tallet 17 635.

Men naar det siges, at der har været saa mange Bind i Brug — enten brugt paa Stedet eller laant hjem — angiver dette Tal alligevel kun en Del af, hvad Biblioteket yder sine Brugere. Maaske er det kun de færreste, som ligefrem *laaner* Bøger og Tidsskrifter; der er jo i Salen Ordbøger, Handelskalendere og de allerypperste tekniske Haandbøger, som i det hele taget findes. Hvormeget disse Haandbøger og ikke mindst de fremlagte Tidsskrifthefter benyttes daglig, havde ingen Anelse om, før der iaar blev optaget Prøvestatistik, og denne viste en Benyttelse af 352 i en Maaned, da Ekspeditionen gennemsnitlig var 78,5 om Dagen, altsaa omtrent fire en halv Gang saa meget. Herved faar man et mere sikkert Indtryk af, hvor stor Eftersøgningen kan være Dagen og Aaret igennem.

Det er ikke faa Spørgsmaal, der undersøges i Biblioteket; men det gælder her som i alle moderne Biblioteker, at den, der stiller vanskelige Spørgsmaal, er mest kærkommen — enten han kommer selv eller sender Spørgsmaalet ind ude fra Landet. Kun til Udlandet har det været Regel ikke at ekspedere Bøger, og dog er det sket, at de gennem Kommissionær er bragt baade til Norge og Sverige.

Man har bl. a. bedt om Oplysninger om følgende: Fabrikation af Haarnaale, Bevikling af Kanonrør, Magnetstaals Bearbejdning, Wienerpap, Formler for Automobilmotorers Kapacitet, Sol-

ure, Luftsterilisering ved ultraviolette Straaler, Luftindblæsning for at faa et Pund Smuld til at synes større, Asbestmasse til Tagbelægning, Farve til Skrivemaskinebaand o. s. v. Der gaar neppe en Dag uden slige vanskelige Spørgsmaal, og sjeldent gives blankt op, naar Biblioteket for Alvor giver sig til at søge.

Enkelte kan maaske tvivle om, at Bøger og Henvisninger til Bøger eller Tidsskrifter har virkelig Betydning for det praktiske Liv, og selvfølgelig er det ikke et Biblioteks Opgave at kontrolere, om de Oplysninger, det giver, virkelig benyttes. Naar en Mand, der har søgt Biblioteket og modtaget dets Oplysninger, er gaaet, er han atter en fremmed for Personalet. Anderledes kan det ikke være. Men det hænder, at Manden kommer igen, og det er hændt mangfoldige Gange, at han da selv har fortalt, hvilket Udbytte han har haft.

En Besøgende havde saaledes ifjor faaet en Oplysning; men iaar var Forholdene ændrede, han havde sine fem Maskiner staaende og kom for at faa Literatur angaaende Anvendelsen. En anden kom og fremviste en Maskindel, som var lavet efter Bibliotekets Boganvisninger, og han saa af vor Katalogsamling, at han kunde eksportere den billigere, end man kunde før Krigen; en tredie kom og fortalte, at et Apparat, som han havde fremstillet efter en af Bibliotekets Bøger, netop var solgt til en herværende Institution og var ved at blive indført i en Nabokommune. En fjerde har for længere Tid siden ogsaa ved Bibliotekets Hjælp gjort en lille Opfindelse saa bekvem og udbredt, at Læseren er i Forbindelse med den flere Gange daglig, ifald han da har elektrisk Lys. En femte har endelig haft saa megen Gavn af Biblioteket, at han sendte Personalet en hel Kasse Frugt som Tak — skønt det egentlig var Bøgerne, han skyldte Taknemlighed.

Rækken kunde fortsættes baade med ti og tyve til; men det anførte er sikkert tilstrækkeligt til at fortælle, at der i Biblioteket arbejdes paa, at Teknikere, Ingeniører og Industrimænd ikke skal gaa forgæves. I den vanskelige Tid, der har været og desværre langt fra er endt endnu, vil det maaske være ønskeligt, at endnu flere bliver opmærksom paa, at Biblioteket eksisterer, og bliver opmærksom paa, at et Bibliotek har mange Veje at gaa, før det behøver at give tabt med Hensyn til at skaffe den søgende de Bogoplysninger, som netop han har Brug for.

Læsesalen før 1913.

Bibliotekets Patentsystem.

En berømt Professor plejer at slutte sine Forelæsninger over Teknikens Literatur med Ordene: Og saa udkommer der hvert Aar paa Dansk omtrent 1500 Patenter; der er noget at tage fat paa for den, som yderligere har Tid tilovers til teknisk Studium!

Der udstedes virkelig omkring 1500 Patenter om Aaret; hver Mandag kommer en hel lille Bog indeholdende Beskrivelser af Juletræsfødder, Fugleskræmsler, foruden forskellige Ting til Utøjsødelæggelse, og mellem alt det mærkværdige findes Beskrivelser af virkelige Opfindelser, som enten gaar nye Veje eller følger tidligere forladte Spor ind paa nye Baner.

Patentbeskrivelser, som de udsendes og indbindes, 6 à 10 Bd. pr. Aar, er et rent Pulterkammer, hvor det koster Timers Arbejde at finde det, som har ens Interesse, et Pulterkammer saa pakket, at man maa ærgre sig, hvergang man vil prøve at liste Døren op.

Men i alle Pulterkamre *kan* der jo bringes Orden, og i Patenttidende hersker Orden trods den tilsyneladende Forvirring. Hvert Patent, det komiske saavel som de betydningsfulde, indordnes under en af Systemets Klasser, en for Bagning, en for Landbrug, en for Maskinelementer o. s. v., 89 Klasser ialt, af hvilke enkelte bugner af interessante Ting.

Uordenen hidrører fra, at Patenterne numereres, efterhaanden som de udgaar, saa der i hvert Bind findes to Hundrede Patenter om aldeles vidt forskellige Ting. Om Patentbureauerne til eget Brug har ordnet deres Eksemplarer, har ikke offentlig Interesse, Patentkommissionen, hvis Opgave mere er forud undersøgende og juridisk end vejledende for Publikum, har til de patentsøgendes Brug som andre Steder kun den vældige Række af Bind.

I Industriforeningens Bibliotek er Patentbeskrivelserne ikke blot lagt hver til sin Klasse, men de 89 Klasser er underdelte i 323, saaledes at f. Eks. Elektroteknik, Klasse 21, er delt i 17, Landbrug, Klasse 45, i 22, mens enkelte slet ikke er delt.

Forlanger man f. Eks. D. P. 77 a, faar man alt, hvad der er taget Patent paa angaaende Flyvemaskiner,

Luftskibe, Balloner o. desl. fra de første Forsøg til de allersidste. Man kan paa en Gang i Læsesalen faa hele Materialet udleveret, studere det saa grundigt, man vil, og erfare, hvilke Ideer der har været oppe i Tiderne og hvilke Principer der har gjort sig gældende.

Gaar man paa andre Biblioteker, maa man møjsommeligt søge sig Stoffet frem i Samlingens enkelte Bind. For der at se 77 *a* maa man gennemse Registrene først og derefter udbede sig 91 Bind, og med disse Bind foran sig studere, hvad der i Biblioteket leveres i et Bundt paa 139 Blade.

Den, som kender noget til Teknikens Historie, ved ogsaa, hvilken betydelig Rolle Patenter og Patentkrav har spillet. Biblioteket besidder flere Bøger fra ældre og nyere Tid, som i Virkeligheden kun er kritisk Gennemgang af udtagne Patenter om Skibspropeller, eller hvad der nu ellers er Tale om. Naar Patenterne er ordnet systematisk som i Biblioteket, er derved givet Mulighed for, at enhver, som har Fagkundskab og Kritik, her kan studere de betydeligste Fremskridt saa at sige paa deres Tilblivelsesstadier.

Men mere end det næsten, for man kunde anføre et maaske sjeldent, men helt fornøjeligt Kuriosum. Vi sætter det Tilfælde, at der er udtaget Patent paa en Damprenser eller rettere, at en Mand ønsker at vide, om der er noget, der hindrer ham i at tage Patent paa en Damprenser, som er konstrueret over Centrifugalprincipet, saaledes at Vandet udskilles. Han gaar med sin Tegning til Bureauer og Kommissioner og faar den Besked: den skal findes i Klasse 13. Han søger, Bureauer og Kommissioner søger langt ud over den Tid, man ofrer paa den Slags Eftersøgninger, men i Klasse 13 findes intet. Saa kan Manden gaa hjem og arbejde videre paa sin Idé, udføre Tegning, Beskrivelse og Model med, hvis han ønsker det. Han er sikker paa, at der foreløbig intet er, der hindrer ham i at opnaa Patent.

Saa vil hans gode Stjerne, at han næste Dag kommer op paa Industribiblioteket og ser de mange Æsker bag Skranken; han spørger, og blot for at konstatere Bibliotekets Umulighed stiller han Assistenten det samme Spørgsmaal, han tidligere har gjort Bureauer og Kommissioner. Desværre mangler Assistenten Fagkundskab og forstaar maaske knapt nok Tegning og Forklaring; men ganske biblioteksmæssigt *spørger* han, om den fremmede kan tænke sig, hvad en Mand kan falde paa at *benævne* en saadan Indretning. Den fremmede tænker sig om og udfinder forskellige Udtryk. Assistenten fjerner sig for at hente Kartoteket til alle de 32 000 Patenter, som er udtaget siden 1894; han søger mellem Sedlerne og nævner tilsidst Klasse 82 b. Den Besøgende protesterer, fordi *han* ved, at det er umuligt at finde noget, ved det fra Bureauer og Kommissioner.

Assistenten fjerner sig atter, denne Gang efter Klasse 82 b; han aabner den, og øverst, lige ankommet, ligger det Patent paa Vandseparator, som hindrer alle nye, og hvis Tilstedeværen i Klasse 82 beskæmmer Manden med alle hans Bureauer og Kommissioner.

»Hvorfor i Alverden sagde de andre ikke det?« spørger han i Ærgrelse over den Tid, der kunde være spildt, hvis ikke Emnekataloget (som der forøvrigt ikke findes Mage til andetsteds) havde givet bedre Besked. Assistenten kan ikke besvare Spørgsmaalet, skønt han baade fra sit Kartotek og fra de Besøgende ved, at Opfindere har Interesse af at skjule deres Patenter, faa dem ind under en anden Klasse end de selvfølgelige, give dem andre Navne end de naturlige — men Emnekataloget finder alligevel Patenterne, det er jo derfor, det er grundlagt og føres videre, og som det ses, kan det altsaa enkelte Gange være til større Nytte, end det oprindelig var indrettet paa.

Fra den Dag, Bibliotekets Patenter blev tilgængelige, er der sket stadig Tilgang af nye søgende; en Prøvestatistik, foretaget en Uge igennem, viste, at 57 Grupper benyttedes af de Besøgende, og heri er ikke medregnet, at et udenbys Bureau lod anstille indgaaende Undersøgelser af vore udenlandske Patenter en hel Søndag igennem.

Biblioteket har nemlig ogsaa de udenlandske Patenter; de engelske udgives af selve Patentkontoret i 271 Smaabind, som omfatter de forskellige Undergrupper for flere Aar ad Gangen, og de indeholder saaledes et meget værdifuldt Materiale til Teknikens Historie. De tyske Patenter udgives paa lignende Maade som de danske; det er derfor et besværligt Arbejde at gennemgaa først Aarsregistrene, saa de enkelte Bind, for kun at naa til selve Patentkravet og i heldigste Tilfælde en stærkt formindsket Tegning.

Da de danske Patenter ordnedes systematisk, var det Meningen, at de tyske Patentbeskrivelser ligeledes skulde fremlægges paa samme Maade; Krigen og de senere besværlige Forhold har gjort det umuligt, men Bestræbelserne gaar i den Retning. Man kan nemlig nu se, hvorfor det er heldigt, at Biblioteket gaar videre. Patentbeskrivelserne, som til at begynde med kun opfattedes som et Supplement, hvor Bøger endnu manglede, er blevet et Bibliotek i Biblioteket, og efterhaanden som Industrien udvikles, maa dette Specialbibliotek udformes mere.

De Industriforetagender, som beskæftiger sig med det nye i Tiden, maa naturnødvendigt holde Øje med Patenterne, og ligesom de store udenlandske Koncerner har deres private Patentkontorer, maa den danske Industri i sin Helhed være nødt til at rette Blikket herpaa. Biblioteket har allerede i stigende Grad erfaret, at Firmaer sender deres Konstruktører til dets Patentsystem for ved at forfølge enkelte Specialer netop at sikre Firmaet mod, baade at andre kommer det i Forkøbet og at det selv forgriber sig paa andres Ret.

De sidste Tiders Benyttelse har vist, at der her ligger en betydelig Opgave for Biblioteket. Faghjælp og juridisk Bistand i Patentsager ligger naturligvis udenfor dettes Rækkevidde; men Firmaer, som tvungne af Forholdene har været nødt til at holde Øje med Verdenen udenom, har allerede set, hvor let og sikkert det grundlæggende Arbejde kan udføres, naar Patenterne arkiveres som i Biblioteket. Men sikkert vil endnu flere lære at gaa samme Vej, og forhaabentlig er Biblioteket da ogsaa i Stand til at yde sin rent biblioteksmæssige Hjælp.

Kataloget 1923.

Det Katalog, som netop er afsluttet, er i høj Grad forskelligt fra det gamle fra 1910. Lægger man dem ved Siden af hinanden, vil Indtrykket straks være, at 1923 staar under Sparsommelighedens Tegn. Der er ikke *en* Overflødighed, Linierne staar saa tætte, som det næsten er muligt, og saa er det maskinsat.

Men trods det sparsomme Præg i det ydre, har Kataloget 1923 alligevel visse Fordele, hvorved Indholdet gøres mere levende for den, som har Interesse af selv at undersøge, om der i Biblioteket enten i dets Værker eller andre Steder findes Literatur om det Speciale, som har Betydning i et givet Øjeblik.

Paafaldende vil det være for den, som aabner Kataloget, at Grupperne ofte har saa store Tal, og at der undertiden er store Spring mellem Tallene. Dette beror paa, at *Decimalsystemet*, hvorefter Kataloget er ordnet, tager Hensyn til den hele samlede Literatur og ikke blot f. Eks. til Teknik, som er Hovedstammen i Industriforeningens Bibliotek. Maaske kan der dog ved nogle faa Ord gives Klarhed over Systemets Opbygning og Hovedgrupper, og derefter vil det være lettere at orientere sig med Hensyn til mere underordnede Inddelinger.

Den menneskelige Viden tænkes repræsenteret af Enheden; denne deles ved 10 Decimaler i 10 Hovedgrupper: Bogkundskab, Teologi, Filosofi, sociale Videnskaber, Sprog, Naturvidenskab, Teknik o. s. v. De 10 Decimaler underdeles hver med 10, disse atter med 10, og saaledes kan Delingen fortsættes, hvor der er Anledning til at føje nye Grupper ind. Strengt taget skulde de enkelte Grupper hedde 0,1 o. s. v., men dette 0, udelades, og f. Eks. Naturvidenskab hedder som antydet blot 5.

Et Eksempel vil tydeligere forklare, hvorledes nye Grupper dannes. Hovedgruppe 6 er Teknik, og Ingeniørteknikens Tal er 62; Maskiningeniørtekniken naas i tredie Decimal 621. Blandt de nye Decimaler kan vi fremføre 7; 621 7 handler om Fabriker og Værksteder, og for hver ny femte Decimal, som føjes til disse fire, angives Godsets Gang gennem Fabriken og til de forskellige Værksteder.

Idet Systemet altid tager det almene forud for det specielle, betegner Tallet 621 71 selve Indretningen af Fabrikerne, derefter kommer Støberiet 621 72 og Smedeværkstedet 621 73. I 621 74 findes Snedkeriet, hvor Modellerne udføres, og i 621 75 Tegnestuen, hvor Enkelthederne udformes, og derefter følger de mere specielle Værksteder.

Man kunde paa tilsvarende Maade følge de enkelte Hovedgrupper ud i Undergrupper, og der vilde da være Grund til at beundre den Sikkerhed, hvormed hele Systemet er bygget op. Denne metodiske Sikkerhed har ogsaa bevirket, at Decimalsystemet straks vandt Bifald og blev indført ved Biblioteker baade i Amerika og England — herhjemme kendes det allerede fra vore to tekniske Biblioteker og noget modificeret fra vore Folkebiblioteker. Men ikke mindst er det indført i engelske, tyske og franske Tidsskriftindekser, saaledes at det ofte har Betydning at kende Decimaltallene for de Specialer, man har Interesse for.

Oprindelig grundlagdes Systemet af den amerikanske Bibliotekar M. Dewey, og det omfattede straks Delingen med 3 Decimaler; men det belgiske og franske Institut de bibliographie udvidede det med flere Decimaler, og baade i Bruxelles og Paris arbejdes stadig paa at gøre Systemet saa moderne som muligt.

Det kan nemlig ikke nægtes, at Decimalsystemet som alle andre Systemer har sin Begrænsning og sine Fejl, og de fleste hidrører fra, at Systemet grundlagdes paa en Tid, da f. Eks. Elektroteknik kun var en Gren af Maskintekniken, 621 3, da Jernbeton kun opfattedes som et ubetydeligt kemisk-teknisk Fag, og da Relativitetsprincipet ikke var kendt. Andre Begrænsninger hidrører fra, at Systemet opstod i et Land, hvor f. Eks. Kanalanlæg betragtes som sideordnet Fag med Vandbygning, medens andre kan slaa de to sammen til et.

I Bibliotekets Katalog er Systemet fulgt — Afvigelser vilde nemlig kun bringe Forvirring for de Ingeniører, der iforvejen kender det; men Kataloget har optaget de Forbedringer, som de evropæiske Instituter er enige om; de er fulgt, fordi de allerede genfindes i de forskellige Indekser, som bruger Systemet.

Naar Læseren nu blader i Kataloget, vil han se adskillige Parenteser, Kolon, Anførselstegn, og selvfølgelig har disse Tegn Betydning. De danner nye Grupper eller angiver Lande eller Tidsrum; deres Betydning forklares i selve Kataloget. Selv om disse Tegn ved første Øjekast forvirrer, har de stor Betydning ved Katalogisering, men navnlig i Indekser, hvor man med disse og flere Tegn kan angive en Bogs Indhold selv for den, der ikke forstaar dens Sprog — dog saa langt er vort Katalog ikke naaet.

Kataloget giver en Udsigt over, hvilke Bøger der findes i Biblioteket; men det giver tillige Anvisning paa, hvor man udenfor de egentlige Bøger kan søge Literatur om de Specialiteter, man ønsker oplyst. De store Samlingsværker, Forskningsarbejder over socialøkonomiske, arkitektoniske og tekniske Emner, navnlig dog de sidste, er opløst i deres Bestanddele, og ved et: »Forlang« er angivet, hvor den paagældende Literatur er at søge.

Maaske vil Brugeren undre sig over, at et foreløbig saa lille Bibliotek anvender et saa udspecialiseret System, hvor mange Grupper helt mangler Literatur, nogle kun har ganske enkelte her i Biblioteket. Svaret herpaa er tildels givet i, at Systemet er internationalt; den, der maaske kun finder een Bog under et højt Tal, vil kunne være heldig under dette Tal at finde mange Tidsskriftartikler i Bibliotekets moderne Indekser. Men hertil kommer, at den, der har fulgt Bibliotekets Vækst de sidste Aar, har nogen Grund til at forvente, at Gruppens ene Bog er blevet til flere, og at de oversprungne nu helt tomme Grupper snart faar Tilvækst.

Katalog 1923 adskiller sig ogsaa fra det fra 1910 ved, at Forfatterlisten er sparet. Det er gjort, fordi af to Hundrede sporger i Biblioteket kun en om Værker af en bestemt Forfatter. I Stedet for Forfatterregister findes derimod en Liste over mere end 3000 Emner med Henvisningstal.

Enhver, som vil vide, om Biblioteket har Literatur

om det, han ønsker oplyst, kan søge i Emneregistret, og under den eller de Grupper, som Tallene angiver, vil han finde al herhenhørende Literatur. De daglig Besøgende i Biblioteket vil forøvrigt i den der siden 1915 fremlagte Emneliste allerede have benyttet den Fremgangsmaade. Og her vil baade en mere udvidet Emneliste og Liste over Nyanskaffelser findes i Læsesalens Kartotek sammen med Forfatter-Kartoteket og det systematiske. Men til Hjemmebrug og for udenbysboende vil Bibliotekets nye Katalog kunne gøre god Fyldest, navnlig naar den, der vil følge med, vil lægge Mærke til de Nyanskaffelser, som publiceres her i »Tidsskrift for Industri«.

Fremtidsperspektiv til 1930.

Besøger man første Gang et Bibliotek og vil danne sig et Skøn over, hvorvidt man har Interesse af at komme der tiere, vil det i Reglen blive den Samling af Haandbøger, der staar fremme til Publikums Afbenyttelse, som først virker paa en. Alle de Rækker af Ordbøger, af Konversationsleksika, af almindelige personalhistoriske, juridiske og økonomiske Værker, som netop det Bibliotek anser for at være de Besøgende uundværlige saa at sige hvert Minut paa Dagen, bliver saaledes en Angivelse af Bibliotekets Retning og Bestræbelser.

Industriforeningens Bibliotek har lagt Vægt paa, at der her bydes det absolut bedste; fra Maaned til Maaned er foretaget Smaaudvidelser, som nu tilsammen danner et Haandbibliotek, hvori de Besøgende intet savner. Og nederst i den store Sal er iaar opstillet 10 Reoler, hvis Indhold er beregnet for Teknikere, som hurtigt vil tilegne sig den nye Viden, der kan erhverves gennem de nyeste Encyklopædier. Side om Side staar Haandbøger for Ingeniører, for Maskinbyggere, for Kemikere og for Handelsmænd.

Blandt Bøgerne for Handelsmænd vil ogsaa den Industrimand, som søger Afsætning for sine Varer, finde de Værker, der kan vejlede ham, og navnlig vil han der finde en Række Eksport- og Industrikalendere samt Handelskalendere og Telegrafkoder, der paa et Øjeblik orienterer ham om mange Muligheder. Staar han med sine færdigtrykte Reklamer, behøver han blot at sende sin yngste Kontorist op med Konvoluter. Som Regel vil en Skrivemaskine kunne stilles til Raadighed for Masseudskrivning, og den unge Mand kan komme hjem til Kontoret med Adresser paa saa at sige Alverdens Aftagere skrevet udenpaa Konvoluterne.

Haandbiblioteket vil vokse af sig selv; men Haandbøger er den Literatur, som sidst optager det nye. Lærebøger, der skifter med nye Lærere eller nye Metoder, er næsten hurtigere, og et Bibliotek, som lægger Vægt paa at være i Føling med Tiden, maa, som det har været Skik i Industriforeningens Bibliotek, anskaffe førende Lærebøger, baade de danske og udenlandske. Ifølge en sund Tradition kan det kunstneriske ikke helt skubbes til Side, dertil spiller det for megen Rolle baade i det daglige Liv og ved Udførelsen af mangfoldige rent industrielle Frembringelser, og Biblioteket kunde ønske, at det Fag ikke blev tilsidesat altfor stærkt.

Men Industrimanden, som med Ængstelse imødeser de kommende Aar, kan med Rette spørge sig selv om, hvorledes det vil gaa med den Samling af Specialværker og Bøger, som staar i Bibliotekets Arkiver. Han kan spørge, om det nye Katalog, der har registreret hele Bogsamlingen, skal betyde, at nu kommer der Syvaarshvile i Bogansкaffelser, i Arbejdet med at gøre Værkerne tilgængelige, kort sagt en Tilstand som den, der enkelte Gange har raadet i Bibliotekets Historie.

Svaret maa gives af det Arbejde, som udføres i Biblioteket for at tilrettelægge forud. Indtil forleden, da det nye Katalog blev fremlagt, har der i Læsesalen syv Aar igennem ligget to Emnekataloger, som til enhver Tid gav Publikum Oplysning om alt, gammelt og nyt, som var i eller kom til Biblioteket. At de er blevet brugt, viser den Omstændighed, at der efterhaanden tre Gange maatte ofres nyt Bind paa dem, og det var ved disse Katalogers Hjælp let at skaffe Literatur frem til de Specialer, som var oppe i Tiden. Dette Emneregister findes nu i det trykte Katalog, men det omfatter kun Bøgerne, omfatter altsaa kun en ringe Del af Bindene bag Glasruderne.

Det er ovenfor nævnt, at der i Biblioteket er udarbejdet et tilsvarende Seddelkatalog til de 32 000 danske Patentbeskrivelser. Men Patenter og Bøger er kun Yderpunkter i teknisk Literatur. For den, som vil følge med, er der andre Kilder til Kundskab om tekniske Fremskridt, og er Patenterne det første Spring fra at være kun Forretningshemmeligheder, saa bliver Billedannoncer og Forretningskataloger de to næste.

Det ved enhver Industrimand af Erfaring, men de færreste er alligevel saa forudseende, at de lader Billedannoncer ordne eller Kataloger gemme. Den Dag kommer, da det udenlandske Katalog bliver aktuelt, eller da de store Indlægsblade i Z. V. D. eller E. T. Z. faar vital Interesse — men det bliver for vidtløftigt at arkivere al den Slags.

Et industriteknisk Bibliotek 1930 maa iforvejen have betænkt de Tilfælde. Her i Tidsskriftet har det været omtalt, at Biblioteket har anlagt en Samling Firmakataloger. Og nu, da Bibliotekskatalog og Omstillingsarbejde er endt, staar denne Samling foran en Udvidelse. Men Udvidelsen maa ske under stærk Deltagelse fra Firmaernes Side — disse Linier retter ny Opfordring til alle interesserede om altid at betænke Biblioteket med de nyeste nye.

Ganske vist synes Tiden *nu* ikke just gunstig for at annoncere, men maaske er det netop derfor, at de Besøgende ikke blot studerer Tidsskrifternes Indlægs- og Billedannoncer, men senere vender tilbage for at søge bestemte. Biblioteket har bemærket sig dette, og derfor gemmes nu Annoncer med skematiske eller helt udførte Tegninger af Maskiner eller Nyheder; de registreres, og længe varer det ikke, før de skal vide at gøre sig gældende paa den Plads, de optager.

Patentet, Billedannoncen, Kataloget er de første Trin for en teknisk Opfindelse til at naa ind i Specialværkerne, hvorfra Nyhederne efterhaanden bliver Allemandseje. Men selv om Biblioteket havde disse

fire Afdelinger i den fuldkomneste Orden, vilde 1930 dog savne et vigtigt Oplysningsmiddel: Tidsskrifterne.

Selvfølgelig vil Biblioteket vedblive at holde sine Tidsskrifter; men det er ikke nok at samle dem, lade dem indbinde og stille paa Plads. Man ved, hvor umuligt det er senere at finde en bestemt Artikel, som igen faar Betydning; man kan anvende Timer, Dage paa at søge og maa dog tilsidst opgive det. For at Tidsskrifter ikke skal staa døde hen, maa de indholdsregistreres, hver Artikel maa tid- og stedfæstes og Registersedlerne ordnes.

I Biblioteket *er* udarbejdet Seddelregister til danske tekniske Tidsskrifter af Betydning; men det er langtfra nok, de udenlandske er vigtigere, og 1930 maa kunne forlange, at de Tidsskrifter, som Industriforeningens Bibliotek finder det nødvendigt at ofre Penge, Bind og Plads til, virkelig er tilgængelige i den Forstand, at deres Indhold kan findes frem og blive anvendt, naar det senere kræves, kort sagt aktualiseres.

Hvilket enormt Arbejde, der her maa udføres, tænker de færreste paa. Men for at Biblioteket kan byde Industrien et Hjælpemiddel, som den let kan arbejde med i det kommende Aarti, saa maa de nævnte Afdelinger: Patenter, Kataloger, Annoncebilleder, Bøger samt danske og udenlandske Tidsskrifter være saaledes tilgængelige, som her er forklaret.

Kartotek over Bøgerne kan være godt nok; men der *maa* tillige banes Vej til alle Afdelinger; Kartoteket maa kunne føre hver Enkelthed, hver Specialitet frem fra alle Afdelinger. Først da kan Industrien virkelig faa Gavn af sin Literatur, og først da er Biblioteket noget andet end Opbevaringssted for gemte, glemte, betydningsløse Sager.

Industrien i 1923 har faaet sit Bibliotek i de Aar, som gik forud; Industrien i 1930 maa skabe sit Bibliotek nu, derfor maa den allerede nu anskaffe og gøre det anskaffede brugbart, aktualisere det med Fremtiden for Øje. Anskaffe og aktualisere er altsaa Løsenet for Industriens Bibliotek. *O. Thyregod.*

Tidsskriftarkivet.

Den elektriske Belysnings historiske og tekniske Udvikling.

Af Driftsbestyrer *O. Engholm.*

(Sluttet.)

Vi er nu naaet op til vore Dage og har set, at Udviklingen har frembragt en Række Elektricitetsværker, der dels forsyner Forbrugere med Jevnstrøm og dels, naar Forholdene taler derfor, med Vekselstrøm, og det skal her bemærkes, at for Belysningen spiller det økonomisk set kun en Rolle for Buelampebelysningen, om det er Jevnstrøm eller Vekselstrøm, der forsynes med, idet Vekselstrømsbuelampen er mindre økonomisk end Jevnstrømsbuelampen; men da Buelampen nu er ved at gaa under i Konkurrencen med Glødelampen, er dette altsaa uden Betydning for Valget af Driftssystemet.

De to Hovedformer for Belysning er og har i hele den Tid, i hvilken det elektriske Lys har været anvendt, været Buelampen og Glødelampen, men indenfor hver af disse to Grupper er der med Aarene opstaaet mange nye konstruktive Former. Ser vi først paa Buelamperne, da deles disse efter deres Reguleringsstrøms Indretning i Shunt-Serie- og Differentiallamper, ligesom der selvfølgelig ogsaa i rent mekanisk Henseende findes et stort Antal forskellige Udførelser. Det bliver for vidtløftigt her at komme ind paa disse Enkeltheder, dels fordi Buelampen som nævnt er ved at forsvinde, dels fordi det egentlig kun har Interesse for Fagfolk. Udadtil kan skelnes imellem Lamper med kort Brændetid og Lamper med lang Brændetid; dette sidste er selvfølgelig i de fleste Tilfælde det mest ønskelige, da en hyppig Skiften af Kul koster Tid og Ulejlighed; den simpleste Løsning er at indrette Lamper med lange Kul, men dette gør Lampen voluminøs; den næste Maade er ved at indeslutte Lysbuen enten helt eller delvis i Glaskupler, der er saa tæt lukkede, i alle Tilfælde i Bunden, at Ilttilførslen bliver lille og derved Kullenes Afbrænding langsommere. Dette Princip kom først praktisk frem for ca. 15 Aar siden ved den saakaldte Jandus-lampe, en Modifikation deraf findes i den danske Lierslampe. Her skal tilføjes, at den indelukkede Lys-

bue kræver en større Lampespænding; den derved fremkomne forøgede Lysstyrke ekvivalerer imidlertid ikke den ved den større Spænding foraarsagede Energiforøgelse, saaledes at disse Lamper i Økonomi ikke kommer saa højt som Lampen med den aabne Lysbue, ligeledes vil den indvendige Kuppel absorbere noget af Lyset og kræve en Del ekstra Renholdelse.

Det næste praktiske Fremskridt, der iøvrigt, ligesom den lukkede Glaskuppel, har været udført ved mange Konstruktioner selv saa langt tilbage som i Halvfjerdserne og Firserne, er den nedadvendende Flamme og de skraa Kul; dette Princip er ved ganske moderne Buelamper taget op i stor Maalestok, og som det synes med Held; derved opnaas, i Modsætning til de lodrette over hinanden ordnede Kul, der af Hensyn til den regelmæssige Afbrænding har været mest benyttet, at Lyset kastes nedad i en for Benyttelsen mere fordelagtig Retning, medens de almindelige Buelamper faar en kedelig lyssvag Kegle nedefter. Endelig skal nævnes den saakaldte Flammebuelampe ogsaa kaldet Bremerlampe eller Effektbuelampe, hvor man har opnaaet endog betydelig højere Nyttevirkning ved forskellige Tilsætninger af Metalsalte til Kullene, der derved giver en meget stor Lysforøgelse, ganske vist paa Bekostning af Lysets Farve, der i de fleste Tilfælde er ret uheldig; her skal for en Fuldstændigheds Skyld tilføjes, at mange Lamper yderligere forsynes med en Slags Charmottereflektor foroven tæt over Buen, der tjener til at nyttiggøre en Del af de opadgaaende Lysstraaler; selvfølgelig kan man ogsaa finde flere af de ovennævnte Systemer forenede i særlige Lampekonstruktioner, men en nærmere Udvikling heraf vil føre for vidt.

Inden jeg forlader Buelampen, skal jeg nævne en noget uegentlig Buelampe, nemlig Kvægsølvlampen, der for 10 à 12 Aar siden i nogle Aar vandt en endog meget stor Udbredelse, den gjorde sig særlig bemærket ved sit meget lidt flatterende Lys, der var meget rigt paa kemiske Straaler, den egnede sig derfor kun til Reklamebrug og til Oplysning i det fri samt i store Rum, hvor Lysets Udseende ikke spillede nogen Rolle; til Gengæld var det et meget billigt Lys, ja vel nok det billigste af alle kendte Belysningsmidler. Kvægsølvlampens Lys frembringes ved en Lysbue imellem Kvægsølvelektroder indesluttede i et Glas- eller Kvartsrør; det stærke Lys skriver sig hovedsagelig fra de derved opstaaede Kvægsølvdampe. Med Hensyn til de mekaniske Finesser, skal jeg ikke komme nærmere ind paa disse udover den Bemærkning, at Buen indledes ved at vippe Kvartsrøret saaledes, at Kvægsølvet løber fra den ene Side til den anden og derved indleder Buen.

Buelampen egner sig kun til store Lysenheder imellem 1000 og 3000 Normallys-Enheder, og kommer man under dette, vil man ved moderne Belysning altid gaa til Glødelampebelysning; efter at man i de senere Aar er kommen mere og mere ind paa at bruge store $^1/_2$ Watts Glødelamper, er Buelampen efterhaanden bleven fortrængt af disse.

Glødelampens Fremkomst har til Trods for dens langt ringere Økonomi været Hovedaarsagen til Elektricitetsproduktionens raske Udvikling, den egnede sig i Begyndelsen kun til Belysning i smaa Enheder, og Kultraadsglødelampen vandt til Trods for sin absolute økonomiske Underlegenhed en enestaaende Udbredelse og har derved tilstrækkelig tydeligt vist, at det langtfra er Billigheden alene, der bestemmer en Vares Udbredelse. I de sidste 20 Aar har der været arbejdet med stor Energi paa at fremskaffe en mere økonomisk Lampe, og det har selvfølgelig været Konkurrencen med Gassen, der har fremkaldt den stærke Trang til Forbedring. Nernstlampen var det første Resultat af Bevægelsen, og man opnaaede dengang virkelig en praktisk Nedgang fra 3,3 til 2 Watt pr. H.L. ganske vist paa Bekostning af flere Bekvemmeligheder, og uden at man dengang lagde tilbørlig Vægt paa, at den forbedrede Økonomi fordrede en hyppig Udveksling af Glødelegemer for ikke at være illusorisk. Nernstlampen er nu et tilbagelagt Standpunkt undtagen til ganske specielle Formaal, saaledes er den særlig godt egnet til smaa Projekteringsapparater. Efter Nernstlampen kommer Tantallampen med sine 1,7 Watt pr. H.L., dette var atter et stort Fremskridt, der dog ikke straks kunde udnyttes efter Fortjeneste paa Grund af Vanskeligheden ved at fabrikere holdbare Lamper til de almindelig anvendte Spændinger.

Medens Tantallampen langsomt undergik de nødvendige Forbedringer, opstod imidlertid nye Lamper med endnu mindre Forbrug. Maalet var at opnaa 1 Watt pr. H. L., og dette blev muligt ved, at man i Lighed med Tantal fandt Metoder til Bearbejdning af andre tungt smeltelige Metaller eller Legeringer, saasom Wolfram, Osmium o. l. De saakaldte 1 Watts Metaltraadslamper har nu ca. 15 Aars praktisk Udvikling bag sig; selv om de ikke kan siges at være helt fuldkomne, er der dog opnaaet saa store Forbedringer, saavel i virkelig Holdbarhed, som, hvad der ikke er mindst vigtig i Retning af Ensartethed i Fabrikationen, at man nu med Sikkerhed kan sige, at Kultraadslampen har udspillet sin Rolle.

Grænsen for, hvor langt man kan komme i Økonomi med en Glødelampe, ligger som bekendt hovedsagelig i, hvor højt man kan gaa i Temperaturen, uden at Metallet langsomt begynder at forflygtige, hvorved Traaden ikke alene hurtigt svækkes, men ogsaa ved at afsætte Metaldampe paa Glasset bringer Lysstyrken ned.

For ca. 10 Aar siden kom man for de større Lampetypers Vedkommende endnu et Skridt videre med Hensyn til Økonomiforbedring, idet man opnaaede 0,8 à 0,85 Watt pr. H.L. fra 200 H.L. og opefter, altsaa en 15 à 20 pCt. yderligere Besparelse; herved var Konkurrencemuligheden med mindre Buelamper fuldt ud naaet. Ovenstaaende Forbedring er opnaaet ved en Modifikation i Fremgangsmaaden, hvorpaa Vacumet i Lampen frembringes, idet der tilsættes Brint, og det har ved Forsøg vist sig, at man under disse Forhold kan gaa endnu et Stykke op med Temperaturen, før ovennævnte kritiske Punkt indtræder. Endelig er man i de seneste Aar ad samme Vej naaet ned til et Forbrug af ca. $^1/_2$ Watt pr. H.L. ved at tilsætte andre Luftarter.

Inden jeg gaar over til at beskæftige mig med den økonomiske Side af Sagen, skal jeg slutte min Beskrivelse af elektriske Belysningslegemer med at nævne

et Par særlige Muligheder. Tesla har som bekendt lige fra Midten af Halvfemserne og indtil vore Dage søgt ad helt andre Veje, nemlig ved at bruge Vekselstromme af meget høje Spændinger og Frekvenser, at skabe et nyt Lys med ganske andre Egenskaber, det saakaldte kolde Lys, hvor de med Lysfænomenerne altid følgende Varmestraaler var bragt ned til det mindst mulige; noget praktisk brugbart har han endnu ikke opnaaet, men der ligger Muligheder for Fremtiden, der ikke maa undervurderes.

En anden Retning, der allerede er naaet frem til brugbare Former, er Moorelyset; i og for sig er det ikke nyt som Eksperiment, thi dets Forbillede Geisslerroret skriver sig som tidligere nævnt fra Aar 1700, men dets praktiske Tillempelse skriver sig fra Begyndelsen af dette Aarhundrede, og det var Amerikaneren Dr. Moore, der fandt en praktisk Løsning, der paa en forbloffende simpel og dog sikker Maade hæver de Ulemper som Geisslerrøret er i Besiddelse af. Geisslerrøret kræver nemlig et ret bestemt Vacum, og i alle Tilfælde maa dette Vacum ikke underskride en vis Størrelse, imidlertid viser Praksis, at Geisslerrør efter kort Tids Brug bliver »haarde«, d. v. s. Vacumet bliver for lavt, og de maa da simpelt hen kasseres. Her er det, at Dr. Moore har funden en praktisk Løsning ved sin saakaldte Ventil; denne bestaar af en Kulkegle, der er dækket af Kvægsolv, paa dette Kvægsølv flyder et Glasror, der foroven er forsynet med en Jernkerne, der omsluttes af en Strømspole i Primærkredsløbet; naar Vacumet bliver for godt, stiger Primærstrømmen, Glasrøret hæves et lille Stykke op, derved kommer Spidsen af Keglen over Kvægsolvoverfladen, og Røret suger et lille Kvantum Luft ind, sec. Spændingen falder, Primærstrommen falder, og Ventilen lukker sig igen; denne simple Ordning er i Virkeligheden uhyre praktisk og paalidelig. Systemet kræver Anvendelsen af lange Glasrør, der maa samles paa Stedet, men selve Svejsningen af de lange Rør volder ingen praktiske Vanskeligheder og udføres med en Lethed og Akkuratesse, som gør et godt Indtryk. Hvad Moorelysets Økonomi angaar, da er det ikke let at sammenligne med andre Lyskilder, da vi er vant til at fotometrere Lys, der er koncentrerede i bestemte Punkter; imidlertid kan Sammenligninger foretages over Fladebelysningen, frembragt af henholdsvis Moorelyset og anden Belysning anbragt i Rum af bestemte Dimensioner og paa bestemte Maader, men der klæber altid noget af Tilfældigheden ved saadanne Forsøg. Efter hvad der kan oplyses, er Moorelyset anbragt under gode Forhold lige saa billigt som Metaltraadslampen, men hører altsaa foreløbig ikke til vore billigste Belysningsmidler, iovrigt synes det i de senere Aar helt at være opgivet i Konkurrencen, men det er ingenlunde umuligt, at det kommer op igen. Med Hensyn til Farven har Moorelyset en stor Fordel, idet dets Lys er blødt og behageligt; det fremstilles i to Farver, et rodligt, der fremkommer ved Kvælstoftilsætning, og som giver en smuk, varm Belysning, og et hvidt Lys, der frembringes ved Kulsyretilsætning i Røret, der falder meget nær sammen med Dagslyset; dette sidste kan benyttes til Fotografering og benyttes meget i Farverier, Atelier'er og andre Forretninger, hvor det kommer an paa Farvevalg ved kunstig Belysning.

En Gêne klæber ved Moorelyset, nemlig de synsforstyrrende Fordoblinger af det sete, som indtræder ved Genstande, der er i hurtig Bevægelse; dette hidrører fra Vekselstrommen og kan delvis ophæves ved at anlægge trefasede Anlæg, iovrigt er det under normale Forhold ikke særlig fremtrædende.

For en Fuldstændigheds Skyld skal nævnes den i de sidste Aar fremkomne Glimlampe, der nærmest er et kort Geisslerrør, hvor Lyset koncentrerer sig om Katoden, idet Glasset er fyldt med en dertil egnet Luftart (Neon) ved lavt Tryk. Lampen har ikke nogen stor Nyttevirkning, men den kan bygges til et meget lille Wattforbrug pr. Lampe, nemlig fra 2 til 5 Watt og synes godt egnet til Belysning paa Trapper, i Soveværelser og som Natbelysning. Lyset er rigt paa røde og gule Straaler og har en meget lille Overfladeklarhed. Den lysende Katode kan formes som Bogstaver og kan derved virke i Reklameøjemed.

Hvor vanskeligt det er ikke alene praktisk, men endog videnskabeligt at bestemme og regne med Lysenheder, faar man først et Begreb om ved at arbejde dermed. Man hjælper sig derfor med Tilnærmelser, der ofte gør Resultaterne af Sammenligningerne misvisende og faktisk ogsaa benyttes dertil, alt efter de Interesser Forfatteren har. Ikke alene Lysets forskellige Farve giver Anledning til Vanskeligheder, men ogsaa de ulige Lysstyrker i forskellige Retninger; man hjælper sig her oftest med Vedtægter, og de Lysstyrker, der angives i Praksis, er da intet Udtryk for den middelsfæriske Lysstyrke, men er sædvanlig Lysstyrken i en bestemt Plan, f. Eks. den horisontale eller, som ved Buelampen den hemisfæriske Lysstyrke.

For at have en omtrentlig Sammenligning mellem de forskellige Belysningsarters Nyttevirkning og Udgifterne baserede paa de nuværende Dagspriser er nedenstaaende Skema opstillet.

Omkostninger ved forskellig Belysning:

Gas .... 30 Øre pr. Kubikmeter,
Petroleum .... 30 » » Liter,
Elektricitet .... 50 » » KWh.

	pCt. Nyttevirkning.	Øre pr. 100 H.L.T.
Gas-Snitbrænder	0,4	37,0
Elektr. Kultraadslampe	5,0	16,4
Petroleum	0,5	12,5
Metaltraadslampe	17	5,4
Gas-Glødelys	4,0	4,7
Alm. Buelampe	23	4,0
½ Watts Lampe	32	2,9
Flammebuelampe	46	2,0
Qurazlampe	65	1,4

Som det vil ses, har Buelampen og Metaltraadslampen nu ikke mere nogen økonomisk Konkurrent, efter at selv Gasglødelyset er dyrere, og i Konkurrencen bliver Metaltraadslampen ikke alene paa Grund af sine Bekvemmeligheder, men ogsaa fordi den lader sig dele i mindre og mere passende Enheder, i Praksis mere og mere ganske eneraadende.

For at forstaa, hvorfor de forskellige Lyskilder virker saa forskelligt paa Øjet, maa det først bemærkes, at Lysets Farve har en meget væsentlig Betydning ikke

alene for ikke at trætte Øjet, men ogsaa for at faa de rette Farver frem i de belyste Genstande. Et lidt rødligt Lys vil f. Eks. virke behageligt for Øjet, medens det kolde Lys virker uroligt.

For Farvebestemmelsernes Vedkommende kommer det an paa, at Lyset selv indeholder saa mange Farver som muligt og i det rette Forhold; som man ved, indeholder Sollyset alle mulige Farver fra rodt til violet, og paa samme Maade vil de kunstige Lyskilder virke mest levende, dersom de indeholder hele Spektret, og forst saa vil det kunne gengive de Farver, som vi i Naturen er vant til at kalde de rigtige Farver.

Foruden Lysets Farve er ogsaa Overfladeklarheden af Betydning, idet et for stærkt Lys virker blændende og derfor maa overdækkes eller spredes for at give en behagelig Virkning. For at forstaa Overfladeklarheden har jeg opstillet nedenstaaende Skema, der tydeligt viser, hvorledes vore moderne Lyskilder destoværre i denne Henseende ikke er det ideelle Lys, som vore gamle Belysningsformer.

Overfladeklarhed:

Stearinlys	0,4—0,5	H.L./cm^2
Petroleum	0,75	—
Gas-Glødenet	1,5—4,5	—
Kultraadslampe	60—65	—
Metaltraadslampe	125—175	—
Halvwatlampe	700	—
Sommerhimmel	0,4	—
Maanebelysning	0,1—0,2	—

Valutakonferencen.

Da de Udtalelser, som Industriraadets Repræsentant paa Nationalbankens Valutakonference, Fabrikant *C. F. Jarl*, fremsatte paa Konferencens første Møde, er blevet misvisende gengivet, skal vi oplyse, at Fabrikant Jarl paa det følgende Møde udtalte:

»Jeg tror ikke, at nogen i denne Forsamling har misforstaaet mine Udtalelser ved sidste Møde, men ifølge det stenografiske Referat kan de misforstaas, og de Meddelelser, Dagspressen har bragt, er i hvert Fald misforstaaet. Maaske har jeg ikke udtrykt mig klart nok og ønsker derfor nu at præcisere, at naar jeg har udtalt, at jeg ikke tror, at man kan komme ind paa Restriktioner mere, har jeg kun tænkt paa de Restriktioner, der var foreslaaet i Valutakommissionens Flertalsbetænkning, f. Eks. Rationering af visse Varer, og jeg forbeholder mig paa rette Tidspunkt at komme ind paa Industriens Krav om Toldforhøjelse til Støtte for den nødstedte Industri og eventuel Importregulering til Beskyttelse for samme, begge Dele som Støtte for dansk Valuta«.

Mindre Meddelelser.

Handelsomsætningen mellem Norge og Danmark.

Industriraadet har fra det herværende norske Generalkonsulat modtaget et interessant Memorandum angaaende Handelsomsætningen mellem Norge og Danmark.

Det fremgaar heraf, at Danmark i 1921 staar som Nr. 5 i Rækken af de Lande, med hvilke Norge staar i regelmæssig Handelsforbindelse. Omsætningen i 1921 har andraget 6,3 pCt. af Norges samlede Udenrigshandel.

Handelsbalancen har altid været i Danmarks Favør. Medens Norge i 1921 købte Varer for n. Kr. 95,7 Mill., androg Norges Eksport til Danmark n. Kr. 36,8 Mill. (ekskl. Fragt).

Over Halvdelen af Norges Eksport til Danmark skyldes Norgesalpeter (48 107 Tons). Endvidere eksporteredes af andre kunstige Godningsstoffer 8569 Tons Superfosfat samt 1440 Tons Natriumnitrat. Af Fisk og Fiskeprodukter eksporteredes 3471 Tons til Danmark.

Norges Import fra Danmark, Mill. n. Kr. 95,7 er fordelt paa følgende Varer: Madvarer til Beløb af 45,3, Mill. n. Kr. Skibe 8,7 Mill. n. Kr., Bøger 7,8 Mill. n. Kr. diverse Maskiner 3,2 Mill. n. Kr., Uld og Silkevarer 3 Mill. n. Kr., beredte Huder, Skind, 2,8 Mill. n. Kr., samt forskellige mindre væsentlige Varer.

Memorandum'et, der henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, slutter med at paapege den overordentlig store økonomiske Betydning, de to Lande har for hinanden, og mener, at Vareomsætningen mellem Danmark og Norge yderligere maa kunne øges betydelig, hvilket synes bevist under Krigen, hvor de to Lande i større Udstrækning end nu var henvist til at dække det nødvendigste Behov af Fødevarer og Raastoffer til Industrien hos hinanden.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Prøvemessen i Neapel.

I Tilslutning til tidligere Meddelelse fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene angaaende den Prøvemesse, der agtes afholdt i Neapel i Dagene 16.—30. September d. A., har Bureauet meddelt, at der i Henhold til Indberetning fra Gesandtskabet i Rom vil blive tilbudt fremmede Udstillere og Besøgende forskellige Fordele, derunder bl. a. Reduktion af Jernbanetaksterne, antagelig med 40 pCt., fri Transport af Varer, der skal udstilles og som forsendes med Skibsfartselskaberne »Italia«, »Societá Italiana dei Servizi Marittimi« og »Adria«, samt en Rabat paa Billetprisen af 75 pCt. for Udstillere, 50 pCt. for Besøgende.

Endvidere meddeles det, at Turistbureauet E. N. I. T. i Neapel yder Rejsende alle ønskede Oplysninger, og at Speditionsfirmaet »Luciano Franzosini« paatager sig Risiko for Varetransporter.

Indførsel til Østrig.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at en Del Varer efter 1. Juni d. A. kun kan indføres til Østrig efter indhentet Tilladelse fra »Zentralstelle für Ein-, Aus- und Durchfuhrbewilligungen«. Dette gælder saaledes bl. a. for: Garn for Detailsalg, Kraver og Manchetter (Herrelinned), Elastiske Vævevarer, Væve- og Possementmagervarer, Kamme og Haarpynt af andre Drejer- og Snittestoffer end Træ, Folier og Tuber af Tin, fortinnet Bly eller Blylegeringer, Forskellige Metalvarer, Aluminiumsfolier og forskellige Aluminiumsvarer.

Udstilling af Landbrugsmaskiner og Redskaber i Paris.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den 3. Udstilling af Landbrugsmaskiner og Redskaber i Paris vil finde Sted i Januar Maaned 1924 i det store Palæ i Champs Elysées. Anmeldelse maa finde Sted inden den 15. Oktober d. A. til »Le Commissariat Géneral du Salon de la Machine Agricole«, 8 Rue Jean Goujon, Paris (VIIIe), hvorfra Reglementer og Anmeldelsesblanketter vil kunne erholdes.

Polske Handelsforhold.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Indberetning fra Gesandtskabet i Warschau, hvoraf fremgaar, at den polske Regering ved en Forordning af 28. Juli d. A. har ophævet Størstedelen af de for kort Tid siden indførte Restriktioner i Handelen og Omsætningen med fremmede Deviser. Saaledes faar de tidligere autoriserede Institutioner igen Ret til at indkøbe fremmed Valuta og Ret til at afgive denne til deres Klienter i alle Tilfælde, hvor det ikke drejer sig om Dækning til Køb af Luksusvarer, over hvilke en Fortegnelse vil blive udstedt.

Der er endvidere truffet særlige Forholdsregler for at faa stillet en Del af den ved Eksport indkomne Valuta til Regeringens Disposition.

Dansk Industriudstilling i Brüssel.

Fra Belgien har Industriraadet modtaget en officiel Opfordring til at arrangere en dansk Industriudstilling i Brüssel i Løbet af 1924. Udstillingen skulde antagelig holdes nogenlunde indenfor samme Rammer, som den fornylig i Kjøbenhavn afholdte belgiske Udstilling, og dens Varighed skulde være begrænset til et kortere Tidsrum, saaledes at Udgifterne ved en Deltagelse kunde indskrænkes til et ret beskedent Beløb. Idet Industriraadet mener, at en saadan Udstilling kan have Betydning for den danske Industri, har man henstillet til de forskellige Industrigrene at overveje, om de for deres Vedkommende maatte være interesseret i eventuelt at deltage i en saadan Udstilling — og give Industriraadets Sekretariat Meddelelse derom. Denne Opfordring gælder ogsaa Virksomheder, der ikke har modtaget Cirkulære fra Raadet. Saafremt det viser sig, at der i videre Kredse er Sympati for Tanken, vil Industriraadet paabegynde de forberedende Arbejder, og en samlet Plan vil derefter blive forelagt de Virksomheder, der mener, at de eventuelt vil deltage i Udstillingen.

Danske Eksportmuligheder i Argentina.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget en Indberetning fra Gesandtskabet i Buenos Aires angaaende de danske Eksportmuligheder i Argentina.

Beretningen behandler indgaaende og interessant Spørgsmaalet om alle de Formaliteter, der maa iagttages ved Eksport til Argentina, og fremkommer paa Foranledning af Gesandtskabets Erfaring for, at flere danske Firmaer paa Grund af utilstrækkeligt Kendskab til det argentinske Marked selv stiller deres Eksportmuligheder adskillige Hindringer i Vejen.

Beretningen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, og det anbefales Firmaer, der er interesseret i Eksport til Argentina at gøre sig bekendt hermed.

Letlands Udenrigshandel og Eksport til Danmark.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget en Indberetning fra Konsulatet i Riga vedrørende Letlands Udenrigshandel og Eksporten til Danmark i 1922.

Indberetningen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Til Gennemsyn.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn:

Et Antal Tryksager omhandlende den internationale Udstilling for Opfindelser og industrielle Forbedringer, der agtes afholdt i Turin 8.—30. September d. A.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 18 15. SEPTEMBER 1923

Industriforeningens Ombygning.

GENNEM mange Aar har en Udvidelse af Industriforeningens Lokaler staaet paa Dagsordenen, men Krigsforholdene og Dyrtiden har stadig udskudt Arbejdets Paabegyndelse. Nu er imidlertid en meget væsentlig Del af de store Planer, som foreligger, bragt til Udførelse. Med den enestaaende centrale Beliggenhed, Industribygningen har, var det naturligt, at Planerne først og fremmest samlede sig om at skabe mere rummelige Udstillings- og Mødelokaler, end Bygningen tidligere besad. Manglen paa moderne Udstillings- og Kongreslokaler i Landets Hovedstad har medvirket til, at man ved de store, nu foreløbig tilendebragte, Udvidelser atter har ført Industribygningen tilbage i Retning af den Karakter af udpræget Udstillingsbygning, som den havde fra første Færd af, idet det vil erindres, at Industribygningen oprindelig er anlagt med den store Industriudstilling i 1872 for Øje. Den Gang var de nuværende Gaardsrum i Industribygningens Indre taget med ind under den store Udstillingshal, og det er forsaavidt i god Tradition af Bygningens oprindelige Udnyttelse, at man nu fra den tidligere Midtersal foreløbig har bygget en Tverfløj ind i den nordre Gaard, medens en tilsvarende Hal senere vil komme til Udførelse mod Syd.

De nu fuldendte Ombygninger og Udvidelser angaar da i det væsentlige følgende: Den gamle Udstillingssal i Midterfløjen er bleven udvidet meget betydeligt, saaledes at den nu i Længden andrager 37 Meter og i Bredden 13,5 Meter. I umiddelbar Tilslutning til Midtersalens Galeri er bygget en ny Foredragssal af mere hensigtsmæssig Form og væsentlig smukkere udstyret end den gamle. Med direkte Adgang fra Midtersalens Gulvniveau er der endvidere tilbygget den nævnte nordre Sidesal med tilhørende Galeri og forskellige Sidesale og Lokaliteter. Med den projekterede tilsvarende sydlige Tverfløj vil det samlede Gulvareal i Industribygningens egentlige Udstillingslokaler herefter blive 1400 Kvadratmeter, hvortil kommer Salenes Galerier med et Gulvareal af 525 Kvadratmeter.

Naar hele Bygningskomplekset er færdigt, vil de 4 Sale, der kan bruges baade særskilt og under eet, udgøre det største Kompleks i sin Art i Kjøbenhavn. Alle Lokalerne er fuldt ud moderne udstyret med Ovenlys og fortrinlige Varme- og Ventilations-Anlæg; overhovedet er der ofret meget paa i Industriens Bygning at skabe saadanne Ventilationsforhold, at den sædvanlige daarlige Luft, der ellers ofte præger Udstillingslokaler, ikke skal kunne spores her, selv ved den stærke Tilstrømning Industriforeningens Udstillinger tør paaregne. De samlede Udgifter til hele denne Ombygning vil andrage ca. 800 000 Kr.

De nye Udstillingslokaler har iøvrigt faaet den smukkest mulige Indvielse ved den store og vellykkede Udstilling, den danske Tekstilindustri afholder i Industribygningen i Dagene fra 7.—17. September. Det er Industriforeningens Haab, at denne Udstilling og den forudgaaende ikke mindre vellykkede Læder- og Skotøjsudstilling vil blive efterfulgt til Stadighed af tilsvarende kollektive Udstillinger fra øvrige danske Produktionsgrene til Gavn og Propaganda for vor hjemlige Tilvirkning. Men foruden slige Udstillinger af udpræget industriel Karakter, hvoriblandt maaske kunde komme mere per-

manente Industri- og Eksportudstillinger, vil de nye Sale selvfølgelig ogsaa blive anvendt i andre Udstillingsøjemed, til Kongresser, Møder, Smaaudstillinger o. l.

Sluttelig skal kun omtales, at samtidig med disse store Arbejder foregaar der en tilsvarende Ombygning og Modernisering af Industribygningens Kontorlokaler, en Ombygning, der vil give Industriraadet fuldt ud moderne og værdige Repræsentations-, Ekspeditions- og Kontorlokaler og bl. a. skabe en ny og smuk Opgang til denne Del af Bygningen ved Anbringelsen af en ny Indgangsportal i Fløjen mod Kunstindustrimuseet.

„Danske Textilfabrikkers Udstilling“.

Den første industrielle Specialudstilling i Industribygningens nye Lokaler.

Den 7. September aabnede den danske Tekstilindustri en stor og smuk Udstilling i Industriforeningens ombyggede og udvidede Udstillingssale. Udstillingen, hvori deltager en meget fyldig Repræsentation for samtlige Grene af vor Tekstilindustri, former sig som en overmaade vellykket Generalmønstring af den hjemlige Produktions øjeblikkelige Ydeevne, og det skal straks slaas fast, at Udstillingen er blevet en Sukces ikke blot takket være de udstillede Varers Kvalitet og Mangfoldighed, men ogsaa ved det Moment af Overraskelse over, at dette og hint virkelig er fremstillet her i Landet, som saa stærkt kom frem. Ogsaa i denne Henseende træder Tekstiludstillingen i sin Forgænger, Skotøjsudstillingens, Fodspor, blot at det ved denne Lejlighed gennem den større og mere brogede Vareopvisning træder endnu tydeligere frem, hvor langt vi faktisk er naaet her til Lands med Hensyn til industriel Dygtighed. I de vanskelige Tider, den danske Industri gennemgaar, vil det være af den største Betydning, at Industrien selv gør alt for at modarbejde den desværre endnu saa stærkt udbredte Anskuelse, at vi jo i og for sig ikke har nogen særlig betydende Industri, hvilket atter bevirker, at Kravet fra dennes Side om Støtte for sin Eksistens og videre Udvikling saa ofte bedømmes uretfærdigt.

Det er derfor sikkert heldigt, at Industriforeningen som en afgørende Linie for sin fremtidige Udstillingspolitik netop har valgt Etableringen af industrielle Specialudstillinger, som kan vise Publikum, hvorledes vore Industrier arbejder. Den Indvielse, de nye Udstillingslokaler saaledes har faaet, tør man trygt sige, har været til gensidig Glæde for begge Parter, baade for de deltagende Tekstilfabriker, der aabnede den nye Udstillingsæra, og for Industriforeningen, som sikkert vil drage Fordel af den smukke Sukces, der herved er skabt. Thi den danske Tekstilindustri har fuldt ud Ære af denne Udstilling midt i en vanskelig Periode og efter snart 3 Aars Kamp mod en unormal og overmægtig Konkurrence udefra. Selv om denne har tæret paa Industriens Kræfter og Midler i en Grad, som udenforstaaende vistnok ikke gør sig klart, er det dog glædeligt at se, at man i alt Fald endnu ikke har givet op, men tvertimod synes at forøge sine Anstrengelser for at hævde sig og vinde frem. Det maa haabes — saaledes som det jo sikkert har været Tekstilindustriens Formaal med Udstillingen — at det købende Publikum nu ogsaa vil honorere disse Anstrengelser og efter at have set, hvad der virkelig kan fremstilles her i Landet, gennem sin Støtte vil være med til at holde dansk Industri oppe og dermed bidrage til Sikringen af Landets hele Økonomi, hvis alvorlige Situation i saa høj Grad paakalder, at vi alle sætter Ryg imod Ryg for at genopbygge, hvad de seneste Aar har bragt af Tab.

Lidt Tekstilhistorie i Anledning af Udstillingen.

Det tør sikkert paastaas, at Tekstilindustrien eller, om man vil kalde det, Kunsten at forfærdige Stoffer til Dække for den menneskelige Nogenhed, hører til de allerførste Færdigheder, som Mennesket efter dets Skabelse tilegnede sig.

Efter den første primitive Brug af Blade, senere af Dyrehuder, til Beklædning gav den menneskelige og i dette Tilfælde sikkert ogsaa først den kvindelige Opfindsomhed sig Udslag i Benyttelsen af Plantetrevler o. lign. til Sammenfletning af smaa Stykker Beklædningsstof eller Maatter og Tæpper til Lejets Tilredning. Men Søgningen efter dertil egnet Plantemateriale førte allerede i Tidernes Morgen til, at Mennesket lærte de Planter at kende, Hør og Bomuld, som den Dag idag udgør Tekstilindustriens Hovedraamaterialer, hvorefter Jagten efter Dyr bragte Opdagelsen af Uld-, Haar- og Silkematerialet frem til Anvendelse i den menneskelige Beklædning.

Sandheden af denne Tekstilindustriens Urhistorie dokumenteres ved næsten alle de enkelte Fund, der er gjort, eller ved de Kildeskrifter, som haves fra Menneskenes allerældste Kulturtrin, adskillige Tusinde Aar før Kristi Fødsel. Kineserne, denne mægtige og mærkelige indtil de nye Tider næsten helt afsondrede Menneskerace, har i Aartusinder, hvad der findes adskillige dokumenterede Beviser for, haft en Tekstilkunst baade i Bomuld, Silke og Uld, der navnlig for Silkens Vedkommende har naaet det ypperste og et Stade fuldt saa højt som i Nutiden — flere Tusinde Aar før andre Folkeslag. Ogsaa Ægypterne maa have haft dygtige Tekstilfabrikanter, hvad Gravkamrene i Pyramiderne og f. Eks. det sidste vidunderlige Fund af Tut-Ank-Amens Grav bærer noksom Vidne om, med smukke mønstrede Tøjer endnu tildels velbevarede efter ca. 3000 Aars Forløb. Den græske Oldtidsdigtning besynger ofte blandt Kvindens Dyder hendes Færdighed i den tekstile Kunst, og først Maskinteknikens Aarhundrede har bevirket, at Spinding og Vævning er ophørt at være nogle af de bedste kvindelige Færdigheder.

De første Mennesker lærte hurtigt af de korte Tavestoffer og Fibre, hvad enten de stammede fra Planteeller Dyreriget, at sno flere sammen til én Traad, kortere eller længere, hvorved Muligheden opstod for at kunne sammenflette (væve) større Stykker Stof. Denne Snoning eller Spinding samt Vævning i sin mest primitive Form er ofte historisk gengivet i de ældste ægyptiske Papyrusruller og paa Vægmalerier i fundne Grave eller udgravede Huse. Spindingen foregik ved, at man fra en Tot kartet Uld, Bomuld eller Hør, med Fingrene udtrak nogle Taver, snoede disse mellem Tommel- og Pegefingrene samtidig med, at nye Taver blev trukket frem. Næste Trin var at anbringe en aflang rund Sten i den først udtrukne og snoede Traad og saa sætte denne i en roterende Bevægelse, hvorved Stenen med sin Vægt kunde dels strække Traaden, dels sno (spinde) nye Længder ud af den fastgjorte Tot Raamateriale. Stenen brugtes derefter til at opvikle selve Traaden paa, og i denne Metode ligger i Virkeligheden hele Princippet ved den moderne Spinding i sin koncentrerede Form. Vævning begyndtes paa samme Maade med højst primitive Redskaber, og vel er Maskinteknikken i vore Dage ogsaa paa Tekstilmaskinernes Omraade naaet beundringsværdigt højt, men Hovedprinciperne ved alle de generelle Fabrikationsprocesser og Manipulationer er i Hovedsagen de samme, der opfandtes af vore ældste Forfædre.

Beskrivelser og fundne Ting fra Oldtidens Storhedstid i Rom og Athen vidner højt om den Pragt og Kunst, hvortil Menneskene allerede den Gang var naaet i deres Frembringelse af Beklædningsgenstande og Stoffer til Husenes Udsmykning, og det vidunderlige heri maa for Nutidens Mennesker først og fremmest forekomme at være, at alt udførtes med Haanden og ved Hjælp af Redskaber, der i deres Form og Ydeevne var uhyre primitive sammenlignet med, hvad man nu har til Raadighed.

Fra den romerske Kejsertid, hvor Luksusen floreredc stærkere end i nogen tidligere og maaske ogsaa senere Tidsalder, berettes om Tilførslen fra Kolonierne af de fineste Varer, Linnedvarer fra Spanien, Silke fra Kina og Bomulds-Florstoffer fra Indien. Allerede den Gang stod ogsaa den orientalske Kunst i Vævning af Tæpper højt. Disse orientalske Tæpper, der oprindelig tilvirkedes af Nomaderne, der brugte dem til at dække Jorden i deres Telte og til Udsmykning af disse, naaede deres højeste Udvikling i Persien og forskellige Steder i Lilleasien, fra hvilke stadig gennem Aarhundreder Tilførslen til den øvrige Verden af de ægte haandforarbejdede Tæpper, hvis Tilvirkning vedblivende sker paa omtrent ganske samme Maade som i Middelalderen, har været og er et meget betydeligt Handelsobjekt.

Gennem den Forbindelse, Korstogene skabte mellem Østen og Vesten, trængte over Venedig som Mellemled den finere Vævekunst efterhaanden ind over hele Evropa og naaede i Løbet af det femtende og sekstende Aarhundrede op til de nordlige Lande. Konger, Fyrster og de Rige her havde vel mange Aar tidligere kunnet pynte sig med pragtfulde Dragter af byzantinsk Fløjl, venetianske Kniplinger etc., men Hjemmeproduktionen gjaldt kun den lavere Befolknings Behov, og helt op til det sekstende og syttende Aarhundrede bestod Menigmands Beklædning her i Landet af hjemmevævet Vadmel eller Hørdug. Saa længe Produktionsredskaberne endnu beholdt deres primitive Form, der stammer tilbage helt fra Oldtiden, kunde Tilvirkningen af Tekstilvarer kun drives som haandværksmæssigt Erhverv og krævede da ogsaa en langt større personlig Dygtighed, Intelligens og Fingerfærdighed, end der nu gøres nødig hos Arbejderne i Tekstilfabrikerne. Først omkring Midten af det attende Aarhundrede begyndte Opfindelserne af egentlige Tekstilmaskiner at tage Fart dels i Tyskland, men dog navnlig i England, og her konstrueredes i 1775 den første Spindemaskine for Bomuld, der var i Stand til at yde en væsentlig Merproduktion i Sammenligning med de tidligere anvendte Metoder. Siden da har England i Kraft af sine rige Raavaretilførsler fra Kolonierne og specielt gunstige Klimatforhold for Bomuldsspindingen i Egnen omkring Manchester, hovedsagelig koncentreret i Lancashire, været saa absolut dominerende paa Bomuldsspindingens Omraade. Af Verdens samlede Antal Bomuldsspindler paa ca. 150 Mill. besidder saaledes England de omtrent 60 Mill., men Amerika er under og efter Krigen blevet en stadig skarpere Konkurrent, ligesom Kolonierne, baade Indien og Ægypten, der først som Leverandører af Raabomulden indtil de seneste Aar har været Lancashires Hovedaftagere af færdige Bomuldsvarer, nu ogsaa som et Udslag af de nationalistiske Bevægelser og Selvstændighedsbestræbelser synes at ville opbygge en meget betydelig Bomuldsindustri hos sig selv.

Konstruktionen af en brugbar Spindemaskine førte hurtigt ogsaa til Forbedringer af Vævemekaniken. Af Billeder fra Oldtidens Væve ses det, at den oprindelige Form var, at Kæden (Rendegarnet) anbragtes lodret, hvorefter Skudgarnet (Isletten) med Haanden flettedes ind imellem de saaledes anbragte parallelle Kædetraade og sloges fast sammen med en mellem disse Traade anbragt Kam, der om et Led kunde løftes op og ned. Denne primitive Væveform blev bibeholdt langt op i Middelalderen, og endnu den Dag idag sker Tilvirkningen af de ægte orientalske Tæpper hoved-

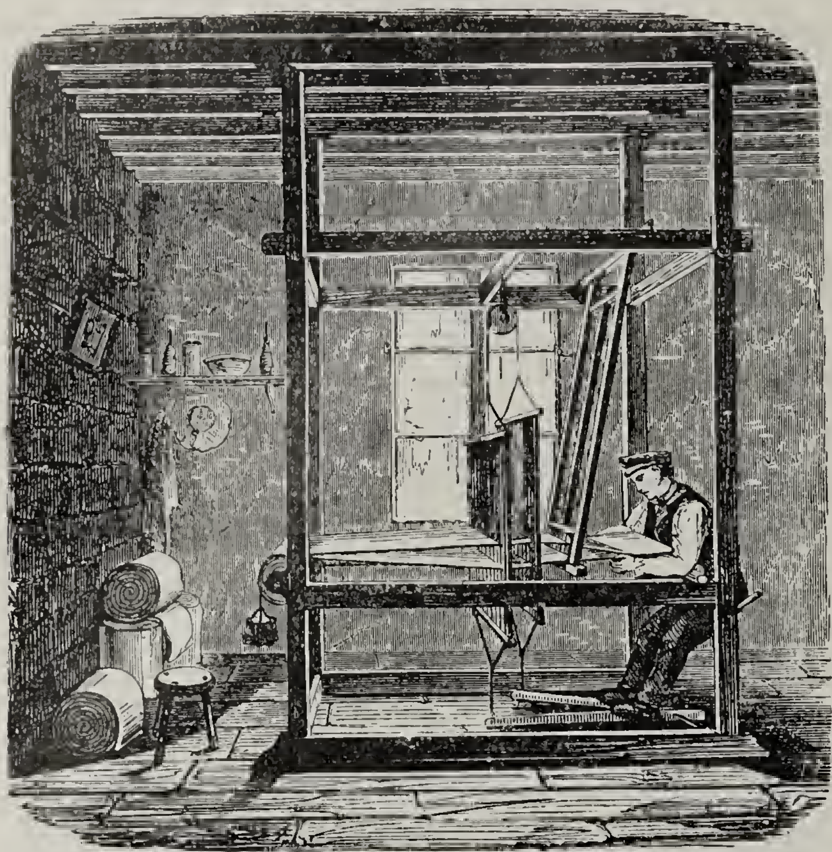

Fra Hjemmeindustriens Dage: En Haandvæv.

sagelig paa Væve af en saadan simpel Konstruktion. For de almindelige Stoffers Vedkommende gik man senere over til at anbringe Kædegarnet vandret, og hver Kædetraad dirigeredes af et i en Ramme over Væven ophængt Redskab forsynet med Lidser med smaa Øjne, hvorigennem Kædetraaden stak, hvilke Redskaber ved et Tov- og Skammelsystem af Væveren kunde styres med Fødderne og derved frembringe Mønstre i Varen. For Islettens Vedkommende opfandtes det Fremskridt, at den opviklet paa en Spole anbragtes i en lille tilspidset Ramme af Træ, den saakaldte Skytte, der ved Kast med Haanden kunde føres ud og ind imellem de forskellige Hold Kædetraade. Først omkring 1820 konstrueredes i Manchester en virkelig mekanisk Vævestol, der ved almindelig Maskinkraft kunde erstatte alle de manuelle Bevægelser ved Vævningen, saaledes at Væverens Opgave foruden at overvaage Vævens rigtige Gang og Knytning af bristede Traade kun kom til at bestaa i, naar Spolen i Skytten var løbet ud, at erstatte den med en ny. At det faktisk var meget epokegørende Opfindelser, der i denne Periode saaledes ved engelsk Snilde blev gjort paa Tekstilfabrikationens Omraade, ses bedst deraf, at de den Gang fremstillede Maskiner saavel paa Spindingens som paa Vævningens Omraade i det store og hele endnu danner Grundlaget for Nutidens Produktion af Spinde- og Vævemaskiner, paa hvilket Omraade England ogsaa indtager Førstepladsen.

De til Spinding og Vævning af Bomuld opfundne Maskiner kunde med mindre Ændringer og en mere solid Udførelse tilpasses ogsaa til Bearbejdning af Uld, og den moderne Uldindustri skylder saaledes ogsaa de paagældende Opfindelser sin Tilblivelse.

I Danmark var der under Enevældens Tid blevet gjort flere Forsøg paa at indplante en virkelig Tekstilindustri, og hvor mærkeligt det end lyder med Nutidens hjemlige politiske Forhold in mente, blev der fra Statens Side ofret ikke alene meget betydelige Pengebeløb direkte paa Oprettelsen af Industrivirksomheder, men disses Trivsel og Udviklingsmuligheder blev paa alle Maader støttet bl. a. ved Fastsættelse af høj Told paa udenlandske Tekstilvarer. Navnlig Bomuldsindustrien syntes at skulle faa Held til at udvikle sig tidligt her i Landet, efter at en Svensk-Englænder ved Navn Norberg i Slutningen af det attende Aarhundrede ved kongeligt Privilegium og med et betydeligt Tilskud fra Statskassen paa Grundlag af de nylig gjorte engelske Opfindelser havde bygget et efter Forholdene større Spinderi paa Blegdamsvejen, der den Gang laa udenfor Kjøbenhavn. Flere andre Fabriker af samme Art opstod i de følgende Aar, men da Tilførslen af Raabomuld under Krigen med England i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede standsede, maatte de danske Bomuldsfabriker indstille Virksomheden, og under den følgende Menneskealders økonomiske Depression var der ingen Muligheder for deres Genopstaaen. Fra Begyndelsen var der naturligvis som alle andre Steder opstaaet stærke Rivninger og Konkurrence med de privilegerede Haandværkslaug, og først efter Laugsvæsenets Afskaffelse og Gennemførelsen af Toldloven af 1863 viste der sig naturlige Betingelser for Oprettelsen af mekanisk drevne Tekstilfabriker i større Stil.

Moderne dansk Tekstilindustri.

Tekstilindustri i Ordets moderne Betydning er i Danmark et temmelig ungt Erhverv. Vel er der Virksomheder, navnlig indenfor Klædebranchen, der har fejret 50 og 75 Aars Jubilæum, og hvis Oprindelse kan spores endnu længere tilbage i Tiden, idet de sædvanligvis er opstaaet af en eller anden lille Haandværksbedrift (Spinderi eller Farveri), men mekanisk drevne Væverier eksisterede for blot 50 Aar tilbage kun i ringe Antal og Omfang her i Landet. Af Bomuldsvæverier er der saaledes kun nogle enkelte, der har naaet denne Alder.

Som Haandværk og Husflid har der alle Dage, men navnlig i tidligere Tider, været drevet en Del Spinderi og Væveri her i Landet, i Jylland mest Spinding, Vævning og Strikning af *Uld,* paa Øerne vistnok overvejende *Lærredsvævning* (f. Eks. i Dragør), tildels med tilhørende Hørspinding. Endnu ved Industritællingen i 1906 var der 2585 Tekstil-Virksomheder spredt over hele Landet; men deraf blev de 2107 drevet uden Medhjælp, antagelig overvejende som Husflid, medens kun 171 havde over 5 Medhjælpere (Arbejdere). Ved Tællingen i 1914 var Antallet af Tekstil-Virksomheder dalet til 1137, hvoraf 136 med mere end 5 Arbejdere, og heraf havde atter kun 93 mere end 20 Arbejdere, hvilket vil sige, at dette sidste Tal angiver det omtrentlige Antal paa de egentlig fabriksdrevne Tekstil-Virksomheder i 1914.

Haand- og Husflidsvævning er saaledes i de senere Aar gaaet stærkt tilbage. Spindingen af den danske Uld besørges nu med moderne mekaniske Maskiner af de saakaldte Løn-Spinderier eller af Klædefabrikerne, og Fremstillingen af linnede Varer sker jevnsides med Fabrikationen af Bomuldsvarer paa en Række af Bomuldsvæverierne.

Der har i de sidste 50 Aar fundet en meget betyde-

Interiør fra et moderne dansk Bomuldsspinderi.

lig Udvikling Sted indenfor den mekanisk drevne Tekstilindustri her i Landet.

Denne Fremgang manifesterer sig ikke saa meget ved et større Antal Fabriker, skønt dette — maaske mest for Trikotageindustrien — ogsaa er blevet forøget, men mest ved de enkelte Virksomheders betydelige Vækst. I adskillige Tilfælde har en Sammenslutning og dermed i Forbindelse staaende Koncentration af Virksomhederne fundet Sted, hvilket sædvanligvis har betydet en forøget Produktionsevne samtidig med en relativ Reduktion af Antallet af de enkelte Fabriker og Firmaer.

Efter en Opgørelse, der dog, særlig for Trikotagebranchens Vedkommende, ikke gør Fordring paa matematisk Nøjagtighed, findes der for Tiden følgende Tekstilfabriker i Danmark:

32 Klædefabriker (derunder Kjolestoffer og uldne Tæpper) samt Uldspinderier,
28 Bomulds- og Linnedvæverier,
45 Trikotagefabriker,
4 Bomuldsspinderier,
2 Gardinvæverier (hvide Gardiner),
1 Silkevæveri,
5 Tekstil-Farverier (derunder Trykkeri og Mercerisering),
3 Møbelstof- og Tæppefabriker,
2 Gulvkludefabriker,
1 Baand- og Lidsefabrik,
2 Filthattefabriker,
4 Fiskenetfabriker,
4 Vatfabriker,

samt flere Tekstilfabriker til Fremstilling af Varer til teknisk Brug, f. Eks. Remme, Pressedug, Vat etc.

Naar undtages enkelte mindre Virksomheder særlig indenfor Trikotageindustrien er alle disse Fabriker Medlemmer af »*Textilfabrikantforeningen*«, der ialt omfatter ca. 130 Fabriker. Mere end Halvdelen af samtlige de danske Tekstilfabriker, hvoriblandt mange af de betydeligste, er blevet oprettet indenfor de sidste 50 Aar.

Klæde- og Bomuldsindustrien omfatter nu følgende Antal Produktionsmaskiner:

Klæde: ca. 1200 Væve
» 70 000 Spindler.
Bomuld: ca. 7000 Væve
» 100 000 Spindler.

Den samlede Arbejderstyrke, der beskæftiges i Faget ved fuld Drift, andrager over 13 000 Arbejdere, hvortil kommer ca. 1300 Hjemmearbejdere, som væsentlig beskæftiges indenfor Trikotageindustrien. Af Arbejderne er ca. $^{2}/_{3}$ Kvinder. Arbejderstyrken fordeler sig paa de 3 Hovedgrupper: Klæde, Bomuld og Trikotage med henholdsvis 25, 40 og 35 pCt. paa hver.

Den *aarlige* Arbejdsløn for de under »Textilfabrikantforeningen« staaende 130 Fabriker kan i Øjeblikket anslaas til ca. 25 Mill. Kr. (ved fuld Drift).

Som det af Fortegnelsen over Fabrikerne vil fremgaa, omfatter den danske Tekstilindustri de fleste Hovedbrancher indenfor Faget.

Garnspinding omfatter Uld og Bomuld, men ikke Hør og Jute. Foruden rent Uldgarn, overvejende Streichgarn, spindes der Shoddygarn og Vigognegarn. Bomuldsspinderierne producerer fra de groveste Numre til Nr. 40 og derover, deres aarlige Produktion omfatter henimod 10 000 Tons Bomuld.

Klædefabrikerne fremstiller en Mængde Kvaliteter i Klæde og Kjolestoffer fra de groveste til de fineste, endvidere uldne Tæpper, Dækkener og Sjaler etc.

Bomuldsvæveriernes Produktion er meget alsidig. Der fremstilles grey og blegede Varer, saavel i lette som svære Kvaliteter, kulørte og mønstrede Bomuldsvarer, Foerstoffer, Blusetøj, Arbejdstøj, Sengeartikler, Floneller etc. Endvidere trykkede Varer og merceriserede Varer, Dækketøjer, Drejler m. m.

Trikotageindustrien omfatter saavel Uld som Bomuld og Vigogne.

Endvidere finder der en betydelig Fabrikation Sted i hvide Gardiner (curtain nets), Møbelstoffer og Tæpper (Plysh og Fantasistoffer), Gulvklude, Baand og Lidser, Bomuldsremme, Filthatte, Vat etc.

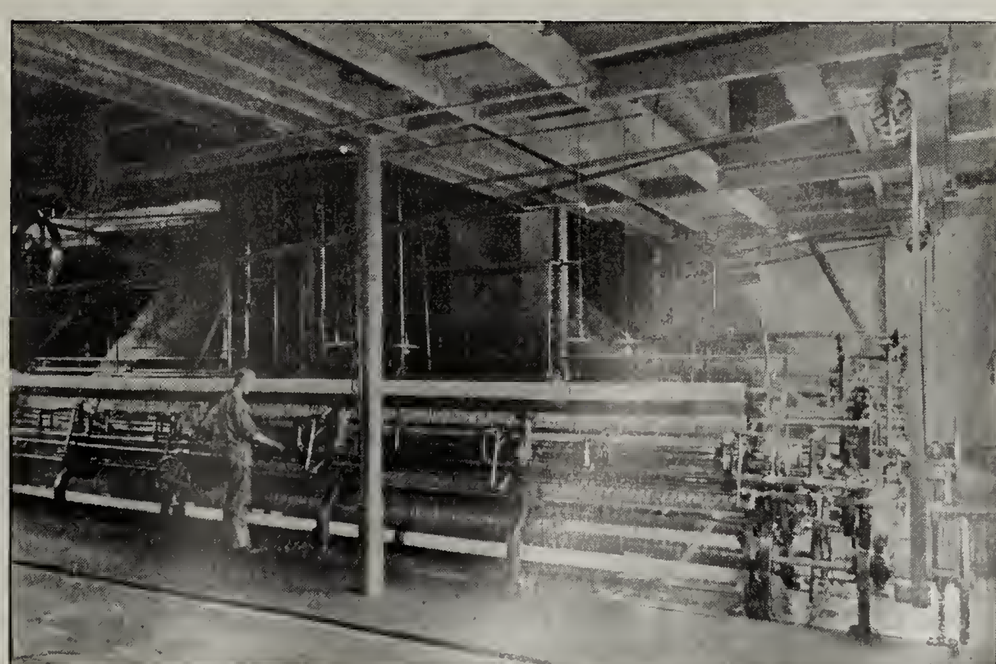

Gardinvæv i et moderne dansk Gardinvæveri.

Den danske Tekstilindustri forbruger aarlig af Raamaterialer (ved fuld Drift):

Uld, Kunstuld, Uldgarn, Affald	ca.	5 000 Tons
Bomuld, Bomuldsaffald og Bomuldsgarn	»	13 000 »
Linnedgarn	»	300 »
Jutegarn	»	150 »
	ca.	18 450 Tons

hvortil kommer Forbruget af Materialer af indenlandsk Oprindelse, bl. a. dansk Uld, Klude, Shoddy etc.

Heroverfor staar imidlertid under normale Forhold en Import af færdige Varer paa omtrent samme Vægtmængde, men Importen har siden Verdenskrigens Afslutning været af langt større Dimensioner, idet der navnlig vestfra i 1919—21 blev oplagt en Mængde Tekstilvarer her i Landet, hvilke Varer paa Grund af fejlslagne Spekulationer i Handelen paa Østersøstaterne blev udbudt her til urimelige Dumping-Priser, og højst naaede Importen op i 1919, da der ialt indførtes 30 965 Tons Manufakturvarer. Importen har vel været aftagende i de følgende Aar, men har desværre atter vist stærk Stigning i 1923, hovedsagelig fra de valutasvage Lande, og den danske Tekstilindustris Beskæftigelsesgrad er som Følge heraf dalende i meget betænkelig Grad.

□□□□□□

Mærkningsbestemmelser til Støtte for den danske Gummiindustri.

Under Indtrykket af den ude omkring i Befolkningen stedse stigende Forstaaelse af, at det under de vanskelige Forhold, der gør sig gældende indenfor en Række Produktionsgrene, er nødvendigt i videst muligt Omfang at købe danske Frembringelser, har Industriraadet i det sidste Par Aar paa en Række Omraader forhandlet med Handelsministeriet angaaende Muligheden af paa Grundlag af Loven om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse at gennemføre, at Varer, der sælges eller falbydes i Detailsalg, skal være mærket med Angivelse af Frembringelsesstedet. Industriraadet har ved disse Forhandlinger mødt den største Forstaaelse fra Handelsministeriets Side, og Resultatet af de stedfundne Forhandlinger har derfor ogsaa i adskillige Tilfælde baaret Frugt. Saaledes vil det være Medlemmerne af Industriraadsorganisationen bekendt, at der tidligere er udstedt Bekendtgørelser angaaende Mærkning af Klaverer, Tørelementer og Tagpap. Der foreligger nu et nyt Resultat af Forhandlingerne, idet Handelsministeriet under 8. f. M. har udstedt følgende Bekendtgørelse om Angivelse af Frembringelsesstedet paa forskellige Gummivarer, der sælges eller falbydes i Detailsalget:

I Henhold til § 14 i Lov Nr. 290 af 6. Maj 1921 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse og efter Samraad med Hovedorganisationer for dansk Erhvervsliv fastsættes herved, at de nedenfor nævnte Gummivarer i Detailsalget kun maa sælges eller falbydes, naar de i Overensstemmelse med nedenstaaende Forskrifter er forsynede med Angivelse af Frembringelsesstedet.

Ved Frembringelsesstedet forstaas: For *Indlandet* den By og for *Udlandet* det Land, hvor Varen vulkaniseres.

Angivelse af Frembringelsesstedet skal være saalydende:

For *udenlandske* Fabrikata:

»Fabrikeret i .... (Landets Navn).«

For *indenlandske* Fabrikata: Navnet paa vedkommende By.

Angivelsen skal fyldestgøre nedenstaaende Regler:

Cykledæk, Motorcykledæk, Autodæk, Massivringe.

Ordene vulkaniseres ind i Dækket, respektive Massivringens Sidegummi med ophøjede Bogstaver.

Typerne skal mindst have følgende Størrelse:

Cykledæk	10 mm
Motorcykledæk	20 mm
Autodæk .... Massivringe	25 mm

Saaler og Hæle, Barnevognsringe, Barnevognssnor med Spiral, Ekvipageringe, Ekvipagegummi.

Angivelsen vulkaniseres for Saaler og Hæles Vedkommende ind i Slidfladen og for de øvrige hernævnte Artiklers Vedkommende ind i Sidegummien med fordybede eller ophøjede Bogstaver.

Typerne skal mindst have følgende Størrelse:

Saaler og Hæle	5 mm
Barnevognsringe .... Barnevognssnor med Spiral	5 mm
Ekvipageringe .... Ekvipagegummi	10 mm

Cykleslanger, Motorcykleslanger, Autoslanger.

Bogstaverne anbringes paa Gummien ved et Overføringsmærke eller Paastempling med uafvaskelig Sværte. Typerne skal paa Cykleslanger være mindst 10 mm, paa Motorcykle- og Autoslanger mindst 20 mm høje.

Galoscher og Lærredssko med Gummisaal.

Bogstaverne, der skal være ophøjede, vulkaniseres med Typer paa 5 mm ind i Svangen.

Gasslanger og Vandslanger uden Indlæg.

Bogstaverne paaføres Gummien med uafvaskelig Sværte med Typer af Størrelse lig Slangens Radius, dog højst 10 mm.

Slanger med Indlæg og (eller) Omlæg.

Bogstaverne, der skal være ophøjede, vulkaniseres med Typer af en Størrelse lig Slangens Radius, dog højst 25 mm ind i Gummien eller Lærredsomlæget.

Plader.

Bogstaverne paaføres med Typer paa 10 mm paa begge Sider af Gummien med uafvaskelig Sværte.

Angivelsen, der skal fremtræde tydeligt, skal udføres med Klodsbogstaver, hvis Linietykkelse mindst skal være $^1/_5$ af Bogstavernes Højde og med et Mellemrum mellem Bogstaverne lig $^1/_5$ af disses Højde.

Frembringelsesstedet skal paa Stykvarer være angivet mindst en Gang, paa Metervarer mindst en Gang for hver løbende Meter og paa Varer, der leveres i Kvadratmeter, mindst to Gange paa hver Kvadratmeter med ligeligt Mellemrum.

Overtrædelse af nærværende Bekendtgørelse paatales af det offentlige og straffes med Bøder indtil 600 Kr.

Denne Bekendtgørelse træder i Kraft den 1. Januar 1924.

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab.

Handelsministeriet, den 8. August 1923.

Jørgen Christensen.

Gustav Arendrup.

Det er Industriraadets Haab, at denne nye Bekendtgørelse maa tjene det tilsigtede Formaal, nemlig at sikre de Forbrugere af de paagældende Varer, der ønsker at støtte dansk Produktion, at de virkelig faar danske Varer, og at den danske Gummiindustri derved ogsaa kommer til at nyde godt af de nu foreliggende Bestemmelser.

Mindre Meddelelser.

Industriforeningens Ombygning.

Den andetsteds omtalte Ombygning af Industriforeningens Udstillingslokaler er foretaget ved Arkitekt *K. Arne-Petersen* med Arkitekt *Cajus Th. Novi* som Bygningskonduktør.

Entreprenører og Leverandører ved Ombygningen har været: Murarbejdet: Murermester *Vilh. Køhler.* Tømmerarbejdet: Tomrermester *Th. P. Stillinge.* Bygningssnedkerarbejdet: *A/S Silvan.* Malerarbejdet: Malermester *C. Møllmann.* Tagbeklædning og Ovenlysarbejdet: Firmaet *Emil Mariboe & Søns Eftf.* Smedearbejdet: Smedemester *Ferdinand Schæbel.* Kedelanlæg: *Albrectsen & Madsen* og *A/S De forenede Jernstøberier.* Opvarmnings- og Ventilationsanlæg: *A/S Glent & Hassenkamm.* Stukarbejdet: *Kjøbenhavns Stukfabrik* ved *H. Harde.* De elektriske og sanitære Anlæg: *Hassel & Tendt.* Kloakarbejdet: Firmaet *E. Christiansen & M. Lebech Hansen.* Varme- og Ventilationsanlæget er projekteret og udført under Ledelse af *Dansk Brændsels- og Kontrolforening* ved Ingeniør *Keller.* Ingeniør for Kloakanlæg m. m.: *Thorning-Madsen.*

De svenske Malmfelter.

Ifølge Meddelelse i den svenske Presse gaar den af den svenske Malmkommission afgivne Beretning om Malmfelterne i Norrbotten ud paa, at disse er betydelig større end tidligere antaget, idet de menes at indeholde 1,5 Milliard Tons Malm. Kommissionen anser det imidlertid for økonomisk umuligt indenfor en overskuelig Fremtid at anlægge et stort Jernværk til Udnyttelse af disse Malmfelter.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Anvendelse af danske Mølleriprodukter.

Industriraadet har fornylig tilstillet Handelsministeriet følgende Skrivelse: »Paa Foranledning af Foreningen af danske Handelsmøller tillader Industriraadet sig herved høfligst at bede det høje Ministerium om at foranledige, at der til samtlige Statsinstitutioner, der indkøber Mel og Gryn, som f. Eks. Hæren, Marinen, Fængselsvæsenet, Statens Hospitaler, Opdragelseshjem, Kur- og Sindssygeanstalter, rettes en indtrængende Opfordring om, at man ved saadanne Indkøb forsaavidt muligt foretrækker Mel og Gryn fremstillet her i Landet.

Gennem indgaaende Undersøgelser er det godtgjort, at danske Mølleriprodukter staar fuldt paa Højde med de tilsvarende udenlandske Varer, hvorfor det — ikke mindst under Hensyn til herskende Valutavanskeligheder — forekommer Industriraadet naturligt, at der paa det heromhandlede Omraade gives danske Produkter en Fortrinsstilling. Man haaber, at Handelsministeriet deler denne Opfattelse og derfor godhedsfuldt vil efterkomme den ovennævnte Henstilling.«

En tilsvarende Skrivelse har Industriraadet samtidig tilstillet Kjøbenhavns Magistrat.

Mejeri- og Frysemaskine-Udstilling i Buenos Aires.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Cirkulære angaaende en argentinsk Mejeri- og Frysemaskine-Udstilling i Buenos Aires, der agtes afholdt den 5. Maj 1924. Det fremgaar bl. a. af Cirkulæret, at Varer, der fremsendes til Udstillingen, fritages for enhver Toldafgift.

Estnisk Lovforslag om udenlandske Næringsdrivende.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Genpart af en Indberetning fra Konsulatet i Reval angaaende et estnisk Lovforslag om Regler for udenlandske Næringsdrivendes Virksomhed i Estland.

Lovforslaget, der henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, giver bl. a. nærmere Regler for Beskatning af Udlændinge, der kommer til Estland i Forretningsøjemed.

Eksport til Sydafrika.

Gennem Tidsskriftet »The Baltic-Scandinavian Trade Review« har Industriraadet modtaget en interessant Skrivelse angaaende Eksportforholdene paa Sydafrika.

Det fremgaar heraf, at det er absolut nødvendigt for de danske Firmaer, der søger sig et Marked i Sydafrika, at foretage al Korrespondance og affatte Kataloger i det engelske Sprog, give deres Tilbud i engelsk Maal og Mønt og, saavidt det er muligt, cif.

I Maskinbranchen er det nødvendigt, at danske Firmaer fremsender Prøver af deres Fabrikata til Demonstration, idet Befolkningen for det første er utilbøjelig til at beordre Maskiner el. lign., som ikke først er set i Drift, for det andet fordi engelske, amerikanske og tyske Firmaer benytter denne Fremgangsmaade.

Fra Biblioteket.

For at spare Ulejlighed og Udgift bedes Medlemmerne tilbagelevere alle Bøger, som er laant før 1. August d. A.

Katalog 1923 faas i Biblioteket i Medlemseksemplarer à 5 Kr. I Boghandelen er Prisen 10 Kr.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er nylig indgaaet i Biblioteket:

301 : 778 55.
Altenloh, E. Zur Soziologie des Kino. Jena 1914. 103 S.

332 45.
Jantzen, I. Lidt om Valutakursernes Indflydelse paa Priskonkurrencen mellem Landene. Kbh. 1922. 6 S. Tvl.

338 (42).
James M'Kelvie & Co. Edinb. (1923). 24 Tvl. (Fol.)

338 : 67 (065).
Eliassen, P. S. W. Bruuns Fabrikker gennem Hundrede Aar 1819—1919. Kolding 1919. 60 S.

338 : 67 (065).
Siemens & Halske A. G. Siemens-Schuckertwerke G. m. b. H. im Jahre 1914. Berl. 1914. 267 S. (Folio.)

338 : 68 (063).
Sølver, A. Den anden nordiske Haandværkskonference i København 26.—27. Novbr. Kbh. 1918. 112 S.

338 5.
Jantzen, I. Lidt om rationelle Priser. Kbh. 1920. 11 S.

413.
Brynildsen, J. Norsk-engelsk Ordbog. 2. Udg. 1917. 1239 S. (Hb.)

511.
Weickert, A. Arithmetik und Algebra. 6. Aufl. Berl. 1907. 128 S.

531 7.
Kirner, J. Optischer Interferenzindicator. Selbstt. Aufzeichnen des Verlaufes sich sehr schnell ändernder Drücke im bes. des Gasdruckes beim Schuss. Berl. 1910. 48 S.

534 1.
Eason, A. B. The prevention of vibration and noice. Lond. 1923. 175 S.

535 6.
Ostwald, W. Die Farbenfibel. 2. Aufl. Lpz. 1917. 54 S.

54 (022).
Knudsen, M. Lærebog i Fysik. Kbh. 1923. 786 S.

6 (09).
Festschrift des österr. Ingenieur- und Architekten-Vereines. Wien 1923. 80 (120) S.

621 13.
Nadal, J. Locomotives à vapeur. 2. éd. Paris 1921. 381 S.

621 17.
Seufert, F. Durchführung von Versuchen an Dampfmaschinen, Dampfkesseln, Dampfturbinen und Dieselmaschinen. 4. Aufl. Berl. 1916. 136 S.

621 316.
Redegørelse angaaende elektrisk Kraftoverføring fra Norge til Danmark. (Kbh. 1923). 135 S.

621 317.
Schmiedel, K. Die Prüfung der Elektrizitäts-Zähler. Berl. 1921. 130 S.

621 716 3.
Kühn, W. Toleranzen. Berl. 1920. 179 S.

621 91.
Engström, W. Handledning vid fräsning af kugg-, spiral- och snäckhjul, kamskifvor o. dylikt. Stockh. 1919. 84 S.

621 91.
Engström, W. Indelnings- och växelhjulsberäkningar vid fräsmaskiner. 2. uppl. Stockh. 1918. 69 S.

621 94.
Puppe, J. Ermittlung des Kraftbedarfs an Walzwerken. Berl. 1909. 191 S. (Tvl.)

625 76.
Ministry of transport. Directions and specifications relating to the tar treatment of roads. Lond. 1923. 12 S.

654 1.
Harrison, H. H. Printing telegraph systems and mechanisms. N. Y. 1923. 447 S.

662 62.
Trenkler, H. R. Chemie der Brennstoffe. 2. Aufl. Lpz. 1921. 41 S. Tvl.

681 817 1.
Alton, R. Violin making and repairing. Lond. 1923. 152 S.

725 09.
Schou, C. J. Om Bybygningskunst. Kbh. 1923. 76 S.

778 4.
Bergling, C. E. Stereoskopie für Amateurphotographen. 3. Aufl. v. R. Renger-Patzsch. Berl. 1919. 62 S.

9 (47).
Grossmann, V. Det gamle Rusland og det nye. Kbh. 1917. 195 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch** og **Torben Zahle.**
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 19 | 1. OKTOBER | 1923

Import og Produktion.

En statistisk Undersøgelse af Importen og Produktionen i Aarene 1913 og 1922.

I 1922 indførtes der til Danmark for 1510 Mill. Kr. udenlandske Varer; at denne Import har oversteget Landets Betalingsevne, viser sig direkte i Kronekursens Nedgang, og det er en givet Ting, at der i 1922 er lagt et nyt Plus til den Gældsbyrde til Udlandet, som synes at skulle vokse fra Aar til Aar. Selv om der imidlertid saaledes maa være Enighed om, at Indførslen er for stor, er der paa den anden Side et vidt Felt for forskellige og til Dels indbyrdes modstridende Opfattelser, saa snart Talen bliver om, paa hvilke Punkter det er, at Indførslen er for stor, og endnu større bliver Uenigheden, naar Spørgsmaalet om, paa hvilken Maade Indførslen kan bringes ned til den rette Størrelse, kommer til at ligge for.

I Overensstemmelse med de forskellige Opfattelser kan Importen grupperes ud fra flere Synspunkter. Det kan være interessant at inddele de indførte Varer efter deres større eller mindre Nødvendighed, saa at der fremkommer en Skala, hvis ene Yderpunkt er de rene Luksusvarer, og det andet Yderpunkt de absolut uundværlige Raa- og Hjælpestoffer. Ihvorvel en saadan Inddeling kan give en nyttig Oplysning om, paa hvilke Omraader Sparebestræbelserne bør sættes ind for at kunne give et virkeligt Resultat, er der dog alt for mange Forhold, der skal være klarlagte, inden en saadan Gruppering kan siges at være rigtig. Det er langtfra nok, at den enkelte Vares Plads i Forbruget fastsættes korrekt — og dette vil allerede være en svær Opgave — men det maa ogsaa haves for Øje, at det ikke alene er Forbrugets Art, men ogsaa dets Omfang, der maa tages i Betragtning. Kul vil man, for at nævne et Eksempel, sikkert anbringe i Gruppen for de allermest nødvendige Varer, og dog kan ingen sige, om en Del af Danmarks Kulimport ikke er fuldkommen overflødig. Den Virksomhed eller Institution, der som Følge af en forældet Fyringsteknik anvender 1½ kg Kul, hvor 1 kg er tilstrækkelig, har et overflødigt Forbrug, der nationaløkonomisk set er langt mere skadeligt end de udskregne Silkestrømper. Om disse end ikke kan betegnes som en udpræget Nyttegenstand, saa bringer de dog Nydelse og erstatter Uld- eller Bomuldsvarer af tilsvarende Art, medens det overflødige halve Kilo Kul simpelthen er Spild af Nationens Penge. Dette er kun et Eksempel af mange, men det viser, hvor vanskeligt det vil være at operere med Luksusbegrebet i denne Sammenhæng, og hvor let de Tal, der skulde vejlede, kan vildlede.

Man vil sikkert faa fastere Grund under Fødderne, hvis man vælger et andet Inddelingsgrundlag og følger den Opfattelse, der siger, *at det er en Luksus at indføre en Vare, som lige saa godt kan leveres fra den danske Produktion.* Det skal villigt erkendes, at ogsaa en saadan Gruppering rummer sine Fejlkilder, og at det bl. a. med den foreliggende Handelsstatistik ikke vil være muligt at føre en saadan Inddeling til Bunds, fordi samme Varepost meget hyppigt omfatter saavel Varer, der kan fremstilles herhjemme, som Varer, der maa indføres udefra.

Til Trods for den Ufuldkommenhed, der saaledes vil komme til at præge en Undersøgelse af denne Art, vil det dog sikkert være muligt at komme til et Resultat, der i det store og hele vil give et nogenlunde korrekt Billede af Forholdene. Selve Udskillelsen af de Varer, der falder ind

under Kategorien Industriprodukter, frembyder ingen større Vanskelighed, men det er indlysende, at det Importtal, der herved fremkommer, ikke uden videre kan opfattes som et Udtryk for den Plads, den udenlandske Industri har tilkæmpet sig paa den danske Industris Bekostning. Først og fremmest maa fradrages alle de Industriprodukter, hvor Importen saa godt som slet ikke konkurrerer med nogen dansk Produktion. Dette gælder Drikkevarer som Whisky, Cognac o. l., Silketøj, Ure og Tryksager paa fremmede Sprog, Grammofoner og Silkegarn o. s. fr. Endvidere er der en Række Varer, der vel fremstilles eller kan fremstilles herhjemme, men for hvilke der alligevel gor sig saadanne særlige Forhold gældende, at det næppe vil være helt korrekt uden videre at sidestille denne Import med den øvrige Import af Industrivarer. Af Vareposter, for hvilke disse Hensyn gør sig gældende, kan nævnes Automobiler og Dele hertil, Films, Kogsalt, Bomuldsfrøolie, kemisk-tekniske Artikler, der ikke er særlig specificerede, og om hvis nærmere Art der saaledes intet kan vides, og — for 1922's Vedkommende — endelig Sukker, idet den i dette Aar meget betydelige Import af Sukker var en Folge af, at den danske Sukkerroehøst var saa lille, og ikke direkte kan betegnes som en Konkurrence til den danske Sukkerindustri.

En anden Gruppe Varer, der ligeledes maa udelades, er visse Halvfabrikata, som vel fremstilles herhjemme, men for hvilke enten Bearbejdningen er ret ringe i Forhold til Varens Værdi, eller hvor de indførte Varer i Hovedsagen er Kvaliteter, der ikke fabrikeres her i Landet. Af Varer af den førstnævnte Art kan nævnes hovlet og plojet Trælast og visse grove Valseværksprodukter, og under sidstnævnte Kategori maa henføres Varer som Uldgarn og Bomuldsgarn. Sluttelig er der en meget betydelig Varegruppe, hvis Anbringelse kan volde Tvivl; der tænkes her paa Importen af Foderkager. At de indførte Foderkager frembyder en virksom Konkurrence overfor de af de danske Oliemøller fremstillede Kager, kan ikke bestrides, og forsaavidt angaar de Sorter, der er Genstand for Fabrikation herhjemme, vilde det maaske være rigtigt at henregne Indførslen til Industrivareimporten. I nærværende Beregning er dette dog ikke sket.

Naar alle disse Vareposter regnes fra, har der i 1922 været en *Indførsel af Industrivarer paa 529 Mill. Kr.*, og selv om der vel endnu kan være enkelte Vareposter, der egentlig burde fradrages, saa er dog paa den anden Side den foretagne Beskæring saa indgribende, at det med stor Sikkerhed kan hævdes, at disse 529 Mill. Kr. Varer i Hovedsagen er Industriprodukter, der konkurrerer med danske Industrifrembringelser af tilsvarende Art.

I sig selv er det anførte Tal — 529 Mill. Kr. — urimelig højt og taler et tydeligt Sprog om Aarsagerne til Landets hensvindende Velstand. Sin rette Betydning faar dette Importtal dog først, naar man kan sammenligne det med Tallene fra for Krigen, og naar man er i Stand til at følge de skete Forskydninger mellem Importens og Produktionens Størrelse. Af de Varer, der her er samlet under Hovedgruppen Industrivarer, blev der i 1913 indført for 210 Mill. Kr. En Sammenligning mellem disse to Tal — 529 Mill. og 210 Mill. — giver imidlertid ikke megen Oplysning, selv ikke, naar der hertil føjes Tallene for den hele Import, henholdsvis 1510 Mill. og 777 Mill. i 1922 og 1913. Den Ulighed, at Tallene for 1922 omfatter den samlede Indførsel, og Tallene for 1913 den samlede Indførsel minus Genudførslen af udenlandske Varer, lader sig ganske vist nogenlunde let udligne, i Særdeleshed da Genudførslen ikke spiller nogen meget stor Rolle for de her fremdragne Industrivarer. I en Tid, hvor Prisforskydningerne har været saa store, er det imidlertid overmaade vanskeligt at drage paalidelige Slutninger fra en Sammenligning mellem den sammenlagte Værdi for en Række meget uensartede Varer, idet det næppe paa Forhaand kan antages, at Prisbevægelsens afvigende Udsving for de forskellige Varer har opvejet hinanden.

Saavel her, som naar Talen bliver om at sammenligne Importen og Produktionen, vil det derfor blive nødvendigt at gaa tilbage til Opgørelserne over Mængderne af de importerede Varer og af de her i Landet fremstillede Varer. Herved vil Undersøgelsen ganske vist opløse sig i en Række Specialundersøgelser, og et samlet Resultat i den Forstand, at det kan finde sit Udtryk i en enkelt Talangivelse, lader sig ikke fremskaffe. Der vil imidlertid sikkert af en saadan Undersøgelse fremgaa visse Hovedtræk, som kan vise, hvorledes Udviklingen i det store og hele har været. I det følgende vil der med Handelsstatistiken og den nylig udkomne Produktionsstatistik for 1922 som Kilde blive sammenstillet en Række Oplysninger om Størrelsen af Produktionen in-

denfor forskellige vigtige Industrigrene og Importen af de paagældende Industrivarer, og som Udgangspunkt er i de fleste Tilfælde benyttet den Beregning over Produktion og Import, der findes i det af Det statistiske Departement udgivne Tabelværk over Produktionen i 1913.

I. Fabrikationen af Nærings- og Nydelsesmidler.

Mølleriindustrien.

Værdien af Indførslen[1]) af formalede Varer har været:

i 1913........	16,7 Mill. Kroner.
i 1921........	18,3 » »
i 1922........	19,1 » »

Den vigtigste Post er *Hvedemel,* hvoraf der i 1913 indførtes ca. 60 000 Tons, i 1921 28 000 Tons og i 1922 47 000 Tons. Indførslen er vel ikke fuldt saa stor som i 1913, men efter at de danske Møller i Krigsaarene har haft hele Forsyningen af det danske Marked, er Forholdet dog nu igen omtrent som før Krigen. Af det her i Landet forbrugte Kvantum Hvedemel var i 1913 over en Trediedel udenlandsk, i 1922 var Indførslen som nævnt mindre og Produktionen noget større, saaledes at det udenlandske Mels Andel i Forbruget var ca. $^1/_4$.

Det aarlige Forbrug — 160—170 000 Tons — overstiger ikke de danske Møllers Produktionskapacitet; Produktionen var i 1913 97 000 Tons, i 1921 119 000 Tons og i 1922 124 000 Tons.

For *Byggryns* Vedkommende har de danske Møller bevaret det i Krigsaarene opnaaede Fremskridt, og Indførslen er gaaet ned fra ca. 3000 Tons i 1913 til 270 Tons i 1922. Den danske Produktion er nu 6300 Tons mod knap 4800 Tons i 1913.

Af *Havregryn* er der paa de danske Møller fremstillet samme Kvantum i 1913 og 1922, nemlig 3000 Tons. Ogsaa Importen er omtrent uforandret, nemlig ca. 1500 Tons i begge Aar.

Sukkerindustrien.

Produktion af Sukker:

1913........	162,4 Mill. kg
1921........	141,3 » »
1922........	89,8 » »

Nedgangen i Produktionen er en Følge af en Formindskelse af Sukkerroearealet fra ca. 30 600 ha i 1913 til 24 300 ha i 1922, samtidig med at Udbyttet af Sukkerroer pr. ha i 1922 kun var 3500 kg mod 4600 kg i 1913. For Aaret 1913 var der en Overskudsudførsel af dansk Sukker paa 33 Mill. kg til en Værdi af 5 Mill. Kr. I 1922 har der derimod været en Overskuds*indførsel* paa 19 Mill. kg, der havde en Værdi af ca. 9 Mill. Kr.

[1]) Talangivelser vedrørende Importen i 1922 omfatter den samlede Indførsel af udenlandske Varer, idet der dog, hvor Reeksporten har særlig Betydning, saavidt muligt er taget Hensyn hertil.

Chokolade- og Sukkervareindustrien.

Af Chokolade og Sukkervarer indførtes der:

i 1913 for........	2,1 Mill. Kroner,
i 1921 -	6,6 » »
i 1922 -	7,8 » »

Af *Chokolade* indførtes der i 1913 355 Tons, i 1921 1173 Tons og i 1922 2192 Tons. Tallet for 1922 er i nogen Grad præget af Hamstringsimport før Skatteloven, men ogsaa efter Skattelovens Gennemførelse har Importen været meget stor. De udenlandske Varers Andel i det danske Markeds Forbrug var i 1913 ca. 10 pCt., i 1922 ca. 40 pCt. Produktionen af Chokolade udgjorde i 1913 3300 Tons, i 1921 5900 Tons og i 1922 3500 Tons.

Kakaopulver, der produktionsmæssigt ikke spiller nogen større Rolle, viser ogsaa en væsentlig Stigning i Indførslen, nemlig fra 290 Tons i 1913 til 536 Tons i 1921 og 584 Tons i 1922.

For *Sukkervarers* Vedkommende omfattede Importen væsentlig finere Varer. Den udgjorde i 1913 ca. $^1/_8$ af Forbruget og androg ca. 550 Tons. I 1921 var Indførslen kun det halve heraf, og ogsaa i 1922 var den noget mindre end i 1913, nemlig ca. 460 Tons. Den danske Produktion er samtidig vokset meget betydelig.

Kaffesurrogatfabriker.

Produktionen af Cikorie og anden Kaffetilsætning udgjorde i 1913 4800 Tons, i 1921 5300 Tons og i 1922 5600 Tons. Fra 1913 er Produktionen steget med $^1/_6$. Importen var saavel i 1913 som i 1922 ganske betydningsløs.

Kartoffelmelsindustrien.

	Indførselsværdi	Indførselsmængde
i 1913......	1,6 Mill. Kroner	8500 Tons
i 1921......	0,4 » »	800 »
i 1922......	1,1 » »	2400 »

I 1913 blev der i Danmark ikke fremstillet Kartoffelmel, men under Krigen skabtes der en Industri, der var i Stand til at forsyne det danske Marked, da Indførslen svigtede. Endnu i 1921 var denne Industri i Stand til at udføre omtrent 4000 Tons, i 1922 var denne Eksport gaaet ned til 2000 Tons. Industriens Produktion er for 1920 opgjort til 6800 Tons og for 1921 til 5900 Tons og for 1922 4300 Tons. I første Halvdel af indeværende Aar var Eksporten kun 35 Tons mod 1626 Tons i de første 6 Maaneder af 1922, og Importen i samme Tidsrum i 1923 var 3740 Tons mod 863 Tons i første Halvdel af 1922. Importen synes nu at nærme sig samme Kvantum som i 1913, da der ingen Kartoffelmelsindustri fandtes her i Landet.

Margarineindustrien.

Værdien af indført Margarine:

1913........	1,8 Mill. Kroner
1921........	0,7 » »
1922........	2,3 » »

Der indførtes i 1913 2100 Tons Margarine, i 1921 508 Tons og i 1922 1800 Tons. Den betydelige Stigning fra 1921 til 1922 maa formentlig i nogen Grad

henføres til Arbejdskonflikten, der bevirkede en Standsning i Fabrikationen.

Produktionstallene er i 1913 42 300 Tons, i 1921 55 700 Tons og i 1922 55 900 Tons.

Mineralvandsindustrien.

Produktionen af Sodavand udgjorde:

	Værdi	Mængde
i 1913	2,2 Mill. Kroner	12,2 Mill. Liter
i 1921	8,4 » »	16,5 » »
i 1922	7,9 » »	16,2 » »

Produktionsmængden er øget med 25 pCt. siden 1913; Indforslen er meget ringe og beløb sig i hvert af Aarene 1913 og 1922 til ca. 100 000 Kroner.

Bryggeriindustrien.

Produktion af Øl (i Millioner hl):

	Stærkt Øl	Svagt Øl
1913........	1,0	1,5
1921........	1,6	0,9
1922........	1,3	0,8

Da det stærkere Øl repræsenterer en langt højere Produktionsværdi pr. hl end det svage Øl, maa Bryggeriindustriens samlede Produktion sikkert siges at være større nu end i 1913. Indførslen af udenlandsk Øl er meget lille. Værdien af Importen var i 1913 og i 1922 henholdsvis 35 000 Kroner og 93 000 Kroner. De danske Bryggeriers Produktion havde i de samme Aar en Værdi af 38 Mill. Kroner og 107 Mill. Kroner.

Spritindustrien.

Produktion af Spiritus:

	(Mill. Liter à 100 pCt.)			
1913....	13,1,	heraf	denatureret	1,6
1921....	4,4,	—	—	2,6
1922....	5,2,	—	—	3,1

Nedgangen i Produktionen skyldes Beskatningen og den fastsatte Begrænsning af de danske Fabrikers Produktion af Drikkespiritus til en Brøkdel af den tidligere Produktion. Af Drikkespiritus indførtes der i 1922 418 000 Liter à 100 pCt. Indførslen er begrænset til samme Kvantum som den gennemsnitlige Indførsel af Drikkespiritus i Aarene 1913, 1914 og 1915. For teknisk Sprit, hvoraf der heller ikke tidligere var nogen Indførsel, er der Importforbud.

Produktionen af Gær er steget fra 2800 Tons i 1913 til 4500 Tons i 1922. Indførslen var baade i 1913 og i 1922 omkring 100 Tons.

Tobaksindustrien.

Indførselsværdien for Cigarer, Røgtobak, Cigaretter m. v. var:

i 1913........	2,1 Mill. Kroner
i 1921........	7,9 » »
i 1922........	6,8 » »

Cigarer:

Der indførtes heraf i 1913 21 Mill. Stkr., i 1921 63 Mill. Stkr. og i 1922 80 Mill. Stkr. til en Værdi af ca. 4 Mill. Kroner. Den stærke Stigning i Importen modsvaredes af en Nedgang i den danske Produktion, nemlig fra 246 Mill. Stkr. i 1913 til 203 Mill. i 1922.

Efter at Importbegrænsningen og den derefter følgende Toldforhøjelse er traadt i Kraft, er Importen formindsket i kendelig Grad.

Cigaretter:

Heraf indførtes i 1913 124 Mill. Stkr., i 1921 159 Mill. Stkr. og i 1922 184 Mill. Stkr. Den danske Produktion er i samme Tidsrum tredoblet, nemlig fra 269 Mill. Stkr. i 1913 til 775 Mill. Stkr. i 1922. Importen er nu $^1/_5$ og var i 1913 $^1/_3$ af Forbruget.

Røgtobak:

Der indførtes af Røgtobak i 1913 182 Tons, i 1921 447 Tons og i 1922 334 Tons. Importen, der navnlig omfatter de dyrere Ting — Shagtobak — er saaledes vokset noget. Produktionen paa de danske Fabriker var i 1913 ca. 1900 Tons, i 1921 ca. 2000 Tons og i 1922 2100 Tons.

II. Tekstil- og Beklædningsindustrien.

Bomuldsspinderier.

Produktion:

	Mængde	Værdi
1913 ..	5094 Tons Bomuldsgarn	8,7 Mill. Kroner
1921 ..	2052 » »	9,3 » »
1922 ..	4167 » »	17,4 » »

Nedgangen i Produktionen staar antagelig i Forbindelse med Tilbagegangen i Bomuldsvæveriernes Produktion. Indførslen — der iøvrigt tildels omfatter andre Garnnumre end de, der fremstilles herhjemme — har i 1922 ikke været større end i 1913.

Tekstilfabriker.

Af Manufakturvarer bortset fra Silkevarer indførtes der:

i 1913 for	40 Mill. Kroner
i 1921 for	82 » »
i 1922 for	129 » »

Vedrørende Importmængden for de vigtigste Varegrupper kan meddeles følgende Oplysninger:

	1913 Tons	1921 Tons	1922 Tons
Varer af Uld:			
Møbelstoffer og Klædningsstoffer	1851	1238	2347
Bomuldsvarer og Linnedvarer:			
Ublegede Bomuldsvarer	415	345	853
Mønstrede aabne Varer	78	79	104
Fløjlsvævede Varer	156	70	65
Trykkede Varer	328	285	643
Flerfarvede mønstervævede......	62	66	89
Flerfarvede ikke mønstervævede..	67	119	235
Ensfarvede mønstrede	306	208	504
Ensfarvede ej mønstrede	1022	399	911
Andre Metervarer	1355	727	1711
Bomuldsvarer ialt	3789	2298	5115

Af Uldstoffer og Bomulds- og Linnedvarer er der herefter tilsammen indført:

i 1913.......	5600 Tons
i 1921.......	3500 »
i 1922.......	7500 »

I de ovennævnte Tal er udeladt enkelte Varer, der kun i mindre Grad fremstilles herhjemme, samt nogle

lidet betydende Vareposter. Det angivne Tal for den importerede Mængde Tekstilvarer svarer til omkring $^6/_7$ af de tidligere anførte Tal for Værdien af Importen af Tekstilvarer.

Den danske Produktion af Tekstilvarer er opgjort til følgende Mængde:

	1913 Tons	1921 Tons	1922 Tons
Varer af Uld	2944	1300	1682
Bomuldsvarer	5851	2690	4377
Linnedvarer	311	39	113
	9106	4029	6172

Produktionen er gaaet tilbage med omkring 3000 Tons, medens Indførslen er steget med ca. 2000 Tons. Det er muligt, at der i Produktionsstatistiken for 1922 ikke er medtaget en Del mindre Virksomheder, men dette forrykker ikke paa afgørende Maade Resultatet af Sammenstillingen mellem Indførsel og Produktion. Et Forhold, der maa nævnes, men som dog ligeledes kun kan have mindre Betydning, er, at Forskydningen fra de grovere til de finere Varer antagelig har paavirket Produktionstallene noget.

Trikotageindustrien.

	Importværdi	Importmængde
1913......	2,3 Mill. Kroner	318 Tons
1921......	11,5 » »	503 »
1922......	15,0 » »	795 »

Den danske Trikotageindustris Produktion er opgjort til i 1913 1700 Tons, i 1921 1600 Tons og i 1922 2100 Tons. Produktionen er vokset med 400 Tons, men i samme Tidsrum er Indførslen steget med omtrent 550 Tons. I 1913 blev 15 pCt. af Forbruget af Trikotagevarer indført udefra, i 1922 omtrent 30 pCt.

Rebslageriindustrien.

Indførselsværdien for Rebslagerarbejde:

i 1913........	2,5 Mill. Kroner
i 1921........	5,1 » »
i 1922........	6,0 » »

Af *Høstbindegarn,* der repræsenterer Halvdelen af nævnte Importværdi, indførtes der i 1913 1600 Tons, i 1921 2000 Tons og i 1922 2900 Tons. Den mægtige Stigning i Forbruget er dækket ved en Forøgelse af Importen. Den danske Fabrikation er meget lille, den udgjorde i 1913 266 Tons, i 1921 296 Tons og i 1922 282 Tons.

For andet Rebslagerarbejde (herunder ikke medregnet Jern- og Staaltraadstove) viser Importen Nedgang, nemlig fra 2400 Tons i 1913 til 1400 Tons i 1921 og 1900 Tons i 1922. Denne Nedgang er dog ikke et Udtryk for en Fremgang for den danske Rebslagerindustri, idet denne Industris Produktion er gaaet stærkt tilbage. Rundt regnet var Produktionen i 1913 3700 Tons, i 1921 2000 Tons og i 1922 2200 Tons. Det er muligt, at Tallene for de sidste Aar ikke omfatter alle de smaa Virksomheder, men Tallene viser dog meget tydeligt, at Nedgangen i Forbruget særlig har ramt de danske Fabriker, medens Importen er omtrent uforandret. Den Del af Forbruget, der dækkes ved Import, er saaledes større nu end i 1913.

Konfektionsindustrien.

	Importværdi	Importmængde
1913......	7,2 Mill. Kroner	645 Tons
1921......	34,3 » »	1175 »
1922......	32,7 » »	1593 »

Importen har saaledes været stærkt stigende. Efter den foreliggende Statistik er det ikke muligt at sammenligne den samlede Konfektionsindustris Produktion i de forskellige Aar.

For Herrekonfektionsfabriker haves imidlertid Oplysninger om Produktionen, og herefter faas følgende Tal:

1913........	10,5 Mill. Kroner
1921........	21,1 » »
1922........	21,5 » »

Produktionsværdien er herefter steget til det dobbelte, medens Værdien af Indførslen under eet er øget til det femdobbelte.

III. Papirindustrien.

Fabrikationen af Papir.

Indførselsværdien for Papir (undtagen Tagpap, Tapetpapir, litograferede Varer og Papirvarer):

1913........	5,1 Mill. Kroner
1921........	17,8 » »
1922........	19,3 » »

Indførselsmængde for de vigtigste Vareposter:

	1913 Tons	1921 Tons	1922 Tons
Pap	6 469	4 868	8 797
Pakpapir	321	549	796
Avispapir	0	6 388	8 685
Glanspap, Bølgepap	217	461	414
Papir og Karton, krideret	123	29	61
Papir, alm. uden paalagt Farve	7 519	8 220	16 902
Papir og Karton, umønstret..	88	88	115
Papir og Karton, mønstret ..	154	266	339
ialt....	14 891	20 869	36 109

Om de danske Fabrikers Produktion kan meddeles følgende Oplysninger:

Produktion af Pap og Papir.

	1913 Tons	1921 Tons	1922 Tons
Avispapir	13 072	11 048	10 829
Andet Papir	27 525	15 015	20 498
Pap	1 542	765	1 731
ialt....	42 139	26 828	33 058

Produktionen af *Avispapir* er gaaet ned med ca. 2000 Tons, medens Indførslen er steget med 8700 Tons.

Produktionen af andet *Papir* er gaaet ned med omtrent 7000 Tons, og Indførslen, der er mere end fordoblet, er steget med 10 000 Tons.

Produktionen af *Pap* er gaaet lidt frem, men denne Fabrikationsgren har kun en ganske ringe Betydning i Forhold til de to andre Grupper.

Taget under eet blev der af Pap og Papir i 1913 her i Landet fremstillet 3 Gange saa meget, som der blev

indført. I 1922 var Indførslen *større* end Produktionen. Dette Resultat er en Følge af, at Indførslen er vokset med over 21 000 Tons, medens Fabrikationen er formindsket med 9000 Tons.

Tapetindustrien.

Indførsel af Tapet.

	Værdi			Mængde
1913......	0,3	Mill.	Kroner	480 Tons
1921......	0,9	»	»	427 »
1922......	0,9	»	»	512 »

Produktion af Tapet.

	Værdi			Mængde
1913......	0,9	Mill.	Kroner	1341 Tons
1921......	2,4	»	»	1199 »
1922......	1,4	»	»	864 »

Indførslen er saaledes i 1922 af omtrent samme Størrelse som i 1913; derimod er der for Produktionens Vedkommende en meget betydelig Nedgang i 1922. Importens Andel i Forbruget er derved vokset fra godt 25 pCt. i 1913 til 37 pCt. i 1922.

IV. Garveri- og Skotøjsindustrien.

Garveriindustrien.

Indførselsværdien for Læder:

1913........	6,3	Mill.	Kroner
1921........	9,0	»	»
1922........	10,1	»	»

Indførslen af Saalelæder, der repræsenterer ca. Halvdelen af de nævnte Beløb, udgjorde i

1913........	632 Tons
1921........	618 »
1922........	958 »

Produktion.

De danske Garveriers Produktion af Underlæder (Bindsaale og Saalelæder) udgjorde:

	Værdi			Mængde
i 1913	5,7	Mill.	Kroner	2075 Tons
i 1921	7,1	»	»	1558 »
i 1922	7,9	»	»	1905 »

Produktionen er saaledes gaaet noget tilbage, medens Indførslen er vokset ret betydeligt.

For Garveriernes øvrige Produktion er det svært at give et kvantitativt Udtryk, idet Produktionen er opført dels efter Vægt og dels efter Omfang og Stykketal. En Sammenligning mellem Værdierne vil imidlertid vise, at denne Del af Produktionen er vokset ret betydeligt. I 1913 var Værdien 3,6 Mill. Kr., i 1921 13 Mill. Kr. og i 1922 13,3 Mill. Kr. Importen af andre Lædersorter end Saalelæder har været i 1913 4,2 Mill., i 1921 4,9 Mill. og i 1922 5,8 Mill. Kr. Indførslen heraf synes saaledes at være gaaet en Del tilbage.

Skotøjsindustrien.

Indførselsværdien for Skotøj:

1913........	3,1	Mill.	Kroner
1921........	11,1	»	»
1922........	13,4	»	»

Indførselsmængden udgjorde i 1913 288 Tons, i 1921 538 Tons og i 1922 791 Tons. *Den stærke Vækst i Indførslen er fulgt af en Nedgang i Produktionen.*

Produktion af Læderfodtøj:

1913	1921	1922
1503 Tons	1342 Tons	1257 Tons

I første Halvdel af 1923, medens Importreguleringen og Krisetolden var gældende, var Indførslen væsentlig mindre, nemlig 183 Tons mod 523 Tons i de første seks Maaneder af 1922.

V. Sten-, Ler- og Glasindustrien.

Cementindustrien.

Indførsel af Portland-Cement:

	Værdi			Mængde
1913	0,7	Mill.	Kroner	21 400 Tons
1921	0,2	»	»	2 900 »
1922	0,2	»	»	3 600 »

Den danske Produktion har været i 1913 495 400 Tons Portland-Cement, i 1921 311 900 Tons og i 1922 470 400 Tons. En væsentlig Del af Produktionen eksporteres. Udførslen af dansk Cement udgjorde i 1913 239 500 Tons, i 1921 125 800 Tons og i 1922 254 800 Tons. Produktionen er saaledes nu af omtrent samme Størrelse som i 1913. Eksporten er vokset lidt, og den iøvrigt ret betydningsløse Import er trængt yderligere tilbage.

Teglværksindustrien.

Indførsel af almindelige Mursten:

	Værdi			Mængde
1913......	0,9	Mill.	Kroner	46 Mill. Sten
1921......	0,7	»	»	12 » »
1922......	0,6	»	»	13 » »

Produktionen paa de danske Teglværker androg i 1913 535 Mill. Sten, i 1921 213 Mill. og i 1922 354 Mill. Saavel for Produktionens som for Importens Vedkommende viser Tallene en betydelig Nedgang.

Glasindustrien.

Værdien af Indførslen af Flasker og Glasvarer (undtagen Glødelamper):

1913........	2,1	Mill.	Kroner
1921........	7,4	»	»
1922........	7,5	»	»

Flasker.

Importen heraf repræsenterer omtrent en Fjerdedel af de nævnte Tal for Værdien af den samlede Import.

Indførsel af Flasker:

1913........	736 Tons
1921........	2714 »
1922........	3488 »

En direkte Sammenstilling med Produktionstallene lader sig ikke foretage, da Produktionen afgøres efter Stykketal og ikke efter Vægt. Tallene viser imidlertid, at Produktionen af Flasker gaar tilbage.

i 1913 fremstilledes ca. 31 Mill. Flasker
i 1921 » » 17 » »
i 1922 » » 24 » »

I 1913 udgjorde Indforslen ca. 5 pCt. af Forbruget og i 1922 antagelig ca. 25—30 pCt.

Andre Glasvarer.

En Sammenligning mellem Produktion og Indforsel er uigennemførlig, da Indforslen er opgjort efter Vægt og Produktionen delvis efter Vægt og delvis efter Stykketal.

Indforslen har været stærkt stigende; der indførtes (angivet i Tons):

	1913	1921	1922
Lampekupler og Glas	200	209	266
Slebne Glasvarer	350	513	524
Hulglasvarer til Service	290	630	969
Ialt....	840	1352	1759

desuden er der enkelte mindre Varegrupper, som ikke er medregnede.

For de vigtigste Artikler stiller Produktionstallene sig som følger (angivet i 1000 Stkr.):

	1913	1921	1922
Lampekupler og Glas	3249	737	723
Drikkeglas	4000	1777	1865
Andre Varer, slebne	132	98	156
Andre Varer, uslebne	658	977	1289

Produktionsværdien for disse Varer er opgjort til

i 1913........ 1,0 Mill. Kroner
i 1921........ 1,5 » »
i 1922........ 1,4 » »

Af Tallene fremgaar det, at Glasindustriens Produktion er en Del mindre end i 1913, og at Indforslen af Glasvarer er steget meget betydeligt.

Porcelænsindustrien.

Importværdi for Porcelæn og Fajance:

1913........ 2,5 Mill. Kroner
1921........ 9,0 » »
1922........ 8,1 » »

For nogle af de vigtigste Varegrupper kan anføres følgende Tal vedrørende Mængden af de importerede Varer (angivet i Tons).

Fajance:	1913	1921	1922
Sanitære Artikler	215	105	222
Service o. l., forgyldt	67	118	122
Andet Service	2076	2032	2696
Fajance ialt......	2358	2255	3040
Porcelæn og Bisquit:	1913	1921	1922
Service o. l., forgyldt	78	486	542
Andet Service	516	843	778
Teknisk Porcelæn	329	214	339
Porcelæn ialt....	923	1543	1659

For *Produktionens* Vedkommende foreligger kun Oplysning om Værdien (angivet i Mill. Kr.).

	1913	1921	1922
Fajance..........	1,0	2,3	1,7
Porcelæn	3,1	8,3	5,9
Ialt....	4,1	10,6	7,6

Ved Sammenligning med tidligere Aar maa det erindres, at der siden 1913 er anlagt 2 Fabriker for teknisk Porcelæn. Af teknisk Porcelæn fremstilledes i 1921 for 1,5 Mill. Kr. og i 1922 for 1,1 Mill. Kr.

Fabrikationen af Fajance og Porcelæn synes imidlertid til Trods for denne Udvidelse at være noget mindre nu end i 1913; samtidig er Indførslen, som anført, steget meget væsentlig. Regnet efter Værdien udgjorde Importen i 1913 40 pCt. af Forbruget og i 1922 lidt over 50 pCt.

VI. Jernindustrien.

Jernstøberier og Maskinfabriker.

Indførsel af forskelligt Støbegods og Smedegods.

	1913 Tons	1921 Tons	1922 Tons
Svære Ventiler, Riste, støbte Søjler, Lygtepæle m. v....	354	551	360
Grove, støbte el. smedede Maskindele	5 830	5 766	4 035
Pumper og Pumpedele	216	434	630
Radiatorer og Ribberør	315	1 198	3 763
Kakkelovne, Komfurer, Gryder o. l.:			
forniklede, emaillerede .	360	435	625
andre...............	1 008	1 334	2 058
Andet forniklet Støbe- og Smedegods	55	65	107
Andre grove, støbte el. smedede Varer	1 810	2 853	639
Raat smedede el. støbte Smaavarer til videre Forarbejdn.	80	101	61
	10 028	12 737	12 278

Produktion (Totalvægten af nedstøbt Gods).

	1913 Tons	1922 Tons
Bygningsstøbegods	15 900	11 400
Husholdningsstøbegods	2 500	1 200
Støbegods for Gas-, Vand- og Kloakanlæg	4 400	2 600
Landbrugsstøbegods	800	900
Andet og uangivet Handelsstøbegods	2 400	300
Maskingods til Salg	13 000	7 600
— til eget Brug	16 000	5 800
Staalblokke	9 000	
Nedstøbt paa Jernskibsværfter		3 900
	64 000	33 700

Opgørelserne for de to Aar er ikke ganske ensartede, og det er muligt, at der i 1913 er medtaget en Del — særlig mindre — Virksomheder, som maaske ikke er kommet med i Statistiken for 1922. Men selv naar dette tages i Betragtning, viser Tallene dog, *at Jernstøberiernes Produktion i 1922 endog har været betydelig mindre end i 1913.*

For enkelte Varers Vedkommende kan denne Nedgang tildels henføres til en Forøgelse i Importen. Dette gælder f. Eks. for Radiatorer og Ribberør, hvoraf der i 1913 blev indført 315 Tons og i 1922 3800 Tons, medens den danske Produktion samtidig er gaaet ned

fra 1570 Tons i 1913 til 900 Tons i 1922. Af Kakkelovne, Komfurer samt Ovne og Ovndele indførtes der i 1913 noget over 1100 Tons og i 1922 tæt op imod 1800 Tons. Samtidig er den danske Produktion gaaet ned fra ca. 11,000 Tons i 1913 til ca. 8000 Tons i 1922.

I de fleste andre Tilfælde er det Nedgangen i Forbruget, der er Aarsagen, og det er selvfølgelig her navnlig Tilbagegangen i Salget af Maskiner, der virker tilbage paa Støberiernes Produktion. Som det vil fremgaa af Tabellen over Indførslen af en Række Støbe- og Smedegodsartikler, er Importen taget under eet noget større end i 1913, og Nedgangen i Forbruget har saaledes ikke berørt Importen paa samme Maade som Produktionen.

Fremstillingen af Maskiner.

	1913 Mill. Kr.	1921 Mill. Kr.	1922 Mill. Kr.
Kraftmaskiner	11,3	20	10,8
Landbrugsmaskiner	4,9	8	7,6
Arbejds- og Værktøjsmaskiner	9,2	4,8	3,2
Andre Maskiner og Maskinanlæg	7,0	34,3	20,0
Smede- og Reparationsarbejde	7,4	11,3	10,6
Maskiner fremstillet paa Jernskibsværfter	0,2	17,9	11,4
	40,0	96,3	63,6

Statistikens Omfang samt Afgrænsningen mellem de enkelte Grupper er ret usikker og vistnok ikke ganske ensartet for de forskellige Aar; dette gælder saaledes for Gruppen »Arbejds- og Værktøjsmaskiner« og »Andre Maskiner og Maskinanlæg«. For saa forskelligartede Ting som de, der her er Tale om, vil en Sammenligning af Produktionens samlede Værdi let give et forkert Billede, idet der jo er Plads for en Række divergerende Prisforskydninger indenfor de enkelte Grupper. Det vil dog med Sikkerhed fremgaa af Tallene, at Produktionen i sin Helhed har været en Del mindre i 1922 end i 1913; dette udelukker ikke, at der for enkelte Varer som f. Eks. elektriske Maskiner har været en meget betydelig Fremgang (i 1913 fremstilledes der af Dynamoer og Elektromotorer 8200, i 1922 14 500), men til Gengæld er der andre Omraader, hvor Produktionen er gaaet saa meget stærkere tilbage. Dette gælder saaledes Petroleum-, Benzin- og Raaoliemotorer, hvoraf der i 1913 blev fremstillet omtrent 1800, medens Fabrikationen i 1922 kun androg 300. For Vindmotorer er Nedgangen endnu større, nemlig fra 1000 i 1913 til 150 i 1922.

Om Indførslen kan det oplyses, at der af alle Slags Maskiner i 1913 indførtes for 14 Mill. Kroner, i 1921 for 22 Mill. Kr. og i 1922 for 16 Mill. Kr. Disse Tal viser en umiskendelig Nedgang, og det synes, som om Nedgangen i Salget af Maskiner i endnu højere Grad har ramt Importen end den danske Produktion.

Cykleindustrien.

Indførsel af komplette Cykler og Cyklestel.

	Værdi	Mængde
1913	0,8 Mill. Kr.	23 000 Cykler
1921	4,2 » »	54 000 »
1922	3,3 » »	49 000 »

Den danske Produktion af Cykler har udgjort

1913	1921	1922
45 000 Cykler	42 000 Cykler	38 000 Cykler

Medens Forbruget af Cykler er steget med omtrent 30 pCt. — fra 68 000 i 1913 til 87 000 i 1922 — er den danske Produktion gaaet tilbage med 15 pCt. i samme Tidsrum. Indførslen er mere end fordoblet.

Kabel- og Traadindustrien.

A. Kabler og Ledningstraad.

Indførsel af Kabler og overspunden Ledningstraad.

	Værdi	Mængde
1913	2,0 Mill. Kr.	1516 Tons
1921	1,3 » »	388 »
1922	1,5 » »	809 »

Den danske Produktion af Kabler og overspunden Ledningstraad.

	Værdi	Mængde
1913	2,2 Mill. Kr.	1738 Tons
1921	9,7 » »	3800 »
1922	9,8 » »	4800 »

Den danske Fabrikation er steget meget betydeligt, og samtidig er Importen blevet omtrent halveret.

B. Traadfabrikater.

Værdien af Indførslen, Mill. Kr.

	1913	1921	1922
Jern- og Staaltraad	0,8	0,7	0,9
Kædevarer	0,2	0,5	0,5
Traadstifter	0,4	0,6	0,9
Pigtraad, Traadfletninger m. m.!	0,1	1,2	1,6
Ialt	1,5	3,0	3,9

Indførselsmængden, Tons.

	1913	1921	1922
Jern- og Staaltraad	3096	826	1454
Kædevarer	330	306	502
Traadstifter	2742	927	2060
Pigtraad	122	1020	1083
Traadfletning	147	614	952
Ialt	6437	3693	6051

Produktionsopgørelse for de vigtigste Varer.

Værdi Mill. Kr.

	1913	1921	1922
Jern- og Staaltraad	0,8	1,7	3,3
Kædevarer	0,1	0,4	0,5
Traadstifter m. v.	1,0	1,8	3,5
Pigtraad	0,3	0,3	0,4
Traadfletning m. v.	0,6	1,8	1,8
Ialt	2,8	6,0	9,5

Mængde.

	1913	1921	1922
Jern- og Staaltraad	3649	3079	7559
Kædevarer	313	470	500
Traadstifter m. v.	4676	3403	7082
Pigtraad	1265	626	909
Traadfletning	1070	1056	1800
Ialt	10973	8634	17850

Taget under eet er Importen gaaet noget tilbage, medens Produktionen er vokset ganske betydeligt. Kun paa et enkelt Omraade gør en modsat Bevægelse sig gældende, nemlig med Hensyn til Pigtraad. Her er Indførslen steget med 800 Tons, og samtidig er Produktionen formindsket med 3—400 Tons. For Traadfletnings Vedkommende er Importen forholdsmæssig vokset stærkere end Produktionen.

Jernskibsværfter.

Nybygninger	1913		1921		1922	
	Antal	Drægtighed	Antal	Drægtighed	Antal	Drægtighed
Dampskibe over 4 Reg. Tons Netto . .	6	5 474	23	22 682	12	12 919
Dieselmotorskibe .	5	15 064	8	24 725	6	20 266
	11	20 538	31	47 407	18	33 185

Desuden blev der bygget andre Skibe (mindre Motorskibe) og i 1922 1 Færge og 1 Kabeldamper.

Skibsværfternes Produktion er opgjort til følgende Værdi:

	1913	1921	1922
Nybygninger . .	13,5 Mill. Kr.	83,6 Mill. Kr.	47,2 Mill. Kr.
Reparationer . .	7,1 » »	34,7 » »	16,8 » »
	20,6 Mill. Kr.	118,3 Mill. Kr.	64,0 Mill. Kr.

Værdien af den paa Jernskibsværfterne stedfundne Maskinfabrikation er medtaget under Omtalen af Maskinfabrikerne.

Værftsindustriens Produktion er gaaet væsentlig ned fra 1921 til 1922, men var i sidstnævnte Aar meget større end i 1913.

Om Konkurrencen fra Udlandet giver Handelsstatistiken kun ret ufuldstændige Oplysninger, idet Værdien af de for danske Rederier paa udenlandske Værfter udførte Reparationsarbejder ikke medregnes i Handelsstatistiken:

	1913	1921	1922
	Millioner Kroner		
Af nybyggede Skibe indføres der . . .	6,4	37,3	21,0
- *ikke* nybyggede Skibe indføres der	1,7	17,7	6,1
Indførsel af Skibe . . .	8,1	55,0	27,1

Det synes, som om Indførslen af Skibe fra Udlandet i nogen Grad har fulgt samme Udviklingskurve som de danske Værfters Produktion.

Jernvareindustrien.

Indførsel.

Værdi (Millioner Kroner):	1913	1921	1922
Bolte, Skruer, Møttriker, Hestesko . . .	0,9	2,7	2,4
Beslag	0,3	1,0	1,0
Plove, Harver og andre Landbrugsredskaber	1,0	1,4	1,1
Spader, Skovle, Grebe, Leer	0,2	0,7	0,8
Vægte	0,2	0,5	0,5
Tilsammen . . .	2,6	6,3	5,8

Mængde (Tons):	1913	1921	1922
Bolte, Skruer, Møttriker, Hestesko . . .	2517	3277	3942
Beslag	660	485	765
Plove, Harver m. m.	2204	1179	1205
Spader, Skovle, Leer	309	335	643
Vægte	185	169	274
Tilsammen . . .	5875	5445	6829

For Landbrugsredskabernes Vedkommende er Indførslen gaaet ned til omtrent det halve, men for samtlige andre Grupper er Importen *større* i 1922 end i 1913; særlig gælder dette for den største Varegruppe, nemlig Bolte, Skruer, Møttriker, Hestesko m. v., hvor Indførslen er forøget med 50 pCt.

Med Hensyn til den danske Produktion af de ovennævnte Varer kan meddeles følgende Oplysninger:

Produktion (Millioner Kroner):	1913	1921	1922
Bolte, Skruer, Møttriker, Hestesko . . .	1,8	3,4	2,8
Beslag	0,5	1,0	1,1
Plove, Harver og andre Landbrugsredskaber	0,7	1,0	1,2
Spader, Skovle, Grebe, Leer	0,7	1,2	1,1
Vægte	0,2	0,5	0,7
Tilsammen . . .	3,9	7,1	6,9

Desuden fremstilles der paa Jernvarefabriker en Række andre Artikler, men de heromhandlede Varer repræsenterer mellem $^2/_3$ og $^3/_4$ af den samlede Produktion.

Desværre foreligger der vedrørende Jernvarefabrikernes Produktion ikke saadanne Oplysninger, at det er muligt at sammenligne Mængderne af de producerede Varer i 1913 og i 1922; de opgivne Tal for Produktionsværdien lader imidlertid formode, at Produktionen i 1922 i hvert Fald har været noget mindre end Produktionen i 1913.

For den mest betydende Varegruppes Vedkommende, nemlig Bolte, Skruer, Møttriker, Hestesko er det muligt at sammenligne Produktionsmængderne, og Tallene viser en *betydelig Nedgang:*

Produktion af Bolte, Skruer, Møttriker, Hestesko:

1913	1921	1922
6600 Tons	4960 Tons	5088 Tons

Blikvareindustrien.

Indførsel af forskellige vigtige Varer.

Værdi (Millioner Kroner):	1913	1921	1922
Arbejder af Blik til Husholdningsbrug m. v.	0,4	2,0	2,1
Arbejder af fortinnede Jernplader . .	0,1	1,2	0,6
Arbejder af forzinkede » . .	0,1	0,7	0,8
	0,6	3,9	3,5

Mængde (Tons):	1913	1921	1922
Arbejder af Blik til Husholdningsbrug m. v.	360	650	955
Arbejder af fortinnede Jernplader . .	55	808	380
Arbejder af forzinkede » . .	131	703	1004
	546	2161	2339

Tallene viser, at Indførslen er vokset meget stærkt.

For *Produktionens* Vedkommende er det ikke muligt at foretage en talmæssig Sammenligning mellem Aarene 1913 og 1922, idet der for dette sidste Aar ikke foreligger Oplysninger om Produktionen paa en af de store Blikvarefabriker.

En skønsmæssig Bedømmelse vil give til Resultat, at Produktionen i hvert Fald ikke er vokset tilnærmelsesvis saa meget som Importen.

VII. Træindustrien.

Pianoindustrien.

Indførsel af Pianoer og Flygler.

	Værdi	Antal
1913.......	1,1 Mill. Kroner	3565
1921.......	2,4 » »	3889
1922.......	2,1 » »	3232

Produktion af Pianoer og Flygler.

	Værdi	Antal
1913.......	2,5 Mill. Kroner	2793
1921.......	2,2 » »	1244
1922.......	3,5 » »	2066

Antallet af indførte Pianoer og Flygler er saaledes gaaet ned med 10 pCt. fra 1913; de danske Fabrikers Produktion er samtidlg dalet med 25 pCt.

Møbelindustrien.

Værdien af importerede Møbler.

1913..........	0,7 Mill. Kroner
1921..........	2,6 » »
1922..........	2,2 » »

Importmængden har været:

	1913	1921	1922
Møbler alle Slags	425 Tons	1506 Tons	1367 Tons

Stigningen er meget betydelig. Før Krigen leverede den danske Møbelindustri saa godt som alt, hvad der brugtes af Møbler her i Landet. Under Krigen var der en betydelig Eksport særlig til Norge, og mange Udvidelser fandt Sted. Nu er Eksporten ophørt. Der foreligger ingen Statistik over Produktionens Størrelse, men en betydelig Arbejdsløshed viser, at Produktionen er gaaet tilbage.

Kurvemagerindustrien.

Indførsel af Kurvemøbler.

	Værdi	Mængde
1913......	0,02 Mill. Kroner	9 Tons
1921.......	1,3 » »	443 »
1922.......	0,8 » »	350 »

Den danske Produktion af Kurvemagerarbejder havde i 1913 en Værdi af 0,4 Mill. Kroner, heraf repræsenterede Fabrikationen af Kurvemøbler, der androg 100 Tons, de tre Fjerdedele. For de senere Aar findes ingen Opgørelse over Produktionen, men af Nedgangen i Antallet af beskæftigede Arbejdere fremgaar det, at den stærke Import, der nu er tre Gange saa stor som hele Forbruget i 1913, har haft en betydelig Nedgang i den danske Produktion til Følge. Antallet af Arbejdere er nemlig gaaet ned til en Trediedel af Antallet før Krigen.

VIII. Teknisk-kemisk Industri.

Oliemølleindustrien.

Af vegetabiliske Olier — undtagen Salatolie og Bomuldsfrøolie — indførtes der for følgende Beløb

i 1913	9,9 Mill. Kroner
i 1921	9,3 » »
i 1922	15,3 » »

Importmængden for:

	1913	1921	1922
Jordnødolie...	2 028 Tons	609 Tons	1 382 Tons
Kokosolie....	6 644 »	2 641 »	6 202 »
Sesamolie....	1 618 »	423 »	998 »
Soyaolie......	— »	313 »	2 524 »
Tilsammen...	10 290 Tons	3 986 Tons	11 106 Tons

De danske Oliemøllers Produktion var af Kokos-, Palmekerne-, Sesam-, Jordnød- og Soyaolie i 1913 27 400 Tons, i 1921 54 200 Tons og i 1922 57 600 Tons.

Der er en meget betydelig Eksport af disse Olier, i 1922 saaledes 12 700 Tons og i 1913 10 500 Tons.

Medens den samlede Importmængde for de her omhandlede Olier er nogenlunde den samme i 1913 og 1922, er den danske Olieindustris Produktion nu vokset til over det dobbelte af Produktionen i 1913.

Bomuldsfrøolie har hidtil kun lejlighedsvis været fremstillet herhjemme; i 1922 har Produktionen været ca. 500 Tons.

Importen af Bomuldsfrøolie udgjorde:

	Værdi	Mængde
i 1913	2,7 Mill. Kroner	4 042 Tons
i 1921	8,5 » »	6 036 »
i 1922	4,4 » »	3 766 »

Gummiindustrien.

Importen af Varer af Gummi har andraget:

i 1913	6,3 Mill. Kroner
i 1921	11,9 » »
i 1922	13,8 » »

Importmængden for de vigtigste Varer:

	1913	1921	1922
Cykle- og Autodæk .	524 Tons	706 Tons	1 177 Tons
Slanger	31 »	114 »	216 »
Simple Arbejder af Kautschuk, herunder Massivringe .	49 »	311 »	422 »
Andre Varer	206 »	214 »	180 »

Indførslen er saaledes langt større end i 1913. Om Produktionen foreligger ikke Oplysninger. En stor Del af det stærkt stigende Forbrug bliver utvivlsomt dækket af den udenlandske Industri.

Sæbeindustrien.

Indførsel af Sæbe og Vaskepulver.

Værdi	1913	1921	1922
	Mill. Kroner		
Toiletsæbe	0,1	0,5	0,5
Sæbe til Husholdningsbrug	0,1	0,6	0,7
Sæbe til teknisk Brug	0,1	—	—
Ialt...	0,3	1,1	1,2

Mængde	1913	1921	1922
	Tons		
Toiletsæbe	38	98	111
Sæbe til Husholdningsbrug ...	166	487	620
» - teknisk Brug	437	25	48
Ialt...	641	610	779

Den danske Sæbeindustris Produktion og Værdi

	1913	1921	1922
	Mill. Kroner		
Toiletsæbe	2,0	5,3	6,0
Sæbe til Husholdningsbrug	5,5	11,9	10,6
» - teknisk Brug		0,3	0,5
Tilsammen... Mill. Kroner	7,5	17,5	17,1

Mængde	1913	1921	1922
		Tons	
Toiletsæbe	1 987	1 952	2 251
Sæbe til Husholdningsbrug	16 683	14 520	15 637
» - teknisk Brug	360	208	244
Tons...	19 030	16 680	18 132

Der er saavel indenfor Importen som indenfor Produktionen sket en Del Forskydninger mellem de forskellige Varegrupper. Indførslen af Sæbe til teknisk Brug er saaledes gaaet stærkt tilbage, og det samme gælder — omend i noget mindre Grad — for Produktionens Vedkommende. Baade med Hensyn til Toiletsæbe og Husholdningssæbe viser Importen en ret betydelig Fremgang. Produktionen af Toiletsæbe er vokset en Del, men forholdsmæssigt ikke saa meget som Indførslen. Produktionen af Husholdningssæber er derimod gaaet tilbage. Nedgangen gælder udelukkende Fabrikationen af bløde Sæber, der er gaaet ned fra 14 700 Tons i 1913 til 12 500 i 1922. Fabrikationen af faste Husholdningssæber er steget fra 2000 Tons i 1913 til 3100 Tons i 1922.

Taget under eet, er Indførslen 20 pCt. større end i 1913, medens Produktionen er gaaet tilbage med 5 pCt.

E.

Mindre Meddelelser.

Arbejdsgiverforeningens Lovsamling.

Arbejdsgiverforeningen har haft den gode Ide at samle de mange Love, Forordninger og Cirkulærer, der nu til Dags har Interesse for Industri og Haandværk, i en let overskuelig Haandbog med Titlen »Dansk Arbejdsgiverforenings Lovsamling«. Bogen sælges til en Pris af 5 Kr. og vil sikkert hurtigt vise sig at være uundværlig i enhver industriel Virksomhed.

Noter fra U. S. A.

At det økonomiske Barometer over De Forenede Stater er begyndt at dale, er ikke til at tage fejl af. Mange Smaating og store Ting viser det.

For de første seks Maaneder af dette Aar var der et Underskud paa Handelsbalancen paa 141 Mill. Doll.; Eksporten fra U. S. A. til Evropa har været paa 950 Mill. Doll. d. v. s. Halvdelen af den samlede Eksport, og Importen fra Evropa var ganske vist kun 613 Mill. Men til Gengæld var paa Handelsbalancen overfor de andre Dele af Jorden et Underskud paa 478 Mill. — saa den samlede Balance gav det forannævnte Minus. Alle Maanederne siden 1. Februar har haft en saadan passiv Handelsbalance; Juli bragte dog et Omslag heri — men om man tør regne det for et varigt Bedringstegn meldes intet om; denne Maaned viste en Indførsel paa 284 Mill. Doll., men en Udførsel paa 310.

Antallet af Industriarbejdere, der er i Arbejde, var i Juli Maaned 5 pCt. mindre end i Juni, og man antager det yderligere er faldet for Augusts Vedkommende.

Selv Automobilfabrikationen mærker Nedgangen. For Juli var dens Produktion 10 pCt. mindre end for Juni — men ganske vist endnu 30 pCt. større end paa samme Tid ifjor. Byggefagenes Beskæftigelse sank i Juli omtrent en 15 pCt. i Forhold til forrige Maaned; i Forhold til samme Tid ifjor var Nedgangen mere end 20 pCt.

Olieeksporten er stadig høj. For Regnskabsaaret 1922—23 var den 46 pCt. større end for forrige Aar hvad Raaolie angaar; for raffinerede Olier var Fremgangen mindre, ca. 16 pCt. Udførslen af *Hvedemel* var for det samme Tidsrum dalet, i forrige Aar, altsaa 21—22, var den paa 15,7 Mill. barrels og til en Værdi af 97 Mill. Doll., i 22—23 var den gaaet ned til 14,8 Mill. Doll. og til en Værdi af 83 Mill. Doll.

I det hele er det amerikanske Landbrugs Kaar vanskelige; det viser sig ogsaa deri, at adskillige opgiver at dyrke deres farms, saaledes er i Pensylvanien 9000 farms forladte og gaaet ud af Drift — med ialt 300 000 acres, d. v. s. 10 pCt. af Statens dyrkbare Jord.

Fra 1910 til 1920 opgives Vareproduktionen i U. S. A. at være steget med 80 pCt., det vil sige steget dobbelt saa stærkt som Befolkningens Tal; den industrielle Produktion er endda steget adskilligt stærkere end 80 pCt. Under de nuværende Forhold i Evropa maa det meste af denne Forøgelse af Varer blive i U. S. A. og absorberes der — men kan det aabenbart ikke; og ikke mindst fordi det amerikanske Landbrugs Købeevne er svækket. For at ophjælpe denne, og navnlig for at bevare saa meget af den økonomiske Fordel ved dets egne Erhverv, arbejdes der for Tiden stærkt for at skaffe den kooperative Ide Jordbund i Staternes Landbrugsbefolkning.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Industrien og Fængselsvæsenets Arbejdsdrift.

Fra Tid til anden har der mellem Ledelsen af Fængselsvæsenets Arbejdsdrift og de forskellige Erhvervsorganisationer været ført Forhandlinger angaaende den Konkurrence, som Fængselsvæsenets Arbejdsdrift paa adskillige Omraader har paaført de private Virksomheder. Fornylig har der saaledes været forhandlet med Arbejdsdriften angaaende en bestemt Statsleverance. Resultatet af denne Forhandling er blevet, at der med Ledelsen af Fængselsvæsenets

Arbejdsdrift er truffet en Aftale, hvorefter denne er rede til at forhandle med et af Arbejdsgiverforeningen, Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk og Industriraadet nedsat 3 Mands Udvalg om eventuelle Klager fra nævnte Organisationers Medlemmer over den Maade, hvorpaa Arbejdsvirksomheden i Straffeanstalterne gennemføres. Fængselsvæsenets Arbejdsledelse har endvidere erklæret sig rede til ikke blot at forelægge nævnte Udvalg enhver Oplysning om Fangearbejdets Omfang og Art, som Udvalget maatte ønske, men ogsaa indtil videre at give Udvalget Lejlighed til at udtale sig, før nye Fag inddrages under Fængselsvæsenets Arbejdsvirksomhed.

Til Medlem af det paagældende Udvalg har Industriraadet for sit Vedkommende udpeget Industriraadets fungerende Formand, Direktør Benny Dessau.

Landbrugsudstilling i Mitau.

Af det herværende lettiske Konsulat er Industriraadet blevet gjort opmærksom paa, at Mitaus Landbrugs Centralforening afholder en Landbrugsudstilling i Mitau i Dagene fra 7.—9. Oktober d. A.

Udstillingen omfatter Landbrugsprodukter, Husdyr, Mælkeri, Havebrug, Biavl, Landbrugsindustri, Landbrugsmaskiner etc.

Firmaer, der maatte være interesserede i nævnte Udstilling, vil kunne erholde nærmere Oplysninger i Konsulatet.

Industriforeningens Foredragssæson i Efteraaret 1923.

Ligesom i tidligere Aar vil Industriforeningens Foredragsserie i den kommende Sæson komme til at omfatte dels industripolitiske Emner og dels underholdende og almen-belærende Emner.

Foreningens nye, smukke Foredragssal vil blive taget i Brug straks fra Sæsonens Begyndelse, nemlig Mandag den 15. Oktober, da Formanden for Arbejdsgiverforeningen, Bogtrykker *H. Langkjær* indleder en Diskussion om »Industrien og de sociale Problemer«.

Mandag den 29. Oktober holder Forfatteren, Dr. *Krarup-Nielsen* sit Foredrag om: »En Østerlandsfærd« med Lysbilleder. Mandag den 12. November taler Generalkommissær *F. Riise* om: »Brasilien og Verdensudstillingen i Rio de Janeiro« med Lysbilleder, og endelig Mandag den 26. November taler Dr. phil. *Fr. Poulsen* om: »Det moderne Grækenlands Folke- og Erhvervsliv« med Lysbilleder.

Fra Biblioteket.

Den, som med Opmærksomhed studerer Bibliotekets nye Katalog, kan ikke undgaa at bemærke, at der hist og her er Huller, d. v. s. at Biblioteket har f. Eks. Tidsskriftrækker, hvori der af en eller anden Grund mangler Bind. Og det hænder — ikke i de allersidste, men i Bindene, der kom under Krigen, er det sket — at der inde i Bindene mangler flere Sider; i ganske enkelte mangler der endog saa mange Hefter, at Bindene foreløbig staar uindbundne.

Hvad der her meddeles, er desværre ikke enestaaende for Industriforeningens Bibliotek; det gælder de fleste Biblioteker, og trods alle Anstrengelser er det hidtil ikke lykkedes ret mange at kunne melde komplet. Hefterne, der mangler, er i Reglen de samme, og Manglen skyldes den Omstændighed, at den Sending, som f. Eks. fra Amerika var bestemt til Kontinentets Abonnenter, er forulykket undervejs, og Restoplag findes ikke.

Læseren har sikkert allerede forstaaet Hensigten med denne ligefremme Meddelelse — det kunde jo hænde, at Fabriker eller Virksomheder tilfældigvis havde været heldigere, og det kunde jo ogsaa tænkes, at der i Arkiverne laa gamle afbenyttede Hefter eller hele Bind af ældre og nyere Tidsskrifter, som netop vilde være egnet til Indlemmelse her i Biblioteket.

I Krigens Tid taltes saa meget om Bibliofiler — efterhaanden brugtes Ordet ikke uden en vis Foragt, men alligevel maa det ikke glemmes, at mange store Biblioteker skylder Bibliofilerne deres Mangfoldighed. Vort Bibliotek har ganske vist haft adskillige Venner — ikke blandt de egentlige Bibliofiler, men selv den gavmildeste Bibliofil kan ikke glæde Biblioteket saa meget, som de industrielle Firmaer kan ved at sende det de Tidsskrifter og de Bøger, som ikke længere bruges, maaske endog blot fylder op i det daglige. Henvisningen til de bibliofile Givere skal kun undskylde, at Biblioteket gaar den »ikke længere usædvanlige Vej« at anmode, bede.

Paa et Punkt *kan* Biblioteket ikke undvære Firmaerne: men dèr er den Trøst, at Firmaerne snart ikke vil kunne undvære Biblioteket. Det er m. H. t. *Katalogsamlingen.*

En tidligere Anmodning til Firmaer frugtede straks; den lille, mere tilfældige Udtalelse i Tidsskriftets Hefte 17 gav igen et Udslag; men det er langtfra nok. For tredie Gang indskærpes det nu her, at Katalogsamlingen venter paa at se, hvad *De* har at byde frem, og Biblioteket vilde være taknemlig for at modtage Firmakatalogerne nu, da det biblioteksmæssige Arbejde tager sin Begyndelse.

I indeværende Maaned vil alle Katalogerne blive faggrupperede, og et følgende Hefte vil meddele Oversigt over Firmaerne, og saa var det maaske lige saa godt, at Deres var med straks.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 20 15. OKTOBER 1923

Skotøjsindustrien efter Kriseværnets Bortfald.

SOM bekendt lykkedes det ikke at faa opfyldt de Betingelser, som var en Forudsætning for Bibeholdelsen af den ekstraordinære Krisetold, der var indført for Skotøjsindustrien som Erstatning for Importreguleringens Ophør. Fra Fabrikanternes Side havde man vel bøjet sig og akcepteret de stillede Betingelser, men Arbejderne nægtede for deres Vedkommende at gaa med til Ordningen, og dermed bortfaldt Krisetolden pr. 1. Juli. Den Omstændighed, at Skotøjsindustrien alligevel siden med Hensyn til sin Beskæftigelsesgrad har arbejdet ret tilfredsstillende, har paa Basis af de mørke Forhold, som i sin Tid fra Industriens Side blev stillet i Udsigt, hvis Kriseværnet bortfaldt, vakt nogen Opmærksomhed. Forholdet har imidlertid sin Forklaring, og paa Grundlag af Materiale, som er stillet til vor Raadighed fra Skotøjsfabrikantforeningen, ser vi os i Stand til at fremkomme med følgende Redegørelse.

Efter at Skotøjsindustrien i Løbet af Aarene 1921 og 1922 havde været udsat for en Valutadumping-Konkurrence af stadig stigende Voldsomhed, blev der endelig ved Importreguleringsloven i August 1922 truffet Foranstaltninger til at værne denne Industri. Indførslen af Skotøj var da vokset fra en normal Import af ca. 288 000 kg for hele Aaret 1913 til gennemsnitlig ca. 90 000 kg pr. Maaned i første Halvaar af 1922, og den danske Skotøjsindustri havde efter 1½ Aars ødelæggende Krise ikke Modstandskraft til ved egen Hjælp at fortsætte den ulige Kamp.

Importreguleringsloven kom da som en Redning i sidste Øjeblik for at afværge det fuldkomne Sammenbrud, man stod overfor, men rigtignok tillige som en Overraskelse og paa et Tidspunkt, da de fleste Skotøjshandlere allerede havde gjort deres Bestillinger for Efteraarssæsonen, hvilket under de herskende Forhold atter vilde sige, at der var anbragt store Ordrer i Udlandet. De danske Regeringsmyndigheder ansaa det for nødvendigt at tage et vidtgaaende Hensyn til de saaledes allerede afgivne Bestillinger, og Følgen maatte ret naturligt blive, at Importreguleringen først i Løbet af nogen Tid kom til at virke fuldt efter sin Hensigt.

Derfor blev den Stigning i Arbejdertallet, man ellers havde ventet, heller ikke saa iøjnefaldende, men dog maa det ikke glemmes, at det til Gengæld lykkedes at standse den fortsatte Nedgang, idet Importreguleringen gav Industrien baade nyt Haab og nye Kræfter. Fra August Maaned 1922 til Udgangen af Aaret holdt Beskæftigelsesgraden sig nogenlunde konstant for derefter i Begyndelsen af Aaret 1923 at stige umiskendeligt. Stigningen udgjorde for den kjøbenhavnske Fabrikantforenings Virksomheder fra ca. 2100 Arbejdere til ca. 2400. Da Krisetoldværnet efter 1. April havde afløst Importreguleringen, fortsattes Stigningen, og Arbejdertallet i de nævnte Virksomheder kulminerede i Maj Maaned med ca. 2550. Efter Krisetoldens Bortfald udgjorde Arbejdertallet endnu i August ca. 2450. Samtidig var Importen pr. Maaned bragt ned til i Begyngyndelsen af 1923 at udgøre 20 à 25 000 kg, medens den i Marts sprang op til 78 000 kg, hvilket selvfølgelig maatte skade Industrien og hindre Arbejdertallets Vækst. Grunden til denne Importstigning var, at Importørerne paa dette Tidspunkt regnede med, at Importreguleringen vilde blive afløst af en forholdsvis høj Told, hvorfor alt, hvad der var givet Indførselstilladelse

for, blev indført, inden den forhøjede Told traadte i Kraft, nemlig fra 1. April.

Krisetoldværnet blev da ogsaa til Virkelighed, og i April Maaned sank Importen til ca. 30 000 kg for derefter i Maj at udgøre ca. 18 000 kg og i Juni knap 7000 kg. Disse Tal forklares meget naturligt, eftersom der, hvorledes man end bedømte Situationen, var en Mulighed for, at Tolden — nemlig ved Kriseværnets Bortfald — vilde blive mindre fra 1. Juli at regne, medens det modsatte var udelukket. Følgelig blev al Import, som kunde udskydes, udsat til efter Juni Maaneds Udgang. Til Gengæld var der straks i de første Dage af Juli, da Krisetolden altsaa beklageligvis var borfaldet, en meget betydelig Indførsel. Naar Importen i denne Maaned ikke desmindre holdtes indenfor det relativt beskedne Kvantum af ca. 53 000 kg og i August ikke overskred 40 000 kg, kan dette kun tilskrives den Omstændighed, at Landets Skotøjhandlere til det sidste havde vægret sig ved at tro, at Skotøjsarbejderne vilde nægte at medvirke til Kriseværnets Opretholdelse. I al Fald var der kommet et Moment af Usikkerhed ind, som selvfølgelig maatte hemme Importen, og Skotøjshandlerne gjorde da ogsaa i stor Udstrækning deres Bestillinger for den indeværende Efteraarssæson hos de danske Fabriker, hvorved de ikke alene var i Overensstemmelse med det nu stadig mere almindelige Ønske om at støtte dansk Arbejde, men ogsaa handlede ud fra en sund købmandsmæssig Betragtning, eftersom det maatte synes risikabelt at regne med en uhindret Import i Efteraarsmaanederne. De saaledes modtagne Ordrer satte følgelig de danske Fabriker i Stand til foreløbig og trods Importens fornyede Opsvulmen at fortsætte Driften i nogenlunde uforandret Omfang, hvorfor Arbejdertallet da heller ikke er undergaaet væsentlige Forandringer fra Juli til September. Med andre Ord: Kriseværnets gode Virkninger holdt sig længere end selve Tolden.

Afgørende for Situationen er imidlertid det andet og ganske uventede Moment, som er kommet til efter Kriseværnets Bortfald og som har bevirket, at Importen ikke hidtil har antaget de af Industrien med rette frygtede Dimensioner, nemlig Forholdenes Udvikling i Tyskland. Just i de kritiske Sommermaaneder, da det danske Marked atter vilde være lagt blot for den tyske Valutadumping, der har bevirket hele Misèren i vor Skotøjsindustri, naaede Priserne i Tyskland pludselig og uventet op imod Guldniveauet, og samtidig skabte den tyske Marks fuldkomne Sammenbrud et saadant Kaos for den tyske Industri, at denne, just som den stod parat til atter at kaste sig over det danske Marked — hvorom man i de foregaaende Maaneder havde faaet Beviser nok gennem hasarderede Tilbud m. m. — lammedes i afgørende Grad i sin paa een Gang morderiske og selvmorderiske Prispolitik. Siden er den tyske Valuta ganske vist faldet end yderligere og i panikagtig Grad, og skønt der herved stadig levnes store Gevinstchancer for tysk Eksport, der endnu den Dag idag maa betales dyrt af den normalt arbejdende danske Produktion, synes dog i denne Omgang den værste Brod taget af den tyske Konkurrenceevne, idet Priserne i Tyskland nu hastigt følger Valutabevægelserne.

Disse Forhold var det umuligt at forudse, den Gang Forhandlingerne stod paa om Krisetoldens eventuelle Fortsættelse, og naar der som sagt den Gang faldt Udtalelser fra Industriens Side om de meget alvorlige Forhold, man maatte regne med, hvis Krisetolden faldt bort, da kan det ikke nu lægges Industrien til Last, at man saaledes har forregnet sig, og at alt alligevel gaar saare godt. Thi for det første virker altsaa Kriseværnets gode Sider delvis endnu, og for det andet har jo netop den pludselige og uventede Indførelse af Guldpriserne i Tyskland i sine Virkninger godtgjort, med hvor fuld Ret den danske Industri gennem lang Tid har paaberaabt sig just de abnorme Forholds ødelæggende Karakter — noget som jo ingenlunde akcepteres lige villigt overalt.

Saaledes er Forholdenes Udvikling da i sjelden Grad kommet den danske Skotøjsindustri til Hjælp i en Stund, da Udsigterne maatte synes saare haabløse for den fortsatte Opretholdelse af vor indenlandske Skotøjsproduktion, men hermed er jo desværre ingenlunde givet, at disse Forhold vil vare ved, og til Trods for at den danske Industri er taknemlig for det Pusterum, man gennem Importbegrænsningen har skaffet den, har dette dog paa den anden Side ikke varet saa længe, at Industrien har samlet synderlig stor Modstandskraft til Imødegaaelse af eventuelle nye abnorme Konkurrenceforhold udefra. Skulde disse derfor paany indtræde, vil det være at haabe, at Industrien ikke atter overlades til sin egen Skæbne, navnlig ikke da det med fuld Føje tør siges, at den danske Skotøjs-

industri — hvilket jo ogsaa er anerkendt gennem Udtalelser af Handelsministeren m. fl. — ikke har benyttet Importregulerings-Perioden hverken til at berige sig paa Forbrugernes Bekostning endsige til Hovedpude, hvad denne Industri ved Skotøjsudstillingen i Industriforeningen i Foraaret d. A. tilfulde dokumenterede. Her viste den med berettiget Stolthed, hvor stærkt den kvalitativt er gaaet frem siden Krigens Ophør, medens samtidig en gros Skotøjspriserne under Importregulerings-Perioden kunde nedbringes med nogle Kroner pr. Par.

Alt ialt afgiver da Importreguleringen og Kriseværnet samt Forholdene ved dettes Bortfald de bedste Vidnesbyrd om det berettigede i Industriens Krav om Beskyttelse mod de abnorme Forhold, man har været ud for — og som man, eventuelt før man tror det, atter kan komme til at lide under. En Ting er i al Fald givet, baade Importregulering og Kriseværn har kun haft gode og positive Sider at opvise, medens Industrien loyalt har overholdt sine Tilsagn om ikke paa nogen Maade at udnytte Situationen med Hensyn til Priser eller lignende. Intet skulde da synes at hindre, at man, dersom Forholdene maatte gøre det ønskeligt, atter optager disse Forholdsregler som et Led i vor økonomiske Politik til Fordel for Hævdelsen af vort Samfunds økonomiske Sundhed og Landets finansielle Genrejsning.

Danmarks Brændsels- og Kraftkilder.

En interessant Udstilling i Teknologisk Institut.

Den Udstilling til Belysning af Danmarks Brændsels- og Kraftkilder, der for Tiden afholdes i Teknologisk Instituts Udstillingslokaler, og som er arrangeret af Indenrigsministeriets tekniske Udvalg, maa omfattes med megen Interesse. Thi ikke alene giver den vistnok for første Gang her i Landet en samlet og sjelden klar Oversigt over de indenlandske Brændsels- og Energikilder, vi raader over, men samtidig dokumenterer den gennem den supplerende Maskin- og Materieludstilling paa opmuntrende Maade, hvor langt vor hjemlige Industri er naaet med Hensyn til Fremstillingen af Kraftmaskiner og Tilbehør. Udstillingen rækker herved paa harmonisk Maade lige fra et Panorama over en dansk Bøgeskov med en blaanende Fjord i Baggrunden til de fineste og ypperligste Maaleinstrumenter for den elektriske Industri. Adskillige af vore bedste industrielle Firmaer er mødt op som Udstillere, og vi tror at turde sige, at Udstillingen vil virke overraskende i det brede Publikum, ikke blot ved at vise de store Reserver vi faktisk har i vor Tørveindustri, i vor Vand- og Vindkraft og i vore Skove, men ogsaa ved at vise, i hvor stor Udstrækning og paa hvor fuldendt Maade hjemlig Industri og Haandværk er i Stand til at levere den fornødne Teknik for Udnyttelsen af den heri indeholdte Kraft og Energi.

Formaalet med Udstillingen, der aabnedes i Overværelse af Indenrigsministeren og en større Repræsentation for Statsmagt og interesserede Parter, vil iøvrigt bedst fremgaa af de Ord, Formanden for Indenrigsministeriets tekniske Udvalg, Professor *Erik Schou*, fremsatte ved Aabningshøjtideligheden, og som lød saaledes:

»Formaalet med Udstillingen er at vise, at vi i vore Tørvemoser, Brunkulslejer, Skove og Vandkraftanlæg ejer Værdier, som ved rationel Udnyttelse kan nyttiggøres til Fremskaffelse af Varme og elektrisk Energi, samt at vor Jord er i Stand til at give direkte Bidrag til Løsningen af den Opgave, som Aar for Aar bliver vanskeligere, at fremskaffe det flydende Brændsel til Motorbrug, som Danmark ligesom alle andre Lande behøver i større og større Udstrækning. Dette Bidrag ydes i Form af Spiritus, som sikkert en Gang, og maaske om ikke lang Tid, vil begynde at erstatte Benzinen.

Tanken om at afholde denne Udstilling opstod indenfor Indenrigsministeriets tekniske Udvalg, og efter at have forelagt Planen for Indenrigsministeren og erholdt hans Billigelse, henvendte vi os til de interesserede Kredse paa de forskellige Omraader, som Udstillingen skulde omfatte. Tanken blev overalt mødt med den største Velvilje og Forstaaelse, hvilket vel tør betragtes som et Tegn blandt mange paa, at der her i Landet findes et levende Ønske om ved Arbejde med vore egne Hjælpekilder at bidrage til at fremskaffe Værdier samt at opnaa nogen Uafhængighed af Udlandet med Hensyn til Sikringen af de vigtige Livsfornødenheder: Varme, Lys og Motorkraft. Krigens Lære i denne Henseende er ikke glemt.

Planen om Udstillingen indeholdt foruden det nævnte tillige den Tanke, at man vilde godtgøre, at vor Industri er i Stand til at levere saa godt som alle de Maskiner og Apparater, som er nødvendige for at udnytte vore Brændsels- og Kraftkilder. Det var kort sagt

Tanken at vise, at vor Industri ogsaa i denne Henseende er bygget op paa et sundt og bredt Grundlag, saa at den er i Stand til at frembringe den Mangfoldighed af Varer, som kræves særlig til Indretning af de elektriske Anlæg med alt, hvad dertil hører.

Ogsaa i denne Henseende faldt Tankerne om Udstillingen i en god Jordbund, og man vil ved Gennemgang af Udstillingen se, at Industrien har sat sin Sympati om i maalbevidst Handling.

Paa enkelte Omraader, som maa tages i Betragtning ved den rationelle Udnyttelse særlig af vort Brændsel, har vi maattet søge Oplysninger i Udlandet, fordi det drejede sig om Opgaver, som ikke tidligere har ligget for her i Landet. Saaledes har vi faaet vigtige Bidrag til Belysning af Metoderne til Brikettering af Tørv og Brunkul samt til Tørring af Tørv ved Presning fra meget betydelige tyske Fabriker, og Komitéen føler Trang til at udtale sin Taknemlighed herfor. Ligeledes har Udstillingen fra Direktør Knud Nielsen, Siemens elektrische Betriebe, modtaget værdifulde Oplysninger angaaende Tørvekraftcentralen i Wiesmoor. Ogsaa paa ganske enkelte andre Omraader har Frembringelser af udenlandsk Industri fundet Plads indenfor Udstillingen, nemlig naar det drejede sig om specielle Apparater, der ikke fremstilles her i Landet, men som er af særlig Interesse.

Hvad for det første Tørven angaar, vil jeg gerne understrege, at vi, der nærer det Haab, at det vil lykkes at faa oprettet en Kraftcentral, der benytter Tørv som Brændsel, er ganske klare over, at den nuværende Tørveproduktion ikke derved i nogen Maade bør ændre Karakter. De Moser, som egner sig til Fabrikation af Husholdningsbrændsel, bør vedblivende forbeholdes dette Formaal, og Produktionen af Elektricitet er derfor henvist til at benytte Højmoser eller andre Moser, hvis Tørv ikke er egnet til Fremstilling af Husholdningsbrændsel. Af denne Art Moser, som man altsaa alene bør have for Øje, naar Talen er om Fremstilling af Elektricitet ved Tørv, har vi her i Landet betydelige Arealer, nemlig af Højmoser ca. 30 000 ha og desuden større Arealer af Lavmoser. Det tørre Tal 30 000 ha giver ikke nogen haandgribelig Forestilling om Tørvens Betydning som Brændsel til Fremstilling af Elektricitet, men naar det nævnes, at man af 1 ha Højmose paa $2^1/_2$ m Tykkelse kan fremstille 1 Mill. kWh., samt at Danmarks aarlige Elektricitetsforbrug for Øjeblikket er ca. 200 Mill. kWh., vil det ses, at de nævnte Moser kan danne Basis for en overordentlig betydelig Elektricitetsproduktion. Yderligere kan nævnes, at Store Vildmose indeholder ca. 6000 ha Højmose, Lille Vildmose ca. 6500 ha, samt Aamosen ca. 2000 ha. For at give en yderligere Forestilling om, hvor stor Store Vildmose egentlig er, skal det nævnes, at hvis man blot vilde henlægge $^1/_3$ af Store Vildmoses Areal

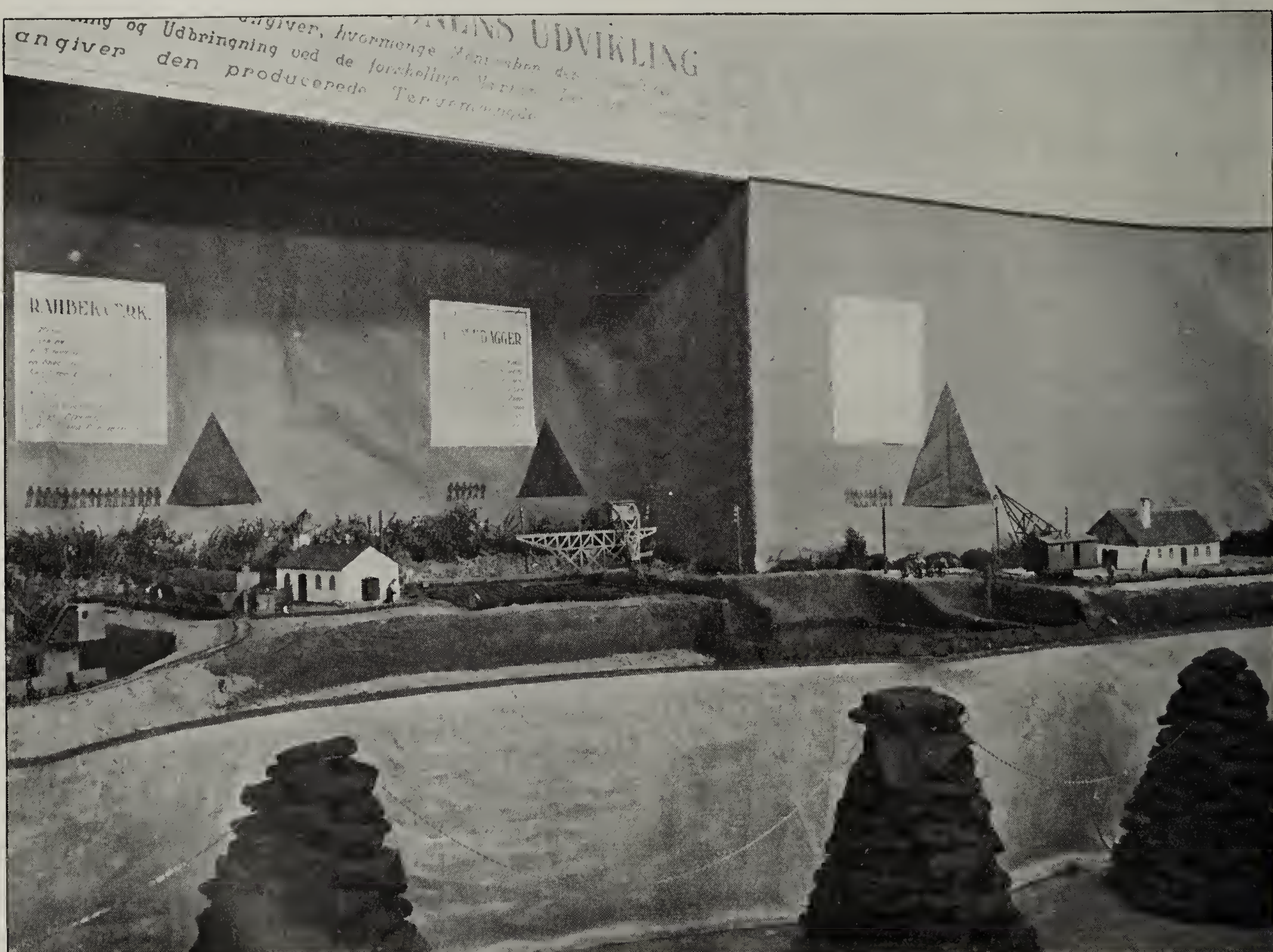

Plastisk Gengivelse af Tørvefabrikation.

til Elektricitetsproduktion, kunde man derved fremstille 25 Mill. kWh. aarlig i 80 Aar. For at anskueliggøre Værdien af Torven skal endelig nævnes, at Værdien af den Tørv, som kan produceres af 1 ha Højmose paa 2,5 m Tykkelse er, som Brændsel i en Kraftcentral, 40 000 Kr. med de nuværende Kulpriser; selvfølgelig maa de betydelige Produktionsudgifter for Tørven tages af dette Beløb, men disse Penge bliver i Landet, medens Betalingen for det udenlandske Brændsel jo for den væsentligste Del gaar ud af Landet.

De Brunkulslejer, vi besidder her i Landet, er jo kun smaa, og der vil næppe foreløbig blive Tale om at anvende dem til Brikettering, derimod er der Mulighed for, at Brunkullene kan finde fordelagtig Anvendelse til Produktion af Elektricitet. Det store Vandkraftanlæg, som er projekteret til Udnyttelse af Skern og Vorgod Aas Vand, er nemlig tænkt lagt paa et Sted, som ligger i ganske kort Afstand fra et Brunkulsleje, som indeholder ca. 650 000 Ts. Brunkul, kun dækket af et Lag Jord paa 2—3 m Tykkelse. Dette Leje kan derfor finde Anvendelse som Brændsel i en Brændselscentral i Forbindelse med Skernaa-Anlæget. Herved faar dette en velkommen Supplering paa de Tider af Aaret, da Vandmængden i Aaerne er forholdsvis ringe.

De danske Vandkraftanlæg adskiller sig fra f. Eks. de svenske derved, at de ikke som disse er direkte givet fra Naturens Haand. Her i Danmark maa Mulighederne for Vandkraftanlæg søges paa Generalstabens Højdekort, og Faldene maa skabes enten ved Opstuvning af den paagældende Aa eller ved at afskære denne ovenfor Anlæget og føre dens Vand i en Niveau-Kanal hen til Kraftstationen, hvor Faldet da kan udnyttes. Vandkraftanlægene giver derfor Anledning til ofte betydelige Jordarbejder, saaledes at den allerväsentligste Del af Anlægsomkostningerne udbetales som Arbejdsløn.

Som bekendt blev der under Krigen bygget flere betydelige Vandkraftanlæg, særlig Gudenaa-Anlæget, Karlsgaarde- og Harte-Anlæget. I Øjeblikket er man i Gang med Udbygningen af et Anlæg ved Vestbirk, og flere meget betydelige Anlæg er fuldt gennemarbejdet. De nuværende Vandkraftanlæg raader over ca. 10 000 HK., og Produktionen er ca. 15 Mill. kWh. pr. Aar. Blandt de projekterede Anlæg findes der nogle af meget betydelig Størrelse, saaledes Skernaa-Anlæget med 10 000 HK. og Anlæget ved Storaaen med 2500 HK.

Vindkraften er jo den uregerligste af alle Kraftkilder og tillige den vanskeligste at udnytte. Der er næppe noget Land i Verden, hvor man har arbejdet saa meget med Vindkraftens Udnyttelse som i Danmark. Det grundlæggende Arbejde blev gjort af la Cour, og han har senere faaet værdige Efterfølgere, saaledes at der her i Landet foruden de Mølletyper, der fremkom som Frugt af la Cours Arbejde, senere er op-

Elektriske Maskiner, Materiel, Akkumulatorer m. m.

staaet nye Konstruktioner. Problemet om Vindkraftens Anvendelse til Produktion af Elektricitet i stor Stil er endnu paa Overvejelsernes Stadium, men et vigtigt Skridt er allerede gjort, idet det er lykkedes ved Hjælp af den svingende Vindkraft at fremstille Vekselstrøm med konstant Spænding og konstant Periodetal, som direkte kan ledes ind i Højspændingsledninger.«

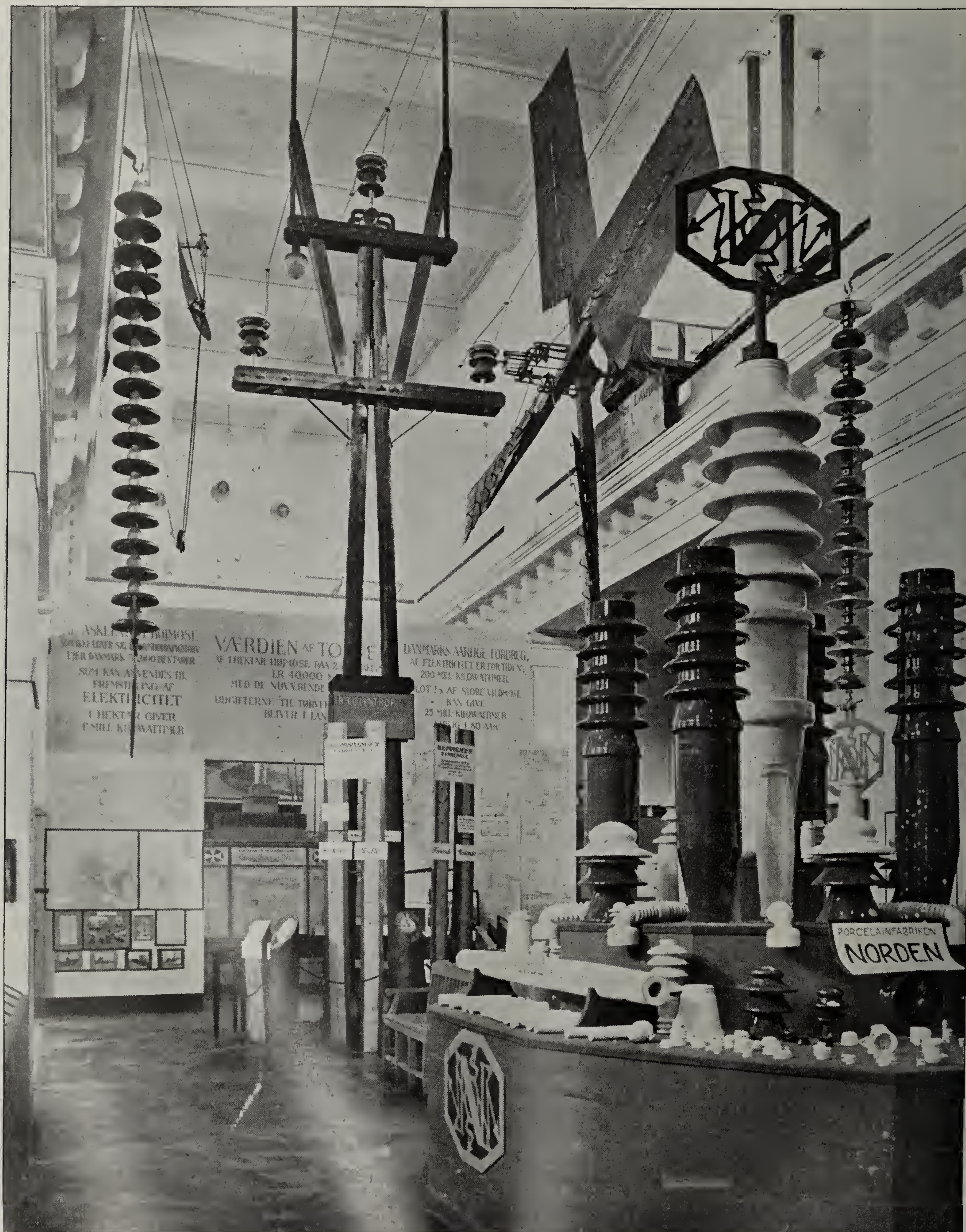

Isolatorer, Ledningsmateriel, Vindmotorer m. m.

Hovedinteressen paa Udstillingen samler sig naturligt om de talrige og udmærkede grafiske Fremstillinger, plastiske Modeller og Gengivelser fra vore Skove, Torvemoser, Brunkulslejer, Vandkraftanlæg m. m., som paa letfattelig Maade fortæller om vore hjemlige Brændsels- og Energikilder, om deres Udnyttelse og Muligheder. Overalt er man i Stand til at følge den stærke Udvikling af Tekniken, som just paa disse Omraader har fundet Sted under og efter Verdenskrigen. Dette anskueliggøres yderligere af den mere tekniske Del af Udstillingen. Vor Maskinindustri repræsenteres her af Firmaer som *A/S Atlas* med Dampturbiner og lignende, af *A/S Mahler* med Vandturbiner, *A/S Nordiske Kabel- og Traadfabriker* med Kabler og Ledninger, *A/S Akkumulatorfabriken* med Akkumulatorer, *Andersen & Meyer*, med Maaleinstrumenter, Smaamotorer og lignende, *A/S Titan, Thomas B. Thrige, Jydsk Elektro, Kjøbenhavns Elektromotorfabrik* m. fl. med Elektromotorer, Dynamoer og andet elektrisk Maskineri, medens Porcelænsfabriken »*Norden*« udstiller teknisk Porcelæn, Isolatorer og andet ligesom *Dansk Porcelænsfabrik*. Den elektriske Materielindustri viser gennem Udstillinger fra *A/S Laur. Knudsen, Nordisk Elektricitets-Selskab* og flere, hvor udmærket vor Industri arbejder ogsaa paa dette Omraade. *De danske Spritfabriker* udstiller teknisk Sprit til Motorbrændsel med nogle meget interessante Fremstillinger af Benzinforbrugets uhyre Vækst her til Lands, som i al Fald godtgør det nationaløkonomisk ønskelige i at oparbejde et indenlandsk Motorbrændsel. Af større Udstillere maa iøvrigt nævnes *A/S Burmeister & Wain*, som møder med Dieselmotorer, Dampturbiner m. m., *A/S Smith, Mygind & Hüttemeier* og *A/S Recks Opvarmnings Co.* med Kedelanlæg, Varmeanlæg og lignende, *Nyeboe & Nissen* med Fyringsanlæg og Røg-Analyseapparater, medens vor ypperlige Støberiindustri er repræsenteret af *N. A. Christensen* med Kakkelovne og Komfurer, hvilke sidste ogsaa vises af Maskinfabriken *Hans Hviid, O. Høiness* m. fl. Endelig udstiller *A/S Landbrugsmaskinkompagniet* og *Vindmotorfabriken Lykkegaard* Prøver paa danske Vindmotorer og andet Materiale til Udnyttelse af Vindkraft baade i større og mindre Anlæg.

Tilsidst maa nævnes de store instruktive Udstillinger fra Dansk Skovforening, fra Det danske Hedeselskab og Dansk Brændsels- og Kontrolforening.

Alt ialt er denne Udstilling af Danmarks Brændsels- og Kraftkilder af saare stor aktuel Interesse og vil forhaabentlig blive en Spore til et fortsat og mere planmæssigt Arbejde paa den rationelle Udnyttelse af vore indenlandske Hjælpekilder paa disse vigtige Omraader. Her er Stof nok til Overvejelse baade for dem, der i første Række skal raade for vor Valutas Genrejsning, saavel som for det store Publikum, der sikkert vil forstaa, at vi her til Lands langtfra er saa fattige paa Tilgang af Kraft og Energi som almindelig antaget.

Mindre Meddelelser.

Vor Handelsbalance.

De nu offentliggjorte Tal for vor Vareomsætning med Udlandet i August Maaned viser Rekorder baade for Importen og Eksporten, desværre samtidig et anseligt Underskud. Importen udgjorde nemlig 172 Mill. Kr. og Eksporten 140 Mill. Kr., hvoraf 7 Mill. Transitvarer. Den Bevægelse, man kunde glæde sig over i de første Sommermaaneder, hvor Indførselsoverskudet var bragt betydeligt ned, er saaledes altsaa desværre atter ophørt. For Maanederne Januar til August i indeværende Aar andrager Importen ialt 1265 Mill. Kr. og Eksporten 1003 Mill. Kr., hvoraf 48 Mill. Kr. Transit. Saa længe disse Forhold gør sig gældende, skulde man ikke synes, det var saa vanskeligt at finde *Aarsagerne* til den nuværende Valutamisère, og dog er det jo gaaet saaledes, at de lærde nu snart sagt er lige saa uenige herom, som de politiske Partier hidtil har været om *Midlerne* til at afhjælpe Forholdet.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Industriraadets Postgirokonto.

Paa given Foranledning meddeles herved, at Industriraadet har aabnet en Postgirokonto under Nr. 1566.

I Industriraadets Kassererkontor vil man kunne erholde alle i den Anledning ønskede Oplysninger, ligesom der dér haves en Fortegnelse over Postkontoindehavere.

Postpakker til Peru.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det ved en Lov af 18. Juli 1923 er bestemt, at alle til Peru ankommende Postpakker, der indeholder Varer, skal være ledsaget af Konsulatsfaktura.

Fra 1. Oktober 1923 at regne straffes Udeladelse af Konsulatsfaktura for Postpakker med Bøder paa 25 pCt. af Forsendelsens Værdi.

Eksport til Rusland.

Industriraadet har haft Besøg af Ingeniør A. Samuelson, Repræsentant for »Sewsapgostorg« (d. v. s. den nordvestlige Statshandel), som har oplyst, at denne Institution, der har sit Sæde i Petrograd, udfører omfattende Handelsoperationer med Udlandet.

Hr. Samuelson meddelte bl. a., at »Sewsapgostorg« modtager Varer i Konsignation, at disse Varer bliver opbevarede i »Sewsapgostorg«s Lagerrum, og at Prøver kan udstilles i Institutionens Bygning paa Newsky Prospekt. De hermed forbundne Omkostninger saavel som Toldudgifterne afholdes af »Sewsapgostorg«.

De industrielle Virksomheder, der maatte have Interesse i at blive gjort bekendt med de nærmere Regler for en saadan Konsignationsordning, kan ved Henvendelse til Industriraadets Sekretariat faa udleveret et Eksemplar af en af »Sewsapgostorg« udarbejdet Normalkontrakt.

Handelen med Rusland.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Indberetning fra den danske Regeringsdelegation i Rusland vedrørende Organisationen af Handelen i Rusland i al Almindelighed og Wneschtorgs Udøvelse af Kontrol med Handelsvirksomhed i Udlandet.

Indberetningen — der er bilagt med en Oversigt over Varer, der midlertidig er importforbudte i Rusland — henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Fra Biblioteket.

Katalog 1923 koster for Medlemmer 5 Kr.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er indgaaet i Biblioteket:

07 (064)
Spejlet. Historisk dansk Presseudstilling. Juli—August 1902. Kbh. 1902. 190 S. (Fol.)

331 2.
Brauer, Th. Lohnpolitik in der Nachkriegszeit. Jena 1922. 211 S.

331 23.
Harris, H. J. Present condition of the hand-working and domestic industries of Germany. Wash. 1902. 39 S.

331 24.
Innstilling fra Arbeiderkommisjonen af 1918 ang. spørsmålet om udbyttedeling. m. bilag. Kria. 1922. (2 Bd.)

331 24.
Aarum, T. Udbyttedeling d. v. s. Bilag til innstilling. Kria. 1922.

331 6.
Arbejdsløsheden i Danmark d. 15. Novbr. 1908 samt den siden 1. Januar 1908 udbetalte Arbejdsløshedsunderstøttelse. Kbh. 1908. 40 S.

331 98.
Foreløbig innstilling til lov om bedriftsråd m. v. i industri og handel fra flertallet i Arbeiderkommisjonen av 1918. Kria. 1919. 174 S.

331 98.
Debes, I. Socialisering. II. England. Kria. 1922. 149 S.

332 16.
Organisation du crédit industriel, commercial, agricole et foncier en Belgique. Bruxelles 1857. 179 S. (Folio.)

332 45.
Utlåtande med förslag till förordning om åtgärder till skydd mot såkallad valutadumping. Stockh. 1922. 135 S.

337 9.
Norges Industriforbund. Oversigt over Toldforanstaltninger i forskjellige Land. Kria. 1921. 59 S.

338 (43).
Bruns, H. Der Eisenwirtschaftsbund. Jena 1922. 94 S.

36 : 338.
Handbuch wirtschaftlicher Vereine und Verbände des Deutschen Reiches. Berl.-Lpz. 1913. 741 S.

523 1.
Heegaard, P. Stjerneverdenen. Verdensbilledet gennem Tiderne. Kbh. 1921. 424 S.

542.
Strauss, R. Verunreinigungen u. Verfälschungen. Verfälschungen von Chemikalien. Meissen 1921. 107 S.

629 113.
Lehmbeck, T. Das Buch vom Auto. 3. Aufl. Berl. 1917. 362 S.

634 9.
Weiss, F. Ingeniør Alex. Foss' Forsøg med Frembringelse af Egekulturer paa Hedebund. Kbh. 1922. 71 S.

656.
Oversigtskort over de danske Statsbaners Person- og Godsindskrivning. Kort (u. A. og St.). (Fol.)

656 2.
Jydske Jernbane 6. Section. Vamdrup—Kolding—Fredericia. Kort (u. A. og St.).

656 2.
Jydske Jernbane 1. Section. Aarhus—Randers. Kort (u. A. og St.).

658.
Kubié, W. K. Wegweiser zu kaufmännischer Bestätigung im Orient. Stuttg. 1918. 121 S.

677 3.
Official report. World cotton conference New Orleans. Boston 1919. 422 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 21 | 1. NOVEMBER | 1923

Landbruget og de øvrige Erhverv.

Nogle Betragtninger over Hr. Pinstrups Opfattelse af Vekselvirkningen mellem vore Erhverv.

UNDER Finanslovdebatten i Folketinget rejstes Spørgsmaalet om Landbrugernes Skatteansættelse. I Tilslutning hertil fremdrog Undertegnede det samlede Antal af Skatteydere i forskellige Erhverv og den gennemsnitlige Indkomst. Ifølge Statistiske Efterretninger for 12. September d. A. findes der i *Landbruget* ialt 300 348 Skatteydere med en gennemsnitlig Indkomst af 2604 Kr., medens *Haandværk og Industri* har 300 730 Skatteydere med en gennemsnitlig Indkomst af 3544 Kr., og *Handelen* har 108 942 Skatteydere med en gennemsnitlig Indkomst af 4587 Kr. *De øvrige Erhverv* tilsammen har 327 244 Skatteydere med en gennemsnitlig Indkomst af 3477 Kr. Ved Fremdragelsen af disse Tal bemærkede jeg, at det heraf maatte fremgaa, at det i al Fald for Statskassen ikke var tilstrækkeligt, at kun vort saakaldte bærende Erhverv, Landbruget, florerede.

Disse Bemærkninger gav senere hen Anledning til et Indlæg af Hr. *Pinstrup*, der tog Spørgsmaalet om vore Erhvervs indbyrdes Stilling op til Behandling, og for at belyse hvor urigtig Bemærkningen om »det saakaldte bærende Erhverv« var, fremstillede han Landbruget ikke blot som det faktisk bærende Erhverv, men som det Erhverv, paa hvis Bekostning samtlige øvrige Erhverv her til Lands levede.

Hr. Pinstrup henviste til Landbrugets store Eksport, som i 1913 udgjorde 87,9 pCt. af hele Landets samlede Udførselsværdi og i 1922 ca. 86,3 pCt. I sidstnævnte Aar var Værdien af den samlede Udførsel 1165 Mill. Kr., hvoraf Landbrugsvarer 1005 Mill. Kr. For at beregne »Landbrugets Nettoindtægt til Landet« fradrog Hr. Pinstrup herfra Værdien af de importerede Foder- og Gødningsstoffer, Landbrugsmaskiner m. m., som i samme Aar indførtes her til Landet, og som indgik i Landbrugsproduktionen, og kom derefter til det Resultat, at Overskudsværdien af Landbrugets Udførsel i 1922 androg 614 Mill. Kr. — hvortil kommer, at Landbruget desuden leverer Føden til Befolkningen her i Landet. Herom haves ingen paalidelig Statistik, men Hovedsagen var ogsaa, at Landbrugserhvervet altsaa bringer netto hjem til Landet 6 à 700 Mill. Kr. aarlig.

Hvis Hr. Pinstrup havde uddybet disse sine Beregninger over Landbrugets Nettofortjeneste noget mere, kunde man være ham taknemlig for at have leveret et Bidrag til det vanskelige Problem om Landbrugets nationaløkonomiske Rentabilitet, men det maa rigtignok fremhæves, at dette vigtige Spørgsmaal ikke kan besvares alene ved at trække de nævnte Importværdier fra Landbrugets samlede Eksportværdi. Saa lige til ligger Sagen desværre ikke! Men dens Løsning har øjensynlig heller ikke ligget Hr. Pinstrup saa stærkt paa Sinde som Tendensen i de efterfølgende Betragtninger, vi her skal tillade os at gengive ordret efter »Rigsdagstidende«.

Om de 6—700 Mill. Kr., som Landbruget bringer hjem, siger Hr. Pinstrup nemlig: »Disse Penge gaar imidlertid ikke saadan lige i Landbrugets eller Landbrugernes Lommer. Først tager jo Skibsfarten sin Part ved at sejle her til Landet de Foderstoffer og Gødningsstoffer, vi skal bruge, og ligesaa ved at sejle fra Landet

de Landbrugsprodukter, vi producerer. Altsaa Skibsfarten tager sin Part. Handelen tager sin Fortjeneste og tager den baade paa de Raastoffer, vi skal indføre, og paa de færdige Produkter, naar de udføres, og dernæst tager Haandværk og Industri deres Part for de Produktionsmidler, Landbruget skal bruge i sit Erhverv.«

Og for ikke at blive misforstaaet med Hensyn til sit særlige Syn paa Vekselvirkningen mellem de forskellige Erhverv tilføjer Hr. Pinstrup yderligere: »Og i vor Tid er det jo blevet saaledes, at de Virksomheder, jeg her har talt om, ikke mindst de sidste, tager først, tager efter eget Tykke, hvad der passer dem, i Kraft af Prisaftaler. Det er netop det svage Punkt ved Forholdene, som de er, at disse Erhverv i utilbørlig Grad gennem Prisaftaler tager en uforholdsmæssig Part og derved fordyrer Levefoden paa mange Maader. Landbruget derimod maa nøjes med Resten af den nævnte Indtægt. Vi kan ikke ved Prisaftaler bestemme noget om, hvad England skal betale for vort Smør eller for vort Flæsk, eller hvad f. Eks. Czeko-Slovakiet eller Tyskland skal give for vort Kød o. s. v. Nej, de andre, som leverer Produktionsmidler eller har Del i Omsætningen, tager først, de bestemmer, hvad de vil have, og vi (altsaa Landbruget) faar Resten.« Herefter mente Hr. Pinstrup logisk at kunne slutte, at de af Undertegnede fremførte Tal fra Skattestatistiken altsaa blot viser, at Haandværk, Industri og Handel tager mest, medens Landbruget, af hvis Produktion alle de andre tager deres væsentligste Fortjeneste, maa nøjes med de mindste Indtægter.

Det maa indrømmes, at den Landbruger, der kritikløst læser en saadan Tale, virkelig maa føle sig meget forurettet, naar han ser, hvor højt andre lever paa hans Bekostning, og hvor lidt der ifølge Skattestatistiken bliver tilbage til ham selv. For dem, der med Bekymring ser paa vort Lands nationaløkonomiske Stilling, og som endnu haaber paa, at man ved fælles Hjælp og Solidaritetsfølelse maa kunne overvinde de truende Vanskeligheder, vil der imidlertid være Anledning til nogle Betragtninger af delvis anden Karakter end Hr. Pinstrups.

For det første tror vi, at der selv indenfor Landbruget vil være mange, hvem Hr. Pinstrups Opfattelse af Erhvervenes indbyrdes Samarbejde vil falde for Brystet. Navnlig de af vore dygtige Landmænd, der — ofte baseret paa egne bitre Erfaringer — har tumlet med Rentabilitetsproblemet, og som husker vort Landbrugs nyeste Historie, vil sikkert sammen med alle øvrige Erhverv tage kraftigt Afstand fra Hr. Pinstrups særlige Sagsfremstilling, hvorefter Landbruget mir nichts dir nichts overtager baade Æren af og den moralske Ret til den samlede Sum, der fremkommer som Enderesultat af de forskellige Erhvervs gensidige Vekselvirkning. Ganske vist foregaar denne med Landbrugsvirksomheden som Basis, men rigtignok er denne samtidig i den Grad afhængig af de øvrige Erhvervs Støtte, at ingen af de samarbejdende Faktorer kan undværes, uden at det hele Resultat er illusorisk. Dette store og gensidige Samarbejde, der har udviklet sig historisk og rummer en enestaaende Organisation mellem Produktion og Omsætning, mellem Arbejde og Kapital, mellem By og Land, mellem Videnskab, Teknik og Naturkræfter, ser i Hr. Pinstrups Øjne saaledes ud, at først »tager« Skibsfarten sin Part, saa »tager« Handelen sin Fortjeneste og endelig »tager« Haandværk og Industri — man kunde næsten fristes til at sige Resten — i al Fald saa meget, at kun den yderst magre Part, der bliver tilbage, kan tilfalde Landbruget, til Trods for, at det dog er dette, der egentlig burde have samtlige 6 à 700 Mill. Kr. ubeskaaret!

Man maa nok spørge Hr. Pinstrup, hvad vort berømte Landbrug egentlig vilde stille op, hvis ikke Skibsfarten bragte Foderstofferne hjem over fjerne Have og atter sejlede de færdige Produkter til Eksportlandene, hvis ikke Handelen formidlede Indkøbene, organiserede Salget og tog sin Risiko, og hvis endelig Haandværk og Industri ikke ydede deres Part for just at gøre dansk Landbrugsvirksomhed til det, den er? Ogsaa var der Anledning til at spørge Hr. Pinstrup, om han har glemt, hvorledes moderne dansk Landbrug er blevet til, om han har glemt, at det ved Udviklingen af de nuværende Driftsformer var Handelen, der gik i Spidsen og viste Vejen med Hensyn til ensartede Produkter og med Kravet om høj Kvalitet, læggende tilrette den store Organisation, som siden har udviklet sig; hvorledes det var Videnskaben, der ydede den afgørende Indsats i Landbrugets, ikke mindst Mejerivirksomhedens, Udvikling, bistaaet af Teknik og Industri, der leverede de Midler, som skulde omsætte Teori i Praksis — altsammen Forhold, om hvilke det gælder, at det banebrydende Arbejde, der saaledes udførtes, meget

ofte maatte ske paa Trods af Modstand, Uforstand og Vrangvilje fra Landbrugets egen Side. Ethvert Kapitel i vort Landbrugs nyeste Historie er fuldt af Eksempler herpaa.

Som Modstykke til Hr. Pinstrups Tankegang burde man derfor snarere forestille sig, hvorledes den danske Landbruger vilde være situeret, om han ikke havde Skibsfarten, Handelen og Industrien til at hjælpe sig, om han sad isoleret, henvist til, hvad hans egen Jord alene kunde yde ham, og hvad hans lokale Marked kunde aftage, uden moderne Redskaber, uden Centrifuger, uden alt det, der kort sagt danner Basis for den Virksomhed, som ikke blot han, men alle danske Borgere er stolte af. Hvis han virkelig fulgte Hr. Pinstrups Tanker og vilde være sig selv nok, er vi bange for, at han ikke vilde være meget!

Noget andet er det, hvis der i Hr. Pinstrups Tankegang ligger det skjult, hvortil der hist og her i Landbruget ganske vist er Tilløb, nemlig at Landbruget egentlig selv burde være sin egen Skibsreder, sin egen Handelsmand, sin egen Fabrikant og egen Bankmand. Vi skal ikke komme nærmere ind paa denne Side af Sagen, blot fremhæve den ganske kort, idet vi tror, at den seneste Tids Begivenheder ogsaa blandt Landbrugets egne Mænd, og det ikke blandt de ringeste, har vakt en Erkendelse af, at man dog maaske allerede er gaaet for vidt i disse Retninger, at Landbruget til Skade for sig selv har fjernet sig for meget fra sin egen Virksomhed og egen naturlige Basis ved at ville overtage ogsaa Funktioner, som henhører under og effektivt kun kan udføres af de øvrige Erhverv, der hver for sig maa specialisere sig og begrænse sig for just at præstere det bedste. Enhver turde have nok at passe i sit eget!

Her er imidlertid ikke Stedet til nærmere at komme ind paa alle disse Forhold, hvorimod der fra Industriens Side vil være saa meget mere Anledning til at beskæftige sig med de af Hr. Pinstrups Paastande, der vedrører *Fordyrelsen af Levefoden.* Ifølge Hr. Pinstrup er det altsaa Industri og Haandværk, der gennem en ublu Prispolitik fordyrer Forholdene for Landbruget. Vi vilde tro, at det i den nuværende Valutasituation er lige det modsatte, der har Betydning. Thi ganske uanset, hvad man principielt kan strides om, hvorvidt Told fordyrer Varerne eller ikke, maa det i den nuværende Situation staa fast, at *den mest skæbnesvangre valutamæssige Indflydelse paa vore Byerhvervs Konkurrenceevne just stammer fra Landbrugets Produkter, som er prisbestemte af den høje Sterlingkurs.* Det er *hergennem,* at Levefoden fordyres for os alle, hergennem at Industriens Produktionsomkostninger bliver saa uheldigt paavirket.

Dette Forhold er og bliver det centrale i den nuværende Situation, og netop fordi Hovedparten af vor Eksport udgøres af Levnedsmidler, vil enhver Forringelse af vor Valuta give en øjeblikkelig Fordel for Landbruget, men samtidig med alvorlig Vægt sætte sig Spor just i Levefoden her i Landet, d. v. s. i Byerhvervenes Omkostninger.

Naar Hr. Pinstrup derfor efter sin Fremhævelse af det fra alle Sider udnyttede Landbrug vender sig direkte mod Industrien, burde hans Ord i Sandhed have været valgt med Varsomhed. Thi overfor Landbrugets store Eksport fremhæver Hr. Pinstrup, at »vor beskyttede Industri« klager over, at dens Produktion aftager og Import tiltager. Hr. Pinstrups Forstaaelse af dette Problem giver sig Udtryk i følgende Ord: »Det er jo meget beklageligt, at Industrien ikke kan konkurrere, ikke vil anstrenge sig tilstrækkeligt, men helst hygger sig bag de Toldmure, som den ligger bag ved, og forlanger endog højere Told, mere Told«.

Lad os først straks betone, at den danske Industris principielle Krav er Toldlovens à jour-Føring, altsaa at man gengiver Industrien det Værn, som den havde ifølge Toldloven, inden den danske Krone kom ind paa sit nuværende Skraaplan, d. v. s. inden Prisstigningerne havde gjort de nuværende Vægttoldsatser næsten illusoriske. Dette Krav skulde ikke synes urimeligt! Men hertil kommer, at den Form for »Hygge«, som Hr. Pinstrup misunder den graadige Industri, har givet sig Udslag i, at Industri og Haandværk i Modsætning til Landbruget — som har været saa at sige fri for enhver Konkurrence — siden Krigens og Blokadens Ophør har været udsat for den mest morderiske valutapræmierede Konkurrence udefra, som Historien nogensinde har kendt.

Tallene fra de særlig kriseramte Industrier, saasom Tobak og Skotøj, vil endnu staa i frisk Minde, og det vil huskes, *hvorledes man takket være Valutadumping i enkelte Maaneder i Krisens værste Tid naaede op paa Importkvanta, som svarede til, hvad man før Krigen normalt importerede i et helt Aar af vedkommende Vare.*

Dette tilmed til Priser, der udgjorde Brøkdele af de nøgne danske Produktionsomkostninger! »Tidsskrift for Industri« har nylig i sit Hefte for 1. Oktober d. A. bragt en indgaaende Oversigt over Fordelingen af Importen og Produktionen i Aarene 1913 og 1922 for en lang Række Industrier. Vi vil anbefale dette Materiale til Studium for fuldt ud at kunne vurdere det Hygge-Begreb, dansk Industri har kunnet glæde sig ved! Man vil deraf kunne se, at i 1922 udgjorde *den samlede Indførsel af saadanne Industrivarer, som vi selv kan frembringe, og som altsaa var direkte Konkurrence til danske Industrifrembringelser af tilsvarende Art* — d. v. s. Raamaterialer, Halvfabrikata og Varer, som slet ikke fremstilles her i Landet, fraregnet — *en Sum af 529 Mill. Kr.!* Tallet maa vække til dobbelt Eftertanke, naar man ser, at det altsaa ikke ligger saa forfærdelig meget under den Sum af 6 à 700 Mill. Kr., som Landbruget samtidig kunde opføre som sin Nettoeksport! Denne Sum fremkom da ogsaa ved forøget Importmængde i saa at sige alle Brancher paa den indenlandske Produktions Bekostning!

For at undgaa Prissvingningernes Indflydelse skal vi anføre Varemængderne for en Række Industrier, der kan tydeliggøre Bevægelsen. Vi vælger i Flæng blandt det anførte righoldige Materiale:

Import:

	1913	1922
Chokolade	c. 350 Tons	c. 2200 Tons
Cigarer	21 Mill. Stk.	80 Mill. Stk.
Uld- og Bomuldsstoffer	5600 Tons	7500 Tons
Trikotagevarer	318 —	c. 800 —
Konfektionsvarer	645 —	1600 —
Papir	14900 —	36100 —
Flasker og Glasvarer	736 —	3500 —
Porcelæn	923 —	1660 —
Cykler	23000 Stk.	49000 Stk.
Blikvarer	546 Tons	2340 Tons
Møbler	425 —	1370 —

og saaledes videre saa at sige alle danske Industrigrene igennem. Overalt Nedgang i Produktionen fra 1913 som Følge af en kolossal opsvulmet Import, der tilmed virkede dobbelt morderisk gennem de af abnorme Valutaforhold affødte Spotpriser.

Bortset fra et Par enkelte Indgreb paa ganske bestemte Omraader til Værn mod denne Konkurrence har Industri og Haandværk som bekendt fra Statens Side ikke haft det mindste Værn i denne Krise, alt imedens den Toldbeskyttelse, man tidligere havde, som nævnt er reduceret mere og mere som Følge af det stigende Prisniveau, der atter i saa væsentlig Grad skyldes vore Levnedsmidlers Prisbestemmelse gennem de høje Vestvalutaer.

De her anførte Tal maa iøvrigt tale for sig selv, og vi vilde tro, at den besindige og selvstændigt tænkende Landbruger, der faar dem for Øje, maa revidere sit Syn paa den danske Industris Stilling, hvorefter han vistnok ikke vil misunde Byerhvervene den Hygge, de efter Hr. Pinstrups Fremstilling glæder sig ved i Ly af deres høje Toldmure. Vi vil i al Fald se den Landmand, der vil ønske sit eget Erhverv ud for den samme vanvittige Konkurrence, baade med Hensyn til Opbydelse af Varemasser og Priser!

Vi tror endvidere, at det med denne Erkendelse samtidig vil staa ham klart, at det ikke blot kommer an paa at præstere de størst mulige Eksporttal, men at de Erhverv, hvis Arbejde resulterer i en Nedbringelse af vor Import, har nøjagtig samme nationaløkonomiske Værdi!

Vi tror saaledes, at de producerende Byerhverv med Sindsro kan fremlægge det Materiale, som har afgivet Basis for deres »Klager«, til offentlig Bedømmelse. Tilbage bliver der imidlertid et meget alvorligt Forhold, som baade i ekstraordinære og normale Tider i urimelig Grad »fordyrer Levefoden« for disse Erhverv, nemlig *Beskatningen.* Hr. Pinstrup burde ikke have overset, at Udgangspunktet for den Diskussion, han paa saa lidet heldig Maade har fort videre, laa i de forskellige Erhvervs Beskatning. Thi medens Industri og Haandværk baade direkte og indirekte gennem Beskatning af saa at sige alle de Former, hvorunder disse Erhverv arbejder, belastes i saa høj Grad, at de sammen med de øvrige Byerhverv altsaa betaler Hovedparten af samtlige Landets Skatter, saa nyder Landbruget som bekendt for alle Grene af sin Virksomhed, baade for sit Forbrug, sin Omsætning og sin Produktion en enestaaende Skattefrihed. Denne Skattefrihed, der altsaa intet har med den enkelte Landbrugers Skatteansættelse at gøre, er da ogsaa udelukkende sikret Landbruget i Kraft af dettes politiske Magtstilling her til Lands, og det vil derfor være mere klædeligt, om Landbrugets Syn paa den »toldbeskyttede« Industris misundelsesværdige Stilling gav sig noget andet Udtryk end den Tankegang, Hr. Pinstrup repræsenterer.

Alt ialt kan man da ikke andet end forbavses over, at Hr. Pinstrup har kunnet fremsætte disse Udtalelser og da navnlig paa det nuværende Tidspunkt, hvor baade Forholdene hjemme og ude — vi sigter saaledes ikke mindst til de nye Signaler i den britiske økonomiske Politik — turde opfordre til ikke at grave Kløften mellem vore Erhverv dybere, end den alt er, men tvertimod til at sætte alt ind paa at løse vore økonomiske Problemer ud fra solidariske og nationale Synsvinkler. Følger man disse Krav, som unægtelig synes mere og mere bydende, og hæver man vor økonomiske Diskussion op over den Atmosfære af Sneversynethed, Egennytte og Misundelse, som desværre endnu er almindelig, da vil man ogsaa komme til det Kernepunkt i det hele Problem, som Hr. Pinstrup ganske har ladet ligge — meget forstaaeligt ganske vist, men derfor ikke mere forsvarligt. *Dette Kernepunkt rummes i Industriens særlige Mission med Hensyn til at kunne beskæftige Danmarks voksende Befolkning* — overfor hvilket Problem Landbruget, som allerede nu kun kan beskæftige en Trediedel af Landets Indbyggere, som bekendt ganske maa melde Pas.

Povl Drachmann.

Vil England forandre sin Industripolitik?

Man vil udvide Krediten til Industrien for at lette Eksporten.

Det mest opsigtsvækkende paa den engelske Konference i London er det totale Omslag i den engelske Økonomipolitik i Forhold til den engelske Industri. Hidtil har man, som det vil være bekendt, koncentreret al sin Opmærksomhed om Genrejsningen af Pundets Guldværdi, medens Regeringen nu drøfter at inflatere den engelske Valuta og ved Seddelpressens Hjælp søge at raade Bod paa den industrielle Depression. Faderen til denne Plan, der ved første Øjekast forekommer en Smule letsindig, er Formanden i Barcley Banks Direktion, Mr. *F. C. Goodenough*, der sammen med *Mc. Kenna* har været de ivrigste Modstandere mod hele den engelske Deflationspolitik.

Goodenough pointerer, at det, England først og fremmest maa sørge for, er, at Storbritanniens Industri bliver reddet »fra den totale Undergang, som nu har truet den i mere end et Aar. Sagen er alvorlig, fordi vi nu rent industrielt set staar ved Afgrunden, og falder vi først i den, vil det ikke være muligt at komme op igen. Dertil er Konkurrencen altfor haard paa Markedet. Forsømmer England nu det rette Øjeblik til med fast Haand at gribe om Roret og ændre Kursen, er alt tabt«. Og for at forhindre at alt tabes, raader Goodenough til, »at man atter gør London til det store industrielle Laanemarked«. Kun ved at yde den engelske Industri store Laan kan England generobre sin industrielle Position. Konkurrencen fra Amerika er meget stærk, og støttes den engelske Industri ikke finansielt, vil den blive slaaet ned af den amerikanske, »fordi Amerika er villig til at skaffe sin Industri al den lange og billige Kredit, den mener at have Brug for«. Før Krigen hævdede London sin Stilling som finansielt Centrum ved Hjælp af sin relativt lave Diskonto og andre finansielle Fortrin, og hele den engelske Kreditgivning til Industrien resulterede i, at det strømmede ind med Ordrer, og dette havde, i Forbindelse med billige Priser, sikret England dets dominerende Plads paa Verdensmarkedet. Det er denne Position, der maa genoprettes, thi af den afhænger hele Englands Fremtid.

Hvad Mr. Goodenough her har udtalt, har givet Ekko over hele England, fordi man rent instinktmæssigt føler, at hans økonomiske Program kan hjælpe med til at redde den Industri, som nu er i Havsnød. Men hans Planer, der har vundet Tilhængere i selve Regeringen, kræver en stærk Udvidelse af baade Kredit- og Pengemængden, og dermed er man inde paa Inflations- og Deflationsspørgsmaalet.

Dette har Goodenough selv været opmærksom paa, men mener ikke, at man skal være særlig ængstelig ved at skride til en Kreditudvidelse, »der har til Maal at redde Industrien, fordi intet Offer her kan være for stort«. At der kan skabes Inflation og at meget ondt vil gaa i dens Spor, er sandt — men en fortsat industriel Krise vil skabe endnu større Arbejdsløshed og vil i Længden ganske ødelægge Industriens mulige Fremtid.

Hvad Forholdet Kredit til Industrien og Pengemængden angaar, mener G., at der er Rum for adskillig Udvidelse af den forhaandenværende Kredit, uden at man behøver at krænke de fastsatte Grænser for Seddeludstedelsen. »Dog hvis«, siger han, »den legitime Udvidelse af vor Industri vil kræve en større Pengemængde, vil det være en Misforstaaelse at opretholde en vilkaarlig fastsat Grænse ved Hjælp af en straffende Indgriben af Diskontoskruen. Saalænge England ikke har noget frit Guldmarked, er Diskontoen ikke effektiv, og der synes da, forudsat at vi balancerer i vort Budget og holder skadelig Spekulation i Tømme, ikke at være Mulighed for større Risiko. Det synes at være umuligt at forfølge en deflationistisk Pengepolitik efter Cunliffe Committee's Report.« (Den Komité, som blev nedsat efter Krigen for at opstille et Program for Genrejsning af den engelske Valuta.)

»Hvad det gælder om, er at redde Industrien — og jeg tror, jeg har vist Vejen ved mine Forslag.« Saaledes sluttede F. C. Goodenough, og hans Meninger har nu været diskuteret meget stærkt i den engelske Presse, men efter hvad *Times* for den 17. Oktober skriver, vil Goodenough sejre, »fordi alle i England føler, at de maa gøre alt for at redde det, der er ved at være Nerven i Storbritannien: *Industrien*. For den vil de syv Tiendedele af det engelske Folk kæmpe en

Kamp lige saa udholdende, lige saa fanatisk og lige saa sejrsbevidst som den, det kæmpede paa Fastlandets Slagmarker i den store Krig.«

Det er saadanne Stemninger, der for Tiden raader i Englands Industrikredse og i det engelske Folk, og ogsaa hos os gør man bedst i at følge Udviklingen i England baade den industripolitiske og den handelspolitiske med Agtpaagivenhed.

Svensk Industri og Udlandet.

Den svenske Eksportforening har udgivet et stateligt Propagandaværk.

Det er et virkelig gedigent og smukt Standardværk, som den svenske Eksportforening i disse Dage har udsendt for at vise Omverdenen, hvad svensk Industri er, og hvad den har at byde Udlandets Købere. Alt i dette Arbejde er saa stort og praktisk lagt an, at man langt ud i Fremtiden vil have Glæde og Nytte af at læse det og lære deraf.

Saasnart man aabner den store Bog, faar man et stærkt Indtryk af den Vederhæftighed og Akkuratesse, som præger det store Industrikort over Sverige. Det samme gælder den Registerfortegnelse, som følger efter; hele den Maade, den er redigeret paa, selve den typografiske Opstilling, gør det let for enhver uden Møje at finde, hvad han vil. Og selve Teksten er det en Fornøjelse at læse, fordi den ikke paa et eneste Punkt gaar udenfor den tilladelige Propagandaramme.

Bogens fornemste Opgave er at gøre Udlandet opmærksom paa de industrielle Virksomheder i Sverige og deres Produkter, og disse vigtige Afsnit, der er redigerede af Dr. *H. Eneborg* og Direktør *Erik Nylander*, er skrevet paa Engelsk. Det er store og lødige Afhandlinger, der ligesom i et Tversnit viser os hele Udviklingen. De mindre Specialafhandlinger, der flankerer disse, er bl. a. skrevet af saa velkendte Forskere som Professor J. A. Leffler, Kommerceraad A. F. Enstrøm og Direktørerne Amos Kruse og Bertil Traneus. Særlig disse to sidste Navne vil være kendte af danske Industrifolk fra deres kyndige Artikler om Industriproblemerne i Skandinavien.

De industrielle Monografier er disponerede saadan, at man paa en let og overskuelig Maade faar et fuldgodt Overblik over alt, hvad der hører til svensk industriel Foretagsomhed. Alt historisk og personalhistorisk unyttigt er udeladt, hvad der viser sig at være fuldstændig rigtigt i en Bog af denne Art. Her findes kun, hvad man har Brug for, men af nødvendigt Stof er intet udeladt. Hvad man ellers maa samle sammen fra mange forskellige Publikationer, findes her paa et Sted i koncentreret Form, og ogsaa for den danske Industri vil det have Interesse at gøre sig bekendt med dette Værk, som vi savner en Pendant til herhjemme.

J. L.

Mindre Meddelelser.

Bort fra Socialiseringen.

Efter det østrig-ungarske Monarkis Sammenbrud blev adskillige østrigske Ammunitionsfabriker »socialiserede«, d. v. s. overtaget af Staten. De socialiserede Fabriker arbejdede imidlertid med uhyre Omkostninger, og Bedriften kunde ikke betale sig, desuden slugte Fabrikernes Omdannelse til andre Formaal, f. Eks. Maskinindustri etc., betydelige Kapitaler, som det var vanskeligt at skaffe, og Staten opgav derfor sin Ret til de socialiserede Virksomheder, der er gaaet tilbage til fri Besiddelse. Ifølge Indberetning fra det danske Generalkonsulat i Wien skal nu det sidste socialiserede Foretagende, »Klosterneuburger Industri-Werke«, ogsaa omdannes til et Aktieselskab, hvor de østrigske Banker vil intervenere med Kapital. Den samme Skæbne lider de efter Andelsprincipet grundlagte Indkøbsforeninger, der efterhaanden omdannes til Aktieselskaber.

Økonomiske Forhold i U. S. A.

Det er, som om de sidste Uger har bedret Forholdene derovre i nogen Grad, især da i industriel Henseende. Landbrugets Kaar er i hvert Fald for Hvede-Avlernes Vedkommende ret vanskelige; for Bomulds-Avlerne derimod ret gode. Og alle de Kredse, der har med Trafik- og Transportvæsen at gøre, er stærkt oplivede af den stærke Stigning i Befordring, som den store Høst giver. — Men Forholdene derovre er sikkert stadig saadanne, at de indskærper for dem, der ikke vidste det eller vil vide det, Betydningen af det økonomiske Samarbejde med Evropa, Genrejsningen af denne saa haardt ramte Verdensdel — og derfor maaske ogsaa vil gøre det amerikanske Laanemarked mere villig stemt overfor de store Laan, hvorom Rygtet taler, baade til Frankrig og Tyskland.

I Løbet af September Maaned fandt der en, under Forholdene, kun yderst ringe Nedgang og Indskrænkning Sted baade i Produktion og Omsætning indenfor Industrien. I hvert Fald havde man frygtet en større. Juli opviste det første Udførselsoverskud (paa 26 Mill. Dollars), som U. S. A. havde oplevet siden Februar iaar.

Iøvrigt har de amerikanske Erhvervskredse gjort endnu en Erkendelse af, at deres Land ikke er saa selvhjulpet, som de har været tilbøjelige til at regne med og det med Hensyn til *Raastofproblemet.* I Virkeligheden viser den amerikanske Industri sig adskilligt mere *afhængig af udenlandsk Raastoftilførsel,* end man havde ventet. For Fiskalaaret Juli 1922—Juni 1923 har Opgørelsen vist, at der er indført for $2^1/_2$ Milliard Dollars dels af Raastof, dels af Halvfabrikata, de sidste til en Værdi af ca. $^3/_4$ Milliard. Før Krigen var den samlede Værdi knap 1 Milliard (det højeste Tal for noget Aar før Krigen var 635 Millioner Doll. til Raastoffer, 350 Mill. for Halvfabrikata). Selvfølgelig er Stigningen i disse Værdier i nogen Maade betinget af det højere Prisleje, men ogsaa i Mængde er denne Import betydelig forøget.

Den bestaar i det væsentligste af følgende: Kautschuk, Jute, Hamp, Raasilke (fra Asien); Bomuld fra Ægyp-

ten; Uld fra Argentina og Australien; Skind (især Gedeskind) fra Indien og Afrika; Kokosnødder og Kopra fra tropiske Egne; derfra ogsaa andre Ting: Tobak, Harpiks og Kopal, Kobber, Tin og enkelte Mineralier. —

Endnu et Par Tal skal vise, hvorledes — trods al Bestræbelse for at skabe sig ogsaa i den Henseende økonomisk Selvstændighed — U. S. A. dog alligevel staar i Arbejdsfællesskab med den øvrige Verdens Lande. For de anførte Fiskalaar (d. v. s. Aar, der ender 30. Juni) var Skibstonnagen, der arbejdede for Handel med Staterne:

Aar	*Samlet Tonnage* (i Mill. Tons) amerikansk	andre Landes	(i Procent) amer.	andre
1914.......	24,5	79,1	26	74
1917.......	37,9	64,7	37	63
1920.......	55,2	53,3	51	49
1923.......	61,3	72,2	45	55

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Arbejdspengetaksterne paa Toldboden ved Kjøbenhavns Godsbanegaard.

I Tilslutning til den i Sommer stedfundne Revision af Arbejdspengetaksterne paa Kjøbenhavns Toldbod er der nu paa Industriraadets Foranledning gennemført en Nedsættelse i de tilsvarende af Dragerforeningen opkrævede Takster for Klarering m. v. for Gods oplagt i Toldpakrummet paa Kjøbenhavns Hovedbanegaard og paa Toldboden ved Kjøbenhavns Godsbanegaard (Takst B i Dragerforeningens Overenskomst med De danske Statsbaner). Disse nye Takster, som traadte i Kraft den 20. Oktober d. A., betyder en ikke uvæsentlig Nedsættelse i Omkostningerne ved Indklareringen over de nævnte Toldsteder, særlig for groft bearbejdede Varer og Raastoffer.

Fra samme Dato er der sket den Ændring i Dragerforeningens Overenskomst med De danske Statsbaner, at den tidligere Takst for Kørsel af Toldgods (Takst C) er udgaaet af Overenskomsten, da man har anset det for rigtigst, at Dragerforeningen paa dette Omraade fremtidig stilles frit paa samme Maade som de private Kørselsentreprenører. Et Eksemplar af den ovennævnte nye Takst B henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Russisk elektrisk Selskab.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at et den 2. Maj d. A. stiftet russisk Selskab, »Electro-Exploitation«, har tilsendt den danske Regeringsdelegation i Rusland Selskabets Statuter samt en Oversigt over Selskabets Arbejdsprogram.

Af Statuterne fremgaar det, at Selskabets Stiftere er Moskwasovjet, de store elektriske Truster, et Moskwabyggeselskab samt 5 private Personer. Kapitalen er midlertidig 150 000 Rbl. Guld, dog paatænkes en snarlig Udvidelse.

Selskabet har til Formaal at søge Koncession paa Bygning, Indretning, Eksploitering af elektriske Anlæg, at sælge Maskiner, Motorer og elektrisk Armatur og at virke som Konsulent i alt under Elektricitetsanlæg henhørende.

I Selskabets Statuter forudses ingen særlige Begunstigelser med Hensyn til Import, men da der mellem Stifterne findes Institutioner med betydelig Indflydelse, tør det formodes, at Selskabet vil opnaa de Importlicenser, som ikke vil komme i Strid med gældende Bestemmelser og Forordninger.

Selskabets Adresse er: Electro-Exploitation, Marosseika 2/15, Moskwa.

Lithauens Toldforhold.

I Industriraadets Sekretariat er henlagt til Gennemsyn en gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Fortegnelse over en Række Varer, for hvilke Udførselstolden fra Lithauen er ophævet fra 1. Oktober at regne.

Marokko.

Fra en større dansk Industrivirksomheds Repræsentant i Tanger (Marokko) har Industriraadet modtaget Anmodning om at meddele, at nævnte Repræsentant søger Forbindelse med danske Firmaer, der kunde ønske at have en paalidelig Agent i Marokko eller kunde ønske at indhente nærmere Oplysninger om Forholdene dèr.

Paagældende Repræsentants Adresse samt de opgivne Referencer henligger til Disposition for interesserede Firmaer i Industriraadets Sekretariat.

Eksport til britiske Besiddelser.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at de britiske Myndigheder paa given Foranledning har udarbejdet en ny forkortet Fakturaformular til Brug ved Eksport til de britiske Kolonier.

I den nye Formular, der findes aftrykt i Board of Trade Journal Nr. 1399 af 20. September 1923, skal bl. a. kun Fakturaværdien angives, i Stedet for, som hidtil, desuden Hjemmemarkedsprisen, endvidere undgaas Specifikationen over de med Varens Ekspedition forbundne Omkostninger. Den nye Formular er forelagt de af de britiske Besiddelser, som lægger Fakturaprisen til Grund for Fortoldningen, og er indtil Dato tiltraadt af Sct. Lucia og Jamaica; efter-

haanden som den tiltrædes af andre britiske Besiddelser, vil Meddelelse derom fremkomme i Tidsskriftet.

Ovennævnte Eksemplar af Board of Trade Journal henligger til Gennemsyn i Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene samt i Industriraadets Sekretariat.

Oprindelsescertifikater til Belgien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Gebyret for Visering af Oprindelsescertifikater til Brug ved Indførsel af Varer til Belgien ved kgl. Anordning af 18. September d. A. er forhøjet fra 1 til 2 Guldfrancs.

Toldnedsættelser for Varer til Japan.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Liste over en Række ellers toldpligtige Varer, der i Henhold til en japansk Forordning af 17. September d. A. kan indføres toldfrit eller med nedsat Told til Japan. De paagældende Toldnedsættelser, der kun gælder for Varepartier, der ankommer til Japan og behørigt anmeldes for de japanske Myndigheder inden den 31. Marts 1924 inklusive, omfatter blandt andet: Skinker, Smør, kondenseret Mælk, en Række Kemikalier, Fodtøj, Tapetpapir, Cement, Mursten, o. l., Metaltraad, Bolte og Møttriker, Bygningsbeslag, Værktøj, Landbrugsredskaber, Kaminer, Gas- og Vandmaalere, Kraner, Tagpap etc.

Den omhandlede Liste henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Messerne i Prag.

Fra den internationale Prager-Messe har Industriraadet modtaget en Beretning om Efteraarsmessen, der afholdtes fra 2.—9. September d. A., endvidere meddeles det, at Foraars-Messen i Prag vil blive afholdt fra 16.—23. Marts 1924, sam tat næste Efteraars-Messe agtes afholdt fra 21.—28. September 1924. Den omhandlede Beretning henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Fra Biblioteket.

Medlemmerne bedes erindre, at Industriforeningens Bibliotek er *teknisk*. Det har ikke underholdende Literatur, men er indrettet paa at meddele alle Oplysninger, som Industridrivende har Brug for, det er aabent hver Dag fra Kl. 10 Form. til Kl. 10 Aften, selv paa Søndage er det aabent fra Kl. 10 Form. til Kl. 4 Eftermiddag.

Følgende nye Bøger er skænkede Biblioteket eller købt.

016 : 9.
Dansk historisk Bibliografi. Systematisk Fortegnelse v. B. Erichsen og A. Krarup. I. ff. Kbh. 1919 ff.

311.
Jensen, A. Méthodes permettant de réaliser une économie de travail dans la statistique. Cph. 1923. 30 S.

33 (03).
Handwörterbuch der Staatswissenschaften. 2. Aufl. 1—7. Jena 1898—1901. (7 Bd.) (Hb.)

331 16.
Debes, I. Norske Erfaringer om tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder. Kbh. 1923. 19 S.

331 98.
Høyer, C. Socialiseringsfrasen og Retsforholdet paa Arbejdspladsen. Odense 1920. 37 S.

332 04.
Foranstaltninger mod Dyrtid og Arbejdsløshed i Danmark, Norge og Sverige. Foredrag. Stockh. 1917. 156 S.

338 : 67 (062).
Bjørnbak, S. Jubilæumsskrift for Randers Haandværker- og Industriforening 1848—1923. Randers 1923. 99 S.

338 : 67 (065).
Drachmann, P. A/S Brandts Klædefabrik 1869—1919. Odense 1919. 51 S. (Tvl.)

338 : 67 (065).
A/S H. E. Gosch & Co.s Tændstikfabriker og Aktietændstikfabriken Godthaab 1898—1923. Kbh. 1923. 20 S.

351 83.
Dreyer, E. Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring. Kbh. 1923. 171 S.

351 778 5.
Gøtzsche, A. Bygningsret. Kbh. 1923. 168 S.

362 62.
Jespersen, V. Det Offentliges Tjenestemænds og de privat ansattes Stilling. Kbh. 1923. 20 S.

368.
Udkast til Lov om Forsikringsaftaler. Udarb. af den nedsatte Kommission. Kbh. 1921. 95 S.

38 (065).
Plum, E. Russisk Handelskompagni A/S 1915—1922. Kbh. 1923. 172 S.

511 8 (083 4).
Zimmermann. Rechen-Tafeln. 4. Aufl. Liebenwerde 1923. 264 S.

53.
Planck, M. Physikalische Rundblicke. Lpz. 1922. 168 S.

55 (48).
Jessen, A. Vendsyssels Geologi. Kbh. 1918. 260 S. (Tvl.)

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •
Nr. 22 15. NOVEMBER 1923

Valutakonferencens Betænkning.

Forslag om Oprettelse af en Valutastabiliseringsfond.

Den paa Nationalbankens Initiativ i August Maaned sammenkaldte Valutakonference, bestaaende af Repræsentanter for Erhvervene, Bankerne, den nationaløkonomiske Videnskab m. m., har afsluttet sit Arbejde med Vedtagelsen af en Fællesudtalelse, der er underskrevet af samtlige Deltagere med Undtagelse af et Par enkelte, hvoriblandt Landbrugets Repræsentanter, der i nogle Særudtalelser har ment at maatte tage Forbehold overfor Betænkningen. Som Repræsentant for Industriraadet har Fabrikant *C. F. Jarl* deltaget i Konferencen med Fabrikant *E. F. Jacob* som Suppleant.

Som det vil vides, har Regeringen allerede som Resultat af Valutakonferencens Indstilling besluttet at yde sin Medvirken til Oprettelsen af den Kursegaliseringsfond, som Valutakonferencen har foreslaaet oprettet. Fra Erhvervslivets Side maa denne Foranstaltning som et første Skridt til aktiv Indgriben overfor Valutamisèren hilses med Tilfredshed i Haabet om, at man herigennem til en vis Grad faar fastlagt Valutakurserne, saa at Forretningslivet befries for det ødelæggende Moment af Spekulation, der med de svingende Valutakurser til sidst truede enhver legitim Forretning. Opfylder den paatænkte Fond sin Hensigt, vil allerede hermed meget være naaet, og antagelig har man Grund til at haabe, at der samtidig vil være ydet en ikke ringe indirekte Støtte for den danske Krones naturlige Ophjælpning gennem den Hindring, der hermed er iværksat overfor den landsskadelige Spekulation i fremmed Valuta. Baade den faktiske og moralske Virkning af den trufne Foranstaltning skal derfor nok vise sig uomtvistelig, men samtidig maa det, som ogsaa af vore Repræsentanter i Valutakonferencen fremhævet, være en Forudsætning, at alle Kræfter nu sættes ind paa et effektivt Arbejde for Kronekursens gradvise Forbedring ved Hjælp af de øvrige Foranstaltninger, Valutakonferencen har peget paa. Fra Industriens Side maa her i første Række atter fremføres det Krav om à jour-Føring af Toldloven af 1908, som baade Industriens Stilling og Statskassens Tarv i lige høj Grad underbygger.

Vi gengiver her Konferencens Fællesudtalelse, som har følgende Ordlyd:

»Konferencen har underkastet Valutaspørgsmaalet en alsidig Drøftelse og foretaget en Række Undersøgelser for at naa til Klarhed over de Aarsager, der har medvirket til vor Krones lave Kurs.

Man er herved kommet til det Resultat, at Grunden til Kursnedgangen under den nødvendiggjorte Suspension af Sedlernes Indløsning med Guld maa søges i den gennem Krigstiden og dens Eftervirkninger fremkaldte Inflation i Forbindelse med vor negative Handelsbalance.

Konferencen ønsker dog at fremhæve, at bortset fra den stedfundne Nedgang i Kronens Værdi maa Landets almindelige økonomiske Tilstand anses for at være lige saa god som ved Krigens Udbrud. Landbruget arbejder tilfredsstillende, og i de øvrige Erhverv har der i de senere Aar været en stadig stigende Beskæftigelse. Det af Konferencen nedsatte statistiske Udvalg har gennem sine Undersøgelser paavist, at Forringelsen af Landets Status overfor Udlandet gennem de sidste Aar, bortset fra Tabene ved Konjunkturkrisen, overvejende skyldes Udgifter i Anledning af de sønderjyske Landsdeles Generhvervelse, Rekonstruktion af Husdyrbestanden, Supplering af udtømte Lagre, Genanskaffelser til Handelsflaaden o. l. Det har i stort Omfang været muligt at afholde de hertil fornødne Udgifter af de under Krigen indtjente Beløb, og Kon-

ferencen er derfor af den Formening, at saafremt Afholdelsen af disse ekstraordinære Udgifter nu i alt væsentligt maa være forbi, vil der være Mulighed for i de kommende Aar at naa til en Værdiforbedring af Kronen, uden at der derved fremkaldes større samfundsmæssige Vanskeligheder, forudsat at der overalt i Samfundet ydes de banktekniske og andre Foranstaltninger, der i denne Anledning maa træffes, den fornødne Støtte.

Under de for Tiden saa usikre Forhold i Evropa anser Konferencen det for lidet nyttigt at beskæftige sig med Udsigterne til Kroneværdiens mulige Bevægelse ud i en fjernere Fremtid og har derfor ikke behøvet at tage nogen Stilling til fremkomne Forslag om Indskrænkning af Pengemængden ved at nedskære Kronen, beskære Kapital o. l., idet disse Tanker i hvert Fald ikke har nogen Aktualitet, forinden Valutaer som Sterling kommer op i deres oprindelige Guldparitet.

Af Hensyn til vort Samfunds fremtidige Økonomi anser Konferencen en fortsat Nedgang i Kronens Værdi for overordentlig skadelig, og det er derfor nødvendigt, at der foretages ekstraordinære Foranstaltninger for at hindre en fortsat Nedgang, og formaalstjenligt, at Bestræbelserne rettes mod at tilvejebringe en Opgang.

For at saadanne Bestræbelser skal kunne give det ønskede Resultat, anser man det for paakrævet, at der paa dette Omraade kommer et nøje Samarbejde i Gang mellem Staten, Nationalbanken og de private Banker.

Konferencen anbefaler derfor Oprettelse af en Kursegaliseringsfond, hvortil Statens Medvirkning maa anses for at være afgørende nødvendig, og i hvilken Fond de 5 Hovedbanker maa være enige om at ville deltage, idet de forudsætter, at Bestræbelserne for at forbedre Kronens Værdi støttes af offentlige Foranstaltninger. En saadan Fond vil kunne hemme de stærke Svingninger i Kursen paa de fremmede Valutaer og kunne hindre Spekulation i Kronens Nedgang og derfor bidrage til at holde Kronen i bedre Kurs. Konferencen anser det for nødvendigt, at Bankerne igennem deres Kreditgivnings- og Diskontopolitik i videst muligt Omfang støtter Fondens Virksomhed.

Det er nødvendigt, at de ovenfornævnte Bestræbelser for at forbedre Kronens Værdi og derigennem fremkalde et lavere Prisniveau ikke krydses af offentlige Foranstaltninger. Konferencen anser det derfor for paakrævet, at Stat og Kommuner ikke fører en saadan Laanepolitik, som kan frembringe Inflation og derigennem højere Prisniveau, at de i det hele fører en Finans- og Skattepolitik, der gør det unødvendigt at optage Laan for at tilvejebringe Balance paa Driftsregnskaberne, og at de med Hensyn til Laan til Formueanbringelser paalægger sig en stærk Resignation. Man skal i denne Sammenhæng pege paa, at det under Forhandlingerne er blevet fremhævet som formaalstjenligt, at Staten i givet Fald i Stedet for at trække paa Nationalbanken, søger de nødvendige Beløb fremskaffet ved Udstedelse af korte Veksler, at den tilstræber en planmæssig Afbetaling paa Statsgælden, og at baade Stat og Kommuner søger alle foreliggende Opgaver løst med størst mulig Økonomi.

Endvidere maa det være Statsmagtens Opgave at medvirke til en Forbedring af Handelsbalancen. En ugunstig Handelsbalance behøver i og for sig ikke at være skadelig for Landet, for saa vidt den skyldes stor Tilførsel af Raastoffer og Produktionsmidler og ikke en overdreven Indførsel af Forbrugs- og Luksusvarer. Under normale økonomiske Forhold behøver et Underskud paa Handelsbalancen, der ikke opvejes ved Indtægt af Skibsfart m. v., heller ikke at fremkalde en Nedgang i Kronens Værdi, hvilket for Danmarks Vedkommende bekræftes ved, at Landet før Krigen hvert Aar havde et saadant betydeligt Underskud, medens Kronen dog stod i Pari, idet Inddragning af Kapitaler fra Udlandet, f. Eks. ved Salg af Obligationer, bevirkede, at Betalingsbalancen ikke forrykkedes. Under de nuværende ekstraordinære økonomiske Forhold, hvor Sedlernes Indløselighed med Guld er suspenderet, maa det imidlertid antages, at en ugunstig Handelsbalance har en langt større umiddelbar Indflydelse paa Kronens Værdi, og at det derfor vil være nødvendigt at søge Handelsbalancen forbedret dels ved øget Eksport, dels ved Formindskelse af Importen. En Forbedring af Handelsbalancen og derigennem af Betalingsbalancen vil ved den herved fremkaldte Nedgang i de fremmede Valutakurser gennem Indkøbsprisen paa importerede Varer medføre lavere Priser i Forbruget og dermed Betingelser for dalende Arbejdsindtægter og Lønningsudgifter, hvad der igen giver bedre Betingelser for dansk Produktion.

Man maa imidlertid være klar over, at der til en Forbedring af Handelsbalancen ved Statsmagtens Indgriben ogsaa kan være Tale om ekstraordinære Foranstaltninger af handelspolitisk Natur, som ikke behøver at falde sammen med, hvad man anser for en sund og god Handelspolitik under normale Forhold. Det maa ligge udenfor Valutakonferencens Omraade at tage Stilling til de handelspolitiske Principspørgsmaal; Rettesnoren maa være, hvad der i Øjeblikket kan antages at være nødvendigt for at hidføre en Ændring i Handelsbalancen. Man maa da udtrykkelig fastslaa, at hvad der skal foretages i saa Henseende, udelukkende maa betragtes som midlertidige Foranstaltninger, der ikke foregriber fremtidige Standpunkter med Hensyn til vor Handelspolitik. Hvad det gælder om at opnaa, er en Vending i den Bevægelse, der i Øjeblikket tenderer til at forringe Kronens Værdi.

Det maa derfor være Statsmagtens Opgave ved foreløbige Foranstaltninger at formindske Importen af saadanne Varer, der ikke er nødvendige for Landets Økonomi, samt ved andre tidsbegrænsede Foranstaltninger søge at faa det indenlandske Forbrug i saa høj Grad som muligt dækket ved indenlandsk Produktion. Med Hensyn til det sidste maa det stærkt fremhæves, at Stat og Kommuner — lige saavel som Private — bør dække deres Behov gennem danske Varer, for saa vidt disse ikke i væsentlig Henseende staar tilbage for de udenlandske i Nytteværdi, Kvalitet og Pris.

Ligesom Stat og Kommuner maa paalægge sig Resignation af økonomisk Art for ikke at drive Prisniveauet op, maa det være en nodvendig Opgave at hindre, at private Erhvervsorganisationer eller andre Sammenslutninger kunstigt holder Prisniveauet oppe. En nyttig Foranstaltning i saa Henseende vilde det formentlig være at fastslaa ved Lov, at private Prisaftaler mellem Sælgere eller Ejere indbyrdes med

Hensyn til Varer eller til Udlejning af Boliger o. lign. ikke er bindende, og at ethvert Forsøg paa at fremtvinge saadanne Aftalers Overholdelse er ulovligt. Under Forhandlingerne er det ligeledes blevet fremhævet, at man maa have Opmærksomheden henvendt paa, hvorvidt det ved offentlige Undersøgelser og eventuelt ved Kontrol kan hindres, at Prisniveauet holdes kunstigt oppe.

Konferencen finder Anledning til at fremhæve, at det baade samfundsøkonomisk og privatøkonomisk er af stor Betydning, at det private Forbrug holdes indenfor rimelige Grænser, idet bl. a. de opsparede Penge forøger den til Produktion nødvendige Kapital samtidig med, at Bestræbelserne for at holde Kronens Værdi oppe derigennem støttes. Under Forhandlingerne er det fremhævet, at en saadan Indskrænkning af Forbruget ogsaa vil kunne opnaas gennem en Forhøjelse af Diskontoen ved det Pres, der derved lægges paa Erhvervslivet.«

Særudtalelser.

Til foranstaaende Fællesudtalelse er fremsat følgende Bemærkninger:

Berntsen ønsker som Følge af sin Stilling som Medlem af Regeringen ikke at deltage i Indstillingen.

Lindberg ønsker ikke at tiltræde Fællesudtalelsen.

Himmelstrup og *And. Nielsen* ønsker at tage Forbehold med Hensyn til Statens Medvirken ved Dannelsen af den i Udtalelsen omhandlede Kursegaliseringsfond. Med Hensyn til de i Udtalelsen paaberaabte offentlige Foranstaltninger til Handelsbalancens Forbedring ønsker vi at fremhæve, at vi anser generelle Toldforhøjelser, Importreguleringsforanstaltninger o. lign. for uegnede Midler til varigt at forbedre Kroneværdien, ligesom vi ogsaa maa understrege de Vanskeligheder, eventuelle Diskontoforhøjelser vil berede vort Erhvervsliv. Derimod maa vi tillægge den frivillige Begrænsning af det private Forbrug den største Betydning som Middel til Handelsbalancens Forbedring.

Af Hensyn til de Ulykker, som den stærkt værdiforringede Krones pludselige Opgang til Pari, foraarsaget ved Genindførelsen af Guldindløseligheden, vil medføre for vort Erhvervsliv, kunde vi ønske, at der allerede nu planlagdes et Arbejde for en jevn, men langsom Stigning i Kroneværdien.

Pinstrup maa tage visse Forbehold overfor Fællesudtalelsen, saaledes bl. a. overfor dette, at Staten skal være Lodtager i den omtalte Kursegaliseringsfond, og overfor visse Udtryk, der kan dække over Ønsker om forøget Toldbeskyttelse og Importregulering som Middel til Forbedring af Handelsbalancen saavel som overfor den gentagne omtalte eventuelle Anvendelse af Diskontoforhøjelsen. Derimod maa jeg tillægge den frivillige Indskrænkning af Privatforbruget den største Betydning for Handelsbalancens Forbedring.

Endvidere ønsker jeg allerede nu planlagt en jevn, men langsom Stigning af Kronekursen op mod Pari for at undgaa de Ulykker, der vil ske for Erhvervslivet, hvis Guldindløseligheden til Pari gennemføres og Kronen staar langt derunder.

Erhvervene og Havnen.

Industri og Handel kræver Broforbindelserne over Havnen forbedret.

Trafikforholdene ved og over Kjøbenhavns Havn er som bekendt i mange Henseender meget utilfredsstillende. Industriraadet har tidligere, desværre endnu uden større Resultat, rejst Spørgsmaalet om Trafikforholdene ved Kvæsthusbroen, hvor Tid og Arbejdskraft sløses bort som Følge af uheldige Pladsforhold. I endnu stærkere Udstrækning gør Ulemperne sig gældende ved de to Broforbindelser over Kjøbenhavns Havn, nemlig Knippelsbro og Langebro, og disse Ulemper er efterhaanden blevet saa følelige for Hovedstadens Arbejdsliv, at Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité nu har rettet en Henvendelse til Kjøbenhavns Kommunalbestyrelse om at faa Forholdene ændret.

Den Skrivelse, som de to Erhvervsorganisationer under 18. Oktober d. A. har tilstillet Kommunalbestyrelsen, har følgende Ordlyd:

»Den overordentlig stærke Udvikling, som Kjøbenhavn i Løbet af de sidste 20 Aar er undergaaet, og som bl. a. har givet sig Udslag i den stærkt voksende Bebyggelse af Kvarteret paa Islands Brygge og de op til Christianshavn grænsende Distrikter paa Amager, har medført en tilsvarende Stigning i Færdslen ad de to eneste Færdselsaarer — Knippelsbro og Langebro — der forbinder hele denne stærkt opvoksende Bydel med det øvrige Kjøbenhavn. Jævnsides hermed er sket en Stigning i Sejladsen i Havnen gennem de to nævnte Broer, særlig som Følge af den i Løbet af de senere Aar stedfundne Udvidelse af Sydhavnen.

I sig selv er Færdslen over de to Broer saa stor, at de i Virkeligheden maa betegnes som ganske utilstrækkelige for den tilstedeværende Færdsel, men da hertil kommer den Omstændighed, at Trafiken igennem Havnen ikke kan foregaa, uden at Færdslen over de nævnte to Broer idelig maa afbrydes, er det indlysende, at Færdselsforholdene ved Lange- og Knippelsbro er blevet fuldkommen utilfredsstillende. Lastvogne, Sporvogne og andre Køretøjer udsættes hyppigt for meget betydelige og bekostelige Forsinkelser, hvis Virkninger endog føles gennem hele Storkjøbenhavns Trafik. Der kan saaledes anføres mange Tilfælde, i hvilke Lastvogne og andre Køretøjer er blevet opholdt, fordi Broerne har maattet aabnes flere paa hinanden følgende Gange med meget korte Mellemrum, saaledes at de ventende Vognrækker ikke har kunnet passere mellem hver Oplukning.

Vilde man foretage en Beregning over de Tab, der paa denne Maade paaføres de Erhvervsdrivende — og Organisationerne forbeholder sig senere at tage denne Undersøgelse op — vilde man naa til et meget betydeligt Beløb. Hertil kommer saa Tab, Tidsspilde og Ulemper, der forvoldes ved Forsinkelsen af Person-

trafiken. Forretningsfolk, Funktionærer, Arbejdere, ja vel overhovedet alle, der daglig skal færdes over Broerne, og som skal mode til bestemt Klokkeslet, kan ikke undgaa at beregne en halv Snes Minutters Tidstab paa Grund af Broforholdene.

De mange store Industrier, der nu ligger paa Amager, særlig Virksomhederne ved Islands Brygge, som i sin Tid købte disse særlig til Fabriksbrug beregnede Grunde af selve Havnevæsenet, beklager sig da ogsaa med Rette over disse forhaandenværende Ulemper. Ydermere maa det fremhæves, hvor skæbnesvangert det i mange Tilfælde kan blive, hvis Brandvæsenet og Redningsvæsenet i det afgørende Øjeblik kan blive holdt tilbage.

Hertil kommer endelig, at de nuværende Forhold rummer en meget alvorlig Fare for Forbindelsen mellem Kjøbenhavn og Christianshavn—Amager, idet en Paasejling af en af Broerne af et af de mange gennemsejlende Skibe eller en indtrædende Uorden ved Broernes Lukkemekanisme er tilstrækkelig til at stoppe Sejladsen gennem Havnen og Færdslen over vedkommende Bro.

Man er ganske klar over, at det her fremdragne Spørgsmaal adskillige Gange har været Genstand for Overvejelse saavel indenfor Kommunalbestyrelsen som i Kjøbenhavns Havnebestyrelse, men Erhvervsorganisationerne maa nu anmode om, at denne Sag tages op til fornyet Overvejelse, og at der søges tilvejebragt en betryggende Ordning. Erhvervsorganisationerne er for deres Vedkommende af den Opfattelse, at Gennemførelsen af virkelig gennemgribende Foranstaltninger er den eneste Maade, hvorpaa der i Længden kan skabes en betryggende Ordning, og man maa tage Afstand fra de mindre omfattende Planer, der af og til har været fremme, fordi der herved i Virkeligheden kun opnaas en Udskydning af de Arbejder, der alligevel en Gang maa udfores.

Indtil gennemgribende Foranstaltninger kan tilendebringes, maa de værste Ulemper saavidt muligt afhjælpes ved færdselsregulerende Bestemmelser.

Idet bemærkes, at Erhvervsorganisationerne har tilstillet Kjobenhavns Havnebestyrelse Genpart af nærværende Skrivelse, tillader man sig at anmode den ærede Kommunalbestyrelse om at tage denne Sag op til hurtig og velvillig Behandling.«

Paa denne Henvendelse har man fra Kjøbenhavns Magistrats 4. Afdeling, Borgmester H. C. V. Møller, under 30. Oktober modtaget følgende Svar:

»I Anledning af den fra det ærede Industriraad og Grosserer-Societetets Komité til Kjøbenhavns Kommunalbestyrelse fremsendte Skrivelse af 18. ds. angaaende en forbedret Ordning af Færdselsforholdene mellem Sjælland og Amager, tillader jeg mig at anføre, at Kjøbenhavns Kommunalbestyrelse i fuld Erkendelse af, at de nuværende Forhold er uheldige, allerede i længere Tid har beskæftiget sig med Forslag til disse Forholds Forbedring, hvilket formentlig vil resultere i, at der i en nær Fremtid vil kunne forelægges Borgerrepræsentationen dertil sigtende Forslag.

Da en væsentlig Forbedring af Forholdene vil kunne ske, saafremt Jernbanetrafiken over Langebro kunde fjernes ved at lægge en Banelinie over Spærredæmningen i Kalvebod Strand, har man tilladt sig at kommunicere Generaldirektoratet for De danske Statsbaner den ovenanførte Skrivelse med Forespørgsel om, hvorvidt den paatænkte Jernbaneforbindelse over Spærredæmningen kan blive fremmet, saaledes at Jernbanetrafiken i en ikke for fjern Fremtid kan blive fjernet.«

Af Borgmester Møllers Skrivelse vil Hovedstadens Erhvervsliv med Tilfredshed se, at Magistraten har sin Opmærksomhed henvendt paa de paatalte uheldige Forhold og nu agter at træffe Foranstaltninger, der kan hidføre en Forbedring. I disse Tider, hvor Økonomi og Besparelse staar øverst paa Dagsordenen, maa det imidlertid ogsaa være et bydende Krav, at det Offentlige, baade Stat og Kommuner, gør det muligt for Erhvervene at arbejde med de mindst mulige Udgifter. Hvad de nævnte Broforhold daglig medforer af direkte og indirekte Tab, er saa betydeligt, at en gennemgribende og rationel Losning af Trafikproblemet maa være en Nodvendighed.

Industriraadet og Cichoriefabrikerne.

I Anledning af de seneste Begivenheder i A/S De danske Cichoriefabriker skal vi oplyse, at Industriraadet allerede under 25. September d. A. har tilstillet Bestyrelsen for Cichoriefabrikerne en Skrivelse af følgende Indhold:

»Gennem de derom fremkomne Meddelelser i Dagspressen er Industriraadet blevet gjort bekendt med det opsigtvækkende Forslag, der efter en Aktionærgruppes Ønske er blevet behandlet paa den igaar afholdte Generalforsamling i Deres ærede Selskab, og hvorefter der af de i Selskabet opsparede Midler paa en meget ekstraordinær Maade stilles meget betydelige Beløb til Raadighed for de Aktionærer, der maatte se deres Fordel i paa de angivne Vilkaar at opnaa et Laan hos A/S De danske Cichoriefabriker.

Industriraadet foler sig foranlediget til at henlede Deres Opmærksomhed paa den store Risiko, et industrielt Selskab udsættes for, naar det berøves en væsentlig Del af dets opsparede Reserver, og Raadet maa meget indtrængende advare Dem imod at godkende en saadan Disposition, selv om de for Deres Industri i Øjeblikket herskende Konjunkturer maatte tillade en optimistisk Bedømmelse af Fremtidsudsigterne. Den industrielle Udvikling viser nemlig med tilstrækkelig Tydelighed, at Forholdene meget hurtigt kan ændres paa en fuldkommen overraskende Maade, og i en Tid som den nuværende vil det navnlig være uforsvarligt ikke at tage tilbørligt Hensyn hertil. Indtræffer der en saadan Ændring, vil det saaledes for det paagældende Selskab kunne faa yderst skæbnesvangre Virkninger, om der nu foretages en Disposition, hvorved denne Industri ikke alene mister de Midler, der skulde danne det naturlige Rygstød i en Konkurrencekamp, men ogsaa den Sympati i den offentlige Mening, som i en saadan Situation kan blive den afgorende Betingelse for, at Industrien overhovedet kan føres videre herhjemme. I saa Henseende paahviler der den en-

kelte Virksomhed et Ansvar, baade overfor sig selv og overfor den danske Industri i sin Helhed.

Idet Raadet gaar ud fra, at det er i Overensstemmelse med Flertallet indenfor den ærede Bestyrelse, naar det fremhæver Vigtigheden af, at Industrien selv søger at holde Justits indenfor sine egne Rækker, saaledes at man undgaar Foreteelser, der med fuld Ret virker udæskende og kun bidrager til at rejse en Stemning mod den danske Industri, vil Raadet tillade sig indtrængende at anmode Dem om at drage Omsorg for, at denne Plan ikke virkeliggøres.«

Beklageligvis har Cichoriefabrikerne ikke fulgt Industriraadets Henstilling, idet den Ledelse, der siden er kommet til, som bekendt har foretaget ekstraordinære Skridt, som selv om de er formelt lovlige, dog næppe vil sikre Selskabet den Sympati og Forstaaelse hos Offentligheden, som just for Tiden turde være særlig paakrævet.

Mindre Meddelelser.

Cementfabriken „Norden".

En af de største og førende Fabriker indenfor vor Cementindustri, nemlig Portland-Cementfabriken »Norden«, Aalborg, kunde den 12. ds. fejre sit 25 Aars Jubilæum. Det smukt udstyrede Festskrift, som Selskabet i denne Anledning har udsendt, fortæller om de Vanskeligheder, dette Foretagende som saa mange andre indenfor dansk Industri har haft at kæmpe med, inden det naaede frem til sin nuværende smukke Position. Fabriken anlagdes oprindelig med en aarlig Produktionsevne af 100 000 Tdr., medens denne nu er bragt op til 600 000 Tdr. De glimrende naturlige Forudsætninger for Cementfabrikation, som afgaves af de store Kridt- og Lerforekomster ved Aalborg, har selvfølgelig været en absolut Forudsætning ogsaa for »Norden«s Fremvækst, men af Festskriftets korte Oversigt over Fabrikens Historie faar man tillige et godt Indtryk af, at Arbejdet dog ingenlunde er gaaet »af sig selv«. Energi og Dygtighed har sikret det gode Resultat, og det er interessant at se, at man efter de lange Krigsaar, der jo navnlig lammede vor Cementindustri, nu atter trods Depressionen er kommet op paa fuld Ydeevne, ikke mindst takket være det voksende Eksportsalg.

»Norden«s administrerende Direktør, som allerede tiltraadte i 1901, er cand. polyt. *K. Christensen*, medens Ingeniør *Poul Larsen* er Formand for Bestyrelsen.

Englands Olie- og Industrimarked.

Den britiske Handel fra 15. September til 15. Oktober viser en ikke ringe Fremgang fra Maaneden forud. Eksporten er gaaet 3,7 Mill. Pund frem, og Reeksporten er ogsaa steget, medens Importen er gaaet 5,4 Mill. Pund ned. Hvad man eksporterer mest af, er Industriprodukter, som man nu har faaet flere nye Markeder til. Ogsaa Oliemarkedet gaar godt frem og tegner til at ville blive ved dermed. Men alligevel ser man i Citykredse meget mørkt paa Situationen, og man mener ikke, at denne ret stærke Fremgang vil kunne faa Bugt med den Stagnation, som hersker i den engelske Industri.

Amerika og England.

Den Diskussion, som i denne Tid føres paa den engelske Rigskonference, og som har til Formaal at ville lægge høj Indførselstold paa flere Varer, har vakt en ganske overordentlig Ængstelse i Amerika. Det store »*Industrial Times*« skriver saaledes: »Bliver de protektionistiske Planer i England til Virkelighed, maa Amerika optræde mod England med den største Bestemthed, med en Bestemthed, som eventuelt godt kan blive lig med Hensynsløshed. Amerikas Industri gaar til Grunde, om den mister England og de engelske Kolonier som Kunde. Den Fare har der været talt om før, men nu er den ved at blive til Virkelighed, og dette maa undgaas for enhver Pris. Den amerikanske Regering maa handle i London. Det Stød, man fra Englands Side giver vor Industri, taaler vi ikke.«

Arbejdsløshed og Udvandring i Schweiz.

Den schweiziske Arbejdsløshed bliver ved med at tage til, særlig i de specifike Industriegne, og man har derfor i dette Efteraar oplevet en Udvandring, der har været større end nogensinde før. Det er de unge Industriarbejdere, som i Fortvivlelse over den nuværende Situation og af Frygt for Vinteren, der nu kommer, vælger at gaa over Havet for i Amerika eller Australien at finde det Arbejde, deres Hjemland ikke kunde skaffe dem.

For at dæmme op mod Udvandringen har man nu ved Lovgivningens Hjælp forbudt den tidligere store Indvandring, og i Fabrikerne maa man ikke mere ansætte Udlændinge, med mindre Statens Centralarbejdsanvisning ikke har kunnet besætte Pladsen med en Schweizer.

Og for at undgaa at de, der er nødt til at udvandre, tager saa langt væk, at det er vanskeligt for dem at komme tilbage, hvis Tiderne bedrer sig, har man paa det Offentliges Foranstaltning sendt Undersøgelseskomitéer til Frankrig, Italien og Spanien — og i den Betænkning, de nu har afgivet, udtaler de sig meget optimistisk om de schweiziske Industriarbejderes Fremtid som Landmænd i de paagældende Stater og tilraader, at Udvandringen henlægges dertil i Stedet for til de oversøiske Lande. Det foreløbige Resultat har i dette Efteraar været, at 1500 schweiziske Arbejdere har taget Landarbejde i Frankrig, og da den franske Regering opmuntrer denne Indvandring, vil der sikkert følge flere efter, og paa den Maade afhjælpes den store Arbejdsløshed i Schweiz.

World Power Conference.

I Ugen 30. Juni til 12. Juli 1924 skal der i Forbindelse med »The British Empire Exhibition, Wembley, London« afholdes en international Konference kaldet »The World Power Conference« om Verdens Energikilder og deres tekniske Anvendelse.

Programmets Hovedpunkter indeholder: Division I: Power Ressources, Division II: Power Production, Division III: Power Distribution, Division IV: Power Utilization, Division V: Power General, og der er allerede anmeldt Tilslutning fra mange Lande, deriblandt fra Danmark, Norge og Sverige.

Til Behandling ved Konferencen ønsker man indsendt Artikler vedrørende ovennævnte Punkter fra de deltagende Lande, og man vil sætte megen Pris paa snarest belejligt at faa Meddelelse om, hvem der eventuelt ønsker at deltage i Konferencen eller bidrage dertil med Artikler eventuelt Foredrag paa de paagældende Omraader, idet det dog bemærkes, at Forslag skal være indsendt til Sekretæren for den danske Afdeling, Ingeniør F. H. Krebs, Alhambravej 17, Kjøbenhavn, inden 20. November 1923 og Artiklerne ved Nytaarstid.

Foreløbig har Dansk Ingeniørforening og Elektroteknisk Forening valgt følgende Repræsentanter: Ingeniørerne O. Carstensen, F. H. Krebs og O. V. Mørch.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Toldlovrevisionen.

Som meddelt i Dagspressen har Finansministeren den 8. November i Folketinget forelagt et *Forslag til Lov om Toldafgifter m. m.* Dette Forslag rummer foruden et Optryk af de ifølge forskellige Love indførte Toldændringer forskellige nye Bestemmelser. I den Anledning henledes de interesserede Virksomheders Opmærksomhed paa, at Toldlovforslaget er fremlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, hvorfra alle nærmere Oplysninger vil kunne erholdes. De Virksomheder, hvis Interesse berøres af Lovforslaget eller som maa anse Ændringer i de gældende Bestemmelser for nødvendige, *maa snarest rette Henvendelse herom til Industriraadet.*

Oplysningsbureauet for Erhvervene.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har nu til sin øvrige Virksomhed føjet en Læsestue, der staar aaben for enhver, der søger kommercielle og industrielle Oplysninger fra Udlandet. Her findes fremlagt ca. 175 udenlandske Fag- og Tidsskrifter, desuden Adresse- og Haandbøger, de forskellige Landes Toldlove, som stadig føres à jour o. s. v. Til yderligere Vejledning for de Besøgende er under Oplysningsbureauet ansat økonomiske Eksperter for de forskellige Hovedomraader, og indenfor Kontortiden, fra 10—12 og 2—4, Lørdag 10—1, kan enhver, der søger erhvervsmæssige Oplysninger, blive hjulpet med Raad og Daad. Oplysningsbureauet har som bekendt Lokaler i Udenrigsministeriets Afdeling paa Christiansborg, Indgang ad Hovedportalen mod Slotspladsen.

Nyt Møntsystem i Fristaden Danzig.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at de Forhandlinger, der har været ført mellem den polske Regering og Fristaden Danzigs Regering, i Slutningen af September Maaned resulterede i en Overenskomst, gaaende ud paa, at der i Fristaden skal oprettes en Notebank og indføres et nyt Møntsystem baseret paa en Møntenhed, der svarer til $^1/_{25}$ af 1 Pund Sterling. Det nye Møntsystem, der paatænkes indført fra Begyndelsen af 1924, vil formentlig frembyde adskillige Fordele for danske Forretningsinteresser i Danzig. En Indberetning om Spørgsmaalet fra Gesandskabet i Danzig til Udenrigsministeriet henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Af en senere Indberetning fra Generalkonsulatet i Danzig fremgaar det, at der indtil den omtalte Møntenheds Indførelse midlertidigt er indført en saakaldt »Zwischengulden«. Udgivelsen af denne har taget sin Begyndelse den 24. Oktbr., og Fristadens Børsbestyrelse har truffet Beslutning om, at samtlige Effekt- og Devisekurser for Fremtiden skal noteres i den nye Gylden. Dog finder Noteringen af engelske Pund Sted i Reichsmark, der stadig er lovligt Betalingsmiddel i Fristaden.

Tyske Retsafgørelser angaaende Køb og Salg.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nærmere Meddelelse om den tyske Retspraksis (se Hefte 10 d. A.) bl. a. med Hensyn til Overholdelse af indgaaede Forpligtelser angaaende Køb og Salg i Reichsmark.

Det fremgaar af en tysk Rigsretsdom af 6. August d. A., at en Sælger, selv om han har undladt at levere til det aftalte Tidspunkt — Sælgeren havde underslaaet Udførselsbevillingen, hvis Tilvejebringelse efter Kontrakten var en Forudsætning for hans Levering — har Krav paa Godtgørelse ikke alene for den mellem Købets Afslutning og det aftalte Leveringstidspunkt foregaaede, men ogsaa for den efter nævnte Tidspunkt indtraadte Forringelse af Købesummens Værdi, idet Dommen fastslog, at Køberen vel ikke skal lide Skade ved Sælgerens *mora,* men paa den anden Side ikke bør beriges paa Sælgerens Bekostning.

Det er dernæst af Rigsretten blevet fastslaaet, at

den som for Krigen har paataget sig en Pligt til Levering til Udlandet, men som ved det under Krigen udstedte tyske Forbud hindredes i at opfylde denne Pligt, under Paaberaabelse af de forandrede økonomiske Forhold, selv om der foreligger *mora* fra hans Side, kan nægte at levere til den i sin Tid aftalte Pris.

En Rigsretsdom af 5. Juli d. A. giver derhos Udtryk for den Opfattelse, at Sælgeren ikke kan træde tilbage fra Handelen, blot fordi Køberen ikke straks har godkendt den af ham som Følge af Stigning i Arbejdslønninger m. m. krævede højere Pris, medens paa den anden Side Tro og Love fordrer, at Sælgeren, der som Følge af Stigning i Fabrikationsomkostninger vil forhøje Prisen, ufortøvet underretter Køberen herom. Det fastslaas tillige i Overensstemmelse med tidligere Afgørelser, at en Prisforhøjelse ikke kan komme i Betragtning, forsaavidt angaar forudbetalte Beløb.

Endelig er der fornylig fældet en Rigsretsdom, hvorefter en Skyldner af en i udenlandsk Valuta udtrykt Gæld er berettiget til at modregne en mod Fordringshaveren bestaaende Markfordring ved Omregning af begge Fordringer enten i tysk eller i den paagældende udenlandske Valuta, og Omregningen finder da Sted efter den paa Tidspunktet for Betalingen paa Betalingsstedet gældende Kurs.

De paagældende Domsreferater, der af Gesandtskabet i Berlin er indsendt til Udenrigsministeriet, er tilgængelige for Interesserede i Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, Christiansborg.

Tilladelse til Indførsel af Likør og Akvavit til Frankrig.

I Tilknytning til de under den franske Handelsministers Besøg her i Kjøbenhavn, i Anledning af den fransk-danske Udstilling, førte Forhandlinger, har den franske Regering givet Dispensation fra det franske Indførselsforbud mod Spiritus og Likør, saaledes at der aarlig kan indføres af dansk Spiritus 4,5 hl og af dansk Likør 10 hl. Dette Importkontingent er fastsat paa Grundlag af Danmarks Eksport af Spiritus og Likør til Frankrig i 1913 og er for saa vidt i Overensstemmelse med den Ordning, der er gældende her i Landet, idet Indførslen til Danmark af udenlandsk Likør og Spiritus er begrænset til Gennemsnittet af Importen i Aarene 1913, 14 og 15.

I denne Forbindelse skal man oplyse, at den samlede danske Udførsel af Akvavit og Brændevin i 1913 udgjorde 367 000 Liter til en samlet Værdi af 108 000 Kr. Ifølge den danske Handelsstatistik er der heraf til Frankrig udført 200 Liter Akvavit paa Flasker, medens der intet oplyses om Importen til Frankrig af almindelig Brændevin.

Af Likører udførtes der 116 000 Liter til en samlet Værdi af 313 000 Kr., og heraf leveredes 1300 Liter til Frankrig. Det er muligt, at de nævnte Tal for Udførslen til Frankrig ikke omfatter det samlede Salg af de paagældende Varer til dette Land, idet Varer, der i Handelsstatistiken er opført som udført til Tyskland, maaske er transiteret derfra til Frankrig.

Byggearbejder i Estland.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget nedenstaaende Oversigt over offentlige Bygninger i estniske Byer, hvis Opførelse er under Overvejelse:

I Weissenstein (estn. Paide) er projekteret et kommunalt Elektricitetsnet til Byens Belysning. Til at forsyne Byen med Elektricitet tænkes opført et nyt Elektricitetsværk i en Tørvemose i Byens Nærhed.

I Wesenberg (estn. Rakvere) er projekteret Opførelsen af en ny Skole og af en offentlig Vejerbod (Justerkammer).

I Narva paatænkes det at installere et Steriliseringsapparat i det offentlige Slagtehus, ligesom der skal bygges et Anlæg til Slagtning af Kvæg.

I Arensburg (estn. Kuresaare) vil man opføre et nyt Elektricitetsværk og geninstallere et Elektricitetsnet. Tillige er en Rekonstruktion og Udvidelse af Etablissementet for mineralske Brøndbade samt Opførelsen af offentlige Badehuse og af en Pavillon ved Strandbredden projekteret.

Saafremt der blandt Industriraadsorganisationens Medlemmer maatte være Interesse for fornævnte Projekter, vil de paagældende ved Henvendelse til Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, Christiansborg, kunne erholde Bistand til Fremskaffelse af nærmere Oplysninger vedrørende Indgivelse af Tilbud, Leveringsbetingelser etc.

Tariff Board i Australien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af den af det australske Tariff Board afgivne første Aarsrapport.

Det fremgaar af Rapporten, at »Tariff Board« i det forløbne Aar har gjort et stort Arbejde for den australske Industri.

»Tariff Board« har bl. a. benyttet sin Autoritet ved Gennemførelsen af de saakaldte »By-laws«, igennem hvilke der gives Indførselstilladelse for visse Varer, der ikke fremstilles i Australien, og som viser sig at være absolut nødvendige til Driften af de forskellige Fabriker. Disse Fabriker vilde uden Tariff Boards Mellemkomst være nødsaget til at betale høj Indførselstold paa de paagældende Varer.

Alene for Varer under Pos. 174 i den australske

Toldlov (Maskiner, Værktøjsmaskiner etc.) har der været forelagt Tariff Board 498 Ansøgninger om Indførselstilladelse, af hvilke 314 cr blevet bevilgede, hvoriblandt en Del for Maskiner og Udstyr til store elektriske Kraftstationer samt for Hegntraad og Traadnet.

I Aarsberetningen fremhæves det stærkt, hvor nødvendigt det er, at der gennem Tariff Board er aabnet Mulighed for disse Indførselstilladelser, idet man derigennem kan forhindre, at Industrien ved Indførsel af nødvendige Artikler, der ikke fabrikeres i Australien, tynges af de høje Toldsatser.

Ogsaa paa andre Omraader har Tariff Board tjent den australske Industris Interesse, saaledes har det behandlet 187 Henvendelser om at faa lagt anti-dumping duty paa forskellige Varer. Efter at have undersøgt hvert enkelt Tilfælde har Tariff Board foranlediget, at der blev lagt anti-dumping duty paa 83 forskellige Varer, hvoraf de fleste var af tysk Oprindelse.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er daglig aabent Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Som det erindres, meddeltes der i Foraaret en Oversigt over, hvilke Emner Bibliotekets Tidsskrifter omfatter; men denne Oversigt har vakt Ønske om at faa yderligere Oplysninger om selve Tidsskrifterne, deres Art og Indhold, om det synes egnet til Annonceblad o. m.

Forsøget gøres nu med at give saadanne Oplysninger, og ved Tid og Lejlighed vil denne Liste fortsættes.

Tallet til højre efter Tidsskriftets Navn angiver den Hylde, hvor Tidsskriftet er fremlagt i Biblioteket.

Acetylen im Wissenschaft u. Industrie. (157.) Fagblad særlig Autog. Svejsning. Enkelte Annoncer. 12 Gange aarlig.

The aeroplane. (120.) Handler mere om Flyvesport end om den tekniske Side af Flyvevæsnet. En Del Annoncer. 52 Gange aarlig.

Scientific American. (42.) Behandler de fleste Former for Naturvidenskab, ogsaa en Del Teknik. En Del Annoncer. 12 Gange aarlig.

Glasers Annalen. (204.) Behandler forsk. Emner i Jernbanevogne, Maskinvæsen o. s. v. En Del Annoncer. 24 Gange aarlig.

Jernkontorets Annaler. (175.) Behandler Bjergværksdrift og dertil knyttede Videnskaber, samt spredte Emner. 12 Gange aarlig.

Architekten. (208.) Behandler Arkitektur og dekorativ Kunst samt Byplaner. En Del Annoncer. 24 Gange aarlig.

Archiv für Buchgewerbe in Graphik. (132.) Behandler Bogtryk, Litografi, Plakatkunst, Udsmykning o. s. v. Mange kolorerede Bilag. Enkelte Annoncer. 6 Gange aarlig.

Archiv für Elektrotechnik. (90.) Behandler Elektroteknikens forskellige Grene med fyldige Fagartikler. Enkelte Annoncer. 12 Gange aarlig.

Archiv for Pharmaci og Chemi. (64.) Foreningsmeddelelser. Fagartikler og Kompositioner. Literaturanmeldelser. Enkelte Annoncer. 24 Gange aarlig.

Asphalt- u. Teerindustrie-Zeitung. (168.) Behandler Tjære, Asfalt, Destillation o. s. v. Patenter. Annoncer. 36 Gange aarlig.

Auto. (124.) Særlig Annoncer og Sport; kun enkelte tekniske Artikler. Foreningsmeddelelser. 52 Gange aarlig.

Moderne Bauformen. (205.) Behandler Husbygning, Udsmykning, Planer og Tegninger. Enkelte Annoncer. 12 Gange aarlig.

Der Bauingenieur (m. Die Baunormung). (178). Fyldige Fagartikler om Jernbaner, Broer, Maskinvæsen, o. s. v. Tekniske Smaating. Patenter. Boganmeldelser. 24 Gange aarlig.

Beton u. Eisen. (179.) Fyldige Fagartikler om Husbygning af Beton, Jernbeton o. s. v. Spørgerubrik. Literaturoversigt. Annoncer. 24 Gange aarlig.

Elektr. Kraftbetrieb u. Bahnen. (98.) Fagartikler om Isolerstof, Ledningsnet, Elektr. Apparater o. s. v. Oversigter, Literatur. Annoncer. 24 Gange aarlig.

The Builder. (203.) Fyldige Fagartikler om Husbygning, Planer og Tegninger, Bygningskunst o. s. v. En Del Plancher. Mange Annoncer. 52 Gange aarlig.

Bygmesteren. (209.) Fagartikler om Husbygning, Planer, Tegninger o. s. v. Foreningsmeddelelser, Licitationer og en Del Annoncer.

The chemical age. (134.) Fagartikler. Literaturoversigt. Patenter. Mange Annoncer. 52 Gange aarlig.

Chemiker-Zeitung. (135.) Fyldige Fagartikler om Kemi og Naturvidenskab. Patenter. Handelsberetninger. Mange Annoncer. 156 Gange aarlig.

The Druggist Circular. (62.) Fagartikler for Farmaceuter og Kemikere. Mange Annoncer. 12 Gange aarlig.

The coal industry. (145.) Fagartikler om Kul, Gas og Minevæsen o. s. v. Mange Annoncer. 12 Gange aarlig.

Collegium. (191.) Fagartikler for Garvere, Læderkemi. Literaturoversigt. Patenter. Fra andre Tidsskrifter. Enkelte Annoncer. 12 Gange aarlig.

Concrete. (163.) Fagartikler for Cementindustrien og Cementanvendelse i Huse, Broer, Rør, Veje, Maskiner. Mange Annoncer. 12 Gange aarlig.

Diamant. (159.) Særlig Annonceblad for Glasindustri, Spejle o. s. v. Faglige Smaating. 36 Gange aarlig.

The Electrician. (87.) Fagartikler om Elektricitetens Anvendelse, Electricitetsforsyning o. s. v. Motorer, elektriske Apparater. Mange Annoncer. 52 Gange aarlig.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 23 1. DECEMBER 1923

Regeringens Forslag til en teknisk Revision af Toldloven.

EFTER at det har vist sig umuligt at samle Enighed om det tidligere forelagte Værditoldlovforslag, har Finansminister Neergaard nu fremsat Forslag om en teknisk Revision af den gældende Toldlov. Et Forslag i saa Henseende maa da ogsaa siges at være paakrævet. Siden 1908 er der som bekendt vedtaget forskellige indirekte Skattelove, der har nødvendiggjort Ændringer i Toldsatserne for de paagældende Varer, og endvidere er der ved Luksustoldlovene sket ret indgribende Ændringer for en Række Varers Vedkommende. Under disse Forhold er den danske Toldlov blevet meget uoverskuelig, fordi de forskellige Bestemmelser findes i en Række Love, og Nødvendigheden af at sammendrage de forskellige Bestemmelser i en samlet Lov er derfor i sig selv Begrundelse nok for en teknisk Toldlovrevision. Hertil kommer imidlertid den Omstændighed, at Udviklingen har medført, at Toldloven af 1908 paa visse Punkter er blevet fuldkommen forældet og virker i direkte Strid med sin Hensigt; ogsaa dette søges nu rettet ved den tekniske Revision.

Endelig har Regeringen ønsket at benytte Lejligheden til at gøre forskellige Varer, der ikke fremstilles herhjemme, toldfri. Dette har egentlig intet at gøre med den tekniske Revision, men Forslaget herom er ikke desto mindre medtaget. Herudover stilles der ydermere paa nogle Punkter Forslag om en Nedsættelse af den eksisterende Beskyttelse for enkelte Fabrikationsgrene, medens der i andre Retninger finder visse Reguleringer Sted.

Nedenfor gengives et Uddrag af de Bestemmelser, der formentlig er af særlig Interesse for Industrien:

Kemikalier og Apotekervarer.

Der foreslaas Toldfrihed for Fluornatrium, Baryumkarbonat, Magniumkarbonat, Magniumoxyd, samt for Tetraklorkulstof og forskellige andre flydende Forbindelser af Klor og Acetylen. Disse Varer har hidtil været fortoldet med 10 Øre pr. kg.

Endvidere foreslaas Toldfrihed for Sulfitlud, der hidtil er fortoldet med 7,5 pCt. af Værdien. Færdige farmaceutiske Præparater (Plastre, Piller, Tabletter o. l.) samt tilberedte Lægemidler og Arkana er henført under en særlig Position til en Told af 24 Øre pr. kg, medens den nuværende Toldsats er 10 Øre.

Tolden paa Fuselolie er forhøjet fra 5 Øre til 65 Øre pr. kg, og sidstnævnte Toldsats gælder ligeledes for Amyl-, Butyl- og Propylalkohol.

Farvestoffer og Sværte.

Kalkerpapir og Farvebaand er opført til en Toldsats af 20 Øre pr. kg. Hidtil er disse Varer blevet behandlet paa samme Maade som Trykfarver, saaledes at sort Kalkerpapir og Farvebaand har kostet 8 Øre og andet 20 Øre pr. kg.

Den nuværende højere Toldsats for Blank- og Lædersværte har hidtil været begrænset til kun at gælde, naar Emballagen er et Blikarbejde af en vis Beskaffenhed. Det foreslaas nu, at 20 Øre-Toldsatsen skal gælde for samtlige de Blank- og Lædersværter, der indføres i Emballage, hvis Toldsats er 20 Øre og derover, f. Eks. Celluloidpakninger.

Fedtstoffer.

Disse Varer er nu samlet under een Gruppe, og der er sket den Ændring, at »Talg« er begrænset til kun at omfatte almindelig Dyretalg.

Frugter.

Blomme- og Daddelmos med Tilsætning af Sukker har hidtil været fortoldet med 24 Øre pr. kg. Disse Varer foreslaas nu fortoldet til samme Sats, som naar der ikke er tilsat Sukker, nemlig 5 Øre pr. kg.

Tyttebær foreslaas fortoldet til 1 Øre pr. kg, selv om de indføres nedlagte i Vand.

Tekniske Artikler af Ædel- eller Halvædelsten.

Fortoldes nu med 15 pCt. af Værdien; de foreslaas henført under en Toldsats af 70 Øre pr. kg.

Glas.

Glas, der er kantslebet, men iøvrigt uslebet (f. Eks. Vindskærme til Automobiler), foreslaas fortoldet med 30 Øre pr. kg. Det fortoldes nu som »andre Glasvarer«. Al Emballageglas, uden Hensyn til Farve, foreslaas opført under eet Løbe-Nr. til en Toldsats af 16 Øre pr. kg (Middeltallet af de gældende Toldsatser).

Endvidere foreslaas det, at Undtagelsesreglen om Rand- og Bundslibning udvides til ogsaa at gælde Indslibning af Propper o. l. Efterbehandling, hvilket i givet Fald betyder en Toldnedsættelse for disse Varer, der ellers er blevet fortoldet til 28 Øre pr. kg.

Endelig er der sket en Ændring i Teksten til det nuværende Løbe-Nr. 61, saaledes at kun forsætlig farvede Glasvarer af den paagældende Art vil indgaa under 28 Øre-Satsen.

Gummi.

Kunstig Harpiks og Guttaperka er foreslaaet toldfri, medens Toldsatsen nu er 10 Øre pr. kg.

Instrumenter.

Briller, Lorgnetter og Monokler med Indfatning af Guld, Sølv eller Skildpadde, forgyldt eller forsølvet Metal vil fremtidig blive fortoldet efter samme Toldsats som de paagældende Stel — nemlig 15 pCt. af Værdien.

Jord, Ler og Sten m. v.

Krybber og Trug af Ler nedsættes fra 4 Øre pr. kg til Toldfrihed. Elektriske Installationsartikler af Porcelæn i Forbindelse med Metal er hidtil tariferet vidt forskellig, eftersom Varen — efter Toldvæsenets Skøn — fremtraadte som en Galanterivare (70 Øre pr. kg) eller maatte indgaa under unævnte Varer — 7,5 pCt. af Værdien. Forslaget samler alle elektriske Installationsartikler, hvis Hovedbestanddel er Porcelæn, under den for Arbejder heraf gældende Toldsats, 32 Øre pr. kg.

For Pudse- og Polérmidler er foreslaaet samme Ændringer, som ovenfor omtalt under Blanksværte.

Chokolade.

Da den i Toldloven forudsatte Adskillelse mellem Kogechokolade og anden Chokolade ikke kan gennemføres i Praksis, idet der ikke findes noget bestemt Skel mellem disse Arter af Chokolade, foreslaas det nu, at Chokolade i Kager og Blokke, uden Tilsætning af Kerner, Frugt, Nødder o. s. v., fremtidig fortoldes som Kogechokolade, hvis Pladerne vejer mere end 120 gr, og som Spisechokolade, hvis Pladernes Vægt er mindre.

Klædningsstykker.

For de Klædningsstykker, hvori indgaar Varer, der falder ind under Luksustoldlovens Værditoldsatser, er der nu ogsaa fastsat Værditoldsatser. For andre Klædningsstykker, der hidtil er fortoldet som det Stof, hvoraf de er fremstillet, plus et Tillæg af 100, 60 eller 50 pCt., er der nu fastsat særlige Toldsatser, der i det store og hele svarer til det Beløb, der vil fremkomme efter den nugældende Beregning.

Manufakturvarer.

Ufarvet Bomuldsstof, der er imprægneret med Olie eller belagt med Gummi, Kridt etc., er henført til en Toldsats af 45 Øre pr. kg, uanset om Bomuldsstoffet er ubleget eller bleget. Til den samme Toldsats er henført Isoleringsbaand, uanset om Baandet er farvet, eller om den tilstedeværende Farve skyldes Imprægneringen.

Sejldug af Hør og Hamp, der vejer mere end 500 gr pr. m^2, foreslaas nedsat fra 19 Øre pr. kg til Toldfrihed.

Gulvklude foreslaas fortoldet til 30 Øre, uanset om der findes Kædegarn af Jute.

Perlefrynser undtages fra Fortoldning som Possement og foreslaas henført under Galanterivaregruppen, hvorunder Perlebroderi hører hjemme.

Den nuværende Toldlovs Løbe-Nr. 146 og 147, fløjlsvævede og trykkede Varer, henføres nu til een Toldsats — 96 Øre pr. kg, medens Tolden hidtil har været henholdsvis 96 Øre og 1 Krone pr. kg. Ligeledes sammendrages Løbe-Nr. 148, 149 og 150 (flerfarvede, mønstervævede eller ikke mønstervævede og ensfarvede, mønstrede Varer) under een Toldsats — 85 Øre pr. kg, hvilket er Middeltallet af den nuværende Toldsats.

Farvet Kokosgarn samt Asbestgarn foreslaas toldfrit. Toldsatsen er nu 25 Øre og 4 Øre pr. kg. Farvet groft Bindegarn foreslaas nedsat fra 25 Øre til 4 Øre pr. kg, og Fletninger af Straa og Spaan, i Forbindelse med andet Manufakturstof end Silke, nedsættes fra 60 Øre til Toldfrihed.

I den nugældende Toldlov lægges Tykkelsen af den færdige Vare til Grund for Delingen mellem Garn samt Tovværk og dermed ligestillede Varer. Nu foreslaas i Stedet en Vægtgrænse, og alt enkelttraadet Garn samt flertraadet Garn og snoet Tovværk, hvor det enkelte Garn vejer mere end 135 g pr. 100 m, samles i en Toldsats paa 4 Øre pr. kg.

Raa, ublegede Jutevarer (nuværende Løbe-Nr. 136) gøres toldfri, medens Toldsatsen nu er 5 Øre. Synkeliner og Flydeliner nedsættes fra 7,5 pCt. af Værdien til Toldfrihed.

Maskiner.

Symaskiner nedsættes fra 10 Øre pr. kg til Toldfrihed. Slaamaskiner (undtagen Plæneklippere), Mejemaskiner og Selvbindere nedsættes fra 5 pCt. af Værdien til Toldfrihed. Dele til de ovennævnte Maskiner foreslaas ligeledes toldfri. Toldsatsen er nu 3 og 10 Øre pr. kg.

Støbte Anoder nedsættes fra 10 og 70 Øre til Toldfrihed.

Baand- og Stangjern, groveste Smedegods og Plader med lokkede eller borede Huller (perforerede Plader dog undtagen) samt Strækmetal nedsættes fra 1,5 Øre til Toldfrihed.

Endvidere foreslaas følgende Varer, der nu fortoldes med 3 Øre pr. kg, gjort toldfri:

Kahnjern o. l. Jernstænger til Betonindlæg, Dampkedelbunde med afrettede Ender, trukne, valsede eller bøjede Rør (undtagen Rørspiraler), smedede og blødstøbte Forbindelsesdele til Rør, Aaregafler og Kouser, Hjul og Hjulsæt til Jernbane- og Sporvogne, Symaskinedele uden Forbindelse med Træ, samt sammensatte Fjedre til Jernbane- og Sporvogne.

Ewartskættinger o. l. Kæder med pressede eller støbte Dele (under 9 mm Tykkelse) foreslaas nedsat fra 4 Øre til Toldfrihed. Smedede Dele til Agerdyrkningsredskaber (af og under 2,5 kg pr. Stk.) foreslaas nedsat fra 10 Øre til 3 Øre pr. kg. Plader, Traad, Stænger samt Arbejder til teknisk Brug af Platin nedsættes fra 70 Øre til Toldfrihed og Lokomotivfyrkasseplader fra 30 Øre til 10 Øre.

Dessertknive, Frugt- og Osteknive ligestilles med Bordknive, forkobrede og formessingede Jernblikvarer vil efter Forslaget blive fortoldet med 20 Øre pr. kg. Jernblikvarer, der kun er forsynet med Overtræk af en farveløs, gennemsigtig Lakfernis skal ikke betragtes som lakerede Varer.

Endvidere indeholder Forslaget Bestemmelser om Tariferingen af Jernblikvarer med paasatte Dele af overfladebehandlet Blik af andet Metal end Jern.

Blanchetter og Korsetfjedre — med eller uden Overtræk af Papir eller Manufakturstof — foreslaas fortoldet til 20 Øre pr. kg.

Olier.

Indenfor denne Gruppe er der foretaget forskellige Ændringer, der dog næppe vil berøre Produktionsinteresser. Endvidere er Karbolsyre foreslaaet toldfri, og det samme gælder Jordvoks og renset Ceresin og Parafin.

Papir.

Fluefangere af Papir, der nu fortoldes som Apotekervarer, er henført under Papirgruppen og fortoldes med 30 Øre pr. kg. Garn og Tovværk af Papir er ført hen til Forslagets Løbe-Nr. 264, 1 kg 8 Øre. Disse Varer fortoldes nu med 70 Øre pr. kg. Desuden er der sket Ændringer i Fortoldningen af Billedbøger og indrammede Billeder.

Den under Krigen som en midlertidig Foranstaltning indførte Toldgodtgørelse for Avispapir er nu blevet stadfæstet, saaledes at Tolden for Avispapir er fastsat til $1^1/_2$ Øre pr. kg, medens den efter Toldloven af 1908 var $5^1/_2$ Øre pr. kg. Medens den nævnte Godtgørelse kun omfattede Avispapir, der anvendtes af Dagblade, er den nugældende Toldsats af $1^1/_2$ Øre formet saaledes, at hvidt, uglittet, mindst 60 pCt. træholdigt Papir, der er bestemt til Trykning af Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter, ogsaa fremtidig indgaar til denne Toldsats. Dette Papir er hidtil blevet fortoldet med 8 Øre pr. kg. Den nævnte nye Toldsats skal dog kun komme til Anvendelse, forsaavidt Papiret indklareres af den, i hvis Virksomhed det skal benyttes. Som et Led i Statens Foranstaltninger til Støtte for Industrien har der været ydet Papirindustrien Tilbagebetaling af den erlagte Told for Træmasse og Cellulose. I det foreliggende Forslag er Tolden paa Træmasse og Cellulose helt ophævet.

Parfumerier.

De nugældende Regler gaar ud paa, at spiritusholdige Parfumerier kun fortoldes som saadanne, saafremt de er tilsat Kolokvintekstrakt. For det Tilfælde, at der senere skulde fremkomme andre Denatureringsmidler, som maatte være bedre egnet til Formaalet, foreslaas det nu, at Toldvæsenet faar Bemyndigelse til i givet Fald at paabyde Anvendelsen af disse.

Ris.

Efter den nuværende Toldlov er der samme Toldsats for Hinderis som for formalede Ris, nemlig 2 Øre pr. kg, idet der ydes visse Fradrag for Blandinger af afskallet og uafskallet Ris. Det foreslaas nu, at Hinderis samt Blanding af saadanne Ris og helt uafskallet Ris opføres til en Toldsats af 1,5 Øre pr. kg.

Spisevarer.

Begrebet hermetisk lukkede Spisevarer foreslaas udvidet til at omfatte alle konserverede Spisevarer, som indføres i Flasker, Glas, Krukker etc. til Detailsalg, selv om Lukket ikke er fuldstændig lufttæt. Endvidere sker der den Udvidelse, at Reglerne om Fortoldning af Konserves ogsaa kommer til Anvendelse paa Varer, der indkommer i Beholdere, hvis Lukke er brudt, f. Eks. vil Ananas til Konfekturefabrikation, som nu almindeligvis kommer her til Landet i Blikdaaser, der opskæres i Frihavnen, toldteknisk set blive behandlet som Konserves og fortoldet med 40 Øre pr. kg, medens Tolden nu er 5 Øre.

Skind og Huder.

Rensdyrskind, der nu fortoldes med 20 pCt. af Værdien, foreslaas fortoldet med 50 Øre, forsaavidt det drejer sig om beredte Skind, og Toldfrihed for uberedte Skind.

Tømmer og Træ.

For at opnaa en Forenkling i Tariferingen har man i Forslaget ophævet den nuværende Deling mellem indenlandsk Løvtræ og fine udenlandske Træsorter, saaledes at alt andet Gavntræ end Naaletræ nu vil blive fortoldet efter de Satser, der gælder for indenlandske Løvtræsorter. For Naaletræs Vedkommende er der sket den Ændring, at der paa Rundtræ er fastsat en Toldsats af 155 Øre pr. Kubikmeter, medens der tidligere var forskellige Satser efter Drægtighedsfortoldning. Af andre Ændringer indenfor Trægruppen kan nævnes, at Tolden for savskaarne Tagspaan sættes til 150 Øre pr. 1000 Stk., og at Kapsko og Tøffelbunde, kun tildannet med Sav, samt Skafter til Plove, Forke, Grebe, Leer, River, Spader, Skovle, Koste og Økser, ogsaa drejede, henføres til en Toldsats af 1 Øre pr. kg. Samme Toldsats foreslaas endvidere for tilpasset, mindst 1,5 mm tykt Træ til Cigarkasser i Stykker under 50 cm Længde og 28 cm Bredde, samt for høvlet, men ikke til Sammensætning færdige Stave og Bundstykker for Bødkere. Kehlede Lister til Bygningsbrug foreslaas fortoldet med 0,6 Øre pr. kg. Told-

satsen er nu 350 Øre pr. Kubikmeter. For Kurvemagerarbejde foreslaas den Ændring, at der ved Tariferingen af groveste Kurvemagerarbejde ikke skal tages Hensyn til Samlermateriale og Forstærkninger af Jentraad og Træ.

— — —

Ogsaa i Toldlovens almindelige Del foretages der forskellige Ændringer, bl. a. foreslaas det, at den nu bestaaende Toldfrihed for islandske Produkter bortfalder, hvilket f. Eks. vil have Betydning for de Virksomheder, der indfører Kryddersild til Nedlægning. Islandske Kryddersild har nemlig hidtil været toldfri, men vil efter dette Forslag komme til at betale en Told af 20 Øre pr. kg.

Endelig skal omtales, at der foreslaas en ikke uvæsentlig Forhøjelse af Pakhuslejetaksterne.

Chokoladeindustrien.

En Henvendelse til Regeringen om Støtte i den herskende Krise.

I en Henvendelse til Statsministeren har Foreningen af danske Chokolade- og Sukkervarefabrikanter paavist, hvilke uheldige Følger den i 1922 gennemførte Omsætningsskat paa Chokolade og Sukkervarer har haft for denne Industri.

Det nævnes i Andragendet, at den danske Chokoladeindustri i Aarene før Krigen dækkede 90 pCt. af det danske Forbrug af Chokolade, medens Forholdet nu er det, at Importen udgør to Trediedele af de danske Fabrikers Produktion:

Oversigt over Produktion og Import af Spise-, Koge- og Overtrækschokolade i Aarene 1913—1922.

	Produktion	Import Mængde	Værdi
1913......	3346 Tons	355 Tons	0,8 Mill. Kr.
1916......	4439 —	309 —	0,9 —
1917......	4342 —	300 —	0,9 —
1918......	3147 —	2 —	— —
1919......	5667 —	748 —	3,3 —
1920......	5157 —	1048 —	6,2 —
1921......	4894 —	1172 —	5,0 —
1922......	3497 —	2192 —	5,8 —

I en lang Aarrække har den danske Industri — bortset fra periodiske Svingninger som Følge af Raavaremangel og Rationering — befundet sig i en stadig Vækst. Fra 1905 til 1913 voksede Produktionen fra 2500 Tons til 3300 Tons, og da Sukkerforbruget efter Krigen blev givet frit, naaede den danske Chokoladeindustri i 1921 op paa en Produktion af omtrent 5000 Tons for derefter i 1922 pludselig at gaa ned til en Produktion af ikke engang 3500 Tons. I Løbet af et Aar er Chokoladeindustriens Produktion saaledes gaaet ned med 30 pCt., og Indførslen, der i samme Tidsrum blev fordoblet, naaede op til at udgøre 6 Gange saa meget som i 1913. Forholdene i indeværende Aar betyder kun en Fortsættelse af denne Bevægelse; Importen er stadig af samme foruroligende Størrelse — i de første 9 Maaneder er der saaledes indført ca. 1500 Tons Chokolade — og Produktionen er snarere mindre end større end ifjor.

De anførte Tal vil vise, at den danske Fabrikation nu ikke er mere end godt halv saa stor som i Industriens bedste Aar, og da Forholdet ydermere er det, at Fabrikerne i 1919—1921 ingenlunde udnyttede deres Produktionsevne fuldt ud, vil det altsaa sige, at den danske Chokoladeindustri for Tiden i Virkeligheden ikke er i Stand til at anvende meget mere end en Trediedel af sin Produktionskapacitet. Chokoladefabrikantforeningen hævder med stor Styrke, at Aarsagen til denne *uheldige Udvikling i første Række maa søges i Omsætningsskatten paa Chokolade og Sukkervarer*, og en nærmere Undersøgelse af Industriens Vilkaar vil bekræfte, at dette er Tilfældet.

Chokolade var i Virkeligheden efterhaanden blevet en almindelig Folkedrik, og der anvendtes hertil Kogechokolade, medens Forbruget af egentlig Kakaopulver var forholdsvis ringe. Hovedstammen i Chokoladeindustriens Produktion var derfor Kogechokoladen. Ved Omsætningsafgiften skete der en Ændring i Forbruget. Chokoladen blev nu altfor dyr i Sammenligning med andre Drikke som Te og Kaffe og gik over til i højere Grad end tidligere at blive en Luksusvare.

Dette Forhold giver sig klart tilkende deri, at Produktionen af Kogechokolade gik ned fra 3000 Tons i 1921 til 2000 Tons i 1922. Ved denne stærke Nedgang i Forbruget af Kogechokolade blev i væsentlig Grad Grundlaget slaaet bort under de danske Fabriker, og deres Evne til at optage Konkurrencen for Spisechokolades Vedkommende er blevet formindsket, fordi deres økonomiske Livsnerve er ramt.

I samme Grad som Rigtigheden heraf indrømmes, maa det imidlertid ogsaa erkendes, at Skattelovens Konsekvenser er rettet direkte mod den danske Industri. Det kan ikke være andet end, at Chokoladeindustrien, der endnu er forholdsvis ung, maa have sin Hovedafsætning paa det danske Marked, og naar Afsætningsmulighederne her indskrænkes ved Statens Foranstaltninger, maa Produktionen gaa tilbage. Samtidig stiger Produktionsomkostningerne; Konkurrenceevnen overfor de udenlandske Fabriker bliver mindre, hvilket igen fører til større Import og en yderligere Nedsættelse i Produktionen. Det nytter ikke herover for at pege paa et Salg til Verdensmarkedet; de store gammelkendte Verdensfirmaer kan ikke uden videre fortrænges, og i de Lande, i hvilke der ellers skulde være naturlige Salgsmuligheder for Chokoladeindustrien, saasom Norge og Sverige, er Toldsatserne af en saadan Højde, at det er ganske umuligt at opnaa noget Salg af Betydning.

Toldsatserne i Sverige, Norge og Danmark.

Sukkervarer . .	100 sv. Øre	67 n. Øre	24 Øre.
Chokolade . . .	50 —	64 —	18—24 Øre.

De Forslag, Chokoladeindustrien fremsætter om Foranstaltninger til Afhjælpning af de uheldige Forhold, frembyder i sig selv en saa simpel og retfærdig Løsning, som tænkes kan. Industriens Ønsker er nemlig kort og godt, at enten bør Staten ophæve Om-

sætningsskatten, eller ogsaa maa *den* bære Følgerne deraf og stille Industrien i samme konkurrencemæssige Stilling som Chokolade- og Sukkervareindustrien i vore Nabolande.

— — —

Samtidig med at den danske Chokoladeindustri arbejder under saa daarlige Kaar, er det ganske ejendommeligt at bemærke en anden Bevægelse, der i tilsyneladende Modstrid med de her fremdragne Forhold synes at tyde paa, at der i Danmark er endog ualmindelig gode Betingelser for en Chokoladefabrikation. I den sidste Uge har den danske Offentlighed faaet Meddelelse om, at ikke mindre end 2 store udenlandske Chokoladefabriker er ved at etablere Chokoladefabriker her i Landet til Forsyning af det danske Marked. At dette skulde skyldes Ønsket om at udnytte de herværende gode Produktionsvilkaar for Chokoladeindustrien, er imidlertid en ganske forfejlet Antagelse. Naar de Filialer af Chokoladefabriker, der anlægges her, kaldes Chokoladefabriker, er dette da ogsaa snarere et Navn end en Realitet. Den egentlige Fabrikation af Chokoladen foregaar nemlig ikke her i Landet, men derimod i den paagældende Hovedvirksomhed. Derfra indføres Chokolademassen (Overtrækschokolade m. v.), og den Fabrikationsvirksomhed, der finder Sted her i Landet, indskrænker sig i alt væsentligt til, at Chokolademassen smeltes om og pakkes i de for Detailhandelen bestemte Pakninger. De Fordele, der opnaas herved, er indlysende: For det første spares der nemlig 25 pCt. af Tolden, eftersom Overtrækschokolade indfortoldes til en Told af 18 Øre pr. kg. medens Spisechokolade koster 24 Øre, og for det andet bliver den udenlandske Fabrik ved denne Fremgangsmaade i Stand til at berøve den danske Chokoladeindustri dens eneste Fordel i Konkurrencekampen: De her i Landet ompakkede Varer kan jo nemlig sælges — og bliver ogsaa solgt som dansk Chokolade — »Dansk Arbejde«.

Den engelske Toldpolitik.

Da Brysselerkonferencen traadte sammen for tre Aar siden, blev det meget stærkt betonet i dens saakaldte Principprogram, at skulde Evropa genopbygges rent økonomisk, skulde der naas nogle Resultater, der var vægtige og positive, maatte man væk fra alle kunstige Restriktioner. Dette var som et Alfa og Omega for hele Konferencen og dens Arbejde. Fra alle Sider var man enige om, at den frie Handel Staterne imellem var en nødvendig Betingelse for at faa Liv i Landenes Økonomi, og ingen betonede dette med større Kraft end England, og de engelske Repræsentanter lod Gang paa Gang de andre Delegerede forstaa, at de talte paa hele det engelske Folks Vegne. Og i dette Spørgsmaal stod Folket enigt.

Men det gik med denne som med næsten alle denne Konferences Retningslinier, de kom til at staa paa Papiret, og der blev de staaende. Konferencen raabte paa Fred, men endnu tre Aar efter er Evropa i en latent Krigstilstand; den vedtog at indskrænke Rustningerne, og Resultatet er blevet, at de to ledende Magter nu staar i Begreb med at indlede den store Kamp om Herredømmet i Luften. Den forlangte, at Inflationspolitiken skulde holde op og Statsudgifterne begrænses, og i alle Lande er dette Problem endnu uløst. Ser man paa England nu, er der meget, som taler for, at der vil komme en ny Inflation, og man gør vel i at regne med den, hvis man vil bedømme den nærmere Fremtid. Paa saa godt som alle Punkter har Udviklingen negligeret de smukke Grundsætninger. De destruktive Kræfter, som slap løs under Verdenskrigen, har endnu Overtaget, og det stort anlagte Brysselerprogram er faldet i Stumper og Stykker.

De Meddelelser, som er kommet fra England, siden sidste Numer af dette Tidsskrift udkom, gaar som alle ved ud paa, at Regeringen vil omlægge hele Toldpolitiken og derved fælde en Dødsdom over alt, hvad man søgte at gennemføre i Bryssel. Det er hverken Overbevisning eller Begejstring, som driver England længere og længere over imod Protektionismen, og det er ogsaa meget modvilligt, at man gaar denne Vej. Da Baldwin dannede Regering, var hans første Handling den, at han tilbød Finansministerposten til en overbevist Frihandler, og i sin store Tale i Glasgow sidste November pointerede han, at det paa ingen Maade var hans Agt, at Regeringen skulde føre nogen protektionistisk Politik. Men Menneskene spaar som bekendt kun, og det er Gud, der raader, og de sidste Maaneders Begivenheder har tvunget Baldwin ind paa helt andre Linier end dem, han oprindelig havde til Hensigt at følge. Mere og mere er han veget over mod Beskyttelsen, og i den sidste Uge har han bundet sig til et Program, der i ganske udpræget Grad er protektionistisk. Han lægger ikke Skjul paa, at det er meget mod sin Vilje, at han har gjort det — men det er nødvendigt nu, fordi Forholdene paa det engelske Arbejdsmarked og i den engelske Industri er saa fortvivlede, som de er. Det er ikke en i Principet omvendt Statsmand, som nu staar ved Englands Ror, det er ikke en Mand, som af Princip er for Beskyttelse mod Frihandel — men en Mand af store Evner, som kun ser en Udvej ved helt igennem at drive en Konjunkturpolitik for at beskytte den engelske Industri mod Konkurrencen udefra og for at mildne Arbejdsløsheden.

Af det nye Program fremgaar det, at man vil gaa frem i to Etaper. Man vil indtil videre indskrænke sig til at udvide den nugældende Lov, der beskytter Industrien mod Dumping udefra, og man vil kun ganske gradvis gaa over til en almindelig Toldbeskyttelse for den indenlandske Industris Vedkommende. Dette er et af de Hovedpunkter, som Vælgerne nu skal sanktionere, førend det kan føres ud i Praksis.

Hvordan Valget end falder ud, er dog saa meget klart, at England i den kommende Tid vil følge den samme Isoleringens og Afgrænsningens Politik, som har sat sit Præg paa Udviklingen i de fleste Lande i Evropa. Den amerikanske Fordney-Tarif har hidtil været det mest iøjnefaldende Udslag af denne almindelige Tendens, og hvor galt det kunde være gaaet os, om den ikke til alt Held for os gaar uden om vore Eksportvarer, faar man et levende Indtryk af,

naar man ser paa den fransk-amerikanske Handelsstatistik. Hvorledes den nye engelske Protektionisme vil paavirke vor Industri, kan man endnu ikke sige noget bestemt om, men den vil ganske givet, efter alt hvad der nu foreligger, komme til at berøre os langt mere end Fordney-Traktaten. Dertil berører vor Eksport alligevel Englands Marked for meget.

Hele Stemningen foran dette Valg viser Verden, at den aabne Dørs Politik nu er ved helt at gaa ud af Kurs. Alle Lande dækker sig nu bagved Toldmure og Bajonetter, og Evropa kommer mere og mere til at ligne et befæstet Fattighus. Den engelske Protektionisme er ikke nogen Desperados-Politik, men snarere en snever Udvej, som man modvilligt søger for at komme ud af en ulidelig Nødstilstand. Gennem tre Aar har Landet kæmpet med en Arbejdsløshed, der er større end nogensinde, og i hele England frygter man nu, at den Vinter, vi nu staar foran, skal blive værre end de foregaaende. De gamle Forudsætninger for en Frihandelspolitik er ikke mere til Stede, og for at beskytte de truede Markeder er det saa, at man gaar til Protektionisme.

Efter det, der er sket nu i England, maa Danmark mere end nogensinde være paa Post og paa det nøjeste følge Udviklingens Gang. Vi lever i Efterkrigens økonomiske Vendetegn, og alle vil nu kunne se, at det ikke gaar her i Verden at ville lede alt efter fastslaaede Doktriner og teoretiske Grundsætninger. Saadanne har og bør have en daarlig Købekurs i vore Dages Politik.

▫▫▫▫▫▫

Fra den tyske Industri.

Ruhr-Problemerne, Arbejdstid, Funktionarisme m. m.

(Fra en Korrespondent.)

Den tyske Regering har givet Afkald paa den meget betydelige Kulafgift, og i Forbindelse hermed er Kulpriserne nedsat med 8 à 10 pCt., hvilket skulde sikre de tyske Kul en rimelig Pris i Guldmark, som atter skulde komme det almindelige Prisniveau til gode, hvorved den tyske Industri kunde blive mere konkurrencedygtig paa Verdensmarkedet. Kulpriserne tyngede til sidst som bekendt i meget stærk Grad ogsaa paa Eksportpriserne. Spørgsmaalet bliver nu, om Frankrig vil forsøge stadig at opkræve Kulafgifterne i de besatte Omraader, skønt den tyske Regering altsaa har givet Afkald derpaa. Foreløbig forlanger de franske Besættelsesmyndigheder Efterbetaling af de siden Ruhr-Aktionen resterende Kulafgifter. Da disse imidlertid allerede er indbetalt til Regeringen i Berlin, maa Værkerne i Ruhr nu for anden Gang berigtige disse Afgifter. Endvidere kræver Frankrig Betaling for de forskellige Bødestraffe, Industrien under den passive Modstand er blevet idømt. Det drejer sig her om mange Millioner Dollars, som Virksomhederne i Ruhr tilmed efter 9 Maaneders Standsning næppe vil kunne stille paa Benene.

Hvis Værkerne i Ruhr overhovedet skal kunne præstere Reparationsleveringer til Frankrig, er det en Selvfølge, at de maa holdes skadesløse herfor, ellers vil de simpelt hen ikke kunne betale deres Arbejdere. Det tyske Rige er imidlertid ude af Stand til at betale, og de Forhandlinger, der finder Sted desangaaende, er derfor saare vanskelige og betydningsfulde. Som bekendt er det endnu ikke lykkedes at komme til en Ordning, og hele det økonomiske System i Ruhr tenderer mod Sammenbrud.

(Som bekendt er der, efter at dette er skrevet, truffet Overenskomst med Frankrig, hvorefter Ruhr-Industrien baade efterbetaler Kulafgiften og indgaar paa fremtidige Afgifter. — *Red.*)

Man anslaar det Produktionsminus, som er opstaaet under den passive Modstand i Ruhr-Distriktet, til 75 Mill. Tons Kul. Den herigennem nødvendiggjorte Import til Tyskland af engelske Kul andrager 22 Mill. Tons til en Værdi af 2,5 Milliarder Guldmark.

Siden Opgivelsen af den passive Modstand er baade Rigets og Industriens Krediter blevet stærkt indskrænket. Følgen er bleven en alvorlig Krise med store Driftsindskrænkninger o. s. v. Mange Fabriker arbejder kun enkelte Dage i Ugen, og andre har forkortet den daglige Arbejdstid i tilsvarende Grad.

Overfor disse ufrivillige Indskrænkninger af Arbejdstiden staar den Aktion, som navnlig Kulminerne har forsøgt, med Hensyn til at fremtvinge en Forlængelse af Arbejdstiden. Fra 9. Oktober er denne saaledes i selve Minerne søgt forlænget til $8^1/_2$ Time daglig og for Arbejdet i Virksomhederne ovenfor Minerne til 10 à 12 Timer. Aktionen er dog stødt paa stærk Modstand fra Fagforeningernes Side, skønt en Forøgelse af Kulproduktionen betyder Liv eller Død for den tyske Økonomi, og har endnu ikke kunnet gennemføres. Endvidere har de franske Besættelsesmyndigheder nedlagt Forbud mod en Bortgang fra 8-Timers-Dagen og den endnu kortere Arbejdstid i selve Minerne (6 à 7 Timer daglig), idet Frankrig som bekendt gør gældende, at Tyskland ellers vil drive økonomisk Rovdrift til Gène for de øvrige Nationer.

De øjeblikkelige alvorlige Tilstande i den tyske Økonomi har nu klargjort, i hvilken uhyggelig Grad Funktionarismen har bredt sig. Baade Stat og Kommuner saavel som de offentlige Virksomheder er fyldt af et Overtal af Funktionærer, som tærer paa Landets Skatteevne og unddrages det produktive Arbejde. Man regner nu, at af Tysklands mandlige Indbyggere over 14 Aar er hver femtende Person ansat i Rigseller Statstjeneste. Hertil kommer saa den uhyre Hær af Funktionærer, der staar i kommunal Tjeneste. Det vil blive en lige saa vanskelig som nødvendig Opgave i Arbejdet for det tyske Riges Konsolidering at regulere disse Forhold. Den hastigt voksende Arbejdsløshed i Industri og Handel vil selvfølgelig ikke gøre Problemets Løsning lettere.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Lige for lige.

Medens den danske Stat som bekendt er uhyre forsigtig i sin Handelspolitik, opfyldt af Bekymring for ikke at genere de fremmede Nationer, hos hvilke vi køber

langt mere end omvendt, er Handelspolitiken i den øvrige Verden blevet skærpet mere og mere. Vi har ofte anført Eksempler herpaa fra de store Lande. At ogsaa smaa Statssamfund følger godt med, viser Eksemplet fra Island. Norge har nemlig lagt Told paa islandsk Faarekød, og der har været ført en Del Forhandlinger mellem de to Lande for at faa denne Told bort. Nu har Island, iøvrigt gennem det danske Udenrigsministerium, faaet at vide, at Norge foreløbig har udsat Sagen. Dette har ført til, at det ledende islandske Bondeblad, »Timinn«, aabent erklærer, at saa maa haardt sættes mod haardt og Island revanchere sig overfor de norske Interesser i dette Land baade Fiskeriet, Skibsfarten og Importen af norske Varer.

»En af Hovedopgaverne paa det næste Alting, skriver Bladet, maa være at finde Midler til at lade Normændene tilbagebetale den høje Skat, som de nu paalægger islandsk Landbrug. Det vil vise sig at være det eneste Middel, vore norske Frænder respekterer. Herefter synes en Told- og Interessekrig mellem Norge og Island uundgaaelig. Alene paa den Maade kan man vente at faa Normændene i Tale«.

Mon det ikke var heldigt, om noget af denne »norrøne« Aand, som vort Broderrige, Island, her fremviser, ogsaa kom til at præge vor hjemlige Handelspolitik?

Det bærende Erhverv.

Midt i Diskussionen om Landbruget som det bærende Erhverv er det paa de sjællandske Landmænds Delegeretmøde i Kjøbenhavn af Godsejer Moesgaard Kjeldsen blevet oplyst, at Landbruget de to sidste Aar intet Overskud har givet. Det er en overordentlig interessant Udtalelse, som vi kun kunde ønske maatte blive uddybet nærmere, saaledes som vi adskillige Gange har krævet det i dette Tidsskrift. Thi Spørgsmaalet om Landbrugets Rentabilitet er jo selvsagt Kernepunktet i hele vort økonomiske Problem. Blot harmonerer en saadan Paastand, som iøvrigt ogsaa fra anden Side har været fremme, daarligt med Valutakonferencens Betænkning, der som bekendt enstemmigt fastslaar, at »Landbruget arbejder tilfredsstillende«.

Hvorom alting er, synes Landbrugets Forrentning at være i høj Grad problematisk, og dette i Forening med den Kendsgerning, at det er Byerhvervene, der bærer Broderparten af Landets Skatter, synes da at frembyde det mærkelige Fænomen, at Landets »bærende« Erhverv hverken kan beskæftige Landets Befolkningsoverskud eller udrede Hovedparten af Landets Skattebehov, medens disse to Opgaver overlades til det »unaturlige« Erhverv, Industrien.

Stabelafløbning.

En ny Lastdamper til Dampskibsselskabet »Heimdal« (Rederiet Martin Carl) er sat i Vandet ved A/S Helsingørs Jernskibs- og Maskinbyggeri.

Ved Afløbningen døbtes Skibet med Navnet »Martin Carl«. Skibet, der bygges helt af Staal til Bureau Veritas' højeste Klasse, er 248′—0″ langt i Hoveddækket, 38′—0″ bredt og 17′—6″ dybt. Maskinen bliver Triple-Ekspansion med Overfladekondensation paa ca. 750 indicerede HK, og Kedlerne udrustes med Wilh. Schmidts Overhedere.

Paa den ledige Bedding lægges Kølen til et Dieselmotorskib til Det Forenede Dampskibs-Selskab.

Fra Gummimarkedet.

Det her i »Tidsskrift for Industri« tidligere omtalte Reguleringsforsøg overfor Produktionen af Plantage-Gummi (rettere *Kautschuk*) har voldt visse Vanskeligheder. Reguleringen gik ud paa en Indskrænkning af Produktionen for derved at øge Markedsprisen og i det hele stabilisere Plantageforholdene; naar Prisen var steget til et vist Punkt, skulde Produktionen automatisk øges. Produktionen er da ogsaa øget: fra 22 800 Tons i Januar 1923 gennem 20 000 i Februar er den i Marts naaet til 23 600 Tons — og samtidig noteres Prisen til ca. 1 sh. 4 d. med udpræget Tendens til Nedgang. Man havde regnet at ville stabilisere den til 1 sh. 6 d.

I Planter-Kredse er der derfor stadig en Del Uro, og man erklærer aabent, at der er noget i den fra Englands Side og fra Regeringskredse iværksatte Ordning, der ikke er gaaet ganske, som det var tilsigtet. Dette betonedes da ogsaa ved Generalforsamlingen, der sidst i April holdtes i London i Rubber Grower's Association. Her gav Formanden, Sir Frank A. Swettenham, først en indgaaende Skildring af selve Reguleringsplanerne, men gjorde ogsaa meget stærkt opmærksom paa de Vanskeligheder, der kom deraf, at Hollænderne ikke vilde tage Del i disse Planer, og det ikke blot fra private Enkeltmænd, men fra selve den hollandske Regerings Side. Denne har fra først af stillet sig meget forbeholdent overfor enhver saadan Indgriben og har nu nylig ogsaa betonet denne tilbageholdende for ikke at sige afvisende Holdning. Dernæst har de indfødtes Modstand eller Uvilje overfor Planerne ogsaa gjort sig gældende. Efter Swettenham er der i Sydøstasien 2 700 000 acres Gummi-Plantager i evropæisk Besiddelse, men ikke mindre end 1 060 000 acres paa indfødtes (og vel Kineseres) Hænder. Disse indfødte er ogsaa i det meste imod Reguleringen, i hvert Fald overalt hvor de er under hollandsk Overhøjhed, og tappede løs og producerede væk, saa meget de kunde, overtraadte vistnok ogsaa Udførselsbestemmelserne, saaledes at en Skærpelse af Kontrolen med Udførslen var nødvendig.

Iøvrigt betonede Swettenham, at Prisen, 1 sh. 4 d. à 1 sh. $4^1/_2$ d., kunde netop gaa an — men at et yderligere Fald vilde gøre Produktionen ulønnende. Da dette Fald imidlertid er indtraadt i de sidste Uger, er den engelske Regering betænkt paa at skride ind med Skærpelse af Udførselskontrolen. Iøvrigt stiger Efterspørgslen fra U. S. A., der som bekendt er Hovedaftager, saa der er Mulighed for derigennem at naa en Ordning af Markedsforholdene.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Estnisk Forordning om Ombytning af Statskassesedler.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en fra Konsulatet i Reval indsendt Indberetning af 1. November angaaende en estnisk Forordning af 13. Oktober vedrørende Ombytning af de i Omløb værende, paa 10, 25 og 100 est. Mark lydende, estniske Statskassesedler samt af de paa 50 est. Mark lydende Banknoter, som er udstedt af Eesti Bank paa samme Grundlag som Statskassesedlerne.

Ombytningen skal foretages inden 1. Marts 1924, efter hvilken Dato de nævnte Statskassesedler og Banknoter ikke længere gælder som lovlige Betalingsmidler; dog er eventuelle Ejere berettiget til inden d. 19. Oktober 1924 at forevise Sedlerne og Noterne til Ombytning i den estniske Statskasse i Reval, forsaavidt det af visse Grunde har været umuligt at foretage Omvekslingen inden 1. Marts 1924.

International Prøvemesse i La Plata.

Fra det herværende argentinske Generalkonsulat har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Afholdelsen af den anden internationale Prøvemesse i La Plata er fastsat til Oktober 1924.

Et Katalog for den første Prøvemesse, der afholdtes i indeværende Aar, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er daglig aabent Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Følgende nye Bøger er skænkede Biblioteket eller købte.

338 (43).
Koepper, G. Die Geschichte der Krupp-Werke. Lpz. 1922. 189 S.
45 (48).
Miethers, V. Kalk og Mergel paa Sjælland. Kbh. 1923. 80 S. (Tvl.)
55 (48).
Jessen, K. En undersøisk Mose i Rungsted Havn. Kbh. 1923. 18 S.
613 66.
Lorange, O. Arbeidshygiene og beskyttelsesteknik. Kria. 1923. 93 S.
615 (06).
Dansk Farmaceutforening, Pharmaceutisk Medhjælperforening gennem 50 Aar. Kbh. 1923. 375 S.
62 (663).
Föredrag under Nordiska väg- och vattenbyggarmötet i Göteborg. Stockh. 1923. 32 S.
63 : 338.
Hertel, H. Hvad Bybefolkningen bør vide om dansk Landbrug. Kbh. 1923. 70 S.
652 8.
Western Union telegrafic code. N. Y. o. Lond. (u. A.) 804 S. (Hb.)
655 1.
Nielsen, L. Boghistoriske Studier til dansk Bibliografi 1550—1600. 1923. 164 S.
657.
Riis, H. C. Statuslære. Kbh. 1923. 148 S.
684 6.
Müller, G. Tegninger til Dekupørarbejder. Kbh. 81 Pl.
685 3.
Skomagerbogen udg. af Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridrivende. Kbh. 1923. 112 S.
725 09.
Plan til en By ved Hirtshals udarb. af K. H. Christiansen og S. E. Rasmussen. Kbh. 1923. 46 S. (Tvl.)
729 4.
Møller Jensens, J. Mappe for Malere. Kbh. 1923. I. ff. (Fol.)
91 (489) R.
Ravnholt, St. Restrups Historie. Aalb. 1923. 63 S.
91 (489) T.
Hansen, M. Tirsbæk Gods og Ejere 1421—1921. Kbh. 1923. 277 S.

Notitser.

Optøning af frosne Acetylengasværker. Firmaet A. Boas beder os gøre opmærksom paa, at Acetylengasværker *ikke* maa optøs med *Blæselampe* eller (som det oftest forsøges) ved *Nedføring af glødende Jern* i Beholderens frosne Vandbeholdning. Eksplosion vil være den sikre Følge.

Optøning maa *kun* foretages ved Paafyldning af kogende Vand eller ved Dampstraale. Den stadig stigende Anvendelse af Acetylengasværker til Autogen-Svejsning og Skæring gør Gentagelse af denne Paamindelse til Brugerne stærkt paakrævet.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 24 15. DECEMBER 1923

Industrien og Toldlovrevisionen.

DET af Industriraadet og Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk nedsatte »Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg« har henvendt sig til det af Folketinget i Anledning af den tekniske Toldlovrevision nedsatte Udvalg og for dette forebragt de industrielle Erhvervs Ønsker. Fællesudvalget indledede sin Henvendelse med at fremhæve, at Produktionen principielt stadig maatte kræve, Toldloven af 1908 ført à jour, saaledes at den ved denne Lov hjemlede effektive Toldbeskyttelse blev genindført, og man paapegede, hvorledes den stedfundne skæbnesvangre Forskydning i Forholdet mellem den indenlandske Produktion og Importen af tilsvarende Varer maatte betragtes som en af Hovedaarsagerne til den danske Krones usikre Stilling. Imidlertid har man overfor det foreliggende Forslag til en teknisk Revision af Toldloven erkendt, at denne Sag bør behandles for sig og løses uanset de Krav, Produktionen iøvrigt maa stille, idet det selvfølgelig er vigtigt for alle Parter, at selve Toldlovens Grundlag gøres saa rationelt som muligt og nu bringes i Overensstemmelse med de mange ændrede Forhold, der kan konstateres indenfor Toldlovens Rammer.

Fællesudvalget har i den Anledning afgivet et udtømmende Memorandum baade om Toldlovens almindelige Del (§§ 2—51) og en Række Bemærkninger til de specielle Positioner i Toldlovens § 1, som berøres af eller ønskes revideret i Forbindelse med det foreliggende Forslag. Dels har man i Overensstemmelse med Lovforslagets Aand foreslaaet visse Urimeligheder rettet, saaledes Toldgodtgørelsen ved Reparation af Skibe, Fortoldning af Cigaretemballage m. m., dels har man ønsket visse foreslaaede Toldpaalæg for industrielle Raastoffer, saasom grønlandske Skind og islandske Kryddersild, fjernet, ligeledes i Overensstemmelse med hele den Opfattelse, der ligger til Grund for vor nyere Toldlovgivning.

Med særlig Vægt har man dog paapeget det uheldige og uforsvarlige ved de direkte Toldnedsættelser, der indeholdes i Lovforslaget, idet Industri og Haandværk vægrer sig ved at tro, at det kan være Hensigten med en teknisk Revision af Toldloven at forringe Produktionens Beskyttelse. Dette vil imidlertid blive Tilfældet for adskillige Varers Vedkommende, hvis Forslaget gennemføres uforandret, og Fællesudvalget har navnlig fremhævet Papirindustrien, Glasindustrien, smedede Dele til Agerdyrkningsredskaber samt endelig visse Tekstilvarer som Eksempler i denne Retning, overfor hvilke man følgelig har ønsket en Ændring i Forslaget, ikke mindst fordi netop de anførte Industrier for Tiden kæmper med en overordentlig haardhændet udenlandsk Konkurrence.

Idet man iøvrigt anerkender Lovforslagets Bestræbelser for at skabe en rationel Fortoldning, henviser man til, at en saadan ikke helt er opnaaet overalt, f. Eks. overfor elektriske Installationsartikler m. m., hvorom Forslag følgelig fremsættes. I samme Retning gaar Fællesudvalgets Forslag med Hensyn til Rismølleindustrien, hvor Lovforslaget ganske vist betyder en vis Forbedring fra den bestaaende negative Beskyttelse, men dog ikke er tilstrækkelig til at sikre den paabegyndte hjemlige Industri paa dette Omraade, der synes at have alle Betingelser for sig.

Foruden den tekniske Revision af Toldloven

omfatter Lovforslaget som bekendt ogsaa de i de senere Aar vedtagne Luksustoldsatser, overfor hvilke Fællesudvalget har fremsat Ønsket om en Udvidelse af Luksustoldbeskatningen, herunder ogsaa højst paakrævede Foranstaltninger til Fordel for vor Chokoladeindustri, hvis Vilkaar er blevet væsentlig forringede som Følge af den indførte Omsætningsafgift. Ogsaa her har Fællesudvalget stillet bestemte Forslag, der vil kunne lette Produktionen og forhaabentlig holde denne oppe.

Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg sluttede sin Henvendelse til Folketingsudvalget med endnu en Gang at fremhæve Produktionens principielle Krav i toldpolitisk Henseende, men samtidig med en Erkendelse af, at en teknisk Revision nu gennemføres alene af den Grund, at en Toldlov, der er saa mange Aar gammel som den bestaaende og suppleret gennem saa mange nye Love, maa virke forældet og irrationelt paa adskillige Punkter. Fællesudvalget udtalte tillige en Anerkendelse af det grundige og omfattende Arbejde, der iøvrigt laa bag det foreliggende Lovforslag, og erklærede sig med Forbehold overfor de fremførte Indvendinger og Forslag beredt til at yde sin Medvirken til Lovforslagets Fremme ved en hurtig og fyldig Besvarelse af de Spørgsmaal, Rigsdagen maatte ønske at stille de industrielle Erhverv.

Efter Henvendelsen blev det paagældende Materiale overleveret til Folketingets Toldudvalg, og Udarbejdelsen af de resterende Memoranda vil blive fremskyndet det mest mulige. Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg benytter Lejligheden til at anmode de enkelte Fag og Virksomheder om at lade alle ønskede Henvendelser til Rigsdagen ske gennem Organisationerne, saaledes at man sikrer Fremkomsten af et ensartet og gennemarbejdet Materiale, hvorved Udsigten til at opnaa de ønskede Resultater kun kan forbedres.

Raadmand, Murermester P. P. Gram.

Den 25. November er et af Industriforeningens Repræsentantskabs højtansete Medlemmer, Raadmand, Murermester Gram afgaaet ved Døden efter en kort Sygdom. Raadmand Gram hørte til Veteranerne indenfor Industriforeningens Repræsentantskab, idet han blev valgt til Medlem af dette i Aaret 1896. Som den fremragende og støtte Haandværkerrepræsentant, han var, har Raadmand Gram altid ydet et værdifuldt Arbejde indenfor Repræsentantskabet, og da Industriforeningen i 1908 nedsatte et særligt Bygningsudvalg, blev P. P. Gram Medlem af dette. Da for nogle Aar siden de store Byggeplaner kom frem, og Industriforeningen omsider besluttede sig til at gaa i Gang med disse, blev derfor Raadmand Gram ogsaa Medlem af det i denne Anledning nedsatte Byggeudvalg, der ofte har nydt godt af hans store Erfaring og Indsigt paa det bygningstekniske Omraade. En god og varmt interesseret Ven af Industriforeningen, en dygtig og sympatisk Repræsentant for sin Stand er gaaet bort med Raadmand Gram, hvis Minde Industriforeningen stedse vil bevare i taknemlig Erindring.

Toldspørgsmaalet i England.

En Række Udtalelser fra den engelske Valgkampagne.

Ved det forrige Valg opnaaede det engelske konservative Parti et sikkert Flertal i Underhuset. Ikke destomindre har de Konservative nu fremkaldt nyt Valg, idet de har ønsket at stille England overfor Afgørelsen af Spørgsmaalet: *Toldbeskyttelse* eller *Frihandel.* Det vil forstaas, at der maa have været tvingende Grunde for den engelske Regering til at opløse Parlamentet, hvori den havde sikkert Flertal, og til at gaa ud til Vælgerne med et Forslag, der betyder en fuldkommen Kuldkastelse af de økonomiske Teorier, der i flere Generationer har været ganske eneraadende indenfor den engelske Handelspolitik. De Synspunkter, der har været de afgørende for den engelske Regering, har saaledes Krav paa almindelig Interesse, og vi skal derfor nedenfor gengive forskellige af de Udtalelser, der er fremsat under den engelske Valgkampagne.

De frie Markeder kommer til at bære Følgerne af den økonomiske Verdenskrise.

For den engelske Regering har det afgørende Moment været den uhyre Arbejdsløshed, der nu hærger England paa fjerde Aar. 1 300 000 engelske Arbejdere er stadig uden Beskæftigelse, og Regeringen kan ikke se, at der er nogen Udsigt til en Ændring i Udviklingen, saaledes at Arbejdsløsheden vil gaa væsentlig ned. Men samtidig med at den engelske Industri er delvis lammet, kan andre Industrilande glæde sig ved langt bedre Forhold. Hverken De Forenede Stater, Italien, Frankrig eller Belgien kender en Arbejdsløshed af et Omfang som den engelske. Herudfra drager den engelske Regering den berettigede Slutning, at Aarsagerne til den store engelske Arbejdsløshed ikke alene kan søges i de fortvivlede Forhold i Centraleuropa og Rusland, men at en af Hovedgrundene ligger i den økonomiske Politik, England fører.

»England er for Tiden det eneste frie Marked, paa hvilket den overskydende Produktion kan sælges. Hvad enten det skyldes dette, eller Aarsagen er Montsystemernes Sammenbrud, Kursforholdene eller billig Arbejdskraft, saa er vi idag stillet overfor den Forretningstilstand, at faa Industrier kan undgaa en Import, med hvilken de ikke evner at konkurrere.«

Den Skæbne, der under de nuværende Forhold rammer de faa frie Markeder, er et stadig tilbagevendende Moment i Premierministerens Taler, og Gang efter Gang drager han dette frem.

»Verdensokonomien er brudt sammen, og da vort Land er det eneste aabne Marked, maa vi bære den tunge Ende«. Det er dette, Regeringen vil undgaa, og Premierministerens Program er derfor, at England skal stille sig paa samme Standpunkt som de andre Lande, saaledes at »den Byrde, der skal bæres, bliver ligelig fordelt paa alle.«

Hjemmemarkedets Betydning.

Præsidenten for Board of Trade, Sir Philip Lloyd-Greame, kommer i et Svar til de Liberale og Arbejderpartiet bl. a. ind paa en Omtale af den store Betydning, Hjemmemarkedet har som Basis for den industrielle Produktion. Han siger herom:

»Den engelske Eksporthandel er idag en Fjerdedel mindre end i Aarene for Krigen. Vort Salg paa Hjemmemarkedet lider under en Depression, dels fordi en Mand, der er uden Arbejde og maa leve af Understøttelser, er en daarlig Kober, og dels som Folge af den udenlandske Konkurrence. Denne Konkurrence fra Udlandet vil blive af stedse større Alvor, hvis der ikke træffes Foranstaltninger herimod. Næsten ethvert Land har foroget sin Industris Produktionsevne, og jevnsides hermed er der i de forskellige Lande gaaet en Bevægelse i Retning af en Forhojelse af Toldmurene.

Produktionsomkostningerne er i dette Land høje som Folge af to særlige Forhold. Som den første Aarsag maa nævnes de store Skattebyrder, der er direkte foraarsaget af Udgifterne til de Arbejdsløse, hvorved Produktionsomkostningerne i høj Grad sættes i Vejret, og hertil kommer som den næste Aarsag den Omstændighed, at vi har undladt at beskytte vort Hjemmemarked, hvorved Produktionen er blevet stærkt formindsket, og hvorved vi tillige har mistet det Vaaben, der skulde skaffe os Adgang til de udenlandske Markeder. Vi er bragt ind i et dødbringende Vekselvirkningsforhold, hvor den fortsatte Arbejdsloshed forøger Produktionsomkostningerne, og hvor denne Forhojelse af Omkostningerne igen formindsker vor Evne til at konkurrere. Denne Vekselvirkning kan kun blive brudt ved en Politik, der sikrer et lønnende og rentabelt Arbejde til de Arbejdslose, saa at Skatter og Afgifter kan nedsættes. Hertil findes intet andet Middel end en *Toldtarif, der kan sikre os en større Andel i Forsyningen af vort eget Marked.* Vi har intet andet Vaaben end *en Toldtarif, der kan sætte os i Stand til at fremtvinge Nedsættelse i de fremmede Landes Toldværn* og derved give os et storre Salg i disse Lande.«

Den samme Opfattelse af Hjemmemarkedets Betydning samler Austen Chamberlain i følgende Udtalelse:

»Enhver Maskine, der staar stille, enhver Højovn, der er slukket, enhver Vævestol, der ikke arbejder, foroger Omkostningerne for de Maskiner, Vævestole og Hojovne, der er i Drift, og lammer derved vore Anstrengelser for at komme ind paa de udenlandske Markeder. Af denne Grund er Beskyttelsen af Hjemmemarkedet af vital Interesse. Beskyttelsen af Hjemmemarkedet maa sammenlignes med Bevarelsen af de indre Fæstningsværker, hvorfra vi kan gøre Udfald for at erobre de Markeder, uden hvilke Industrien ikke kan finde fuld Beskæftigelse, og uden hvilke vort Folk vil mangle Erhvervsmulighederne og derved Midlerne til Livets Ophold.«

Den tyske Dumpingkonkurrence kommer igen.

Paa et Mode den 18. November fremhævede Premierminister Baldwin, at det vilde vare længe, inden Evropa kom ind under ordnede Forhold, og at det gjaldt om at gøre sig klar til at mode de Vanskeligheder, der vilde optaarne sig. »Naar«, tilfojede Statsministeren, »Tyskland igen begynder i stor Udstrækning at producere for Eksport, vil den tyske Industri arbejde under Vilkaar, der gør en Konkurrence med den overmaade vanskelig. Som Følge af Montsystemets Sammenbrud vil de tyske Fabriker være befriet for al Gæld, og alle Anlægsomkostninger vil være afskrevne. Deres Omkostninger vil af denne Grund blive saa smaa, at en Konkurrence næppe bliver mulig, og det maa ydermere erindres, at paa samme Tid vil Tyskland være tvunget til i endnu højere Grad end nogensinde før at anstrenge sig for at faa en meget stor Eksport. Tabet af vigtige Landomraader vil nemlig nødvendiggøre en forøget Import af Raastoffer og Levnedsmidler. Alene denne Import vil blive Aarsag til en storre Eksport, og naar den Tid kommer — og den maa komme — da Tyskland begynder at betale Krigsskadeserstatningen, *vil vi blive stillet overfor en tysk Eksport, der vil overgaa alt, hvad vi nogensinde tidligere har kendt,* og det Marked, hvor Tyskland lettest kan finde Afsætning, er vort Land.«

Den engelske Statsminister slaar derefter fast, at denne Situation maa modes med ekstraordinære Midler, og under stærk Tilslutning hævder han, at der, *naar* disse Begivenheder er indtraadt, ikke vil blive Tid til grundig Overvejelse af, hvad der bør gøres, og at Resultatet derfor vil blive en *Paniklovgivning.*

Af denne Grund vil Regeringen allerede nu have Midlerne i Hænde til at imodegaa den Fare, der truer; og det Formaal, der tilstræbes, er, »at England vil forbeholde sig Ret til i alle Tilfælde, hvor det viser sig, at der er fremkaldt Arbejdsløshed indenfor Industrier, der staar paa Højde med Udlandets, at lægge en saadan Toldafgift paa de importerede Varer, *at vi kan sikre Befolkningen stadig Beskæftigelse.«*

Et praktisk Eksempel paa Toldbeskyttelsens heldbringende Virkninger.

Det synes ikke, som om den engelske Offentlighed nærer nogen synderlig Interesse for en abstrakt Droftelse af de teoretiske Grunde, der kan anføres for eller imod en Toldbeskyttelse. Englænderen forlanger uomgængelige Kendsgerninger, der kan vise, hvorledes Toldbeskyttelsens faktiske Virkninger viser sig. De af Præsidenten for Board of Trade fremdragne Erfarin-

ger vedrørende Motorindustrien har derfor vakt almindelig Interesse. Som Følge af en ruinerende Dumpingkonkurrence blev der i sin Tid indført en 33 pCt. Told for Personautomobiler. Resultatet var, at Fabrikationen heraf er steget, medens Fabrikationen af Lastautomobiler, der ikke blev beskyttet, er gaaet yderligere tilbage. Herom udtaler Præsidenten for Board of Trade følgende:

»En Gren af Motorindustrien har faaet en Beskyttelsestold, Følgen har været voksende Produktion, stigende Udvikling og fast Beskæftigelsesgrad. Og fordi Industrien har faaet en sikker Stilling, saa at den har været i Stand til at producere efter en stor Maalestok, har den kunnet nedsætte Priserne saaledes, at Prisen for et Automobil nu er nede paa omtrent samme Niveau som før Krigen.«

Det, der er opnaaet, er saaledes en større Produktion og Arbejde til flere af Landets Arbejdere, samtidig med at Forbrugerne har faaet billigere Varer. Det er derfor intet Under, at Præsidenten for Board of Trade møder almindelig Tilslutning, naar han siger, at et praktisk Eksempel er mere værd end Alverdens Teorier.

Og det er ikke alene for Englands Vedkommende, at dette Eksempel med Motorindustrien har Gyldighed. Lord Birkenhead nævner saaledes, at for ikke mange Aar tilbage indførte Amerika Automobiler fra Evropa, og England var den største Eksportør. Hvis nu Frihandelens Argumenter var rigtige, maatte Følgen af, at Amerika omgav sig med Toldmure, blive, at dette Lands Motorindustri gik helt til Grunde. Udviklingen fik imidlertid et ganske andet Forløb. I Amerika fremstilles nu lige saa mange Automobiler i en Uge, som i England i et helt Aar. I 1922 blev der i U. S. A. fabrikeret 2 659 000 Automobiler og i 1923 menes det, at man naar op til 4 Millioner Vogne, og denne Industri giver direkte og indirekte Arbejde til 3 Millioner Mennesker.

Dumpingkonkurrence fra den franske Tekstilindustri.

Under Hensyn til de daarlige Vilkaar, hvorunder den danske Tekstilindustri for Tiden arbejder, er det bemærkelsesværdigt, at den engelske Industri — og særlig for Uldvarefabrikationens Vedkommende — lider under tilsvarende Vanskeligheder. Ifølge de af Premierminister Baldwin fremsatte Udtalelser skyldes dette dels den amerikanske Toldtarif: »Denne Industri (Tekstilindustrien) er — i Lighed med mange andre engelske Industrier — blevet ramt af Fordney-Tarifen (den sidste amerikanske Toldlov)«; men hertil kommer endvidere en ganske ekstraordinær fransk Konkurrence. Premierministeren siger herom:

»Jeg er endvidere blevet underrettet om, at de Klager, der er fremkommet fra Bradford-Distriktets Fabrikantforeninger, væsentlig refererer sig til en ganske bestemt Del af Importen, nemlig Indførslen af uldne Klædevarer. De af Fabrikantforeningerne fremdragne Kendsgerninger er blevet bekræftet ved en af Board of Trade foretaget Undersøgelse, der viser, at *den engelske Industri har de allerstørste Vanskeligheder ved at opnaa Ordrer til Foraarssalget som Følge af de Priser, hvortil franske Varer, hovedsagelig paa Grund af dette Lands daarlige Møntforhold, bliver udbudt.*«

▫▫▫▫▫▫

Sveriges Eksport til Rusland.

Lederen af den russiske Handelsdelegation i Stockholm, Hr. A. Gardenin, har skrevet en Artikel om Handelsforbindelsen mellem Sverige og Sovjetrusland i Perioden 1917—1923, hvori bl. a. gengives følgende Oversigt over Sveriges Eksport til Rusland, inddelt i de forskellige Perioder af Handelssamkvemmet mellem de to Lande og angivet i svenske Kroner:

Eksport fra Sverige til Rusland 1913 (det sidste Normalaar før Krigen)	32 400 000
I de ni Maaneder fra April 1918 til Januar 1919, hvori Vorovskis Legation virkede (Direkte Vareudveksling paa Grundlag af Kompensationshandel)	17 000 000
Fra Maj 1920 til Maj 1921 (Centrosojus Aftaler med Gunnar Andersons Koncern) samt Juni 1921 til Juni 1922 Handelsdelegationens Virksomhed i Sverige paa Grundlag af fri Konkurrence med andre Lande	59 300 000
Fra 1. Juni 1922 til 31. December 1922	900 000
Fra 1. Januar 1923 til 1. November 1923	5 600 000

Som det vil ses af disse Tal, er Antallet af de i Sverige placerede Bestillinger gaaet stærkt tilbage i Aarene 1922—23 til Trods for Sovjetruslands Udenrigshandels almindelige Udvikling. I ovennævnte Tal er dog ikke medregnet Jernbanekommissionens Bestillinger, af disse er Leveringer til Værdi ialt 104 800 000 sv. Kroner effektueret fordelt paa Aarene 1920—23, som følgende Tabel viser:

1920	7 000 000
1921	32 100 000
1922	51 000 000
1923	14 700 000
	104 800 000

De af Vorovskis Legation og den russiske Handelsdelegation i Tidsrummet fra Maj 1920 til Juni 1922 foretagne Indkøb er fordelt paa følgende Varer:

Frø og Kornprodukter	12 700 000
Metaller og Metalvarer og Maskiner (ekskl. Jernbane- og elektr. Artikler)	47 200 000
Elektriske Maskiner	7 700 000
Kemiske Produkter	3 500 000
Papir	1 400 000
Keramik og emaillerede Varer	1 000 000
Læder	1 300 000
Andre Varer	1 000 000

Artiklens Forfatter fremfører som Bevis for, at Sovjetregeringen nærer virkelige Ønsker om at træde i intimere Handelsforbindelse med det svenske Folk, at til Trods for at Ruslands Udenrigshandel i Sammenligning med Tiden før Krigen er reduceret til en Tiendedel, er den svenske Eksport til Rusland, i den Tid Sovjetregeringens Handelsorgan har fungeret, endog steget i Sammenligning med Eksporten i 1913.

Hr. Gardenin anfører derefter en Række specielle Varer, for hvilke han mener, at Rusland har særlig Interesse for den svenske Importindustri i Øjeblikket, og nævner heriblandt: Maskiner og Værktøj til Bearbejdning af Metal, Træ og Sten, Landbrugsmaskiner og -redskaber, Centrifuger og Kerner, Dampmaskiner, Turbiner, Lokomotiver m. m., elektriske Maskiner og Materiel, hydrauliske Presser, Husholdningsartikler m. m.

Artiklen slutter med at omtale de mange Grunde, der gør det naturligt, at de to Lande bør træde i stærkere økonomisk Forbindelse med hinanden. Hr. Gardenin lægger bl. a. ikke Skjul paa, at de nuværende Tilstande i Tyskland gør det nødvendigt for Rusland at søge andre Handelsforbindelser, ogsaa for sin Transithandel, der som bekendt hidtil i væsentlig Grad er formidlet via Tyskland.

Tysklands Handelsbalance.

Tysklands officielle statistiske Opgørelser for Omsætningen i det seneste Aar foreligger nu; dog er der ingen Opgivelser for Tidsrummet Jan. til April 1921; det statistiske Kontor meddeler, at der heller ikke i en overskuelig Fremtid vil foreligge nogen, idet Kontoret er saa overbebyrdet med Arbejde, at det ikke lader sig gøre at faa Tid til en Undersøgelse af nævnte Tidsrum. Opgørelsen er derimod ført frem til Juni 1922 (incl.); i det følgende er dog forstaaet ved 1921—1922 Aaret fra Maj 1921 til April (incl.) 1922. En Sammenstilling for Aarene 1913, 1920 og 1921—1922 (i den nævnte Opgørelse) ser da saaledes ud:

Aar	Mængde i 1000 T.	Værdi i Mill. M. i Papir	i Guld
Eksport			
1913	73 751	10 081	10 081
1920	19 810	69 311	4 621
1921—22	21 826	139 495	3 487
Import			
1913	72 815	10 695	10 695
1920	18 837	—	—
1921—22	26 725	154 575	—

Omregningen til Guldværdi er udført paa Grundlag af Dollarens Gennemsnits-Agio for hver Maaned; og derved fremkommer f. Eks. disse Tal:

	1 Dollar = Papirmark	1 Papirmark = Guldpfennig
Maj 1921	62,37	6,73
August 1921	84,31	4,96
Decbr. 1921	191,93	2,19
April 1922	291,00	1,44
(Aug.	1134,50	0,37).

I Forhold til Aaret 1913 er Eksporten aftaget, udtrykt i Mængde til 29,6 pCt., i Værdi til 34,8 pCt. Overfor 1920's Tal viser Værdifaldet sig ret betydeligt, først og fremmest naturligvis paa Grund af det almindelige Prisfald, men dernæst ogsaa paa Grund af, at Udførselspriserne ikke i deres Stigning har kunnet holde helt Trit med den tyske Mark i dens Fald.

Som det vil ses af de anførte Tal, var Handelsbalancens Passivitet i 1913 0,6 Milliarder Guldmark. Nogen helt nøje Opgivelse af Passiviteten for Aaret 1921—1922 lader sig ikke nøje anføre; de tyske Opgørelser lader, som det vil fremgaa af den foranstaaende Tabel, Rubriken Importens Guldværdi staa blank paa Grund af den Forskel, der er i Papirmarkens indre og ydre Værdi, og som her gør sig gældende. Passiviteten er i Papirmark ca. 15 Milliarder. Tyske Opstillinger vil herudfra godtgøre, at i Guldmark er Underskudet, Forskellen mellem Udførslens og Indførslens Værdi, ca. 1 Milliard Guldmark, stadig for det sidste Aar. Det er nu maaske nok vel højt regnet; overfladisk omregnet, uden Hensyntagen til Markværdien i Tyskland og udenfor, bliver Passiviteten ca. 0,3 Milliarder Guldmark, altsaa mindre end før Krigen, men jo ogsaa paa betydelig mindre Poster i det hele.

Til Belysning af Tysklands hele økonomiske Elendighed anfører »Die chemische Industrie« yderligere, at medens der tidligere tilflød Tyskland aarlig ca. 1,5 Milliarder Guldmark som Udbytte af Kapital anbragt i andre Lande, er Forholdet nu vendt om: Tyskland maa til Udlandet udrede 0,75 Milliarder Guldmark som Rente af fremmed Kapital, der er sat i tyske Virksomheder.

Til dette Minus kommer saa yderligere Erstatningerne, der i Henhold til Fredstraktaterne skal udredes; de udgør, stadig efter tysk Opgivelse, for Aaret 1921—22 alt ialt ca. 1,37 Milliarder Guldmark, hertil kommer for Betalinger i Clearing-Omsætning 0,4 Milliarder. Tilsammen udgør Passivsummerne da for det nævnte Aar: Importens Værdi 4,5 Milliarder, Forrentning af udenlandsk Kapital 0,75 Mill., Erstatninger 1,37, Clearing-Udbetalinger 0,4, ialt en Passivside paa 7,02 Milliarder Guldmark, at udrede til Udlandet. Heroverfor staar Udførslens Værdi, 3,5 Milliarder — d. v. s. en samlet Passivitet paa ca. 3,52 Milliarder Guldmark. Selv om der mod Størrelsen af en og anden Post kan indvendes lidt, saa bliver dette Billede af tysk Økonomi sikkert ikke helt misvisende.

Mindre Meddelelser.

Norges Toldlovgivning.

Den norske Toldtarifkommission har nylig afgivet sin Betænkning, hvori Flertallet anbefaler en Forøgelse af Beskyttelsen og vel at mærke med Bibeholdelse af Vægttoldsystemet, idet de norske Forsøg med Hensyn til Værditold har været meget utilfredsstillende. Kun faa Dage efter denne Betænknings Offentliggørelse har Stortinget i et lukket Møde vedtaget et Regeringsforslag om midlertidigt Tillæg til Toldsatserne, nemlig omregnet efter Guldværdien. Efter den norske Krones nuværende Værdi vil dette paa de bestaaende Vægttoldsatser betyde et Tillæg af 79 pCt. og give en aarlig Merindtægt for Staten paa 42 Mill. Kr., et Beløb, som udgør ca. Halvdelen af de samlede danske Toldindtægter.

Det er i denne Forbindelse værd at erindre, at

Norge allerede i Februar d. A. vedtog et midlertidigt Tillæg til samtlige Toldsatser paa 20 pCt.

Motiverne for den nu stedfundne Forhøjelse skyldes dels valutamæssige Hensyn, dels Hensynet til den norske Produktion, og endelig og maaske ikke mindst Hensynet til Statskassen. Dersom man i Danmark foretog et tilsvarende Skridt, vilde det efter den danske Krones nuværende Guldværdi betyde en Forøgelse af de danske Statsindtægter med en noget større Sum end den, der nu indvindes for den norske Statskasse.

Aktiv Handelspolitik i Italien.

Den italienske Regering nedsatte for nogen Tid siden en Komité til at gøre Indstilling vedrørende det for 2 Aar siden udstedte Regeringsdekret om Toldtariferne. Ifølge Telegram til den engelske Presse indeholder Kommissionsrapporten højst interessante Ting vedrørende Toldbeskyttelsens Betydning for det italienske Næringslivs Opblomstring.

Italien har drevet Beskyttelsespolitik lige siden Cavours Dage, og Landet har med velberaad Hu og stadig Held anvendt høje almindelige Toldtarifer for at opnaa særlige og fordelagtige Overenskomster med sine Nabolande. Rapporten omtaler de bemærkelsesværdige Resultater, hvortil man naaede gennem denne Politik i Aarene 1904 og 1906 ved Afslutningen af Handelstraktater med Tyskland og Østrig-Ungarn. Fra 1906 til 1913 fordobledes Udførslen, medens Indførslen steg med 75 pCt., og det afgørende er, at Forholdet mellem Indførsel og Udførsel stadig ændredes til Gunst for Udførslen, og at Indførslen efterhaanden udelukkende kom til at omfatte Raastoffer til Industrien.

Komitéen gør gældende, at det er absurd at tale om økonomisk Uafhængighed, men at det er Tarifsystemets Opgave at fremhjælpe en industriel Organisation til at blive teknisk fuldkommen paa den Maade, at ethvert Led i Fremstillingsprocessen smedes i Landet selv. Paa den Maade har man sikret de store staalforbrugende Industrier i det nordlige Italien Trivsel, og paa samme Maade er Tekstilindustriens Fremgang betrygget.

Komitéen udtaler sig ikke for haardhændet Beskyttelse, men erklærer, at Italiens Finanspolitik nødvendigvis maa være realistisk og afpasset efter Omstændighederne. Komitéens Rapport fremtræder med særlig Vægt, fordi den til Formand har haft Professor *Luzzati*, en kendt Autoritet paa det finansielle og økonomiske Omraade.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Russiske Importforbud.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget en Fortegnelse over Varer, der permanent er indførselsforbudte i Rusland.

Fortegnelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Et Opraab fra Hovederhvervenes Organisationer.

Der er i de senere Aar saavel fra offentlig som fra privat Side gjort et energisk Arbejde for at bringe dansk Erhvervsliv ud af de vanskelige og uheldige Forhold, som Krigen har medført for vort Land, og efter at der i Tilslutning hertil nu af Statsmagten og Hovedbankerne er truffet Foranstaltninger til at stabilisere vor Valuta og hæve den op til dens naturlige Leje for derved atter at skabe fuld Tillid til Danmarks økonomiske Stilling, retter undertegnede Erhvervsorganisationer en indtrængende Henstilling til Befolkningen som Helhed om at yde de nævnte Bestræbelser Støtte ved endrægtigt og forsonligt Samarbejde og til Pressen om at medvirke hertil.

Det vil herunder være af afgørende Betydning, at enhver offentlig Drøftelse af Erhvervsforhold sker paa en saglig underbygget Maade og ikke benyttes til personlige Angreb eller til Fremme af partipolitiske Formaal, da dette vil være en nødvendig Forudsætning for, at den for Landet og de bærende Erhverv fornødne Arbejdsro vil kunne opnaas.

For Dansk Dampskibsrederiforening:
Chr. Sass.
For Grosserer-Societetets Komité:
Ernst Meyer.
For Industriraadet:
B. Dessau.
For Landbrugsraadet:
P. P. Pinstrup.

International Kunstindustriudstilling i Paris.

Frankrig har indbudt en Række Lande, deriblandt Danmark, til at deltage i en international Kunstindustriudstilling: »*Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes*«.

Udstillingen afholdes i Paris i Tidsrummet April—Oktober 1925, og den vil komme til at omfatte følgende Hovedgrupper:

1. Arkitektur, 2. Kunstindustri, 3. Juveler, Modevarer o. l., 4. Teaterdekorationer m. v., Havekunst og Planer over Gadeanlæg, 5. Undervisningsningsmetoder og Undervisningsmateriel m. v.

Det er ikke Hensigten at gøre Udstillingen til en retrospektiv Udstilling, idet det tvertimod fremhæves, at det, Udstillingen skal vise, er den moderne Kunstindustris Frembringelser, og det er endog udtrykkelig forbudt at udstille Kopier og Efterligninger af ældre Kunst og Stilarter. De fremmede Lande, der deltager i Udstillingen, vil hovedsagelig komme til at udstille i »Grand Palais«. Det er dog ogsaa Tanken her, ligesom paa Rio-Udstillingen, at skabe en »Nationernes Gade«, hvor hver af de udstillende Lande har sin særlige Pavillon. Arealet hertil er imidlertid saa begrænset, at der kun kan blive Tale om en repræsentativ Udstilling i disse Pavilloner, medens den egentlige Udstilling henvises til »Grand Palais«.

Den fra Frankrig modtagne Indbydelse har været drøftet i Komitéen for Udstillinger i Udlandet, og paa Grundlag af den herfra afgivne Indstilling har Regeringen — saa vidt vides — meddelt Frankrig, at Danmark gerne ønsker at deltage i denne store internationale Udstilling.

Indenfor Komitéen for Udstillinger i Udlandet er der nedsat et særligt Udvalg til foreløbig at arbejde videre med Sagen, og i den nærmeste Tid vil der gennem de paagældende Organisationer blive udsendt Forespørgsel til de Virksomheder, der kan tænkes at være interesseret i Udstillingen. Henvendelse vedrørende Udstillingen bedes rettet til ovennævnte Komités Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Telefon Central 8100.

Konferencen mellem England og dets oversøiske Besiddelser.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en Indberetning fra Generalkonsulatet i London angaaende Resultatet af den fornylig afholdte Konference mellem England og dets oversøiske Besiddelser.

De paa Konferencen opnaaede Resultater, der nu vil blive forelagt Parlamentet, indeholder bl. a. Forslag om Toldpræference for en Række Varer, hvoriblandt af Interesse for den danske Industri kan nævnes: Frugtkonserves, Sukker, Tobak, konserveret Hummer, Krebs og Krabber samt Frugtsaft.

Den nævnte Indberetning henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Beskatning af udenlandske Handelsrejsende i Finland.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der af den finske Regering er fremsat Forslag til en Lov om Beskatning af udenlandske Handelsrejsende i Finland.

Ifølge Forslaget skal saavel Udlændinge som finske Statsborgere, der til Stadighed er bosatte i Udlandet, naar de ikke har Ret til at drive Næring i Finland, være forpligtede til at erlægge en Afgift af *1000 Mark for hver Maaned eller Del deraf,* i hvilken de for egen eller fremmed Regning ønsker at sælge Varer eller indsamler Annoncer til udenlandske Publikationer.

Den omhandlede Afgift, der er tænkt som Erstatning for den Indkomstskat, der svares af de i Finland hjemmehørende Firmaer, er, som det vil ses, meget høj og vil for de udenlandske Virksomheder, der ønsker at sælge paa det finske Marked, betyde en væsentlig Forhøjelse af Handelsomkostningerne. Til Sammenligning kan anføres, at Afgiften for udenlandske Handelsrejsende her i Landet kun andrager *180 Kr. aarlig.*

Ombytningen af de estniske Banknoter.

I Tilslutning til tidligere Meddelelse har Udenrigsministeriet oplyst, at der ved en estnisk Bekendtgørelse af 20. November d. A. er truffet Bestemmelse om at inddrage de i Omløb værende estniske Banknoter paa 100 est. Mark, som blev sat i Cirkulation i Aaret 1921.

Banknoterne, der er trykt med gul Farve og bærer Aarstallet 1921 og Underskrifterne E. Aule og J. Sihwer, gælder fra 1. Marts 1924 ikke mere som Betalingsmiddel.

Imidlertid kan Ejere af disse Sedler, hvem det af en eller anden Grund ikke har været muligt at omveksle disse inden nævnte Dato, faa Sedlerne omvekslet i Eesti Bank, Reval, inden 20. November 1924.

Efter denne Dato mister de inddragne Noter definitivt deres Gyldighed.

Udlændinges Adgang til at drive Næringsvirksomhed i Rusland.

I Tilslutning til tidligere Meddelelser har Udenrigsministeriet tilsendt Industriraadet en Indberetning af 8. November fra den danske Regeringsdelegation i Rusland, hvori denne har givet en Oversigt over de Regler, der gælder i Rusland med Hensyn til Udlændinges Adgang til at drive Næringsvirksomhed i Rusland.

Den nævnte Indberetning tilligemed Oversættelse af to sovjetrussiske Forordninger om dette Spørgsmaal henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Indførselstoldtarifen i Letland.

I Tilslutning til tidligere Meddelelse fra Udenrigsministeriet angaaende det i Letland fremsatte Forslag til en ny Indførselstoldtarif har Industriraadet modtaget Underretning om, at Tarifen som Følge af de forandrede Forhold, der er opstaaet ved den mellem

Letland og Estland afsluttede Handelsoverenskomst, ikke kan antages at ville træde i Kraft før i Maj eller Juni Maaned n. A.

Ledige Legater i Industriforeningen.

Af Kaptajn og Malermester *C. A. Bruuns og Hustrus Rejselegat* vil der inden 1. Maj 1924 blive uddelt 2 Portioner à 800 Kr. Legatet kan søges af Haandværkere og Industridrivende, der bor paa Kjøbenhavns Grund.

Af *Jacob Pinquez' Legat*, hvis Renter skal uddeles til Haandværkere i Kjøbenhavn til Hjælp til Etablering eller til Fremme af deres Bedrift, vil inden 1. Maj 1924 2 Portioner à 500 Kr. blive uddelt.

Af Bankdirektør *H. P. Frederiksen og Hustru Dorthea f. Heerings Legat* vil der 17. Marts 1924 blive uddelt nogle Portioner (200—500 Kr.) til Støtte for særlig Videreuddannelse, her eller i Udlandet, i Kunstindustri og Industri.

Ansøgninger om disse Legater skal skrives paa dertil indrettede Ansøgningsblanketter (dog ikke for Frederiksens Legat), som kan afhentes paa Industriforeningens Kassererkontor, Vestre Boulevard 18, 1. Sal tv., og vil være at tilbagelevere inden den 15. Januar 1924.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er daglig aabent Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Jule- og Nytaarshelligdagene samt Juleaftens- og Nytaarsaftensdag er Biblioteket lukket.

Følgende nye Bøger er skænkede Biblioteket eller købte.

523 8.
Mc Kready, K. Sternbuch für Anfänger. Übers. 2 Aufl. Lpz. 1921. 159 S. (Tvl.)

6 (038).
Illustrierte technische Wörterbücher in sechs Sprachen. 13 Baukonstruktionen. 1919. 1030 S.

620 1.
Wawrziniok, O. Handbuch des Materialprüfungswesen für Maschinen- u. Bauingenieure. 2. Aufl. Berlin 1923. 720 S.

621 181.
Münzinger, F. Amerikanische und deutsche Grossdampfkessel. Berl. 1923. 182 S.

621 3 (002 1).
Vorschriften u. Normen der V. D. E. 11. Aufl. Berl. 1923. 564 S. (Hb.)

621 315 4.
Demuth, W. Die Materialprüfung der Isolierstoffe der Elektrotechnik. 2. Aufl. Berl. 1923. 262 S.

621 326.
Knepper, F. Die Fabrikation und Berechnung der modernen Metalldrahtlampen einschl. der Spiraldraht- u. Halb-Watt-Füllungslampen. Leipz. 1922. 158 S.

621 34.
Granzer, R. Schnellaufende Verbrennungsmaschinen in Wesen u. Verhalten. Berl. 1922. 408 S.

621 34.
Kyser, H. Die elektrische Kraftübertragung. I.—III. 2. Aufl. Berl. 1921—23. (3. Bd.)

621 355.
Kretzschmar, F. E. Die Krankheiten des Blei-Akkumulators. 2. Aufl. Münch. 1922. 184 S.

621 365.
Russ, E. F. Die Elektrometallöfen. Münch. 1922. 161 S.

621 38.
Buchner, G. Elektrolytische Metall-Abscheidungen. Angew. Elektrochemie. 2. Aufl. Berl. 1923. 319 S.

621 431 73.
Heller, A. Motorwagen und Fahrzeugmaschinen für flüssigen Brennstoff. Berl. 1912 (1922). 476 S.

621 713.
Kienzle, O. Der Austauschbau u. seine praktische Durchführung. Berl. 1923. 328 S.

629 118 5.
Trautvetter. Der Fahrrad-Hilfsmotor und das Leicht-Motorrad. Berl. 1923. 107 S.

638 1 (03).
Krancher, O. & L. Lexikon der Bienenzucht u. Bienenkunde. 2. Aufl. Lpz. 1908. 508 S.

662 2.
Brunswig, H. Explosivstoffe. 2. Aufl. Lpz. 1923. 228 S.

662 62.
Wirth, T. Brennstoffchemie. Berl. 1922. 824 S.

662 761.
Gwosdz, J. Generatorgas. Grundl. der techn. Brennstoffvergasung m. Berücks. der Nebenerzeugnisgewinnung. Halle 1921. 191 S.

662 93.
Bleibtreu, H. Kohlenstaubfeuerungen. Berl. 1922. 179 S.

665 6.
Ahrens, F. Scheinwerfer für Kraftfahrzeuge. Berlin 1914. 76 S.

666 26.
Grünwald, J. Chem. Technologie der Emailrohmaterialien. 2. Aufl. Berl. 1922. 284 S.

669 14.
Mars, G. Die Spezialstähle. Geschichte, Eigenschaften, Behandl. und Herstell. 2. Aufl. Stuttg. 1922. 683 S.

674 4.
Barfuss' Der Böttcher. 11. Aufl. bearb. v. C. Rindfleisch. Leipz. 1923. 242 S.

681 11 (022).
Sievert, H. Leitfaden für die Uhrmacherlehre. 12. Aufl. bearb. M. Loeske. Berl. 1923. 427 S. Tvl.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vester Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vester Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).